

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

61. gadagājums
2018. gada 2. marts

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 529. plenārsesija 2017. gada 18. un 19. oktobrī

2018/C 081/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu potenciāls veicināt attīstību un ekonomikas izaugsmi reģionos" (pašiniciatīvas atzinums)	1
2018/C 081/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES finansējums pilsoniskās sabiedrības organizācijām" (pašiniciatīvas atzinums)	9
2018/C 081/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ciemati un mazpilsētas kā lauku attīstības veicinātāji: problēmas un iespējas" (pašiniciatīvas atzinums)	16
2018/C 081/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Klimatiskais taisnīgums" (pašiniciatīvas atzinums)	22
2018/C 081/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES partnerības attīstības jomā un problēmas, ko rada starptautiski nolīgumi nodokļu jomā" (pašiniciatīvas atzinums)	29
2018/C 081/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības Eiropas un Vidusjūras reģionā" (pašiniciatīvas atzinums)	37
2018/C 081/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni – stratēģija 2050. gadam" (pašiniciatīvas atzinums)	44
2018/C 081/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Jauni ilgtspējīgi ekonomikas modeļi" (izpētes atzinums)	57

2018/C 081/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Nodokļu uzlikšana sadarbīgajā ekonomikā – analīze par iespējamiem nodokļu politikas pasākumiem, saskaroties ar sadarbīgās ekonomikas izaugsmi" (izpētes atzinums pēc ES Padomes prezidentvalsts Igaunijas pieprasījuma) . . .	65
2018/C 081/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zemes izmantošana ilgtspējīgai pārtikas ražošanai un ekosistēmu pakalpojumiem" (izpētes atzinums pēc Padomes prezidentvalsts Igaunijas pieprasījuma)	72
2018/C 081/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzība" (Eiropas Revīzijas palātas veiktā pārbaude) (pašiniciatīvas atzinums)	81

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 529. plenārsesija 2017. gada 18. un 19. oktobrī

2018/C 081/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Atbilstības pakete: a) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns SOLVIT stiprināšanai: vienotā tirgus sniegto priekšrocību nodrošināšana iedzīvotājiem un uzņēmumiem" (COM(2017) 255 final – SDW(2017) 210 final); b) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vienotas digitālās vārtejas izveidi informācijas, procedūru, palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumu sniegšanai un par Regulas (ES) Nr. 1024/2012 grozījumiem (COM(2017) 256 final – 2017/0086 (COD)); c) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru paredz nosacījumus un procedūru, saskaņā ar kuru Komisija var pieprasīt uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām sniegt informāciju attiecībā uz iekšējo tirgu un ar to saistītām jomām" (COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD))	88
2018/C 081/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par jaunu lielas noslodzes transportlīdzekļu CO ₂ emisiju un degvielas patēriņa monitoringu un ziņošanu" (COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD))	95
2018/C 081/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par digitālā vienotā tirgus stratēģijas īstenošanas vidusposma pārskatu. Satiklota digitālais vienotais tirgus visiem" (COM(2017) 228 final)	102
2018/C 081/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "2016. gada ziņojums par konkurences politiku"" (COM(2017) 285 final)	111
2018/C 081/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kapitāla tirgu savienības rīcības plāna vidusposma pārskatīšanu" (COM(2017) 292 final)	117
2018/C 081/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārdomu dokuments par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu" (COM(2017) 291 final)	124
2018/C 081/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārdomu dokuments par ES finanšu nākotni" (COM(2017) 358 final)	131
2018/C 081/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Viseiropas privāto pensiju produktu (PEPP)" (COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD))	139

2018/C 081/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju” [COM(2017) 206], par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide”” [COM(2017) 250 final] un par tematu “Priekšlikums “Eiropas sociālo tiesību pīlārs”. Iestāžu kopīgā proklamācija” [COM(2017) 251 final]	145
2018/C 081/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz Eiropas Solidaritātes korpusa tiesisko regulējumu un groza Regulu (ES) Nr. 1288/2013, (ES) Nr. 1293/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1305/2013, (ES) Nr. 1306/2013 un Lēmumu Nr. 1313/2013/ES” (COM(2017) 262 final – 2017/0102 (COD))	160
2018/C 081/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par atjauninātu ES augstākās izglītības programmu” (COM(2017) 247 final), “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Skolu attīstība un izcila mācīšana – lielisks pamats dzīvei”” (COM(2017) 248 final)	167
2018/C 081/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1380/2013 par kopējo zivsaimniecības politiku” (COM(2017) 0424 final – 2017/0190(COD))	174
2018/C 081/24	Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sadarbības satvars – Īstenošanas stratēģija”” (COM(2017) 134 final)	176
2018/C 081/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu savstarpēju izmantojamību un informācijas par ceļu lietošanas maksu nesamaksāšanu pārrobežu apmaiņas veicināšanu Savienībā ” (COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD))	181
2018/C 081/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 1999/62/EK par dažu infrastruktūru lietošanas maksas noteikšanu smagajiem kravas transportlīdzekļiem” (COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)) un “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz atsevišķiem noteikumiem par transporta nodokļiem groza Direktīvu 1999/62/EK par dažu infrastruktūru lietošanas maksas noteikšanu smagajiem kravas transportlīdzekļiem” (COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS))	188
2018/C 081/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropa kustībā. Programma sociāli taisnīgai pārejai uz tīru, konkurētspējīgu un savienotu mobilitāti visiem”” (COM(2017) 283 final)	195
2018/C 081/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Korejas brīvās tirdzniecības nolīgums – Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļa”	201
2018/C 081/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Apmaina ar personas datiem un šo datu aizsardzība globalizētā pasaulē” (COM(2017) 7 final)	209
2018/C 081/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1295/2013, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2014.–2020. gads)” (COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD))	215
2018/C 081/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eurozonas ekonomikas politika (2017)” (atzinuma papildinājums)	216

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 529. PLENĀRSESĪJA 2017. GADA 18. UN 19. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu potenciāls veicināt attīstību un ekonomikas izaugsmi reģionos”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2018/C 081/01)

Ziņotājs: *Dimitris DIMITRIADIS*

Pilnsapulces lēmums	26.1.2017.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	7.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	199/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Vairākos atzinumos EESK ir pastāvīgi paudusi pozitīvu attieksmi pret ES pasākumiem, kuru mērķis ir atbalstīt mazos un vidējos uzņēmumus (MVU) ⁽¹⁾. Tomēr MVU ir ārkārtīgi neviendabīga kategorija, un tas nozīmē, ka ir jāpieliek īpašas pūles, lai pienācīgi ņemtu vērā dažādās apakšgrupas un it īpaši mazos ģimenes un tradicionālos uzņēmumus.

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumus “Politiskie pasākumi MVU atbalstam” (OV C 27, 3.2.2009., 7. lpp.), “Starptautiskais publiskais iepirkums” (OV C 224, 30.8.2008., 32. lpp.), “Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts” (OV C 182, 4.8.2009., 30. lpp.), “Ārpusbiržas atvasinātie instrumenti, centrālie darījumu partneri un darījumu reģistri” (OV C 54, 19.2.2011., 44. lpp.) un “MVU piekļuve finansējumam” (EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA).

1.2. Šī apakšgrupa ir svarīga tāpēc, ka lielo vairumu darbvieta ES reģionos nodrošina šādi uzņēmumi. Vēlreiz norādot uz iepriekšējiem secinājumiem un atgādinot ieteikumus, ko sniegusi iepriekšējos atzinumos⁽²⁾, EESK vēlas tuvāk aplūkot un analizēt problēmas, ar kurām saskaras mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi. Mērķis ir sniegt iespēju konstruktīvi ietekmēt politikas veidošanu ES, valstu un reģionu līmenī.

1.3. EESK aicina Eiropas Komisiju apsvērt iespējas, kā atbalstīt un veicināt mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu darbību, jo šie uzņēmumi ir galvenais elements jaunu darbības veidu attīstībā un ienākumu radīšanā teritorijās ar ierobežotiem resursiem. Šie uzņēmumi rada pievienoto vērtību reģionālās attīstības procesā, it īpaši mazāk attīstītos reģionos, jo tie ir cieši iesakņojušies vietējā tautsaimniecībā, kurā tie iegulda līdzekļus un saglabā darbvietas.

1.4. Komiteja uzskata, ka ir lielas iespējas attīstībai daudzos reģionos, kas joprojām atpaliek, un ka šo nepietiekami izmantoto potenciālu varētu atraisīt, iesaistot vietējos mazos ģimenes un tradicionālos uzņēmumus. Šis uzdevums būtu jāveic ne tikai Eiropas Komisijai, bet arī citiem dalībniekiem, tostarp vietējām pašvaldībām un vietējiem starpniekiem, piemēram, uzņēmējdarbības organizācijām un finanšu iestādēm, kas būtu aktīvi jāiesaista.

1.5. EESK aicina Komisiju pievērst uzmanību faktam, ka jaunākās norises un attīstības tendences ekonomikā un rūpniecībā ir negatīvi ietekmējušas mazos ģimenes un tradicionālos uzņēmumus. Šie uzņēmumi zaudē konkurētspēju, un tiem ir aizvien grūtāk veikt savu darbību.

1.6. EESK pauž bažas par to, ka atbalsta politikas instrumenti nav vērsti uz mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem, un ir maz ticams, ka šie uzņēmumi no tiem gūs vēlā ņemamu labumu. Kopumā atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem ir vērsti uz pētniecības un inovācijas veicināšanu šajos uzņēmumos un uz jaunuzņēmumiem. Neapšaubot šīs politikas nozīmi, EESK vēlas uzsvērt, ka labumu no tās gūs tikai ļoti neliela daļa no visiem MVU un ka mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu to vidū parasti nav. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas nodomu pārskatīt MVU definīciju. To ierosināja Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, un pārskatīšana ir provizoriski plānota 2019. gada sākumā⁽³⁾.

1.6.1. Pašreizējā MVU definīcija jau ir novecojusi, tādēļ Komiteja uzskata, ka šī pārskatīšana varētu būt lietderīga, jo nodrošinās atbilstošāku izpratni par MVU būtību un uzlabos šiem uzņēmumiem paredzētu pasākumu izstrādi. EESK aicina Eiropas Komisiju apspriešanās procesā iekļaut novērtējumu par to, kā, īstenojot MVU politikas pasākumus ES, valstu un reģionu līmenī, tiek piemērota pašreizējā definīcija, īpašu uzmanību pievēršot mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem.

1.6.2. EESK uzskata, ka, pārskatot šo definīciju, vajadzētu vismaz:

- atcelt “darbinieku skaita kritēriju”⁽⁴⁾ kā galveno kritēriju un nodrošināt MVU iespēju izvēlēties, kurus divus no trim kritērijiem izpildīt, izmantojot pašu jaunāko pieeju, kas izklāstīta Direktīvā 2013/34/ES⁽⁵⁾,
- veikt rūpīgu analīzi par robežvērtībām, kas noteiktas ieteikuma 2. pantā, un vajadzības gadījumā tās atjaunināt, tostarp apvienojot tās ar robežvērtībām, kuras noteiktas Direktīvā 2013/34/ES,
- no jauna izvērtēt un pārskatīt ierobežojumus, kas noteikti ieteikuma pielikuma 3. pantā.

1.7. EESK uzskata, ka mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi ir jāatzīst par īpašu apakšgrupu, jo tie parasti visvairāk cieš no tirgus nepilnībām. Tādēļ Komiteja iesaka izstrādāt pielāgotus atbalsta pasākumus, kas orientēti uz šiem uzņēmumiem. Lai risinātu visakūtākās problēmas, šādiem pasākumiem jābūt vērstiem vismaz uz:

- palīdzību darbaspēka piesaistē un apmācībā,
- vadītāju/īpašnieku apmācību un pārkvalificēšanu,
- konsultatīvo pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu,

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumus “Ģimenes uzņēmumi” (OV C 13, 15.1.2016., 8. lpp.), “Pārskats par Eiropas mazās uzņēmējdarbības aktu” (OV C 376, 22.12.2011, 51. lpp.) un “Uzņēmējdarbības formu daudzveidība” (OV C 318, 23.12.2009., 22. lpp.).

⁽³⁾ Sākotnējais ietekmes novērtējums (2017)2868537, 2017. gada 8. jūnijs.

⁽⁴⁾ Komisijas ieteikuma 2003/361/EK pielikuma 4. pants.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/34/ES.

- finansējuma pieejamības uzlabošanu,
- plašākas informācijas un labākas apmācības nodrošināšanu darbiniekiem vietējās darba devēju apvienībās un vietējos banku birojos,
- vienota kontaktpunkta pakalpojumu sniegšanu,
- pārskatīšanu, kuras mērķis ir likvidēt vietējo un ES administratīvo slogu,
- piekļuves nodrošināšanu plašākai un labākai informācijai par regulatīvajām prasībām, vietējo uzņēmējdarbības vidi un tirgus iespējām.

2. Mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi – vispārīga informācija un nozīme

2.1. ES politikas veidošanas uzmanības centrā pašlaik ir vairākas svarīgas norises un attīstības tendences rūpniecībā: digitalizācija, "Rūpniecība 4.0", strauji mainīgie uzņēmējdarbības modeļi, globalizācija, sadarbīgais patēriņš un novatoriskāki konkurences priekšrocību avoti. Tajā pašā laikā jāatzīst, ka cilvēkiem ir jāspēj dzīvot visur Eiropas Savienībā, tostarp daudzos reģionos, kurus "Rūpniecība 4.0", visticamāk, tik viegli nesasnies.

2.2. Nenoliedzot šo jauno attīstības tendenču nozīmi un atbalstot politiskos centienus, kuru mērķis ir tās veicināt, jāatgādina, ka lielo vairumu darbvieta ES reģionos pašlaik nodrošina ļoti tradicionāli MVU⁽⁶⁾ un mazie ģimenes uzņēmumi⁽⁷⁾, no kuriem lielākajai daļai ir sena vēsture un savas tradīcijas, pieredze un daudzi stāsti par pagātnē gūtiem panākumiem. Šo uzņēmumu grupu parasti veido šādas apakšgrupas:

- mazie uzņēmumi, mikrouzņēmumi un vienas personas uzņēmumi,
- ļoti tradicionālie MVU, kas darbojas vēsturiski un tradicionāli noteiktās jomās,
- MVU attālās teritorijās, tādās kā mazpilsētas, ciemati, kalnu reģioni, salas utt.,
- mazie ģimenes uzņēmumi,
- amatniecības uzņēmumi,
- pašnodarbinātas personas.

2.3. Kā EESK jau norādījusi, mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi ir daudzu pasaules valstu tautsaimniecības pamats, un to augšanas temps ir iespējams. Tiem ir būtiska nozīme reģionālajā un vietējā attīstībā un īpaša konstruktīva loma vietējās kopienās. Ģimenes uzņēmumi spēj labāk pārvarēt grūtus lejupslīdes un stagnācijas periodus. Šiem uzņēmumiem ir unikālas atbildīgas pārvaldības iezīmes, jo to īpašniekiem ļoti rūp uzņēmuma ilgtermiņa izredzes, lielā mērā tāpēc, ka no tā ir atkarīga viņu ģimenes turība, reputācija un nākotne. Atbildīga pārvaldība parasti izpaužas kā īpaša pašizliedzība, lai nodrošinātu uzņēmuma darbības nepārtrauktību, un tā ietver lielākas rūpes par saviem darbiniekiem, kā arī centienus izveidot ciešāku saikni ar klientiem, lai nodrošinātu uzņēmējdarbības ilgtspēju. EESK jau aicinājusi Eiropas Komisiju īstenot aktīvu stratēģiju, kuras mērķis būtu dalībvalstīs popularizēt labu praksi ģimenes uzņēmumu jomā⁽⁸⁾.

2.4. Pēdējos gados daudziem mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem ir aizvien grūtāk darboties; tam ir vairāki iemesli:

- tiem nav lielu iespēju prognozēt straujās pārmaiņas uzņēmējdarbības vidē un pielāgoties tām,

⁽⁶⁾ Mazie tradicionālie uzņēmumi ir tie, kas ilgu laiku saglabājuši vienu un to pašu uzņēmējdarbības modeli, apkalpojot salīdzinoši nelielu kopienas, piemēram, mazie restorāni un kafējnīcas, neatkarīgas degvielas uzpildes stacijas, maiznīcas, ģimenes viesnīcas, mazie transporta un tirdzniecības uzņēmumi utt.

⁽⁷⁾ Nav vienas ģimenes uzņēmuma definīcijas – laika gaitā ir izveidojušās un tiek izmantotas vairākas definīcijas. Tajās uzsverts, ka ģimenes uzņēmumi ir tie, kuros uzņēmējdarbību lielā mērā kontrolē ģimene, dalot īpašumtiesības un ieņemot vadošus amatus (*Sciascia un Mazzola, Family Business Review*, 21. sējums, 4. izdevums, 2008. gads). Ģimenes uzņēmumi kopumā veido vairāk nekā 85 % no visiem uzņēmumiem ESAO valstīs. Daži no tiem ir ļoti lieli uzņēmumi, bet šā atzinuma uzmanības centrā ir mazie ģimenes uzņēmumi.

⁽⁸⁾ Sk. EESK atzinumu "Ģimenes uzņēmumi" (OV C 13, 15.1.2016., 8. lpp.).

- to tradicionālie uzņēmējdarbības veidi vairs nav tik konkurētspējīgi kā agrāk, jo ir mainījušies uzņēmējdarbības modeļi, t. i., notiek digitalizācija, tiek ieviesti efektīvāki uzņēmumu vadības risinājumi un izstrādātas jaunas tehnoloģijas,
- tiem ir ierobežota piekļuve resursiem (piemēram, finanšu resursiem, informācijai, cilvēkkapitālam), ierobežots tirgus paplašināšanās potenciāls utt.,
- tie saskaras gan ar organizatoriskām grūtībām, piemēram, tādām kā laika, kvalitātes un uz nākotni orientētu īpašnieku un vadītāju trūkums, gan ar kūtumu mainīt ieradumus,
- tiem ir maz iespēju veidot ārējo vidi un mazāk spēju panākt sev izdevīgus nosacījumus sarunās, savukārt to atkarība no šās vides ir lielāka ⁽⁹⁾.

2.5. Eiropas Savienībā ir gandrīz 23 miljoni MVU, turklāt lielākais MVU īpatsvars uzņēmumu kopējā skaitā ir ES dienvidu valstīs ⁽¹⁰⁾. MVU ne vien pārstāv 99,8 % no visiem uzņēmumiem ES nefinanšu sektorā ⁽¹¹⁾, bet arī nodarbina gandrīz 67 % no visiem darba ņēmējiem un rada gandrīz 58 % no kopējās pievienotās vērtības nefinanšu sektorā ⁽¹²⁾. Ļoti lielu daļu no uzņēmumu kopskaita veido mikrouzņēmumi, tostarp vienas personas uzņēmumi.

3. Politikas virzieni un prioritātes ES līmenī

3.1. Vispārējais noteikums ir tāds, ka MVU paredzētais atbalsts galvenokārt ir jānovirza pētniecības un inovācijas veicināšanai šajos uzņēmumos un MVU attīstībai ⁽¹³⁾. Spēja ieviest jauninājumus un strādāt pasaules līmenī ir atzīta par diviem svarīgākajiem izaugsmes dzinējspēkiem, un šajās jomās MVU darbībā parasti ir vērojami trūkumi ⁽¹⁴⁾. Pusei no pēdējā finansēšanas periodā apzinātajiem instrumentu veidiem mērķi gandrīz vienmēr ir saistīti tikai ar inovāciju. Tie ir instrumenti, kas atbalsta tehnoloģisku un ar tehnoloģijām nesaistītu inovāciju, ekoinovāciju, novatorisku uzņēmumu izveidi, pētniecības un izstrādes projektus, zināšanu pārnesi un tehnoloģiju nodošanu.

3.2. Laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam ⁽¹⁵⁾ ERAF atbalsts MVU sasniedza aptuveni 47,5 miljardus euro (76,5 % uzņēmējdarbības atbalstam un 16 % no ERAF kopējā piešķiruma šajā periodā). Turklāt no 18,5 miljoniem uzņēmumu atbalstu saņēma aptuveni 246 000 MVU. Atbalsta saņēmēju skaitu salīdzinot ar uzņēmumu kopējo skaitu, ir skaidri redzams, ka šī summa ne tuvu nav pietiekama, un tas pierāda, ka šo ļoti svarīgo uzņēmumu kategoriju ES nav atbalstījusi. Resursu trūkuma un šo uzņēmumu lielās daudzveidības dēļ Eiropas Komisija šo nozīmīgo jautājumu ir atstājusi novārtā.

3.3. Tajā pašā periodā tika izmantoti salīdzinoši daudzi un ļoti dažādi politikas instrumenti, kuru atbalsta saņēmēju skaits bija robežās no 1 līdz 8 000–9 000. Tādu instrumentu izveide, kurus piemēro ļoti nelielam skaitam atbalsta saņēmēju, noteikti ir neefektīva. Tādēļ jājautā, vai tik daudzus instrumentus ir vērts izstrādāt. Turklāt ir jāizvērtē to efektivitāte un lietderība, izstrādē izmantotos cilvēkresursus un finanšu resursus salīdzinot ar gūtajiem rezultātiem (ja tādi ir). Tajā pašā laikā konkrētu gadījumu pētījumos norādīts uz pašatlasē (*soft targeting*) procesu, kad noteikta atbalsta saņēmēju grupa (tiem parasti raksturīga lielāka apguves spēja) faktiski tikusi izraudzīta, jau izstrādājot attiecīgo politikas instrumentu.

⁽⁹⁾ Dažādi pētījumi (piemēram, Eiropas Parlaments, 2011. gads; Stratēģijas un novērtēšanas pakalpojumu centrs (CSES), 2012. gads; Eiropas Komisija, 2008. gads; ESAO, 1998. gads).

⁽¹⁰⁾ Komisijas lēmumā 2003/361/EK ir definēti MVU, kurus atkarībā no nodarbināto personu skaita un apgrozījuma tālāk iedala trīs kategorijās: mikrouzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi. Šis MVU definīcijas stingrās piemērošanas dēļ galvenajos statistikas avotos nav sniegti dati par uzņēmumiem, kas definēti kā MVU. Pieejamie dati ir balstīti uz darbinieku skaita kritēriju. Tādēļ šajā atzinumā izmantotie statistikas dati ir balstīti uz šo definīciju. Jāatzīmē, ka apgrozījuma un/vai kopējo aktīvu kritēriju ietveršanas dēļ statistikas datiem nevajadzētu īpaši mainīties, taču noteikumi attiecībā uz uzņēmumu autonomiju šos rezultātus varētu būtiski ietekmēt; saskaņā ar kādu Vācijā veiktu pētījumu šā noteikuma piemērošana "MVU" kopējo skaitu samazināja par 9 % (CSES, 2012. gads).

⁽¹¹⁾ Nefinanšu sektors ietver visas ES-28 vai dalībvalstu ekonomikas nozares, izņemot finanšu pakalpojumus, pārvaldes pakalpojumus, izglītību, veselības aprūpi, mākslu un kultūru, lauksaimniecību, mežsaimniecību un zivsaimniecību.

⁽¹²⁾ Gada ziņojums par Eiropas MVU, 2014./2015. gads, Eiropas Komisija.

⁽¹³⁾ Galīgais ziņojums, 2. darba pakete, kohēzijas politikas 2007.–2013. gada programmu *ex post* novērtējums, galveno uzmanību pievēršot Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF) un Kohēzijas fondam, līgums: 2014CE16BAT002, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/.

⁽¹⁴⁾ *Support to SMEs – Increasing Research and Innovation in SMEs and SME Development* (Atbalsts MVU – pētniecības un inovācijas veicināšana MVU un MVU attīstība), 2. darba pakete, pirmais starpposma ziņojums, I sējums: kopsavilkuma ziņojums, kohēzijas politikas 2007.–2013. gada programmu *ex post* novērtējums, galveno uzmanību pievēršot Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF) un Kohēzijas fondam, līgums: 2014CE16BAT002, 2015. gada jūlijs.

⁽¹⁵⁾ Avotu skatīt 13. zemsvītras piezīmē.

3.4. Visaptverošs pārskats⁽¹⁶⁾ par kopumā 670 politikas instrumentiem 50 darbības programmās, kas tiek īstenotas plānošanas periodā, atklāja, ka sadalījums starp dažādām politikas jomām ir samērā nevienmērīgs. Pārskats liecina, ka tradicionālo uzņēmumu vajadzībām kalpo mazāk nekā 30 % no visiem politikas instrumentiem. EESK jau paudusi atbalstu novatoriskiem un strauji augošiem uzņēmumiem⁽¹⁷⁾. Vienlaikus par to, ka politikas instrumenti tiek neproporcionāli un galvenokārt orientēti uz MVU inovācijas mērķiem, Komiteja pauž nožēlu, jo lielākajam vairumam ES mazo un vidējo uzņēmumu nav un tuvākajā nākotnē arī nebūs nekāda inovācijas potenciāla un to pamatdarbībai tas nemaz nav vajadzīgs. Tā ir taisnība, ka novatoriskus produktus varētu izstrādāt ar ārkārtīgi zemām izmaksām un tiem varētu būt augsts izaugsmes potenciāls, taču ir skaidrs, ka šāda izaugsme ir izņēmums, nevis ierasta parādība tradicionālajiem un ģimenes uzņēmumiem, kuru darbības pamatā ir pilnīgi cita filozofija. Zināma inovācija ir iespējama un vēlama, un jaunās paaudzes pārstāvji sāk ar to nodarboties, jo viņi domā progresīvi. Taču vairumā gadījumu inovācija ir tikai fragmentāra un nav šo uzņēmumu pamatdarbības daļa⁽¹⁸⁾.

3.5. Mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi nav atbalsta politikas instrumentu mērķis, un par to liecina fakts, ka tikai daži politikas instrumenti (tikai 7 % no kopējā publiskā ieguldījuma) ir vērsti uz MVU, kas darbojas noteiktās nozarēs, visbiežāk tūrisma nozarē. Par to liecina arī tas, ka aptuveni 54 % no atbalsta saņēmējiem ir ražošanas un IKT (10 %) nozares mazie un vidējie uzņēmumi, bet tikai 16 % darbojas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē un 6 % sniedz izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumus (tās ir tradicionālās nozares). Stāvokli sarežģī tas, ka pēdējā plānošanas periodā MVU paredzētā atbalsta strukturēšanu ietekmēja dziļā ekonomikas krīze un tika ņemta vērā vajadzība novirzīt līdzekļus no inovācijas uz lielākā mērā vispārēju izaugsmi.

3.6. Tajā pašā laikā dati rāda, ka piecos gados pēc krīzes sākuma – 2008. gada – MVU skaits palielinājās, bet pievienotā vērtība un darbinieku skaits samazinājās⁽¹⁹⁾. Šādi statistikas dati liecina par to, ka šajā periodā “uzņēmējdarbība nepieciešamības dēļ” dominēja pār “uzņēmējdarbību izdevības dēļ”. Acīmredzot cilvēki centās atrast veidu, kā izkļūt no krīzes, un uzņēmumi mēģināja izdzīvot, taču atbalsts nebija ne pietiekams, ne pienācīgs⁽²⁰⁾.

3.7. Daudzi nesen veikti pētījumi ir skaidri parādījuši, ka MVU vajadzības Eiropas ziemeļos un dienvidos būtiski atšķiras un būtiskas atšķirības ir arī valstu līmenī. Šis viedoklis pilnībā atbalstīts arī Eiropas Komisijas sagatavotajā gada ziņojumā par Eiropas MVU 2014. un 2015. gadā, kurā norādīts, ka valstu grupu ar zemākajiem rādītājiem galvenokārt veido Dienvideiropas valstis. Šīs valstis ziņo par ārkārtīgi zemiem projektu panākumu rādītājiem, tostarp programmas “Apvārsnis 2020” sadaļā, kas paredzēta MVU.

3.8. Vēl viena nopietna problēma efektīva atbalsta sniegšanā mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem ir tā, ka veicināšanas politiku lielākoties formulē, ņemot vērā atbalstāmo uzņēmumu lielumu, nevis būtiskākas iezīmes, kam ir lielāka ietekme uz to darbību. Šī pieeja varētu būt novecojusi un pārāk vispārīga, un tā neņem vērā dažādu grupu, tādu kā mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu, atšķirīgās vajadzības. Tāpēc EESK savos atzinumos ir pastāvīgi uzsvērusi, ka Eiropā vajadzīga mērķtiecīgāka un precīzāk formulēta MVU veicināšanas politika un ka ir jāatjaunina MVU definīcija, lai tā labāk atspoguļotu MVU daudzveidību⁽²¹⁾.

3.9. EESK pauž bažas par to, ka tikai neliela daļa no ERAF atbalsta līdz šim ir nodrošinājusi neapšaubāmus rezultātus⁽²²⁾ un apliecinājusi, ka tam ir reāla ietekme uz ekonomiku. Tas liek apšaubīt MVU atbalstīšanā ieguldīto līdzekļu faktisko ietekmi, un EESK uzsver, ka jāveic faktiskās ietekmes novērtējums, tostarp analizējot mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem piešķirto atbalstu.

⁽¹⁶⁾ Avotu skatīt 14. zemsvītras piezīmē.

⁽¹⁷⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu “Inovatīvu un strauji augošu uzņēmumu veicināšana” (OV C 75, 10.3.2017., 6. lpp.).

⁽¹⁸⁾ Labs piemērs ir lauku tūrisms, kas mūsdienās daudz izmanto digitālās tirdzniecības platformas.

⁽¹⁹⁾ Eiropas Komisija, MVU darbības izvērtēšanas datu kopa (2014. gada izdevums).

⁽²⁰⁾ “Uzņēmējs nepieciešamības dēļ” ir persona, kurai bija jāklūst par uzņēmēju, jo tai nebija labākas iespējas. “Uzņēmējs izdevības dēļ” ir persona, kas pati izvēlējās dibināt jaunu uzņēmumu un uzskatīja, ka pastāv kāda neizmantota vai nepietiekami izmantota uzņēmējdarbības iespēja. Fakti liecina, ka abu uzņēmējdarbības veidu ietekme uz ekonomikas izaugsmi un attīstību ir ļoti atšķirīga. “Uzņēmējdarbībai nepieciešamības dēļ” parasti nav nekādas ietekmes uz ekonomikas attīstību, savukārt “uzņēmējdarbībai izdevības dēļ” ir pozitīva un būtiska ietekme.

⁽²¹⁾ OV C 383, 17.11.2015., 64. lpp.

⁽²²⁾ Saskaņā ar informāciju, kas pieejama no uzraudzības sistēmas un citiem avotiem (piemēram, no *ad hoc* novērtējuma), tikai 12 % no visiem politikas instrumentiem sniedz pārliecinošus pierādījumus par pozitīviem sasniegumiem. Politikas instrumenti, kurus var novērtēt kā neefektīvus, veido līdz pat 5 % no kopējā skaita.

3.10. ERAF nav vienīgais avots, no kā atbalstu saņem mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi. Citi avoti, piemēram, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF) ⁽²³⁾, Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) ⁽²⁴⁾ un Eiropas Sociālais fonds (ESF) ⁽²⁵⁾, kurus var izmantot atsevišķi vai, izmantojot teritoriālos instrumentus (sabiedrības virzīta vietējā attīstība un integrēti teritoriālie ieguldījumi), arī sniedz atbalstu MVU. Taču tie nav vērsti uz mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem, un tikai neliela finansējuma daļa tiek atvēlēta šiem uzņēmumiem. Mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu pārstāvji norāda, ka to vajadzības netiek pietiekami izprastas un pienācīgi apmierinātas.

3.10.1. To varētu izskaidrot ar faktu, ka ES, valstu un vietējie politikas veidotāji un pārvaldes iestādes, izstrādājot politikas atbalsta instrumentus, savā ziņā ir pārāk neelastīgi un neņem vērā uzņēmumu un sociālo partneru viedokļus, kas ļautu izprast mazo un ļoti mazo uzņēmumu faktiskās vajadzības.

3.10.2. Protams, vaina būtu jāuzņemas ne tikai pārvaldes iestādēm, bet arī starpniekorganizācijām, kas nav efektīvi informējušas par MVU faktiskajām vajadzībām. Šo situāciju labi raksturo kontrasts starp MVU izteikto vēlmi saņemt uzņēmumiem piešķirtās dotācijas un faktu, ka politikas debatēs uzsvars arvien vairāk tiek likts uz kapitāla finansējumu, atmaksājamo atbalstu un netiešo atbalstu.

3.10.3. Arī partnerību veidošana starp uzņēmumiem un pētniecības centriem un starpnieku izmantošana, lai tie sniegtu palīdzību MVU, acīmredzot nenotiek tik aktīvi, kā prognozēts, neraugoties uz to, ka šie jautājumi piesaista lielu uzmanību. Tiek apgalvots, ka šo neatbilstību varētu daļēji skaidrot ar krīzi, tomēr ekonomikas lejupslīdes laikā politikas veidotāji varēja izvēlēties "tradicionālākus" politikas instrumentus, lai kritiskā brīdī nodrošinātu vietējo tautsaimniecību ilgtspēju.

3.10.4. Iespēja izmantot dažādus konkrētus finanšu instrumentus mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem ir praktiski nerasniedzama, jo tiem ir grūti šos instrumentus ieviest, turklāt trūkst pieredzes un zināšanu.

4. Jāņem vērā MVU daudzveidība

4.1. Maziem uzņēmumiem eksporta daļa apgrozījumā parasti ir mazāka nekā vidējiem un lieliem uzņēmumiem, un tas nozīmē, ka pastāv saikne starp uzņēmuma lielumu un eksporta iespējām.

4.2. Maziem un vidējiem uzņēmumiem un jaunuzņēmumiem finansējuma pieejamība bieži vien ir nopietna problēma. Informatīvā ziņojumā EESK norādīja, ka kopš 2008. gada MVU darbību ierobežo nepietiekams finansējuma nodrošinājums ⁽²⁶⁾. Lai gan stāvoklis pēdējā laikā uzlabojas, ir jāsecina: jo mazāki ir attiecīgie uzņēmumi, jo lēnāks ir bijis progress, un tas vēlreiz liecina, ka uzņēmuma lielums būtiski ietekmē tā vajadzības un darbības rezultātus. Jānorāda arī, ka finansēšanai MVU galvenokārt izmanto banku aizdevumus, bet banku sistēma nav labi piemērota MVU, it īpaši mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem.

4.3. Pēdējā laikā finansiālais atbalsts galvenokārt koncentrējās uz jaunuzņēmumiem, kas Eiropas Savienībā veido ļoti nelielu MVU daļu, taču neatliekamā vajadzība pēc kapitāla, ar ko finansēt izvērse posmā esošos uzņēmumus, joprojām netiek pienācīgi apmierināta; tas pats attiecas uz lielā vairuma tradicionālo uzņēmumu vajadzību tikai finansēt savu regulāro darbību, kas cietusi no nesēnās krīzes. Ir izskanējuši ziņojumi par banku bankrotiem, kuru dēļ mazie uzņēmumi bijuši spiesti pārtraukt uzņēmējdarbību vienkāršu naudas plūsmas problēmu dēļ.

4.4. Vēl viens ļoti nopietns šķērslis, ar ko atšķirībā no lieliem uzņēmumiem saskaras MVU, ir saistīts ar piekļuvi informācijai un jauniem tirgiem. Šiem uzņēmumiem ir arī grūtāk pieņemt un noturēt darbā augsti kvalificētu darbaspēku un izpildīt aizvien pieaugošās regulatīvās un birokrātiskās prasības. Šis nelabvēlīgais stāvoklis vēl jo sliktāks ir mazāk attīstīto ES reģionu maziem un vidējiem uzņēmumiem, kam trūkst iespēju sadarboties ar lielākiem uzņēmumiem, iesaistoties to vērtības radīšanas ķēdēs, un ir mazāk iespēju kļūt par daļu no konkurētspējīgām kopām. Šie uzņēmumi arī nesaņem pietiekamus sabiedriskos labumus, tiem ir ierobežota piekļuve dažādiem instrumentiem un atbalsta iestādēm un tie bieži cieš no klientu skaita samazināšanās. Visi šie faktori var arī paaugstināt izmaksas, kas saistītas ar šo uzņēmumu preču laišanu tirgū.

⁽²³⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_lv

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding_lv

⁽²⁵⁾ <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=lv>

⁽²⁶⁾ Sk. EESK informatīvo ziņojumu "MVU un vidējās kapitalizācijas uzņēmumu piekļuve finansējumam 2014.–2020. gadā: iespējas un problēmas".

4.5. Tāpēc tradicionālajiem MVU un tiem, kas atrodas mazāk attīstītās ES teritorijās, ļoti svarīgi ir nevis tie politikas instrumenti, kuri vērsti uz inovācijas veicināšanu, piekļuvi jauniem tirgiem, internalizāciju, piekļuvi kapitāla tirgiem utt., bet gan tie, kuri palīdz MVU uzlabot un pilnveidot savu pamatdarbību, proti, tie, kuri atvieglo piekļuvi kopīgam banku finansējumam, informācijai, kvalificētam darbspēkam un tūlītējām uzņēmējdarbības iespējām (ikdienas darbības uzlabošanai). Īstermiņā nav jēgas ierosmei sākt mainīt šo uzņēmumu rīcību, jo vispirms ir jāmaina vispārējā vide, kurā tie darbojas.

4.6. Lai gan dažās valstīs biznesa inkubatori darbojas sekmīgi, citās to pozitīvā ietekme ir diezgan ierobežota. Galvenais panākumu faktors ir organizatorisko resursu kopīgas izmantošanas kultūra un atbalsta tīkli, kas kopumā mazāk attīstītajos ES reģionos nav labi izveidoti.

4.7. Uz zināšanām balstīta satura radīšanas kā konkurences priekšrocības pieaugošā nozīme vēl vairāk pastiprina MVU nevienādīgumu, izraisot divu nošķirtu grupu veidošanos, proti, strauji augoši MVU un citi MVU, kuru attīstību kavē šķēršļi, kas parasti ir saistīti ar to mazo izmēru, atrašanās vietu un klientu loku.

4.8. EESK aicina Eiropas Komisiju atbalstīt pieeju "vispirms rīkoties mazo uzņēmumu interesēs" un, izstrādājot politikas instrumentus, īpašu uzmanību pievērst mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem.

4.9. Pirms 30–40 gadiem Eiropā bija daudzi mazāk attīstīti reģioni, kas ģeogrāfiski vai funkcionāli bija nošķirti no ekonomikas izaugsmes centriem. Daži no tiem tagad ir plaukstoši reģioni, jo to vietējā pārvalde ir bijusi atvērta, atbildīga un nekorumpēta, uzņēmējdarbības organizācijas ir darbojušās efektīvi un ir izveidoti vietējie uzņēmējdarbības tīkli, kas sekmīgi darbojas.

5. Problēmas un veidi, kā tās risināt, lai labāk veicinātu mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu attīstību

5.1. *Finansējuma pieejamība ir vispārzināma problēma.* Salīdzinājumā ar lielākiem uzņēmumiem mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem ir raksturīgas lielākas atšķirības peļņas, izdzīvošanas un izaugsmes rādītāju ziņā, un tas izskaidro īpašās problēmas, ar kurām tie saskaras saistībā ar finansējumu. MVU parasti tiek noteiktas augstākas procentu likmes, turklāt nodrošinājuma trūkuma dēļ tiek piemērota kredītu normēšana. Ar finansējumu saistītās grūtības starp lēni un strauji augošiem uzņēmumiem būtiski atšķiras.

5.2. Riska kapitāla fondu un privātā kapitāla tirgu – tostarp neoficiālo tirgu un komercenģeļu – darbības paplašināšanās, kolektīvā finansēšana un kapitāla tirgu savienības izveide kopumā ir uzlabojusi riska kapitāla pieejamību noteiktām MVU kategorijām, taču mazie ģimenes un tradicionālie uzņēmumi no šīm pārmaiņām, visticamāk, negūs lielu labumu un vairumā gadījumu joprojām būs atkarīgi no tradicionālajiem banku aizdevumiem. Pat novatoriskiem uzņēmumiem, jaunuzņēmumiem un vidējiem uzņēmumiem šie instrumenti ne vienmēr ir viegli izmantojami, un gan vietējo kapitāla tirgu attīstības līmeņa, gan pienācīgu tiesību aktu trūkuma dēļ starp valstīm joprojām pastāv būtiskas atšķirības.

5.3. Atzinīgi ir vērtējama Eiropas Komisijas politika, kas vērsta uz to, lai, nodrošinot garantijas, atvieglotu piekļuvi finansējumam. Tomēr izraudzītā shēma, šķiet, rada traucējumus garantiju tirgū un, galu galā, neparedzētu ietekmi uz garantijas iestāžu darbību. Ir pieejami empīriski pierādījumi (Spānija ir raksturīgs piemērs) par to, ka komercbankas savus esošos aizņēmējus atklāti aicina lūgt garantiju, ko tiešas garantijas veidā tiem izsniedz ES, lai banka ar šo garantiju varētu nodrošināties pret attiecīgajiem riskiem un tai nebūtu jāpaaugstina riska klase. "Neizdevīgā stāvoklī esoši MVU" (t. i., tie, kas cenšas iegūt kredītu) tiek atstāti novārtā. Publisko līdzekļu ieguldīšanas izvēršana, izmantojot kontragarantijas, paaugstinās šo līdzekļu izmantošanas efektivitāti un radīs lielāku sviras efektu tirgū un ekonomikā kopumā.

5.4. Eiropas un vietējais regulatīvais slogs joprojām ir būtisks šķērslis mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem, jo parasti tiem trūkst resursu, lai risinātu problēmas, ko rada pārmērīga regulēšana. Tāpēc ir jāgādā, lai šiem uzņēmumiem būtu viegli pieejama informācija par regulējumu, un jāuzlabo informācijas sniegšana par tehniskajiem un vides standartiem. Politikas veidotājiem ir jāparūpējas par to, lai atbilstības procedūras nebūtu nevajadzīgi dārgas, sarežģītas vai ilgstošas. Turklāt attiecīgajām vietējām uzņēmumu apvienībām sistemātiski un rūpīgi jāpārbauda jaunais regulējums un tā īstenošana.

5.5. Piekļuve labākai informācijai ir vajadzīga ne tikai saistībā ar regulatīvajām prasībām. Tradicionālajiem un ģimenes uzņēmumiem ļoti svarīga ir arī informācija par vietējo uzņēmējdarbības vidi un tirgus iespējām reģionālajā līmenī. Modernajām tehnoloģijām, ja tās ir vienkārši lietojamas, ir liels potenciāls mazināt informācijas plaisu. Ļoti lietderīgi būtu izveidot vienotu kontaktpunktu, kur visa vajadzīgā informācija, kas ietekmē uzņēmumu stratēģijas un lēmumus, būtu pieejama vienuviet, kā tas dažās valstīs jau notiek. Informācijas tīklu atbalsta pasākumi ir jāveic tā, lai pielāgotu datubāzes un nepieļautu pārmērīgu informācijas daudzumu.

5.6. Pēdējā laikā veiktie pasākumi, kuru mērķis ir atvieglot piekļuvi tirgum, galvenokārt tika orientēti uz starptautiskajiem tirgiem. Politika šajā jomā ir vērsta uz tādu nelabvēlīgu apstākļu novēršanu, ar ko saskaras MVU, kuriem nav piekļuves cilvēkresursiem, ārējiem tirgiem un tehnoloģijām. Taču, kā minēts iepriekš, mazajiem tradicionālajiem un ģimenes uzņēmumiem tas bieži vien nav būtiski. Tāpēc centieni būtu jāvirza uz reģionālo tirdzniecības misiju organizētāju koordinācijas uzlabošanu un uz labākas palīdzības sniegšanu uzticamu darījumu partneru meklēšanā. Vēl viena iespēja šajā jomā ir veikt vairāk pūļu, lai palielinātu mazo uzņēmumu daļu publiskā iepirkuma līgumos.

5.7. Ļoti konkrēta problēma, ar ko mazie tradicionālie un ģimenes uzņēmumi saskaras pēdējā laikā, ir kvalificēta darbaspēka trūkums. Demogrāfiskie rādītāji attālos apgabalos un daudzos mazāk attīstītos reģionos pasliktinās, tāpēc daudzviet ir vērojams būtisks kvalificēta darbaspēka trūkums. Tādēļ šiem uzņēmumiem ir vajadzīga palīdzība cilvēkresursu apzināšanā un piesaistīšanā, kā arī to apmācībā. Apmācības programmas nevajadzētu īstenot sezonas laikā, un tās būtu jāpielāgo konkrētām vajadzībām. Būtu vajadzīga arī sistēma, kā šīs programmas piedāvāt regulāri, jo maziem uzņēmumiem var būt augsts darbinieku mainības rādītājs.

5.8. Ģimenes uzņēmumos ir ierasts, ka uzņēmumā strādā bērni no tās pašas ģimenes vai arī citi bērni. Tā ir tradīcija, kas nāk par labu uzņēmējdarbībai, jo palīdz uzņēmumam viegli pāriet no vienas paaudzes uz nākamo un bērniem iepazīties ar turpmāko darbu. Šādos gadījumos īpašniekiem/vadītājiem vienmēr ir jāpatur prātā, ka darba apstākļiem ir jāatbilst SDO Konvencijas Nr. 182 un SDO Konvencijas Nr. 138 par bērnu darbu noteikumiem.

5.9. Apmācība ir vajadzīga, taču ne tikai mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu darbiniekiem. Lauku apvidos un attālos apgabalos banku darbinieki un darba devēju apvienības bieži vien neko nezina par dažādajām programmām un iespējām, kuras nodrošina Eiropas Komisija, un par attiecīgajiem dokumentiem un procedūrām. Šis starpnieku tīkls ir ārkārtīgi svarīgs, lai atbalsts mazajiem ģimenes un tradicionālajiem uzņēmumiem būtu efektīvs. Būtu jāveicina informācijas programmas un labas prakses piemēru apmaiņa starp šiem starpniekiem. Būtu jāorganizē arī vienots kontaktpunkts visu veidu finansējumam un programmām.

5.10. Svarīgs politikas pasākums būtu uzlabot mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu īpašnieku/vadītāju "kvalitāti", jo šajos uzņēmumos viss ir tieši saistīts ar šo faktoru. To varētu panākt, veicinot apmācību un/vai nodrošinot vieglu piekļuvi konsultatīvajiem pakalpojumiem. Būtu jāveicina mūžizglītība; tiešsaistes izglītības instrumenti, kas saistīti ar tādām jomām kā uzņēmējdarbības plānošana, ražošanas standarti, patērētāju aizsardzības tiesību akti vai citi noteikumi, varētu būt solis pareizajā virzienā.

5.11. Vēl viens pasākums ir mudināt mazos ģimenes un tradicionālos uzņēmumus atkārtoti ieguldīt savu peļņu. Ja tie tiks stimulēti šādi rīkoties, šie uzņēmumi kļūs stabilāki, būs mazāk atkarīgi no banku aizdevumiem un labāk aizsargāti pret krīzēm.

5.12. Būtu ļoti lietderīgi apkopot dažādu valstu labas prakses piemērus no tādām nozarēm (tūrisms, lauksaimniecība, zivsaimniecība utt.), kur darbojas daudz mazo ģimenes un tradicionālo uzņēmumu, un informēt par šiem piemēriem dalībvalstīs.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES finansējums pilsoniskās sabiedrības organizācijām”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2018/C 081/02)

Ziņotājs: **Jean-Marc ROIRANT**

Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts
Pilnsapulces lēmums	30.3.2017.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	27.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	188/15/10

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO) ir būtiska nozīme aktīva pilsoniskuma veicināšanā Eiropā. Līdzdalības demokrātijai ir vajadzīga starpniecības struktūras, lai iesaistītu iedzīvotājus un mudinātu viņus paust viedokli visās pilsoniskajās struktūrās. Organizētas, spēcīgas, neatkarīgas un daudzveidīgas pilsoniskās sabiedrības esības pamatā ir atbilstīgs publiskais finansējums.

1.2. Papildus aizvien lielākām grūtībām piekļūt publiskajam finansējumam, PSO darbību un Eiropas demokrātijai visvairāk apdraud pilsoniskās telpas samazināšanās, kas konstatēta atsevišķās ES dalībvalstīs.

1.3. EESK uzskata, ka ES un valstu līmenī ir jāizveido politisks un leģislatīvs satvars, kas veicinātu Eiropas pilsoniskās sabiedrības attīstību, kura savā darbībā ievēro pamattiesībās nostiprinātās vērtības.

1.4. Tāpat kā dažas dalībvalstis to darījušas valsts līmenī ar “savstarpējo saistību hartām” vai “paktiem”, ES iestādes varētu sekmēt reālu pilsonisko dialogu Eiropā. Ir jāatsāk diskusijas par Eiropas asociāciju statūtiem un par Eiropas nodibinājuma statūtiem un jāsteno LES 11. pants par strukturētu dialogu ar pilsonisko sabiedrību.

1.5. Eiropas Savienībai būtu jāmudina dalībvalstis saglabāt vai izstrādāt nodokļu stimulus, kas paredzēti privātiem ziedojumiem, kā arī novirzīt pilsoniskās sabiedrības organizācijām daļu no saviem nodokļu ieņēmumiem. Eiropas Savienībai būtu arī jālikvidē šķēršļi pārrobežu ziedojumiem, koordinējot nodokļu tiesību aktus un procedūras, un jāiegulda filantropiskajā darbībā visā ES.

1.6. ES iestādēm vajadzētu popularizēt pozitīvu priekšstatu par pilsoniskās sabiedrības organizācijām un nodrošināt to neatkarības saglabāšanu, piemēram, stiprinot to rīcībspēju un iesaistīšanos sociālajā inovācijā un pilsoniskajā līdzdalībā.

1.7. EESK aicina izstrādāt stratēģiju, kas veicinātu spēcīgas un neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības veidošanos Eiropā un iecelt ES mediatoru pilsoniskās telpas brīvību jautājumos, kuram NVO varētu ziņot par incidentiem, kas saistīti ar iebiedēšanu vai to darbības ierobežošanu.

1.8. Attiecībā uz nākamo daudzgadu finanšu shēmu EESK aicina budžeta iestādes palielināt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, piemēram, piešķirot tām darbības dotācijas un daudzgadu finansējumu.

1.9. EESK aicina Komisiju nākt klajā ar priekšlikumu izveidot ES demokrātijas, cilvēktiesību un vērtību fondu⁽¹⁾, kuram būtu piešķirts apjomīgs budžets un kurš būtu tieši pieejams pilsoniskās sabiedrības organizācijām visā Eiropā un tiktu pārvaldīts neatkarīgi, līdzīgi kā Eiropas Demokrātijas fonds (EDF)⁽²⁾, iesaistot EESK pārstāvjus.

1.10. Lai veicinātu līdzdalības demokrātiju, EESK uzskata, ka nākamajā daudzgadu finanšu shēmā (DFS) programmai "Eiropa pilsoņiem" būtu jāpiešķir budžets 500 miljonu EUR apmērā, kā ierosinājis Eiropas Parlaments⁽³⁾. Būtu arī jāpaplašina programmas "Erasmus +" darbības, kas virzītas uz pilsonisko sabiedrību.

1.11. EESK aicina Komisiju uzraudzīt, kā struktūrfondu ietvaros tiek īstenots rīcības kodekss partnerattiecībām ar pilsonisko sabiedrību. Komisijai vajadzētu arī aicināt valstu un reģionālās pārvaldes iestādes izmantot tehniskās palīdzības mehānismus pilsoniskās sabiedrības organizāciju spēju attīstīšanai.

1.12. EESK atbalsta padziļinātas debates par to, kā nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāku iesaisti pētniecības programmās, lai veicinātu pētnieku un pilsoniskās sabiedrības savstarpējo saikni, un ierosina nākamajā pētniecības pamatprogrammā sabiedrības problēmu risināšanas pīlāra ietvaros iekļaut jaunu sadaļu par pilsonisko līdzdalību un demokrātiju.

1.13. Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā būtu jāiekļauj ilgtspējīgas attīstības mērķi un dzimumu līdztiesības prioritātes.

1.14. Eiropas Savienībai būtu jāsauglabā un jāpastiprina vadošā loma humānās palīdzības sniegšanā un starptautiskajā sadarbībā un proaktīvi jāveicina pilsoniskās sabiedrības veidošanās.

1.15. EESK atzinīgi vērtē, ka priekšlikumā par Finanšu regulas pārskatīšanu Komisija ierosinājusi attiecināmajās izmaksās ņemt vērā brīvprātīgi nostrādātā darba laiku (kas liecina, ka ir tieši ņemts vērā EESK atzinums "Statistikas instrumenti brīvprātīgā darba novērtēšanai"⁽⁴⁾) un sekmēt, lai līdzfinansējumā tiktu ņemti vērā materiālie ieguldījumi. EESK atzinīgi vērtē arī Parlamenta ziņojumu, kurā aicināts vienkāršot līdzekļu uzraudzību, piemēram, saistībā ar savstarpēju palāšanās uz novērtējumiem un revīzijām, īsākiem termiņiem atbildes sniegšanai pieteikumu iesniedzējiem un līgumu parakstīšanai un maksājumiem. EESK aicina ES institūcijas vienoties par ierosināto tekstu, jo tas pavērs iespēju taisnīgi ņemt vērā brīvprātīgi nostrādātā darba laiku.

1.16. Stiprināt pilsonisko sabiedrību nozīmē arī uzlabot vismazāko organizāciju un visnelabvēlīgākajā situācijā esošo sabiedrības grupu piekļuvi finansējumam. Šajā saistībā Komisijai vajadzētu paredzēt dažādus finansēšanas noteikumus un turpināt administratīvo formalitāšu vienkāršošanu, nodrošinot apmācību un vadlīnijas par līgumu īstenošanu un finanšu saistībām, vienlaikus nodrošinot, ka Komisijas dienesti saskaņoti interpretē Finanšu regulu.

1.17. EESK aicina Eiropas Komisiju nekavējoties reaģēt ar attiecīgiem pasākumiem, tostarp paredzēt pārkāpumu procedūras pret dalībvalstīm, ja valsts administratīvie noteikumi vai tiesību normas ierobežo valsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām piekļuvi ES fondu finansējumam, tostarp, ja tiek piemēroti finansēšanas nosacījumi, kas ierobežo to īstenoto aizstāvības funkciju.

2. Ievads

2.1. Vairākos atzinumos EESK ir izskatījusi jautājumus par pilsonisko dialogu un līdzdalības demokrātiju, šo jēdzienu definēšanu, dažādu dalībnieku pārstāvību un Eiropas līmenī īstenojamiem pasākumiem. Konkrētāk, EESK ir uzsvērusi, ka LES 11. panta⁽⁵⁾ īstenošana ir ļoti svarīga, lai ES panāktu demokrātisku leģitimitāti attiecībās ar iedzīvotājiem.

⁽¹⁾ Šim fondam būtu tādi paši mērķi kā Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentam <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁾ EDF ir neatkarīga organizācija, kas pilnvarota piešķir dotācijas. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis to izveidoja 2013. gadā, lai veicinātu demokrātiju ES kaimiņvalstīs un citur. Eiropas Demokrātijas fonda valde darbojas visas ES dalībvalstis kopā ar Eiropas Parlamenta deputātiem un pilsoniskās sabiedrības ekspertiem.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta rezolūcija par programmu "Eiropa pilsoņiem".

⁽⁴⁾ OV C 170, 5.6.2014., 11. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 11, 15.1.2013., 8. lpp.

2.2. Tomēr vēl nav izstrādāts konkrēts atzinums par to, kā finansējums var veicināt aktīvu pilsoniskumu un līdzdalības demokrātiju.

2.3. Tā kā ES iestādes gatavojas apspriest priekšlikumu par daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada un pieņemt lēmumu par Finanšu regulas pārskatīšanu, ir steidzami jāanalizē Eiropas Savienības finansējuma sadale un efektivitāte šajā jomā.

2.4. Finansēšanas jautājums ir saistīts arī ar dažādu Eiropas pilsoniskā dialoga dalībnieku lomas un statusa atzīšanu. EESK jau vairākkārt ir norādījusi, ka ir vajadzīgi Eiropas apvienību statūti⁽⁶⁾.

2.5. Šajā atzinumā jēdziens “pilsoniskās sabiedrības organizācijas” (PSO) nozīmē nevalstiskas bezpeļņas organizācijas, kuras nav atkarīgas no publiskām iestādēm un komerciālām interesēm un kuru darbība virzīta uz Pamattiesību hartas mērķu īstenošanu, piemēram, sociālo iekļaušanu, pilsoņu aktīvu līdzdalību, ilgtspējīgu attīstību visos tās aspektos, izglītību, veselības aprūpi, nodarbinātību, patērētāju tiesībām, palīdzību migrantiem un bēgļiem un pamattiesībām⁽⁷⁾.

3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma

3.1. Aktīvai, plurālistiskai un neatkarīgai pilsoniskajai sabiedrībai ir būtiska nozīme, lai veicinātu aktīvu sabiedrības līdzdalību demokrātiskajā procesā, kā arī ES un valsts līmeņa iestāžu pārvaldībā un pārredzamībā. Tā var sekmēt arī taisnīgāku un efektīvāku politiku izstrādi un veicināt ilgtspējīgu attīstību un iekļaujošu izaugsmi⁽⁸⁾. Tā kā pilsoniskās sabiedrības organizācijas spēj uzrunāt visneaizsargātākās un nelabvēlīgā situācijā esošās sabiedrības grupas un dod iespēju paust savu viedokli tiem, kuru viedoklis parasti netiek pietiekami uzklauts, tās nodrošina plašu līdzdalību un sekmē ES politiku izstrādi⁽⁹⁾.

3.2. Papildus pilsoniskajām un sociālajām funkcijām dažas pilsoniskās sabiedrības organizācijas darbojas arī tā dēvētajā sociālās un solidarās ekonomikas jomā un pat dod vērā ņemamu ieguldījumu darbvieta radīšanā.

3.3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju raksturīgā iezīme ir to spēja dažādos projektos iesaistīt lielu skaitu aktīvu brīvprātīgo, kā arī ieinteresētus algotus darbiniekus. Ir jānodrošina labvēlīga vide brīvprātīgajam darbam, kas uzskatāms par pilsoniskās līdzdalības aktīvu izpausmi un kas ļauj nostiprināt tādas Eiropas kopējās vērtības kā solidaritāte un sociālā kohēzija⁽¹⁰⁾.

3.4. Īstai līdzdalības demokrātijai ir vajadzīgas starpniecības struktūras (arodbiedrības, darba devēju un MVU organizācijas, NVO, citas bezpeļņas organizācijas u. c.), lai iesaistītu iedzīvotājus un veicinātu iedzīvotāju un sabiedrības interesi par ES izaicinājumiem un taisnīgākas, iekļaujošākas un solidarākas Eiropas veidošanu. Spēcīgas un daudzveidīgas organizētas pilsoniskās sabiedrības pamatā ir atbilstīgs publiskais finansējums un regulējums, kas sekmē piekļuvi dažāda veida privātam finansējumam.

4. Dažādi finansējuma veidi

4.1. Eiropas Savienības līmenī dažādās nozarēs (izglītība, kultūra, sociālā joma, pilsonība, vide, pamattiesības, pētniecība, starptautiskā sadarbība, humānā palīdzība, veselības aprūpe u. c.) ir daudz programmu, kurās noteikti konkrēti mērķi attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, tostarp līdzdalību projektos. Iestādes ir arī izstrādājušas darbības dotācijas, piemēram, lai sekmētu valsts organizāciju, kuras darbojas dažādās jomās un risina sabiedrībai aktuālus jautājumus, iesaistīšanos tīklā. Tādējādi šāds finansiālais atbalsts palīdz veidot “Eiropas sabiedrisko domu”.

4.2. Attiecībā uz paplašināšanos un ārpolitiku, tostarp starptautisko sadarbību un humāno palīdzību, ES ir izstrādājusi proaktīvu politiku, kuras mērķis ir veicināt pilsoniskās sabiedrības attīstību, piemēram, ar konkrētu pasākumu palīdzību. ES ir arī viena no galvenajām attīstības palīdzības un humānās palīdzības līdzekļu devējām, un šo pieeju plaši atbalsta ES iedzīvotāji⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ OV C 318, 23.12.2006., 163. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 88, 11.4.2006., 41. lpp.

⁽⁸⁾ “Baltā grāmata par Eiropas pārvaldību” (2001. gada 25. jūlijs).

⁽⁹⁾ COM(2000) 11 final.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Brīvprātīgā darba gads 2011.

⁽¹¹⁾ Sk. 2017. gada apsekojumu http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en.

4.3. Tomēr kopš 2000. gada, kad administratīvo reformu procesa ietvaros tika publicēts pirmais Komisijas apspriešanās dokuments, kurā uzsvērtā nepieciešamība saglabāt augstu publiskā finansējuma līmeni NVO lomas stiprināšanai, izstrādāt konsekventu pieeju Komisijas iekšējos dienestos un uzlabot dotāciju pārvaldību, iekšpolitikā nav atkārtoti izvērtētas ES un pilsoniskās sabiedrības organizāciju attiecības (tostarp atbilstīgi LES 11. pantam).

4.4. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju finansējums galvenokārt tiek piešķirts humānās palīdzības un starptautiskās sadarbības jomā. Saskaņā ar 2015. gada datiem NVO finansējumam ir piešķirti 1,2 miljardi EUR (aptuveni 15 % izdevumu kategorijā "Globālā Eiropa")⁽¹²⁾, taču finansējums pilsoniskās sabiedrības organizācijām citās jomās ir diezgan mazs: 0,08 % kategorijā "Ilgtspējīga izaugsme: dabas resursi", 2,5 % kategorijā "Drošība un pilsonība" un nepilni 0,009 % kategorijā "Gudra un iekļaujoša izaugsme". Tāpēc ir steidzami jāizvērtē šīs summas un plānoto pasākumu efektivitāte.

5. Publisko līdzekļu pieejamība un pilsoniskās telpas sašaurināšanās

5.1. Nesenie pētījumi un apsekojumi, kā arī atsevišķās ES dalībvalstīs izstrādātie pasākumi liecina, ka dažās dalībvalstīs valsts līmenī pasliktinās pilsoniskās telpas stāvoklis⁽¹³⁾. Šī jaunā situācija noteikti ir jāņem vērā, pārskatot finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada un pašreiz pārskatot atsevišķas finansēšanas programmas.

5.2. Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments un Eiropas Padome ir nosodījuši 2017. gada jūnijā Ungārijā pieņemto likumu par organizāciju, kuras saņem ārvalstu finansējumu, pārredzamību. Tas liecina, ka Komisijai jāpanāk, lai pasākumi cīņai ar terorisma finansēšanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju neradītu nevēlamu ietekmi uz PSO piekļuvi finansējumam un finanšu aizdevumiem.

5.3. Daudzās Eiropas valstīs patlaban tiek izstrādāti pasākumi, kuru mērķis ir ieviest nosacījumus PSO paredzētajām dotācijām, tādējādi ierobežojot to īstenoto aizstāvības funkciju un procesuālo rīcībepēju⁽¹⁴⁾.

5.4. Daudzās valstīs finanšu un ekonomikas krīzes dēļ samazinājās publiskais finansējums PSO un/vai tas tika pārvirzīts uz īstermiņa dotācijām. Finansējuma shēmas, kuras galvenokārt paredzētas atsevišķiem projektiem, var piespiest PSO pielāgot savas prioritātes un novērsties no sava sākotnējā uzdevuma un sabiedrības vajadzībām. Dažās valstīs valdības ir atbalstījušas tās organizācijas, kuras atbalsta attiecīgās valdības stratēģisko kursu (kaitējot citām organizācijām), radot politiskas vienošanās gaisotni, un subsīdiju piešķiršanā vērojama arvien mazāka pārredzamība.

5.5. EESK aicina Komisiju – kad tā vērtē programmas, kā arī attiecībā uz partnerības nolīgumiem – uzraudzīt *ex ante* nosacījumu īstenošanu, jo īpaši tādās jomās kā nodarbinātība, sociālā iekļaušana un nediskriminācija, vide, dzimumu līdztiesība un cilvēku ar invaliditāti tiesības, pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana un to institucionālās spējas palielināšana⁽¹⁵⁾ un publiskā iepirkuma procedūru pārredzamība, un, ja šie nosacījumi nav ievēroti, apturēt maksājumus. EESK arī atkārtoti aicina Komisiju uzraudzīt, kā tiek īstenots 125. pants par pārvaldības iestāžu pienākumu izmantot atlases procedūras un kritērijus, kas ir pārredzami un nav diskriminējoši. EESK aicina Eiropas Revīzijas palātu savā gaidāmajā ziņojumā novērtēt nevalstiskajām organizācijām paredzēto atlases procedūru atbilstību šiem noteikumiem.

5.6. Ekstrēmisma, populisma un antidemokrātisku aktu pieaugums ir izaicinājums demokrātiskajam *acquis* kopumā un rada starpniecības struktūrām naidīgu gaisotni. Tādēļ ir jāapstiprina pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomas nozīmīgums un jāpalielina tām piešķirtais ES finansiālais atbalsts.

⁽¹²⁾ *EuropeAid* – Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts.

⁽¹³⁾ "Civic Space in Europe 2016", Civicus Monitor.

⁽¹⁴⁾ Sk. Apvienotās Karalistes Lobēšanas likumu (*Lobbying Act*), kas liedz NVO paust savu viedokli vēlēšanu kampaņu laikā vai nesenaajā referendumā par dalību ES, un nesen pārskatīto Īrijas 2011. gada Vēlēšanu (Grozījumu) likumu (*Electoral (Amendment) Act*), kura mērķis ir nepieļaut, ka trešās personas ietekmē vēlēšanu kampaņas, taču "politisko mērķu" interpretācija un NVO paredzēto individuālo ziedojumu sliekšņi ir izraisījuši strīdus, tai skaitā saistībā ar finansējumu aborta atbalsta kampaņai.

⁽¹⁵⁾ OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.

5.7. EESK aicina iecelt ES mediatoru pilsoniskās telpas brīvību jautājumos, kuram NVO varētu ziņot par incidentiem, kas saistīti ar iebiedēšanu vai to darbības ierobežošanu.

6. Iespējamie risinājumi ES līmenī

6.1. EESK uzskata, ka ES un valstu līmenī ir jāizveido politisks un leģislatīvs satvars, kas veicinātu daudzveidīgas Eiropas pilsoniskās sabiedrības veidošanos, kura savā darbībā ievēro pamattiesībās nostiprinātās vērtības.

6.2. ES iestādēm vajadzētu popularizēt pozitīvu priekšstatu par pilsoniskās sabiedrības organizācijām un nodrošināt to neatkarības saglabāšanu, piemēram, stiprinot to rīcībspēju un spēju iesaistīties sociālajā inovācijā, kā arī pilsonisko līdzdalību, kas bieži vien ir saistīta ar finansējumu.

6.3. Tāpat kā dažas dalībvalstis, kas šajā saistībā ir pieņēmušas “savstarpējo saistību hartas” un “paktus”, arī ES iestādes varētu spert soļus, lai atzītu pilsoniskās sabiedrības pārstāvības struktūras un veidotu ar tām partnerattiecības, tādējādi radot apstākļus reālam pilsoniskam dialogam Eiropā un vienlaikus īstenojot LES 11. pantu un citas attiecīgās starptautiskās saistības⁽¹⁶⁾.

6.4. Nekavējoties ir jāatsāk debates par Eiropas apvienības statūtiem, ko Komisija ierosināja 1992. gadā⁽¹⁷⁾, un par Eiropas nodibinājuma statūtiem. Šāda iniciatīva sekmētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju, to savstarpējās sadarbības Eiropas līmenī atzīšanu un papildinātu 2004. gadā pieņemtos Eiropas uzņēmējsabiedrības statūtus⁽¹⁸⁾.

6.5. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jānodrošina dalībvalstis saglabāt esošos un izstrādāt jaunus nodokļu stimulus privātiem ziedojumiem un novirzīt daļu no nodokļu ieņēmumiem pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vienlaikus novērst šķēršļus pārrobežu ziedojumiem, saskaņojot nodokļu tiesību aktus un procedūras un investējot filantropijas attīstībā visā Eiropas Savienībā.

6.6. Saistībā ar nākamo daudzgadu finanšu shēmu (DFS) EESK aicina budžeta lēmējinstāncijas palielināt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, izmantojot darbības dotācijas un daudzgadu finansējumu, kas paredzēts darbību īstenošanai ilgtermiņā.

6.7. Kopš Pamattiesību hartas pieņemšanas nav izstrādāta neviena konkrēta programma ES dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības atbalstam cilvēktiesību jomā. Būtiskais atbalsts, ko Centrālās un Austrumeiropas valstu pilsoniskā sabiedrība saņēma, pievienojoties Eiropas Savienībai, netika turpināts ar citiem finansēšanas mehānismiem. Nesenie notikumi, kas saistīti ar terorisma, ekstrēmisma un/vai populisma pieaugumu, liecina par nepieciešamību vairāk ieguldīt pilsoniskajā sabiedrībā un pilsoniskās sabiedrības attīstības aspektā nodrošināt kohēziju starp valstīm.

6.8. EESK aicina Komisiju nākt klajā ar priekšlikumu izveidot ES demokrātijas, vērtību un cilvēktiesību fondu⁽¹⁹⁾, kam būtu piešķirts apjomīgs budžets un kas būtu tieši pieejams pilsoniskās sabiedrības organizācijām visā Eiropā, tostarp cilvēktiesību aizstāvības organizācijām, kuru mērķis ir popularizēt un aizsargāt Eiropas Savienības pamatvērtības. No fonda līdzekļiem būtu jāsedz darbības izmaksas, kā arī tiesvedības un uzraudzības darbības, un tā pārvaldībai jābūt neatkarīgai, tāpat kā Eiropas Demokrātijas fonda⁽²⁰⁾ pārvaldībai, iesaistot tajā EESK pārstāvjus.

6.9. Programma “Eiropa pilsoņiem” ir vienīgā ES programma, kura konkrēti palīdz mazināt demokrātijas deficītu, dodot iespēju visiem eiropiešiem tieši piedalīties Eiropas veidošanā, taču šīs programmas finansējums nav pietiekams. Laikā, kad tiek apšaubītas Eiropas vērtības un demokrātija, EESK uzskata, ka nākamajā daudzgadu finanšu shēmā šai programmai būtu jāpiešķir budžets 500 miljonu EUR apmērā, kā ierosinājis Eiropas Parlaments⁽²¹⁾. Būtu jāpaplašina arī programmas “Erasmus +” pasākumi, kas virzīti uz pilsonisko sabiedrību.

⁽¹⁶⁾ Skatīt, piemēram, saistības, ko saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem un ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCPRD) tās uzņēmēšanās attiecībā uz strukturētu dialogu, kam piešķirts atbilstīgs finansējums.

⁽¹⁷⁾ OV C 99, 21.4.1992., 1. lpp.

⁽¹⁸⁾ Eiropas uzņēmējsabiedrības statūti.

⁽¹⁹⁾ Šim fondam būtu tādi paši mērķi kā Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentam <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁰⁾ Eiropas Demokrātijas fonds (EDF) ir neatkarīga organizācija, kas piešķir dotācijas un kuru 2013. gadā izveidoja Eiropas Savienība un ES dalībvalstis nolūkā veicināt demokrātiju ES kaimiņvalstīs un citur. Eiropas Demokrātijas fonda valdē darbojas visas ES dalībvalstis kopā ar Eiropas Parlamenta deputātiem un pilsoniskās sabiedrības ekspertiem.

⁽²¹⁾ Eiropas Parlamenta rezolūcija par programmu “Eiropa pilsoņiem”.

6.10. Lielākajai daļai PSO ir grūtības piekļūt struktūrfondiem galvenokārt obligātā līdzfinansējuma dēļ. Spēju veidošanai paredzētie tehniskās palīdzības nosacījumi netiek pietiekami izmantoti, turklāt bieži vien tie paredzēti vienīgi publiskajām pārvaldes iestādēm. Vairākumā dalībvalstu nav pienācīgi piemērots ES rīcības kodekss partnerattiecībām ar pilsonisko sabiedrību, kas ir ļoti nozīmīgs instruments⁽²²⁾. Pat tad, kad PSO ir uzaicinātas piedalīties uzraudzības komiteju darbā, to loma ir ierobežota.

6.11. EESK aicina Eiropas Komisiju nekavējoties reaģēt ar attiecīgiem pasākumiem, tostarp paredzēt pārkāpumu procedūras pret dalībvalstīm, ja valsts administratīvie noteikumi vai tiesību normas ierobežo valsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām piekļuvi ES fondu finansējumam, tostarp, ja tiek piemēroti finansēšanas nosacījumi, kas ierobežo to īstenoto aizstāvības funkciju.

6.12. Tā kā pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir pastāvīga saikne un saziņa ar iedzīvotājiem un vietējā līmeņa darbībām, tās pārzina sabiedrības problēmas un vajadzības; tomēr tās nav pietiekami iesaistītas pētniecībā. Arī ES Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmā (*EaSI*) ir šķēršļi, kas ierobežo pilsoniskās sabiedrības organizāciju piekļuvi tai. EESK atbalsta padziļinātas debates par to, kā nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāku iesaisti pētniecības programmās, sekmējot pētnieku un pilsoniskās sabiedrības savstarpējo saikni, un ierosina nākamajā pētniecības pamatprogrammā sabiedrības problēmu risināšanas pilāra ietvaros iekļaut jaunu virzienu pilsoniskās līdzdalības un demokrātijas jomā.

6.13. Jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir ļoti augsts, un tā ir viena no problēmām, kas Eiropas Savienībai jārisina nekavējoties, jo arvien vairāk jauniešu ir pakļauti sociālās atstumtības riskam. Šādā situācijā ar ES finansējumu būtu jāsniedz lielāks atbalsts tām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras ar neformālās izglītības palīdzību cenšas attīstīt jauniešu kvalifikāciju un prasmes.

6.14. Kultūras jomā lielākā daļa dotāciju nav pielāgotas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras darbojas šajā jomā, un tām ir arī liegta piekļuve dažādiem finanšu instrumentiem, piemēram, aizdevumiem. Laikā, kad arvien plašāk izplatās identitātes izpausmes un populistiski uzskati, trūkst nopietna darba pie Eiropas kultūras dimensijas. Eiropas Savienībai būtu vairāk jāatbalsta neatkarīga kultūras produkcija, konkrēti, ar programmu "Radošā Eiropa", un jāiegulda vietējo kopienu bezpeļņas plašsaziņas līdzekļu attīstībā un ilgtspējā.

6.15. Attīstības sadarbības jomā Eiropas Savienībai būtu vairāk jāiegulda sadarbības iniciatīvās, kas virzītas uz iedzīvotājiem, tostarp dzimumu līdztiesības, pārvaldības, cilvēktiesību, vides tiesību, noturības pret klimata pārmaiņām, izglītības un sociālās aizsardzības aspektiem, izmantojot jo īpaši katrai valstij piemērotu tematisko pieeju un cieši iesaistot pilsonisko sabiedrību.

6.16. Izstrādājot nākamo DFS, būtu jāņem vērā arī ilgtspējīgas attīstības mērķi un prioritātes dzimumu līdztiesības jomā.

6.17. Stiprināt pilsonisko sabiedrību nozīmē arī uzlabot finansējuma pieejamību vismazākajām organizācijām un visnelabvēlīgākajā situācijā esošajām sabiedrības grupām. Šajā saistībā Eiropas Komisijai būtu jāparedz dažādi finansēšanas nosacījumi un jāveic lielāks darbs administratīvās vienkāršošanas jomā. Būtu sistemātiskāk jāizmanto pārsubsīdēšanas (jeb kaskādes finansējuma) mehānismi, kurus piemēro saistībā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu vai EEZ dotāciju ietvaros. Dotācijas būtu jāpiešķir neatkarīgam nacionālajam operatoram, kuru ieceļ, pamatojoties uz konkursa procedūru⁽²³⁾.

6.18. Centrālās un Austrumeiropas valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām joprojām ir ierobežota piekļuve finansējumam. Eiropas Komisijai būtu jāinformē par dažādiem fondiem, kas pieejami PSO, un vairāk jāatbalsta organizāciju partnerattiecības.

6.19. Būtu lietderīgi arī sistemātiskāk pārraudzīt un atbalstīt līdzekļu saņēmējas organizācijas, organizējot mācības par līgumsaistībām un revīziju, kā arī mācības dažādiem ģenerāldirektoriem, kuru kompetencē ir Finanšu regulas īstenošana.

⁽²²⁾ AEIDL – Thematic Network on Partnership.

⁽²³⁾ Mid-term NGO evaluation released – EEA Grants.

6.20. Inovācijas un partnerattiecību veicināšanas nolūkā būtu jānodrošina potenciālo kandidātu piekļuve datubāzēm, kurās pieejami apraksti par jau īstenotajiem projektiem un labas prakses piemēriem. Komisijai būtu jāturpina darbs, lai samazinātu administratīvo slogu pieteikuma procesā un finansējuma pārvaldībā, piemēram, dažādām programmām izveidojot vienotu sistēmu pieteikuma iesniegšanai tiešsaistē.

6.21. Tā kā ES dotācijām tiek iesniegts liels skaits pieteikumu, bet pieņemto pieteikumu skaits ir neliels, Komisijas tiešā pārvaldībā esošo programmu novērtējumam vajadzētu būt pārredzamākam un rūpīgāk sagatavotam. Turklāt atsauksmes palīdzētu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuru pieteikumi ir noraidīti, pilnveidoties un palielinātu uzticēšanos atlases procedūrai.

6.22. Līgumu paziņošanas, līgumu parakstīšanas un maksājumu termiņiem vajadzētu būt daudz īsākiem, lai samazinātu nepieciešamību ņemt bankas aizdevumus skaidras naudas trūkuma dēļ.

6.23. EESK arī aicina Komisiju pārskatīt līdzfinansējuma summas, īpaši attiecībā uz vismazākajām organizācijām, kurām ir ļoti grūti piesaistīt citus līdzekļus, vai tām, kuras iesaistītas interešu aizstāvības procesā, piemēram, patērētāju tiesību aizsardzības organizācijām, vides apvienībām, cilvēktiesību aizsardzības un pilsoniskuma veicināšanas organizācijām. Tas vajadzīgs vēl jo vairāk tādēļ, ka līdzfinansēšanas noteikumi palielina pilsoniskās sabiedrības organizācijām administratīvo slogu un rada papildu risku, kas saistīts ar līdzekļu devēju atšķirīgajiem līgumu un finanšu noteikumiem.

6.24. EESK ir gandarīta, ka Finanšu regulas pārskatīšanas priekšlikumā⁽²⁴⁾ Komisija ierosinājusi attiecināmās izmaksas ņemt vērā brīvprātīgi nostrādātā darba laiku un veicināt to, lai līdzfinansējumā tiktu ņemts vērā materiālais ieguldījums. Šis priekšlikums ir tieša atbilde uz aicinājumu, kas izteikts EESK atzinumā "Statistikas instrumenti brīvprātīgā darba novērtēšanai"⁽²⁵⁾. EESK atzinīgi vērtē arī Parlamenta ziņojumu, kā arī Padomes priekšlikumu neattiecināt bezpeļņas noteikumu uz bezpeļņas apvienībām. EESK aicina ES institūcijas vienoties par ierosināto tekstu, jo tas pavērs iespēju taisnīgi ņemt vērā brīvprātīgi nostrādātā darba laiku.

6.25. Būtu jāuzlabo finansējuma pieejamības un kontroles pārredzamība, izstrādājot skaidras vadlīnijas attiecībā uz Komisijas veiktajām pārbaudēm, un gadījumos, kad ir vairāki līdzekļu devēji, jāņem vērā partneru *ex ante* novērtējumi un atlase, kā arī citu līdzekļu devēju *ex post* veiktās pārbaudes un revīzijas.

6.26. Turklāt būtu jāvienkāršo sabiedrības piekļuve informācijai par finansējuma summām un mērķiem, tādēļ ir vajadzīga Komisijas finanšu pārredzamības noteikumu reforma. Informācijā būtu jāiekļauj ikgadēji maksājumi, nevis daudzgadu saistības, un jāpanāk, lai ar dažādu programmu datubāzu saskaņošanas palīdzību tā būtu ticamāka. Tajā pašā laikā NVO būtu jāturpina piemērot augstākos pārredzamības standartus ziņošanas pienākuma izpildē.

6.27. Visbeidzot Komisijai vajadzētu veidot dažādu ģenerāldirektorātu konstruktīvu un nepārtrauktu dialogu ar PSO, lai izvērtētu labas un sliktas prakses piemērus un izstrādātu saskaņotāku pieeju.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ COM(2016) 605 final.

⁽²⁵⁾ OV C 170, 5.6.2014., 11. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ciemati un mazpilsētas kā lauku attīstības veicinātāji: problēmas un iespējas”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2018/C 081/03)

Ziņotājs: **Tom JONES**

Pilnsapulces lēmums	22.9.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	3.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	129/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi*Secinājumi*

1.1. EESK uzskata, ka, neskatoties uz iedzīvotāju skaita līdzsvarotības un tradicionālās saimnieciskās darbības samazināšanos, daudzos ciematos un mazpilsētās ir iegūti pietiekami pierādījumi par labu praksi, kas ļauj optimistiski prognozēt ilgtspējīgu nākotni daudzās, ja ne visās, lauku apdzīvotajās vietās. Šādas apdzīvotās vietas var būt plašākas lauku teritoriju atjaunošanas un ilgtspējīgas attīstības veicinātājas.

1.2. Tomēr šāds optimistisks redzējums ir atkarīgs no pastāvīgiem un visaptverošiem centieniem, kas prasa cilvēkresursus un finanšu resursus visos pārvaldības līmeņos, kā arī privātajā un publiskajā sektorā un pilsoniskās sabiedrības līmenī.

Ieteikumi

1.3. EESK pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas Viedo ciematu iniciatīvu, jo īpaši ņemot vērā dotos solījumus attiecībā uz direktorātu sadarbību. Valstu un reģionālajām lauku attīstības programmām (LAP), ko Lauksaimniecības un lauku attīstības ĢD pārvalda kopā ar dalībvalstīm, ir ļoti būtiska nozīme, taču šis ģenerāldirektorāts nekad nevarēs ieguldīt pietiekamus resursus iniciatīvā, ja netiks piesaistīti citi valsts, reģionālie vai vietējie publiskie ieguldījumi. EESK norāda, ka Reģionu komiteja pašlaik izstrādā atzinumu par viediem ciematiem⁽¹⁾, un atbalsta to.

1.4. Ātrgaitas platjoslas tīklam – gan mobilajam, gan arī fiksētajam – ir izšķiroša nozīme, lai viedi attīstītiem ciematiem un pilsētām būtu jebkādas cerības panākt ekonomisko un sociālo attīstību, un šādiem tīkliem jābūt pilnībā pieejamiem, kā to garantē ietekmes uz lauku apvidiem novērtējums atbilstīgi 2016. gada otrajai Korkas deklarācijai (Korka 2.0.).

1.5. Sabiedriskajiem pakalpojumiem izglītības, mācību, veselības un sociālās aprūpes un bērnu aprūpes jomā jābūt pieejamiem, integrētiem un inovatīviem, kā arī balstītiem uz tehnoloģiju sasniegumu izmantošanu.

⁽¹⁾ “Lauku apvidu atdzīvināšana, veidojot viedus ciematus” (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

1.6. Plānošanas iestādēm lauku apvidos būtu aktīvi jāveicina neizmantoto ēku atjaunošana ciematos un mazpilsētās, piemērojot zemu uzņēmējdarbības nodokļus jaunizveidotiem uzņēmumiem un nodrošinot kompensācijas maksājumus no pilsētu nomalēm paredzētiem projektiem mazumtirdzniecības nozarē. Šādu atjaunotu ēku pieejamības nodrošināšanā ir jāņem vērā vietējo nevalstisko organizāciju, kā arī privātā un publiskā sektora vajadzības.

1.7. Transporta sliktā savienojamība ir vēl viena problēma, un gadījumos, kad privātais sektors nevēlas iesaistīties, tiek ieteikts izmantot tādas risinājumus kā transportlīdzekļu kopīga lietošana un kopienai piederošu autobusu un automobiļu izmantošana.

1.8. Darba devēji pēc iespējas būtu jāmudina atbalstīt attālināto darbu un izmantot ieguvumus, ko var piedāvāt lauku teritoriju un pilsētu partnerības. Šai sakarā ļoti būtiska nozīme ir gan devumam, ko sniedz lauksaimniecības tūrisms un lauku tūrisms, ar veselību saistītās darbības un vietējo saimniecību un amatnieku produktu zīmolu radīšana, gan arī kultūras un vēsturisko pasākumu piedāvājuma palielināšanai. Izmantojot veicinošu atbalstu, ko paredz lauku attīstības programma, tiek sniegta iespēja uzņēmējiem piesaistīt iekšējos ieguldījumus un izstrādāt un piedāvāt tirdzniecībā produktus ar pievienoto vērtību.

1.9. Pārvaldība vietējā līmenī ir valsts vai reģionālā līmenī risināms jautājums. Taču ciematiem un mazpilsētām jāpiešķir plašākas pilnvaras un piekļuve finanšu resursiem, lai palīdzētu īstenot un atbalstītu to iedzīvotāju ieceres.

1.10. Būtu pilnībā jāatbalsta LEADER īstenošana un vietējās rīcības grupas to centienos panākt vietējo attīstību, mudinot uzņēmumus – gan privātos uzņēmumus, gan arī bezpeļņas organizācijas – uzsākt darbību un attīstīties, un radīt tādu kopienas gaisotni, kurai raksturīga ieinteresētība un atbalsts. Uzlabota sadarbība ļautu šos centienus paplašināt, īstenojot sabiedrības virzītu vietējo attīstību.

1.11. Taču visbūtiskākais ir tas, ka ciematu un mazpilsētu iedzīvotājiem būtu jātiecas radīt kopības sajūtu, kas veicinātu to, ka vadību uzņemas pašas kopienas locekļi. Skolām un vietējiem mentoriem būtu jāveicina vadības uzņemšanās. Konsultatīvajām aģentūrām un nevalstiskajām organizācijām, kurām ir piekļuve labākajai praksei un zināšanas par nozīmīgiem līdzīgiem projektiem, jāsniedz pilnīgs atbalsts jaunajiem vadītājiem.

1.12. Jauni un pārdomātā veidā izveidoti ciemati būtu jāizmanto kā piemēri reģionālā, valsts un ES līmenī. ES iestādēm un to ieinteresētajām personām būtu jāorganizē ikgadēja svētku diena, lai izplatītu informāciju par sekmīgām un vienotām ciematu un mazpilsētu kopienām.

1.13. Lai stiprinātu un radītu patiesu partnerības sajūtu pilsētu vai lielpilsētu un blakus esošo apdzīvoto vietu starpā, EESK atbalsta ieteikumus, kas sniegti 2016. gada R.E.D. ⁽²⁾ dokumentā "Kā panākt Eiropas un tās lauku teritoriju izaugsmi" (*Making Europe Grow with its Rural Territories*), kā arī Karnegi fonda sadraudzības pilsētu izmēģinājuma projektu. Uz pilsētu un lauku partnerībām būtu jāattiecinā ilgtspējīgas attīstības un aprites ekonomikas principi.

1.14. Komiteja atbalsta aicinājumu, kas pausts Eiropas Lauku manifestā, ko otrs Eiropas Lauku parlaments pieņēma 2015. gada novembrī, proti, uzlabot sadarbību starp kopienām, organizācijām un iestādēm lauku apvidos un pilsētās, lai pilnībā izmantotu sociālās, kultūras un ekonomiskās saiknes, ko var nodrošināt šāda sadarbība, kā arī panākt ideju un labas prakses aktīvu apmaiņu to dalībnieku starpā, kuri pārstāv pilsētas un lauku teritorijas.

1.15. EESK iesaka Eiropas Investīciju bankai izstrādāt īpaši pielāgotas atbalsta shēmas nelieliem lauku uzņēmumiem – gan privātajiem, gan arī sociālajiem uzņēmumiem, tostarp kooperatīviem – atbilstīgi solījumiem, ko tā sniedza 2017.–2019. gada programmā.

1.16. Būtu jāatbalsta Eiropas Jauno lauksaimnieku padome (CEJA) un citas struktūras, kuras pārstāv jauniešus, lai veicinātu jauniešu forumu organizēšanu vietējās kopienās, – šādi forumi rosinās rīcību atbilstīgi jauniešu vajadzībām un iecerēm. Jāpanāk, ka jaunieši daudz aktīvāk piedalās ekonomisko un sociālo risinājumu izstrādē, un apmācība, mentorēšana un finansiālais atbalsts jāpielāgo viņu centieniem.

⁽²⁾ R.E.D. – dzīve laukos, vide, attīstība (*Rurality – Environment – Development*).

1.17. ANO ilgtspējīgas attīstības 11. mērķis attiecas uz pilsētām un kopienām. Ilgtspējīgi ciemati un mazpilsētas būtu jāiekļauj kategorijā "kopienas".

1.18. Kultūras vērtībām, kas rodamas ciematos un mazpilsētās, būtu jāpiešķir īpaša vērtība publicitātes materiālos par Eiropas Kultūras mantojuma gadu (2018) un ar to saistītajās iniciatīvās. Svarīga loma tradīciju un kultūras popularizēšanā var būt vecāka gadagājuma iedzīvotājiem, un tāpēc ir vērts radīt viņiem apstākļus aktīvai darbībai šajā jomā.

1.19. Komiteja iesaka apmainīties ar labu praksi visos līmeņos. To patlaban jau dara ELAT, ELARD, Ecovast⁽³⁾ un partnerība "Izglītība lauku iedzīvotājiem" (*Education for Rural People – ERP*), un attiecīgā informācija ir pieejama publikācijā "Labākais ciemats pasaulē" (*The best Village in the World*).

2. Ievads

2.1. Lauku teritorijas veido nozīmīgu Eiropas daļu un nodrošina apstākļus tādām izšķiroši svarīgām nozarēm kā lauksaimniecība un mežsaimniecība. Mazpilsētu un ciematu kopienas atrodas šajās lauku teritorijās un ir daļa no tām, turklāt tās vienmēr ir bijušas vietas, kur cilvēki gan dzīvo, gan arī strādā.

2.2. Mazpilsētas lauku teritorijās ir tuvumā esošo ciematu un ciemu centri. Vienlaikus mazpilsētas atrodas lielu aglomerāciju nomalēs. Visas minētās apdzīvotās vietas ir savstarpēji atkarīgas cita no citas. Tās ir būtiski partneri pilsētu un lauku teritoriju partnerībās – šo koncepciju popularizē Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ĢD⁽⁴⁾ un ESAO –, kurās abiem partneriem ir līdzvērtīga ietekme uz to nākotnes pārvaldību un plānošanu. Eiropas ciemati un mazpilsētas ir piedzīvojušas vērienīgas pārmaiņas – gan ekonomiskas, gan arī sociālas –, un tiem joprojām nākas pielāgoties mūsdienu apstākļiem.

2.3. Kopā ar lauksaimniecības un mežsaimniecības nozari ciemati un mazpilsētas veido lauku teritoriju "mugurkaulu" un nodrošina darbvietas, pakalpojumus un izglītību gan saviem iedzīvotājiem, gan arī tuvumā esošo ciematu un ciemu iedzīvotājiem. Savukārt mazpilsētas ir daļa no lielāku pilsētu un administratīvo centru nomales. Tādējādi veidojas saikne starp lauku teritorijām un pilsētām, kas raksturo ikvienu reģionu. Pilsētas un lauku teritorijas cita citai sniedz pakalpojumus – pilsētas ir atkarīgas no lauku apvidiem pārtikas nodrošinājuma ziņā un ir piemērotas tirgus lauku teritorijās sarazotajai produkcijai, savukārt lauku teritorijas pilsētu iedzīvotājiem piedāvā atpūtu un mieru.

2.4. Daudzās lauku teritorijās ir spēcīgas tradīcijas, kas saistītas ar piederību kopienai. Šīs tradīcijas izzūd, turklāt daudzas tālākās lauku teritorijas ir pamestas un atstātas.

3. Īpašas problēmas

3.1. Dažās pēdējās desmitgadēs lauku kopienas ir saskārušās ar problēmām tādēļ, ka tiek īstenota iecere centralizēt daudzus pakalpojumus, lai panāktu apjomradītus ietaupījumus, notiek izmaiņas transporta un ceļošanas nozarē, kā arī tādēļ, ka mūsdienās mainās cilvēku dzīvesveids. Vietējie pakalpojumu uzņēmumi pamet lauku kopienas, tiek likvidēti daudzi veikali, banku un pasta nodaļas, kā arī tiek slēgtas mazās lauku skolas.

3.2. Lauku teritorijās klusē par bezdarbu, jo rādītāji ir zemi salīdzinājumā ar bezdarbnieku skaitu pilsētās, taču lauku iedzīvotāji saskaras ar papildu problēmu, kas saistīta ar piekļuvi palīdzībai, kuru sniedz nodarbinātības centri, kas atrodas pilsētās, un bieži vien izjūt negatīvās sekas, kuras rada sabiedriskā transporta pakalpojumu samazināšanās laukos. Iespējams, ka bezdarba rādītājs ir zems tādēļ, ka ļoti daudzi jaunieši ir devušies prom no lauku teritorijām, lai mācītos, iegūtu izglītību vai lai atrastu darbu, savukārt daudzi, kuri paliek, strādā par zemu atalgojumu.

3.3. Publiskie līdzekļi un budžets, kuriem ir tik būtiska nozīme, lai sniegtu atbalstu lauku kopienām, ir pakļauti arvien lielākam spiedienam, jo vispārēji pieaug dzīves dārdzība, kā arī palielinās pakalpojumu sniegšanas izmaksas.

3.4. Ieguldījumi ceļos un automaģistrālēs mudina izmantot privāto automobili kā vieglāko veidu, lai nokļūtu darbā. Cilvēki patlaban ir daudz lielākā mērā gatavi pārvietoties lielākos attālumos, taču šā iemesla dēļ iedzīvotāji ir mazāk atkarīgi no nodarbinātības iespējām vai pakalpojumu sniegšanas savās vietējās kopienās.

⁽³⁾ Kā labākās prakses praktisku piemēru sagatavoja Ulla Herlitz un kolēģi: ELAT – Eiropas Lauku attīstības tīkls; ELARD – Eiropas LEADER asociācija lauku attīstībai; Ecovast – Eiropas Ciematu un mazo pilsētu padome.

⁽⁴⁾ Ecovast bija daļa no Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ĢD kādreizējā RURBAN tīkla.

3.5. Ir mainījušies cilvēku iepirkšanās paradumi. Cilvēki parasti iepērkas tur, kur viņi strādā, un parasti tas ir pilsētā vai lielpilsētā, nevis savā ciematā vai mazpilsētā. Turklāt cilvēki iepērkas internetā, un preces tiek piegādātas viņiem uz mājām. Minētie iemesli ir veicinājuši vietējo veikalu izzušanu.

3.6. Jaunieši pamet lauku teritorijas, lai mācītos, iegūtu izglītību un lai strādātu pilsētās. Ja lauku teritorijās netiek saglabātas darbvietas, ir grūti ieinteresēt jauniešus atgriezties lauku kopienās. Ir steidzami nepieciešams gādāt par to, lai vietējās demokrātijas uzmanības centrā izvirzās jauniešu viedokļa uzklaušīšana. Jauniešu pārstāvības organizācijas būtu jāatbalsta, lai sekmētu līdzdalību pārvaldībā. Tāpat arī ekonomikas un sociālās jomas aģentūrām būtu jāizvērtē, vai to konsultācijas un finansiālais atbalsts ir piemērots jauniešiem.

3.7. Paaudžu saliedētību apdraud vecuma grupu skaitliskā nelīdzsvarotība. Pielāgotu nodarbinātības pasākumu, skolu un bērna aprūpes iespēju pieejamībai, tāpat kā cenu ziņā pieejamiem mājokļiem lauku teritorijās ir izšķiroša nozīme, lai jaunieši un ģimenes ar bērniem varētu palikt vai atgriezties lauku kopienās. Vienas kopienas pārstāvjiem reizēm ir atšķirīgi viedokļi par vietējo saimniecisko darbību. Ir nepieciešams dialogs un izpratne, lai rastu līdzsvaru starp mierīgu dzīvi un piemērotām darbvieta izveides iniciatīvām.

4. Iespējas

4.1. Eiropas Komisijas Viedo ciematu iniciatīvai ir izšķiroša nozīme, jo īpaši, ņemot vērā apvienoto direktorātu sniegtos solījumus par sadarbību. Lauksaimniecības un lauku attīstības GD lauku attīstības programma nekad nevarēs nodrošināt pietiekamus resursus iniciatīvai, ja netiks piesaistīti citu ģenerāldirektorātu ieguldījumi, kā arī valsts, reģionālās vai vietējās publiskās investīcijas. Minētā izmēģinājuma iniciatīva pēc izvērtēšanas jāiekļauj jaunajā kopējā lauksaimniecības politikā un visās reģionālajās programmās, kā arī jāisteno, lai mazpilsētas kļūtu par daļu no tā devētās lauku atdzimšanas.

4.2. Platjoslas tīklam ir ļoti būtiska nozīme lauku teritorijās. Platjoslas tīkla – gan mobilā, gan arī fiksētā – pārklājuma uzlabošana varētu palīdzēt panākt uzlabojumus daudz un dažādās jomās: tā ne tikai veicinātu uzņēmumu attīstību un palielinātu iespējas strādāt no mājām, bet arī uzlabotu iedzīvotāju ikdienas dzīves kvalitāti. Tā sniegtu iespējas mācīties tiešsaistē, piekļūt labākai veselības aprūpei un uzlabotu tiešsaistē pieejamo pakalpojumu tirdzniecību. Ir pieejami labas prakses piemēri par to, ka uzlabota piekļuve internetam lauku teritorijās ir devusi labumu kopienām. Iedzīvotājiem, it īpaši vecāka gadagājuma cilvēkiem, ir jābūt iespējām apgūt pamatzināšanas interneta lietošanā.

4.3. Darba devēji būtu pēc iespējas jānodrošina atbalstīt attālināto darbu un izmantot ieguvumus, ko var piedāvāt lauku apvidu un pilsētu partnerības. Izmantojot veicinošo atbalstu, ko paredz lauku attīstības programma, tiek sniegta iespēja uzņēmējiem piesaistīt iekšējos ieguldījumus, lai izstrādātu un piedāvātu tirdzniecībā produktus ar pievienoto vērtību, piemēram, pārtikas produktus, dzērienus, ainavisko un vēsturisko mantojumu, kultūras un veselības uzlabošanas, kā arī atpūtas iespējas, vienlaikus nodrošinot ar lauku amatniecību un vidi saistīto prasmju turpināmību.

4.4. Sabiedriskajiem pakalpojumiem izglītības, mācību, veselības un sociālās aprūpes jomā jābūt integrētiem, saistītiem un inovatīviem, kā arī balstītiem uz tehnoloģiju sasniegumu izmantošanu, izvairoties no diskriminācijas un atstumtības jo īpaši attiecībā uz gados vecākiem un pusaudžu vecuma lauku teritoriju iedzīvotājiem. Lauku teritorijās izvietotas valsts pārvaldes iestādes varētu būt piemērs, kā mazināt iedzīvotāju koncentrēšanos un piesārņojumu pilsētās, vienlaikus veicinot taisnīgumu attiecībā pret lauku teritorijām. Vietējām pārvaldes iestādēm ir ļoti būtiska ietekme lauku teritoriju plānošanā, kā arī lai lauku kopienās nodrošinātu pozitīvu rīcību, kas veicinātu un atbalstītu to pastāvēšanu nākotnē. Dažādas iestādes var izvietot vienā ēkā vai neizmantojamās ēkas var izmantot jauniem uzņēmējdarbības veidiem, radot jaunas darbvietas, kas var nodrošināt iespējas paplašināt saimniecisko darbību. Šādu atjaunotu ēku pieejamības nodrošināšanā ir jāņem vērā vietējo nevalstisko organizāciju, kā arī privātā un publiskā sektora vajadzības.

4.5. Ir jāveic darbs, veidojot patiesu partnerības gaisotni pilsētu vai lielpilsētu un to tuvumā esošo apdzīvoto vietu starpā, lai radītu savstarpēji atzītu piederības sajūtu, veidotu zīmolus un nodrošinātu kopīgus ieguldījumus. R.E.D. kopā ar citām organizācijām 2016. gadā ierosināja Eiropas politisko stratēģiju lauku teritorijām laikposmā līdz 2030. gadam⁽⁵⁾. Vēl viens piemērs ir Karnegi fonda sadraudzības pilsētu izmēģinājuma projekts. Uz pilsētu un lauku partnerībām būtu jāattiecinā ilgtspējīgas attīstības un aprites ekonomikas principi.

⁽⁵⁾ "Kā panākt Eiropas un tās lauku teritoriju izaugsmi".

4.6. Otrais Eiropas Lauku parlaments 2015. gada novembrī pieņēma Eiropas Lauku manifestu. Partnerības "Izglītība lauku iedzīvotājiem" tīkls, kurā ir partneri no 40 Eiropas valstīm, veic darbības atbilstīgi manifestā noteiktajiem tematiem. Eiropas Lauku parlaments veic darbu ar mērķi uzlabot sadarbību starp kopienām, organizācijām un iestādēm lauku apvidos un pilsētās, lai pilnībā izmantotu sociālās, kultūras un ekonomiskās saiknes, ko var nodrošināt šāda sadarbība, kā arī panākt ideju un labas prakses aktīvu apmaiņu to dalībnieku starpā, kuri pārstāv pilsētas un lauku teritorijas. Darbu veic visi partneri, iedziļinoties dažādos tematos, piemēram, "Mazpilsētas", "Ilgtspējīgi pakalpojumi un infrastruktūra" un "Integrēta lauku attīstība un LEADER/sabiedrības virzīta vietējā attīstība", un, pabeidzot darbu, tiks sagatavots ziņojums, kurš tiks iesniegts un apspriests trešajā Eiropas Lauku parlamenta sanāksmē Venhorstā, Nīderlandē, 2017. gada oktobrī.

4.7. Eiropas Investīciju bankai būtu jāizstrādā īpaši pielāgotas atbalsta shēmas maziem lauku uzņēmumiem – gan privātajiem, gan arī sociālajiem uzņēmumiem, tostarp kooperatīviem, – atbilstīgi solījumiem, ko tā sniedz 2017.–2019. gada programmā; šādas shēmas piemērs ir tās atbalsts uzņēmumam *Niki's Sweets* Agrosā, Trodos kalnos, Kiprā.

4.8. Brīvprātīgā sektora dalībnieki lauku teritorijās ir ļoti aktīvi, un brīvprātīgie palīdz koordinēt darbības un veicina iedzīvotāju sadarbību. Sociālie un kopienas uzņēmumi, kā 300 sociālekonomiskie uzņēmumi Dānijā, kuriem atļauts izmantot marķējumu RSV, proti, reģistrēts sociālekonomiskais uzņēmums (*Virksomhed*), vai kafejnīca *Cletwr* Velsas vidienē, sniedz arvien lielāku devumu, lai aizstātu zudušos valsts un privātos pakalpojumus. To darbība atbilst korporatīvas sociālās atbildības (KSA) idejām. Lai nodrošinātu un saglabātu sociālo un kopienas uzņēmumu ilgtspēju, svarīgs ir atbalsts un konsultācijas, ko sniedz tādas organizācijas kā fonds *Plunkett Foundation*.

4.9. Ciematu un mazpilsētu iedzīvotāji pārstāv visus sabiedrības slāņus, un viņiem visiem jābūt iespējai paust viedokli savā vietējā kopienā. Valsts pārvaldes zemākais līmenis, proti, pagastu pārvaldes vai (mazās) pašvaldības, būtu jāiesaista vietējo lēmumu pieņemšanā, un tāpēc būtu jāstiprina minētais līmenis un jānodrošina tam attiecīgas iespējas. Iedzīvotāji lepojas ar savām vietējām kopienām, un to var atzīt par resursu un izmantot, lai mudinātu citus iesaistīties. Pensionētie uzņēmēji un iedzīvotāji, kuri strādājuši valsts vai civilajā sektorā, var piedāvāt daudzas prasmes. Eiropas programmas un vietējās programmas paredz īstenot projektus, kuri veicina vietējās partnerības attīstību ciematos un mazpilsētās, un šajā procesā daudzi iedzīvotāji ir kļuvuši par kopienas uzņēmējiem. Viņi pārstāv visas nozares un ir kļuvuši par savas kopienas vēstniekiem.

4.10. Ciemati un mazpilsētas ir nozīmīga Eiropas kultūras daļa. Ciematos un mazpilsētās bieži vien tiek saglabātas vietējās paražas un tradīcijas. Šīs lauku apdzīvotās vietas parasti ir vēsturiskas vietas, un to arhitektūrai raksturīgi vietējie celtniecības materiāli un vairāku gadsimtu gaitā izveidojusies būvniecības maniere. Mazpilsētu centros parasti ir palicis vairāk vietējo uzņēmumu, un mazpilsētu centriem nav raksturīgas standarta ēku fasādes, ko pieprasa veikalu ķēdes, kā tas notiek lielāku pilsētu centros. Nelielas lauku apdzīvotās vietas ir arī cieši saistītas ar ainavu, kurā tās izvietotas, un to atrašanās vieta ļoti lielā mērā nosaka gaisotni ciematā un mazpilsētā, liecinot par to ļoti dažādo izcelsmi; šādas ainavas var būt aizsardzības pozīcija kalna virsotnē, upju sateces vieta, avota izteka, ezera piekraste, sala vai krastmala u. c. Ciematu un mazpilsētu kultūras vērtībām būtu jāpiešķir īpaša vērība publicitātes materiālos par Eiropas Kultūras mantojuma gadu (2018). Svarīga loma tradīciju un kultūras popularizēšanā var būt vecāka gadagājuma iedzīvotājiem, un tāpēc ir vērts radīt viņiem apstākļus aktīvai darbībai šajā jomā.

4.11. Šādiem ciematiem un mazpilsētām ir vērtības, uz kurām tie var balstīties un kuras var tiem palīdzēt saglabāt vai arī attīstīt vietējo ekonomiku. Šādi ciemati un mazpilsētas ir saistīti ar vietējo lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu un enerģijas ražošanu, kā arī ar lauksaimniecības tūrismu un lauku tūrismu, ar veselības uzlabošanu un ar kultūras festivāliem un vides aizsardzību un izglītību. Eiropā ir vairāki simti piemēru, kā *Kozard* ciemats Ungārijā un *Alstonas muiža* Anglijā, kurus var izmantot citi. *Ecovast* ziņojums "Mazpilsētu nozīme" arī sniedz vērtīgu ieguldījumu, kā aprakstīt ciematu un mazpilsētu nozīmi un veicināt izpratni par to.

4.12. Jaunajai lauku politikai, attiecībā uz kuru 2016. gada septembrī Korkā notikušajā otrajā konferencē (Korka 2.0.) tika panākta entuziasma pilna vienošanās, būtu jāpalīdz dalībvalstīm un reģioniem izstrādāt atbalstošu lauku politiku un jāveicina projektu īstenošana saskaņā ar Eiropas programmām. Ietekmes uz lauku apvidiem novērtēšana, kas aprakstīta Korkas otrās konferences laikā, ir ļoti būtiska ES, dalībvalstīm un reģioniem.

4.13. ES finansētā LEADER metode un sabiedrības virzīta vietējā attīstība nodrošina instrumentus, kas var palīdzēt stiprināt lauku kopienas un dot tām iespējas. LEADER un vietējās rīcības grupas var atbalstīt vietējos centienus mudināt uzņēmumus – gan privātos uzņēmumus, gan arī bezpeļņas organizācijas – uzsākt darbību un attīstīties un radīt tādu gaisotni kopienā, kurai raksturīga ieinteresētība un atbalsts. LEADER iniciatīva līdz 2014. gadam tika atbalstīta no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, taču kopš 2015. gada šo metodi var piemērot, izmantojot arī citus Eiropas strukturālos un investīciju fondus, kas nodrošina vairākfundu finansējumu saistībā ar sabiedrības virzītu vietējo attīstību. Šai sakarā nav nepieciešams uzlabot sadarbību, un kā labas prakses piemērus var minēt uzņēmumus IRD *Duhallow* un SECAD Korkas grāfistē un *PLANED* Velsā, kuri jau daudzus gadus īsteno augšupēju sabiedrības virzītu vietējo attīstību.

4.14. Saskaņā ar Eiropas programmām ir īstenoti daudzi lauku attīstības projekti, kuri uzskatāmi parāda labas prakses ārkārtīgi lielo daudzveidību mazpilsētās un ciematos. Laba prakse skaidri apliecina arī starpnieku nepieciešamību un nozīmi, kāda tiem ir uzņēmēju un nelielu grupu atbalstīšanā.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Klimatiskais taisnīgums”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2018/C 081/04)

Ziņotājs: **Cillian LOHAN**

Pilnsapulces lēmums	23.2.2017.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	3.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	194/12/8

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Klimatiskā taisnīguma jēdziens ietver to, ka globālās klimata pārmaiņas ir ne tikai un vienīgi vides problēma, bet arī politiskas un ētiskas dabas jautājums. To parasti skata globālā kontekstā un telpas un laika savstarpējā saistībā, atzīstot, ka klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi bieži visvairāk izjūt visneaizsargātākās un nabadzīgākās sabiedrības grupas, lai gan tās ir vismazāk atbildīgas par emisijām, kas izraisījušas klimata pārmaiņas. Plašākā nozīmē un šajā atzinumā klimatiskais taisnīgums nozīmē, ka ir jāņem vērā taisnīga attieksme saistībā ar bieži vien nesamērīgo klimata pārmaiņu ietekmi uz iedzīvotājiem un kopienām gan jaunattīstības, **gan arī** attīstītajās valstīs.

1.2. EESK uzskata, ka visiem iedzīvotājiem ir tiesības uz veselīgu un tīru vidi un tiesības sagaidīt, ka valdības uzņemsies atbildību par savas valsts saistībām un par nacionāli noteiktajiem devumiem (NND), kuri saskaņā ar Parīzes nolīgumu ir jāsniedz, lai vērstos pret faktoriem, kas veicina klimata pārmaiņas, un pret klimata pārmaiņu izraisītajiem apdraudējumiem, vienlaikus atzīstot ne tikai nenoliedzamos ekoloģiskos un ekonomiskos aspektus, bet arī ietekmi uz sabiedrību.

1.3. EESK ierosina sākt debates par ES Klimata tiesību hartu, kas ietvertu ES iedzīvotāju un dabas tiesības, ņemot vērā uzdevumus, kas risināmi saistībā ar globālo klimata pārmaiņu krīzi. Atzīstot ES vadošo lomu stingra un taisnīga starptautiskā klimata režīma atbalstīšanā, EESK mudina ES iestādes un dalībvalstu valdības izvērtēt klimatiskā taisnīguma principu piemērošanu visos līmeņos – gan globālā, gan Eiropas, gan valstu, gan arī vietējā līmenī. Lai veiktu šo uzdevumu, kā instrumentu var izmantot Eiropas pusgada procesu. Klimatiskais taisnīgums nozīmē taisnīgumu gan iedzīvotājiem, gan arī videi, no kuras esam atkarīgi, jo šie aspekti ir savstarpēji saistīti. Tāpēc EESK atgādina par divām nesenām iniciatīvām: Pasaulē vides paktu un vispārējās deklarācijas par cilvēces tiesībām projektu.

1.4. Ražošanas un patēriņa sistēma ir jāmaina, lai pielāgotos klimata pārmaiņām un tās mazinātu. Šai pārejai jānotiek visā pasaulē un nozarēs, un ES var uzņemties tās vadību. Jāapzina un pienācīgi jāatbalsta visvairāk apdraudētās uzņēmējdarbības nozares un darba ņēmēji. Jo īpaši pārejas laikā jāatbalsta pārtikas sistēmas un to dalībnieki. Ilgtspējīgam pārtikas patēriņam jābūt augsnēs sagatavošanas un dabas sistēmu pārvaldības agrīnā posmā, lai nodrošinātu pamatu pārtikas apgādei. Eiropas Savienībai būtu jāuzņemas nepārprotama vadība, veicinot augsnes ilgtspējīgu apsaimniekošanu un aizsardzību.

1.5. Patērētāju spēju virzīt pāreju var izmantot tikai tad, ja viņi var izvēlēties tādas ilgtspējīgas un ētiskas alternatīvas, kas ievērojami nesamazina ar pakalpojumu, lietojumu vai pieejamību saistīto ērtumu un kvalitāti. Patērētājiem paredzētas dzīvotspējīgas alternatīvas var izstrādāt, izmantojot gan jaunus ekonomikas modeļus, piemēram, digitālo, sadarbīgo un aprites ekonomiku, gan starptautisko sadarbību, lai panāktu globālu, nozarēs veiktu pāreju uz šiem modeļiem.

1.6. Būtu jāizmanto atbalsta mehānismi, tostarp publiskā sektora finanšu līdzekļi, ekonomikas instrumenti un iniciatīvas, lai nodrošinātu infrastruktūru un pienācīgu atbalstu patērētājiem, kuri izvēlas mazoglekļa dzīvesveidu, tostarp jāpalīdz viņiem segt augstākās izmaksas saistībā ar ētiskām, ilgstoši izmantojamām, ilgtspējīgām precēm un pakalpojumiem. Tomēr vienlaikus jānodrošina, ka šajā procesā netiek mazināta konkurētspēja.

1.7. Pēc iespējas savlaicīgāk ir jāapzina darbvietu pārvirze mazoglekļa ekonomikā un jānosaka iespējas. Tādējādi varēs izstrādāt un īstenot visefektīvākos politikas pasākumus, kas nodrošina, ka darba ņēmēji ir aizsargāti un viņu dzīves kvalitāte ir saglabāta, pateicoties taisnīgai pārejai.

1.8. EESK atkārtoti aicina izveidot Eiropas Nabadzības novērošanas centru⁽¹⁾, kas vienotu visas ieinteresētās personas, lai palīdzētu noteikt Eiropas enerģētiskās nabadzības rādītājus. Taisnīgums visiem iedzīvotājiem nozīmē nodrošināt, ka ikvienam ir pieejama un tiek piegādāta tīra un cenas ziņā pieņemama enerģija.

1.9. EESK aicina pārtraukt fosilā kurināmā subsīdijas un atbalstīt pāreju uz atjaunojamiem energoresursiem.

1.10. Efektīva ilgtspējas politika ir atkarīga no tā, vai pārejas atbalsta pasākumi ir skaidri noteikti un vai ir paredzētas attiecīgās prioritātes un pienācīgs šādu pasākumu finansējums. Vienlaikus Eiropas Savienībai ir jāuzsāk visaptverošas starptautiskas sarunas, lai virzītos uz globālu vienošanos, kas var mazināt klimata pārmaiņas izraisošos faktorus un atbalstīt ilgtspējīgāku globālās ekonomikas modeli.

2. Atzinuma pamatojums

2.1. Šis pašiniciatīvas atzinums izstrādāts saistībā ar Ilgtspējīgas attīstības novērošanas centra darba plānu 2017. gadam. Klimatiskais taisnīgums ir jautājums, kas skar mūs visus, taču trūkst rīcības ES līmenī. Šī ir iespēja EESK uzņemties vadošu lomu un nākt klajā ar pirmajiem priekšlikumiem, it īpaši attiecībā uz Eiropu. Daudzi klimatiskā taisnīguma aspekti jāapspriež vēl detalizētāk, piemēram, jautājums par emisijas kvotu globālo un individuālo sadalījumu.

2.2. EESK vēlas paust institucionālu nostāju, lai darītu zināmu ES organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli debatēs par klimata pārmaiņu ietekmi un par to, kā šo ietekmi vislabāk mazināt godīgā un taisnīgā veidā.

2.3. Ņemot vērā starptautiski pieņemtos ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus, Parīzes nolīgumu un faktu, ka klimata pārmaiņu ietekme jau ir jūtama, ir vajadzīga lielāka izpratne par klimatiskā taisnīguma steidzamu īstenošanu, veicot konkrētus pasākumus.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Klimatiskā taisnīguma jēdziens ietver to, ka globālās klimata pārmaiņas ir ne tikai un vienīgi vides problēma, bet arī politiskas un ētiskas dabas jautājums. Tiek atzīts, ka klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi bieži visvairāk izjūt visneaizsargātākās un nabadzīgākās sabiedrības grupas. Klimatisko taisnīgumu parasti skata globālā kontekstā un telpas un laika savstarpējā saistībā, īpaši uzsverot to valstu atbildību, kas attīstījušās, pamatojoties uz dabas resursu izmantošanu.

3.2. Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir tālejošāki par iepriekšējiem, tūkstošgades attīstības, mērķiem; tos pieņemot, ir atzīta savstarpēja pārskatatbildība, līdzatbildība, kolektīva rīcība un iekļaujošu līdzdalības procesu nepieciešamība. Atzīstot ES vadošo lomu stabila un taisnīga starptautiskā klimata režīma atbalstīšanā, EESK mudina ES iestādes un valstu valdības visos līmeņos, proti, globālā, Eiropas, valstu un vietējā līmenī, veikt klimatiskā taisnīguma pasākumus. Lai veiktu šo uzdevumu, kā instrumentu var izmantot Eiropas pusgada procesu. Tādējādi šajā atzinumā klimatiskais taisnīgums nozīmē, ka ir jāņem vērā taisnīgums saistībā ar bieži vien nesamērīgo klimata pārmaiņu ietekmi uz iedzīvotājiem un kopienām gan jaunattīstības, gan arī attīstītajās valstīs.

⁽¹⁾ Atzinums "Saskaņota Eiropas rīcība enerģētiskās nabadzības novēršanai un apkarošanai" (OV C 341, 21.11.2013., 21. lpp.).

3.3. Problēmu rada negatīva attieksme pret klimata pārmaiņu politiku un uzskats, ka, neraugoties uz tās priekšrocībām, tā nav labvēlīga vidusmēra iedzīvotājiem, konkrētām nozarēm (piemēram, lauksaimniecības produktu ražošanas un transporta nozarēm) un kopienām un personām, kas atkarīgas no fosilā kurināmā.

3.4. Dažādas politikas iniciatīvas ir vērstas uz nozarēm un jomām, kurās klimata pārmaiņām ir būtiska ietekme, piemēram, veselību, transportu, lauksaimniecību un enerģētiku. Klimatiskais taisnīgums varbūt visaptveroša un integrēta pieeja, kas nodrošina, ka pāreju uz mazoglekļa ekonomiku var panākt taisnīgā un godīgā veidā.

3.5. Ir svarīgi ņemt vērā, ka klimatiskais taisnīgums attiecas ne tikai uz tiem, kurus tieši skar klimata pārmaiņu ietekme, bet arī uz tiem, kurus ietekmē klimata pārmaiņas veicinošie faktori, jo viņi ir atkarīgi no precēm, pakalpojumiem un dzīvesveida, kas saistīti ar augstu emisiju līmeni un zemu resursu izmantošanas efektivitāti.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Sociālais taisnīgums

4.1.1. EESK uzskata, ka visiem iedzīvotājiem ir tiesības uz veselīgu un tīru vidi un tiesības sagaidīt, ka valdības uzņemsies atbildību par savas valsts saistībām un par nacionāli noteiktajiem devumiem (NND), kuri saskaņā ar Parīzes nolīgumu ir jāsniedz, lai vērstos pret faktoriem, kas veicina klimata pārmaiņas, un pret klimata pārmaiņu izraisītajiem apdraudējumiem, vienlaikus atzīstot ne tikai nenoliedzamos ekoloģiskos un ekonomiskos aspektus, bet arī ietekmi uz sabiedrību.

4.1.2. ES sociālo tiesību pilāram jāpalīdz orientēties atjaunotā konverģences procesā, ko raksturo virzība uz labākiem darba un dzīves apstākļiem dalībvalstīs. Tā pamatā ir 20 principi, un daudzus no tiem vai nu tieši skar klimata pārmaiņas, vai netieši – vajadzība veikt pāreju uz jauniem ekonomikas modeļiem.

4.1.3. Saistībā ar cilvēktiesībām un sociālajām tiesībām EESK ierosina uzsākt debates par Klimata tiesību hartas izstrādi. Tā ietvertu iedzīvotāju un dabas tiesības, ņemot vērā klimata pārmaiņu krīzes radītās problēmas. Šajā sakarā EESK atgādina par vispārējās deklarācijas par cilvēces tiesībām projektu, ko 2015. gadā izstrādājusi *Corinne Lepage*, gatavojoties COP 21 konferencē.

4.1.4. Pieņemot attiecīgus tiesību aktus, dabas tiesības patlaban atzīst dažādās valstīs visā pasaulē. Piemēram, Nīderlandē 2015. gadā nevalstiskā organizācija *Urgenda Foundation* uzvarēja ar klimatu saistītā tiesvedībā pret valdību. Nīderlandes Augstākā tiesa vairākkārt atsaucās uz principu, ka valdība var būt juridiski atbildīga par nepietiekamu rīcību ar mērķi novērst paredzamu kaitējumu, ko rada klimata pārmaiņas. Līdzīgas lietas tiek gatavotas Beļģijā un Norvēģijā. Turklāt tādas iniciatīvas kā Pasaules vides pakts, kura darbība sāka 2017. gada 24. jūnijā, saistītas ar vajadzību pēc taisnīgas pasaules mēroga vides pārvaldības, ar vispārēja, transversāla un universāla atsaucē instrumenta palīdzību piedāvājot “trešās paaudzes tiesības”.

4.1.5. Svarīgi nodrošināt, lai visneaizsargātākajām sabiedrības grupām nebūtu jāuzņemas netaisnīgs slogs un lai izmaksas, kas rodas, pārejot uz klimatu saudzējošu ekonomikas modeli, būtu taisnīgi sadalītas visai sabiedrībai. Piemēram, princips “piesārņotājs maksā” būtu jāpiemēro tiem, kas piesārņojumu rada un gūst no tā peļņu, nevis galalietotājiem, kad nav citas dzīvotspējīgas alternatīvas. EESK jau iepriekš ir izskatījusi šā svarīgā principa rūpīgu un atbilstīgu piemērošanu ⁽²⁾.

4.1.6. Pārvietotu cilvēku dēļ palielināsies migrācija (ieskaitot klimata bēgļus) ⁽³⁾. Mēs jau esam pieredzējuši, ka ES nav pietiekami sagatavojusies, lai pienācīgi reaģētu uz šādu situāciju, kā arī risinātu jautājumu par nevienmērīgo slogu dalībvalstīm. EESK jau ir norādījusi, kā nelīdzsvaroti ekonomikas procesi šādos apstākļos var veicināt nestabilitāti ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Atzinums “COP21 secinājumu ietekme uz Eiropas transporta politiku” (OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp.).

⁽³⁾ Atzinums “Bēgļu integrācija Eiropas Savienībā” (OV C 264, 20.7.2016., 19. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Konsenss par attīstību (OV C 246, 28.7.2017., 71. lpp.).

4.1.7. Eiropas Parlaments nesēn veiktā pētījumā par klimata bēgļiem konstatēja, ka ES līmenī nav atsevišķa instrumenta, ko piemērot “vides apstākļu dēļ pārvietotām personām”. Pagaidu aizsardzības direktīva ir politiski neērts instruments izmantošanai masveida pārvietošanās gadījumā, un EESK atbalsta nostāju, ka Lisabonas līgums nodrošina pietiekami plašas pilnvaras, lai pārskatītu imigrācijas politiku ar nolūku reglamentēt “vides apstākļu dēļ pārvietotu personu” statusu.

4.2. Lauksaimniecības pārtikas nozare

4.2.1. Pārtikas ražošanas sistēmas un uztura režīmi mainīsies, lai pielāgotos klimata pārmaiņām un tās mazinātu. Visi iedzīvotāji – lauksaimnieki, ģimenes, piegādes ķēdes dalībnieki, patērētāji – ir atkarīgi no lauksaimniecības pārtikas nozares, tāpēc pārejai uz mazoglekļa sabiedrību būtu jānodrošina, ka tiem, kurus skars pārmaiņas, tiek sniegta palīdzība un atbalsts. Turklāt šai pārejai jānotiek visā pasaulē un nozarēs, un ES var uzņemties tās vadību.

4.2.2. Klimata pārmaiņas rada ārkārtīgi lielas problēmas Eiropas lauksaimniecības nozarei, kas vienlaikus gan veicina šīs pārmaiņas, gan arī vistiešāk izjūt to ietekmi.

4.2.3. Šī nozare jādefinē no jauna, ņemot vērā tās ieguldījumu dabiskās absorbcijas sistēmās, piemēram, ekosistēmu pakalpojumos, kuri var daļēji mazināt klimata pārmaiņu ietekmi. Šādas sistēmas un pakalpojumi, ko, pateicoties savam mērķim – pārtikas ražošanai, nodrošina lauksaimniecības nozare, būtu jāatzīst un jāatbalsta ar publiskā sektora finansējumu kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros. Šāda vispārīga nostāja atbalstīta nesēn pieņemtajā atzinumā ⁽⁵⁾.

4.2.4. Ilgtspējīgam pārtikas patēriņam jāsaņem augsnes sagatavošanas un dabas sistēmu pārvaldības agrīnā posmā, lai nodrošinātu pamatu pārtikas apgādei. EESK uzsver, ka ir jāsaņem debātes par nepieciešamību pieņemt augsnes pamatdirektīvu un jāuzņemas nepārprotama vadība tāda svarīga jautājuma risināšanā kā augsnes ilgtspējīga apsaimniekošana un aizsardzība ⁽⁶⁾. Jautājumam par augsnes aizsardzību un tās nozīmi ekosistēmu pakalpojumos ir pievērsusies Eiropas Savienības Padomes pašreizējā prezidentvalsts Igaunija ⁽⁷⁾.

4.2.5. EESK atbalsta ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa koncepciju. Lai panāktu vienprātību par to, ka jāmaina attieksme pret gaļas patēriņu, ir jānosaka iespējas un atbalsts, kas nepieciešams taisnīgas pārejas nodrošināšanai tiem, kas ir atkarīgi no šīs lauksaimniecības pārtikas nozares.

4.2.6. Minēto nozari ietekmē arī klimata pārmaiņas veicinošie faktori, jo īpaši tās atkarība no fosilā kurināmā visos darbības posmos – no pārtikas ražošanas un pārstrādes līdz transportēšanai un iepakojšanai. Jāizstrādā politika, kas atzīst, ka pašreizējais lauksaimniecības pārtikas ražošanas modelis ir ierobežots, un piedāvā reālu ceļu uz ilgtspējīgu un klimatu saudzējošu nākotni lauksaimniekiem.

4.2.7. Vides politikas pasākumiem nav jābūt pretrunā ar lauksaimniecības nozares neatliekamajām vajadzībām, ja tos paredz kā atbalsta mehānismus ar mērķi atvieglot pāreju uz mazoglekļa sabiedrību.

4.3. Patērētāji

4.3.1. Patērētāju spēju virzīt pāreju var izmantot tikai tad, ja viņi var izvēlēties tādas ilgtspējīgas un ētiskas alternatīvas, kas ievērojami nesamazina ar pakalpojumu, lietojumu vai pieejamību saistīto ērtumu un kvalitāti. Patērētājiem paredzētas dzīvotspējīgas alternatīvas var izstrādāt, izmantojot gan jaunus ekonomikas modeļus, piemēram, digitālo, sadarbīgo un aprites ekonomiku, gan starptautisko sadarbību, lai panāktu globālu, nozarēs veiktu pāreju uz šiem modeļiem.

4.3.2. Princips “piesārņotājs maksā” pārāk bieži tiek piemērots nepareizi un rada slogu patērētājiem, jo tiem nav pieejamas dzīvotspējīgas alternatīvas. Lai cenu noteikšana efektīvi ietekmētu ieradumu maiņu vēlamajā virzienā, vispirms ir jānodrošina alternatīvas iespējas patērētājiem.

⁽⁵⁾ Atzinums “Kopējās lauksaimniecības politikas iespējamā pārveidošana” (OV C 288, 31.8.2017., 10. lpp.).

⁽⁶⁾ Atzinums “Aprites ekonomika: mēslošanas līdzekļi” (OV C 389, 21.10.2016., 80. lpp.).

⁽⁷⁾ Atzinums “Zemes izmantošana ilgtspējīgai pārtikas ražošanai un ekosistēmu pakalpojumiem” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 72. lpp.).

4.3.3. Plastmasas maisiņu nodoklis ir labs piemērs neliela nodokļa piemērošanai patērētājiem, jo viņiem ir pieejami alternatīvi risinājumi, proti, iespēja izmantot savu somu vai mazumtirgotāja piedāvātu kasti. Šādi iespējams panākt ieradumu maiņu lielā mērogā.

4.3.4. Savukārt fosilā kurināmā (piemēram, benzīna) aplikšana ar nodokli var izraisīt patērētāju neapmierinātību, un daļa pieejamo ienākumu var tikt novirzīta kurināmā iegādei. Turklāt šāds risinājums var sekmēt arī sekundāra, nelikumīga tirgus rašanos, piesārņojošā produkta ražotājam saglabājot savu peļņu. Stāvokli pasliktina tas, ka vairumā gadījumu šādi nodokļi nav norobežoti. Iedzīvotāji uzskata, ka klimata pārmaiņu politika netaisnīgi ietekmē tos, kuriem nav citas alternatīvas, kā vien darboties ekonomikā, kas balstīta uz fosilā kurināmā izmantošanu.

4.3.5. Būtu jāizmanto atbalsta mehānismi, tostarp publiskā sektora finanšu līdzekļi, un ekonomikas instrumenti, lai nodrošinātu infrastruktūru un pienācīgu atbalstu patērētājiem, kuri izvēlas mazoglekļa dzīvesveidu, tostarp jāpalīdz viņiem segt augstākās izmaksas saistībā ar ētiskām, ilgstoši izmantojamām, ilgtspējīgām precēm un pakalpojumiem. To varētu darīt publiskā un privātā sektora partnerību ietvaros. Automobiļu rūpniecība ir labs reāls piemērs tam, kā ražotāji atbalsta finansēšanas mehānismus, lai jaunus automobiļus darītu patērētājiem pieejamākus. Līdzīgas atbalsta sistēmas var piedāvāt arī citās nozarēs, piemēram, sadzīves tehnikas ražošanas nozarē vai mājokļa vai uzņēmuma modernizācijai.

4.3.6. No klimata viedokļa ir pretrunīgi publiskā sektora līdzekļus izmantot atbalstam un ieguldījumiem sistēmās un infrastruktūrās, kas palielina galalietotāju atkarību no klimata pārmaiņas veicinošajiem faktoriem, vienlaikus veicot darbu ar mērķi ierobežot un pārvaldīt klimata pārmaiņu ietekmi. Minētās pretrunas sekas vistiešāk skar patērētājus. Izvēle starp iespēju par piesārņojošām alternatīvām maksāt vairāk vai palikt ar tukšām rokām nav "taisnīga" izvēle, ko piedāvāt iedzīvotājiem.

4.3.7. Pastāv viedoklis, ka ilgtspējīgs dzīvesveids un ilgtspējīga patēriņa izvēles iespējas ir savienojamas tikai ar lieliem pieejamajiem ienākumiem. Ētiskas, klimatu saudzējošas un ilgtspējīgas izvēles iespējas nav visiem vienādi pieejamas. Cenu noteikšana, kas ietver ar klimatu saistītās preču un pakalpojumu izmaksas (piemēram, resursu izmantošanas intensitāti), būtu jāatbalsta ar politikas satvaru, kurš iepriekšminēto viedokli apstrīdētu un visiem patērētājiem uzlabotu pieejamības iespējas.

4.3.8. ANO ilgtspējīgu patēriņu par vienu no patērētāju pamattiesībām atzina 1999. gadā, bet ES patērētāju tiesību aizsardzības tiesību akti pieņemti vēl pirms tam, tāpēc šīs pamattiesības tajos nav minētas⁽⁸⁾. EESK atkārtoti aicina pieņemt ilgtspējīga patēriņa politiku. Tas ir īpaši svarīgi saistībā ar IAM un aprites ekonomikas iniciatīvu.

4.3.9. Bez alternatīvas izvēles patērētājam nav citas iespējas, kā nonākt nabadzībā vai pieņemt sliktu lēmumu, izdarīt neveselīgu vai neilgtspējīgu izvēli, tādējādi rodoties nepatīkai pret vides politiku, ar kuru, viņaprāt, tiek sodīts galalietotājs. Vienlaikus tie, kuriem šāda sistēma ir izdevīga, nevis maksā, bet gūst lielākus ieņēmumus, un tādējādi vides politikas aizsegā palielinās nevienlīdzība un tiek pārkāpti ilgtspējas principi.

4.4. Darbaspēka pāreja

4.4.1. Ir ļoti svarīgi aizsargāt visus darba ņēmējus pārejas posmā, gan tos, kam ir zema līmeņa prasmes vai tās nav nododamas tālāk, gan tos kuru amata pienākumu pildīšanai nepieciešama augsta kvalifikācija. Jāpazīna un attiecīgi jāatbalsta vismazāk aizsargātās nozares un vismazāk aizsargātie darba ņēmēji. Darbvietau automatizācija, pārejot uz mazoglekļa ekonomiku, var veicināt konkrētu darbvietau likvidēšanu⁽⁹⁾.

4.4.2. Lai nodrošinātu aizsardzību, būtiska nozīme ir pārkvalifikācijai un izglītībai. Darba ņēmējiem, kuru darbvieta izzūd klimata pārmaiņu dēļ vai tādēļ, ka jāpārtrauc atkarība no klimata pārmaiņu veicinošajiem faktoriem, nevajadzētu būt tiem, kuri maksā par šādām pārmaiņām.

⁽⁸⁾ Atzinums "Uz sadarbību vai līdzdalību balstīts patēriņš: ilgtspējas modelis XXI gadsimtam" (OV C 177, 11.6.2014., 1. lpp.).

⁽⁹⁾ Atzinums "Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni – stratēģija laikposmam līdz 2050. gadam" (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 44. lpp.).

4.4.3. Viens no risinājumiem ir savlaicīgi noteikt prasmes, kas vajadzīgas, lai pilnībā iesaistītos jaunajos ekonomikas modeļos, bet vienlīdz svarīgi ir plānot šādas prasmes, ņemot vērā pašreizējo stāvokli nodarbinātības jomā un atkarību no pašreizējā neilgtspējīgā modeļa.

4.4.4. Ir svarīgi pēc iespējas aizsargāt un saglabāt kopienas un veicināt pāreju ar vismazāko ietekmi uz tās skarto iedzīvotāju sociālo un ekonomisko labklājību.

4.4.5. Jaunie ierosinātie ekonomikas modeļi, tostarp funkcionālā ekonomika, sadarbīgā ekonomika un aprites ekonomika, neapšaubāmi, sniedz jaunas iespējas Šajā saistībā Eiropas Savienībai būtu jāuzsāk vajadzīgās starptautiskās sarunas, lai veicinātu virzību uz globālu ekonomikas modeli.

4.5. Veselība

4.5.1. Klimata pārmaiņas un tās veicinošie faktori ietekmē arī veselību. Šī ietekme mērāma ar tādu nāves gadījumus un saslimšanu skaitu, kas saistītas, piemēram, ar gaisa piesārņojumu, un par to maksā sabiedrība, kā arī valstu veselības aprūpes sistēmas. Valstu veselības aprūpes sistēmām jāņem vērā tas, kā klimata pārmaiņas un tās veicinošie faktori ietekmē veselības aprūpes nozari.

4.5.2. Veselība, labklājība un dabas pieejamība ir savstarpēji saistītas (Eiropas Vides politikas institūts). Daudzas dalībvalstis saskaras ar problēmām, kas saistītas ar veselību un sabiedrību, piemēram, aptaukošanās, garīgās veselības problēmas, sociālā atstumtība, trokšņa piesārņojums un gaisa piesārņojums; minētās problēmas nesamērīgi ietekmē nelabvēlīgā sociālekonomiskā stāvoklī esošās un mazāk aizsargātās iedzīvotāju grupas.

4.5.3. Ieguldot dabā, klimata pārmaiņu jautājums tiek risināts ne vien ar atteikšanos no piesārņotājiem, bet arī ar ieguldījumiem oglekļa dioksīda uzglabāšanai dabiskās ekosistēmās. Attiecīgie ieguvumi veselībai ir divkārši: tiek novērsta veselības pasliktināšanās un veicināts aktīvs dzīvesveids, un tādējādi uzlabojas iedzīvotāju un visas sabiedrības veselība. Šā aspekta atzīšana palīdz nodrošināt, ka politiskie lēmumi ir līdzsvaroti, labi pārdomāti un balstīti uz pierādījumiem.

4.6. Enerģija

4.6.1. Atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošana, kas izteikta procentos no elektrības patēriņa, laikposmā no 2004. līdz 2015. gadam ES ir palielinājusies vairāk nekā divas reizes (no 14 % līdz 29 %). Taču tādās jomās kā apkure, būvniecība un rūpniecība, un transports enerģijas pieprasījums joprojām ir ārkārtīgi liels. Progress tiek panākts, taču rādītāji ir ļoti zemi, piemēram, transporta nozares degvielas patēriņā atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvars minētajā periodā ir palielinājies no 1 % līdz 6 %.

4.6.2. Enerģētiskā nabadzība ir aktuāls jautājums visā Eiropā, un, lai gan šā jēdziena nozīme un saturs dažādās dalībvalstīs atšķiras, tā ir vēl viens piemērs tam, ka jānodrošina, lai klimata pārmaiņu politikā galvenā vērība būtu veltīta visneaizsargātāko sabiedrības grupu aizsardzībai.

4.6.3. EESK atkārtoti aicina⁽¹⁰⁾ izveidot Eiropas Nabadzības novērošanas centru, kas vienotu visas ieinteresētās personas, lai palīdzētu noteikt Eiropas enerģētiskās nabadzības rādītājus. Taisnīgums visiem iedzīvotājiem nozīmē nodrošināt, ka ikvienam ir pieejama un tiek piegādāta tīra un cenas ziņā pieņemama enerģija.

4.6.4. Politika, kas palīdz risināt ārkārtīgi plašo enerģētiskās nabadzības problēmu ES, var būt arī risinājums tam, lai izveidotu tīras enerģijas infrastruktūru un apgādi, pārvirzot subsīdijas un koordinējot politisko gribu.

4.6.5. Politika, kas tieši vai netieši atbalsta fosilā kurināmā subsidēšanu, ir pretrunā principam “piesārņotājs maksā”, jo šādos gadījumos maksā piesārņotājam. Daudzas no šādām subsīdijām galalietotājam nav zināmas, taču galu galā tās finansē no publiskajiem līdzekļiem. Nesen pieņemtā atzinumā⁽¹¹⁾ jau ir skats jautājums par videi kaitīgu subsīdiju pārtraukšanu Eiropas Savienībā, savukārt atzinumā, kurā sniegts pārskats par ES īstenoto ilgtspējīgas attīstības politiku⁽¹²⁾, uzsvērta nepieciešamība īstenot spēkā esošās saistības atcelt videi kaitīgās subsīdijas un aktīvi veikt vides nodokļu reformu.

⁽¹⁰⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ Atzinums “Tirgus instrumenti kā līdzeklis virzībā uz resursu ziņā efektīvu ES ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisiju līmeni” (OV C 226, 16.7.2014., 1. lpp.).

⁽¹²⁾ Atzinums “Ilgtspējīga attīstība – pārskats par ES iekšpolitiku un ārpolitiku” (OV C 487, 28.12.2016., 41. lpp.).

4.6.6. Atbalstam jābūt pieejamam visiem, subsīdijas jāvirza uz atjaunojamiem energoresursiem, savukārt bez kavēšanās pakāpeniski jāpārtrauc subsīdijas klimata pārmaiņas veicinošai darbībai un taisnīgāk jāpiemēro izņēmumi, proti, noteikti ne tiem, kas visvairāk var atļauties maksāt, un arī ne tiem, kuri no piesārņotājiem gūst peļņu. Saskaņā ar Starptautiskā Valūtas fonda sniegto informāciju subsīdijas fosilajam kurināmajam patlaban visā pasaulē ir 10 miljoni USD minūtē. Šādas subsīdijas pārtraucot, valdību ieņēmumi palielinātos par 3,6 % no pasaules IKP, par vairāk nekā 20 % samazinātos emisijas, vairāk nekā uz pusi samazinātos gaisa piesārņojuma izraisītas priekšlaicīgas nāves gadījumu skaits un globālā ekonomiskā labklājība palielinātos par 1,8 triljoniem USD (2,2 % no pasaules IKP). Šis rādītājs skaidri parāda pašreizējās sistēmas netaisnīgumu.

4.6.7. Efektīva ilgtspējas politika ir atkarīgi no tā, vai pārejas atbalsta pasākumi ir skaidri noteikti un pienācīgi finansēti un vai paredzēta to prioritārā secība.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES partnerības attīstības jomā un problēmas, ko rada starptautiski nolīgumi nodokļu jomā”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2018/C 081/05)

Ziņotājs: **Alfred GAJDOSIK**Līdzziņotājs: **Thomas WAGNSONNER**

Pilnsapulces lēmums	26.1.2017.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	28.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	182/0/1
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta tādu attīstības politiku, kas uz attīstību raugās kā uz procesu, kurā iesaistītajām valstīm ir vienādas tiesības un kura pamatā ir cieņa un suverēni lēmumi. Lai finansētu un īstenotu Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) līmenī apstiprinātos ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), ir vajadzīga saskaņota rīcība pasaules mērogā. EESK vēlas norādīt, ka ANO Ekonomikas un sociālo lietu padome varētu uzņemties vēl lielāku lomu kā piemērots forums nodokļu jautājumu risināšanai. Tas ļautu nodrošināt gan 2030. gada programmas orientāciju uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, gan arī visu valstu līdzdalību saskaņā ar vienlīdzīgiem noteikumiem.

1.2. Ņemot vērā starptautiskos nolīgumus par starptautisko nodokļu tiesību reformēšanu, piemēram, izmantojot ESAO rīcības plānu par nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu (BEPS), būtu jāizvērtē šo starptautisko reformēšanas centienu ietekme uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem un tā būtu labāk jāņem vērā starptautiskās nodokļu politikas turpmākajā attīstībā. EESK norāda, ka IAM sasniegšanai ir vajadzīgi finanšu resursi. Tomēr daudzas valstis saskaras ar lielām problēmām, kā iegūt valsts ieņēmumus, iekasējot nodokļus. Viens iemesls jaunattīstības valstīs ir tas, ka ir grūti īstenot darba samaksas nodokļa un apgrozījuma nodokļa sistēmas. Vēl viens iemesls varētu būt pasaules mēroga konkurence uzņēmumu ienākuma nodokļa jomā un tas, kā ir veidotas konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu. Citi faktori ir ierobežotas spējas un nepietiekama informācijas sniegšana.

1.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka saistībā ar starptautisko reformu Eiropas Savienība un tās dalībvalstis ir pielikušas lielas pūles, lai novērstu nepilnības starptautiskajā nodokļu sistēmā. Šie centieni ir vērtējami atzinīgi, tie ir efektīvi jāatbalsta un jāīsteno, un regulāri jāuzrauga. Minētās reformas galvenokārt vada lielākās attīstītās valstis, kas ir ESAO dalībnieces. Būtu jāizpēta, vai turpmāko starptautisko nodokļu politiku nebūtu piemērotāk veidot tādai iestādei kā ANO, jo tā ir pasaules mēroga forums, īpaši ņemot vērā to, ka tajā darbojas arī jaunattīstības valstis. Tomēr EESK norāda, ka ANO Komitejai nodokļu jautājumos trūkst resursu un darbinieku. Tāpēc ANO vajadzībām būtu jāpiešķir pietiekami līdzekļi.

1.4. ES pasākumi, kas orientēti uz starptautiskās nodokļu pārredzamības uzlabošanu un BEPS rīcības plānu, ietekmēs arī jaunattīstības valstis. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Parlaments (EP) un Eiropas Komisija jau ir izteikuši viedokli par jautājumiem, kas skar saikni starp nodokļu un attīstības politiku. Eiropas Komisijas izveidotā Labas nodokļu pārvaldības platforma ir vērtējama atzinīgi. Platformā pieejamais un darba dokumenta veidā iesniegtais instrumentu kopums, kas attiecas uz nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas konvenciju "domino" efektu, ir labs pamats dalībvalstīm, lai apsvērtu, vai nebūtu jāpārskata konvencijas ar jaunattīstības valstīm.

1.5. EESK norāda, ka 2015. gada ziņojumā Eiropas Parlaments aicināja veikt virkni uzlabojumu, kas līdz šim vēl nav īstenoti. Šajā saistībā EESK vērš uzmanību uz savos iepriekšējos atzinumos iekļautajiem secinājumiem, jo īpaši tiem, kas attiecas uz pārskatu sniegšanu par katru valsti un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu, izmantojot ieteikumus attiecībā uz publiskiem īpašumtiesību reģistriem. EESK norāda, ka tiek izstrādāts saraksts ar nodokļu jurisdikcijām, kuras nevēlas sadarboties. Tā aicina pielikt lielākus pūliņus, lai īstenotu attiecīgos Eiropas Parlamenta ieteikumus, un iesaka analizēt pašreizējo kritiku, ko izteikušas NVO. Ir lietderīgi veicināt šādu pasākumu ieviešanu visā pasaulē, izmantojot starptautiskus nodokļu nolīgumus, lai uzlabotu jaunattīstības valstīs nodokļu iestādēm pieejamo informāciju. Par mērķi vajadzētu izvirzīt visā pasaulē ieviest vienādus standartus, kuru izstrādē līdztiesīgi varētu iesaistīties arī jaunattīstības valstis.

1.6. EESK aicina nodrošināt saskaņotību starp dalībvalstu starptautisko nodokļu politiku un attīstības politikas mērķiem, lai izvairītos no pretrunām starp atsevišķu valstu nodokļu politiku un kopīgajām attīstības prioritātēm.

1.7. EESK uzskata, ka dalībvalstu starptautiskās nodokļu politikas ietekmes novērtējumi ir labs veids, kā pārbaudīt nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas konvenciju un nodokļu stimulu ietekmi uz jaunattīstības valstīm. Tie būtu jāatbalsta un jāpadara par vispārēju praksi. Ņemot vērā iespējamās pretrunas ar Eiropas attīstības politiku, šādu analīzi būtu lietderīgi veikt arī Eiropas Savienības līmenī. Pašreizējās nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas konvencijas būtu jāpārskata, un jaunas konvencijas būtu jānoslēdz, pamatojoties uz pārskatīšanā iegūtajām atziņām.

1.8. ESAO paraugkonvencija par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, ko pašlaik izmanto visplašāk, ir vairāk vērsta uz attīstīto valstu interesēm. Tāpēc EESK iesaka ES dalībvalstīm vairāk ņemt vērā jaunattīstības valstu intereses, kad tiks risinātas sarunas par šādām konvencijām ar minētajām valstīm. EESK norāda, ka, pamatojoties uz ESAO konvenciju, ir izstrādāta arī ANO paraugkonvencija, lai regulētu nodokļu politiku starp attīstītajām un jaunattīstības valstīm un līdz ar to nodokļa uzlikšanas tiesības vairāk piešķirtu izcelsmes valstīm.

1.9. EESK atbalsta privātos ieguldījumus, kas veicina attīstību, ja vien šāda attīstība ir saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem un svarīgākajām ekonomiskajām, vides un sociālajām pamattiesībām, Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pamatkonvencijām un pienācīga darba nodrošināšanas programmu. Juridiskā noteiktība ir svarīgs faktors, kas dod iespēju atbalstīt ieguldījumiem labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, kas līdz ar to ir labvēlīga arī ārvalstu tiešo ieguldījumu veikšanai. Tā kā nodokļu jautājumi ir saistīti ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, uzņēmumiem pamatoti vajadzētu maksāt nodokļus tur, kur tiek gūta peļņa vērtības ķēdē (piemēram, ražošana, izejvielu ieguve).

1.10. EESK norāda, ka ES un tās dalībvalstis, pamatojoties uz jauno Eiropas Konsensu attīstības jomā, ir apņēmušās sadarboties ar partnervalstīm, lai izplatītu progresīvu nodokļu sistēmu, korupcijas apkarošanas pasākumus, uz pārdalīšanas principiem balstītu politiku, kā arī lai cīnītos pret negodīgām finanšu plūsmām. Tomēr nodokļu politikai vajadzētu būt svarīgākam elementam ES attīstības politikā. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas apņemšanos atbalstīt tās reģionālās platformas un pilsoniskās sabiedrības organizācijas jaunattīstības valstīs, kuras strādā nodokļu jomā. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas jaunattīstības valstīs pilda kontroles un atbalsta funkcijas, tostarp nodokļu jomā, un tāpēc tās būtu ciešāk jāiesaista un jāatbalsta. Veicinot piemērotus nodokļu spēju veidošanas pasākumus, tostarp savstarpējo mācīšanos un jaunattīstības valstu sadarbību, varētu panākt ilgstošu ietekmi uz attīstības projektiem.

1.11. Ņemot vērā uzņēmumu pienākumu sniegt pārskatus, atbildīga rīcība nodokļu jomā būtu jāuzskata par daļu no uzņēmumu sociālās atbildības.

1.12. EESK iesaka iekļaut atbildīgas nodokļu pārvaldības klauzulas visos attiecīgajos nolīgumos starp ES un trešām valstīm vai to reģioniem, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.

1.13. EESK iesaka izvērtēt šādu pieeju: jauni vai pārskatīti brīvās tirdzniecības nolīgumi starp ES un jaunattīstības valstīm tiek uzskatīti par pamatu tam, lai analizētu arī divpusējos nodokļu nolīgumus. Šādas analīzes mērķis būtu novērtēt dalībvalstu īstenotās starptautiskās nodokļu politikas ietekmi uz attīstības politikas mērķiem.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Vairāki pētījumi⁽¹⁾ izraisa jautājumu, vai dalībvalstu īstenotā starptautiskā nodokļu politika, it īpaši daudzi noteikumi, kas iekļauti divpusējās konvencijās par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, nav pretrunā ES attīstības politikas mērķiem. Turklāt jaunattīstības valstis ir kapitāla neto eksportētājas uz attīstītajām valstīm, un tas lielā mērā ir saistīts ar apstākli, ka kapitāla plūsmu pārvaldītāji izvairās no nodokļu maksāšanas. Tas jo īpaši attiecas uz nabadzīgākajām jaunattīstības valstīm, kur gandrīz nav iekšējo finansēšanas avotu.

2.2. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis ir lielākās līdzekļu devējas attīstības sadarbības jomā, un tām ir ievērojama loma nodokļu jomas starptautisko nolīgumu sagatavošanā. Tās ir apņēmušās sasniegt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus, lai gan tikai dažas dalībvalstis ir sasniegušas mērķi, proti, attīstības palīdzībai piešķirt līdzekļus 0,7 % apmērā no IKP. *Brexit* ietekme uz Eiropas finansējumu attīstības sadarbības jomā ir neskaidra. Ir plānots īstenot vairāk pasākumu, lai veicinātu privātos ieguldījumus saistībā ar attīstības politikas mērķiem. Oficiālās attīstības palīdzības resursi ir atkarīgi no līdzekļu devēju politikas.

2.3. Uz jaunattīstības valstīm attiecināmie ilgtspējīgas attīstības mērķi ietver arī vietējo resursu piesaistīšanu, starptautisko atbalstu nodokļu iekasēšanas spēju veidošanai, negodīgu finanšu plūsmu samazināšanu un līdzdalību pasaules mēroga vadības struktūrās. Tādējādi stabila publisko ieņēmumu bāze, cīņa pret resursu nelikumīgu aizplūšanu un vienāda teikšana visām valstīm globālo nodokļu noteikumu izstrādē ir svarīgi ilgtspējīgas attīstības pīlāri. Attīstība sniedz īpašu labumu bērniem, sievietēm un citām neaizsargātām jaunattīstības valstu sabiedrības grupām⁽²⁾.

2.4. Oficiālais attīstības sadarbības finansējums nav pietiekams, lai finansētu ilgtspējīgas attīstības mērķus. Ir vajadzīgi iekšzemes resursi, kā tas jau paredzēts, lai sasniegtu Tūkstošgades attīstības mērķus⁽³⁾. Lai piesaistītu šādus resursus, ir jāuzlabo nodokļu iekasēšana un, virzoties uz ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un paplašinot nodokļu bāzi, jāpalielina nodokļu ieņēmumi.

3. Jaunattīstības valstu problēmas

3.1. Nodokļi ir stabilāks finanšu avots nekā citi ieņēmumu veidi, bet daudzām jaunattīstības valstīm ir grūtāk nekā attīstītajām valstīm gūt pietiekamus nodokļu ieņēmumus.

3.2. Pēdējās desmitgadēs tika aktīvi īstenota globālās tirdzniecības liberalizācija, samazinot importa un eksporta tarifus, lai veicinātu ekonomikas attīstību, ieguldījumus un iedzīvotāju labklājību kopumā. Šī principā pozitīvā ietekme var dot iespēju arī paplašināt nodokļu bāzi, ja nodokļu iestādes var gūt no tā labumu. Tomēr līdz ar to samazinājās arī jaunattīstības valstu ieņēmumi no svarīgiem un viegli pieejamiem avotiem. Izaugsmei un ieguldījumiem jāatspoguļojas arī jaunattīstības valstu ieņēmumu struktūrā.

⁽¹⁾ Eurodad, *The State of Finance for Developing countries*, 2014. gads; Braun & Fuentes, *Double Taxation Treaties between Austria and developing countries*, Vīne, 2014. gads; Farny et al. *Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens*, Vīne, 2015. gads.

⁽²⁾ EP rezolūcija par izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu nemaksāšanas kā sarežģītiem uzdevumiem, kas risināmi saistībā ar pārvaldību, sociālo aizsardzību un attīstību jaunattīstības valstīs, P8_TA(2015)0265, 14. punkts.

⁽³⁾ *Development Finance International & Oxfam, Financing the sustainable development goals*, 2015. gads.

3.3. Lai kompensētu zaudētos ieņēmumus, jaunattīstības valstīs bieži ievieš apgrozījuma nodokļus, kam faktiski var būt regresīva ietekme. Nodokļu sistēma, kas sastāv no dažādiem nodokļu veidiem, samazina atkarību no atsevišķiem nodokļu veidiem un nodrošina stabilus iekšzemes ieņēmumus.

3.4. Zemes un īpašuma nodokļu sistēmas jaunattīstības valstīs bieži ir grūti īstenot. Ienākuma nodokļi jaunattīstības valstīs zemo ienākumu dēļ rada tikai salīdzinoši nelielus nodokļu ieņēmumus. Ienākuma nodokļus galvenokārt iekasē no publiskajā sektorā nodarbinātajiem un starptautisku uzņēmumu darbiniekiem. Turklāt bieži vien ir izplatīta ēnu ekonomika.

3.5. Mbeki ziņojumā ir piemērota šāda pieeja: ienākumi, kas gūti, apejot nodokļus, tiek pieskaitīti pie “negodīgām naudas plūsmām”⁽⁴⁾. Tās acimredzot pārsniedz attīstības sadarbībai ienākošo līdzekļu apjomu⁽⁵⁾. Šādu nelikumīgo līdzekļu aizplūšanas apturēšanai ir vajadzīga ciešāka starptautiskā sadarbība starp iestādēm, lai veicinātu pārredzamību un stiprinātu tiesiskus un normatīvus pasākumus. Svarīgs faktors, kas aizkavētu kapitāla aizplūdi, ir arī īpašumtiesību nostiprināšana jaunattīstības valstīs.

3.6. Uzņēmumu ienākuma nodoklim (UIN) jaunattīstības valstīs nodokļu ieņēmumu struktūrā ir nozīmīgāka loma nekā rūpnieciski attīstītajās valstīs. Tādēļ tās vairāk ietekmē nodokļu apiešanas stratēģijas. Vienlaikus pasaulē kopš pagājušā gadsimta 80. gadiem samazinās gan UIN nominālās, gan efektīvās likmes, lai piesaistītu ieguldījumus. UIN ir uzņēmumiem svarīgs rādītājs, kas liecina par uzņēmējdarbības vidi. Tas radīja starptautisku konkurenci nodokļu jomā, un to jaunattīstības valstīm – nodokļu ieņēmumu struktūras dēļ – izturēt ir sarežģītāk nekā rūpnieciski attīstītajām valstīm. Tā dēvētā nodokļu konkurences plašāka ietekme ir jautājums, ko jau aplūkojis Starptautiskais Valūtas fonds (SVF)⁽⁶⁾. Turklāt daudzās jaunattīstības valstīs ir tikai nedaudzi lieli uzņēmumi, kas veic ieguldījumus un līdz ar to rada ievērojamu daļu no kopējā UIN ieņēmumu apjoma.

3.7. Nodokļu iestādēm ir grūti atbilstīgi nesaistītu pušu darījuma principam aprēķināt transfertcenas pārrobežu darījumiem starp vienas grupas uzņēmumiem. Jaunattīstības valstīs nav pietiekošu iespēju to izdarīt, un nodokļu izraisīta manipulēšana ar transfertcenas joprojām ir būtiska problēma.

3.8. Konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu nosaka nodokļu uzlikšanas tiesību sadalījumu starp līgumslēdzējām valstīm, regulē informācijas apmaiņu starp nodokļu iestādēm un tādējādi nodrošina juridisko noteiktību. Tādējādi uzņēmumi tās var uzskatīt kā stimulu ārvalstu tiešajām investīcijām, un līdz ar to šīs konvencijas veicina izaugsmi. Tomēr šīs konvencijas var ietekmēt izcelsmes valstu tiesības uzlikt nodokļus. No dividendēm, procentiem un honorāriem ieturētā nodokļa likmes parasti ir zemākas par izcelsmes valsts iekšzemes nodokļa likmēm. Daži noteikumi, piemēram, pastāvīgas darījumdarbības vietas ierobežojoša definīcija, var ierobežot nodokļa uzlikšanas tiesības. Jaunattīstības valstīs, protams, ir ieinteresētas turpmākajos ieguldījumos, bet var zaudēt tiesības uzlikt nodokli. Tāpēc nodokļu informācijas apmaiņas nolīgumi var būt labs risinājums, ja valsts principā vēlas saņemt informāciju par nodokļiem no citām jurisdikcijām.

3.9. Kā izejas punkts visplašāk ir izmantota ESAO nodokļu paraugkonvencija, kas ir vairāk orientēta uz rūpnieciski attīstīto valstu interesēm⁽⁷⁾. ANO paraugkonvencija ir izstrādāta kā alternatīva jaunattīstības valstīm, vairāk atspoguļojot to intereses⁽⁸⁾. Kopumā tā paredz izcelsmes valstīm piešķirt lielākas tiesības uzlikt nodokli nekā ražojošā uzņēmuma valstīm.

⁽⁴⁾ Āfrikas Savienība un Ekonomikas komisija Āfrikai (AU/ECA), *Illicit Financial Flows – Report of the High Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa*, (sākot no 23. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta (EPRS) pētījums *The inclusion of financial services in EU free trade and association agreements: Effects on money laundering, tax evasion and avoidance*, PE 579.326, 15. lpp.

⁽⁶⁾ SVF, *Spillovers in international corporate taxation*, 2014. gads.

⁽⁷⁾ Owens & Lang, *The Role of Tax Treaties in Facilitating Development and Protecting the Tax Base*, in *Bloomberg Daily Tax Report*, 2013. gada 1. maijs.

⁽⁸⁾ Lennard (2009): *The UN Model Tax Convention as Compared with the OECD Model Tax Convention – Current Points of Difference and Recent Developments*, *Asia-Pacific Tax Bulletin*, 49. sējums, Nr. 8; V. Daurer un R. Krever (2012): *Choosing between the UN and OECD Tax Policy Models: an African Case Study*, Eiropas Universitātes institūta (EUI) darba dokuments RSCAS 2012/60.

3.10. Jaunattīstības valstis var zaudēt nodokļu ieņēmumus, ja uzņēmumi izveido īpašam nolūkam dibinātas sabiedrības dažādās valstīs, lai tās sadarbībā viena ar otru izmantotu vairākas konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, tādējādi samazinot nodokļus. Izcelsmes valstīm var arī izrādīties grūti saskaņā ar minēto konvenciju noteikumiem uzlikt nodokļus pakalpojumiem un netiešai aktīvu pārvešanai. Būtu jāņem vērā vēlme rast izdevīgas iespējas, kā nodot tehnoloģijas, lai jaunattīstības valstīs veicinātu ilgtspējīgu izaugsmi.

3.11. Ir pētījumi par ieņēmumu zaudējumiem jaunattīstības valstīs. Nīderlandes nevalstiskā organizācija SOMO ir aprēķinājusi, ka ikgadējie zaudētie ieņēmumi, ko rada nodokļu ieturēšana no procentiem un dividendēm, ir 554 miljoni EUR, un šos zaudējumus ir radījušas starp Nīderlandi un 28 jaunattīstības valstīm noslēgtās konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu⁽⁹⁾. Kādā Austrijas pētījumā ir secināts, ka būtu jāveic šādu konvenciju ietekmes novērtējums, jo tās var būt par iemeslu ieņēmumu zaudējumiem, pat ja ieguldījumi pieaug⁽¹⁰⁾. ANO Tirdzniecības un attīstības konferences (*Unctad*) 2015. gada ziņojumā *World Investment Report 2015* secināts, ka pasaules daudznacionālie uzņēmumi jaunattīstības valstu budžetos ir iepludinājuši apmēram 730 miljardus USD. Tomēr ir arī aprēķināts, ka ik gadus tiek zaudēti nodokļu ieņēmumi 100 miljardu USD apmērā – jaunattīstības valstis šos ieņēmumus negūst, jo ārvalstu investīcijas tiek veiktas, izmantojot ārzonas investīciju centrus⁽¹¹⁾. Šādi ieņēmumu zaudējumi nav savienojami ar iepriekš minētajiem IAM.

4. Pasākumi valsts, reģionālā un starptautiskā līmenī – Eiropas Savienības un dalībvalstu ieguldījums

4.1. Ir pastiprināti centieni, lai jaunattīstības valstīm sniegtu atbalstu nodokļu jautājumos, piemēram, pateicoties Adisabebas nodokļu iniciatīvai. Starptautiskā nodokļu politika ir dalībvalstu kompetencē. Konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu ir divpusēji līgumi, un ES likumdošanas iniciatīvas būtībā ietver tikai instrumentus, kas orientēti uz iekšējā tirgus izveides pabeigšanu. Attiecībā uz koncepciju “politikas saskaņotība attīstībai” (PCD)⁽¹²⁾ pastāv sadarbība starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm. Starptautiskās nodokļu sistēmas ietekmi uz attīstību atzīst arī Eiropas Komisija, un tā darbojas šajā jomā⁽¹³⁾. Lai nodrošinātu politikas saskaņotību attīstībai, ir jāanalizē to Eiropas Savienībā pastāvošo nodokļu politikas aspektu ietekme uz jaunattīstības valstīm, kas nav savienojami ar attīstības politikas mērķiem, un jāveic atbilstoši pasākumi.

4.2. ANO līmenī darbs pie nodokļu jautājumiem notiek attīstības finansēšanas procesa ietvaros, un to veic Ekonomikas un sociālo lietu padome, ANO Komiteja nodokļu jautājumos, kā arī tādas specializētas aģentūras kā ANO Tirdzniecības un attīstības konference (*Unctad*). Pēc G20 pieprasījuma ESAO valstis vienojās par vērienīgām reformām un projektu, kas paredzēts BEPS novēršanai. Galvenie jautājumi ietvēra tādu problēmu risināšanu kā izdevīgākās valsts izvēle, valdību īstenotā kaitējošā nodokļu prakse (tāda kā “patentlodziņa” režīms un neskaidri lēmumi), hibridneatbilstība nodokļu režīmā attiecībā uz parādiem un neefektīva transfertcenu noteikšana un pārskatu sniegšana. Ņemot vērā uzņēmumu ienākuma nodokļa nozīmi jaunattīstības valstīm, tiek sagaidīts, ka BEPS rīcības plānam būs pozitīva ietekme uz tām.

4.3. Vairākas valstis, kas nav ESAO valstis, tostarp Āfrikas valstis, ir pievienojušās ESAO BEPS rīcības plāna visaptverošajam satvaram. 103 valstis 2017. gada jūnijā vienojās par jaunā daudzpusējas BEPS konvencijas pieņemšanu – līdz ar to tiks vienkāršota divpusējo nodokļu nolīgumu interpretācija, kas būs atbilstīga BEPS rīcības plāna idejai. Apvienoto Nāciju Organizācija, ESAO, SVF un Pasaules Banka izveidoja platformu sadarbībai nodokļu jomā, lai pastiprinātu starptautisko sadarbību nodokļu jautājumos. Minētā iniciatīva var palīdzēt radīt lielāku saskaņotību starp ESAO darbu un ANO forumiem. Tas, vai tiks panākta vēlāmā ietekme, būtu jāuzrauga.

⁽⁹⁾ Mc Gauran, *Should the Netherlands Sign Tax Treaties with Developing Countries*, 2013. gads.

⁽¹⁰⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi, *Brown & Fuentes*.

⁽¹¹⁾ *Unctad, World Investment Report 2015*, 200. lpp.

⁽¹²⁾ COM(2016) 740 final; sk. arī EESK atzinumu par jaunu Eiropas Konsensu attīstības jomā (OV C 246, 28.7.2017., 71. lpp.).

⁽¹³⁾ C(2016) 271 final, COM(2016) 24 final, Eiropas Komisija, *Collect More Spend Better*, 2015. gads.

4.4. EESK atzinīgi vērtē ESAO centienus, kas vērsti uz to, lai izstrādātu labāku starptautisku nodokļu sistēmu. Tomēr pilsoniskās sabiedrības organizācijas⁽¹⁴⁾ pauž bažas, ka jaunattīstības valstīm ESAO ietvaros nav balsošanas tiesību. Tās tika uzaicinātas piedalīties tikai pēc BEPS rīcības plāna izstrādes. Līdzīgā veidā Eiropas Parlaments aicināja stiprināt attiecīgās ANO struktūras, lai starptautiskās nodokļu politikas veidošanā pasaulē un tās reformēšanā veicinātu vienlīdzības principu⁽¹⁵⁾. SVF darba dokumentā eksperti pauž arī bažas par BEPS rīcības plāna ietekmi uz jaunattīstības valstīm⁽¹⁶⁾.

4.5. Lai novērtētu reformas ietekmi un vajadzības gadījumā veiktu pielāgojumus, būtu jāstiprina attiecīgās ANO struktūras, jo īpaši ANO Komiteja nodokļu jautājumos, un to rīcībā jānodrošina lielāki resursi. Jebkurā gadījumā Eiropas Komisijai būtu jāuzrauga, kā tiek īstenota 2017. gada jūnijā parakstītā daudzpusējā konvencija par nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas novēršanu, un jāturpina strādāt pie tā, lai nodokļu jautājumos pastiprinātu starptautisko sadarbību starp ANO, ESAO un starptautiskajām finanšu iestādēm.

4.6. Pašreizējie ES pasākumi un to ietekme uz jaunattīstības valstīm

4.6.1. Pasākumu kopumā, kas paredzēts cīņai pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, ir risināti jautājumi saistībā ar starptautisko nodokļu politiku, proti, politiku, kas pārsniedz ES darbības jomu⁽¹⁷⁾. Informācija, kas minēta pārskatos, kurus saskaņā ar ES, G20 un ESAO pamatnostādņēm sagatavo par katru valsti⁽¹⁸⁾, ir svarīgs instruments nodokļu iestāžu atbalstam. Visā pasaulē publicējot datus par valstīm, rodas iespēja plašākai sabiedrībai, tostarp darba ņēmējiem un atbildīgiem ieguldītājiem, labāk novērtēt, cik lielā mērā uzņēmumi maksā nodokļus tur, kur tie gūst peļņu. EESK norāda, ka 2015. gada ziņojumā Eiropas Parlaments aicināja veikt virkni uzlabojumu, kas līdz šim vēl nav īstenoti. Šajā saistībā EESK vērš uzmanību uz savos iepriekšējos atzinumos iekļautajiem secinājumiem, jo īpaši tiem, kas attiecas uz pārskatu sniegšanu par katru valsti un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu, izmantojot ieteikumus attiecībā uz publiskiem īpašumtiesību reģistriem. EESK norāda, ka tiek izstrādāts saraksts ar nodokļu jurisdikcijām, kuras nevēlas sadarboties. Tā aicina pielikt lielākus pūliņus, lai īstenotu attiecīgos EP ieteikumus, un iesaka analizēt pašreizējo kritiku, ko izteikušas NVO. Ir lietderīgi veicināt šādu pasākumu ieviešanu visā pasaulē, izmantojot starptautiskus nodokļu nolīgumus, lai uzlabotu jaunattīstības valstīs nodokļu iestādēm pieejamo informāciju. Par mērķi vajadzētu izvirzīt visā pasaulē ieviest vienādu standartus, kuru izstrādē līdztiesīgi varētu iesaistīties arī jaunattīstības valstis.

4.6.2. Ar nodokļiem saistītas informācijas automātisku apmaiņu Eiropas Savienība nodrošināja, veicot grozījumus Savstarpējās palīdzības direktīvā⁽¹⁹⁾. Tomēr jaunattīstības valstīm arī turpmāk ir jānoslēdz divpusēji savstarpējās palīdzības nolīgumi ar Eiropas valstīm. Tam ir vajadzīga savstarpēja datu apmaiņa un datu drošība, kas bieži vien rada veikspējas problēmu jaunattīstības valstīm.

4.6.3. Eiropas Komisijas paziņojumā par ārējo stratēģiju faktiskai nodokļu uzlikšanai⁽²⁰⁾ ir risināti šajā atzinumā minētie jautājumi. Patlaban tiek izstrādāts kopējs ES saraksts, kurā iekļautas nodokļu jurisdikcijas, kuras nevēlas sadarboties⁽²¹⁾. EESK šādu pasākumu ir vērtējusi atzinīgi. Tomēr nevalstiskās organizācijas attiecībā uz šādu sarakstu ir noskaņotas daudz skeptiskāk⁽²²⁾. Arī Eiropas Parlaments ir aicinājis izstrādāt tādu pasaulē atzītu definīciju par nodokļu oāzēm, kurā ir iekļautas arī ES dalībvalstis un to aizjūras teritorijas⁽²³⁾.

⁽¹⁴⁾ Christian Aid, paziņojums presei 2013. gada 19. jūlijā, ESAO, *Action Plan on tax dodging is step forward but fails developing countries*; Oxfam, paziņojums presei 2014. gada 13. novembrī, *Oxfam reaction to OECD's roadmap to include developing countries in international tax reform*.

⁽¹⁵⁾ Sk. EESK atzinumu par jaunu Eiropas Konsensu attīstības jomā (OV C 246, 28.7.2017., 71. lpp.), 13. punkts.

⁽¹⁶⁾ Crivelli, Ruud De Mooij, Keen, *Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries*, SVF darba dokuments WP/15/118.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 25 final – 2016/010 (CNS), COM(2016) 26 final – 2016/011 (CNS), sk. EESK atzinumu par pasākumu kopumu, kas ļauj novērst nodokļu apiešanu (OV C 264, 20.7.2016., 93. lpp.).

⁽¹⁸⁾ Sk. EESK atzinumu par nodokļu pārskatāmību (OV C 487, 28.12.2016., 62. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Rīcības plāns kapitāla tirgu savienības izveidei" (OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp.).

⁽²⁰⁾ Sk. EESK atzinumu par pasākumu kopumu, kas ļauj novērst nodokļu apiešanu (OV C 264, 20.7.2016., 93. lpp.).

⁽²¹⁾ Sk. šeit: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en (pēdējo reizi skatīta 2017. gada 29. augustā).

⁽²²⁾ Piemēram, *Tax Justice Network*, 2017. gada 23. februāris, *Verdict on Finance Ministers' blacklist: 'whitewashing tax havens'*.

⁽²³⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi, 10. punktu.

4.6.4. Ieteikumā par nodokļu nolīgumiem⁽²⁴⁾ ir aplūkoti svarīgi jautājumi, kas attiecas uz konvencijām par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, un dalībvalstis tiek mudinātas uzlabot savus nodokļu nolīgumus, lai cīnītos pret nolīgumu ļaunprātīgu izmantošanu un izdevīgākās valsts izvēlēšanos. Taču tajā nav pieprasīts veikt šo konvenciju ietekmes novērtējumu, jo īpaši attiecībā uz to, kā šie nolīgumi ietekmē attīstības politikas saskaņotību vai kāda ir to plašāka ietekme. Atzinīgi vērtējamā Nodokļu labas pārvaldības platforma, kas ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību risina starptautiskos nodokļu uzlikšanas jautājumus, ir iesniegusi darba dokumentu, kurš attiecas uz šo ietekmi⁽²⁵⁾. Dalībvalstīm tas būtu jāņem vērā.

4.6.5. Nodokļu apiešanas stratēģijas bieži vien ir saistītas ar nepārredzamām īpašumtiesību attiecībām. Pēc grozījumiem Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu⁽²⁶⁾ tomēr nav izveidoti publiski pieejami īpašumtiesību reģistri attiecībā uz trastiem un citiem uzņēmumiem, kas veic ieguldījumus. Šādi reģistri palīdzētu jaunattīstības valstīm izmeklēt iespējamus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un nodokļu nemaksāšanas gadījumus.

4.6.6. Priekšlikumi par kopējo (konsolidēto) uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (K(K)UINB) ir izskatīti citā EESK atzinumā⁽²⁷⁾. Saistībā ar līdzdalību starptautiskajos nodokļu nolīgumos un ņemot vērā nozīmīgo ietekmi uz jaunattīstības valstu nodokļu administrācijām, šāda vienošanās – un ar to saistītā attiecīgā informācija – varētu būt labs piemērs un ietekmēt ar trešām valstīm noslēgtās konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu. Eiropas mēroga informācija sniegtu arī pieturas punktus salīdzinošiem aprēķiniem jaunattīstības valstīs. Par mērķi vajadzētu izvirzīt visā pasaulē ieviest vienādu standartus, kuru izstrādē līdztiesīgi varētu iesaistīties arī jaunattīstības valstis.

4.6.7. EESK iesaka iekļaut atbildīgas nodokļu pārvaldības klauzulas visos attiecīgajos nolīgumos starp ES un trešām valstīm vai to reģioniem, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.

4.6.8. EESK iesaka izvērtēt šādu pieeju: jauni vai pārskatīti brīvās tirdzniecības nolīgumi starp ES un jaunattīstības valstīm tiek uzskatīti par pamatu tam, lai analizētu arī divpusējos nodokļu nolīgumus. Šādas analīzes mērķis būtu novērtēt dalībvalstu īstenotās starptautiskās nodokļu politikas ietekmi uz attīstības politikas mērķiem. Tādējādi varētu palīdzēt īstenot arī Eiropas Parlamenta ziņojumā izteiktos ieteikumus.

5. EESK ieteiktie turpmākie pasākumi

5.1. Saskaņā ar pasākumu kopumu, kas paredzēts cīņai pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, un lai nodrošinātu dalībvalstu un ES īstenotās attīstības politikas saskaņotību, ir regulāri jānovērtē dalībvalstu starptautiskās nodokļu politikas un konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu ietekme⁽²⁸⁾. Lai uzlabotu koordināciju starp ES attīstības politiku un dalībvalstu nodokļu politiku, Eiropas Komisijai būtu jānodrošina, ka tās dalībvalstis, kuras ar kādu jaunattīstības valsti ved sarunas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas konvenciju, attiecīgi ņem vērā ES saskaņotos attīstības politikas aspektus. Šajā sakarā Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ieteikumu par tādu pasākumu īstenošanu, kuru mērķis ir novērst nodokļu nolīgumu ļaunprātīgu izmantošanu⁽²⁹⁾. Ņemot vērā attīstības mērķus, jaunattīstības valstu vajadzības būtu vairāk jāņem vērā. Šajā nolūkā būtu jāpaplašina ES līdzdalība ANO līmenī, proti, ANO Komitejā nodokļu jautājumos, un jāveicina spēju veidošana attiecībā uz pasaules mēroga forumu, kurā līdztiesīgi iesaistītos visas valstis.

5.2. Ir jāparedz pārejas periodi, lai jaunattīstības valstis, kamēr vēl notiek spēju veidošana, varētu iekļauties pasākumos, kas ļauj īstenot automātisku informācijas apmaiņu.

5.3. Ņemot vērā uzņēmumu pienākumu sniegt pārskatus, atbildīga rīcība nodokļu jomā būtu jāuzskata par daļu no uzņēmumu sociālās atbildības.

⁽²⁴⁾ Sk. EESK atzinumu par pasākumu kopumu, kas ļauj novērst nodokļu apiešanu (OV C 264, 20.7.2016., 93. lpp.).

⁽²⁵⁾ Eiropas Komisijas diskusiju dokuments, kas paredzēts Nodokļu labas pārvaldības platformai, *Toolbox spill-over effects of EU tax policies on developing countries*, 2017. gada jūnijs, Platform/26/2017/EN.

⁽²⁶⁾ COM(2016) 450 final – 2016/0208 (COD), sk. EESK atzinumu par Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvu (OV C 34, 2.2.2017., 121. lpp.).

⁽²⁷⁾ OV C 434, 15.12.2017., 58. lpp.

⁽²⁸⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi, 15. punktu.

⁽²⁹⁾ Sk. EESK atzinumu par pasākumu kopumu, kas ļauj novērst nodokļu apiešanu (OV C 264, 20.7.2016., 93. lpp.).

5.4. Plānojot privātos ieguldītājus ciešāk iesaistīt Eiropas attīstības politikā, jautājumi par nodokļu atvieglojumiem, ko piemēro darbībai attīstības jomā, kļūst vēl aktuālāki⁽³⁰⁾. Tā kā nodokļu jautājumi ir saistīti ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, uzņēmumiem pamatoti vajadzētu maksāt nodokļus tur, kur tiek gūta peļņa vērtības ķēdē⁽³¹⁾. Jāraugās, lai, īstenojot pasākumus privātā sektora iesaistīšanās atbalstam, nodrošinātu minētā principa ievērošanu.

5.5. Kopumā jāatzīmē, ka nodokļu atvieglojumu paredzēšana neapdraud ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu.

5.6. EESK vērs uzmanību uz savām piezīmēm par publisku reģistru, kurā iekļauta informācija par bankas kontu, uzņēmumu, trastu un darījumu patiesajiem saimnieciskajiem īpašniekiem⁽³²⁾, un uzskata, ka ir lietderīgi sekmēt šo pasākumu ieviešanu visā pasaulē, izmantojot starptautiskos nodokļu nolīgumus. Turklāt minētie pasākumi jo īpaši būtu jāņem vērā centienos uzlabot spējas, lai atbalstītu cīņu pret finanšu negodīgu aizplūšanu no jaunattīstības valstīm. Tā kā ir pamats bažām, ka uz daudziem Eiropas uzņēmumiem, kas darbojas jaunattīstības valstīs, neattiecas ziņojumi, kurus izstrādā par katru valsti atsevišķi, EESK norāda uz savām piezīmēm par šo jautājumu⁽³³⁾. Tā iesaka izvērtēt arī citu attiecīgo noteikumu ietekmi uz jaunattīstības valstīm, jo īpaši tos noteikumus, kuru piemērošana ir saistīta ar gada apgrozījumu.

5.7. ES un tās dalībvalstis, pamatojoties uz jauno Eiropas Konsensu attīstības jomā, ir apņēmušās sadarboties ar partnervalstīm, lai izplatītu progresīvu nodokļu sistēmu, korupcijas apkarošanas pasākumus, uz pārdalīšanas principiem balstītu politiku, kā arī lai cīnītos pret negodīgām finanšu plūsmām⁽³⁴⁾. Tā kā, kamēr jaunattīstības valstīs tiek veidotas attiecīgās tehniskās un cilvēkresursu spējas, kas tām ļautu pilnībā piedalīties starptautiskos nolīgumos, jau tagad būtu jānodrošina iespējas abpusēji apmainīties ar informāciju, lai sasniegtu kopīgi izvirzītos mērķus. Eiropas Komisijas apņemšanās⁽³⁵⁾ reģionālos forumus⁽³⁶⁾ atbalstīt, pateicoties ANO Komitejai nodokļu jautājumos, ir vērtējama atzinīgi un būtu jāpastiprina. Jānodrošina tas, lai šajos forumos aktīvi piedalītos ieinteresētās personas un būtu stabila apspriešanās procedūras. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas jaunattīstības valstīs pilda kontroles un atbalsta funkcijas, arī nodokļu jomā, un tāpēc tās būtu vairāk jāatbalsta.

5.8. Veidojot sadarbību attīstības jomā, lielāka uzmanība būtu jāpievērš attiecīgās valsts nodokļu sistēmai. Īstenojot spēju veidošanas pasākumus, var uzlabot atbalsta saņēmēju pašpalīdzības spējas un nodokļu sistēmu efektivitāti, kā arī stiprināt valsts leģitimitāti. Īpaši laba pieredze ir gūta tiešā apmaiņā starp nodokļu administrācijām, kas saskaras ar līdzīgām problēmām (mācīšanās no līdzbiedriem), un sadarbībā ar valstīm, kurās ir līdzīgi attīstības nosacījumi (piemēram, jaunattīstības valstu sadarbība). Tā rada iespēju savstarpēji apspriesties par līdzīgām problēmām un apmainīties ar paraugpraksi, kas ir atbilstoša spējām.

5.9. EESK uzsver, ka attīstības politikas saskaņotība nodokļu jomā ir ļoti svarīga, jo Eiropas Savienībā veiktajiem pasākumiem ir starptautiska ietekme uz jaunattīstības valstīm. Šī ietekme ir jāņem vērā, un ir jāiesaista skartās jaunattīstības valstis.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽³⁰⁾ Sk. EESK atzinumu "EFIA garantijas un EFIA garantiju fonda izveide" (OV C 173, 31.5.2017., 62. lpp.).

⁽³¹⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi, A apsvērumu, kā arī 6. punktu.

⁽³²⁾ Sk. 1.5. punktu EESK atzinumā par Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvu (OV C 34, 2.2.2017., 121. lpp.).

⁽³³⁾ Sk. jo īpaši 1.11. punktu EESK atzinumā par nodokļu pārskatāmību (OV C 487, 28.12.2016., 62. lpp.).

⁽³⁴⁾ Sal. COM(2016) 740 final; sk. arī EESK atzinumu par jauno Eiropas Konsensu attīstības jomā (OV C 246, 28.7.2017., 71. lpp.).

⁽³⁵⁾ Sk. Eiropas Komisija, *Collect More – Spend Better*, 2015. gads.

⁽³⁶⁾ Piemēram, Āfrikas Nodokļu administrācijas forums (ATAF), Amerikas Nodokļu administrācijas centrs (CIAT) un Pasaules forums par pārredzamības un informācijas apmaiņas jautājumiem nodokļu jomā (*Credaf*).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības Eiropas un Vidusjūras reģionā”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2018/C 081/06)

Ziņotāja: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Pilnsapulces lēmums	30.3.2017.
Juridiskais pamats:	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sākumā	28.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	123/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Jau 1995. gada Barselonas deklarācijā⁽¹⁾ ir uzsvērtā pilsoniskās sabiedrības ekonomikas un sociālās jomas organizāciju vispārējā nozīme, jo tas ir faktors, kas vajadzīgs, lai Vidusjūras reģionā pakāpeniski veidotu miera un stabilitātes, kopīgas labklājības, kā arī kultūru un civilizāciju dialoga telpu starp dažādām Vidusjūras reģiona valstīm, sabiedrībām un kultūrām. Pašlaik Vidusjūras reģiona valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir iekļaušanas un līdzdalības forumi, kuros notiek dialogs ar publiskajām pārvaldes iestādēm, tostarp vietējā līmeņa iestādēm, ar mērķi veicināt ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības Vidusjūras reģionā. EESK uzskata, ka ir jāpalielina **ESP nozīme** valstīs, kurās tās jau darbojas, un **jāveicina to izveide** valstīs, kurās tās ir izzudušas vai nav izveidotas, šajā nolūkā pastiprinot dažādu ieinteresēto personu savstarpējo sinerģiju. Šo tiesību veicināšanā ESP un ekonomikas un sociālās jomas organizācijām būtu jāveido partnerības, kas sekmētu to iespējas un efektivitāti.

1.2. Sievietes cieš no dzimumu stereotipiem, kas atspoguļojas politiskos, ekonomiskos un izglītības šķēršļos, kuriem ir smagas sekas sabiedrības attīstībā. EESK aicina samazināt lielās atšķirības starp tiesību aktiem un realitāti. Komiteja uzskata, ka šajā nolūkā nekavējoties ir jāpiesūta līdzekļi, lai apmācītu un izglītotu grupas, kuru uzdevums ir nodrošināt tiesību aktu reālu īstenošanu. Lai nostiprinātu tiesības, EESK iesaka vietējās pašvaldības iesaistīt sadarbībā ar organizācijām, ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem, pilsonisko sabiedrību un tās tīkliem dzimumu līdztiesības jautājumos, kuri darbojas dažādās jomās attiecīgajā sabiedrībā. Turklāt šis darbs ir jāatbalsta ar ieguldījumiem no augstskolām un specializētajiem mācību centriem.

1.3. Vardarbīga ekstrēmisma draudi ir jāapkaro, novēršot tā dažādos cēloņus, turklāt ne tikai drošības jomā. Ekonomikas un sociālās jomas organizācijām būtu jāuzņemas vadošā loma šā uzdevuma veikšanā, sadarbojoties ar iestādēm un tīkliem, kas darbojas kultūru un reliģiju dialoga jomā, lai panāktu lielāku ietekmi un ietvertu darbībās arī **kultūras mantojumu, mākslas izpausmes un radošās nozares**. EESK aicina Eiropas Komisiju un Savienības Vidusjūrai dalībvalstis veicināt šādas darbības starpkultūru dialoga jomā arī sociālo partneru vidū, tādējādi nostiprinot specializētās organizācijas, kuras jau daudzus gadus strādā Vidusjūras reģionā, piemēram, Annas Lindes fonds⁽²⁾. Attiecībā uz mantojumu EESK aicina veidot ciešāku sadarbību, lai aizsargātu kultūras mantojumu, ko patlaban apdraud bruņoti konflikti un vardarbīgas organizācijas.

⁽¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/barcelona-declaration-adopted-at-the-euro-mediterranean-conference-2728-november-1995/>

⁽²⁾ <http://www.annalindhfoundation.org/>

1.4. Ekonomikas attīstībā un demokrātiskas sabiedrības veidošanā svarīga nozīme ir **ekonomikas, darba un sociālajām tiesībām**. Minēto tiesību galvenie elementi ir uzņēmējdarbības brīvība, biedrošanās brīvība, tiesības uz kolektīvām sarunām un rīcību, kā arī sociālo aizsardzību tādās jomās kā veselība, izglītība un vecumdienas. Kā jau norādīts SDO dibināšanas laikā un Filadelfijas deklarācijā, ekonomikas organizēšana ir jāpakārto sociālajam taisnīgumam. Tas būtu jāizvirza par visu valsts un starptautisko politiku galveno mērķi. Filadelfijas deklarācijā uzsvērts, ka ekonomika un finanses ir līdzekļi, kas kalpo cilvēkiem.

1.5. Plašsaziņas līdzekļiem ir būtiska loma redzējuma un savstarpējas sapratnes veidošanā, un tie ir galvenais virzītājspēks, lai uzlabotu kultūru dialogu un veicinātu savstarpēju cieņu, iecietību un sapratni. Tāpēc EESK ir gandarīta par uzsāktajiem projektiem, kuri virzīti uz daudzveidības ieviešanu un veicina no aizspriedumiem, stereotipiem un maldīgiem priekšstatiem brīvas informācijas izplatīšanu. Komiteja aicina pastiprināt šo novērošanas, apmācības un izpratnes veidošanas instrumentu darbu cīņā ar rasismu un islāmafobiju plašsaziņas līdzekļos un mudina veicināt sadarbības mehānismus un kopējas profesionālās izaugsmes platformas kā profesionālās ētikas ieviešanas, tā arī vārda brīvības aizstāvības jomā.

1.6. Izglītība ir galvenais sociālekonomiskās mobilitātes vektors, un tādējādi tā var uzlabot dzīves kvalitāti. Savukārt nevienlīdzīgas iespējas izglītības jomā apdraud stabilitāti un drošību reģionā. Tādēļ EESK aicina kopīgi strādāt, lai uzlabotu pamatzglītības, vidējās izglītības, augstākās izglītības un profesionālās apmācības kvalitāti, īstenojot pieredzes apmaiņu mācību programmu izstrādē un metodikas inovācijā. EESK arī uzskata, ka ir svarīgi pārvarēt zināšanu plaisu starp abiem Vidusjūras krastiem, un šajā nolūkā ierosina veicināt kopīgus zināšanu un pētniecības tīklus, kas sekmē zināšanu tālāknodošanu un apriti, kā arī veicināt pasniedzēju, studentu, akadēmisko aprindu pārstāvju un pētnieku mobilitāti un atbalstīt viņu darbu tulkošanu, īpaši no arābu valodas un arābu valodā.

1.7. Neformālā izglītība ir nepieciešams papildinājums, jo tā sekmē iekļaujošākas un plurālistiskas sabiedrības veidošanu. EESK uzskata, ka ir jāpalielina formālās un neformālās izglītības sinerģija un jāveicina šāda veida izglītība kā instruments, ar kuru stiprināt miera kultūru un mūžizglītību. Tāpēc EESK aicina palielināt neformālajai izglītībai piešķirto budžetu un veicināt pieredzes un zinātnas nodošanu starp Eiropas un Vidusjūras dienvidu reģiona valstīm.

1.8. Lai stiprinātu iekļaujošu un konkurētspējīgu ekonomiku, ir jāatbalsta personu digitālā un tehnoloģiskā iekļaušana. EESK uzsver, ka šajā nolūkā ir jāveicina reģionāla un vietēja mēroga projekti, kas nodrošinās iedzīvotāju autonomiju jauno tehnoloģiju izmantošanā, kā arī uzņēmējdarbības un digitalizācijas jomā, un jāstiprina pilsoņu līdzdalības, digitālo prasmju apguves un pienācīgas kvalitātes darbvietu radīšanas iniciatīvas, piemēram, pilsētu iniciatīvas sociālās un digitālās inovācijas jomā (*Labs*).

2. Vispārīga informācija

2.1. 2011. gadā arābu jauniešu cerības uz pārmaiņām satricināja vairākus politiskos režīmus, kuri negaidīti tika radikāli apšaubīti. Tunisijā, Ēģiptē, Lībijā un Jemenā tika gāzti politiskie līderi, taču šo valstu konkrētie politiskie apstākļi aizveda tās pilnīgi atšķirīgos virzienos: Tunisijā turpinās pārmaiņas, ko sekmē tās dinamiskā pilsoniskā sabiedrība, Ēģiptē nomainījies režīms, bet Lībijā un Jemenā notiek atklāti konflikti. Sīrija ir iesaistīta nežēlīgā karā, kas pašlaik izvērsies reģionālā un starptautiskā mērogā. Tas radījis traģisku iedzīvotāju pārvietošanos un bezprecedenta migrācijas plūsmas, kuras ir destabilizējušas visu Eiropas un Vidusjūras reģionu.

2.2. Papildus režīma maiņai bija paredzēts ieviest taisnīgāku un iekļaujošāku sistēmu, politiskās brīvības, sociālo taisnīgumu, nodrošināt iespējas un cieņas ieviešanu. Cerības nepiepildījās, jo sociālajā jomā tās netika īstenotas. Konkrētie politiskie apstākļi valsts iekšienē un ārpus tās neļāva šīm cerībām piepildīties. Sešus gadus vēlāk leģitīmās prasības par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām joprojām ir aktuālas un nav atrisinātas, un joprojām ir potenciāls reģiona nestabilitātes faktors.

2.3. Tāpēc EESK uzskata, ka absolūta prioritāte ir panākt mieru un demokrātiju visā reģionā un nodrošināt visu pilsoņu cilvēktiesību un pamattiesību ieviešanu.

2.4. Pamattiesības: neatsavināmas un neatņemamas

2.4.1. EESK aicina visas Vidusjūras reģiona dienvidu un austrumu valstis pievienoties Starptautiskajam paktam par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām⁽³⁾ un Eiropas Savienības Pamattiesību hartai⁽⁴⁾. Vienlaikus Komiteja uzsver, ka svarīga nozīme ir sekulārajiem principiem un vērtībām, kā arī to personu tiesību aizsardzībai, kuras pieder pie nacionālām vai etniskām, reliģiskām un lingvistiskām minoritātēm⁽⁵⁾.

2.4.2. EESK uzsver, ka ir svarīgi nodrošināt pienācīgu dzīves kvalitātes līmeni visiem iedzīvotājiem. EESK norāda, ka ir jāgarantē piekļuve dzeramajam ūdenim un pietiekai pietiekamā daudzumā un ar pieņemamiem nosacījumiem, pietiekama enerģijas pieejamība, lai nepieļautu ne indivīda, ne sabiedrības enerģētisko atstumtību, kā arī jāattīsta veselības aizsardzība un jāveicina pienācīgi vides apstākļi.

2.4.3. Turklāt, ņemot vērā pašreizējos īpašos apstākļus reģionā, valsts un starptautiskajā līmenī ir jānodrošina tiesības uz pienācīgu mājokli vai, ja tas nav iespējams, tiesības uz pienācīgu patvērumu/pajumti individuālam un ģimenei. EESK arī uzskata, ka ir jāgarantē tiesības uz izpostīto teritoriju iekļaujošu un pienācīgu atjaunošanu neatkarīgi no tā, vai postījumi radušies dabas katastrofu vai bruņotu konfliktu dēļ.

2.5. Tiesības uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību – sociālās stabilitātes un progresa faktors

2.5.1. EESK uzskata, ka kaimiņvalstu sabiedrībām ir jāapvieno spēki, lai veicinātu lielāku iekļautību un kohēziju. Turklāt ir vajadzīgas reformas un inovācija to ekonomikā, lai radītu pienācīgas kvalitātes darbvietas, kas ir būtisks ilgtspējīgas attīstības elements.

2.5.2. EESK arī uzsver nepieciešamību garantēt tiesības, uz kurām balstīti šie izklāstītie principi. Šajā saistībā ir jānodrošina tiesības uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību šajās valstīs neatkarīgi no sociālā statusa, reliģijas vai tautības.

2.5.3. EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt pasākumus, kuru mērķis ir veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, kas ir sociālās stabilitātes faktors, kā norādīts SDO Deklarācijā par pamatprincipiem un pamattiesībām darbā un tās turpmākā izpildē⁽⁶⁾ un Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām⁽⁷⁾, un kas ir pamats nabadzības novēršanai, kā arī mudina parakstīt minēto dokumentu. Tādēļ ir svarīgi aizsargāt darba tiesības, piemēram, biedrošanās tiesības, tiesības dibināt arodbiedrību vai iestāties kādā arodbiedrībā pēc savas izvēles, tiesības streikot, kā arī reāli atzīt tiesības uz kolektīvām sarunām, kā arī tiesības uz veselībai nekaitīgiem un drošiem apstākļiem darbā un tiesības uz atalgojumu.

2.5.4. Kā ierosināja SDO, ir jāpilnveido arī tiesības uz mājokli, lai aizsargātu visus iedzīvotājus, īpaši mazāk aizsargātās iedzīvotāju grupas. Ļoti svarīgi ir cīnīties pret pamattiesību pārkāpumiem, piemēram, bērnu darba izmantošanu un piespiedu darbu, un veicināt sieviešu un personu ar invaliditāti nodarbinātības iespējas.

2.6. Uzņēmējdarbība – galvenais ekonomikas attīstības virzītājspēks

2.6.1. Eiropas Savienība uzskata, ka pieci galvenie Eiropas un Vidusjūras reģiona miera, stabilitātes, drošības un labklājības faktori ir šādi: ekonomikas attīstība, modernizējot un dažādojot ekonomiku; uzņēmējdarbības ekosistēmas un inovatīvas uzņēmējdarbības nostiprināšana; darbvietu radīšana, izmantojot specializētu apmācību, īpaši jauniešiem; privāta sektora, īpaši MVU, attīstīšana; enerģētikas un vides ilgtspēja⁽⁸⁾. Jāuzsver, ka pienācīgas kvalitātes darbvietu radīšana ir pamats, lai panāktu ekonomisko labklājību un veicinātu sieviešu uzņēmējdarbību, kā arī uzņēmējdarbības sinerģiju abos Vidusjūras krastos. EESK uzskata, ka šie faktori ir nesaraujami saistīti ar sociālo attīstību. Jo integrācija un sociālā kohēzija vienmēr ir stabilitātes, drošības un labklājības pamatā.

⁽³⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>

⁽⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Minorities.aspx>

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-en/index.htm>

⁽⁷⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁽⁸⁾ http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_lv.pdf

2.6.2. Kopīgajā paziņojumā norādīts, ka noteicošais faktors minēto valstu ekonomikas attīstībā ir nepieciešamība atļaut un garantēt taisnīgu privātās uzņēmējdarbības iniciatīvas īstenošanu. Tāpēc ir jānodrošina tāds tiesiskais regulējums, kas garantētu tiesības uz privātīpašumu un tā neaizskaramību saskaņā ar tiesisko regulējumu.

2.6.3. EESK skatījumā ir svarīgi, lai publiskās iestādes aizsargātu brīvu un taisnīgu konkurenci ekonomikā, garantējot vienlīdzīgu attieksmi pret visiem uzņēmējiem. Tādēļ uzskata, ka ir jānodrošina vienlīdzīga attieksme attiecībā uz piekļuvi finansējumam un mikrofinansējuma pakalpojumu pieejamība, kā arī nekorumpēta valsts pārvalde, kuras uzdevums ir sniegt sabiedriskos pakalpojumus.

2.7. Tiesības uz radošumu un inovāciju – daudzveidīgas ekonomikas un pievienotās vērtības garantija

2.7.1. Savienības Vidusjūrai ministru deklarācijā par digitālo ekonomiku⁽⁹⁾ norādīts, ka ir jāveicina jauno tehnoloģiju iekļaujoša un transversāla ietekme kultūras, sociālajā, ekonomikas, pārvaldes un drošības jomā.

2.7.2. EESK atbalsta arī Kopīgajā paziņojumā norādīto pieeju attiecībā uz nepieciešamību ilgtspējīgā un iekļaujošā veidā dažādot un attīstīt Vidusjūras reģiona valstu ekonomiku.

2.7.3. EESK uzsver, ka jaunu programmu izstrādes laikā ir jārada Eiropas un Vidusjūras reģionam paredzētas ES programmas inovācijas attīstībai, kas sekmētu ekonomikas attīstību reģionā, saglabājot individuālās un kolektīvās tiesības uz radošumu un inovāciju. Šīs tiesības ir saistītas ar intelektuālā īpašuma tiesību atzīšanu, kā arī tiesību uz inovācijas kopīgu izmantošanu un izplatīšanu un tiesību uz piekļuvi jaunajām tehnoloģijām atzīšanu.

2.7.4. EESK atzīst, ka e-iekļaušana un individuāla un kolektīva brīva piekļuve internetam ir ar inovāciju saistīto tiesību neatņemama sastāvdaļa.

2.8. Tiesības uz kvalitatīvu izglītību – tautas attīstības pilārs

2.8.1. Izglītība ir galvenais sociālekonomiskās mobilitātes vektors, un tādējādi tā var uzlabot dzīves kvalitāti. Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma (UNDP)⁽¹⁰⁾ liecina, ka daudzās reģiona valstīs pamatizglītības līmenis atbilst starptautiskajiem standartiem un būtisks progress panākts arī vidējās izglītības jomā, tomēr to kvalitāte nav apmierinoša. Pasaules Banka sadarbībā ar citām aģentūrām ir izstrādājusi programmas šim reģionam, un Eiropas Komisijai vajadzētu turpināt darbu šajā virzienā. Turklāt jāatzīmē, ka lielā iespēju nevienlīdzība izglītības jomā negatīvi ietekmē sociālo līgumu arābu valstīs.

2.8.2. Savienības Vidusjūrai ceļvedī⁽¹¹⁾ uzsvērta nepieciešamība stiprināt izglītību, kas ir būtisks faktors ilgtspējīgu un kvalificētu darbvietu radīšanai, īpaši jauniešiem, kuri ir bez darba un kuri varētu sākt nodarboties ar nevēlamām darbībām; pētniecību un inovāciju, kas tas ir ekonomikas modernizācijas pamats; un ilgtspēju, kas ir iekļaujošas ekonomiskās un sociālās attīstības transversāls elements.

2.8.3. Lai panāktu stabilitāti un drošību reģionā, ir svarīgi nostiprināt sociālo kapitālu. Šajā nolūkā ir jāatbalsta pamatizglītība, vidējā izglītība, augstākā izglītība, zinātnes un zinātnisko atziņu pieejamība, nodarbināmība, veselības aizsardzība, iespēju nodrošināšana jauniešiem un jauniešu mobilitāte, dzimumu līdztiesība, debašu forumi un jāveicina sociālā iekļaušana.

2.8.4. Neraugoties uz atsevišķām problēmām saistībā ar izglītības pieejamību visiem un nepieciešamību uzlabot pamatizglītības un vidējās izglītības kvalitāti, galvenais uzdevums ir mazināt plaisu starp izglītību un nodarbinātību. Šajā sakarā ir svarīgi izvērst struktūras, kuras nodrošina darba tirgus saikni ar izglītības sistēmu, lai panāktu jauniešu pilnīgu iekļaušanu sabiedrībā. EESK uzskata, ka šajā nolūkā ir svarīgi veicināt pieredzes apmaiņu saistībā ar mācību programmu izstrādi un metodikas inovāciju, sekmējot pieredzes un prakses nodošanu, lai zināšanas un prasmes būtu pielāgotas darba videi, kā arī atbalstīt profesionālo izglītību un apmācību un palielināt tās nozīmi, lai nākamajos desmit gados arābu valstīs radītu 60 miljonus darbvietu.

⁽⁹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2014/09/UfMMinistersDeclarationEN.pdf>

⁽¹⁰⁾ http://www.arabstates.undp.org/content/rbas/en/home/library/huma_development/arab-human-development-report-2016-youth-and-the-prospects-for/

⁽¹¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf>

2.8.5. Sociālie partneri un citas specializētās organizācijas ir uzsvērušas Annas Lindes fonda svarīgo nozīmi neformālās izglītības jomā, jo tā ir būtisks instruments un ilgtermiņa risinājums radikalizācijas un ekstrēmisma apkarošanai un sekmē riska grupu, īpaši jauniešu un sieviešu, integrāciju.

2.8.6. EESK ir gandarīta, ka ir atzīts neformālās izglītības nozīmīgums, jo tā papildina oficiālo izglītību, un uzskata, ka ir jāstiprina abu izglītību sinerģija. Uzskata, ka ir jāpaliek politiskās saistības attiecībā uz neformālo izglītību un jāpiešķir tai lielāks budžets, jo tā veicina jauniešu sociālā brieduma un iekļaušanas procesu un māca aktīvi iesaistīties sabiedrībā un demokrātisko vērtību veidošanā, un ir labs instruments miera kultūras nostiprināšanai.

2.9. Mobilitāte augstskolu un akadēmiskajās aprindās: ceļā uz zināšanu plašas likvidēšanu

2.9.1. Jauniešu mobilitāte ir būtisks elements, lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras Vidusjūras reģions. Migrācija arābu valstīs faktiski liecina par augsti kvalificētu jauniešu sociālo atstumtību. Tādēļ ir jāveicina migrācija, kas dod labumu gan izcelsmes, gan galamērķa valstīm. Tas nozīmē, ka ir jāuzlabo prasmju un diplomu atzīšana, jāveicina akadēmiskā mobilitāte un jāpilnveido noteikumi par kaimiņvalstu pilsoņu iecelšanu un uzturēšanos Eiropas Savienībā pētniecības, studiju, skolēnu apmaiņas, mācību un brīvprātīgā darba nolūkā.

2.9.2. Turklāt viena no dziļākajām plašām starp abiem Vidusjūras krastiem ir zināšanu plaša, tāpēc EESK uzskata, ka ir jāveic pasākumi, lai veicinātu zinātnes atziņu un akadēmisko zināšanu radīšanu un apriti, un ierosina izveidot un veicināt zināšanu un pētniecības tīklus visā Eiropas un Vidusjūras reģionā. Komiteja arī uzskata, ka ir svarīgi veicināt šo akadēmisko un zinātnisko darbu tulkošanu no arābu valodas un arābu valodā.

2.9.3. EESK vēlas arī uzsvērt, ka studentu, pasniedzēju, pētnieku, akadēmisko un zinātnes aprindu pārstāvju mobilitātes veicināšana, izmantojot uzturēšanos, apmaiņu un prakses periodus, ir būtisks elements, lai veicinātu izglītības kvalitāti, jauniešu nodarbināmību, pastiprinot *Erasmus Plus* programmas efektīvu īstenošanu un sasniegtos rezultātus Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs, kā arī nodrošinātu zināšanu apriti un rosinātu kultūru dialogu.

2.10. Komunikācijas līdzekļi un kultūru dialogs – galvenie tolerances veicināšanas faktori

2.10.1. Vietējo plašsaziņas līdzekļu plurālisms, neatkarība un profesionalitāte ir sociālā progresa garantija un nodrošina, ka to darbība ir pārmaiņu katalizators kaimiņvalstīs.

2.10.2. EESK uzsver nepieciešamību veicināt plašsaziņas līdzekļu dialogu un sadarbību Eiropas un Vidusjūras reģionā, lai uzlabotu un stiprinātu profesionālos standartus un to tiesisko regulējumu. Ļoti svarīgi ir arī palīdzēt garantēt un aizsargāt preses brīvību un vārda brīvību.

2.10.3. Noteikti ir jāatzīst plašsaziņas līdzekļu nozīme kultūru dialoga uzlabošanā un cieņas, iecietības un savstarpējās sapratnes veicināšanā. Pašlaik, kad arvien biežāk dzirdam pret rietumvalstīm vērstus izteikumus dienviņu valstīs un populistiskus ksenofobus izteikumus Eiropā, vairāk nekā jebkad agrāk ir jārikojas, lai apkarotu šāda veida runas, atspēkojot redzējumu, kas pretstata tautas, kultūras un reliģijas, pamatojoties uz melnbaltu un savstarpēji izslēdzošu binārisumu.

2.10.4. Šajā sakarā EESK ir gandarīta par uzsāktajiem projektiem, kas nodrošina Eiropā esošās daudzveidības respektēšanu un veicina iecietību un informāciju bez aizspriedumiem, stereotipiem un izkropļotiem priekšstatiem. Kā piemēru var minēt novērošanas centru Spānijā, kas uzrauga islāmofobiju plašsaziņas līdzekļos⁽¹²⁾ un izplata no rasisma brīvu informāciju. Tāpēc mudina šajā nolūkā sākt transversālus projektus.

2.10.5. Ne tikai drošības jomā, bet arī plašākā nozīmē iespēju trūkums, jo īpaši jauniešiem, var būt viens no nestabilitātes cēloņiem, kas papildina radikalizācijas procesu iemeslus. Ekstrēmisms un rasisms ir jāapkaro un preventīvi jānovērš, veicinot kultūru dialogu. Tādējādi iestādēm un tīkliem, kas darbojas kultūru un reliģiju dialoga jomā, būtu jāpastiprina savstarpējā sinerģija un papildināmība, lai panāktu lielāku ietekmi.

⁽¹²⁾ <http://www.observatorioislamofobia.org/>

2.10.6. Radikalizācijas un vardarbīga ekstrēmisma novēršanā būtu jāiesaista Eiropas un Vidusjūras reģiona ekonomikas un sociālo lietu padomes, ekonomikas un sociālās jomas pārstāvji un pilsoniskā sabiedrība kopumā. Lai to panāktu, ir vajadzīgi apmaiņas un sadarbības mehānismi ar budžeta dotāciju, kā arī jārisina jautājumi, kas saistīti ar tiesiskumu, dzimumu nevienlīdzību, naida kurināšanu, jauniešu bezdarbu un analfabētismu, jo tā ir daļa no plašāka deradikalizācijas darba, kas ietver arī kultūru dialoga veicināšanu. Šajā saistībā būtu jāuzsver darbs, ko veic Radikalizācijas izpratnes tīkls (*Radicalisation Awareness Network, RAN*)⁽¹³⁾ un tā Izcilības centrs.

2.10.7. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi stimulēt apmaiņu starp šā reģiona intelektuāļiem, māksliniekiem un kultūras darbiniekiem, jo tie ir privilēģēti sociālo pārmaiņu vektori, un veicināt kopīgu projektu īstenošanu, kas sekmē dialogu un savstarpēju sapratni. Komiteja arī aicina uzlabot koordināciju un sadarbību kultūras mantojuma aizsardzības jomā, kā arī informēt par to un uzsvērt, cik vērtīgas ir Eiropas un Vidusjūras reģionā dažādās līdzāspastāvošās kultūras un mākslas disciplīnas un sensitīvie aspekti kā vērtīgs kohēzijas un savstarpējas sapratnes elements.

2.11. Pilsoniskā sabiedrība un sociālās jomas dalībnieku savstarpējā sinerģija: iekļaušanas un debašu telpas

2.11.1. Ekonomikas krīze un ksenofobija Vidusjūras ziemeļu krastā, kā arī prasība par vārda brīvību un cīņa par cilvēktiesībām Vidusjūras dienvidu valstīs ir elementi, kas būtiski ietekmē ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību īstenošanu Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs.

2.11.2. Šajā saistībā Eiropas Parlamenta 2015. gada novembra ziņojumā par cilvēktiesību veicināšanu⁽¹⁴⁾ norādīts, ka ir vajadzīgs lielāks atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai. Neraugoties uz to, pilsoniskās sabiedrības organizāciju atpazīstamība dienvidu valstīs joprojām ir nepietiekama, ņemot vērā šo organizāciju veikto darbu un risku, kas tām dažkārt jāuzņemas, kā arī to nozīmi sociālo pārmaiņu stimulēšanā. Šajā ziņā nozīmīga loma var būt Vidusjūras reģiona ekonomikas un sociālo lietu padomēm kā izplatīšanas, tikšanās un debašu forumiem.

2.11.3. EESK norāda, ka apvienību kopums ir telpa, kura veicina iekļautību. Komiteja arī uzskata, ka Eiropas Komisijai ir jāpalielina atbalsts projektiem, kurus īsteno pilsoniskā sabiedrība ar tās ekonomikas un sociālās jomas organizāciju, apvienību un to veidoto tīklu starpniecību, un jāveicina dažādu iesaistīto dalībnieku partnerība un sinerģija.

2.11.4. EESK uzskata, ka Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu ministriem būtu jāsadarbības konkrētos projektos ar Vidusjūras reģiona ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu samitu, neskarot atbalstu pilsoniskajām un kultūras apvienībām.

2.12. **Sieviete:** ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību centrālais elements

2.12.1. Trijās Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu ministru konferencēs par sievietes lomas stiprināšanu sabiedrībā, kuras notika Stambulā⁽¹⁵⁾ (2006.g.), Marrākešā⁽¹⁶⁾ (2009.g.) un Parīzē⁽¹⁷⁾ (2013.g.), valdības apņēmas izpildīt šādas saistības: sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas tiesības piedalīties politiskajā, ekonomiskajā, pilsoniskajā un sociālajā dzīvē; cīņa ar jebkāda veida vardarbību un diskrimināciju pret sievietēm un meitenēm; centieni mainīt attieksmi un rīcību, lai panāktu dzimumu līdztiesību un veicinātu sieviešu emancipāciju ne tikai tiesību līmenī, bet arī reālajā dzīvē.

2.12.2. Neraugoties uz izmaiņām likumdošanā Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs, UNDP uzskata, ka tās joprojām ir tālu no sieviešu līdztiesības ekonomikas, sociālajā un kultūras jomā.

2.12.3. EESK konstatē lielu neatbilstību starp oficiālajiem paziņojumiem, iestāžu priekšlikumiem un spēkā esošajiem tiesību aktiem un realitāti, ar ko ikdienā saskaras sievietes savās kopienās, un norāda, ka valstu tiesību akti ir jāaskaņo ar konstitūciju un jānovērš juridiskās nepilnības, kas joprojām pieļauj diskriminējošu praksi pret sievietēm.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0344+0+DOC+XML+V0//LV>

⁽¹⁵⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4224/ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>

⁽¹⁶⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4756/second-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>

⁽¹⁷⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4226/third-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>

2.12.4. Šajā sakarā EESK uzsver nepieciešamību piešķirt līdzekļus, lai apmācītu un izglītotu tās grupas, kuru pienākums ir nodrošināt tiesību aktu reālu īstenošanu, – tiesu iestādes, drošības spēkus, uzņēmumus, skolotājus, plašsaziņas līdzekļus, tādas iestādes kā ESP utt.

2.12.5. Lai nostiprinātu tiesības un gūtu labākus rezultātus, EESK iesaka vietējās pašvaldības iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbā, kas saistīts ar dzimumu līdztiesību, jo to rīcībā ir pilnīgāka informācija par iedzīvotāju problēmām un prasībām. Šo dažādu dalībnieku kopīgo darbu varētu atbalstīt arī ieguldījums no akadēmiskajām aprindām (augstskolām un specializēto studiju centriem). Viens no piemēriem ir Euromed sieviešu fonds ⁽¹⁸⁾, kas kopā ar Sieviešu tiesību līgu federāciju, Marrākešas reģionālo pašvaldību, *Cadi Ayyad* Universitāti, Cilvēktiesību reģionālo komiteju un citām vietējām struktūrām rīkoja izpratnes veicināšanas kampaņu pret agrinām laulībām.

2.12.6. EESK aicina Savienības Vidusjūrai dalībvalstu ministrus ņemt vērā šos jautājumus nākamajā ministru konferencē, kā arī piešķirt finanšu līdzekļus minētajām darbībām un kampaņām.

2.12.7. EESK norāda: ja netiks ņemts vērā iepriekšējos punktos izklāstītais, tam būs nopietnas sekas. Pāragras laulības, izglītības procesa agrīna pārtraukšana un līdz ar to sievietes vērtības krišanās darba tirgū un politiskās pārstāvības līmenī ir daži faktori, kas negatīvi ietekmē tiesību, jo īpaši sieviešu un meiteņu tiesību, īstenošanu.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹⁸⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni – stratēģija 2050. gadam”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2018/C 081/07)

Ziņotāja: **Brenda KING**Līdzziņotājs: **Lutz RIBBE**

Pilnsapulces lēmums	14.7.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā apakškomiteja	Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni – stratēģija 2050. gadam
Pieņemts apakškomitejā	21.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	185/8/6
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropu, tāpat kā pārējo pasauli, skar šādas trīs galvenās problēmas: 1) planētas dabas resursu izsīkšana, tostarp klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās; 2) sociālā nevienlīdzība, tostarp jauniešu bezdarbs un cilvēki, kas dzīvo reģionos, kuros mazinās vai izzūd ražošanas; un 3) sabiedrības neuzticēšanās valdībai, politiskajai iekārtai un ES un tās pārvaldības struktūrām, kā arī citām iestādēm.

1.2. Minētās trīs galvenās problēmas jārisina, ņemot vērā digitalizāciju (nozīmīgākā megatendence) un globalizāciju, jo tās ir būtiski ietekmējušas Eiropas darba tirgus un to ietekme turpmāk pat vēl vairāk pastiprināsies. Sevišķi digitalizācija var gan veicināt minēto trīs problēmu novēršanu, gan saasināt tās. Tas, vai digitalizācijai būs labvēlīga vai nelabvēlīga ietekme, ir atkarīgs no tās politiskās pārvaldības veida.

1.3. Pamatojoties uz šo trīs galveno tematu un digitalizācijas mijiedarbības rūpīgu analīzi, EESK aicina Komisiju izstrādāt ilgtermiņa stratēģiju Eiropas ilgtspējīgai attīstībai ar mērķi veicināt pasākumus, kas stiprina tās ekonomiku, lai izmantotu ieguvumus sociālajā un vides jomā. Šā atzinuma mērķis ir nākt klajā ar jautājumiem un ieguldījumu, kas jāņem vērā, izstrādājot ilgtermiņa stratēģiju.

Daži cilvēki pretojas pārmaiņām. Pastāvīgu tehnoloģisko sasniegumu laikā dažu cilvēku interesēs ir saglabāt *status quo*. Citi cilvēki var izjust nedrošību, cenšoties pielāgoties aizvien mainīgajai sabiedrībai. Citiem, turpretī, pārmaiņas nav pietiekami ātras (piemēram, zaļās enerģijas atbalstītājiem). Politikas veidotājiem būtu jāņem vērā šīs bažas un problēma jārisina nekavējoties, nevis jāturas pie *status quo*. Pirmais solis būtu uzsākt atklātas debātes par šiem jautājumiem un stiprināt līdzdalības demokrātiju, tostarp Eiropas pilsoņu iniciatīvu.

1.4. “Nerīkošanās” nav risinājums. Lai pārmaiņas būtu sekmīgas, ir vajadzīga politiskā griba. Ir vajadzīga ciešāka saikne starp ekonomikas attīstību, vides aizsardzību un sociālo politiku. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšana un īstenošana apvienojumā ar Parīzes nolīgumu un labi pārvaldītu pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un digitālo ekonomiku atrisinās galvenās problēmas, ar kurām saskaras Eiropa, un Eiropa būs uzvarētāja šajā jaunajā rūpnieciskajā revolūcijā. Komiteja iesaka Komisijai steidzami izstrādāt politiku, kas izklāstīta tās paziņojumā par turpmākajiem pasākumiem (Komisijas darba dokuments) ⁽¹⁾, un lielāku uzmanību veltīt IAM un Parīzes nolīguma pilnīgai iekļaušanai Eiropas politikas satvarā un Komisijas pašreizējās prioritātēs ar mērķi izveidot redzējumu par taisnīgu un konkurētspējīgu Eiropu laikposmam līdz 2050. gadam.

1.5. Nedrīkst pārprast vajadzību nodrošināt spēcīgu politisko ieguldījumu. Lai gan atbilstīgam tiesiskajam regulējumam ir izšķirīga nozīme sekmīgas pārejas nodrošināšanā, Eiropai ir vajadzīga programma, kas ietekmē visu sabiedrību, cenšoties panākt taisnīgu globalizāciju, paaugstināt konkurētspēju un nodrošināt Eiropai vadošo lomu jauno tehnoloģiju jomā, nepieļaut atpalicību, mazināt nabadzību un veidot vidi, kas ļauj sabiedrībai atkal uzticēties politiskajām sistēmām un pārvaldības daudzpusējām formām ⁽²⁾. Līdztekus dažādu politikas jomu virzīšanai ar stratēģiskajām pieejām jācenšas aktivizēt arī pilsoniskās sabiedrības milzīgo potenciālu. Sociālā uzņēmējdarbība, pilsoņu iniciatīvas un kopienas darbs ir tikai daži piemēri tam, ka ilgtspējīgu attīstību var panākt, izmantojot augšupēju pieeju, jo īpaši attiecībā uz nepieciešamo pāreju uz mazoglekļa aprites ekonomiku. Labākais kritērijs šajā kontekstā ir decentralizētas atjaunojamo energoresursu enerģijas joma.

1.6. Tuvākajā laikā Komisijai un EESK būtu jāturpina kopīgais darbs stratēģiski svarīgākajās politikas jomās, kas analizētas šajā atzinumā, piemēram:

- ES konkurētspēja mainīgajā pasaulē,
- digitalizācijas ietekme uz darba tirgu (tostarp pienācīgas kvalitātes nodarbinātību) un vidi,
- ilgtspējīgas finanses un nodokļi,
- problēmas jaunu ekonomikas modeļu izstrādē,
- šķēršļi enerģijas ražošanas decentralizācijai,
- mūžizglītība jaunajā digitālajā laikmetā un saistībā ar pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni,
- vairāku ieinteresēto personu koalīciju veicināšana,
- demokrātijas deficīts ES likumdošanas procesā un atjauninātā problēma attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības līdzdalību,
- neatkarīgu ekspertu iesaistīšana politikas veidošanā nolūkā stiprināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību,
- jauns Eiropas mehānisms, ko izmantot ilgtspējīgas attīstības stratēģijā.

1.7. Minēto politikas pasākumu kopuma īstenošanai vajadzīga visaptveroša un saskaņota stratēģija. EESK iesaka izstrādāt ilgtermiņa stratēģiju, kas ir skaidri formulēta, horizontāli un vertikāli integrēta, pārvaldāma un līdzdalību veicinoša. Tādēļ EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt, ka pāreja uz 2050. gadu ir jāizstrādā un jāīsteno, pilnvērtīgi iesaistot pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Lai stiprinātu līdzdalības demokrātiju, Komisijai vajadzētu pārdomāt savas tiesības uz likumdošanas monopoli.

⁽¹⁾ SWD(2016) 390 final.

⁽²⁾ ANO ģenerālsekretāra piezīmes 2017. gada jūlija augsta līmeņa politiskajā forumā ilgtspējīgas attīstības jautājumos.

2. Ievads

Komisija 2016. gadā publicēja paziņojumu "Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei". Savā atzinumā EESK sniedz ieteikumus stratēģijai, kas risina problēmas, kuras skar Eiropu. Atzinumā aicināts īstenot uz iedzīvotājiem vērstu pieeju, kurā ņemti vērā attīstības ekonomiskie, sociālie un vides aspekti ilgtermiņa redzējumā. Šādai pieejai būtu jānovērš īstermiņa un uz vienu nozari vērsti apsvērumi, kas raksturīgi pašreizējām ES stratēģijām.

3. Viena megatendence un trīs globālas problēmas

Digitalizācijas (megatendence) apstākļos ilgtspējas stratēģijas uzdevums būs sniegt atbildes uz 1. nodaļā izvirzītajiem trim galvenajiem globāla mēroga jautājumiem, kas skar Eiropu un visus pārējos kontinentus.

1. Kā risināt situāciju, kas saistīta ar planētas ierobežotajām iespējām, un novērst vispārējās ekoloģiskās problēmas, tostarp klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības mazināšanos?
2. Kā reaģēt uz pieaugošo sociālo nevienlīdzību globalizētā pasaulē?
3. Kā panākt, lai nemazinātos sabiedrības atbalsts valdībām un iestādēm?

Politikas veidotājiem, politiķiem un pilsoniskajai sabiedrībai būs kopīgi jācenšas rast risinājumu minēto problēmu novēršanai. Turklāt īpaša uzmanība jāpievērš ar digitalizāciju saistītajiem riskiem un iespējām. Šajā sadaļā Komiteja norādis elementus, kas jāņem vērā, cenšoties rast risinājumus trim minētajām galvenajām problēmām ⁽³⁾.

3.1. Viena megatendence: digitalizācijas izraisītās globālās pārmaiņas ekonomikā un sabiedrībā

3.1.1. Platformas ekonomika, mākslīgais intelekts, robotika un lietu internets – globālās tendences šajās jomās vēršas plašumā un kļūst straujākas, un drīz vien tās skars visas ekonomikas un sabiedrības jomas. Digitālās tehnoloģijas kļūst arvien pieejamākas lielai sabiedrības daļai, tomēr var būt atsevišķas sabiedrības grupas, kurām šie īpaši jaudīgie digitālie instrumenti nav pieejami.

3.1.2. Digitālo tehnoloģiju konverģence ar nanotehnoloģijām, biotehnoloģiju, materiālu mācību, atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanu un uzglabāšanu un kvantu skaitļošanu spēj izraisīt jaunu industriālo revolūciju ⁽⁴⁾. Lai Eiropai nodrošinātu vadošo lomu pasaules jaunajā tehnoloģiskajā un ekonomiskajā konkurencē, ir vajadzīgas apjomīgas investīcijas un jaunas iniciatīvas.

3.1.3. Digitalizācija sniedz daudz ieguvumu. Tā dod ierosmes jauniem produktiem un pakalpojumiem, kuri nodrošina ieguvumu patērētājiem. Digitalizācija var palīdzēt sasniegt vairākus ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), paaugstinot ienākumu līmeni pasaulē, uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti, radot iespējas iekļaujošāku demokrātijas modeļu izveidei un palielinot kvalitatīvu darbvietu skaitu, kā arī palielinot ES konkurētspēju kopumā – šādus ieguvumus nodrošināja arī iepriekšējās industriālās revolūcijas. Pastāv arī draudi – pētījumi liecina, ka digitalizācija var iznīcināt daudz vairāk darbvietu nekā tā radīs.

3.1.4. Digitālās tehnoloģijas daudz lielākā mērā tuvinās ražošanu un patēriņu, samazinot pārprodukciju. Šādai tendencei ir iespēja samazināt ES vides pēdas nospiedumu. Saimniecisko labumu tiešā tirdzniecība – gan vienādranga darījumos, gan arī sadarbīgajā ekonomikā – var samazināt resursu patēriņu. Piemēram, digitālās tehnoloģijas atbalsta transporta koplietošanas pakalpojumu un bezvadītāja transportlīdzekļu izplatību, kas var uzlabot mūsu mobilitātes sistēmu ilgtspēju vides jomā.

3.1.5. Tomēr digitalizācija nav ilgtspējīga pati par sevi. Tās ienākšanu tirgū un apjomradītu ietaupījumu gūšanu kavē šķēršļi, kas var liegt iedzīvotājiem izmantot digitalizācijas sniegtās iespējas. Digitalizācija varētu palielināt nevienlīdzību, jo īpaši ņemot vērā tās spēju traucēt darba tirgus darbību un tās tendenci izraisīt polarizāciju attiecībā pret daudzām zemas un

⁽³⁾ Priekšsēdētāja pirmais vietnieks *Frans Timmermans*, EESK 2016. gada 15. decembra plenārsesija.

⁽⁴⁾ EESK atzinums "Iekļaujošs digitālais iekšējais tirgus" (OV C 161, 6.6.2013., 8. lpp.).

vidējas kvalifikācijas darbvietām, ko automatizācija var nelabvēlīgi ietekmēt. Robotizācija un platformas ekonomika var nopietni apdraudēt daudzas Eiropas darbvietas un radīt jaunus riskus, jo gandrīz visu attiecīgo tehnoloģiju darbības pamatā ir dati, tostarp jo sevišķi personas dati.

3.1.6. Jaunās iespējas vairot labklājību bieži vien sniedz labumu tikai noteiktai sabiedrības daļai – labi izglītotiem cilvēkiem ar labām sociālajām prasmēm un augstu riska toleranci. Lielākie ieguvēji no digitālās inovācijas parasti ir intelektuālā, finansiālā un fiziskā kapitāla nodrošinātāji – novatori, akcionāri, ieguldītāji un augsti kvalificēti strādājošie. Pastāv bažas, ka digitālās tehnoloģijas kļūs par vienu no galvenajiem stagnācijas vai pat ienākumu samazināšanās iemesliem.

3.1.7. Lai izmantotu digitalizācijas sniegtās iespējas, jāīsteno aktīva un aptveroša politika, ņemot vērā iepriekš minētās trīs galvenās problēmas. Digitalizācijas radītie riski ir arī jāuzrauga un jāpārvalda. EESK būtu jāturpina aktīvi strādāt pie šiem jautājumiem.

3.2. Planētas iespēju robežas un vispārējās problēmas vides jomā

3.2.1. Tā kā Eiropa ir uzņēmusies globālās saistības novērst klimata pārmaiņas (proti, Parīzes nolīgums) un atbalstīt dabas resursu aizsardzību, tai steidzami būtiski jāsamazina savas ekonomikas vides pēdas nospiedums. Mūs jau skar ekoloģiskā krīze. Pasaules mērogā iedzīvotāju skaita pieaugums, uz fosilā kurināmā izmantošanu balstītas ekonomikas ilgtermiņa izaugsme un resursu un zemes neilgtspējīga izmantošana rada arvien lielāku slodzi videi. Galvenā problēma, kas atspoguļota arī IAM, ir nodrošināt tādu ekonomikas attīstību un izaugsmi, kurā tiek ņemtas vērā planētas iespēju robežas gan klimata aizsardzības, resursu izmantošanas un pārvaldības, gaisa un ūdens kvalitātes, gan arī sauszemes un jūras bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā.

3.2.2. Lai panāktu būtisku ekonomikas dekarbonizāciju, steidzami jāveic daudzu ekonomikas nozaru pārveide. Pārejai no fosilā kurināmā uz atjaunojamajiem energoresursiem vajadzīga lielāka enerģētiskā elastība un zinātība. Arī ražojošu patērētāju⁽⁵⁾ enerģijas vispārējai attīstībai vajadzētu veidot nozīmīgu un ilgtspējīgu ES enerģētikas politikas daļu⁽⁶⁾. Transporta sistēmās jāīsteno strukturālas pārmaiņas, veicot elektrifikāciju un izmantojot automobiļu koplietošanu. Jāveic mājokļu un infrastruktūras uzlabojumi. Uzlabota bioekonomika var būt nozīmīgs faktors, kas veicinās vidi saudzējošākas ekonomikas izveidi.

3.2.3. Eiropai jāatsakās no pašreizējā lineārā ekonomikas modeļa “paņemt, saražot, patērēt un izmest” un jāpāriet uz aprites modeli, kas ir atjaunojošs pēc būtības, veicina atjaunojamu dabas resursu izmantošanu, kur tas iespējams, un pēc iespējas ilgāk saglabā produktu, materiālu un resursu vērtību ekonomikā. Šajā saistībā digitalizācijai var būt izšķirīga nozīme (sk. 3.1.4. punktu).

3.2.4. Pāreja uz mazoglekļa, aprites un vidi saudzējošu ekonomiku ir iespēja ES palielināt savu konkurētspēju un noturību. Šāda pāreja var uzlabot Eiropas iedzīvotāju dzīves kvalitāti un labklājību. Tā arī mazina atkarību no fosilā kurināmā un būtiski svarīgu izejvielu importa un rada stabilu pamatu ekonomikas uzplaukumam.

3.2.5. Tomēr dekarbonizācija un ekoloģiskā pāreja ietvers sociālās problēmas⁽⁷⁾, jo samazināsies darbvietu skaits nozarēs, kuras būtiski ietekmē vidi. Tas jāuztver kā stratēģisks politisks uzdevums, lai pilnībā izmantotu dekarbonizācijas un ekoloģiskās pārejas sniegtās iespējas jaunu darbvietu radīšanā un sociālā nodrošinājuma uzlabošanā pēc iespējas pozitīvākas neto bilances sasniegšanas nolūkā.

⁽⁵⁾ Aktīvi enerģijas patērētāji, kuri gan patērē, gan ražo elektroenerģiju.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu “Ražojošu patērētāju enerģija un enerģijas ražošanas kooperatīvi” (OV C 34, 2.2.2017., 44. lpp.).

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu “Klimatiskais taisnīgums”, NAT 712 (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 22. lpp.).

3.2.6. Pāreju uz mazoglekļa un aprites ekonomiku veicināja iedzīvotāju, pašvaldību, patērētāju un inovatīvu uzņēmumu virzītas augšupējas iniciatīvas enerģētikas un pārtikas jomā. Tomēr tā vietā, lai popularizētu attiecīgās iniciatīvas un radītu Eiropā kritisko masu, labvēlīgi ietekmējot darba tirgu un sociālo drošību, turpmāko virzību bieži kavē administratīvās un tiesiskā regulējuma sistēmas. Trūkst plašas izpratnes par to, ka augšupējas iniciatīvas var būt iedarbīgs instruments, ar ko novērst ar dekarbonizāciju un ekoloģisko pāreju saistītās sociālās problēmas. Šo iespēju izmantošanas nolūkā jānovērs šķēršļi, kas liedz iedzīvotājiem, kuru resursi ir ierobežoti, piekļūt vajadzīgajiem resursiem (jo īpaši kapitālam un atbilstīgai informācijai).

3.3. Aizvien lielāka sociālā nevienlīdzība

3.3.1. Lai gan globalizācija un tehnoloģiju attīstība ir ievērojami paplašinājusi pasaules tirdzniecību un uzlabojusi labklājību pasaulē, abas kopumā tās ir arī palielinājušas sociālo (un vides) nevienlīdzību. Saskaņā ar *Oxfam* datiem tikai astoņām personām (visi ir vīrieši) pieder tikpat liela bagātība, cik pusei pasaules nabadzīgāko iedzīvotāju, kopā ņemot.

3.3.2. Eiropā paplašinās nevienlīdzības plaisa. Jaunākais ESAO pētījums liecina, ka Eiropā vēl nekad nav bijusi tik liela ienākumu nevienlīdzība. Pagājušā gadsimta astoņdesmitajos gados 10 % bagātāko iedzīvotāju vidējie ienākumi septiņas reizes pārsniedza 10 % nabadzīgāko iedzīvotāju ienākumus. Mūsdienās šis īpatsvars ir 9,5 reizes lielāks. Nevienlīdzība labklājības ziņā ir vēl lielāka – 10 % bagātāko mājsaimniecību pieder 50 % no kopējās bagātības, savukārt 40 % nabadzīgāko mājsaimniecību pieder nedaudz vairāk par 3 % no kopējās bagātības ⁽⁸⁾.

3.3.3. Viens no iemesliem, kāpēc Eiropā palielinās nevienlīdzība, ir izaugsmes atsaiste no neto ienākumiem. Lai gan eurozonas IKP laikposmā no 2008. gada līdz 2015. gadam ir palielinājies par vairāk nekā 16 % (ES-28 vairāk nekā 17 %), mājsaimniecību rīcībā esošie neto ienākumi palika nemainīgi, palielinoties tikai par 2 % ES-28 valstīs.

3.3.4. Kopš 1995. gada 24 ESAO valstu ražīguma rādītāji ir palielinājušies par 27 %, bet vidējais darba atalgojums ir palielinājies tikai par 22 %. Situāciju pasliktina arī tas, ka darbaspēka ienākumu pieauguma rādītāji ir krietni zemāki attiecībā uz sociālo grupu, kurai ir mazāks neto atalgojums. Nevienlīdzība atalgojuma jomā pedējo 20 gadu laikā ir palielinājusies visās Eiropas valstīs, izņemot Spāniju. Visizteiktāk šī tendence vērojama Ungārijā, Polijā, Čehijas Republikā un Apvienotajā Karalistē ⁽⁹⁾.

3.3.5. Pastāv risks, ka, mainoties darba raksturam, šī plaisa vēl vairāk paplašināsies. Piemēram, robotikas veicinātas sarežģītu rūpniecisko procesu automatizācijas dēļ var mazināties pieprasījums pēc vidējas kvalifikācijas darbaspēka un pat mazināties pieprasījums pēc augsti kvalificētiem darbiniekiem, kas nav fiziskā darba strādnieki un kas patlaban veic šos sarežģītos uzdevumus. Tas var vēl vairāk veicināt darba tirgus polarizāciju, jo jaunizveidotās darbvietas būs iekļautas vai nu (vēl) augstākas kvalifikācijas grupā (minēto produktu/pakalpojumu izstrāde un uzturēšana), vai arī uz pakalpojumiem vērsta zemas kvalifikācijas grupā. Saskaņā ar ESAO datiem 9 % darbvietu draud automatizācijas risks un vēl 25 % darbvietu būtiski mainīsies veicamie uzdevumi.

3.3.6. Valdības reakcija uz digitalizācijas ietekmi mēdz būt nevis proaktīva, bet gan nogaidoša, un tā lielākoties ir vērsta uz digitalizācijas blakusefektu mazināšanu, nevis tās iespējamo priekšrocību izmantošanu. Valdībām vairāk jāņem vērā problēmas saistībā ar darba ņēmēju pārstāvību un līdzdalību, kas ir ieguldījumu cilvēkkapitālā būtisks aspekts mainīgajā darba tirgū. EESK varētu turpināt rūpīgi analizēt digitalizācijas ietekmi uz darba raksturu.

3.4. Valdības un iestādes zaudē sabiedrības atbalstu

3.4.1. Nevienlīdzības palielināšanās, ko tikai daļēji ir izraisījusi globalizācija un tehnoloģiju attīstība, ir mazinājusi uzticēšanos valdībām, politiskajai iekārtai, starptautiskajām organizācijām, iestādēm un globālajai pārvaldībai. Turklāt tā ir veicinājusi populistisko kustību aktivizēšanos un tradicionālo politisko partiju panīkumu. Īpaši satraucoša tendence ir jauniešu nepiedalīšanās vēlēšanās (nemas jau nerunājot par protesta balsojumiem pret sistēmu) – 2015. gadā vēlēšanās piedalījās tikai 63 % eiropiešu vecumā no 15 līdz 30 gadiem ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ ESAO: Izpratne par sociāli ekonomisko šķelšanos Eiropā. 2017. gada informatīvais ziņojums.

⁽⁹⁾ Schweltnus, C., Kappeler, A. un Pionnier, P.: ESAO darba dokumenti. "Darba algas atsaiste no ražīguma – makrolīmeņa fakti" (*Decoupling of Wages from Productivity: Macro-Level Facts*).

⁽¹⁰⁾ Eurobarometra dati.

3.4.2. Daudzi Eiropas iedzīvotāji jūtas nošķirti no politisko lēmumu pieņemšanas valstu un Eiropas līmenī. Viņi uzskata, ka tradicionālie demokrātijas procesi liedz viņiem ietekmēt būtisku lēmumu pieņemšanu. Daudzu ieinteresēto personu pieeja (piemēram, saskaņā ar ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam) ir iekļaujošs demokrātiskais modelis un veids, kā mazināt minēto neuzticēšanos.

3.4.3. Pāreju uz ilgtspējīgu attīstību nevar un nedrīkst uzspiest “no augšas”; šāda pāreja būs sekmīga tikai tad, ja to aktīvi atbalstīs un tajā piedalīsies lielākā daļa uzņēmumu, vietējo un reģionālo pašvaldību, kā arī darba ņēmēju un pārējie iedzīvotāji. Sadarbībai jābūt augšupējai un lejupējai. Programmas 2030. gadam izstrādē tika iesaistītas vairākas ieinteresēto personu alianses, un šādas alianses tiek veidotas arī klimata politikas jomā⁽¹¹⁾. Tās var izmantot kā paraugu iekļaujošam demokrātiskam pārvaldības modelim, kuru var piemērot dažādās politikas jomās un kurš var rosināt pārveidi veicinošas pārmaiņas un inovāciju.

3.4.4. Jo īpaši jaunākā paaudze pieprasa netradicionālus politiskās līdzdalības veidus, kas atšķiras no tradicionālajām politiskajām partijām un struktūrām. Šādi alternatīvi politiskās līdzdalības veidi ir enerģētikas kopienas, iedzīvotāju un pašvaldību partnerības energoefektivitātes (piemēram, izmantojot līgumattiecību modeļus) vai atkritumu apsaimniekošanas veicināšanai, pārejas pilsētu iniciatīvas, kopienu atbalstīta lauksaimniecība, politiskie emuāri un citi tiešsaistes risinājumi, vai pat vietējo valūtu iniciatīvas. Šie līdzdalības veidi noteikti neaizstās tradicionālo politisko darbu, tomēr tie var sniegt būtisku devumu politikas socializēšanā un sociālajā integrācijā.

3.4.5. Vēl viena daudzsološa pieeja politiskā strupceļa novēršanai ir interneta sniegto iespēju izmantošana. Informācija nekad nav bijusi tik brīvi pieejama kā decentralizētā tīklā bez vārtziņa klasiskā izpratnē. Tas rada jaunas problēmas sabiedrībai, kā to apliecina pseidopatiesības vai viltus ziņu gadījumi. Mēs arī redzam, ka strauji izplatās alternatīvi aktivitātes veidi bez hierarhijas elementiem, un ka iedzīvotāji, jo īpaši jaunieši, ļoti aktīvi lieto tiešsaistes sociālos tīklus.

3.4.6. E-pārvalde var veicināt tādu pārvaldības modeļu ieviešanu, kuriem raksturīga vēl nepieredzēti aktīva sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā. ES vajadzētu ņemt piemēru no tādām dalībvalstīm kā Igaunija, kurā jau panākts ļoti ievērojams progress. Digitalizācija sniedz iedzīvotājiem iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos, radot salīdzinoši zemas izmaksas. Tomēr pierādījumi liecina, ka e-līdzdalības forumos vairāk iesaistās vidusšķiras pārstāvji. EESK ir lieliskas iespējas iesaistīties dialogā par šo jautājumu pilsoniskās sabiedrības līmenī.

4. Eiropa, kādu to vēlamies

Saskaroties ar minētajām digitalizācijas radītajām trim globālajām problēmām un digitalizācijas megatendenci, ES jāgūst panākumi šādās jomās:

- digitālās revolūcijas sniegto ieguvumu pēc iespējas labāka izmantošana, lai veidotu jaunu, konkurētspējīgu un ilgtspējīgu ekonomiku,
- pāreja uz mazoglekļa, aprites un vidi saudzējošu ekonomiku, nodrošinot taisnīgu pāreju visiem,
- noturīga Eiropas sociālā modeļa izveide,
- vairāk uz iedzīvotājiem vērstas un lielākā mērā decentralizētas demokrātijas sistēmas nodrošināšana, vienlaikus izmantojot priekšrocības, ko sniedz godīga ekonomiskā sadarbība pasaules līmenī.

4.1. EESK uzskata, ka IAM un Parīzes nolīgums (COP21) atjauninās redzējumu par Eiropu, kādu to vēlamies⁽¹²⁾ ⁽¹³⁾. Komisijai jārada impulss šo nolīgumu īstenošanai, izstrādājot politiku, kā izklāstīts paziņojumā par turpmākajiem pasākumiem, un pilnībā iekļaujot šo politiku Eiropas politikas satvarā un pašreizējās Komisijas prioritātēs. Redzējumā “Eiropa, kādu to vēlamies”, tāpat kā programmā 2030. gadam (proti, IAM), sabiedrības un ekonomikas centrā tiek izvirzīta

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par tematu “Koalīcija Parīzes nolīguma izpildei” (OV C 389, 21.10.2016., 20. lpp.).

⁽¹²⁾ Veidot Eiropu, kādu mēs vēlamies. Ieinteresēto personu foruma veikta pētījuma ziņojums Eiropas Ekonomikas un sociālajai komitejai, 2015. gads.

⁽¹³⁾ Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju un arodbiedrību kopīgs aicinājums Eiropas vadītājiem, 2017. gada 21. marts.

atsevišķa persona, un ikvienai personai tiek dota iespēja izvēlēties veidu, kādā tā vēlas apmierināt savas vajadzības saskaņā ar sociālo un ekoloģisko vidi. Šāda koncepcija nav utopija. Patiesībā Eiropas rīcībā tagad ir tehnoloģiju un ekonomikas instrumenti šā redzējuma īstenošanai – lietu internets un lielle dati, sarežģītu procesu kontrole ar mobilu lietotņu starpniecību, patērētāja veikta ražošana, samazinot ražošanas apjomu un ražošanas izmaksas (piemēram, atjaunojamo energoresursu enerģija, 3D drukāšana), jauni darījumu un maksājumu veidi (blokkēdes, elektroniskā norēķinu sistēma *Bitcoin* un viedie līgumi), kooperatīvisms un sadarbīgā ekonomika kā jauna uzņēmējdarbības koncepcija, un citas inovācijas.

4.2. Visiem minētajiem jauninājumiem ir iespēja padarīt šo redzējumu par realitāti, bet šajā nolūkā ir jāpieņem stratēģija, kurā paredzēti risinājumi trim minētajām ar inovāciju saistītajām problēmām. Šī stratēģija ietver jaunu labklājības jēdzienu – tā izpratnē labklājība ir kas vairāk par IKP, proti, tāda, kurā integrēta ekonomiskā pārticība, sociālā iekļautība, atbildība par vidi un lielāku pilnvaru nodrošināšana iedzīvotājiem.

4.3. Nerīkošanās nav risinājums – ja ES nevēlas vai nespēj izstrādāt un īstenot visaptverošu stratēģiju, Eiropa nespēs īstenot programmu 2030. gadam un redzējumu “Eiropa, kādu to vēlamies”. Nerīkojoties ir liela iespēja, ka netiks atrisināta neviena no galvenajām problēmām – tiks izjaukts Eiropas darba tiesiskais regulējums, tiks pārtraukta dekarbonizācija un resursu aizsardzība, jo tiek uzskatīts, ka ekoloģiskās pārejas sociālās izmaksas ir pārāk augstas, tāpat palielināsies sociālā nevienlīdzība un atsvešināšanās, tādējādi apdraudot demokrātiju.

4.4. Ļoti liela nozīme ir tam, lai stratēģijā tiktu ietverti precīzi ieteikumi politikas jomā, kas palīdzētu novērst trīs galvenās problēmas, ar kurām saskaras Eiropa, un īstenot redzējumu par Eiropu, kādu to vēlamies.

5. Sešas politikas pieejas, lai īstenotu redzējumu “Eiropa, kādu to vēlamies”

Atzinumā tiek ierosinātas galvenās politikas pieejas, kas sniedz risinājumu attiecībā uz digitalizācijas radītajām trim globālajām problēmām (planētas iespēju robežas, sociālās atšķirības, sabiedrības atbalsta zaudēšana) un digitalizācijas megatendenci. Katra no šīm pieejām ietver politikas pasākumu kopumu, ko veido seši elementi:

- inovācija,
- regulējums/pārvaldība,
- sociālā politika,
- atvērta piekļuve,
- izglītība/apmācība,
- pētniecība.

Minētais politikas pasākumu kopums būtu jāpieņem vismaz četrās politikas jomās: taisnīga, digitāla un vidi saudzējoša ekonomika (5.1. punkts), jauni pārvaldības veidi (5.2. punkts), ilgtspēja un finanšu nozare (5.3. punkts), kā arī ilgtspējas veicināšana, sekmējot starptautisko tirdzniecību (5.4. punkts). EESK izklāsta problēmas un apsvērumus, kas ilgtermiņā būtu rūpīgi jānovērtē ES iestādēm un ieinteresētajām personām.

5.1. Taisnīga, digitāla un zaļa ekonomika, kas rada labklājību un pārticību

5.1.1. Inovācija. Jauna rūpnieciskā revolūcija paver iespēju Eiropai uzņemties vadošo lomu tehnoloģiju jomā un palielināt savu konkurētspēju globalizētajos tirgos. Ekonomiskās vērtības radīšanai bez augstām ārējām izmaksām jāklūst par standarta uzņēmējdarbības modeli. Lai veiktu ieguldījumus ilgtspējīgā ražošanā, radītu kvalitatīvas darbvietas un radītu ekonomisko pamatu labklājībai, ir vajadzīgi novatoriski un rentabli uzņēmumi. Lai inovācija veicinātu virzību uz ilgtspējīgāku Eiropu, jāizstrādā satvars, kas paredz kompensēt saimnieciskās darbības veidus bez ārējās ietekmes vai ar būtiski samazinātu ārējo ietekmi vai ierobežotu resursu patēriņu. Tādējādi ilgtspējīgi novatori (iedzīvotāji, uzņēmumi, pilsētas vai reģioni) varēs efektīvi konkurēt ar uzņēmējdarbības modeļiem ar augstu resursu patēriņu un/vai lielu vides pēdas nospiedumu. Proaktīvi jāatbalsta – piemēram, nodrošinot mikrokredīta pieejamību MVU, iedzīvotājiem, privātām māsaimniecībām, kopienas iniciatīvām, sociālajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem – arī novatori, kuri piedāvā

jaunus risinājumus vides un sociālo problēmu novēršanai un kuri rīkojas kā pirmreizējie piemērotāji⁽¹⁴⁾. Šajā saistībā varētu izstrādāt vienotu Eiropas patentu ar nosacījumu, ka pieteikuma iesniegšanas izmaksas nav pārmērīgi augstas⁽¹⁵⁾. Būtu jāpārskata otrās iespējas princips attiecībā uz MVU, lai Eiropas Savienībā mazinātu pašreizējo lielo nevēlēšanos uzņemt risku⁽¹⁶⁾. Politikas uzdevums ir arī atbalstīt tiesības uz eksperimentēšanu Eiropā, jo īpaši mobilitātes, atkritumu apsaimniekošanas, enerģētikas, lauksaimniecības, izglītības un veselības jomā. Jaunus tirgus var atrast, novirzot publisko iepirkumu uz digitāliem, mazoglekļa, aprites un vidi saudzējošiem pakalpojumiem, kuri tiek sniegti sociāli iekļaujošā veidā.

5.1.2. Regulējums. Tiesiskajam regulējumam jānodrošina trīs mērķu sasniegšana. Pirmkārt, pēc iespējas precīzāk jāaprēķina ārējā ietekme, lai varētu izstrādāt uzņēmējdarbības modeļus, kas palīdz sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus⁽¹⁷⁾. Otrkārt, regulējuma uzdevums ir nodrošināt labi izstrādātas digitālās infrastruktūras ieviešanu visā Eiropā, tostarp lauku apvidos, un garantēt ikvienai personai piekļuvi šādai infrastruktūrai (tostarp viedajai apkurei, viedajam elektrotīklam un elektromobilitātes tīkliem). Juridiskā ziņā tie būtu jāuzskata par sabiedriskiem pakalpojumiem. Visbeidzot, tas, ka digitalizācija parasti atbalsta platformas, rada monopolu veidošanās risku galvenajos digitālajos tirgos. Tāpēc jāizstrādā aktīva pretmonopolu politika⁽¹⁸⁾. EESK ir arī ierosinājusi, ka Komisijai būtu jāapsver, kā veicināt Eiropas platformas, lai pievienotā vērtība paliktu vietējā ekonomikā⁽¹⁹⁾. Neatkarīgai Eiropas reitingu aģentūrai digitālo platformu vērtēšanas jomā varētu būt liela nozīme, lai līdzsvarotu šo platformu ietekmi uz tirgu, un tai būtu viens un tas pats uzdevums visās dalībvalstīs, proti, novērtēt platformu pārvaldību attiecībā uz konkurenci, nodarbinātību un nodokļiem⁽²⁰⁾.

5.1.3. Sociālā politika. Izmaiņas, kas ieviestas ar dekarbonizāciju un digitalizāciju (skatīt 3. iedaļu), apdraud sociālā nodrošinājuma sistēmas attiecībā uz nodarbinātības samazināšanās problēmu un nodokļu ieņēmumu samazināšanos. Tādēļ jaunas pieejas un modeļi būtu jāizvērtē un jāpilnveido ar mērķi nodrošināt sociālā nodrošinājuma sistēmu ilgtspēju dalībvalstīs, reaģējot uz dalībvalstu atšķirīgajiem nodarbinātības apstākļiem nākotnē un atbalstot darba ņēmējus un kopienas nozarēs un reģionos, ko skārusi pāreja. EESK savā atzinumā par Eiropas sociālo tiesību pilāru ir izskatījusi problēmas, ko rada nodarbinātības nākotne, un aicina izstrādāt saskaņotu Eiropas Nodarbinātības stratēģiju, pievēršot uzmanību šādiem jautājumiem: ieguldījumi un inovācija, nodarbinātība un kvalitatīvu darbvietu radīšana, taisnīgi darba apstākļi visiem, taisnīga un netraucēta pāreja, ko atbalsta aktīva darba tirgus politika, kā arī visu ieinteresēto personu, īpaši sociālo partneru, iesaiste. Tāpat jāveic publiskie ieguldījumi, lai palīdzētu kopienām, reģioniem un darba ņēmējiem nozarēs, kuras jau skārusi minētā pāreja, kā arī lai paredzētu un veicinātu turpmāku pārstrukturēšanu un pāreju uz vidi saudzējošāku un ilgtspējīgāku ekonomiku⁽²¹⁾.

5.1.4. Atvērta piekļuve. Lai izmantotu digitalizācijas sniegtās iespējas vidi saudzējošas un taisnīgas ekonomikas izveidei, pirmkārt, jānodrošina vispārēja ekonomikas atvērta, ļaujot cilvēkiem tajā aktīvi piedalīties un izmantot tehnoloģiju attīstības sniegtās iespējas (piemēram, apvienojot digitālos enerģijas ražošanas datus ar decentralizētu enerģijas ražošanu). Tādēļ izšķirīgi svarīgi ir novērst šķēršļus dalībai ekonomikā, nodrošinot atvērtus tirgus, atklātos datus, atklātus datu avotus un atvērtus standartus. Katrs no šiem elementiem ir uzskatāms par pamatprincipu attiecībā uz politikas programmām tādās stratēģiskās nozarēs kā enerģētika, transports, loģistika un ražošanas procesi. Jāizstrādā datu suverenitātes jēdziens, un tas jāīsteno, izmantojot Eiropas tiesību aktus – Eiropas pilsoņiem jābūt tiesīgiem izmantot savus datus personīgiem nolūkiem, noteikt, kurus personas datus izmantojošas trešās personas, izlem, kā datus var izmantot, saņemt informāciju par datu izmantošanu un pilnībā kontrolēt to, un dzēst datus.

⁽¹⁴⁾ Sagatavošanā esošs EESK atzinums par tematu "Jauni ilgtspējīgi ekonomikas modeļi", SC/048 (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 57. lpp.).

⁽¹⁵⁾ EESK atzinums par tematu "ES rīcības plāns intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanai" (OV C 230, 14.7.2015., 72. lpp.).

⁽¹⁶⁾ EESK atzinuma par tematu "Jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu atbalsta iniciatīva" (OV C 288, 31.8.2017., 20. lpp.).

⁽¹⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Ilgspējīga attīstība – pārskats par ES iekšpolitiku un ārpolitiku" (OV C 487, 28.12.2016., 41. lpp.).

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Digitālā vienotā tirgus stratēģija" (OV C 71, 24.2.2016., 65. lpp.).

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par tematu Darba tiesisko attiecību mainīgais raksturs un tā ietekme uz iztikas minimuma saglabāšanu" (OV C 303, 19.8.2016., 54. lpp.).

⁽²⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas sadarbīgās ekonomikas programma" (OV C 75, 10.3.2017., 33. lpp.).

⁽²¹⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.

5.1.5. Izglītība/apmācība. Gan vidi saudzējošai ekonomikai, gan digitālajai ekonomikai vajadzīgas īpašas prasmes, jo nākotnē digitālās tehnoloģijas būs svarīgs instruments, lai panāktu Eiropas ekonomikas dekarbonizāciju (sk. 3.1.4. un 3.2.3. punktu). Kopējā izglītības un mūžizglītības politikā jāiekļauj apmācība vajadzīgo formālo un neformālo prasmju pilnveidei, tostarp tādās jomās kā kopīgs darbs/darbs kopienā un uzņēmējdarbība⁽²²⁾. Par šo jautājumu vajadzīgs plašāks dialogs un analīze. Ieteicams mērķtiecīgi izmantot struktūrfondus, lai nodrošinātu efektīvu atbalstu nepilnību novēršanai zaļo un digitālo prasmju jomā, jo īpaši reģionos, kuri jau atrodas pārejas posmā vai kurus nākotnē skars pāreja. Eiropas izglītības sistēmā resursi būs jānovirza izglītībai un prasmju pilnveidei jomās, kurās cilvēka prasmes nevar aizstāt ar mākslīgā intelekta sistēmām vai kurās līdztekus šīm sistēmām vajadzīgas cilvēka prasmes (piemēram, uzdevumi, kuru veikšanai ļoti svarīga ir cilvēka un mašīnas mijiedarbība vai cilvēka un mašīnas sadarbība, kā arī uzdevumi, kuri, mūsdiā, arī turpmāk jāveic cilvēkiem)⁽²³⁾.

5.1.6. Pētniecība. Digitāla, vidi saudzējoša un tainīga ekonomika būs kritērijs nākotnē piemērojamiem ekonomikas modeļiem. Virzību uz šādu ekonomiku nodrošinās mērķtiecīga pētniecības politika, kuras pamatā ir inovāciju, īpaši digitālo inovāciju, ietekmes uz vidi un sociālās ietekmes analīze. Šajā saistībā novatoriem, kuri izstrādā jaunus digitālās tehnoloģijas un pakalpojumus, lai risinātu vides un/vai sociālās problēmas, jābūt pieejamiem pētniecības un izstrādes izdevumiem. Lai atbalstītu novatorus, jāizstrādā inkubatoru tīkls.

5.2. Jauni pārvaldības veidi

5.2.1. Inovācija. Līdzdalība ir galvenais demokrātijas elements. Vēlēšanas un pārstāvība ir viena no metodēm līdzdalības organizēšanai, tomēr šajā nolūkā vajadzīgas jaunas, inovatīvas pieejas, tostarp e-līdzdalība. Ir svarīgi nodrošināt, lai tradicionālā politikas veidošana būtu atvērta ar hierarhiju nesaistītiem, sociāli mainīgiem un ne tik formāliem politiskās darbības veidiem, kā arī veicināt pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas un augšupējas iniciatīvas.

5.2.2. Pārvaldība. Lai īstenotu pārmaiņas, jāriko pārredzami un brīvi pieejami daudzu ieinteresēto personu dialogi par visiem ES likumdošanas procesiem ES un vietējā līmenī. Termins "pilsoniskā sabiedrība" jāattiecinā ne tikai uz organizētu pilsonisko sabiedrību, bet arī uz visiem iedzīvotājiem. Jaunajām aliansēm ir īpaša nozīme klimata politikas jomā un resursu aizsardzības jomā⁽²⁴⁾. Līdzdalības demokrātijas nostiprināšanas nolūkā jāatceļ Eiropas Komisijas gandrīz monopolstāvoklim līdzīgās tiesības uz likumdošanas iniciatīvu sagatavošanu, dodot iespēju Eiropas Parlamentam izstrādāt vairāk iniciatīvu un veicināt augšupēju likumdošanas iniciatīvu izstrādi, piemēram, novēršot tehniskās, juridiskās un ar birokrātiju saistītās problēmas Eiropas pilsoņu iniciatīvā⁽²⁵⁾.

5.2.3. Atvērta piekļuve. Kolektīvo pakalpojumu metodes visu ES tiesību aktu pieņemšanā ir piemērota pieeja, lai novērstu strukturālos šķēršļus, kas apgrūtina pilsoņu līdzdalību ES lēmumu pieņemšanas procesā. Izstrādājot šo pieeju, īpaša uzmanība jāvelta pieejamībai, iekļautībai un pārskatatbildībai. Atvērtu piekļuvi politikai var paplašināt, publicējot tīmeklī lietotājam ērti izmantojamā veidā visu informāciju par ES darbību un datus.

5.2.4. Apmācība/izglītība. Jāizstrādā pilsoņu spēju veidošanas programmas, lai novērstu problēmu, ka līdzdalības platformās vairāk iesaistās vidusskiras pārstāvji (sk. 3.4.6. punktu). Šādas programmas jāizstrādā tā, lai tiktu iesaistīta tā iedzīvotāju daļa, kas parasti atturas no aktīvas līdzdalības politikā, ekonomikā un sabiedriskajā dzīvē. Vispārīgajā izglītībā jāveido izpratne par to, ka demokrātijas pamatprincips ir līdzdalība, un jāuzsver līdzdalības iespējas. Jānorāda, ka aktīva līdzdalība politiskās gribas veidošanas procesos sniedz labumu sabiedrībai kopumā un katram atsevišķam pilsonim, kura intereses un viedoklis tiek ņemts vērā. Jāpiešķir lielāks finansējums tām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuru darbs ir saistīts ar šo atturīgo sabiedrības daļu un kas cenšas sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus.

5.2.5. Pētniecība. Sociālajā zinātnē lielāka uzmanība jāvelta alternatīvai demokrātijas praksei. Viens piemērs ir prototipu veidošanas metodes iespējamā piemērošana politikā. Izmantojot šo pieeju, politikas risinājumi tiktu izstrādāti īsākā

⁽²²⁾ EESK atzinums par tematu "Radošuma, komercprasmju apguves un mobilitātes veicināšana izglītības un apmācības jomā" (OV C 332, 8.10.2015., 20. lpp.).

⁽²³⁾ EESK atzinums par tematu "Mākslīgais intelekts" (OV C 288, 31.8.2017., 1. lpp.).

⁽²⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Koācija Parīzes nolīguma izpildei" (OV C 389, 21.10.2016., 20. lpp.).

⁽²⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)" (OV C 389, 21.10.2016., 35. lpp.).

laikposmā, īstenoti tā dēvētajā pārbaudes tirgū un to ietekme tiktu novērtēta tiklīdz būtu saņemtas atsauksmes no iedzīvotājiem un citām ieinteresētajām personām. Ietekmes novērtējums veidotu pamatu būtisku izmaiņu veikšanai politikas risinājumos pirms to pieņemšanas.

5.2.6. Kopumā jāturpina pētījumu veikšana par to, kā pārskatīt saikni starp (zinātnisko) lietpratību un politikas veidošanu un kā apvienot pilnīgi pārredzamu un neatkarīgu speciālo zināšanu iekļaušanu politikas veidošanā, ņemot vērā vajadzību palielināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību.

5.3. Ilgtspēja un finanšu nozare

5.3.1. Inovācija. Digitāla, vidi saudzējoša un taisnīga ekonomika ietver ļoti lielus ieguldījumus gan privātos objektos (piemēram, atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas iekārtās vai elektrisko transportlīdzekļu uzlādes stacijās), gan arī publiskajā infrastruktūrā (piemēram, elektroapgādes un mobilitātes sistēmu digitalizācija). Tādējādi finanšu nozarei būs izšķirīga nozīme šīs inovācijas īstenošanā. Finanšu resursi, tostarp publiskie resursi, jānovirza ieguldījumiem, kas atbalsta ilgtspējīgu pāreju. Lai sasniegtu mērķus klimata un enerģētikas jomā, ir vajadzīga stabila un prognozējama investīciju vide un ar inovatīviem finanšu instrumentiem ir jāmobilizē privātais finansējums ieguldījumiem, kas citādi netiktu veikti ⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾.

5.3.2. Regulējums. Par politikas mērķi jāizvirza ilgtspējīgākas privātās finanšu sistēmas izveide, iekļaujot ilgtspējas elementus finanšu riska novērtējumā, paplašinot finanšu iestāžu atbildību un attiecinot to arī uz ieguldījumu lēmumu nefinansiālo ietekmi un palielinot ieguldījumu lēmumu pārredzamību vides un sociālajā jomā ⁽²⁸⁾. Politikai būtu arī jānodrošina ieguldītāji uzņemties brīvprātīgas saistības ieguldīt objektos, kas atbilst ilgtspējas principiem. Lai privāto finansējumu pārvirzītu no tradicionālajiem ieguldījumiem uz ieguldījumiem mazoglekļa un pret klimata pārmaiņām noturīgos risinājumos, būtiska nozīme ir vidi saudzējošu banku darbības standartu ieviešanai. Centrālo banku uzdevums būtu virzīt kapitāla pārdali, īstenojot monetāro politiku, kā arī mikrouzraudzības un makrouzraudzības politiku, tostarp ilgtspējas standartus.

5.3.3. Sociālā politika. Īstenojot digitalizāciju un dekarbonizāciju, tiks radīts papildu slogs mājsaimniecībām. Tāpēc jāveic fundamentāla fiskālā reforma, lai palielinātu mājsaimniecību rīcībā esošos ienākumus un apvienotu šo mērķi ar dekarbonizācijas nosacījumiem. EESK aicina ieviest fiskālo sistēmu, kuras pamatā ir vides izmaksu internalizācija un papildu ieņēmumu izmantošana, lai mazinātu darbaspēka nodokļu slogu. Nodokļu novirzīšana no darbaspēka uz resursu izmantošanu palīdz koriģēt tirgus nepilnības, radīt jaunas ilgtspējīgas vietējās darbvietas, palielināt mājsaimniecību rīcībā esošos ienākumus un stimulēt ekoloģiski inovatīvus ieguldījumus ⁽²⁹⁾.

5.3.4. Pētniecība. Līdz šim nav plašas informācijas par digitalizācijas un samazināta fosilā kurināmā patēriņa ietekmi uz valsts finansēm (fiskālā erozija). Pētījumos galvenā uzmanība būtu jāpievērš gan šim aspektam, gan vispārējam ieguldījumam, ko stratēģiska finanšu politika var sniegt ilgtspējīgai attīstībai.

5.4. Ilgtspējas veicināšana, sekmējot starptautisko tirdzniecību

5.4.1. Inovācija un uzņēmējdarbības iespējas. Ņemot vērā trīs galveno problēmu globālo dimensiju, Eiropu nevarēs padarīt ilgtspējīgāku, īstenojot tikai skaidri formulētu inovācijas politiku. Eiropai sadarbībā ar tirdzniecības partneriem ir jāizstrādā inovācijas koncepcijas, kas būtu izmantojamas citos pasaules reģionos. Šajā ziņā tirdzniecība var palīdzēt, ja vien par starptautiskās tirdzniecības politikas, tostarp daudzpusējo un divpusējo tirdzniecības nolīgumu, galvenajiem kritērijiem tiek izvirzīti ilgtspējas aspekti. Īpaša nozīme būtu jāpiešķir Pasaules tirdzniecības organizācijai (PTO), kurai lielāka uzmanība jāvelta starptautiskajai vides politikai, piemēram, Parīzes nolīgumam vai Aiči mērķim bioloģiskās daudzveidības jomā.

⁽²⁶⁾ OV C 75, 10.3.2017., 57. lpp.

⁽²⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Tirgus instrumenti kā līdzeklis virzībā uz resursu ziņā efektīvu ES ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisiju līmeni" (OV C 226, 16.7.2014., 1. lpp. (3.9.4. punkts)).

⁽²⁸⁾ UNEP ziņojums "Ilgtspējīgas finanšu sistēmas veidošana Eiropas Savienībā" (*Building a Sustainable Financial System in the European Union*), UNEP pētījums un 2. līmeņa ieguldījumu iniciatīva, 2016. gada marts; sk. arī citus ziņojumus par ilgtspējīgām finanšu sistēmām: <http://web.unep.org/inquiry>.

⁽²⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Tirgus instrumenti kā līdzeklis virzībā uz resursu ziņā efektīvu ES ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisiju līmeni" (OV C 226, 16.7.2014., 1. lpp. (1.3. punkts)).

Tiklīdz būs ieviesti attiecīgie standarti, Eiropas uzņēmumi, iedzīvotāji, kopienu iniciatīvu īstenotāji, pašvaldības un reģioni varēs izstrādāt svarīgas inovācijas (produktus un pakalpojumus), ko var eksportēt, apmierinot vajadzību īstenot dekarbonizāciju un izmantojot iespējas, ko sniedz digitalizācijas megatendence. Tās var kļūt par sekmīgām eksporta iniciatīvām. Eiropas Komisijai pirmām kārtām vajadzētu strādāt ar PTO un saviem galvenajiem partneriem, lai izmantotu tirdzniecības līgumus oglekļa dioksīda cenas noteikšanas uzlabošanai, ņemot vērā arī jebkurus citus ārējos faktorus, kas kaitē ilgtspējīgai inovācijai.

5.4.2. Regulējums. Viens no mūsu ekonomikas arvien lielākā vides pēdas nospieduma iemesliem ir arvien lielākais attālums starp vietām, kur produktus ražo, pārveido, patērē un reizēm arī likvidē un reģenerē. Lai starptautiskā tirdzniecība atbilstu ilgtspējīgas attīstības prasībām, vajadzīga lietpratīga regulatīvā pieeja liberalizācijai, ņemot vērā un stiprinot vietējās maza mēroga ražošanas sistēmas. Veicinot un atbalstot aprītes ekonomikas politiku, būtu jānodrošina, ka sistēmas ir noturīgas, mazas, vietēja mēroga un vidi saudzējošas. Attiecībā uz konkrētām rūpnieciskām darbībām aprītes loks var būt liels⁽³⁰⁾. Regulējumā šī problēma jārisina, izmantojot divpusējus un daudzpusējus tirdzniecības nolīgumus.

5.4.3. ES vajadzētu mudināt Pasaules Banku un Starptautisko Valūtas fondu būtiski iesaistīties fiskālās un finanšu sistēmas reformu veicināšanā, lai radītu vidi, kas ļauj jaunattīstības valstīm vairāk izmantot pašu resursus. Tajā vajadzētu ietvert iekšējo nodokļu reformu, kas nozīmē arī starptautiskās sabiedrības iesaisti, lai kopā censtos novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un nelikumīgas kapitāla plūsmas, kuru rezultātā no jaunattīstības valstīm aizplūst vairāk naudas nekā tajās ietilpst, saņemot oficiālu palīdzība attīstības jomā. Eiropas Komisijai, pamatojoties uz 17 ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā pamats ES finansētajai ārpolitikai un programmām jo īpaši būtu jāizmanto programma 2030. gadam⁽³¹⁾.

5.4.4. Sociālā politika. Viens no veidiem, kā īstenot ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un veicināt progresīvu tirdzniecības politiku, no kuras labumu gūst visi, ir īstenot daudzu ieinteresēto personu pieeju attiecībā uz atbildīgu uzņēmējdarbību. Ar šādu pieeju uzņēmumi, NVO, arodbiedrības un valdības kopīgi nosaka, kā pienākumu ievērot cilvēktiesības var īstenot praksē. Pieaug bažas par cilvēktiesību pārkāpumiem piegādes ķēdēs, jo īpaši attiecībā uz "konfliktu izrakošiem", piemēram, kobaltu, ko izmanto, lai ražotu atkārtoti uzlādējamas baterijas, kuras izmanto mobilajos tālruņos, klēpj datoros, elektriskajos transportlīdzekļos, gaisa kuģos un elektroierīcēs. Ņemot vērā apņemšanos veikt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, nepārtraukto virzību uz digitalizāciju un atbildīgas uzņēmējdarbības prakses sarežģītību starptautiskajās piegādes ķēdēs, izšķiroša nozīme ir dažādu ieinteresēto personu sadarbībai. EESK tāpēc atzinīgi vērtē Nīderlandes valdības iniciatīvu vairot izpratni par to, kā daudzpusēji ieinteresēto personu pasākumi var veidot izpratni par jēgpilnu un atbildīgu uzņēmējdarbības praksi, jo īpaši sarežģītajās piegādes ķēdēs, kurās derīgo izrakošu ieguvei izmanto bērnu darbu vai vergu darbu, vai arī tā notiek bīstamos apstākļos.

5.4.5. Atvērta piekļuve. Jauno tirdzniecības nolīgumu pamatā jābūt apstiprinājumam, kas panākts jaunos demokrātiskos procesos, palielinot iedzīvotāju līdzdalību kopīgā lēmumu pieņemšanā. Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības (TIA) sadaļas spēkā esošajos ES tirdzniecības nolīgumos nedarbojas tik labi, kā tā vajadzētu. Pirmkārt, TIA sadaļās būtu jāiekļauj globāli daudzpusēji nolīgumi (ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam un Parīzes nolīgums). Otrkārt, būtu jānostiprina pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismi un jāiekļauj no pilsoniskās sabiedrības perspektīvas veikta analīze. Treškārt, īstenošanas mehānismi jāattiecinā arī uz pašām TIA sadaļām⁽³²⁾.

5.4.6. Pētniecība. Vajadzīgs vairāk empīrisku pierādījumu, lai novērtētu, kāda ietekme ir jauno patēriņa un ražošanas veidu, kas pakāpeniski ietver arī starptautiskos pakalpojumus, straujajai izplatībai starptautiskajā tirdzniecībā, jo īpaši to ietekmi uz starptautisko nodokļu sistēmu. Pamatojoties uz šiem pierādījumiem, vajadzētu pieņemt lēmumu par to, vai tos iekļaut vispārējos PTO noteikumos vai padarīt tos par divpusējo un reģionālo nolīgumu daļu, kā tas ir pienācīga darba nodrošināšanas programmas gadījumā.

⁽³⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Dokumentu kopums attiecībā uz aprītes ekonomiku" (OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp. (1.3. punkts)).

⁽³¹⁾ EESK atzinums par tematu "Programma 2030. gadam: Eiropas Savienība, kas atbalsta ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē" (OV C 34, 2.2.2017., 58. lpp.).

⁽³²⁾ EESK atzinums par tematu "Tirdzniecība visiem: ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku" (OV C 264, 20.7.2016., 123. lpp. (1.9. punkts)).

5.4.7. Komiteja atgādina Komisijai savu iepriekšējo ieteikumu veikt pilnīgu ietekmes novērtējumu par IAM un Parīzes nolīguma īstenošanas iespējamo ietekmi uz ES tirdzniecības politiku.

6. Stratēģijas izstrāde ilgtspējīgai Eiropas nākotnei – četri kritēriji

6.1. Atzinuma 5. iedaļā EESK noteica vairākas jomas, kurās jāveic politikas pasākumi, lai veidotu ilgtspējīgāku Eiropu krasi mainīgajos sociāli ekonomiskajos apstākļos. Eiropas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai var noteikt četrus kritērijus. Stratēģijai jābūt:

- ar ilgtermiņa redzējumu,
- skaidri formulētai,
- horizontāli un vertikāli integrētai,
- pārvaldāmai.

Minētie četri kritēriji plašāk ir paskaidroti turpmākajā tekstā.

6.2. Ilgtermiņa redzējums

6.2.1. Stratēģiskā domāšana nozīmē ilgtermiņa plāna izstrādi, pamatojoties uz 4. iedaļā izklāstīto redzējumu “Eiropa, kādu to vēlamies” un nosakot, kas Eiropai jā dara, lai minēto redzējumu īstenotu. To, kādas būs 3. iedaļā minēto digitalizācijas radīto globālo problēmu un megatendences radītās sociālās pārmaiņas, redzēsīm pēc trīsdesmit gadiem. Jāpriet zināmam laikam, lai daudzi attiecīgie lēmumi, tostarp lēmumi par ieguldījumiem, stātos spēkā. Tādēļ trīsdesmit gadi šķiet atbilstīgs laikposms Eiropas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas īstenošanai. Attiecīgie mērķi un politikas pasākumi jāplāno, ņemot vērā minēto laikposmu⁽³³⁾. Šādas atpakaļvērstas pieejas piemērošana nozīmē to, ka atsaucies punkts ir labākais scenārijs 2050. gadam un ka visi pasākumi, kas vajadzīgi, lai īstenotu šo labāko scenāriju, tiek noteikti, pamatojoties uz šo scenāriju. Koncentrēšanās uz labāko scenāriju ļauj izstrādāt pozitīvu formulējumu. Pārmaiņas, ko rada pāreja no oglekļietilpīgas un resursietilpīgas ekonomikas un no divdesmitā gadsimta centralizētās sabiedrības uz citu attīstības modeli, nedrīkst uzskatīt par sodu vai par progresa beigām – šāda pāreja vērtējama kā jauns un pozitīvs laikmets, kas piedāvā pievilcīgas iespējas iedzīvotājiem.

6.3. Skaidrs formulējums

6.3.1. Tas, ka ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pamatā ir ilgtermiņa redzējums, nenozīmē, ka nav jāpieņem īstermiņā īstenojami politikas pasākumi. Galvenais ilgtspējīgas attīstības stratēģijas uzdevums drīzāk ir izstrādāt vairākus politikas pasākumus, kas vajadzīgi, lai sasniegtu 2050. gadam noteiktos mērķus, un šie pasākumi ietver gan politikas programmas ar ilgtermiņa ietekmi, gan politikas plānus ar ietekmi vidējā termiņā, gan arī konkrētus pasākumus, kuri īstenojami īstermiņā. Lai panāktu augstāko iespējamo efektivitātes līmeni, skaidri jānosaka politikas programmu, politikas plānu un politikas pasākumu hierarhija. Iepriekš izstrādātajās pieejās ilgtspējas jautājuma risināšanai, jo īpaši pieejās, kuras izstrādātas saskaņā ar Lisabonas stratēģiju un stratēģiju “Eiropa 2020”, neapšaubāmi trūka skaidrības attiecībā uz konkrētiem politikas pasākumiem. Šajā saistībā, izstrādājot Eiropas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kā piemērs būtu jāizmanto Gēteborgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija⁽³⁴⁾, kurā skaidrs uzsvars likts uz politikas pasākumiem un kura tika atjaunināta, pieņemot Komisijas paziņojumu par rīcības platformu⁽³⁵⁾.

6.4. Horizontālā un vertikālā integrācija

6.4.1. Lai piemērotu 5. iedaļā aprakstītās politikas pieejas un lai īstenotu tajā izklāstītos dažādos politikas pasākumus, pret vienu aspektu jāattiecas ļoti nopietni, proti, kā jau minēts iepriekš, digitalizācijas radītās trīs globālās problēmas un digitalizācijas megatendence ir savstarpēji cieši saistītas. Tādēļ sekmīgi īstenojamā stratēģijā jāizvairās no ierobežotas domāšanas, tai jābūt horizontāli integrētai un tādai, kas aptver visas sešas politikas jomas. Šāda visaptveroša ilgtermiņa stratēģija varētu būt pašreizējās stratēģijas “Eiropa 2020” turpinājums, apvienojot 17 ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu – atspoguļojot stingru apņemšanos pildīt Parīzes klimata nolīgumu – ar Eiropas Komisijas darba prioritātēm⁽³⁶⁾.

⁽³³⁾ UNFCCC lēmumā, kas pievienots Parīzes nolīgumam, minētas “gadsimta vidus ilgtermiņa zemu siltumnīcefekta gāzu emisiju attīstības stratēģijas” (35. punkts).

⁽³⁴⁾ Komisijas paziņojums “Ilgspējīga Eiropa labākai pasaulei – Eiropas Savienības noturīgas attīstības stratēģija”, COM(2001) 264.

⁽³⁵⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Noturīgas attīstības stratēģijas pārskatīšanu. Rīcības platforma”, COM(2005) 658 final.

⁽³⁶⁾ EESK atzinums “Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei” (OV C 345, 13.10.2017., 91. lpp.).

6.4.2. Sekmīgai ilgtspējas politikai jābūt arī vertikāli integrētai. Lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, būs nepieciešams atbalsts visos saistītajos politikas līmeņos (vietējā, reģionālajā, valsts, Eiropas un pasaules līmenī). Tādēļ skaidri jānosaka, kurā politikas līmenī jāveic stratēģiskajā satvarā noteiktie attiecīgie pasākumi. EESK iesaka kopā ar stratēģiju ieviest pārvaldības un koordinācijas sistēmu, lai nodrošinātu saskaņotību starp centralizētiem un decentralizētiem pasākumiem, kā arī iesaistītu organizētu pilsonisko sabiedrību valsts un reģionālajā līmenī. Būtu jāturpina attīstīt Eiropas pusgada procesu, lai tajā iekļautu mehānismu IAM īstenošanas vertikālai koordinēšanai.

6.5. Pārvaldāmība

6.5.1. Ilgtspējīgai attīstībai vajadzīga politiska pārvaldība. Pamatojoties uz izmērāmiem mērķiem, kas paredzēti laikposmam līdz 2050. gadam (sk. 6.2. punktu), jānosaka starpposma mērķi, kurus izmanto kā atskaites punktus. Jāveic pastāvīga novērtēšana, lai uzraudzītu, vai skaidri noteikto politikas pasākumu kopums (sk. 6.3. punktu) sniedz paredzētos rezultātus. Ja rezultāti neatbilst noteiktajiem mērķiem un mērķrādītājiem, nekavējoties jānodrošina politikas pasākumu pielāgošana.

6.5.2. Lai novērtētu progresu, pamatojoties uz ilgtermiņa stratēģisko satvaru un labāko scenāriju 2050. gadam, ir vajadzīgs plašs rezultātu apkopojums, kura izstrādē ņemta vērā šajā atzinumā aprakstītā sarežģītā daudznozaru pieeja. Šajā rezultātu apkopojumā būtu jāiekļauj rādītāji visās sešās politikas jomās, lai atspoguļotu 2. iedaļā izklāstīto digitalizācijas radīto trīs globālo problēmu un digitalizācijas megatendences savstarpējo saistību. Patiesi stratēģisku pieeju ilgtspējīgas attīstības jomā būs iespējams īstenot tikai tad, ja tiks veikts rūpīgs analītisks darbs, nosakot atbilstīgus rādītājus un iekļaujot tos holistiskā rezultātu apkopojumā. Jāpārvalda arī ilgtspējas politikas vertikālā un horizontālā saskaņošana (sk. 6.4. punktu). Lai veiktu šos trīs uzdevumus (uzraudzība un novērtēšana, politikas pasākumu pielāgošana un horizontālās un vertikālās integrācijas koordinēšana), ir vajadzīgas pārskatatbildīgas administratīvās struktūras. Viens no risinājumiem varētu būt ES līmeņa ģenerāldirektorāts un līdzīgas struktūras dalībvalstu līmenī.

6.5.3. EESK arī atzīst, ka strauji mainīgajā pasaulē kopienu novērtējumā jāņem vērā ne vien ekonomikas izaugsme, bet arī citi rādītāji. Tādēļ EESK ir ierosinājusi izmantot jaunu kritēriju, proti, sabiedrības progresu. Lai novērtētu sabiedrības progresu, šajā rādītājā ņem vērā citus faktorus, nevis ekonomikas izaugsmi. Sabiedrības progress būtu uzskatāms par papildu kritēriju ekonomikas izaugsmei, sniedzot labāku priekšstatu par situāciju sabiedrībā⁽³⁷⁾.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽³⁷⁾ EESK atzinums par tematu "IKP un ne tikai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība papildu rādītāju izvēlē" (OV C 181, 21.6.2012., 14. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jauni ilgtspējīgi ekonomikas modeļi”**(izpētes atzinums)**

(2018/C 081/08)

Ziņotāja: **Anne CHASSAGNETTE**Līdzziņotājs: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 7.2.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Apakškomiteja “Jauni ilgtspējīgi ekonomikas modeļi”
Pieņemts apakškomitejā	25.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	187/3/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pieaugot ekonomiskajiem, sociālajiem un vides izaicinājumiem, kas skar Eiropu, tiek apšaubīts ekonomikas modelis, kura pamatā ir shēma “iegūt, ražot, patērēt, izmest”.

1.2. Pašlaik ir vērojama hibrīdekonomikas rašanās, kur ar tirgus tradicionālo uzbūvi konkurē strauja dažādu jaunu modeļu rašanās, kuri pārveido attiecības starp ražotājiem, izplatītājiem un patērētājiem.

1.3. Papildus ekonomiskajai rentabilitātei daži no šiem jaunajiem modeļiem, piemēram, funkcionalitātes ekonomika, kopīgošanas ekonomika vai atbildīgu finanšu ekonomika, cenšas risināt vai apgalvo, ka cenšas risināt citus izaicinājumus, kas ir noteicoši cilvēkiem un planētai un būtiski svarīgi ilgtspējīgai attīstībai, piemēram:

— sociālais taisnīgums,

— līdzdalīga pārvaldība,

— dabas resursu un dabas kapitāla aizsardzība.

1.4. Atbalstīt šādus novatoriskus risinājumus Eiropas Savienībai (ES) nozīmē iespēju kļūt par līderi inovatīvu ekonomikas modeļu jomā, kurā nesaraujami saistīta ir ekonomiskā labklājība, kvalitatīva sociālā aizsardzība un vides ilgtspēja un kura definē ES “preču zīmi”. Tāpēc šajā jautājumā ES mērķiem ir jābūt augstiem.

1.5. Lai to paveiktu, šajā atzinumā ir pausti šādi **10 ieteikumi**:

1.5.1. **Nodrošināt Eiropas Savienībā labāku darbu koordināciju ilgtspējīgas ekonomikas jomā, izveidojot pastāvīgu struktūru jaunajai ilgtspējīgai ekonomikai.** Šādai struktūrai ir jāpiešķir novērtēšanas un komunikācijas līdzekļi, lai pārraudzītu tādu jaunu ekonomikas modeļu attīstību, kuriem ir ilgtspējīgas attīstības potenciāls, un šajā dokumentā minēto ieteikumu īstenošanu. Šāda struktūra veicinātu dialogu starp dažādajām ieinteresētajām personām Eiropas mērogā. EESK varētu sekmēt šos centienus, izveidojot savu jaunās ekonomikas novērošanas centru, kā jau ir ieteikts vairākos atzinumos.

1.5.2. **ES publiskajām struktūrām ir jāatbalsta pētniecība, jo īpaši pētniecība un atbildīga inovācija** ⁽¹⁾, lai:

- labāk izprastu reālos ietekmes faktorus jaunu ekonomikas modeļu ilgtspējas jomā visā aprites ciklā un turpinātu analizēt šķēršļus, kas kavē jaunu modeļu attīstību;
- izstrādātu rādītājus, kas ļauj pārraudzīt šādus jaunus ekonomikas modeļus un pastiprināt to redzamību.

1.5.3. **Jānodrošina, ka jaunie modeļi patiešām atbilst ilgtspējas kritērijiem.** Daži dalībnieki jaunās ilgtspējīgas ekonomikas aizsegā izstrādā modeļus, kas ne vienmēr ir ilgtspējīgi visos aspektos. Komisijai ir jāņem vērā ne tikai iespējas, bet arī atsevišķu jauno ekonomikas modeļu potenciālo risku un novirzes, jo īpaši attiecībā uz sociālajiem, kā arī darba un negodīgas nodokļu konkurences regulējuma jautājumiem.

1.5.4. **ES ir jāveicina un jāatbalsta izglītība, apmācība un informēšana, lai uzlabotu visu dalībnieku zināšanas par jauniem ilgtspējīgiem ekonomikas modeļiem un ilgtspējīgu finanšu lomu.** Tas nozīmē uzsvērt saderību un eventuāli arī spriedzi un arbitrāžu, kas pastāv starp ilgtspējas izaicinājumiem, no vienas puses, un ekonomisko rentabilitāti, no otras puses.

1.5.5. **Komisijai būtu jāanalizē un jāpapildina privātās iniciatīvas (tās neaizstājot), kuru mērķis ir veicināt labas prakses un pieredzes apmaiņu starp novatoriem,** izmantojot tīklus, interneta platformas, konferences utt. EESK šādas iniciatīvas jau atbalsta, kopīgi ar Eiropas Komisiju pārvaldot jaunu aprites ekonomikas platformu.

1.5.6. **ES publiskajām struktūrām ir jānodrošina, ka jaunu patiesi ilgtspējīgu ekonomikas modeļu veicinātājiem ir piekļuve finansējumam to sākotnējos attīstības posmos un vēlāk.** Lai tiem nodrošinātu privilēģētu piekļuvi publiskajiem finansēšanas mehānismiem un/vai atvieglotu to finansēšanu ar sociāli atbildīgu ieguldītāju palīdzību, ir vajadzīgi instrumenti un definīcijas.

1.5.7. **Eiropas Komisija varētu sekmēt eksperimentus ar jauniem modeļiem, izmantojot ilgtspējīgiem modeļiem paredzētu inovāciju finansēšanas fondu,** kas būtu atvērts publiskā un privātā sektora partnerībām. Šajā nolūkā EESK iesaka ieviest pilotprojektus, kas spēj radīt kopīgo vērtību un integrēt jaunās ekonomikas tīklus.

1.5.8. **ES publiskajām struktūrām jaunus ekonomikas modeļus veicinoši dalībnieki ir jāintegrē jau esošajā ES nozaru politikā, lai sniegtu viņiem labāku atpazīstamību un radītu to attīstībai labvēlīgu “sviras efektu”.** Tāpēc topošajā mobilitātes tiesību aktu kopumā varētu būt vērts atbalstīt jaunus automobiļu koplietojuma vai automašīnu kopīgošanas modeļus, lai papildinātu sabiedriskā transporta piedāvājumu.

1.5.9. **Kopumā ES ir jāievieš politiskais, nodokļu un tiesiskais regulējums, lai atbalstītu šo jauno ilgtspējīgu modeļu izmantošanu plašā mērogā, kā arī būtu:**

- jāatver šis jautājums politiskā līmenī un jāizstrādā skaidrs redzējums, kurā ilgtspēja tiek uztverta kā tās sociālā un ekonomikas modeļa modernizācijas stūrakmens,
- jāsekmē sociālo un vides papildu seku integrācija ekonomikas apsvērumos un dalībvalstu nodokļu sistēma jānovirza uz vides nodokli. Kamēr šādas papildu sekas nav iekļautas cenā, ekonomikā arī turpmāk dominēs lineārās ekonomikas produkti un pakalpojumi,
- jāizstrādā tiesiskais regulējums, kas veicina ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, stiprinot gan esošo, gan jauno nozaru pārredzamību un atbildību, lai visā vērtības ķēdē tiktu ņemta vērā sociālā un vides ietekme.

1.5.10. **Finanšu nozares darbības veids ir jāpārdomā, lai to padarītu ilgtspējīgu un no jauna definētu risku, tajā iekļaujot vides, sociālos un pārvaldības ilgtermiņa izaicinājumus mikrolīmenī un makrolīmenī.** Šajā pārveidē ir jāpieņem visi finanšu vērtības ķēdes dalībniekiem (patērētājiem, bankām, ieguldītājiem, regulatoriem, valdībām). Tas ļaus ieguldījumu un aizdevumu jomas rezultātus labāk pielāgot atbildīgu patērētāju gaidām. EESK ierosina izveidot

⁽¹⁾ Piemēram, devītās pamatprogrammas ietvaros laika posmam no 2021. līdz 2027. gadam.

platformu (*hub*), kas ļauj sniegt patērētājiem objektīvu informāciju, lai viņi varētu orientēties šajos jautājumos.

2. Vispārīgas piezīmes – par nepieciešamību atbalstīt novatorus, kuri piedāvā jaunus ilgtspējīgus ekonomikas modeļus Eiropā

2.1. **Ekonomikas modeļa ilgtspēja**, t. i., tā spēja reaģēt uz pašreizējo paaudžu vajadzībām, neapdraudot turpmāko paaudžu spēju reaģēt pašām uz savām vajadzībām, tiek apspriesta arvien vairāk ⁽²⁾.

2.2. **Ekonomikas līmenī** masveida bezdarbs, kas saglabājas dažās valstīs, apliecina atsevišķu iedzīvotāju kategoriju grūtības piekļūt strauji mainīgam darba tirgum. Pirktspējas samazināšanās un vāja izaugsme dažās attīstītajās valstīs rada jautājumus par mērķiem, uz ko būtu jātiecas ekonomikas modelim.

2.3. **Sociālā līmenī** nevienlīdzības padziļināšanās rada jautājumu par resursu (dabas un ekonomisko) izplatību un taisnīgu sadalījumu. Vienas sabiedrības daļas atstumšana no izaugsmes radītajiem ieguvumiem liek pārskatīt **pārvaldības veidus**, lai radītu **iekļaujošāku un līdzdalīgāku ekonomikas modeli**.

2.4. **Vides līmenī** ar klimata pārmaiņām saistītie riski liek pārskatīt atkarību no energoresursiem, kas rada vairāk CO₂ emisiju. Ražošanas un patēriņa sistēmu linearitāte izraisa dabas resursu pārmērīgu izmantošanu un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Ekonomisko darbību radītais piesārņojums ietekmē vidi un iedzīvotāju labjutību.

2.5. **Šajā kontekstā ar pašreizējo ekonomikas modeli konkurē dažādu jaunus ekonomikas modeļus veicinošu novatoru rašanās.**

2.5.1. Šādi jauni modeļi, kas var izmantot jaunās tehnoloģijas un jo īpaši digitālās tehnoloģijas, maina attiecības starp ražotājiem, izplatītājiem un patērētājiem, kuri reizēm kļūst par ražojošiem patērētājiem. Tie apvērš dažus tradicionālos priekšstatus, piemēram, par algotu darbu, piedāvājot elastīgākus darba veidus un darba dalīšanu. Lai arī tie ir kvalificēti kā "jauni", šādi modeļi faktiski var atjaunot senās prakses.

2.5.2. Šajā atzinumā aplūkoti visi jaunie ekonomikas modeļi, kas papildus ekonomiskajai rentabilitātei cenšas risināt **vai apgalvo**, ka cenšas risināt citus galvenos ilgtspējīgas attīstības izaicinājumus, kas ir:

- **sociālais taisnīgums** (cilvēka cieņas ievērošana, plašāka piekļuve precēm un pakalpojumiem, taisnīgs resursu sadalījums, taisnīga cena, solidaritāte),
- **līdzdalīgs pārvaldības veids** (algoto darbinieku un patērētāju plaša līdzdalība uzņēmuma darbībā un stratēģiskajā virzībā, ar iedzīvotāju reālajām vajadzībām un teritoriju apstākļiem vairāk saistīts ražošanas un patēriņa veids),
- **dabas resursu un kapitāla aizsardzība** (ekonomiskās labklājības nošķiršana no resursu izmantošanas, ar vidi saistīto nelabvēlīgo papildu seku integrācija).

2.5.3. Inovatīvus uzņēmējus, kas ierosina **jaunus ekonomikas modeļus**, kuriem būtu jābūt ilgtspējīgākiem, apvieno **vairākas idejas**, piemēram, aprites ekonomika, funkcionalitātes ekonomika, kopīgošanas ekonomika, ekonomika kopējo interešu labā un atbildīgas finanses. Viņi bagātina jau strukturētu uzņēmējdarbības ekosistēmu – sociālo ekonomiku, kuras rīcības centrā ir ar pārvaldību un ar sabiedrisko un ekoloģisko labumu saistītie izaicinājumi. Sociālo ekonomiku nevar uzskatīt par "jaunu ilgtspējīgu" ekonomikas modeli, taču šādu inovatīvu darbību ietekmē tā tomēr atjaunojas. **Lai arī šādi jauni modeļi ne vienmēr tiecas uz vieniem un tiem pašiem mērķiem** (daži ir vērsti uz vides aspektiem, citi – uz sociālajiem), **to nolūks ir dažādu vērtību** (ekonomisko, sociālo, vides) **radīšana**, un **tāpēc tos nevajadzētu skatīt izolēti**.

2.6. **Eiropas Savienībai ir jāizmanto iespēja kļūt par ilgtspējīga ekonomikas modeļa lideri. ES ekonomikas modelim ir jāturpina atjaunoties un pārveidoties**, lai integrētu ilgtermiņa izaicinājumus un padarītu ekonomisko labklājību nenosšķiramu no ilgtspējas.

⁽²⁾ SC/047: "Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni – stratēģija 2050. gadam" (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 44. lpp.).

2.6.1. **Patērētāji Eiropā arvien vairāk pievērš uzmanību sava patēriņa sociālajai un vides ietekmei. Ražojoša patērētāja rašanās,** jo īpaši atjaunojamo energoresursu jomā, palīdz veidot jaunas attiecības vērtības ķēdē un starp ražotājiem, izplatītājiem un patērētājiem. **To var apliecināt arī ekonomikas dalībnieki. Piemēram, finanšu nozarē paplašinās izpratne par risku, lai varētu iekļaut arī ar finansēm nesaistītus kritērijus, konkrēti aktīvu vērtēšanā.** Daži aktīvu pārvaldītāji tādējādi tiecas radīt dinamiku, lai mudinātu uzņēmumus papildus tiesību aktos noteiktajiem pienākumiem precizēt dažus sociālās atbildības un vides elementus. Šāda dinamika, kas pašlaik vēl ir sākotnējā attīstības stadijā, ir jāturpina un jāpastiprina uz reālas atbildības pamata ⁽³⁾. Ilgtspējīgu finanšu attīstība ir labākais veids, kā pārvirzīt Eiropas finanšu sistēmu no īstermiņa stabilizācijas apsvērumiem uz ilgtermiņa ietekmi.

2.6.2. Kļūšana par šādas jaunas ekonomikas līderi Eiropai var radīt daudzus ieguvumus.

2.6.3. **Izmantojot šādus jaunus modeļus, ES var rast risinājumus konkrētām problēmām.** Automašīnu kopīgošana, atjaunojot transporta veidus, var sekmēt iekļaujošāku un videi nekaitīgāku mobilitāti. Uzņēmumu modeļi ar mērķi reintegrēt grūtībās nonākušas personas palīdz uzlabot vienas iedzīvotāju daļas piekļuvi darba tirgum.

2.6.4. **Eiropas Savienībai šāda ekonomikas modeļa ilgtspēja var būt arī diferencējošs faktors, kas ļauj piemērot ES “preču zīmi”.**

2.6.5. **ES ir iespējas radīt “Eiropas čempionus” šajās jomās.** Dažiem uzņēmumiem ekonomiskā izdevīguma un ilgtspējas kritēriju apvienošana to modeļa ietvaros kļūst par – vai jau sniedz – reālu salīdzinošo priekšrocību jaunu tirgu apgūvē.

2.6.6. **Iekļaujot ilgtspēju savas ekonomikas modernizācijas projekta un politisko jautājumu centrā,** ES pēc *Brexit* radītā trieciena var atkal mobilizēt dalībvalstis vienojošā projektā un nodrošināt, ka Eiropas projekta centrā atgriežas cilvēks.

3. **Ja jaunu modeļu rašanās, kas ietver ilgtspējas solījumus, ir reāla iespēja Eiropas Savienībai, šāda “pārmērība” ir labi jāizprot un jānovērtē,** lai konstatētu un veicinātu šādu pārmaiņu virzītājspēkus.

3.1. Piemēram, **funkcionalitātes ekonomika** aizstāj preces pārdošanu ar preces izmantošanas pārdošanu. Individuālais patērētājs vairs neiegādājas transportlīdzekli, bet gan mobilitātes pakalpojumu ar pakalpojuma sniedzēja starpniecību. Ilgtspējas aspektā pāreja no īpašuma uz lietojumu principā ļauj: stimulēt piegādātājus optimizēt produktu apkopi, paildzināt to izmantošanas laiku vai pat veidot ekodizainu un tos pārstrādāt; apvienot vienas un tās pašas preces izmantošanu starp vairākiem patērētājiem, tādējādi intensīvāk izmantojot jau saražotās un reizēm nepietiekami izmantotās preces; par piekļuvi šādām precēm piedāvāt cenas, kas ir zemākas par to iegādes cenu.

3.2. **Kopīgošanas ekonomika** ir jēdziens, kuram vēl nav izveidojusies skaidra definīcija ⁽⁴⁾. Parasti tas ir piemērojams uzņēmējiem, kuri izstrādā digitālās platformas, kas ļauj privātpersonām veikt preču vai pakalpojumu apmaiņu (automobiļu koplietojums, preču noma, lietotu preču iegāde, aizdevums, ziedojums u. c.). Taču par šādu definīciju vēl notiek daudz diskusiju, daži tajā iekļauj arī tādas apmaiņas sistēmas starp privātpersonām, kas nav balstītas digitālās platformās, citi pieskaita uzņēmumus, kas izirē tiem piederošas preces, savukārt vēl citi izslēdz jebkādas iniciatīvas, ko uzņēmumi īsteno peļņas gūšanas nolūkā.

3.3. **Savukārt aprites ekonomika** ir veidota pretēji lineārajam modelim ⁽⁵⁾. Tās pamatā ir pozitīvu vērtības loku radīšana, kas atgriež izmantotos produktus vai materiālus ražošanas aprītē. Ideālā aprites modelī preces tiek veidotas ar ekodizainu, to ražošanā izmantojot atjaunojamus vai pārstrādātus resursus vai citu nozaru atkritumus, atkārtoti izmantotas, labotas, “atjauninātas” un beigās pārstrādātas. Aprites ekonomikas priekšrocības ir šādas: samazināti riski, zemākas izmaksas, pievienotā vērtība, patērētāju uzticība un darbinieku motivācija.

3.4. **Jaunie un tā dēvētie ilgtspējīgas ekonomikas modeļi nav grupēti tikai ap trīs iepriekš minētajām koncepcijām.** Taču tās tomēr ļauj uzsvērt **atsevišķu jēdzienu neskaidrību**, kas tiek izmantoti jaunu ekonomikas modeļu raksturošanai, ko atspoguļo debates par kopīgošanas ekonomikas vai sadarbīgai ekonomikai tuva jēdziena aprisēm. Daži jēdzieni var arī pārklāties – piemēram, funkcionalitātes ekonomiku un kopīgošanas ekonomiku var uzskatīt par aprites ekonomikas posmu.

⁽³⁾ Šajā saistībā sk. OV C 21, 21.1.2011, 33. lpp., kur sīki paskaidrota “sociāli atbildīgu finanšu produktu” izstrāde.

⁽⁴⁾ OV C 303, 19.8.2016., 36. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.

3.5. Ir arī jāuzsver to **uzņēmēju daudzveidība, kuri izstrādā šādus jaunus ekonomikas modeļus** – lieli uzņēmumi, kas modernizē savu darbību, līdzās jaunuzņēmumiem straujas izaugsmes meklējumos, sociālie uzņēmumi, kas var piedalīties sociālajā ekonomikā, brīvprātīgo apvienības un pilsoņu iniciatīvas.

3.6. Turklāt, ja daži uzņēmēji cenšas būt ne tikai ekonomiski rentabli, bet arī atbilst vides, sociālajiem vai pārvaldības izaicinājumiem, ja viņi izvirza ilgspēju sava projekta centrā un izvērtē ietekmi nolūkā to uzlabot, tad citi uzņēmēji nepiekrīt “iecerei” par ilgspēju. Viņi tiecas galvenokārt pēc rentabilitātes un uzskata, ka viņu ekonomikas modelim ir pozitīvas papildu sekas pārējā sabiedrībā, necenšoties tās pārbaudīt vai uzlabot.

3.7. Šādi jauni modeļi ne vienmēr tiecas būt ilgspējīgi visos aspektos. **Uzņēmumi, kas izstrādā ekonomikas modeļus, ietekmējoties no aprites ekonomikas, tiecas savā projektā, piemēram, vairāk uzsvērt vides jautājumus un maksimāli palielināt resursu ekonomiju.** Taču, lai sistēma būtu vienlīdz ilgspējīga sociālā līmenī, aprites iespējai ir jāpaliek pieņemamai un pieejamai patērētājiem. Turklāt, ja radītie ražošanas loki var būt vietēji, tādējādi dodot priekšroku vietējiem resursiem un darbvietām, tas neizslēdz resursu, kas izmantoti kā pārstrādātie materiāli, pārvadāšanu lielos attālumos. **Tieši otrādi, kopīgošanas ekonomikas galvenais mērķis var būt lietotāju piekļuves paplašināšana kādai precei bez vides prasības.**

3.8. **Tāpēc ir svarīgi atcerēties, ka jauno un tā dēvēto ilgspējīgo ekonomikas modeļu reālā ietekme ir jautājums, kas jāvērtē kritiski.** Tādējādi kopīgošanas ekonomikas platformu labvēlīgā ietekme uz vidi joprojām ir atklāts jautājums. Ekoloģiskā bilance platformām, kas dod iespēju personām iegūt citu privātpersonu īpašumu tā vietā, lai iegādātos jaunu, bieži vien ir sarežģītāka, nekā varētu domāt⁽⁶⁾. Piemēram, automobiļu koplietojums lielos attālumos bieži rada tiešu konkurenci vilcieniem satiksmei, nevis automašīnas individuālai izmantošanai. Turklāt cilvēki, kuri iegādājas citu privātpersonu īpašumus, to dara nevis tāpēc, lai mazāk pirktu jaunas preces, bet gan lai palielinātu savu patēriņu. Plašākā nozīmē, **ar pāreju no īpašuma uz lietojumu, nepietiek, lai nodrošinātu patēriņa ekoloģiskās pēdas nospieduma samazināšanu un zemākas izmaksas patērētājam.** Tādējādi uzņēmumi, kas piedāvā viedtālrunu īri, nevis iegādi, lietotājiem mēdz piedāvāt produktu ātrāku atjaunošanu un ne vienmēr ievieš pārstrādes vai atkārtotas izmantošanas sistēmu.

3.9. Visbeidzot ir jānorāda, ka kopīgošanas ekonomika rada būtiskus jautājumus attiecībā uz monopolizāciju, datu aizsardzību, darba tiesībām, nodokļu piemērošanu darījumiem vai konkurenci ar tradicionālajiem ekonomikas modeļiem, ko apliecina debātes par izmitināšanas platformām starp privātpersonām.

3.10. **Lai arī publiskajām struktūrām ir jāatbalsta uzņēmēji, kuri veic inovācijas saistībā ar šādām koncepcijām, tām ir jāsiglabā kritisks skatījums uz to nolūkiem un patieso ietekmi,** kā arī jāapzinās šādu uzņēmēju daudzveidība un to mobilizēto koncepciju neskaidrība.

4. **Šajā pēdējā atzinuma sadaļā ir sniegts galveno “sviru” saraksts, kas ļautu ES sekmēt jauno modeļu izmantošanu un to ilgspēju.**

4.1. Vispirms ir jāizskata ES līmenī jau veiktās iniciatīvas šādu jaunu ekonomikas modeļu atbalstam. **Šis jautājums jau ir piesaistījis sabiedrisko lēmumu pieņēmēju uzmanību dalībvalstīs un ES līmenī.** Tie sāk izrādīt interesi par šādu modeļu attīstību, apsvērt to reālo ieguldījumu ilgspējīgā attīstībā un pārdomāt publiskā sektora rīcības iespējas, kas ļautu atbalstīt modeļus ar vislielāko ietekmi.

4.1.1. **Eiropas Komisijas līmenī** tiek īstenoti vairāki projekti saistībā ar paziņojumu par viedu, novatorisku un ilgspējīgu rūpniecību, kurā paredzēts pieņemt visaptverošu rūpniecības konkurētspējas stratēģiju, apvienojot visu ieinteresēto personu aktīvu lomu un palielinot indivīdu atbildību:

— aprites ekonomikas paketes pasākumu kopums⁽⁷⁾, kas ietver priekšlikumus tiesību aktu pārskatīšanai atkritumu jomā, kā arī detalizētu rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku, tostarp līdz 2018. gadam paredzētos pasākumus,

— Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma, lai veicinātu labas prakses apmaiņu un atpazīstamību ieinteresēto personu vidū, kā arī tās iekļaušanu tīklā,

⁽⁶⁾ Ilgspējīgas attīstības un starptautisko attiecību institūts (IDDRI): *Economie du partage, enjeux et opportunités pour la transition écologique* (“Kopīgošanas ekonomika. Izaicinājumi un iespējas ekoloģiskai pārejai”).

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.

- Eiropas sadarbīgās ekonomikas programma ⁽⁸⁾ un tiešsaistes platformas ⁽⁹⁾,
- veiktie pētījumi par kopīgošanas ekonomikas ilgtspēju vai rūpniecisko ekoloģiju;
- brīvprātīgu pamatnostādņu izstrāde par uzaicinājumiem iesniegt piedāvājumus publiskā iepirkuma ietvaros,
- augsta līmeņa ekspertu grupas ilgtspējīgu finanšu jomā 2017. gadā izstrādātie ieteikumi, lai ES stratēģijā, kā arī kapitāla tirgu savienībā saprotami integrētu ilgtspējīgas finanses.

4.1.2. **EESK jau ir pieņēmusi dažādus atzinumus par funkcionalitātes ekonomiku ⁽¹⁰⁾, kopīgošanas ekonomiku vai ar to saistīto sadarbīgo ekonomiku ⁽¹¹⁾, aprites ekonomiku ⁽¹²⁾, inovāciju kā jaunu ekonomikas modeļu virzītājspēku ⁽¹³⁾ un kopējā labuma ekonomiku ⁽¹⁴⁾.** Minētajos atzinumos EESK uzsver:

- jauno modeļu ilgtspējas potenciālu un to, ka ir svarīgi labāk analizēt to reālo ietekmi,
- nepieciešamību dot priekšroku uzņēmumiem, kuri faktiski pieņem teritoriālus, sadarbīgus, ekoloģiskus un sociālus modeļus.

4.2. **Minētajos atzinumos sniegti priekšlikumi darbībām, kas publiskajām struktūrām būtu jāveic, lai atbalstītu to uzņēmumu attīstību, kas pieņem gan jaunus, gan ilgtspējīgus ekonomikas modeļus. Šādas rīcības iespējas ir iekļautas turpmāk sniegtajā sarakstā, tās papildinot ar citām idejām, kas radušās veiktajā uzklaušāšanā saistībā ar šo atzinumu.**

4.2.1. Vispirms ir jāizveido pastāvīga struktūra, kas paredzēta jauniem ekonomikas modeļiem ar ilgtspējas potenciālu, kuras uzdevums būtu pārraudzīt to attīstību un šajā atzinumā pausto ieteikumu īstenošanu. Šādu struktūrai būtu jāapvieno ES iestādes, kuru priekšgalā būtu Komisija un EESK, kā arī inovatīvu uzņēmumu organizācijas, arodbiedrības, apvienības un pētnieki.

4.2.2. Pēc tam ES publiskajām struktūrām ir jāpalīdz labāk izprast un labāk pārraudzīt minēto attīstību.

4.2.2.1. Šajā ziņā Komisija varētu palielināt savu ieguldījumu pētniecībā, jo īpaši pētniecībā, kas ļauj **labāk izprast jauno topošo ekonomikas modeļu reālo, sociālo un vides ietekmi**, kā arī šķēršļus to attīstībai. Tas ļautu arī mazināt neskaidrības saistībā ar vairākiem jēdzieniem. Minētie darbi būtu jāveic ar visām ieinteresētajām personām pētniecības un inovācijas procesā, lai balstītos uz to pieredzi.

4.2.2.2. Eiropas un Eurostat, kā arī dalībvalstu to attiecīgo statistikas struktūru līmenī ir svarīgi **izstrādāt rādītājus un statistiku**, lai pārraudzītu šādu modeļu attīstību un **pastiprinātu to atpazīstamību**.

4.2.2.3. **Būtiska svira jaunu ekonomikas modeļu attīstības nodrošināšanai ir sekmēt dažādu ieinteresēto personu izglītību un apmācību, lai uzlabotu viņu zināšanas par šādiem modeļiem un padarītu tos redzamākus.** Jaunie ilgtspējīgie ekonomikas modeļi pašlaik veido tikai nelielu ES ekonomikas daļu. Tie bieži saduras ar labi iesakņojušos loģiku un mehānismiem, kā arī ar zināšanu trūkumu par to uzaicinājumiem. Tāpēc būtu lietderīgi izvērst apmācības:

- **publisko lēmumu pieņēmējiem un to administrācijām**, lai izstrādātu tādas uzaicinājumus iesniegt piedāvājumus, kas varētu stimulēt uzņēmumus, kuri izmanto jaunus ilgtspējīgas ekonomikas modeļus,

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final.

⁽¹⁰⁾ OV C 75, 10.3.2017., 1. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 75, 10.3.2017., 33. lpp.; OV C 303, 19.8.2016., 36. lpp.; OV C 177, 11.6.2014., 1. lpp.

⁽¹²⁾ OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp., un OV C 230, 14.7.2015., 91. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 303, 19.8.2016., 28. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 13, 15.1.2016., 26. lpp.

- **inovatīviem** uzņēmumiem, mudinot inkubatorus piedāvāt apmācības par ilgtspējas tēmu, piemēram, par preču atkārtotu izmantošanu,
- **visiem uzņēmumiem un jo īpaši MVU**, lai vērstu to uzmanību uz inovatīviem un ilgtspējīgiem ekonomikas modeļiem,
- **algotajiem darbiniekiem un darba ņēmējiem nozarēs, kurās notiek darbības izmaiņas/pārkvalifikācija**, lai palīdzētu viņiem iegūt jaunajiem ekonomikas modeļiem un ilgtspējas izaicinājumiem nepieciešamās prasmes,
- **iedzīvotājiem un patērētājiem**, izmantojot izpratnes veicināšanas programmu par jaunajiem ekonomikas modeļiem un to produktiem.

4.2.3. Papildus šādu modeļu pārraudzībai un labākai izpratnei ir jāizmanto citas sviras:

4.2.3.1. Ir būtiski nepieciešams **veicināt labas prakses un pieredzes apmaiņu starp novatoriem, kā arī ar pētniecības aprindām**, izmantojot tīklus un interneta platformas. Attiecībā uz dažiem jaunajiem ekonomikas modeļiem jau ir uzsāktas privātas iniciatīvas. Komisijai būtu jāanalizē, kā minētās iniciatīvas atbalstīt un papildināt, tās neaizstājot, un jāiesaistās, lai šādas inovācijas labāk izprastu un nodrošinātu apmaiņu ar novatoriem. Saistībā ar citiem ekonomikas modeļiem šādas iniciatīvas nerodas, jo īpaši cilvēku resursu un finanšu līdzekļu trūkuma dēļ. Komisijai būtu jāsniedz konsekvēnts atbalsts un tajās arī jāiesaistās.

4.2.3.2. Vienam no šādu tīklu uzdevumiem būtu arī jābūt **vienkāršākai novatoru piekļuvei ES atbalsta mehānismiem, kurus tiem ir tiesības saņemt**. Jaunajiem ilgtspējīgajiem ekonomikas modeļiem atbilstoši uzņēmumi bieži vien ir MVU, kam ir sūdzības par grūtībām izprast ES sarežģītās procedūras.

4.2.3.3. Komisija var **veicināt finansējuma pieejamību ilgtspējīgiem ekonomikas modeļiem, izmantojot inovācijai paredzētus uzaicinājumus iesniegt piedāvājumus**. Tai būtu arī jānodrošina, ka publiskā iepirkuma noteikumi nerada nesamērīgu šķērslī jaunu ilgtspējīgu ekonomikas modeļu veicinātājiem, un jāapsver uzņēmuma mehānisms, lai tos aizsargātu pret nepārvaramu konkurenci. Turklāt tradicionālie inovāciju finansētāji – gan privātie, gan publiskie – maz zina par jaunajiem modeļiem, tāpēc vilcinās tos atbalstīt un nenovērtē šādu modeļu radītos sociālos un vides ieguvumus. Eiropas Komisijai ir labāk jāanalizē grūtības piekļūt finansējumam jauniem ilgtspējīgiem ekonomikas modeļiem un jāpauž ieteikumi to pārvarēšanai. Tā varētu arī apsvērt alternatīvas valūtas (virtuālas, sociālas) rašanos un tās iespējamo lomu šādu modeļu atbalstam.

4.2.3.4. **Lai attīstītos, ar jaunajiem ilgtspējīgiem ekonomikas modeļiem nepieciešams eksperimentēt**. Atsevišķos gadījumos, piemēram, mobilitātes vai rūpnieciskās ekoloģijas jomā, šādi eksperimenti ir jāveic partnerībā ar publiskajām struktūrām. Komisija var sekmēt eksperimentus ar jauniem modeļiem, izmantojot ilgtspējīgiem modeļiem paredzētu inovāciju finansēšanas fondu, kas būtu atvērts publiskā un privātā sektora partnerībām. Komisijai jo īpaši būtu jānodrošina, ka šādi eksperimenti attiecas uz lauku un piepilsētu teritorijām, nevis tikai uz lielajiem pilsētu centriem.

4.2.3.5. Gūtās pieredzes apkopošanai jāļauj apzināt **jaunas vajadzības standartu jomā, kā arī standartus un noteikumus, kas neļauj rasties dažiem novatoriskiem un ilgtspējīgiem modeļiem**. Šiem standartiem ir jābūt saderīgiem ar inovāciju, kā tas bija jaunu produktu un pakalpojumu apstiprināšanas procesu gadījumā būvniecības nozarē. Lielākā daļa uzņēmumu, kas rada jaunus ekonomikas modeļus, ir MVU, kuriem ne vienmēr ir iespējas segt darba izmaksas saistībā ar noteiktajiem standartiem.

4.2.3.6. **Arī jauno modeļu integrācija ES nozaru politikā ir nozīmīga svira to attīstības veicināšanai**. Tāpēc jaunās preču apmaiņas platformas starp privātpersonām un funkcionalitātes ekonomikas uzņēmumiem ir jāuzskata par atkritumu rašanās novēršanas dalībniekiem un jāatbalsta ES politikā pārejai uz aprites ekonomiku. Tas nozīmē nevis jaunu iniciatīvu vai nozaru regulējuma ieviešanu, bet gan jauno ekonomikas modeļu iekļaušanu jaunajā rūpniecības stratēģijā⁽¹⁵⁾ un esošajā nozaru politikā.

4.2.3.7. **Visbeidzot, Komisijai ir jāņem vērā atsevišķu jauno ekonomikas modeļu potenciālās novirzes, jo īpaši attiecībā uz sociāliem, darba regulējuma un negodīgas nodokļu konkurences jautājumiem**. Attiecībā uz sadarbīgu ekonomiku Eiropas Savienībai ir jāturpina pārraudzības un saskaņošanas centieni ES līmenī.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4. Principā jaunie ilgtspējīgie ekonomikas modeļi faktiski attīstīsies tikai tad, ja uzņēmumiem un uzņēmējiem būs pārliecība, ka 2030. vai 2050. gadā tiem Eiropas Savienībā būs ekonomiska nozīme. Šī iemesla dēļ **ilgtspēja ir jāuzskata par transversālu ES mērķi. ES politiskajam, nodokļu un tiesiskajam regulējumam ir jānodrošina atpazīstamība, lai ievirzītu ekonomikas dalībnieku, publisko iestāžu un pilsoniskās sabiedrības rīcību.** Tāpēc šajā atzinumā tiek ieteikts:

- **atvērt šo jautājumu politiskā līmenī, skatot ilgtspēju kā transversālu kritēriju, kas ļaus modernizēt ES ekonomiku.** Tas nozīmē saskaņot ES politiku ar ilgtspējas kritērijiem un integrēt tos tiesību aktos. Tādējādi katru jaunu regulējumu varētu pakļaut stingrākai ilgtspējas pārbaudei. Politiskā līmenī ES ir jāraida spēcīgs signāls, kas pauž tās atbalstu ilgtspējīgai attīstībai un apliecina ES vadošo lomu. Tas ir jā dara, atspoguļojot ilgtspējīgas attīstības mērķus jaunā Eiropas stratēģijā 2030. gadam, pieņemot kopsavilkuma tabulu ar ES darbības rādītājiem un rādītājiem, kas pārsniedz IKP, kā arī tos integrējot Eiropas pusgādā,
- **integrēt sociālās un vides papildu sekas ekonomikas apsvērumos, mudinot dalībvalstis labāk iekļaut vides nodokli** ⁽¹⁶⁾ **un pārtraukt ekoloģiski neatbilstošas subsīdijas.** Oglekļa cenas signāls ir jāpastiprina ES līmenī, jo īpaši īstenojot emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas reformu vai valstu līmeņa papildu pasākumus enerģētikas nozarei, kas rada 60 % no CO₂ emisijām. Šāda integrācija ļautu ilgtspējīgiem produktiem un tehnoloģijām, kuru mērķis ir ierobežot šādas papildu sekas un kuru ražošana tāpēc reizēm izmaksā dārgāk, kļūt konkurētspējīgākiem,
- **izstrādāt ilgtspējīgam patēriņam un ilgtspējīgai ražošanai labvēlīgu tiesisko regulējumu** (ekodizaina standarti, preču izmantošanas laika pagarināšana, energomarķējumi, atkritumu rašanās novēršanas mērķi, piesārņojuma apkarošana, energoefektivitātes standarti būvniecībā utt.). Pašlaik esošie tiesību akti, piemēram, ekodizaina jomā nav pietiekami stingri ⁽¹⁷⁾. Standartiem būtu jābūt pielāgotiem MVU īpašajai situācijai ("MVU tests").

4.2.4.1. **Visbeidzot, pārdomāt finanšu nozares darbības veidu, lai to padarītu ilgtspējīgu un skaidri integrētu vides un sociālos izaicinājumus ieguldījumu izvēlē un riska izpratnē** prudenciālo un maksātspējas standartu kontekstā. Šo procesu jau izmanto sociāli atbildīgi ieguldītāji un daži lieli uzņēmumi, piemērojot "integrētas domāšanas" koncepciju stratēģisko un darbības lēmumu pieņemšanā ⁽¹⁸⁾. Praksē šādu pārdomu rezultātā varētu arī:

- ierobežot īstermiņa pieeju, piemēram, ilgtermiņa aktīvu iegādē integrējot vairāk noguldītāju,
- atbalstīt atvērtā pirmkoda risinājumu un programmatūru ieviešanu finanšu nozarē, lai sekmētu godīgu konkurenci,
- mudināt saskaņot finanšu tehnoloģijas un ilgtspējas kritērijus,
- pastiprināt ziņošanu par ilgtspējas izaicinājumiem (atbalsts vides novērtējumiem/sertifikācijai) uzņēmumiem un finanšu iestādēm (sk. *Taskforce on Climate Disclosure* ieteikumus),
- iekļaut ilgtspējas kritērijus fiduciārajos pienākumos,
- veikt ilgtspējas pārbaudes turpmākajiem ES regulējumiem finanšu jomā.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹⁶⁾ OV C 226, 16.7.2014., 1. lpp.

⁽¹⁷⁾ Ekodizaina darba plāns 2016.–2019. gadam.

⁽¹⁸⁾ Augsta līmeņa ekspertu grupas ilgtspējīgu finanšu jomā darbi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Nodokļu uzlikšana sadarbīgajā ekonomikā – analīze par iespējamiem nodokļu politikas pasākumiem, saskaroties ar sadarbīgās ekonomikas izaugsmi”

(izpētes atzinums pēc ES Padomes prezidentvalsts Igaunijas pieprasījuma)

(2018/C 081/09)

Ziņotājs: **Giuseppe GUERINI**

Līdzziņotājs: **Krister ANDERSSON**

Apspriešanās	Izpētes atzinums (pēc ES Padomes prezidentvalsts Igaunijas pieprasījuma), 17.3.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē:	5.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	168/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka sadarbīgā ekonomika, radot sociālo vērtību digitālās ekonomikas vidē, var sniegt jaunas iespējas izaugsmei un attīstībai ES valstīs, jo tā ļauj mobilizēt neizmantotos resursus un aktivizēt individuālu iedzīvotāju iniciatīvu. EESK skaidri nodala sadarbīgo ekonomiku, digitālo ekonomiku un platformu ekonomiku pēc to iekļaujošās un sadarbīgās dimensijas atšķirīgās intensitātes un tvēruma.

1.2. Lai gan jauno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju vispārēja izmantošana veicina un pastiprina sadarbīgās ekonomikas izplatīšanos (jo īpaši digitālās platformas un plaši lietotie viedtālruni ir lieliski tās popularizēšanas instrumenti), EESK uzskata, ka svarīgi ir izvērtēt sadarbīgās ekonomikas parādību kopumā un to pilnībā nepielīdzināt digitālajai ekonomikai.

1.3. EESK uzskata, ka ES nedrīkst palaist garām sadarbīgās ekonomikas piedāvāto iespēju ieviest jauninājumus attiecībās starp iestādēm, uzņēmumiem, iedzīvotājiem un tirgiem. Tomēr, ņemot vērā šī sektora īpašo spēju mainīties un attīstības ātrumu, ir svarīgi nodokļu regulēšanas sistēmas un nodokļu režīmus lietpratīgi un elastīgi pielāgot jaunajam sadarbīgās ekonomikas un, vispārīgāk, digitālās ekonomikas kontekstam.

1.4. EESK neuzskata, ka ir vajadzīgs jauns īpašs nodokļu režīms sadarbīgās ekonomikas uzņēmumiem. Taču tā uzskata, ka ļoti svarīgi ir palielināt sadarbības un koordinācijas veidus starp dalībvalstīm un dažādām iesaistītajām iestādēm dalībvalstīs, lai tādējādi publiskās iestādes neatpaliktu no digitālās ekonomikas un sadarbīgās ekonomikas ātruma un dinamikas.

1.5. EESK iesaka sadarbīgās ekonomikas nodokļu sistēmā ievērot neitralitātes principu (t. i., tā nedrīkst traucēt tirgus attīstību) un noteikt atbilstīgus un taisnīgus nodokļu uzlikšanas mehānismus attiecībā uz dažādiem uzņēmumu veidiem, kas veic darbību sadarbīgās ekonomikas jomā vai tradicionālajos veidos.

1.6. EESK cer, ka drīz tiks izveidota saskaņota un integrēta Eiropas sistēma, kas dažādās dalībvalstīs nodrošinās kopīgus noteikumus digitālās ekonomikas jomā, ņemot vērā digitālo tīklu dabisko tendenci darboties pārrobežu kontekstā. Tādēļ būtu nelietderīgi katrā dalībvalstī izstrādāt atšķirīgus tiesību aktus, bet ir vajadzīga autentiska Eiropas pieeja.

1.7. EESK aicina ES iestādes darīt visu iespējamo, lai izveidotu starptautiskās sadarbības formas ārpus Eiropas ar mērķi ieviest dažus digitālās ekonomikas pamatnoteikumus, jo pašlaik digitālo tīklu potenciāls ļauj pārvaldīt pakalpojumu sniegšanu un preču apmaiņu visā pasaulē, izmantojot digitālu platformu, kas atrodas vienā konkrētā pasaules vietā.

1.8. Turklāt EESK uzskata, ka spēkā esošie noteikumi un principi atbilstoši jāpielāgo jaunajiem apstākļiem, kas salīdzinājumā ar kādreizējiem apstākļiem – arī jauno tehnoloģiju radīto iespēju dēļ – ir mainījušies, un tas jā dara, lai nodrošinātu vienādu un samērīgu attieksmi pret visiem ekonomikas dalībniekiem, kas veic noteiktu darbību tradicionālajā veidā vai digitālajā ekonomikā.

1.9. EESK mudina Komisiju un dalībvalstis sadarboties, lai digitālās ekonomikas jomā pieņemtu vispārēju tiesisko regulējumu, ar ko varētu koordinēt un saskaņot nodokļu noteikumus, kurus piemēro jaunajiem ekonomikas veidiem.

1.10. Lai nodrošinātu nodokļu režīma vienkāršāku pārvaldību un, it īpaši, lai atvieglotu PVN piemērošanu, EESK uzskata, ka arvien plašākā pārrobežu un aizvien mazākā teritoriālajā kontekstā, kādā attīstās digitālā ekonomika un sadarbīgā ekonomika, veiksmīgs varētu būt “pastāvīgas virtuālas organizācijas” eksperiments.

1.11. Turklāt EESK uzskata, ka ir svarīgi atgādināt: līdztekus atbilstīgam nodokļu režīmam būtiski ir nodrošināt i) patērētāju tiesību; ii) privātuma un personas datu apstrādes; iii) darba ņēmēju un pakalpojumu sniedzēju, kas saistīti ar jaunajiem uzņēmējdarbības modeļiem un sadarbības platformu darbību, aizsardzību un ievērošanu.

2. Ievads

2.1. Dažādi dati liecina, ka sadarbīgās ekonomikas nozīmība palielinās un tajā vērojama strauja izaugsme. Aplēsts, ka 2015. gadā ieņēmumi, kas saistīti ar sadarbīgo ekonomiku Eiropas Savienībā, bija 28 miljardi euro (tikai gadu iepriekš šī summa bija divas reizes mazāka).

2.1.1. Sākot ar 2015. gadu, lielo platformu būtiskie ieguldījumi vēl vairāk paātrinājuši sektora attīstību: tiek prognozēts, ka sadarbīgās ekonomikas apgrozījums Eiropas Savienībā turpmāk varētu būt no 160 līdz 572 miljardiem euro.

2.2. Skaitļi liecina, ka sadarbīgā ekonomika izplatās arvien lielākā skaitā nozaru, un tai piemīt potenciāls radīt pievienoto vērtību un darbvietas dažādos līmeņos, kā arī nodrošināt Eiropas patērētājiem efektīvus pakalpojumus par konkurētspējīgām cenām.

2.3. Tomēr vienlaikus sadarbīgā ekonomika rada vairākas problēmas, kas jārisina Eiropas likumdevējiem, kuriem jānodrošina principi un noteikumi ar mērķi izveidot skaidru un prognozējamu tiesisko regulējumu⁽¹⁾. Taču regulēšana nedrīkst vājināt sektora lielo inovācijas potenciālu, ko tas līdz šim ir apliecinājis.

2.4. Jēdziena “sadarbīgā ekonomika” (*collaborative economy*) vietā bieži lieto jēdzienu “dalīšanās ekonomika” (*sharing economy*) un otrādi: 2015. gadā *Oxford Dictionary* kā neoloģisms tika iekļauts šķirklis *sharing economy* (dalīšanās ekonomika), kas definēta kā ekonomikas sistēma, kurā privātpersonas, parasti izmantojot internetu, bez maksas vai par samaksu nodod citu privātpersonu rīcībā preces vai sniedz tām pakalpojumus.

2.5. Šajā atzinumā tiks lietots jēdziens “sadarbīgā ekonomika”, kas minēts Eiropas Komisijas 2016. gada 2. jūnija paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sadarbīgās ekonomikas programma”.

2.6. Precīzāk sakot, ar jēdzienu “sadarbīgā ekonomika” apzīmē uzņēmējdarbības modeļus, kuru darbību atvieglo sadarbības platformas, kas paver iespēju īslaicīgi izmantot preces vai pakalpojumus, kurus bieži piedāvā privātpersonas.

⁽¹⁾ OV C 303, 19.8.2016., 36. lpp., 8.2.4. punkts.

2.6.1. Sadarbīgās ekonomikas dalībniekus var iedalīt trīs grupās: i) pakalpojumu sniedzēji, kas piedāvā savas preces, resursus, laiku un/vai prasmes un kas var būt privātpersonas vai profesionāļi; ii) šādu pakalpojumu izmantotāji; iii) starpnieki, kas, izmantojot specializētu platformu (sadarbības platformu), savieno pakalpojumu sniedzējus un lietotājus. Sadarbīgās ekonomikas darījumi parasti nav saistīti ar īpašumtiesību maiņu, un tos var veikt gan peļņas gūšanas, gan bezpeļņas nolūkos.

2.7. Īpaši jānorāda, ka sadarbīgā ekonomika, izmantojot starpniecības un sadarbības platformas, paver iespēju piekļūt precēm un pakalpojumiem vieglāk un efektīvāk nekā iepriekš un ļauj vieglāk patērētāju pieprasījumam piemēklēt preču un pakalpojumu piedāvājumu, ko nodrošina gan profesionāļi, gan neprofesionāļi.

2.8. Efektīvu tehnoloģiju un starpniecības platformu izmantošana ir izraisījusi pārmaiņas dažādās nozarēs, piemēram, tuvu un tālu pārvadājumu nozarē, viesnīcu nozarē, kā arī māju vai istabu īres pārvaldībā. Šīs platformas ļauj efektīvi un ātri organizēt pieprasījuma un piedāvājuma piemeklēšanas pakalpojumus.

2.8.1. Šajā kontekstā savu pozīciju ir nostiprinājuši daži lieli pārvaldītāji, kuri pārsvarā atrodas ārpus Eiropas Savienības; tas skaidri liecina par arvien lielāku sadarbīgās ekonomikas nostiprināšanos. Šie piemēri norāda gan uz lielu izaugsmes potenciālu šajā sektorā, gan arī uz problēmām, kas likumdevējam rodas no tiesiskā aspekta attiecībā uz nodokļu režīmu, nodarbinātības, kā arī darba ņēmēju sociālā nodrošinājuma un apdrošināšanas reglamentēšanu.

2.9. Līdztekus iepriekš minētajiem sektoriem sadarbīgā ekonomika sāk pakāpeniski ienākt arī citās darbības jomās, piemēram, dažos finanšu pakalpojumos, personu aprūpes un veselības aizsardzības pakalpojumos. Turpmākajos gados pievienosies citi sektori un pakalpojumi, tādējādi sekmējot sadarbīgās ekonomikas nozīmes palielināšanos. Tādēļ ir skaidrs, ka atbilstīgas debātes par šā jautājuma normatīvajiem un fiskālajiem aspektiem ir ne tikai lietderīgas, bet arī vajadzīgas.

3. Sadarbīgā ekonomika un jauni uzņēmējdarbības modeļi

3.1. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un t. s. lietu interneta plašas izmantošanas ietekmē ir radušies daudzi jauni tehnoloģiju uzņēmumi. Patlaban pastāv daudzveidīgi uzņēmējdarbības modeļi, kas saistīti ar digitālās un sadarbīgās ekonomikas sektoru. Šie modeļi atšķiras pēc to struktūras un uzņēmuma lieluma, kā arī pēc mērķtirgu plašuma, tehnoloģiju izmantošanas veidiem un organizatoriskā modeļa. Tomēr atkarībā no nodokļu režīma var konstatēt trīs galvenās grupas:

- ļoti lielu uzņēmumu modelis, kurā uzņēmumi veic dažādas funkcijas, pamatojoties uz digitālajām tehnoloģijām tīklā un lielākā daļa ieņēmumu rodas no savākto datu pārdošanas un pārvaldības, kā arī no reklāmas (piemēram, *Google*),
- pārvaldības un pieprasījuma un piedāvājuma piemeklēšanas platformu modelis, kura pamatā ir sakaru nodibināšana starp patērētāju un piegādātāju, kuri izmanto digitālās platformas kā starpniecības struktūras; šā modeļa ietvaros darījumi rada ieņēmumus gan starpniecības platformai, gan galīgajiem pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, *Airbnb*, *Uber*),
- apmaiņas starp partneriem (*peer-to-peer*) platformu modelis, kura ietvaros ekonomiskie darījumi monetārā veidā teorētiski nenotiek, bet var būt preču un pakalpojumu apmaiņa uz vienlīdzīgiem nosacījumiem starp lietotājiem un sniedzējiem.

3.2. Runājot par vispārēju tīmekļa meklētāju lielo platformu modeli, jāatzīmē, ka šīs platformas paver iespēju apstrādāt datus un radīt pievienoto vērtību, ko pēc tam var pielāgot patērētāju konkrētajam pieprasījumam un pārdot.

3.3. Šajā saistībā EESK vēlētos norādīt, ka īpaša vērtība ir datiem, kas pat nodēvēti par “jauno valūtu”⁽²⁾. Pievienotajai vērtībai tiek uzlikts PVN, un tiek piemērots galamērķa valsts princips. Taču varētu būt grūtības novērtēt dažādos posmos radītās vērtības apmēru un attiecīgi sadalīt nodokļu saistības.

⁽²⁾ Lai iegūtu vairāk informācijas, skatīt Pasaules Ekonomikas foruma (PEF) rakstu <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/is-data-the-new-currency/>.

3.4. Tā kā strauji veidojas arvien jauni uzņēmējdarbības modeļi, ir vispārēji jāizvērtē vērtības radīšana un nodokļu saistības.

3.5. Pieprasījuma un piedāvājuma piemeklēšanas platformu (*Uber* modeļa) gadījumā svarīgs iepriekš izlemjams jautājums skar iespēju izstrādāt noteikumus un kritērijus to digitālo platformu piekļuvei tirgum, kas darbojas sadarbīgas ekonomikas sektorā, kā arī pakalpojumu sniedzējiem, kuri šādas platformas izmanto.

3.5.1. Viens no tirgus piekļuves nosacījumiem varētu būt oficiāla atļauja uzņēmuma darbībai, licence vai obligātas prasības attiecībā uz kvalitāti (piemēram, prasības attiecībā uz telpu lielumu vai transportlīdzekļa veidu, apdrošināšanu vai noguldījumiem utt.). Gūtie ienākumi bieži tiek novērtēti un piešķirti privātpersonai vai uzņēmējdarbības struktūrai, kurai jāmaksā uzņēmumu peļņas nodoklis.

3.6. Pakalpojumu direktīvā paredzēts, ka dalībvalstu noteiktajiem tirgus piekļuves nosacījumiem jābūt pamatotiem un samērīgiem un vienlaikus jāņem vērā attiecīgais uzņēmējdarbības modelis un ar to saistītie novatoriskie pakalpojumi, neradot priekšrocības kādam noteiktam uzņēmējdarbības vai pakalpojumu sniegšanas pārvaldības modelim (neitralitātes princips).

3.7. EESK piekrīt 2016. gada izaugsmes pētījumā Komisijas minētajai piezīmei, ka elastīgāks pakalpojumu, tostarp sadarbīgā ekonomikā sniegto pakalpojumu, tirgus regulējums veicinātu produktivitātes paaugstināšanos, atvieglojot jaunu dalībnieku iespējas ienākt tirgū, samazinot pakalpojumu cenu un nodrošinot plašāku izvēli patērētājiem.

3.8. Tādēļ Komiteja cer, ka tirgus piekļuves kritēriji attiecībā uz sadarbīgo ekonomiku, ja tie ir iekļauti dažādās valstu tiesību sistēmās, atbildīs Pakalpojumu direktīvai un nodrošinās: i) vienlīdzīgus konkurences apstākļus dažādiem ekonomikas dalībniekiem sektoros, kuros darbojas gan tradicionālās ekonomikas, gan sadarbīgās ekonomikas dalībnieki; ii) reglamentējošās prasības, kas ir skaidras, vienkāršas un veicina inovācijas potenciālu un iespējas, kuras sadarbīgā ekonomika var sniegt arvien plašākam personu lokam.

4. Institucionālā sistēma

4.1. Tā kā sadarbīgās ekonomikas sektorā digitālas platformas sniedz tiešsaistes pakalpojumus, vismaz daļēji vairs nedarbojas tradicionālajai saimnieciskajai darbībai raksturīgais teritorialitātes princips. Tādēļ svarīgi ir arī attiecībā uz sadarbīgo ekonomiku izstrādāt atbilstošu un skaidru tiesisko regulējumu, kas atbilst Eiropas Komisijas vispārējam mērķim uzlikt peļņas nodokli tur, kur tā tiek radīta.

4.2. EESK atzīmē, ka juridisko noteiktību vairotu noteikumi, saskaņā ar kuriem uzņēmumi, kas piedāvā un sekmē pakalpojumus sadarbīgajā ekonomikā, tiek uzskatīti par tādiem, kam ir fiskāla saikne ar Eiropu. Šajā sakarā tieši attiecībā uz digitālo uzņēmumu īpašajām iezīmēm notiek diskusijas par iespēju izstrādāt jaunu formulējumu uzņēmumu virtuālajai atrašanās vietai, kas tika definēta kā "pastāvīga virtuāla organizācija". Tas ir interesants formulējums, lai novērstu problēmas ar šāda veida darbības veikšanas vietas noteikšanu, taču ir vajadzīgas plašas debates un atbilstīgs pētījums, ko vajadzētu veikt turpmākajos gados. Tas ļautu noteikt, ka digitālajā tirgū veikto darbību atrašanās vieta ir ES, nodrošinot, ka darījuma ekonomisko vērtību aplik ar nodokli Eiropā un, vispārīgāk, tur, kur vērtība tiek radīta.

4.3. Sadarbīgā ekonomika varētu daļēji atvieglot valstu nodokļu iestāžu darbu, digitalizējot sadarbības platformās veiktos maksājumus un nodrošinot šādu maksājumu pilnīgu izsekojamību. Maksājumu sistēmas uzbūve varētu atvieglot sektora dalībnieku centienus pildīt nodokļu nomaksas pienākumus, kā tas ir Igaunijā, kur sadarbībā ar digitālajām platformām tika vienkāršota kārtība, kā transportlīdzekļu vadītājiem un dažiem citiem pakalpojumu sniedzējiem ir jādeklarē savi ienākumi.

4.4. Kopumā EESK cer, ka precīzas un izsekojamas informācijas apmaiņa starp nodokļu iestādēm, dalībniekiem un sadarbības platformām, vienkāršojot un padarot drošāku sadarbību tehnoloģiskajā vidē, kur notiek darījumi, sekmēs centienus samazināt administratīvo slogu, kas saistīts ar nodokļu nomaksu sadarbīgās ekonomikas sektorā, un slogu, kurš saistīts ar finanšu iestāžu pūliņiem panākt izpildi.

5. Nodokļu uzlikšana sadarbīgajā ekonomikā

5.1. Runājot par nodokļu uzlikšanu sadarbīgajā ekonomikā, būtu jānorāda, ka Eiropas Komisijas izveidotā ekspertu grupa saistībā ar nodokļu uzlikšanu digitālajā ekonomikā savā 2014. gada 28. maija ziņojumā secināja, ka nebūtu jāveido īpašs nodokļu režīms digitālajai ekonomikai vai uzņēmumiem un ir lietderīgāk spēkā esošos nodokļu tiesību aktus un modeļus pielāgot jaunajiem apstākļiem, nodokļu saistību izpildes pārvaldībai izmantojot to darījumu plašu izsekojamību, kas tiek veikti sadarbīgās ekonomikas platformās.

5.2. Praktiski tas nozīmē, ka Eiropas Komisijai un valstu nodokļu iestādēm būtu jāpievērš īpaša uzmanība jauniem uzņēmējdarbības modeļiem, it īpaši tad, ja platformu rezidences valsts nav Eiropas Savienībā, cenšoties panākt taisnīgu un proporcionālu sloga sadalījumu, kas izriet no nodokļa uzlikšanas ekonomiskajai vērtībai, ko radījuši dažādi dalībnieki: piegādātāji, labuma guvēji un starpniecības platformas.

5.3. EESK uzskata, ka, pieņemot vispārējos noteikumus un principus, kas reglamentē nodokļu jautājumus sadarbīgās ekonomikas sektorā, jāizraugās saprātīga un samērīga pieeja. Ar šo pieeju būtu jānodrošina skaidri un prognozējami noteikumi sektora dalībniekiem, lai to izpilde neradītu pārmērīgi augstas izmaksas, kas varētu apdraudēt izaugsmi sektorā, kurš nesniedz izveidojies un kuram ir daudzsoļas nākotnes izredzes, kas gan nav pilnībā paredzamas vai izmērāmas.

5.4. Iespējamā turpmākajā Eiropas iniciatīvā saistībā ar nodokļu uzlikšanu digitālās ekonomikas uzņēmējdarbības modeļiem būtu jāņem vērā dažādās nodokļu iniciatīvas, ar kurām Eiropas Komisija pēdējos gados nākusi klajā ar nolūku novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, lai dažādie regulatīvie pasākumi tiktu cieši koordinēti kā daļa no visaptveroša un saskaņota rīcības satvara.

5.5. Saskaņota iniciatīva par nodokļu uzlikšanu digitālajā ekonomikā ir vajadzīga, lai stiprinātu Eiropas iekšējo tirgu un veicinātu tā izaugsmi, jo šis sektors jau pašlaik veido nozīmīgu Eiropas ekonomikas daļu un turpmākajos gados tam būs vēl lielāka nozīme.

5.5.1. Šajā saistībā jānorāda, ka Līguma 113. un 115. pants nodrošina stingru juridisko pamatu, lai izstrādātu gan tiešo, gan netiešo nodokļu noteikumus, kuri attiektos uz sadarbīgo ekonomiku un kuru mērķis būtu nostiprināt iekšējo tirgu un uzlabot tā darbību.

5.6. Dažas dalībvalstis nolēmušas veikt pasākumus digitālās ekonomikas nodokļu sektorā, izmantojot jaunus, saistošus tiesību aktus, savukārt citas ir apstiprinājušas pamatnostādnes attiecībā uz sektora dalībniekiem. Tomēr, kā jau iepriekš tika minēts, būtu vajadzīga ES līmeņa iniciatīva par nodokļu uzlikšanu digitālajai ekonomikai.

5.7. Tāpēc EESK cer, ka ES līmenī varēs pieņemt tiesību aktu par nodokļu uzlikšanu digitālajai ekonomikai, kurā paredzēta atbilstīga dalībvalstu koordinācija un iesaiste ar mērķi stiprināt iekšējo tirgu un pilnībā izmantot digitālās ekonomikas sniegtās iespējas.

5.8. Sadarbīgās ekonomikas pakalpojumu sniedzēji neapšaubāmi ir pakļauti nodokļu saistībām, tomēr pastāv zināmas grūtības identificēt nodokļu maksātājus, tostarp tādēļ, ka viņi var veikt savu darbību gan profesionāli (piemēram, sniegt kādu pakalpojumu pastāvīgi), gan epizodiski (kā papildu ieņēmuma veidu, bet nedarbojoties attiecīgajā profesijā). Līdztekus šīm nodokļu maksātāju identificēšanas grūtībām bieži sarežģīts uzdevums ir precīzi izmērīt ar nodokli apliekamos ienākumus.

5.9. Šajā saistībā EESK uzskata, ka minimālo ienākumu robežvērtību noteikšana varētu būt pozitīvs risinājums, kā izlemt, vai attiecīgā darbība ir uzskatāma par profesionālu vai ne. Komiteja tomēr pauž cerību, ka šādu robežvērtību izvēle tiks pamatota ar atbilstošiem pierādījumiem vai iemesliem.

5.10. Saistībā ar jaunajiem uzņēmējdarbības modeļiem jānorāda, ka ir vajadzīga koordinācija ES līmenī, lai novērstu nodokļu divkāršu uzlikšanu vai nodokļu režīma ļaunprātīgu izmantošanu. Dalībvalstīm būtu jāievieš un jāpiemēro labi nodokļu uzlikšanas prakses piemēri, it īpaši uzņēmumiem, kuri pārvalda un saskaņo pieprasījumu un piedāvājumu, izmantojot digitālās platformas. Eiropas Komisijai ir jānodrošina noteikumu koordinācija, ar direktīvu ieviešot dažus kopīgus un vispārpieņemtus noteikumus.

5.11. Vienlaikus EESK mudina valstu finanšu iestādes publicēt pamatnostādnes, lai sniegtu skaidras norādes pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas sadarbīgajā ekonomikā. Tā kā pakalpojumu sniedzēji bieži vien ir privātpersonas, faktiski ir jāsniedz informācija par nodokļu nomaksas pienākumiem, jo šie subjekti bieži vien neapzinās, ka tiem jāmaksā nodokļi.

5.12. EESK cer, ka ES un valstu tiesību aktos būs paredzēts mehānisms, ar ko veicināt sadarbību starp sadarbīgās ekonomikas operatoriem un nodokļu iestādēm. Pateicoties ticamu un izsekojamu datu plašai izmantošanai, šī sadarbība varētu veicināt nodokļu vienkāršošanu un pārredzamību, apsverot pat iespēju, ka sadarbībā ar nodokļu iestādēm attiecībā uz dažām darbībām digitālās platformas kļūst par tiešiem nodokļu iekasētājiem.

5.12.1. Šajā saistībā EESK uzsver, ka straujas jaunu uzņēmējdarbības modeļu attīstības un izaugsmes laikā, kad pieaug bažas par nedrošību nodokļu jomā un tās ietekmi uz pārrobežu tirdzniecību un ieguldījumiem, it īpaši saistībā ar starptautisko nodokļu uzlikšanu, īpaša uzmanība ir jāpievērš noteiktībai nodokļu jomā⁽³⁾.

5.13. EESK norāda, ka sadarbīgā ekonomika, iespējams, varētu paplašināt valsts nodokļu bāzi, tautsaimniecībā radot jaunas darbvietas un jaunus resursus. Lai no šās jaunās bāzes varētu gūt ieņēmumus, valstu kompetentajām iestādēm būtu jāizveido efektīvākas sistēmas iekšējai informācijas apmaiņai. Šie dati kopā ar jaunajām tehnoloģiskajām iespējām varētu radīt lielāku noteiktību nodokļu jomā ar zemākām izmaksām gan pakalpojumu sniedzējiem, gan nodokļu iestādēm. Tā kā digitālā platforma, pakalpojumu sniedzējs un klients var atrasties dažādās dalībvalstīs, šis jautājums būtu jāturpina analizēt Savienības līmenī, lai pievērstu pietiekamu uzmanību pārrobežu datu aizsardzībai.

6. Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)

6.1. Runājot par sadarbīgās ekonomikas darbībām un to aplikšanu ar PVN, vispirms ir jānošķir darbības, ko veic dažādi jauni uzņēmējdarbības modeļi, piemēram, darbības, ko tieši veic sadarbības platformas, un darbības, kuras veic šādās platformās reģistrējušies individuālie pakalpojumu sniedzēji, un modeļi, kas ar platformu starpniecību izvērš dažādas darbības, piemēram, reklāmas laukumu vai lietotāju datu pārdošanu paziņojumiem un reklāmas sludinājumiem.

6.2. Pēdējo minēto modeļu gadījumā jāatzīmē, ka uzņēmumiem jau uzlikts uzņēmumu peļņas nodoklis. Šie uzņēmumi vāc informāciju par lietotājiem – katru reizi, kad lietotājs ievada meklēšanas pieprasījumu, uzņēmumi vāc informāciju. Pēc tam tie šo informāciju var pārdot reklāmdevējiem un citām ieinteresētajām personām, un, ja tiek radīta vērtība, datu apmaiņai (informācijas vākšanai un pārdošanai) būtu jāuzlik PVN.

6.3. Saistībā ar modeļiem, kas saskaņo pieprasījumu un piedāvājumu, var uzskatīt, ka tie rada “pievienoto vērtību”, sniedzot pakalpojumu un paverot iespēju darījumam/apmaiņai starp klientiem un pakalpojuma sniedzēju; tāpēc šādi pievienotajai vērtībai būtu jāuzlik PVN.

6.4. Vispār, lai varētu uzlikt PVN, ir jānošķir dažādas situācijas, kas saistītas ar sadarbīgajā ekonomikā sniegto pakalpojumu apmaksas metodēm, proti, 1) situācijas, kad par sniegto pakalpojumu tiek saņemta noteikta naudas summa; 2) situācijas, kad atlīdzība par pakalpojumu nav naudas summa, bet cits pakalpojums vai nemonetāra atlīdzība; un 3) situācijas, kad pakalpojumi tiek sniegti bez maksas vai cita veida atlīdzības.

6.5. Uz iepriekš minēto 1. situāciju attiecināmais PVN režīms izriet no spēkā esošo tiesību aktu noteikumiem un principiem, ko noteikusi Eiropas Savienības Tiesa; savukārt 3. situācija varētu neietilpt pašreizējo PVN noteikumu darbības jomā.

6.5.1. Saistībā ar praktiskajiem apstākļiem, kas, iespējams, rodas 2. situācijā, EESK rosina rūpīgi apsvērt, vai uz sadarbības platformu darbību attiecas PVN maksāšanas pienākumi. Pašlaik tiesiskais regulējums šajā jomā patiešām ir neskaidrs, it īpaši tas attiecas uz pakalpojumiem, par kuriem, kā minēts iepriekš, netiek saņemts monetārs maksājums, bet gan iespēja komerciālos nolūkos izmantot datus par patērētājiem, viņu vēlmēm un paradumiem.

⁽³⁾ Lai iegūtu vairāk informācijas, skatīt SVF un ESAO ziņojumu G20 finanšu ministriem par noteiktību nodokļu jomā.

6.6. EESK uzskata, ka Komisijai, īstenojot savu rīcības plānu, noteikti ir jārisina un jāregulē tāds jautājums kā PVN sadarbīgajā ekonomikā, iespējams, līdz noteiktai apgrozījuma robežvērtībai, kā tas tiek darīts dažās valstīs, piemērojot vienkāršotus noteikumus un principus, lai ierobežotu atbilstības nodrošināšanas radītās izmaksas, it īpaši MVU un neregulāriem pakalpojumu sniedzējiem.

6.7. Būtu arī lietderīgi, ka Eiropas Komisija un valstu finanšu iestādes veicinātu sadarbības un koordinācijas atbilstīgas darbības attiecībā uz PVN noteikumu piemērošanu sadarbīgās ekonomikas sektoram.

7. Noslēguma piezīmes

7.1. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta (EP) atzinumu par Eiropas sadarbīgās ekonomikas programmu; šajā atzinumā EP norāda, ka "Eiropas uzņēmējiem ir izteikta tieksme veidot sadarbīgas platformas sociāliem mērķiem, un atzīst pieaugošo interesi par sadarbīgo ekonomiku, kas balstās uz kooperatīvās uzņēmējdarbības modeļiem"⁽⁴⁾.

7.2. Sadarbīgās ekonomikas īpašās iezīmes, tai piemītošais inovatīvais potenciāls un nepieciešamība nodokļu noteikumus pielāgot sektora ļoti straujai izaugsmei ir iemesli, kādēļ Eiropas Komisijas rīkotajās apspriešanās un analīzes procesos būtu jāiesaista organizēta pilsoniskā sabiedrība ar mērķi savest kopā sektora dalībniekus, ES iestāžu un valstu finanšu iestāžu pārstāvjus un akadēmisko aprindu speciālistus, lai sāktu kopīgas debates par jautājumiem, kas saistīti ar nodokļu uzlikšanu sadarbīgajai ekonomikai.

7.3. EESK aicina Eiropas Komisiju ierosināt papildu ieteikumus labākai informācijas apmaiņai starp valstu nodokļu iestādēm un nodrošināt taisnīgu nodokļu politiku attiecībā uz pakalpojumu sniedzējiem. Komiteja uzskata, ka būtu jāizstrādā atzinuma papildinājums, lai turpinātu vērtēt nodokļu politikas prasības, kā arī digitālajā ekonomikā veiktās nodokļu uzlikšanas ietekmi un rezultātus.

7.4. Runājot par sadarbīgajā ekonomikā iesaistīto darba ņēmēju un patērētāju tiesībām, EESK norāda uz atzinumu par tematu "Sadarbīgais patēriņš un pašregulējums"⁽⁵⁾. Tomēr šajā sakarā ir svarīgi atzīmēt, ka sadarbīgā ekonomika atstāj lielu ietekmi uz darba tirgu, kā rezultātā var rasties vajadzība īpašu uzmanību pievērst darba ņēmēju aizsardzībai, jo īpaši attiecībā uz sociālās un veselības aizsardzības, kā arī sociālās drošības sistēmas iemaksām.

7.4.1. Šajā saistībā EESK vēlreiz uzsver, ka jāņem vērā sadarbīgās ekonomikas ietekme uz darba tirgu, un norāda, ka darba ņēmēju un pakalpojumu sniedzēju aizsardzība ir mērķis, kam ES un valstu likumdevējiem pastāvīgi jāpievērš uzmanība.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁴⁾ Ziņojums par Eiropas sadarbīgās ekonomikas programmu (2017/2003(INI), 2017. gada 11. maijs.

⁽⁵⁾ OV C 303, 19.8.2016., 36. lpp., 8.2.4. punkts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zemes izmantošana ilgtspējīgai pārtikas ražošanai un ekosistēmu pakalpojumiem”

(izpētes atzinums pēc Padomes prezidentvalsts Igaunijas pieprasījuma)

(2018/C 081/10)

Ziņotājs: **Roomet SÕRMUS**

Apspriešanās	Igaunijas Republikas premjerministra 2017. gada 17. marta vēstule
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Biroja lēmums	28.3.2017.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	3.10.2017.
Datums, kad pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	126/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. No lauksaimniecības augsnes ilgtspējīgas izmantošanas un aizsardzības viedokļa vienotam ES satvaram ir būtiska nozīme, lai pārraudzītu datu vākšanā un izmantošanā panāktu progresu un veicinātu laba augsnes stāvokļa, vienotas terminoloģijas un saskaņotu uzraudzības kritēriju, prioritāšu un dažādu politisko pasākumu noteikšanu augsnes laba stāvokļa sasniegšanai.

1.2. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību samazināšanās augsnes degradācijas, zemes apstrādes pārtraukšanas, klimata pārmaiņu un lauksaimniecības zemes urbanizācijas dēļ ir nopietna problēma visās dalībvalstīs. Tādēļ EESK ierosina aktualizēt pašreizējo ES tiesisko regulējumu, kura mērķis ir aizsargāt pārtikas ražošanas un citu ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšanas ziņā vērtīgo lauksaimniecības zemi un tās auglību dalībvalstīs, uzlabojot uzraudzību un ticamas informācijas sniegšanu.

1.3. Lauksaimniekiem kā lauksaimniecības zemes īpašniekiem un lietotājiem ir īpaša loma ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšanā, un šī loma ir jāatzīst un jāatbalsta. Augsne nodrošina svarīgākos ekosistēmas pakalpojumus. Lielākā daļa pārtikas pasaulē tiek ražota, par pamatu izmantojot augsni, un augsne ir vajadzīga arī biomasas ražošanai. Augsne piesaista oglekli un tādējādi palīdz mazināt klimata pārmaiņas.

1.4. Par KLP modernizācijas mērķi cita starpā būtu jāizvirza lauksaimniecības zemes un augsnes veselīguma un auglības turpmāka aizsardzība, kas ir pamats lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas saglabāšanai un turpmākai palielināšanai.

1.5. Saskaņā ar klimata nolīgumiem vajadzētu atbalstīt pašreizējās un turpmākās iniciatīvas oglekļa aprites cikla līdzsvarošanai augsnē, neapdraudot pārtikas ražošanu. Lai palielinātu oglekļa īpatsvaru augsnē, Komiteja ierosina ES politikas pasākumos iekļaut augsnes ilgtspējīgas apsaimniekošanas principus. Biomasas ražošana jāatbalsta, uzlabojot ūdens pieejamību un citus augsnes apstākļus (augsnēs struktūru un aerāciju, barības vielu pieejamību, pH līmeni, augsnes

bioloģisko aktivitāti), līdz minimumam samazinot augsnes apstrādi, izmantojot ganību lopkopību, zālāju ilgtspējīgu apsaimniekošanu, integrētu lauksaimniecisko ražošanu, tostarp bioloģiskās un tradicionālās lauksaimniecības paraugpraksi, piem., bioloģisko lauksaimniecību, augseku, pākšaugu audzēšanu, organisko atkritumu pārstrādi, kompostēšanu un ziemāju sēju laukos utt. Augsne ar lielu oglekļa saturu un zālāji ir jāapsaimnieko ilgtspējīgi, lai augsne un augi vairāk piesaistītu oglekli.

1.6. Arī saistībā ar KLP otro pīlāru dalībvalstis jānodrošina un jāmotivē pieņemt atbilstīgus augsnes aizsardzības pasākumus.

1.7. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu zemes un augsnes izmantošanu, jāveicina papildu ieguldījumi vidi un klimatu saudzējošās tehnoloģijās un meliorācijas sistēmās.

1.8. Ir nepieciešams atbalsts uz zināšanām balstītai lauksaimniecībai (tostarp precīzajai lauksaimniecībai un agroekoloģiskai pieejai). Resursus, augsni un vidi saudzējošās precīzās lauksaimniecības potenciālu var attīstīt ar augsnes, mēslošanas, augu aizsardzības, meteoroloģisko un ražīguma datu integrācijas palīdzību, bet šajā nolūkā ir jāuzlabo valstu datubāzēs iekļauto ticamo datu pieejamība, aprīte un jāvienkāršo to izmantošana, atzīstot principu, ka lauksaimnieki ir ģenerēto datu īpašnieki. Lai to panāktu, lauksaimniekiem ir jābūt pieejamam internetam un jāizmanto informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

1.9. Zemes izmantošanas politikas veidošanā un ar zemes izmantošanu saistīto lēmumu pieņemšanā vairāk jāizmanto dati par augsni. Vienlaikus jāuzlabo datu par augsni kvalitāte un pieejamība, jo īpaši jomās, kurās līdz šim nav veikts pietiekami daudz pētījumu. ES līmenī jāvienojas par saskaņotu augsnes monitoringu.

1.10. Visos izglītības sistēmas līmeņos jāuzlabo izpratne par augsnes nozīmi, izmantojot mūsdienīgas mācību metodes un iekļaujot augsnes tematiku dažādu izglītības līmeņu mācību programmās.

1.11. Būtiska nozīme ir arī pasākumiem, kas paredzēti lauksaimnieku informētības palielināšanai augsnes un labas lauksaimniecības prakses jomā. Šajā nolūkā īpaši svarīga ir konsultāciju dienestu līdzdalība.

2. Ievads

2.1. Šis EESK atzinums ir izstrādāts pēc Igaunijas prezidentūras pieprasījuma, un tā mērķis ir uzsvērt zemes⁽¹⁾ un augsnes⁽²⁾ ilgtspējīgas izmantošanas būtisko nozīmi pārtikas ražošanā un ekosistēmas pakalpojumu sniegšanā.

2.2. Pēc Igaunijas prezidentūras pieprasījuma Komiteja veikusi izpēti par to, kā lauksaimniecības zemes jautājums apskatīts dažādās ES politikas jomās. Komiteja arī apsvērusi, kā Eiropas Savienībā – politikas un uzņēmumu līmenī – varētu veicināt augsnes ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, ņemot vērā, ka augsne ir pārtikas ražošanai un citu ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšanai vajadzīgais resurss.

2.3. ES līmenī pašlaik ir spēkā liels skaits augsnes aizsardzības noteikumu. Lai gan dažādie ES politikas virzieni sekmē augsnes aizsardzību un lauksaimniecības zemes ilgtspējīgu apsaimniekošanu, tomēr augsnes aizsardzība parasti nav to galvenais mērķis. EESK uzskata, ka pašlaik ir piemērots brīdis uzsākt debates par to, kā dažādus pasākumus varētu labāk koordinēt ES līmenī.

⁽¹⁾ Zeme ir kā planētas virsmas daļa, ko neklāj ūdens.

⁽²⁾ Augsni var definēt kā Zemes garozas virsējo slāni, ko veido minerālu daļiņas, organiskās vielas, ūdens, gaiss un dzīvie organismi. Augsne saskaras ar Zemes garozu, gaisu un ūdeni, un tā ir mājojne un barotne lielākajai daļai biosfēras (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231>).

2.4. Politikas pasākumu izstrādē ES un dalībvalstīm jāņem vērā starptautiskajā līmenī noteiktie ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi laikposmam līdz 2030. gadam⁽³⁾. Tajos paredzēts veicināt ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, novērst pārtuksnešošanos, apturēt augsnes stāvokļa pasliktināšanos un zemes degradāciju un vērst šo procesu pretējā virzienā, panākt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un efektīvu izmantošanu, kā arī iekļaut klimata aizsardzības pasākumus valstu politikā, stratēģijās un plānošanā. Lauksaimniecības augsnes aizsardzība un zemes ilgtspējīga izmantošana ir ilgtspējīgas lauksaimniecības un pārtikas ražošanas obligāts priekšnoteikums, jo augsne ir ierobežots un pēc būtības neatjaunojams resurss.

2.5. Ir sāktas arī vairākas iniciatīvas⁽⁴⁾, lai veicinātu augsnes ilgtspējīgu apsaimniekošanu un informētu par lauksaimniecības augsnes svarīgo nozīmi pārtikas nodrošinājuma un klimata pārmaiņu mazināšanas jomā.

2.6. EESK atzinīgi vērtē arī planētas iespēju ierobežotības koncepciju, kuru izmanto, lai noteiktu ekoloģiskās robežas, ko cilvēks nedrīkst pārkāpt, ja nevēlas kaitēt videi, un norāda, ka ir pārsniegtas robežvērtības trijām no kopumā deviņām planētas iespējām (klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības mazināšanās, slāpekļa cikls)⁽⁵⁾. Vienlaikus Komiteja atzīst, ka arī pasaules nodrošinātība ar pārtiku ir steidzami risināms uzdevums, kas Eiropai jāaplūko savas globālās atbildības ietvaros.

3. Galvenās zemes un augsnes izmantošanas problēmas lauksaimnieciskajā ražošanā

3.1. Turpmākajos gadu desmitos pasaulē palielināsies pieprasījums pēc pārtikas. Tādēļ dažās pasaules daļās lauksaimniecības zeme piespiedu kārtā būs jāizmanto vēl intensīvāk, un tas var nelabvēlīgi ietekmēt augsni un vidi plašākā nozīmē, ja zemes lietošanā netiek ievēroti vides noteikumi. Lai nodrošinātu pietiekami daudz pārtikas, ir jāsiglabā pašreizējās lauksaimniecības zemes ražība un jāaizsargā augsnes auglība bioloģiskā, ķīmiskā un fizikālā aspektā.

3.2. EESK atzinumā "Ilgspējīgākas pārtikas sistēmas"⁽⁶⁾ norādīts, ka nepiemērotu apsaimniekošanas metožu izmantošana pārtikas ražošanā rada bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, augsnes degradāciju, ūdens un gaisa piesārņojumu, kā arī siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tādēļ jānodrošina visu minēto resursu efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana, lai nodrošinātu cilvēkiem stabilu apgādi ar pārtiku. Tam vajadzētu būt daļai no visaptverošas pārtikas politikas, kā norādīts Komitejas atzinumā par tematu "Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums visaptverošas pārtikas politikas izstrādē ES", kas patlaban tiek gatavots.

3.3. Dabas pamatresursu – ūdens un augsnes – pieejamību ietekmē arī klimata pārmaiņas. Lai gan cīņā pret klimata pārmaiņām ir īstenota virkne pasākumu, dati par augsnes virsējiem slāņiem liecina, ka oglekļa īpatsvars augsnē laika gaitā turpina samazināties. Papildu dati par dziļākiem augsnes slāņiem palīdzētu noteikt tendenci, kas tomēr vairāk atbilstu reālajai situācijai.

3.4. Eiropas Vides aģentūra (EVA) savā ziņojumā "Eiropas vide – stāvoklis un redzējums 2015"⁽⁷⁾ brīdina, ka arvien vairāk ir apdraudēti augsnes ekosistēmu pakalpojumi, piemēram, pārtikas ražošana, bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un oglekļa dioksīda, ūdens un barības vielu piesaiste augsnē. Ziņojumā norādīts, ka konkrētajos reģionos galvenās problēmas ir augsnes erozija, organisko vielu samazināšanās augsnē, augsnes piesārņojums un sablīvēšanās, kā arī urbanizācija, lauksaimniecības zemju pamešana un intensīvas lauksaimnieciskās ražošanas ietekme uz dabiskām un daļēji dabiskām dzīvotnēm. Vispārāzīts nopietns apdraudējums ir arī augsnes auglības samazināšanās.

⁽³⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

⁽⁴⁾ Var minēt tādas iniciatīvas kā Starptautiskā augsnei veltītā desmitgade, ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO) "Globālā augsnes partnerība", Francijas iniciatīva "4 %: augsne pārtikas nodrošinājumam un klimata aizsardzībai", Eiropas pilsoņu iniciatīva *People4Soil* u. c.

⁽⁵⁾ J. Rockström et al, 2009, *Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity, Ecology and Society*, vol 14. <https://www.consecol.org/vol14/iss2/art32/main.html>

⁽⁶⁾ OV C 303, 19.8.2016., 64. lpp.

⁽⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer>

4. Lauksaimniecības augsnes tematika dažādās ES politikas jomās

4.1. Eiropas Komisijas pasūtītajā ziņojumā analizēti 28 ES dalībvalstu augsnes aizsardzības pasākumi⁽⁸⁾. Analīzē tika konstatēti 35 ES un 671 dalībvalstu veiktie augsnes aizsardzības politikas pasākumi. ES pasākumi ietver stratēģiskos dokumentus, direktīvas, regulas un dažādus atbalsta pasākumus. Trīs ceturtdaļas dalībvalstu pasākumu galvenokārt ir saistoši noteikumi.

4.2. Dalībvalstīs veikto pasākumu daudzveidība ir iespēja uzlabot gan visdažādāko ar augsni saistīto jautājumu risināšanu, gan koordinēšanu. ES tiesību aktos ir ietverti dažādi lietderīgi un stingri augsnes aizsardzības noteikumi, tomēr sistēmā ir arī nepilnības. Ar dalībvalstu politikām nepietiek, lai novērstu nepilnības ES tiesību aktos augsnes aizsardzības jomā, un augsnes aizsardzības noteikumi katrā valstī būtiski atšķiras.

4.3. Septītajā ES vides rīcības programmā, kas stājās spēkā 2014. gada sākumā, augsnes degradācija ir atzīta par nopietnu problēmu un noteikts mērķis līdz 2020. gadam panākt Eiropas Savienībā ilgtspējīgu zemes apsaimniekošanu un pienācīgu augsnes aizsardzību, kā arī panākt progresu piesārņotu platību sanācijā. ES un tās dalībvalstis ir arī apņēmušās pastiprināt pasākumus, lai novērstu augsnes eroziju un palielinātu organisko vielu īpatsvaru augsnē.

4.4. Augsnes aizsardzības jomā cita starpā var minēt šādus būtiskus un salīdzinoši efektīvus ES politikas pasākumus: Rūpniecisko emisiju direktīva, Direktīva par atbildību vides jomā un noteikumi par ūdens aizsardzību (Ūdens pamatdirektīva), Nitrātu direktīva, KLP savstarpējās atbildības sistēma, noteikumi par labu lauksaimniecības un vides stāvokli. Tomēr augsnes stāvokļa uzlabošanā minēto pasākumu īstenošana būtu vēl efektīvāka, ja tiktu elastīgāk ņemti vērā vietējie apstākļi un palielināta pasākumu saskaņotība.

4.5. Augsnes aizsardzības jautājuma risināšanu var sekmēt arī dažādi finansēšanas instrumenti, kas pieejami kohēzijas fondā, Eiropas Reģionālās attīstības fondā, programmā *LIFE+* un programmā "Apvārsnis 2020".

4.6. KLP pirmā pīlāra tiešie maksājumi, kas attiecas uz aptuveni 90 % ES lauksaimniecības zemes, ir nozīmīgs ekonomisks stimuls lauksaimnieku lēmumu pieņemšanā par zemes izmantošanu un apsaimniekošanu. Turklāt tiešie maksājumi ir cieši saistīti ar zemes uzturēšanu labā lauksaimniecības un vides stāvoklī, savstarpējās atbildības un zaļināšanas prasību ieviešanu saskaņā ar KLP pamatregulām. Šajā jomā dalībvalstīm ir zināma izvēles brīvība. Uz 30 % tiešo maksājumu attiecas vides prasības, kuru mērķis ir uzlabot augsnes kvalitāti, aizsargāt bioloģisko daudzveidību un veicināt oglekļa dioksīda piesaistīšanu⁽⁹⁾. Ir svarīgi nodrošināt, lai pārmērīga birokrātija nemazinātu zaļināšanas pasākumu doto labumu.

4.7. KLP otrā pīlāra lauku attīstības programmas paver arī iespējas īstenot dalībvalstu vietējiem apstākļiem pielāgotus pasākumus augsnes aizsardzībai Eiropas Savienībā.

4.8. Arī vairākas plānotās leģislatīvās iniciatīvas (piemēram, klimata un enerģētikas tiesību aktu kopums, Regula par zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņu un mežsaimniecību (*LULUCF*), Kopīgo centienu regula (*ESR*) u. c.) var pavērt perspektīvas augsnes aizsardzībai, klimata pārmaiņu seku mazināšanai un iespējas tām pielāgoties.

4.9. Lai risinātu augsnes aizsardzības jautājumu, ļoti būtiska ir ES Minerālmēslu regulas modernizācija, kas tiek apspriesta saistībā ar aprites ekonomikas tiesību aktu kopumu un kas nodrošinās bioloģisko un atkritumus saturošo mēslošanas līdzekļu vienkāršāku izmantošanu. Tomēr pārstrādātajā materiālā, ko izmanto augsnes ielabošanai vai mēslošanai, nedrīkst būt bīstamu vielu (ksenobiotisku vielu). Lai gan Komisijas priekšlikumā ir noteikti ierobežojumi

⁽⁸⁾ Atjaunināts ES dalībvalstu augsnes aizsardzības politikas instrumentu saraksts un novērtējums <http://ecologic.eu/14567>.

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening_en

attiecībā uz piesārņojošo vielu koncentrāciju minerālajā vai organiskajā mēslojumā, tomēr ir vajadzīgi jauni tīro tehnoloģiju risinājumi augsnei nekaitīga mēslojuma un augsnes ielabotāju ražošanai, kas neietekmē primāro produktivitāti. Savā atzinumā EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, norādot, ka augsnes auglība un aizsardzība ir galvenie šīs regulas pārskatīšanas mērķi ⁽¹⁰⁾.

5. Priekšlikumi augsnes kā pārtikas ražošanas pamatresursa ilgtspējīgas izmantošanas un ekosistēmas pakalpojumu sniegšanas veicināšanai Eiropas Savienībā

5.1. Lauksaimniecības augsnes ilgtspējīgā izmantošanā un aizsardzībā vienotam ES satvaram ir būtiska nozīme, lai pārraudzītu datu vākšanā un izmantošanā panākto progresu un palīdzētu noteikt vienotu terminoloģiju, labu augsnes stāvokli, prioritātes un uzraudzības kritērijus dažādos augsnes un klimata apstākļos, kā arī dažādus politiskos pasākumus laba augsnes stāvokļa sasniegšanai. Tas ir priekšnosacījums augsnes stāvokļa pienācīgai novērtēšanai un vajadzīgo pasākumu veikšanai.

5.2. Augsnes degradācijas, zemes apstrādes pārtraukšanas, klimata pārmaiņu un lauksaimniecības zemes urbanizācijas izraisīta lauksaimniecības zemes platību samazināšanās ir nopietna problēma visās dalībvalstīs. Lauksaimniecības platības samazinās, un to vietā tiek veidota mākslīga virsma. No 2006. gada līdz 2012. gadam lauksaimniecības zemes sagrābšanas temps Eiropas valstīs bija vidēji 107 000 ha gadā. Zemes platības, kuras visbiežāk tika pārvērstas par mākslīgu virsmu, bija aramzeme un ilggadīgo kultūraugu platības, ganības un jauktas lauksaimniecības platības ⁽¹¹⁾. Tādēļ EESK ierosina aktualizēt pašreizējo ES tiesisko regulējumu, kura mērķis ir aizsargāt pārtikas ražošanas un citu ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšanas ziņā vērtīgo lauksaimniecības zemi un tās auglību dalībvalstīs. Šajā nolūkā būtu jāstiprina tehnoloģiskās iespējas, kas uzlabotu uzraudzību un ticamas un lietderīgas informācijas sniegšanu.

Eiropas Savienības kopējā lauksaimniecības politika

5.3. KLP modernizēšanas nolūkā nākamajā finanšu plānošanas periodā jānodrošina lauksaimniecības zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana. Par mērķi cita starpā būtu jāizvirza lauksaimniecības zemes un augsnes veselīguma un auglības turpmāka aizsardzība, kas ir pamats lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas saglabāšanai un turpmākai palielināšanai.

5.4. Ar vidi saudzējošiem pasākumiem, kas ietverti KLP pirmajā pilārā, jārod labāki risinājumi augsnes stāvokļa uzlabošanai. Piemēram, būtu jāveicina augseka, izmantojot pākšaugus vai zālaugus. Diskusijās par zaļināšanas pasākumu efektivitāti galvenā uzmanība ir pievērsta bioloģiskās daudzveidības jautājumiem, tomēr lielāka nozīme nekā līdz šim būtu jāpiešķir pākšaugu audzēšanas labvēlīgajai ietekmei uz augsnes auglību ⁽¹²⁾.

5.5. Lauksaimniecība ne tikai ražo augstas kvalitātes pārtiku, bet arī sekmē bioloģiskās daudzveidības un atklātu ainavu saglabāšanu. Lauksaimniecībai ir arī svarīga nozīme, lai mazinātu klimata pārmaiņu sekas un pielāgotos tām. Sabiedrisko labumu sniegšanu galvenokārt nodrošina pasākumi, kuri rada pievienoto vērtību dabas resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas jomā un mazina lauksaimniecības ietekmi uz augsni, ūdeni un bioloģisko daudzveidību.

5.6. Dalībvalstis būtu jāmodina un jāmotivē veikt augsnes aizsardzības pasākumus arī saistībā ar KLP otro pilāru, kas tām dotu iespēju maksimāli elastīgi ņemt vērā vietējos apstākļus, dažādus nosacījumus (tostarp augsnes veidus) un konkrētas problēmas.

5.7. EESK aicina Eiropas Komisiju vairāk nekā līdz šim ņemt vērā dalībvalstu konkrētos priekšlikumus par augsnes kvalitātes uzlabošanu un ilgtspējīgu izmantošanu (piemēram, veicinot kaļķošanu, lai novērstu augsnes paskābināšanos, vai apūdeņošanu un nosusināšanu, lai novērstu ūdens nepietiekamību vai pārmērīgu mitrumu augsnē) ar mērķi radīt labvēlīgākus augu augšanas apstākļus. Apsaimniekojot organisko augsni, nevajadzētu izslēgt nevienu apsaimniekošanas metodi un vajadzētu paredzēt dažādus augsnes aizsardzības un uzturēšanas pasākumus.

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par mēslošanas līdzekļiem (OV C 389, 21.10.2016., 80. lpp.).

⁽¹¹⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/land-take-2/assessment-1>

⁽¹²⁾ Gumiņbaktērijas (*rhizobium*), kas dzīvo daudzu pākšaugu sugu (āboliņa, amoliņa, lupīnas, zirņu, pupiņu u. c.) sakņu gumiņos, ir vissvarīgākie slāpekli piesaistošie organismi, un tiem ir ļoti svarīga nozīme augsnes auglības saglabāšanā.

5.8. Jāveicina papildu ieguldījums vidi un klimatu saudzējošās tehnoloģijās, lai nodrošinātu zemes un augsnes ilgtspējīgu izmantošanu. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu pārtikas ražošanu, ir jāveicina uz zināšanām balstīta lauksaimniecība (tostarp precīzā lauksaimniecībā un agroekoloģiskas pieejas), kas nodrošinātu lauksaimniecības līdzekļu izmantošanu pareizā daudzumā, īstajā vietā un īstajā laikā. Ļoti svarīgi ir arī palielināt augsnes bioloģisko aktivitāti, pievienojot tai organiskās vielas, kā arī panākt barības vielu līdzsvaru augsnē – barības vielu pārpalikums rada vides risku barības vielu izskalošanās dēļ, savukārt barības vielu trūkums mazina augsnes auglību. Vienlaikus būtu jāuzrauga barības vielu minimuma nosacījums⁽¹³⁾, jo vienas barības vielas, piemēram, fosfora, trūkums palielina citu barības vielu izskalošanās risku.

5.9. Zemes izmantošanā liela un bieži vien izšķirīga nozīme ir lopkopībai, jo tā sekmē barības vielu apriti, augsnes auglības saglabāšanu⁽¹⁴⁾ un oglekļa dioksīda piesaisti. Eiropas Savienībā ir lielas lauksaimniecības zemes platības, tostarp zālāji, kas ir piemērotas tikai ganībām vai zaļbarības ražošanai, tāpēc atsevišķos reģionos arī turpmāk jāveicina lopkopība, lai lauksaimnieki nepārstātu apstrādāt šīs zemes platības. Prakse, kas ir plaši izplatīta dažviet Eiropas Savienībā un saistīta ar ilggadīgo zālāju platības saglabāšanu, izmantojot tikai pļaušanu, nav alternatīva ganībām ne pārtikas ražošanas, ne resursu izmantošanas, ne augsnes uzturēšanas nolūkā. Tādēļ KLP ietvaros jāveic pasākumi, kas nodrošina lopkopības ienesīgumu dažādos ES reģionos, un jāapsver risinājumi aktīvai un ilgtspējīgai zemes izmantošanai pārtikas ražošanas nolūkā.

5.10. Dažos ES reģionos nopietnas problēmas rada novecojusī lauksaimniecības zemes nosusināšanas sistēma, tādēļ, ņemot vērā klimata pārmaiņas, lielāka uzmanība būtu jāvelta ilgtermiņa ieguldījumiem lauksaimniecības infrastruktūrā, piemēram, nosusināšanas sistēmu modernizācijā, lai lauksaimniecības zeme arī turpmāk būtu izmantojama pārtikas ražošanai un tiktu saglabāta augsnes auglība.

Zemes izmantošana un ekosistēmu pakalpojumi

5.11. Ekosistēmu pakalpojumi 2005. gada Tūkstošgades ekosistēmu novērtējumā⁽¹⁵⁾ definēti kā ekosistēmu nodrošinātas priekšrocības cilvēkiem vides, sociālajā un ekonomikas jomā. Augsnes veidošana ir ekosistēmu pakalpojums un priekšnoteikums visiem pārējiem ekosistēmu pakalpojumiem, piemēram, pārtikas ražošanai. Tāpēc ilgtspējīga pārtikas ražošana nav iedomājama bez augsnes aizsardzības pasākumiem.

5.12. Lauksaimniekiem ir liela nozīme ekosistēmu pakalpojumu nodrošināšanā, un tā ir jāatzīst un jāatbalsta. Augsne nodrošina svarīgākos ekosistēmu pakalpojumus⁽¹⁶⁾. Augsne ir mikrobu, augu un dzīvnieku dzīvības avots un svarīga bioloģiskās daudzveidības krātuve; tā filtrē un uzkrāj augu augšanai vajadzīgo ūdeni, regulē applūšanu, uzkrāj barības vielas un padara tās pieejamas augiem; augsne spēj arī pārveidot toksīnus. Augsne ir pamats lielākajai daļai pasaulē saražotās pārtikas, un tā vajadzīga biomasas ražošanai. Augsne piesaista oglekli un tādā veidā palīdz mazināt klimata pārmaiņas.

5.13. Lielāka uzmanība jāvelta tādai zemes izmantošanai, kas ietekmē ekosistēmu darbību un tādējādi arī ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu. Augsnes degradācija, zemes izmantošana, kas nav ilgtspējīga, un dzīvotņu sadrumstalotība urbanizācijas un ēku un ceļu būvniecības dēļ apdraud daudzu ekosistēmu pamatpakalpojumu nodrošināšanu, mazina bioloģisko daudzveidību un vājina Eiropas noturību pret klimata pārmaiņām un dabas katastrofām. Tas arī pastiprina augsnes degradāciju un pārtuksnešošanos⁽¹⁷⁾. Lai pārvarētu iepriekš minētās problēmas, būtu vairāk jāņem vērā Eiropas Komisija 2012. gada pamatnostādnes par paraugpraksi izklāstītie principi, kā ierobežot, samazināt un kompensēt augsnes pārklāšanu⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/Liebig%27s_law_of_the_minimum

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums "Ilgtspējīgākas pārtikas sistēmas" (OV C 303, 19.8.2016., 64. lpp.).

⁽¹⁵⁾ <http://www.millenniumassessment.org/en/index.html>

⁽¹⁶⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/3-naturalcapital>

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/LV%20-%20Sealing%20Guidelines.pdf>

5.14. Tiesību aktos nav pietiekami apskatīts augsnes funkciju un augsnes ekosistēmas pakalpojumu jautājums, jo šiem pakalpojumiem trūkst tirgus un sabiedrība tos nav pietiekamā mērā atzinusi. Tādēļ KLP tiešo maksājumu pamatregulā ir, piemēram, dažas atsauces uz augsnes kvalitāti, bet nav norādes uz augsnes bioloģisko daudzveidību un tās sinerģiju ar primāro produktivitāti. Papildus augsnes ķīmiskajām un fizikālajām īpašībām augsnes pamatfunkcijas ir atkarīgas arī no augsnē esošo mikroorganismu un faunas stāvokļa un to radītajiem bioloģiskajiem procesiem, tostarp slāpekļa un oglekļa dioksīda piesaistes, ūdens filtrēšanas un spējas novērst barības vielu izskalošanos. Turklāt papildus augsnes īpašībām svarīga ir arī laukaugu veselība, lai pilnībā izmantotu augsnes potenciālu pārtikas ražošanā un oglekļa piesaistīšanā.

5.15. EESK atzinumā par KLP iespējamo pārveidošanu⁽¹⁹⁾ norādīts, ka, izmantojot KLP otrajā pilārā ietvertos vides, klimata pārmaiņu mazināšanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumus, būtu vairāk nekā līdz šim jācenšas panākt, lai lauksaimnieki sniegtu uzlabotus ekosistēmu pakalpojumus. Attiecībā uz augsnes un zemes izmantošanu atbalsta pasākumi galvenokārt būtu jāveic pļavu un organiskās augsnes apsaimniekošanas jomā, lai veicinātu oglekļa uztveršanu augsnē. Augsnes saglabāšanas nolūkā tās apstrāde būtu pēc iespējas jāsamazina, bet, ņemot vērā, ka uzturvielas uzkrājas neapstrādātas augsnes virskārtā, zināma apstrāde ir vajadzīga, lai ierīkātu barības vielas sakņu zonā un tādējādi mazinātu barības vielu izskalošanās risku. Arī augsnes blietēšana samazina augsnes spēju novērst barības vielu zudumu.

5.16. Dažos ES reģionos jāveicina aramzemes pārveidošana par pļavām, jāsamazina ganāmpulka blīvums uz pļavu, vienlaikus ievērojot minimālo ganāmpulka blīvumu, jāzaglabā kūdras purvi un pasākumi, kas ierobežo augsnes eroziju un mazina sausu apvidu pārtuksnešošanos.

5.17. Dažos reģionos lielākās problēmas lauksaimniecībā sagādā bioloģiskās daudzveidības saglabāšana lauksaimniecības zemē, ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses turpmāka veicināšana un ražošanas efektivitātes palielināšana, nepadarot lauksaimniecisko darbību vēl intensīvāku. Dažos reģionos galvenais uzdevums ir samazināt zemes izmantošanas, augsnes un dabisko ekosistēmu noslodzi. Dienvidu reģionos papildu uzdevums ir pārvarēt ūdens trūkumu.

5.18. Šie ekosistēmai ļoti būtiskie lauksaimnieciskās ražošanas aspekti jāņem vērā, izstrādājot un pārstrādājot kopējo lauksaimniecības politiku un citas politikas jomas.

Augsne un klimata pārmaiņas

5.19. Ņemot vērā, ka augsne ir pasaulē lielākā oglekļa krātuve kontinentālajā daļā⁽²⁰⁾, tai ir būtiska nozīme klimata pārmaiņu mazināšanā un oglekļa piesaistē. Starptautiskajā klimata aizsardzības sistēmā galvenā nozīme ir piešķirta ilgtspējīgai augsnes apsaimniekošanai, lai līdzsvarotu un palielinātu to organisko vielu saturu, kas ļauj saglabāt augsnes funkcijas un novērst augsnes degradāciju. Saskaņā ar klimata nolīgumiem (COP 21) būtu jāveicina pašreizējās un jaunās iniciatīvas, lai līdzsvarotu oglekļa apriti augsnē, neapdraudot pārtikas ražošanu, kā noteikts Parīzes klimata nolīguma 2. pantā.

5.20. Saskaņā ar FAO Pasaules augsnes hartas⁽²¹⁾ devīto principu jebkura augsne nodrošina ekosistēmas pakalpojumus, kuriem ir svarīga nozīme globālā klimata pārmaiņu noregulējumā. Lai palielinātu oglekļa saturu augsnē, EESK ierosina iekļaut ES politikas pasākumos principus, kas ietverti FAO 2016. gadā pieņemtajās brīvprātīgi piemērojamajās pamatnostādnēs ilgtspējīgai augsnes apsaimniekošanai⁽²²⁾. Cita starpā atbalsts būtu jāpiešķir biomasas ražošanai, uzlabojot piekļuvi ūdenim (piemēram, apūdeņošanas sistēmu ierīkošana, ņemot vērā vietējos dabas apstākļus), pēc iespējas samazinot augsnes apstrādi, uzlabojot ganības, izmantojot integrētu ražošanu, bioloģisko lauksaimniecību, augseku, pākšaugu audzēšanu, organisko atkritumu pārstrādi, kompostēšanu un ziemāju sēju laukos. Ar oglekli bagāta augsne un zālāji ir jāapsaimnieko ilgtspējīgi.

5.21. Galvenās iniciatīvas klimata pārmaiņu jomā jāatbalsta Eiropas līmenī. Tomēr nevajadzētu aizmirst, ka augsnes stāvoklis daļbivalstīs ievērojami atšķiras, tāpēc saistībā ar pašreizējiem un turpmākajiem pasākumiem jāņem vērā reģionālās atšķirības.

⁽¹⁹⁾ OV C 288, 31.8.2017., 10. lpp.

⁽²⁰⁾ Augsnē oglekļa saturs ir divas reizes lielāks nekā atmosfērā un trīskārt pārsniedz oglekļa saturu augos veģetācijas periodā.

⁽²¹⁾ <http://www.fao.org/soils-2015/news/news-detail/en/c/293552/>

⁽²²⁾ <http://www.fao.org/documents/card/en/c/5544358d-f11f-4e9f-90ef-a37c3bf52db7/>

Ar augsni saistīto datu pieejamība un izmantošana

5.22. Datus par augsni vajadzētu vairāk izmantot ar zemes izmantošanu saistītas politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā, lai īstenotu ar faktiem pamatotu politiku, un zemes izmantošanas plānošanā valsts, reģionālajā un vietējā līmenī. Datu apmaiņa būtu jākoordinē, ievērojot datu īpašumtiesības saskaņotā regulatīvā sistēmā.

5.23. Vienlaikus jāuzlabo augsnes datu kvalitāte un pieejamība, jo īpaši tajās jomās, kurās līdz šim nav veikts pietiekami daudz pētījumu (piemēram, dati par oglekļa saturu augsnē). Lai uzlabotu datu pieejamību, ir vajadzīgs skaidrāki mērķi īstermiņā un ilgākā termiņā.

5.24. Lai uzlabotu piekļuvi datiem par augsni un veicinātu to izmantošanu, jāmodernizē augsnes kartes un jāpadara stingrākas obligātās prasības, kas dalībvalstīm jāievēro attiecībā uz augsnes karšu telpisko mērogu. Tomēr jāņem vērā, ka atsevišķos ES reģionos augsnes kartēšana sagādā problēmas.

5.25. ES līmenī jāvienojas par saskaņotu un pastāvīgu augsnes monitoringu, kā arī ierobežotu skaitu rādītāju attiecībā uz augsnes stāvokļa izmaiņām un augsnes aizsardzības pasākumu efektivitāti.

5.26. Lauksaimniekiem ikdienā jāpieņem sarežģīti lēmumi par ražošanas plānošanu. Resursus, augsni un vidi saudzējoša precīza lauksaimniecība nav iedomājama bez informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanas. Šajā nolūkā jāveicina digitālu risinājumu izmantošana lauksaimnieku vidū, ņemot vērā iespējas un elastību atbilstoši augsnes un klimatiskajiem apstākļiem.

5.27. Precīzās lauksaimniecības iespējas var īstenot, integrējot datus par augsni, mēslošanas līdzekļiem, augu aizsardzības līdzekļiem, laika apstākļiem un ražīgumu, bet tas savukārt nozīmē, ka ir jāuzlabo dalībvalstu datubāzēs iekļauto datu pieejamība, aprīte un jāvienkāršo to izmantošana. Būtu jāveicina risinājumi, kas ļauj lauksaimniekiem, izmantojot publisko vai privāto pakalpojumu sniedzēju programmatūras pakalpojumus, tostarp sadarbībā ar konsultatīvo dienestu, ikdienā piekļūt lielajiem datiem, kuri tiek glabāti dalībvalstu datubāzēs. Programmatūras nodrošinātāju uzdevums ir, piemēram, saņemot attiecīgo personu piekrišanu, nodrošināt vieglāku piekļuvi precīzākajiem datiem par lauksaimniecības augsni un augsnes paraugiem. Lauksaimniekiem vajadzētu saglabāt īpašumtiesības uz viņu radītajiem datiem.

Zināšanu bāzes paplašināšana un pētniecības un inovācijas piemērošana

5.28. Zinātnei ir būtiska nozīme jaunu zināšanu radīšanā, inovāciju izplatīšanā, tehnoloģiju attīstībā un nosacījumu ieviešanā attiecībā uz zemes un augsnes ilgtspējīgu izmantošanu. EESK atbalsta Vīnes deklarācijā par augsnes aizsardzību⁽²³⁾ iekļauto ieteikumu, ka augsnes zinātnē galvenā uzmanība būtu jāvelta cilvēka darbības un augsnes mijiedarbībai un tās ietekmei uz citiem vides aspektiem. Liela nozīme ir arī augsnes zinātnes sasaistei ar citām zinātnes jomām.

5.29. ES pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" ietvaros ir radītas salīdzinoši labas finansēšanas iespējas augsnes un pārtikas ražošanas pētniecībai, kuras jāsauglabā, izstrādājot Devīto pētniecības un inovācijas pamatprogrammu.

5.30. Īpaši jāuzsver pētniecības un izstrādes rezultātu pārnese uz uzņēmumiem, tādējādi nodrošinot zemes un augsnes izmantošanu ilgtspējīgai pārtikas ražošanai. EESK aicina zinātniekus, lauksaimniekus, padomdevējus un citas ieinteresētās personas sadarboties šajā jomā, izmantojot iespējas, ko sniedz Eiropas Inovācijas partnerība (EIP-AGRI).

⁽²³⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

5.31. Lauksaimniecībā aizvien vairāk tiek izmantoti dažādi biostimulatori, lai uzlabotu augsnes struktūru, augu apgādi ar barību un ūdens apgādi ražīguma un kvalitātes palielināšanas nolūkā. Ņemot vērā, ka katra augsne ir unikāla un tās sastāvs nepārtraukti mainās, biostimulatoru izmantošanas ietekme uz augsnes bioloģisko līdzsvaru nav pietiekami izpētīta, un šajā jomā būtu jāveic vairāk neatkarīgu pētījumu.

Informētības palielināšana

5.32. Lai palielinātu lauksaimnieku, politisko lēmumu pieņēmēju un citu ieinteresēto personu izpratni par lauksaimniecības augsnes nozīmi ilgtspējīgā pārtikas ražošanā un ekosistēmu pakalpojumu sniegšanā, jāriko plašas debates ar daudzām ieinteresētajām personām par augsnes stāvokli un augsnes aizsardzības iespējām. Lielāka informētība palīdzēs nodrošināt lielākus ieguldījumus augsnes ilgtspējīgā izmantošanā un pētniecībā.

5.33. Informētība par augsnes nozīmi jānodrošina visos izglītības sistēmas līmeņos un šajā nolūkā jāparedz iespējas iegūt praktisko pieredzi. Ar zemes izmantošanu un augsnes aizsardzību saistīto jautājumu risināšanai būtu jāizmanto mūsdienīgas mācību metodes.

5.34. Īpaši liela nozīme ir pasākumiem, kas veicina lauksaimnieku izpratni par dažādu augsnes sastāvu, labu zemes apsaimniekošanu, augsekas nozīmi, mēslošanas līdzekļiem utt. Būtiska nozīme ir konsultāciju dienesta iesaistīšanai un konsultāciju pakalpojumu sniegšanai.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzība"

(Eiropas Revīzijas palātas veiktā pārbaude)

(pašiniciatīvas atzinums)

(2018/C 081/11)

Ziņotāji: **Bernd DITTMANN; Denis MEYNENT; Ronny LANNOO**

Biroja lēmums	30.5.2017.
Juridiskais pamats	EESK Reglamenta 29. panta 2. punkts
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	176/0/1
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Lai izstrādātu atbilstošus tiesību aktus LES 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanai, EESK atgādina, ka ir svarīgi ievērot šādus principus: pareiza īstenošana noteiktajos termiņos, subsidiaritāte un proporcionālitate, piesardzība, paredzamība, "vispirms domāt par mazākajiem", konkurētspējas ārējā dimensija un iekšējā tirgus pārbaude.

1.2. Eiropas tiesību aktu mērķis vienmēr ir veidot tādu tiesisko regulējumu, kas dotu uzņēmumiem un iedzīvotājiem iespēju izmantot iekšējā tirgus priekšrocības un neradītu nevajadzīgu administratīvo slogu. Tādēļ EESK uzskata, ka būtiska nozīme ir piemērošanas pārraudzībai uz vietas. Turklāt Komiteja atbalsta regulējumu, kuru iespējams pielāgot. EESK norāda, ka ne tikai regulējuma saturam, bet arī likumdošanas procesam ir jābūt pielāgojamam, lai tas atbilstu uzņēmumu un iedzīvotāju vajadzībām.

1.3. Tādēļ Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienības tiesību aktu piemērojamība ir jāņem vērā jau legīslatīvā cikla sākumposmā, kad tiek sagatavoti ietekmes novērtējumi, un ka ir jāpilnveido Eiropas ekosistēma šajā jomā.

1.4. EESK tomēr norāda, ka labāks regulējums neaizstāj politiskus lēmumus un nekādā gadījumā nedrīkst radīt situāciju, ka tiek atcelts regulējums un pazemināts sociālās, vides un pamattiesību aizsardzības līmenis.

1.5. Lielākā daļa problēmu Eiropas Savienības tiesību aktu piemērošanā un īstenošanā rodas tāpēc, ka nav transponētas direktīvas. EESK savos atzinumos parasti iesaka izmantot regulas, nevis direktīvas.

1.6. EESK uzskata: lai izstrādātu tādu regulējumu, ko dalībvalstis un ieinteresētās personas var viegli īstenot, ir svarīgi uzlabot kārtību, kādā Komisija apspriežas ar ieinteresētajām personām.

1.7. Šajā sakarā EESK uzskata, ka Komitejai var būt noderīga loma, īstenojot likumdevēju un ES tiesību aktu lietotāju starpnieka funkciju. EESK pastāvīgi pielāgo savas darba metodes. Komiteja nesē nolēma aktīvi iesaistīties likumdošanas cikla novērtēšanā, sagatavojot pati savus *ex post* novērtējumus par Savienības *acquis*.

2. Ievads

2.1. Eiropas Savienības Revīzijas palātas loceklis *Pietro Russo* 2016. gada 21. decembra vēstulē informēja EESK priekšsēdētāja vietnieku *Michael Smyth*, ka administratīvajā līmenī tiks veidoti kontakti saistībā ar vispārējā stāvokļa apskatu, ko Revīzijas palāta sāks gatavot par ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzību, ko veic Eiropas Komisija saskaņā ar tās

pieņēmumiem. Revīzijas palātas pārbaudes pamatā ir Līguma par Eiropas Savienību (LES) 17. panta 1. punkts, kurā noteikts, ka “Komisija sekmē vispārējās Savienības intereses un šajā nolūkā uzņemas atbilstīgu iniciatīvu. Tā nodrošina Līgumu piemērošanu, kā arī iestāžu saskaņā ar Līgumiem pieņemto pasākumu piemērošanu. Tā uzrauga Savienības tiesību piemērošanu, ko kontrolē Eiropas Savienības Tiesa”.

2.2. Revīzijas palātas loceklis *Leo Brincat* 2017. gada 3. maijā iesniedza EESK ģenerālsēkretāram dokumentu, kurā ietverti trīs jautājumu kopumi.

2.3. Ņemot vērā šā dosjē politisko nozīmīgumu, EESK ģenerālsēkretārs par to informēja Biroju, kas nolēma izveidot *ad hoc* grupu trīs locekļu sastāvā, kuras uzdevums būs sagatavot atbildi pašiniciatīvas atzinuma veidā saskaņā ar EESK Reglamenta 29. panta 2. punktu. Revīzijas palātai ir jāsaņem EESK ieguldījums, lai to iekļautu savā ziņojumā, kuru paredzēts iesniegt 2018. gada maijā.

2.4. Būtībā Revīzijas palāta vēlas uzklaut EESK viedokli par to, vai Eiropas Komisijas veiktās darbības, kuru mērķis ir panākt ES tiesību aktu ieviešanu, atbilst ES pilsoņu interesēm. Revīzijas palāta vēlas noskaidrot, kuri konkrētie tiesību aktu piemērošanas pārraudzības aspekti ir īpaši piesaistījuši EESK uzmanību.

3. Revīzijas palātas uzdotie jautājumi

3.1. Revīzijas palāta formulējusi trīs jautājumu kopumus ar mērķi noskaidrot EESK nostāju attiecībā uz:

- a) Komisijas uzsāktajām **pamatiniciatīvām** labākai ES tiesību aktu piemērošanai (“*Labāks likumdošanas process*” un “*ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu*”), konkrētāk, par iniciatīvu lietderību, pilsoniskās sabiedrības viedokli un pirmajiem šo iniciatīvu pozitīvajiem rezultātiem, ja tādi ir);
- b) **galvenajiem jautājumiem**, kas saistīti ar ES tiesību aktu labāku piemērošanu, tostarp par ES tiesību aktu piemērojamību, pārredzamību un sabiedrības informēšanu par tiem;
- c) Komisijas **galvenajiem pieņēmumiem** ES tiesību aktu labākas piemērošanas jomā, konkrētāk, par to, kā EESK izmanto Komisijas sagatavoto informāciju un pārskatus⁽¹⁾, kādas ir EESK piezīmes un ieteikumi par to, kā uzlabot pārskatu par tiesību aktu piemērošanu izstrādi.

3.2. Šajā atzinumā, kas nav uzskatāms par visaptverošu, sniegtas atbildes, kuru pamatā ir daudzos EESK atzinumos formulētie viedokļi⁽²⁾.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Savienības mērķi ir noteikti LES 3. pantā. Konkrēti, “*Savienības darbība ir vērsta uz to, lai panāktu stabilu Eiropas attīstību, kuras pamatā ir līdzsvarota ekonomiskā izaugsme un cenu stabilitāte, sociālā tirgus ekonomika ar augstu konkurētspēju, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, kā arī vides augsta līmeņa aizsardzību un tās kvalitātes uzlabošanu. (..) Tā veicina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un solidaritāti dalībvalstu starpā*”.

4.2. Šajā saistībā EESK atgādina, cik svarīgi ir jau definētie principi, lai izstrādātu atbilstīgus tiesību aktus iepriekšminēto mērķu sasniegšanai. Var minēt, piemēram, principu, kas paredz pareizu īstenošanu noteiktajos termiņos, subsidiaritātes un proporcionālītātes principus, piesardzības, pārdzamības, “vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem” principu, konkurētspējas ārējo dimensiju un pārbaudi iekšējā tirgū⁽³⁾.

⁽¹⁾ Sk. Komisijas 2015. gada ziņojumu “Eiropas Savienības tiesību aktu piemērošanas pārraudzība”, [COM(2016) 463 final].

⁽²⁾ OV C 132, 3.5.2011., 47. lpp., OV C 18, 19.1.2011., 100. lpp., OV C 277, 17.11.2009., 6. lpp., OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp., OV C 24, 31.1.2006., 52. lpp., OV C 325, 30.12.2006., 3. lpp., OV C 43, 15.2.2012., 14. lpp., OV C 230, 14.7.2015., 66. lpp., OV C 383, 17.11.2015., 57. lpp., OV C 13, 15.1.2016., 192. lpp., OV C 303, 19.8.2016., 45. lpp., OV C 487, 28.12.2016., 51. lpp.

⁽³⁾ OV C 487, 28.12.2016., 51. lpp., 2.14. punkts.

5. Īpašas piezīmes

5.1. **Par Komisijas uzsāktajām iniciatīvām ES tiesību aktu labākai piemērošanai** (“*Labāks likumdošanas process*”⁽⁴⁾) un “*ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu*”⁽⁵⁾)

5.1.1. “*Labāka likumdošanas procesa*” tematika jau ilgāku laiku ir EESK darba kārtībā, un par šo tematu ir sagatavots liels skaits atzinumu un informatīvu ziņojumu⁽⁶⁾, ir notikušas daudzas debātes, semināri, uzklaušanās sanāksmes, kā arī izstrādāti pētījumi⁽⁷⁾.

5.1.2. Attiecībā uz programmas “*Labāks likumdošanas process*” principu piemērošanu EESK uzskata, ka regulējums pats par sevi nav šķērslis un ka, tieši pretēji, tas ir ļoti svarīgs, lai sasniegtu Līgumā izvirzītos mērķus. Tādēļ Komiteja ir gandarīta, ka EK priekšsēdētāja vietnieks *Timmermans* vairākkārt atgādina, ka ar *REFIT* programmu nedrīkst radīt situāciju, ka tiek acelti regulējums un pazemināts sociālās, vides un pamattiesību aizsardzības līmenis⁽⁸⁾.

5.1.3. EESK uzskata, ka regulējuma uzlabošana ar mērķi panākt lietpratīgu regulējumu ir uzdevums, par kura izpildi ir atbildīgas visas Eiropas Savienības iestādes un dalībvalstis iedzīvotāju, uzņēmumu, patērētāju un darba ņēmēju interesēs. EESK tomēr norāda, ka labāks regulējums neaizstāj politiskos lēmumus.

5.1.4. Atzinumā, ko EESK izstrādājusi par paziņojumu “*Labāks regulējums*”, Komiteja⁽⁹⁾:

- atzinīgi novērtēja to, ka labāka regulējuma pasākumi aptver visus posmus tiesību aktu izstrādē un piemērošanā, tādējādi vienlīdz ņemot vērā gan *ex ante*, gan *ex post* pasākumus,
- aicināja Iestāžu nolīgumā par labāku regulējumu iekļaut ES konsultatīvās iestādes,
- atbalstīja ieinteresēto personu visaptverošu iesaistīšanu visā politiskās iniciatīvas dzīves ciklā, izmantojot konsultācijas,
- uzsvēra nepieciešamību izvēlēties piemērotas ieinteresētās personas un aicināja to ekspertu izvēlē, kas piedalās dažādās struktūrās, nodrošināt neatkarību, objektivitāti un pārredzamību,
- aicināja nodrošināt lielāku pārredzamību neformālu dialogu īstenošanā un lūdza ierobežot šā instrumenta izmantošanu,
- atgādināja Komisijai, ka nepieciešams pievērst vairāk uzmanības trūkumiem ES tiesību aktu transponēšanā un īstenošanā dalībvalstīs, un direktīvu vietā vairāk jāizmanto regulas.

5.1.5. Turklāt, piekrītot Komisijas uzaicinājumam iesaistīties *REFIT* platformā un ierosinot priekšlikumus, ar kuriem paredzēts uzlabot šīs platformas darbību⁽¹⁰⁾, EESK ir apliecinājusi savu apņemšanos panākt tādu ES tiesisko regulējumu, kas dotu uzņēmumiem un iedzīvotājiem iespēju izmantot iekšējā tirgus priekšrocības un neradītu nevajadzīgu administratīvo slogu.

5.1.6. Piedaloties *REFIT* platformas ieinteresēto personu grupas darbā, EESK aktīvi palīdzēja sagatavot vairākus platformas atzinumus, kas papildināja un arī turpmāk papildinās Komisijas gada darba programmu. EESK noteiktās prioritātes ir balstītas uz specializēto nodaļu iesniegto informāciju un cita starpā ietver priekšlikumu par vienkāršošanu, lai novērstu pārklāšanās un atkārtotu prasību problēmu, ko rada dažādi ES Savienības tiesību akti, kā arī nepieciešamību izstrādāt skaidrus un visaptverošus ES standartus būvizstrādājumiem (Būvizstrādājumu regula). Komiteja arī palīdzēja

⁽⁴⁾ COM(2016) 615 final.

⁽⁵⁾ OV C 18, 19.1.2017., 10. lpp.

⁽⁶⁾ Skatīt, piemēram, atzinumus “*Labāks regulējums*” (ziņotājs: *Dittmann*, OV C 13, 15.1.2016., 192. lpp.), “*Novērtējums par Eiropas Komisijas konsultācijām ar ieinteresētajām personām*” (ziņotājs: *Lannoo*, OV C 383, 17.11.2015., 57. lpp.), “*REFIT programma*” (ziņotājs: *Meynent*, OV C 303, 19.8.2016., 45. lpp.), “*Labāks likumdošanas process: īstenošanas akti un deleģētie akti*” (informatīvais ziņojums vēl nav publicēts OV, ziņotājs: *Pegado Liz*).

⁽⁷⁾ Var minēt, piemēram, 2016. gada Eiropas Patērētāju dienu, kuras temats bija “*Labāks regulējums patērētājiem*”, debātes ar EK priekšsēdētāja vietnieku *Frans Timmermans* 2017. gada 18. marta plenārsesijā, pētījumu “*Labākas likumdošanas īstenošana – Stoiber ziņojuma ietekme*”, 2015. gada Pilsoniskās sabiedrības dienu, kuras temats bija “*Pilsoniskais dialogs – instruments labākam likumdošanas procesam vispārējās interesēs*”.

⁽⁸⁾ OV C 303, 19.8.2016., 45. lpp. (2.2. punkts).

⁽⁹⁾ OV C 13, 15.1.2016., 192. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 303, 19.8.2016., 45. lpp. (2.12.1. punkts).

sagatavot pilnīgu sarakstu ar ieteikumiem par to, kā uzlabot mehānismus, ko Eiropas Komisija izmanto, lai apspriestos ar ieinteresētajām personām, un tas sekmēs pamatnostādņu un labāka regulējuma rīku patlaban notiekošo pārskatīšanu.

5.2. Par galvenajiem jautājumiem, kas saistīti ar ES tiesību aktu labāku piemērošanu (tiesību aktu piemērojamība, pārredzamība un sabiedrības informēšana)

5.2.1. Piemērojamība

5.2.1.1. EESK pastāvīgi pielāgo savas darba metodes, lai palīdzētu novērtēt ES tiesību aktu piemērošanas kvalitāti. Pirms nepilniem diviem gadiem Komiteja nolēma aktīvi iesaistīties likumdošanas cikla novērtēšanā, izstrādājot pati savus *ex post* novērtējumus par Savienības *acquis*.

5.2.1.2. EESK⁽¹¹⁾ uzskata, ka ES tiesību aktu piemērojamība ir jāņem vērā jau leģislatīvā cikla sākumposmā, kad tiek sagatavoti ietekmes novērtējumi. Neraugoties uz panākto progresu, ir jāpilnveido Eiropas ekosistēma ietekmes novērtējumu jomā. EESK ierosina vairākus uzlabojumus lai paaugstinātu ietekmes novērtējumu kvalitāti, tostarp izstrādāt pārredzamas, pieejamas un plurālistiskas specifiskācijas pētījumiem ietekmes novērtējumu jomā, paplašināt Eiropas ietekmes novērtējumu reģistru, noteikt kvalitātes koncepciju un metodoloģisku pieeju, kas ietekmes novērtējumu pētniecības matricas līmenī būtu saskaņota starp dažādām ES iestādēm. EESK arī turpmāk būtu jāanalizē atsevišķi ietekmes novērtējumi (par jautājumiem, kuros Komitejai ir pārlicinoša nostāja), jāizvērtē metodoloģiskie aspekti un jāsniedz atzinums par to, kā vēlākajos likumdošanas cikla posmos tiek ņemta vērā ekonomiskā, sociālā, vides un teritoriālā dimensija. Šis darbs arī palīdzētu izstrādāt EESK konsultatīvos atzinumus par leģislatīviem projektiem, kuriem ir sagatavoti attiecīgie ietekmes novērtējumi.

5.2.1.3. Pēc EESK domām⁽¹²⁾, Eiropas tiesību akti vienmēr jāizstrādā ar mērķi veidot tādu tiesisko regulējumu, kas dotu uzņēmumiem un iedzīvotājiem iespēju izmantot iekšējā tirgus priekšrocības un neradītu nevajadzīgu administratīvo slogu. Tādēļ EESK uzskata, ka būtiska nozīme ir piemērošanas pārraudzībai uz vietas. Turklāt Komiteja atbalsta regulējumu, kuru iespējams pielāgot.

5.2.1.4. ES tiesību aktiem ir jābūt stingriem mērķu ziņā, tiem vienmēr jāatbilst Līgumā noteiktajiem mērķiem un jābūt elastīgi transponējamiem valstu tiesību aktos⁽¹³⁾. Šajā saistībā EESK atbalsta subsidiaritātes un proporcionālītātes principu precizēšanu.

5.2.1.5. EESK norāda, ka pielāgojamam jābūt ne tikai tiesību aktu saturam, bet arī likumdošanas procesam, lai tas atbilstu uzņēmumu un iedzīvotāju vajadzībām⁽¹⁴⁾. Tādēļ EESK iesaka, ka⁽¹⁵⁾:

- a) stingrāk jāpiemēro “labāka regulējuma” principi;
- b) tiesību aktu izstrādei jābūt pārredzamākai visos līmeņos;
- c) jāizstrādā sistemātiskākas pārraudzības sistēma direktīvu transponēšanai dalībvalstīs;
- d) jāņem vērā dalībvalstu parlamentu jaunā loma un paplašinātās pilnvaras, kas tiem noteiktas līgumos;
- e) Komisijai būtu biežāk jāizmanto arī skaidrojošie paziņojumi;
- f) vairāk pūļu jāiegulda tiesību aktu vienkāršošanā un kodifikācijā.

5.2.1.6. Lielākā daļa problēmu Eiropas Savienības tiesību aktu piemērošanā un īstenošanā rodas tāpēc, ka nav transponētas direktīvas. Tāpēc EESK savos atzinumos parasti iesaka izmantot regulas, nevis direktīvas⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ OV C 434, 15.12.2017., 11. lpp. 4.6.1. punkts.

⁽¹²⁾ OV C 487, 28.12.2016., 51. lpp. (1.7. punkts).

⁽¹³⁾ Turpat (1.11. punkts).

⁽¹⁴⁾ Turpat (2.7. punkts).

⁽¹⁵⁾ OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp. (3.6. punkts).

⁽¹⁶⁾ OV C 204, 9.8.2008., 9. lpp. (2.1. punkts).

5.2.1.7. Saistībā ar *REFIT* Komisija paziņoja, ka apspriešanās būtu jārīko arī par novērtējumiem, atbilstības pārbaudēm un deleģēto aktu un īstenošanas aktu izstrādi. Komisijai būtu vairāk jāņem vērā atzinumi, ko sagatavojusi Eiropas Komisijas Regulējuma kontroles padome, kuras kompetencē tagad ir arī *ex post* novērtējumi.

5.2.1.8. EESK uzskata: lai izstrādātu tādu regulējumu, ko dalībvalstis un ieinteresētās personas var viegli īstenot, ir svarīgi uzlabot kārtību, kādā Komisija apspriežas ar ieinteresētajām personām. Par šo jautājumu Komiteja jau ir sagatavojusi priekšlikumus, kuru mērķis ir strukturāli uzlabot apspriešanās procesu un nodrošināt tā uzraudzību⁽¹⁷⁾.

5.2.1.9. EESK jau ir paudusi nožēlu, ka labāka regulējuma programmas pasākumos nav pietiekami ņemta vērā līgumos noteiktā EESK loma, nozīme un pārstāvības funkcija un ka tādējādi netiek izmantota iespēja pielietot EESK locekļu kompetenci un īpašās zināšanas un novērtēt Komitejas uzdevumu īsteno vērtību. Diemžēl fakts, ka EESK ir iesaistījusies *REFIT* platformā (*ex post* posmā) nepietiekami atspoguļo Komitejas uzdevumus un atbildību demokrātiskās leģitimitātes un iestāžu efektivitātes pastiprināšanas jomā⁽¹⁸⁾.

5.2.1.10. EESK uzskata, ka ES *acquis* piemērošanā bieži vien trūkst valsts pārvaldes iestāžu politiskās gribas ievērot un likt ievērot tiesību aktu noteikumus, kuri šķietami neiederās valsts tiesību sistēmā un neatbilst valsts tradīcijām, un joprojām vērojama tendence pievienot ES tiesību aktu noteikumiem jaunus, nevajadzīgus regulatīvos mehānismus vai piemērot tikai atsevišķas šo tiesību aktu daļas, ignorējot pārējās daļas⁽¹⁹⁾.

5.2.1.11. Visbeidzot, EESK uzskata, ka *EU Pilot* sistēma (Komisijas un dalībvalstu neformāls dialogs par ES tiesību aktu neievērošanu pirms formālas pienākumu neizpildes procedūras uzsākšanas) ir vēl viens solis pareizajā virzienā, taču tās darbība vēl ir jāizvērtē. Turklāt šo sistēmu nevajadzētu izmantot, lai aizstātu pienākumu neizpildes procedūras.

5.2.2. Pārredzamība

5.2.2.1. EESK⁽²⁰⁾ ir pārliecināta, ka visi tiesību akti ir jāizstrādā publisku politisku apspriežu rezultātā. Komiteja uzskata, ka Eiropas likumdošanas process būtu jāpārskata Lisabonas līguma ietvaros un nepieciešamības gadījumā – izmantojot jaunu līgumu ar mērķi uzlabot ES politikas rezultātus. EESK vēlas uzsvērt tiesību aktu kvalitāti, leģitimitāti, pārredzamību un iekļaujošo raksturu.

5.2.2.2. Padomes sastāvu sanāksmēm, kurās lemj ar kvalificētu balsu vairākumu balsojumā, vajadzētu būt publiskām, lai nodrošinātu pārredzamību un demokrātiju. EESK uzskata, ka paātrināto likumdošanas procedūru trialoga ietvaros vajadzētu piemērot vienīgi ārkārtas gadījumos – turklāt tā ir noteikts arī līgumā⁽²¹⁾.

5.2.2.3. Pretstatā Eiropas Parlamenta komiteju sanāksmēm trialoga sanāksmes nav nedz pārredzamas, nedz pieejamas. Ja likumdošanas procedūra tiek ierobežota līdz vienam lasījumam, tiek ierobežotas arī pilsoniskās sabiedrības līdzdalības iespējas⁽²²⁾.

5.2.2.4. Eiropas Parlaments un arī tādas iestādes kā Eiropas Reģionu komiteja (RK) un EESK ir ciešāk jāiesaista Eiropas pusgada ciklā⁽²³⁾.

5.2.2.5. Komiteja jau vairākkārt uzsvērusi, ka deleģēto aktu gadījumā Eiropas Komisijai būtu jāuzlabo savu lēmumu pieņemšanas pārredzamība (sk. LESD 290. pantu)⁽²⁴⁾.

5.2.2.6. Daudzie iniciatīvu un programmu nosaukumi ("*Labāks regulējums*", "*Lietpratīgs regulējums*", "*Vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem*" u. c.) ir radījuši zināmu sajukumu. Būtu jāprecizē šo programmu un projektu hierarhija un mijiedarbība, lai sabiedrība saprastu, kam tie paredzēti⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ OV C 383, 17.11.2015., 57. lpp.

⁽¹⁸⁾ OV C 13, 15.1.2016., 192. lpp. (2.6. punkts).

⁽¹⁹⁾ OV C 18, 19.1.2011., 100. lpp. (3.5. punkts).

⁽²⁰⁾ OV C 487, 28.12.2016., 51. lpp. (1.9. un 2.6. punkts).

⁽²¹⁾ Turpat (3.11. punkts).

⁽²²⁾ Turpat (3.15. punkts).

⁽²³⁾ Turpat (3.16. punkts).

⁽²⁴⁾ Turpat (3.17. punkts).

⁽²⁵⁾ OV C 230, 14.7.2015., 66. lpp. (5.2. punkts).

5.2.2.7. Lai nodrošinātu pārredzamību un leģitimitāti, EESK ir pieprasījusi⁽²⁶⁾, lai Komisijas veiktās konsultācijas notiktu, neskarot strukturētu pilsonisko dialogu (LES 11. panta 2. punkts) vai konsultācijas konkrētos ietvaros, piemēram, ar sociālajiem partneriem sociālā dialoga ietvaros (LESD 154. pants) vai konsultācijas ar padomdevējām struktūrām, piemēram, ar EESK (LESD 304. pants).

5.2.3. Sabiedrības informēšana

5.2.3.1. Jāveicina un jāuzlabo saziņa ar sabiedrību. Saziņa rada interesi, kas savukārt veicina izpratni. Tā dēvētajam jaunajam vēstījumam Eiropai būtu jāsākas ar Komisijas un dalībvalstu kopīgu komunikācijas un vienkāršošanas stratēģiju. Šajā ziņā, šķiet, ir lietderīgi vēlreiz atgādināt to, ko EESK jau uzsvērusi atzinumā par tematu "*vienotā tirgus akts*": politiskajām partijām, plašsaziņas līdzekļiem, izglītības iestādēm un visām ieinteresētajām pusēm ir vēsturiska atbildība par to, lai ES spētu veiksmīgi risināt globalizētās pasaules problēmjautājumus, pamatojoties uz mūsu sociālajai tirgus ekonomikai līdz šim raksturīgajām vērtībām⁽²⁷⁾.

5.2.3.2. Komisijas izveidotie atbalsta tīkli vēl nav pietiekami pazīstami; tas īpaši attiecas uz SOLVIT tīklu, kura mērķis ir palīdzēt ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem gadījumos, kad kādas citas dalībvalsts publiskā pārvaldes iestāde neievēro viņu tiesības. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu veicināt šā tīkla atpazīstamību.

5.2.3.3. Viens no iespējamiem risinājumiem⁽²⁸⁾ būtu šāds: Komisija plašāk informē sabiedrību par pārkāpumiem, jo tieši dalībvalstu valdības nepareizi vai novēloti transponē tiesību aktus vai vispār tos netransponē. Dalībvalstu valdības ir tās, kas attiecīgos tiesību aktus ir apstiprinājušas Padomē. Tās ir atbildīgas par ES tiesību kopuma principā nepietiekamo īstenošanu, kas ik gadu tiek konstatēta ziņojumos par Kopienas tiesību aktu piemērošanu. Komisijai turklāt būtu sistemātiski jāpārbauda, kādi pasākumi ir nepieciešami būtiskai pašreizējās situācijas maiņai, un jāņem vērā iepriekšējie EESK priekšlikumi⁽²⁹⁾ šajā jomā.

5.3. Par Komisijas galvenajiem pienākumiem ES tiesību aktu labākai piemērošanai (ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzība⁽³⁰⁾ un ievērošana dalībvalstīs)

5.3.1. Jautājums par ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzību, protams, ir EESK uzmanības lokā, un tā ir izstrādājusi vairākus atzinumus par šo tematu⁽³¹⁾. Komiteja šo jautājumu izskatījusi arī atzinumos par citiem tematiem ("*Lietprātīgs regulējums*", "*Labāks likumdošanas process*", "*REFIT*" u. c.) un uzklaušīšanas sanāksmēs un semināros par šo tematu (piemēram, saistībā ar *vienotā tirgus novērošanas centra* darbu).

5.3.2. Šajā sakarā EESK ir vairākkārt aicinājusi Komisiju iesniegt Komitejai gada ziņojumu atzinuma sagatavošanai, lai ņemtu vērā organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli par ES tiesību aktu īstenošanu un tādējādi veicinātu ES tiesību aktu piemērošanu⁽³²⁾.

5.3.3. EESK patiešām uzskata, ka tai var būt noderīga loma, īstenojot likumdevēju un ES tiesību aktu lietotāju starpnieka funkciju. Komiteja var, piemēram, sniegt konkrētu ieguldījumu Eiropas Parlamenta patstāvīgajā ziņojumā, kas attiecas uz gada ziņojumu par ES tiesību aktu īstenošanu dalībvalstīs, norādot uz papildinājumiem, kurus transponēšanas procesā ir ieviesušas dalībvalstis⁽³³⁾.

5.3.4. Turklāt EESK⁽³⁴⁾ ir ierosinājusi pasākumus, ar kuriem uzlabot direktīvu transponēšanu, proti:

- laikus paredzēt transponēšanu regulējoša instrumenta izvēli,
- paātrināt transponēšanas procesu pēc direktīvas publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, uzticot iekšējo koordinēšanu iekšējam kontaktpunktam, kurš pārvaldītu šim nolūkam izveidotu datubāzi,
- ja ir runa par konkrētiem un obligātiem noteikumiem vai definīcijām, dot priekšroku transponēšanai to pārrakstīšanas veidā,

⁽²⁶⁾ OV C 383, 17.11.2015., 57. lpp. (2.1.2. punkts).

⁽²⁷⁾ OV C 132, 3.5.2011., 47. lpp. (1.7. punkts).

⁽²⁸⁾ OV C 13, 15.1.2016., 192. lpp. (4.4.9. punkts).

⁽²⁹⁾ OV C 230, 14.7.2015., 66. lpp.

⁽³⁰⁾ COM(2016) 463 final.

⁽³¹⁾ OV C 204, 9.8.2008., 9. lpp., un OV C 347, 18.12.2010., 62. lpp.

⁽³²⁾ OV C 347, 18.12.2010., 62. lpp. (1.10. punkts).

⁽³³⁾ OV C 303, 19.8.2016., 45. lpp. (3.2.4. punkts).

⁽³⁴⁾ OV C 204, 9.8.2008., 9. lpp. (5. punkts).

- atļaut transponēšanu, izmantojot konkrētu atsauci uz preskriptīviem/obligātiem noteikumiem, piemēram, pielikumā iekļautiem to preču, vielu, priekšmetu sarakstiem, uz kuriem attiecas direktīva, veidlapu paraugiem un sertifikātiem,
- pielāgot valstu transponēšanas procedūras direktīvas darbības jomai, izmantojot paātrinātas izskatīšanas procedūru, tomēr neatstāt novārtā ar normatīvo aktu pieņemšanu saistītās obligātās iekšējās konsultācijas.

5.3.5. EESK arī uzskata, ka ES lietu pienācīga pārraudzība dalībvalstīs būtu Komisijai ļoti noderīga un uzlabotu Komisijas darba kvalitāti ⁽³⁵⁾.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽³⁵⁾ OV C 325, 30.12.2006., 3. lpp. (6.1.13. punkts).

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 529. PLENĀRSESĪJA 2017. GADA 18. UN 19. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Atbilstības pakete:

a) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns SOLVIT stiprināšanai: vienotā tirgus sniegto priekšrocību nodrošināšana iedzīvotājiem un uzņēmumiem"

(COM(2017) 255 final – SDW(2017) 210 final);

b) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vienotas digitālās vārtejas izveidi informācijas, procedūru, palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumu sniegšanai un par Regulas (ES) Nr. 1024/2012 grozījumiem

(COM(2017) 256 final – 2017/0086 (COD));

c) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru paredz nosacījumus un procedūru, saskaņā ar kuru Komisija var pieprasīt uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām sniegt informāciju attiecībā uz iekšējo tirgu un ar to saistītām jomām"

(COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD))

(2018/C 081/12)

Ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Apspriešanās

a) Eiropas Komisija, 5.7.2017.

b) Eiropas Parlaments, 12.6.2017.

Padome, 14.6.2017.

c) Eiropas Parlaments, 31.5.2017.

Padome, 10.10.2017.

Juridiskais pamats

a) LESD 304. pants

b) LESD 21. panta 2. punkts, 48. pants un 114. panta 1. punkts

c) LESD 43. panta 2. punkts, 91. pants, 100. pants, 114. pants, 192. pants, 194. panta 2. punkts un 337. pants

Atbildīgā specializētā nodaļa

vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa

Pieņemts specializētās nodaļas sa-
nāksmē

4.10.2017.

Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	184/0/5
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ieceri radīt vienotā tirgus noteikumu ievērošanas un pārdomātas īstenošanas kultūru, jo vienotais tirgus sniedz daudz iespēju cilvēkiem, kas vēlas dzīvot un strādāt citā dalībvalstī, kā arī uzņēmumiem, kuri vēlas paplašināt savu tirgu.

1.2. EESK atbalsta Komisijas rīcības plānu iekšējā tirgus problēmu risināšanas tīkla (SOLVIT) kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai. Komiteja iesaka Komisijai ciešā sadarbībā ar visām pilsoniskās sabiedrības organizācijām vairāk popularizēt minēto tīklu, lai SOLVIT sniegtie pakalpojumi būtu plašāk pieejami, turklāt uzņēmumiem tas būtu vairāk jāizmanto saistībā ar ekonomiskajām brīvībām vienotajā tirgū, tādēļ ir svarīgi stiprināt šo instrumentu.

1.3. EESK atbalsta iniciatīvu, kas izklāstīta priekšlikumā regulai par vienoto digitālo vārteju un kas pilsoņiem un uzņēmumiem dod iespēju viegli piekļūt pilnīgai informācijai. Komiteja pozitīvi vērtē to, ka digitālā vārteja nodrošina piekļuvi informācijai, palīdzības procedūrām un pakalpojumiem un efektīvai problēmu atrisināšanai, balstoties uz informācijas vienreizēju iesniegšanu ("vienreizējības princips") un pieeju, kas ietver visus pārvaldes līmeņus.

1.4. Dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir atšķirīgs viedoklis par priekšlikumu regulai, ar kuru paredz nosacījumus un procedūru, saskaņā ar kuru Komisija var pieprasīt sniegt informāciju. Daļa organizāciju priekšlikumu atbalsta, bet citas, piemēram, uzņēmumu pārstāvības organizācijas, izsaka par to nopietnas bažas. Pieņemot, ka priekšlikumu regulai apstiprinās paredzētajā termiņā, EESK aicina Komisiju izmantot šo rīku, kad nepieciešams, gadījumos ar spēcīgu pārrobežu dimensiju, stingri ievērojot proporcionalitātes principu un ieinteresēto personu pamattiesības, jo īpaši attiecībā uz konfidencialas informācijas aizsardzību. Attiecībā uz informāciju, kas Komisijai pieejama šķēršļu pārvarēšanai vienotajā tirgū, jau ir izveidoti plaši informācijas kanāli, kurus varētu izmantot labāk un sistemātiskāk, lai apzinātu minētos šķēršļus, tostarp ES tiesību aktu neievērošanu. Jebkurā gadījumā EESK pauž cerību, ka piecu gadu laikā regulas darbība noteikti tiks izvērtēta.

1.5. EESK mudina ES dalībvalstis panākt lielāku progresu e-pārvaldē, īpaši attiecībā uz e-identitātes un ārvalstu identitātes dokumentu atzīšanu, jo sniegto pakalpojumu novērtējums varētu būt labāks.

1.6. EESK aicina Komisiju procesā iesaistīt pilsonisko sabiedrību, tās darbu un tās darbības rezultātus izmantojot, lai novērtētu ES iekšējā tirgus stāvokli. EESK pārstāvētajām organizācijām ir pieredze, līdzekļi un spējas iesaistīties SOLVIT tīklā, lai izvērstu pasākumus tā darbības popularizēšanai un nodrošinātu tā kvalitātes uzraudzību saskaņā ar priekšlikumu par vienoto digitālo vārteju. Minētā darbība jāveic, vienlaikus turpinot palīdzēt sagatavot par vajadzīgiem uzskatītos novērtējumus.

2. Komisijas priekšlikumi

2.1. 2016. gada 13. decembra Kopīgajā deklarācijā par ES likumdošanas prioritātēm 2017. gadā Eiropas Parlaments, Padome un Eiropas Komisija uzsvēra savu apņemšanos veicināt spēkā esošo tiesību aktu pareizu piemērošanu. Tajā pašā dienā Komisija iesniedza paziņojumu "ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu", kurā norādīts, kā Komisija pastiprinās centienus, lai nodrošinātu ES tiesību aktu piemērošanu visu interesēs. Konkrētāk, "vienotā tirgus stratēģijā" noteiktas 10 Komisijas prioritātes, kuru mērķis ir veidot vienotā tirgus noteikumu ievērošanas kultūru, īpašu uzmanību pievēršot SOLVIT tīkla nostiprināšanai.

2.2. Patlaban ⁽¹⁾ SOLVIT darbojas kā tīkls, kurā apvienoti centri, ko dalībvalstis (ES un EEZ) izveidojušas valsts pārvaldes ietvaros, lai ātri un neformāli atrisinātu problēmas, ar ko saskaras privātpersonas un uzņēmumi, īstenojot savas tiesības iekšējā tirgū.

2.2.1. "SOLVIT lieta" ir jebkura pārrobežu problēma, ko rada iespējams iekšējo tirgu reglamentējošo ES tiesību aktu pārkāpums no publiskās pārvaldes iestādes puses, ja vien par attiecīgo problēmu nav sāкта tiesvedība valsts vai ES līmenī.

2.2.2. SOLVIT ir valsts pārvaldes neatņemama sastāvdaļa un rīkojas tikai neformāli. SOLVIT nevar iejaukties šādos gadījumos:

- problēmas starp uzņēmumiem,
- patērētāju tiesības,
- zaudējumu atlīdzināšana,
- prasības celšana tiesā.

2.3. Komisijas sagatavoto "atbilstības paketi" veido šādi dokumenti.

2.4. Rīcības plāns SOLVIT tīkla stiprināšanai ⁽²⁾.

2.4.1. Komisija ir apņēmusies kopā ar dalībvalstīm veikt jaunus pasākumus **SOLVIT tīkla stratēģiskās nozīmes palielināšanai**, lai vienotais tirgus praksē darbotos labāk iedzīvotāju un uzņēmumu interesēs.

2.4.2. Tas papildina Eiropas sociālo tiesību pilāra mērķus un ar to saistītās iniciatīvas, tādējādi apliecinot, ka Komisijas prioritāte ir veicināt sociālo taisnīgumu un iespēju vienlīdzību Eiropas Savienībā.

2.4.3. Paziņojuma mērķis ir popularizēt SOLVIT tīklu trīs veidos:

- i) uzlabojot tā kvalitāti;
- ii) izvēršot tā atpazīstamības veicināšanas pasākumus;
- iii) pastiprinot tā nozīmi ES tiesību aktu izpildē.

2.4.4. Plašākā nozīmē, stratēģiskāki SOLVIT popularizēšanas pasākumi un strukturētāka sadarbība ar starpniecorganizācijām un attiecīgajiem tīkliem **palielinās SOLVIT nozīmi noderīgas informācijas un datu nodrošināšanā** par to, kā vienotais tirgus darbojas praksē: palielināsies iesniegto lietu "kritiskā masa", skarot lielāku skaitu uzņēmumu.

2.4.5. Saskaņā ar ES e-pārvaldes rīcības plānu **Komisija izpētīs iespējas īstenot informācijas vienreizējas sniegšanas principu**. Tādējādi iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kas vēlas pirmo reizi iesniegt sūdzību Komisijai, ja attiecīgā lieta nav atrisināta SOLVIT tīklā, nebūtu vēlreiz jāiesniedz informācija, kura jau ir SOLVIT rīcībā.

2.5. Priekšlikums regulai par vienotas digitālās vārtejas izveidi ⁽³⁾.

2.5.1. Priekšlikumā regulai paredzēti vienotās digitālās vārtejas izveides un darbības noteikumi. Tā iedzīvotājiem un uzņēmumiem nodrošinās vieglu piekļuvi pilnīgai un kvalitatīvai informācijai, noderīgiem palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumiem un efektīvām procedūrām, kas attiecas uz ES un valstu tiesību aktiem, kurus piemēro pilsoņiem un uzņēmumiem, kad tie izmanto vai plāno izmantot ES tiesību aktos paredzētās tiesības iekšējā tirgus ietvaros.

2.5.2. Tajā arī ierosināts vienkāršot procedūru izmantošanu lietotājiem no citām dalībvalstīm, atbalstīta informācijas vienreizējas iesniegšanas principa piemērošana un paredzēti noteikumi par to, kā ziņot par šķēršļiem iekšējā tirgū, pamatojoties uz lietotāju atsauksmēm, informāciju par iekšējā tirgus darbību un statistikas datiem, kas iegūti ar vārtejā pieejamo pakalpojumu starpniecību.

⁽¹⁾ Komisijas 2013. gada 17. septembra ieteikums (OV L 249, 19.9.2013., 10. lpp.).

⁽²⁾ COM(2017) 255 final.

⁽³⁾ COM(2017) 256 final.

2.5.3. Priekšlikumam pievienots saraksts ar trīspadsmit pamatprocedūrām, kas paredzētas iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kuri pārceļas un citu dalībvalsti, un saraksts ar palīdzības un problēmu atrisināšanas pakalpojumiem, kas ieviesti ar ES saistošajiem tiesību aktiem un kuriem jābūt pieejamiem ar vārtejas starpniecību.

2.5.4. Ar pilsoņiem saistītās informācijas jomas: ceļošana Eiropas Savienībā, darbs un pensionēšanās Eiropas Savienībā, transportlīdzekļi Eiropas Savienībā, uzturēšanās citā dalībvalstī, mācības vai stažēšanās citā dalībvalstī, veselības aprūpe, tiesības, pienākumi un noteikumi, kas attiecas uz ģimenēm pārrobežu situācijā, un patērētāji pārrobežu situācijā.

2.5.5. Ar uzņēmumiem saistītās informācijas jomas: uzņēmējdarbības uzsākšana, pārvaldība un izbeigšana, personāls, nodokļi, preces un pakalpojumi, uzņēmuma finansēšana, publiskais iepirkums un darba aizsardzība.

2.6. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru paredz nosacījumus un procedūru, saskaņā ar kuru Komisija var pieprasīt uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām sniegt informāciju attiecībā uz iekšējo tirgu un ar to saistītām jomām⁽⁴⁾.

2.6.1. Regulas priekšlikuma mērķis ir palīdzēt Komisijai uzraudzīt un panākt iekšējā tirgus noteikumu izpildi, ļaujot tai laikus iegūt visaptverošu un uzticamu kvantitatīvu un kvalitatīvu informāciju no tirgus dalībniekiem, kuri atlasīti, balstoties uz mērķtiecīgiem informācijas pieprasījumiem.

2.6.2. Priekšlikums, kura darbības joma neskar mikrouzņēmumus, nerada papildu administratīvo slogu, jo tajā paredzēta īpaša papildu procedūra vajadzīgās informācijas iegūšanai gadījumā, ja varētu rasties šķēršļi iekšējā tirgus darbībā. Ar šo iniciatīvu izveidots informācijas rīks ir galējs līdzeklis, ko paredzēts izmantot tikai tad, kad informāciju nav bijis iespējams iegūt ar citiem līdzekļiem.

2.6.3. Priekšlikumā noteikta procedūra, kas jāievēro, lai pieprasītu informāciju, lēmums, kurš pamato šo pieprasījumu, konfidencialas informācijas un dienesta noslēpuma aizsardzības nosacījumi, kā arī iespēja uzlikt naudas sodus gadījumos, kad uzņēmumi ar nodomu nesniedz atbildi vai kļajas nolaidības dēļ sniedz nepatiesu, nepilnīgu vai maldinošu informāciju. Visos gadījumos ir reglamentētas pilnvaras izskatīt lietas Tiesās.

2.6.4. Priekšlikumā norādīts, ka ticamas informācijas iegūšana par vienotā tirgus darbības traucējumiem palīdzēs Komisijai un valstu iestādēm nodrošināt labāku vienotā tirgus noteikumu ievērošanu un uzlabos Eiropas Savienības politiku izstrādi. Komisija uzskata, ka tas palielinātu patērētāju uzticēšanos vienotajam tirgum un palīdzētu maksimāli izmantot tā potenciālu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Komiteja uzskata, ka Komisijas ierosinātajā atbilstības paketē ir jāievieš daži elementi, kas stiprinātu minētā likumdošanas priekšlikuma leģitimitāti, attaisnotu visu tā turpmākajā īstenošanā iesaistīto iestāžu un struktūru cerības un panāktu tā efektīvu īstenošanu visās valstīs, uz kurām tas attiecas.

3.2. Minētās paketes galveno mērķi, proti, SOLVIT stiprināšanu, pieprasīja gan dalībvalstis savos Komisijai skaidri izteiktajos lūgumos ar Konkurētspējas padomes starpniecību, gan Eiropas Parlaments, tādējādi nodrošinot šim likumdošanas priekšlikumam stabilu demokrātiskās leģitimitātes pamatu.

3.2.1. Būtu lietderīgi paplašināt un precizēt to struktūrvienību un iestāžu darbību un funkcijas, kuras ir atbildīgas par izskatāmā tiesiskā regulējuma turpmāku piemērošanu un, konkrētāk, attiecībā uz regulu, ar kuru paredz nosacījumus un procedūru, saskaņā ar kuru Komisija var pieprasīt uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām sniegt informāciju attiecībā uz iekšējo tirgu un ar to saistītām jomām.

3.2.2. Šajā saistībā Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikums ir jāpārorientē, jo, pirmkārt, tajā nav iekļauta neviena atsauce uz Komitejas lomu regulas īstenošanas posmā un, otrkārt, šķiet, ka tā galvenais mērķis ir nostiprināt pašas Komisijas lomu administratīvajā procedūrā pirms prasības celšanas Tiesā par saistību neievērošanu.

⁽⁴⁾ COM(2017) 257 final.

3.2.2.1. Pirmkārt, minētais priekšlikums vājina ES funkcionālās subsidiaritātes leģitimitāti, jo Komiteja nav iesaistīta to uzdevumu veikšanā, kuri tai konkrēti noteikti Līgumos un kuru veiksmīga īstenošana ir būtiska Komitejas darbības daļa.

3.2.2.2. EESK ir pieredze, līdzekļi un spējas, lai palīdzētu plašāk informēt par SOLVIT darbību. Komiteja arī nav iekļauta nekāda veida sadarbībā, kas saistīta ar ierosināto regulu īstenošanas uzraudzību un novērtēšanu.

3.2.2.3. Šāda pieeja priekšlikumā par vienoto digitālo vārteju ir jāmaina, jo tā pašreizējā redakcija nav saskaņā ar LES 11. panta otrajā daļā norādīto institucionālo dimensiju, tajā ierobežota Komitejas kā organizētas pilsoniskās sabiedrības interešu pārstāves loma, turklāt priekšlikums neatbilst līdzdalības demokrātijas principa funkcionālajai dimensijai, mazinot regulas turpmākas īstenošanas efektivitāti.

3.2.2.4. Ar vienoto digitālo vārteju ir jāsekmē ātrāka efektīvas, sadarbspējīgas un visiem pieejamas e-pārvaldes izveide. EESK atbalsta informācijas vienreizējas iesniegšanas principu un vēlreiz norāda⁽⁵⁾, ka būtu lietderīgi piemērot pieeju, kas iekļauj visus pārvaldes līmeņus, proti, dažādu publisko iestāžu sadarbību arī ārpus to attiecīgajām kompetences jomām, lai sniegtu prasītājam integrētu atbildi no vienas vienīgas iestādes.

3.2.3. Otrkārt, Rīcības plāna SOLVIT stiprināšanai III punktā paredzēti svarīgi pasākumi, kuru mērķis ir palielināt SOLVIT kā ES tiesību aktu izpildes nodrošināšanas instrumenta nozīmi un kuri liecina, ka ņemti vērā Konkurētspējas padomes un Eiropas Parlamenta vairākkārt izteikti acinājumi.

3.3. Jāizsaka arī vairākas piezīmes ar mērķi panākt paziņojuma priekšlikuma maksimāli efektīvu īstenošanu.

3.3.1. Pirmkārt, attiecībā uz ieceri popularizēt SOLVIT būtu jāapskata divi jautājumi, kas nav iekļauti Komisijas rīcības plānā.

3.3.2. No vienas puses, ņemot vērā Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES, kas varētu notikt 2019. gada vidū, tiks ievērojami sašaurināts plāna II punktā minētais jēdziens "tirgus". Ja līdz tam laikam nebūs noslēgts nolīgums par Apvienotās Karalistes un ES divpusējām attiecībām un ja AK valsts nebūs Eiropas Ekonomikas zonā, tās valdībai vairs nebūs nekādu saistību attiecībā uz plāna īstenošanu, un tas kaitēs Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem un to valstu pilsoņiem, kurās darbojas SOLVIT centru tīkls.

3.3.3. No otras puses, tā kā ES tiesībām un, konkrētāk, tās ekonomiskajām pamatbrīvībām ir ekstrateritoriāla darbības joma, un līdz ar to priekšrocības un pienākumi attiecas arī uz trešo valstu valstspiederīgajiem un pārvaldes iestādēm, turpmāk būtu jāparedz SOLVIT centru izveide un darbība to valstu teritorijā, ar kurām ES ir noslēgusi īpašus starptautiskus nolīgumus, kas paredzēti LESD 218. panta 6. punkta a) apakšpunkta pirmajos trīs punktos. Tas dotu konkrētu labumu iedzīvotājiem un uzņēmumiem un trešo valstu valstspiederīgajiem, kā arī uzlabotu iekšējā tirgus noteikumu ievērošanu.

3.4. Otrkārt, ir jārada stimuli pārvaldes iestādēm tajās dalībvalstīs, kurās digitālās plaisas vai citu iemeslu dēļ regulas par vienotās digitālās vārtejas izveidi īstenošanai ir vajadzīgs vairāk līdzekļu nekā citās.

3.4.1. Komisija varētu ierosināt apstiprināt darbību ar mērķi stiprināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju. Šķiet, ka šāda darbība būtu arī noderīga, lai stimulētu ieinteresētos uzņēmumus, ņemot vērā Komisijas rīcības plāna III punktā uzskaitītos datus, kas liecina par SOLVIT centros izskatāmo lietu skaita nesamērīgām atšķirībām, kuras nav izskaidrojamas tikai ar iesaistīto dalībvalstu atšķirīgo demogrāfisko īpatsvaru un atšķirīgajiem ekonomikas rādītājiem.

3.5. Visbeidzot visās valstīs, kurās darbojas SOLVIT tīkls, ir jāparedz saistības, kas pēc iespējas ātrāk un ar pārredzamu konkursu starpniecību nodrošinātu personāla atlasīšanu un pieņemtu darbā piemērotus un pastāvīgus darbiniekus tīkla centros iesniegto lietu izskatīšanai.

(5) OV C 487, 28.12.2016., 99. lpp.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Par SOLVIT

4.1.1. EESK atbalsta konkrētus uzlabojumus SOLVIT darbības pilnveidošanai. Tas var būt noderīgs instruments, kas iedzīvotājiem un uzņēmumiem nodrošina platformu, ar kuras palīdzību var novērst daudzas ar iekšējo tirgu saistītās problēmas. Komisijai vēl vairāk vajadzētu uzlabot SOLVIT vispārējo atpazīstamību.

4.1.2. Efektīvāka tiesībsardzība dod labumu gan pilsoņiem, gan uzņēmumiem. Dati liecina, ka salīdzinājumā ar uzņēmumu iesniegto lietu skaitu laika gaitā ir pieaudzis lietu skaits, ko SOLVIT tīklā iesnieguši iedzīvotāji, īpaši ar sociālo nodrošinājumu saistīto lietu skaits. Tomēr uzņēmumu lietu atrisināšanas līmenis, proti, 80 %, bija zemāks par vidējo tīklā (89 %). Komisijai ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai visi lietotāji varētu izmantot tīkla sniegtās iespējas. Ir svarīgi stiprināt šo instrumentu, un EESK cer, ka uz "Rīcības plānu SOLVIT stiprināšanai" liktās cerības piepildīsies, jo īpaši attiecībā uz pārsūdzības procedūras ieviešanu uzņēmumiem preču savstarpējas atzīšanas jomā un tiešāku un efektīvāku juridisku atbalstu tīklam, izmantojot uzlabotu neformālas tiesiskās palīdzības mehānismu un interaktīvus mācību rīkus, kā arī iespēju atrisināt domstarpības.

4.2. Par priekšlikumu regulai par vienoto digitālo vārteju

4.2.1. Komiteja atbalsta regulas priekšlikumā ietvertu iniciatīvu par vienoto digitālo vārteju. Ar vārtejas palīdzību iedzīvotājiem un uzņēmumiem jānodrošina visa informācija un palīdzība, kas tiem vajadzīga darbībai iekšējā tirgū. Ja šis rīks būs labi izstrādāts, tas palīdzēs gan iedzīvotājiem, kas dzīvo un strādā citā ES dalībvalstī, gan arī uzņēmumiem, īpaši MVU un jaunuzņēmumiem, kuri vēlas izmantot kādu no uzņēmējdarbības brīvībām citā dalībvalstī.

4.2.2. Bieži vien iedzīvotāji un uzņēmumi pilnībā neapzinās savas tiesības un iespējas vienotajā tirgū. Vienotajai digitālajai vārtejai ir jāuzlabo un savstarpēji jāsavieno jau esošie rīki un jāpalīdz uzņēmumiem visbiežāk lietotās administratīvās procedūras un formalitātes izpildīt tiešsaistē. Ar šo vārteju jāpanāk lielāka pārredzamība, noteiktība un prognozējamība vienotajā tirgū.

4.2.3. Ir svarīgi, lai vienotajā digitālajā vārtejā būtu pieejama visa informācija un palīdzība, kas uzņēmumiem vajadzīga, lai atvieglotu pārrobežu uzņēmējdarbību. Tas ietver aktuālu un ļoti kvalitatīvu informāciju par tirgu, problēmu atrisināšanu un strīdu izšķiršanas mehānismiem, kā arī elektroniskas procedūras uzņēmumiem, kuri vēlas izvērst pārrobežu darbību.

4.3. Par priekšlikumu regulai par vienotā tirgus informācijas rīku

4.3.1. Dažādām EESK pārstāvētajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, īpaši uzņēmumu pārstāvības organizācijām, ir atšķirīgi viedokļi par priekšlikumu regulai, ar kuru paredz nosacījumus un procedūru, saskaņā ar kuru Komisija var pieprasīt uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām sniegt informāciju attiecībā uz iekšējo tirgu.

4.3.2. Uzņēmumu pārstāvības organizācijas priekšlikumu vērtē atturīgi, jo tas lielā mērā tieši skar uzņēmumus, lai gan vienotā tirgus darbības šķēršļu pārvarēšana ir dalībvalstu kompetencē:

a) vienotā tirgus efektīvākai darbībai būtiski svarīgi labāk piemērot pieņemtos noteikumus. Tas nozīmē, ka vispirms jāsniedz norādes un palīdzība dalībvalstīm noteikumu transponēšanā un piemērošanā. Komisijai vajadzētu uzņemties lielāku lomu izpildes procesā, lai nodrošinātu, ka visi ekonomikas dalībnieki ievēro noteikumus, un nekavējoties sākt izmēģinājuma projektus vai pārkāpumu procedūras noteikumu neievērošanas gadījumā;

b) attiecībā uz informāciju, kas Komisijai pieejama, lai pārvarētu šķēršļus vienotajā tirgū, jau ir izveidoti plaši informācijas kanāli, piemēram, Eiropas Biznesa atbalsta tīkls, strīdu izšķiršanas tiešsaistē platforma (SIT) platforma, datubāze TRIS (*Technical Regulation Information System*), iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMI) sistēma un REFIT platforma. Minētos kanālus varētu izmantot plašāk un sistemātiskāk, lai apzinātu šķēršļus un segmentāciju vienotajā tirgū, tostarp ES tiesību aktu neievērošanu;

c) uzņēmumi pauž bažas un bailes par administratīvā sloga palielināšanos, ko radīs jaunā prasība sniegt konfidenciālu komercinformāciju un sensitīvus datus par uzņēmumiem (cenu politika, uzņēmējdarbības stratēģija), kuras neievērošanas gadījumā piemēro sankcijas un soda naudas.

4.3.3. Savukārt pilsoniskās sabiedrības struktūru pārstāvības organizācijas priekšlikumu regulai vērtē pozitīvi, jo uzskata, ka ir svarīgi

a) nodrošināt piekļuvi uzticamiem datiem, tādējādi ne tikai palielinot pārredzamību, bet arī uzlabojot iekšējā tirgus darbību, jo Komisijas rīcībā būs atbilstīga, nodrošīga un saskaņota informācija, kas ir ļoti svarīga, lai pieņemtu konkrētus pasākumus,

b) laikus iegūt pilnīgu un uzticamu kvantitatīvu un kvalitatīvu informāciju no tirgus dalībniekiem, kuri atlasīti, balstoties uz mērķtiecīgiem informācijas pieprasījumiem,

c) palīdzēt Komisijai nodrošināt iedzīvotāju un uzņēmumu tiesību ievērošanu vienotajā tirgū un stiprināt sadarbību ar dalībvalstīm.

4.3.4. Pieņemot, ka priekšlikumu regulai apstiprinās paredzētajā termiņā, EESK aicina Komisiju izmantot šo rīku, kad nepieciešams, gadījumos ar spēcīgu pārrobežu dimensiju, stingri ievērojot proporcionalitātes principu un ieinteresēto personu pamattiesības, jo īpaši attiecībā uz konfidenciālas informācijas aizsardzību.

4.3.4.1. Turklāt ierosinājums veikt novērtējumu, kas minēts priekšlikuma paskaidrojuma tekstā ir jāiekļauj tiesību aktā, lai tas būtu saistošs noteikums. Šāds tiesību akta novērtējums būtu jāveic piecu gadu laikā pēc regulas pieņemšanas, lai analizētu uzraudzības pasākumu darbību.

5. EESK loma šajā procesā

5.1. ES vienotā tirgus izveides pabeigšana un tā noteikumu pienācīga izpilde ir viena no galvenajām EESK prioritātēm.

5.2. Bieži vien iedzīvotāji un uzņēmumi pilnībā neapzinās savas tiesības un iespējas iekšējā tirgū. Vienotās digitālās vārtejas mērķis ir uzlabot un savstarpēji savienot jau esošos rīkus un palīdzēt uzņēmumiem visbiežāk lietotās administratīvās procedūras un formalitātes izpildīt tiešsaistē. Ar šo vārteju jāpanāk lielāka pārredzamība, noteiktība un prognozējamība vienotajā tirgū.

5.3. EESK, būdama pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāve, ir gatava iesaistīties šajā iniciatīvā. Tādēļ Komiteja piedāvā savu palīdzību regulas par vienoto digitālo vārteju īstenošanas uzraudzībā un novērtēšanā.

5.4. EESK aicina Komisiju cieši sadarboties ar Komiteju, lai izmantotu tās locekļus, kuri nāk no 28 ES dalībvalstīm, zināšanas un pieredzi.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par jaunu lielas noslodzes transportlīdzekļu CO₂ emisiju un degvielas patēriņa monitoringu un ziņošanu”

(COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD))

(2018/C 081/13)

Ziņotājs: **Dirk BERGRATH**

Lidzziņotājs: **Mihai MANOLIU**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 15.6.2017. Padome, 22.6.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sānāksmē	4.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	188/0/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka svarīgiem ES politikas mērķiem vajadzētu būt darbvietu radīšanai, ieguldījumiem, kuru mērķis ir reindustrializēt Eiropu, ekonomikas izaugsmei, pārejai uz nepiesārņojošu enerģētiku, jauniem uzņēmējdarbības modeļiem, novatoriskām tehnoloģijām, vides aizsardzībai un sabiedrības veselībai.

1.2. EESK uzskata, ka pārvadātāji nav izmantojuši visas iespējas samazināt degvielas izmaksas, kas veido ceturto daļu no to darbības izmaksām. Degvielas izmantošanas efektivitāte ir būtisks kritērijs iegādes lēmumu pieņemšanā, un, samazinot degvielas patēriņu, varētu palīdzēt samazināt degvielas importa izmaksas. Eiropas Savienībai ir vajadzīga sertifikācija, degvielas patēriņa novērtējums, emisiju un degvielas patēriņa standarti, un tāpēc būtu jāveicina inovācija. Sīvu konkurenci starp transportlīdzekļu ražotājiem ir radījuši plāni un politika attiecībā uz elektrotransportlīdzekļiem. Transporta nozarei kopā ar būvniecības, lauksaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas nozari jāsniedz ieguldījums emisiju samazināšanā.

1.3. ES pasākumi ir pamatoti, ņemot vērā klimata pārmaiņu pārrobežu ietekmi un nepieciešamību aizsargāt degvielas, transportlīdzekļu un pārvadājumu pakalpojumu vienotos tirgus. Transporta tirgus sadrumstalotība un tirgus pārredzamības zudums, tiesiskā regulējuma atšķirības un atšķirīga monitoringa politika un tādas kopējas datu bāzes neesamība, kurā apkopotu monitoringa datus, ir aspekti, kam ir nozīmīga sociāla un ekonomiska ietekme.

1.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka, pateicoties regulas priekšlikumam, būs vieglāk uzraudzīt un izplatīt informāciju par Eiropas Savienībā jaunreģistrētu lielas noslodzes transportlīdzekļu CO₂ emisijām, un klienti – lielākā daļa no tiem ir MVU – iegūs precīzu informāciju par patēriņu.

1.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka regulas priekšlikumā ir izvēlēts trešais ziņošanas variants, proti, kombinēta ziņošana, jo tas nodrošina digitālu informācijas plūsmu, paredz datu vākšanu gan valstu, gan ES līmenī un nerada lielas administratīvās izmaksas.

1.6. EESK uzsver, ka būtiski tirgi, piemēram, ASV, Kanāda, Japāna un Ķīna pēdējo gadu laikā ir ieviesuši sertifikāciju un paredzējuši degvielas patēriņa efektivitātes pasākumus degvielas patēriņa un/vai emisiju standartu veidā, lai veicinātu inovāciju un strauji paaugstinātu transportlīdzekļu efektivitāti. Tādēļ Eiropā esošo lielas noslodzes transportlīdzekļu ražotāju konkurētspēja ir atkarīga no tā, vai tiks nodrošināta atbilstība šiem standartiem.

1.7. Nav noliedzams, ka tirgus būtībā spiež ES ražotājus samazināt kravas automobiļu degvielas patēriņu, taču transporta uzņēmumi, kas pārsvarā ir mazie un vidējie uzņēmumi, bieži saskaras ar grūtībām finansēt tādu lielas noslodzes transportlīdzekļu iegādi, kuriem ir efektīvāks degvielas patēriņš.

1.8. EESK iesaka, ka Komisijai, nosakot iespējamās CO₂ robežvērtības lielas noslodzes transportlīdzekļiem, būtu jācenšas panākt līdzsvaru starp mērķiem, ko var sasniegt īstermiņā vai vidējā termiņā, un ilgtermiņa mērķi – bezemisiju autotransportu. Tas nozīmē, ka būtu jāveicina inovācija saistībā ar esošajām tehnoloģijām, bet neierobežojot ieguldījumus bezemisiju transportlīdzekļos.

1.9. Šajā saistībā EESK uzskata, ka ieteikumus, ko tā iekļāvusi atzinumā par Augsta līmeņa grupas CARS 21 nobeiguma ziņojumu, varētu piemērot arī lielas noslodzes transportlīdzekļiem, un it īpaši tas attiecas uz īstenošanas grafiku.

1.10. EESK uzsver, ka svarīga nozīme ir publiskajiem ieguldījumiem un regulējumam, kura mērķis ir samazināt autotransporta, tostarp kravu autopārvadājumu radītās emisijas.

1.11. EESK uzsver, ka visi regulatīvie pasākumi jāapvieno ar pastiprinātiem politikas pasākumiem, lai pieprasījumu pēc autotransporta (tostarp smago kravu pārvadājumiem) samazinātu, novirzot pārvadājumus uz citiem transporta veidiem (dzelzceļu, iekšzemes ūdensceļiem utt.), kas rada mazāk siltumnīcefekta gāzu emisiju.

2. Ievads

2.1. Regulas priekšlikumā ir noteiktas prasības, kas attiecas uz Eiropas Savienībā reģistrētiem jauniem lielas noslodzes transportlīdzekļiem, proti, to CO₂ emisiju un degvielas patēriņa monitoringu un ziņošanu. Priekšlikums attiecas uz lielas noslodzes transportlīdzekļiem, kas izstrādāti un konstruēti pasažieru vai preču un piekabju pārvadāšanai ⁽¹⁾.

2.2. Transports un mobilitāte ir ļoti svarīgi Eiropas ekonomikas un konkurētspējas faktori. Šis nozares nozīme ir atspoguļota arī daudzajos citu politiku satvaros, kas spēcīgi to ietekmē. Īstenojot tādas prioritātes kā Enerģētikas savienība, digitālais vienotais tirgus un programma nodarbinātībai, izaugsmei un ieguldījumiem, katrā atsevišķā gadījumā radīsies ieguvums mobilitātes un transporta nozarē.

2.3. ES valstu un valdību vadītāji 2014. gada oktobrī ⁽²⁾ izvirzīja saistošu mērķi līdz 2030. gadam visā ES ekonomikā kopumā samazināt emisijas vismaz par 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Šā mērķkrādītāja pamatā ir globālas prognozes, kas atbilst Parīzes nolīguma par klimata pārmaiņām (COP 21) vidējā termiņa perspektīvai ⁽³⁾. Komisija ir paziņojusi, ka tā ieviesīs degvielas patēriņa efektivitātes standartus jauniem lielas noslodzes transportlīdzekļiem.

2.4. Saskaņā ar nozares datiem 2015. gadā kravas automobiļu eksports radīja tirdzniecības bilances pārpalikumu 5,1 miljarda euro apmērā. Šī nozare ir daļa no autobūves nozares, kas rada 12,1 miljonu tiešo un netiešo darbvieta Eiropā, t. i., 5,6 % no visām ES darbvietām.

⁽¹⁾ Saskaņā ar Direktīvu 2007/46/EK, kas pēdējo reizi grozīta ar Regulu (EK) Nr. 385/2009, attiecīgās transportlīdzekļu kategorijas ir šādas: M1, M2, N1 un N2 kategorijas lielas noslodzes transportlīdzekļi, kuru atskaites masa pārsniedz 2610 kg un uz kuriem neattiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 715/2007, visi M3 un N3 kategorijas transportlīdzekļi, kā arī O3 un O4 kategorijas transportlīdzekļi.

⁽²⁾ Eiropadomes 2014. gada 24. oktobra secinājumi EUCO 169/14, 2. punkts.

⁽³⁾ FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1.

2.5. Dokumentā “Pamatstratēģija spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku” (2015. gada februāris) ⁽⁴⁾ ir noteikts, ka pāreja uz energoefektīvu un dekarbonizētu transporta nozari ir viena no svarīgākajām rīcības jomām. Pamatojoties uz Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām, tagad tiek īstenoti pasākumi, kas izklāstīti mazemisiņu mobilitātes stratēģijā (2016. gada jūlijs) ⁽⁵⁾. Ieguldījumi infrastruktūrā ir daļa no Investīciju plāna Eiropai, un tiem būtu jāveicina ekoloģiski tīra, konkurētspējīga un satīknota nākotnes mobilitāte Eiropā.

2.6. No 1990. līdz 2014. gadam CO₂ emisijas no komerciālajiem transportlīdzekļiem Eiropas Savienībā pieauga ievērojami straujāk nekā no vieglajiem automobiļiem. Komerciālo transportlīdzekļu radītās CO₂ emisijas pieauga par aptuveni 25 %, savukārt vieglo automobiļu radītās emisijas – tikai par apmēram 12 %. Kravas automobiļi un autobusi pašlaik rada aptuveni ceturtdaļu no ceļu transporta nozares CO₂ emisijām Eiropas Savienībā. To radīto emisiju īpatsvars turpina pieaugt, jo, ņemot vērā aizvien stingrākās CO₂ robežvērtības, samazinās vieglo automobiļu un furgonu radītās emisijas.

2.7. Pašreiz Eiropā tipiska 40 tonnu 4 × 2 vilces vienība “tālbrauciena testa ciklā” uz ceļiem un lielceļiem patērē apmēram 33,1 litru degvielas uz 100 km. Tipisks Eiropas 12 tonnu 4 × 2 kravas pārvadājumu automobilis “pilsētvidē veiktas piegādes testa ciklā” patērē apmēram 21,4 litrus degvielas uz 100 km ⁽⁶⁾.

2.8. Lielas noslodzes transportlīdzekļus parasti ražo vairākos posmos; kopumā ir pieejami tikai pielāgoti produkti. Šasijas izgatavo viens ražotājs, bet pēc tam, nākamajā posmā, virsbūvi izgatavo cits ražotājs. Tas nozīmē, ka pabeigta transportlīdzekļa degvielas patēriņu un līdz ar to tā CO₂ emisiju apjomu ietekmē vairāki dažādi ražotāji.

2.9. Lielas noslodzes transportlīdzekļu pircēji ir galvenokārt kravu pārvadātāji. To izdevumi par degvielu var pārsniegt ceturto daļu no darbības izmaksām, un viņi uzskata degvielas patēriņa efektivitāti par savu galveno iegādes kritēriju. Lai gan lielas noslodzes transportlīdzekļu degvielas patēriņa efektivitāte pēdējo gadu desmitu laikā ir paaugstināta, daudziem no vairāk nekā pusmiljona pārvadājumu uzņēmumu, kas lielākoties ir MVU, joprojām nav pieejama standartizēta informācija, kura ļautu novērtēt degvielas patēriņa efektivitātes tehnoloģijas un salīdzināt kravas automobiļus, lai pieņemtu pamatotākos iegādes lēmumus un samazinātu degvielas izmaksas. Turklāt vēl nav kopīgi pieņemtas metodikas degvielas patēriņa mērīšanai.

2.10. Tirgus nepietiekamās pārredzamības dēļ ES lielas noslodzes transportlīdzekļu ražotāji ir mazāk motivēti turpināt centienus paaugstināt transportlīdzekļu efektivitāti un ieguldīt jauninājumos pasaules tirgū, kur valda tik sīva konkurence. Tādēļ pastāv risks, ka ES ražotāji var zaudēt savu pašreizējo vadošo lomu tādā jomā kā transportlīdzekļu degvielas patēriņa efektivitāte.

2.11. Nodrošinot transportlīdzekļu degvielas patēriņa un CO₂ emisiju rādītāju pārredzamību, varētu veicināt konkurenci arī ES tirgū – Komisija 2016. gadā konstatēja, ka tie kravas automobiļu ražotāji, kuri darbojās no 1997. līdz 2011. gadam, bija izveidojuši karteli.

3. Regulas priekšlikums

3.1. Ierosinātā regula ir daļa no dokumentu kopuma “Eiropa kustībā”, kura mērķi ir šādi: uzlabot ceļu satiksmes drošību; veicināt ceļa nodevu taisnīgāku iekasēšanu; samazināt CO₂ emisijas, gaisa piesārņojumu, satiksmes sastrēgumus un birokrātiju uzņēmumiem; cīnīties pret nelegālo nodarbinātību un nodrošināt pienācīgus apstākļus un atpūtas periodus darba ņēmējiem.

3.2. Ilgtermiņā šie pasākumi pozitīvi ietekmēs ne tikai transporta, bet arī citas nozares: tie veicinās nodarbinātību, izaugsmi un ieguldījumus, stiprinās sociālo taisnīgumu, palielinās patērētāju izvēles iespējas un nodrošinās Eiropai skaidru virzību uz emisiju samazināšanu.

⁽⁴⁾ COM(2015) 80 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 501 final.

⁽⁶⁾ Delgado, O., Rodríguez, F., Muncrief, R., *Fuel efficiency technology in European heavy-duty vehicles: Baseline and potential for the 2020–2030 timeframe*, Starptautiskā Tīra transporta padome (ICCT), Baltā grāmata, Berlīne, 2017. gada jūlijs.

3.3. Nākamajos 12 mēnešos šo kopumu papildinās vēl citi priekšlikumi, kas ietvers emisiju standartus vieglajiem automobiļiem un furgoniem laikposmam pēc 2020. gada, kā arī – pirmo reizi – lielas noslodzes transportlīdzekļiem. Ar šiem priekšlikumiem vēl vairāk varēs stimulēt inovāciju, uzlabot konkurētspēju, samazināt CO₂ emisijas, paaugstināt gaisa kvalitāti un uzlabot sabiedrības veselību un ceļu satiksmes drošību.

3.4. Zināšanu trūkums tiks samazināts, izmantojot simulācijas programmatūru – tas būs efektīvs instruments, kas dod iespēju aprēķināt degvielas patēriņu un izmaksas. Jaunā (tipa apstiprinājuma) sertifikācijas regula par CO₂ emisiju noteikšanu būs balstīta uz individuālas darbības datiem un sertificētu procesu ievaddatu ieguvei un pārvaldībai.

3.5. Ar šo regulas priekšlikumu tiek īstenots 2014. gada paziņojums par Smagdarba transportlīdzekļu degvielas patēriņa un CO₂ emisiju samazināšanas stratēģiju. Lielas noslodzes transportlīdzekļu stratēģijā tika paziņots gan par īstenošanas pasākumu, ar ko nosaka ES tirgū laistu jaunu lielas noslodzes transportlīdzekļu CO₂ emisiju sertifikācijas procedūru, kurā emisijas aprēķina ar Transportlīdzekļu patērētās enerģijas aprēķināšanas rīku – VECTO simulācijas rīku, gan arī par tiesību akta priekšlikumu attiecībā uz šo emisiju monitoringu un ziņošanu.

3.6. Tā kā VECTO ir tikai simulācijas rīks, otrajā tiesību aktu kopumā vajadzētu paredzēt degvielas patēriņa testēšanu uz ceļa, un minēt, kā Komisija plāno rīkoties saistībā ar vieglajiem automobiļiem un vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem. Jāizstrādā metodoloģija, kas ļauj diferencēt infrastruktūras lietošanas maksas jauniem lielas noslodzes transportlīdzekļiem atbilstoši CO₂ emisijām (*Eurovignette* direktīvas pārskatīšana un Energoefektivitātes direktīva).

3.7. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis vienoties, lai garantētu, ka trešās personas (pētniecības institūti, transporta uzņēmumi, NVO) var piekļūt oficiālajiem VECTO datiem par degvielas patēriņu, jo tas dotu iespēju salīdzināt rādītājus, izmantojot neatkarīgu testēšanu. Jāveic kvalitātes kontrole un iesniegto datu pārbaudes, lai novērstu jebkādas trūkumus vai pārkāpumus. Šīs pārbaudes būtu jāveic, ievērojot pamattiesības.

3.8. Ar šo priekšlikumu tiek īstenota arī 2016. gada Eiropas mazemisiju mobilitātes stratēģija, kuras mērķis ir līdz 2050. gadam autotransporta nozarē samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par vismaz 60 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeņiem un radikāli samazināt gaisu piesārņojošo vielu emisijas. Minētajā stratēģijā arī paziņots, ka Komisija paātrinās analītisko izpēti par CO₂ emisijas standartu izstrādes iespējām, lai tiesību akta priekšlikumu sagatavotu šajā Komisijas pilnvaru periodā.

3.9. Uzraudzības nolūkā, sākot no 2020. gada, dalībvalstu kompetentajām iestādēm ir pienākums iesniegt datus par jauniem transportlīdzekļiem, kas ES reģistrēti pirmo reizi iepriekšējā gada laikā, un lielas noslodzes transportlīdzekļu ražotājiem ir pienākums iesniegt datus par transportlīdzekļiem, kuru ražošanas datums iekļaujas iepriekšējā kalendārā gada laikā. Šī ikgadējā ziņošana ir jāveic līdz katra gada 28. februārim. Iesniedzamo datu veidi ir izklāstīti regulas priekšlikumam pievienotā I pielikuma A un B daļā.

3.10. Eiropas Vides aģentūras (EVA) uzdevums ir Komisijas vārdā pārvaldīt centralizētu datubāzi, kurā būs apkopoti iesniegtie dati un kura būs publiski pieejama (izņemot noteiktus sensitīvus datus).

3.11. Kompetentās iestādes un ražotāji būs atbildīgi par savu iesniegto datu precizitāti un kvalitāti. Tomēr Komisija var pati pārbaudīt iesniegto datu kvalitāti un vajadzības gadījumā var veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai labotu datus, kas publicēti centrālajā reģistrā. MVU vai mikrouzņēmumiem nav tiešu ziņošanas pienākumu.

3.12. Komisija sagatavos ikgadēju ziņojumu ar analīzi par datiem, ko dalībvalstis un ražotāji iesnieguši par iepriekšējo kalendāro gadu. Analīzē ir jāiekļauj vismaz Savienības lielas noslodzes transportlīdzekļu parka, kā arī katra ražotāja vidējā degvielas patēriņa un CO₂ emisiju rādītāji. Tajā arī, ja iespējams, jāņem vērā dati par jaunu un progresīvu CO₂ samazināšanas tehnoloģiju izmantošanu.

3.13. Komisija ir pilnvarota, izmantojot deleģētos aktus, grozīt datu prasības, kas izklāstītas priekšlikuma regulai pielikumos, kā arī veikt izmaiņas monitoringa un ziņošanas procesā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Tāpat kā iepriekšējos atzinumos par Komisijas ierosinātajiem tiesību aktu priekšlikumiem CO₂ emisiju samazināšanai arī šajā atzinumā EESK vēlreiz pauž atbalstu visām ES iniciatīvām, kuru mērķis ir sasniegt konkrētus rādītāju siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, jo tas ir būtisks elements klimata pārmaiņu ierobežošanā. Tāpēc ir jāatbalsta visi saprātīgi pasākumi, kuru mērķis ir samazināt arī komerciālo transportlīdzekļu radītās emisijas, jo šādu transportlīdzekļu īpatsvars ir vairāk nekā 10 % no visa transportlīdzekļu parka.

4.2. Turklāt izraudzītais instruments – ES regula – ir vispiemērotākais risinājums, kas dod iespēju nodrošināt pieņemto noteikumu tūlītēju ievērošanu un novērst konkurences izkropojumus, kas varētu ietekmēt iekšējo tirgu.

4.3. Datus par CO₂ emisijām un degvielas patēriņu iegūst, izmantojot simulācijas programmatūru *VECTO* (Transportlīdzekļu patērētās enerģijas aprēķināšanas rīku).

4.3.1. Lēmumu izstrādāt šo instrumentu pieņēma pēc tam, kad saistībā ar testēšanas procedūru bija apsvērtas citas iespējas, tostarp dzinēju testēšanas stendi, testēšana ar šasijas dinamometru un borta testi reālajā satiksmē, izmantojot pārnēsājamu emisijas mērīšanas sistēmu (*PEMS*). Galvenie iemesli, kāpēc izvēlējās simulāciju, nevis kādu citu testēšanas procedūru, bija šādi:

- 1) salīdzināmība: dažāda veida lielas noslodzes transportlīdzekļu testa rezultāti ir tieši salīdzināmi;
- 2) izmaksu efektivitāte: testēšanas iekārtu izmaksas ir augstākas nekā simulācijas izmaksas;
- 3) spēja pielāgoties dažādiem modeļiem: lielas noslodzes transportlīdzekļi tiek ražoti ļoti nelielās sērijās, jo transportlīdzekļus lielā mērā pielāgo galalietotāju prasībām;
- 4) atkārtojamība: simulācija dod vislielākās iespējas testus atkārtot;
- 5) precizitāte: var atklāt nelielus uzlabojumus, ko rada vienas sastāvdaļas optimizācija;
- 6) vispusīgums: simulāciju var izmantot, lai optimizētu transportlīdzekļa kopējo konfigurāciju un panāktu zemāku degvielas patēriņu, jo tā ietver visas sastāvdaļas (salonu, riepas, dzinēju, transmisiju utt.). Šo pieeju apstiprināja 2014. gadā pieņemtā lielas noslodzes transportlīdzekļu stratēģijā.

4.3.2. Pienākums *VECTO* datus apstrādāt un nodrošināt, ka dati ir pieejami par visiem lielas noslodzes transportlīdzekļiem, ļauj pircējiem salīdzināt gan dažādus transportlīdzekļu modeļus, degvielas patēriņa tehnoloģijas un dažādas transportlīdzekļa sistēmas (piemēram, celtnis, saldēšanas nodalījums), gan dažādas atsevišķu sastāvdaļu kombinācijas. Atšķirībā no vieglajiem automobiļiem dažādi lielas noslodzes transportlīdzekļu modeļi tiek izmantoti ļoti dažādos veidos atkarībā no to virsbūves, un tas rada atšķirības degvielas patēriņā un CO₂ emisiju daudzumā. Turklāt iespēja salīdzināt palielina konkurenci gan starp transportlīdzekļu ražotājiem, gan starp transportlīdzekļu virsbūvju ražotājiem.

4.3.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka, pateicoties regulas priekšlikumam, būs vieglāk uzraudzīt un izplatīt informāciju par Eiropas Savienībā jaunreģistrētu lielas noslodzes transportlīdzekļu CO₂ emisijām, un klienti – lielākā daļa no tiem ir MVU – iegūs precīzu informāciju par patēriņu.

4.3.4. EESK apzinās, ka emisiju mērīšana reālos braukšanas apstākļos (*RDE*), izmantojot pārnēsājamu emisijas mērīšanas sistēmu (*PEMS*), ir vēlamāka metode nekā emisiju mērīšana, izmantojot šasijas dinamometru vai – kā ierosināts šeit – izmantojot simulācijas programmatūru. Pēc sākuma perioda un pēc tam, kad būs apzināta pieredze ar *VECTO* sistēmu, Komisijai vajadzētu analizēt, vai ir iespējama lielas noslodzes transportlīdzekļu radīto emisiju mērīšana reālos braukšanas apstākļos, un, ja tā ir iespējama, kā to var veikt.

4.4. Veicot ietekmes novērtējumu, Komisija izmēģināja trīs iespējas, kā organizēt datu vākšanu un ziņošanu par tiem Eiropas Vides aģentūrai: 1) ziņošanu veic valstu iestādes; 2) ziņošanu veic lielas noslodzes transportlīdzekļu ražotāji; un 3) ziņošanu veic gan valstu iestādes, gan ražotāji.

4.4.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka regulas priekšlikumā ir izvēlēts trešais ziņošanas variants, proti, kombinēta ziņošana, jo tas nodrošina digitālu informācijas plūsmu, paredz datu vākšanu gan valstu, gan ES līmenī un nerada lielas administratīvās izmaksas.

4.4.2. EESK ar gandarījumu atzīmē to, ka datiem, kurus Komisijai iesniedz valstu kompetentās iestādes un lielas noslodzes transportlīdzekļu ražotāji, ir jābūt publiski pieejamiem. Tā kā jāaizsargā dati un jānodrošina konkurence, EESK atzinīgi vērtē arī priekšlikumu nodrošināt, ka ne transportlīdzekļa identifikācijas numuri, ne ražošanas dati, kas saistīti ar konkrētām piegādātājam daļām (transmisija, asis un riepas) publiski nav pieejami.

4.5. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi apsvērt iespēju lielas noslodzes transportlīdzekļiem noteikt ceļu lietošanas maksas, ko aprēķinātu, ņemot vērā šo transportlīdzekļu radītās CO₂ emisijas. Lai tas būtu iespējams, centrālā reģistra dati (transportlīdzekļa identifikācijas numurs un CO₂ emisiju mērījumi) būtu jāpiesaista reģistrācijas datiem (numurzīme), un pēc tam tie jākopīgo ar ceļu lietošanas maksu pārvaldītājiem.

4.5.1. EESK ir vairākkārt⁽⁷⁾ atbalstījusi Komisijas nodomu ieviest vienotu Eiropas līmeņa sistēmu ceļu lietošanas maksu noteikšanai, pamatojoties uz principu "piesārņotājs maksā". Publiski pārvaldīta vienota ceļu lietošanas maksu sistēma būtu lietderīga arī no datu aizsardzības viedokļa.

4.6. Komisija uzskata, ka tās priekšlikums regulai ir nepieciešams, lai varētu īstenot un ieviest turpmākos CO₂ emisiju standartus lielas noslodzes transportlīdzekļiem. Monitoringa un ziņošanas sistēma ir jo īpaši nepieciešama, lai novērtētu šādu turpmāko standartu ievērošanu, kā tas notiek vieglo automobiļu un furgonu gadījumā.

4.6.1. Kopš 2009. gada Eiropas Savienībā ir bijušas spēkā saistošas CO₂ emisiju robežvērtības pasažieru automobiļiem, un kopš 2011. gada – furgoniem. Lielas noslodzes transportlīdzekļiem līdz šim nav piemēroti līdzvērtīgi CO₂ emisiju ierobežojumi. Tomēr 2018. gadā ir sagaidāms Komisijas tiesību akta priekšlikums, ar ko paredzēts ieviest obligātas CO₂ emisiju robežvērtības arī šiem transportlīdzekļiem.

4.6.2. Būtiski tirgi, piemēram, ASV, Kanāda, Japāna un Ķīna pēdējo gadu laikā ir ieviesuši sertifikāciju un degvielas patēriņa efektivitātes pasākumus degvielas patēriņa un/vai emisiju standartu veidā, lai veicinātu inovāciju un strauji paaugstinātu transportlīdzekļu efektivitāti. Tādējādi Eiropā esošo lielas noslodzes transportlīdzekļu ražotāju konkurētspēja ir atkarīga no tā, vai tiks nodrošināta atbilstība šiem standartiem.

4.7. Ir taisnība, ka tirgus parasti motivē ES ražotājus samazināt kravas automobiļu degvielas patēriņu: degvielas izmaksas ir vislielākais atsevišķais izdevumu postenis (apmēram 30 %) kravu tālsatiksmes autopārvadājumu izmaksu struktūrā. Tādēļ transporta uzņēmumiem kā lielas noslodzes transportlīdzekļu pircējiem ir interese par tādiem smagajiem kravas transportlīdzekļiem, kas patērē pēc iespējas mazāk degvielas.

4.7.1. No otras puses, pieredze liecina, ka tikai ar nesaistošiem mērķiem un tirgus spēkiem vien nepietiek, lai ievērojami samazinātu jaunu transportlīdzekļu degvielas patēriņu un līdz ar to CO₂ emisijas.

4.7.2. Transporta nozarē pārsvarā darbojas mazie un vidējie uzņēmumi. Viena no svarīgākajām problēmām, ar ko saskaras MVU, ir grūtības piekļūt finansējumam. Tādēļ bieži transporta uzņēmumiem ir grūti nodrošināt finansējumu tādu lielas noslodzes transportlīdzekļu iegādei, kuriem ir efektīvāks degvielas patēriņš.

4.7.3. EESK iesaka, ka Komisijai, nosakot iespējamās CO₂ robežvērtības lielas noslodzes transportlīdzekļiem, būtu jācenšas panākt līdzsvaru starp mērķiem, ko var sasniegt īstermiņā vai vidējā termiņā, un ilgtermiņa mērķi – bezemisiju autotransportu. Tas nozīmē, ka būtu jāveicina inovācija saistībā ar esošajām tehnoloģijām, bet neierobežojot ieguldījumus bezemisiju transportlīdzekļos.

4.7.4. Šajā saistībā EESK uzskata, ka ieteikumus, ko tā iekļāvusi atzinumā par Augsta līmeņa grupas CARS 21 nobeiguma ziņojumu⁽⁸⁾, varētu piemērot arī lielas noslodzes transportlīdzekļiem. Piemēram, dot nozares dalībniekiem laiku pilnībā izstrādāt tehnoloģijas, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu atbilstību stingrākām prasībām, bet izvairoties no produktu ievērojamas padārdzināšanās, lai tādējādi galu galā nepalēninātu transportlīdzekļu parka atjaunošanu.

⁽⁷⁾ EESC-2017-02887 (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 181. lpp.), EESC-2017-02888 (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 188. lpp.), EESC-2017-03231 (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 195. lpp.).

⁽⁸⁾ OV C 10, 15.1.2008., 15. lpp.

4.7.5. Šajā saistībā jānorāda, ka Amerikas Savienoto Valstu regulējumu, kas attiecas uz lielas noslodzes transportlīdzekļiem, traktoriem, piekabēm un dzinējiem, var uzskatīt par pozitīvu proaktīvas īstenošanas piemēru. Pēc pirmā posma, kas aptvēra standartus attiecībā uz 2014.–2018. gada modeļiem, tiks īstenots otrais posms, kurā tiks noteikti standarti attiecībā uz 2017.–2027. gada modeļiem.

4.8. EESK uzsver, ka svarīga nozīme ir publiskajiem ieguldījumiem un regulējumam, kura mērķis ir samazināt autotransporta radītās emisijas, tostarp kravu autopārvadājumu emisijas.

4.8.1. Viens no risinājumiem, ko varētu izmantot nākotnē, ir “e-autoceļu” sistēma, proti, hibrīdpiedziņas kravas automobiļus darbinātu gaisa elektropārvades līnijas uz galvenajiem kravu pārvadājumu koridoriem, līdzīgi kā šodien tramvajus, vilcienu un trolejbusus. Kad kravas automobiļi būtu pieslēgti elektrolīnijai, tos varētu darbināt pilnībā elektriski. Ja maršruts novirzītos no elektrolīnijas, transportlīdzeklis brauktu ar dīzeļdzinēju vai elektrodzinēju, izmantojot transportlīdzekli uzstādīta akumulatora jaudu.

4.8.2. Izmantojot tādu metodi kā kravas automobiļu braukšana saistītās kolonās, pastāv iespēja samazināt CO₂ emisijas par aptuveni 10 %. Kravas automobiļi cieši seko viens otram noteiktā attālumā, izmantojot modernas tehnoloģijas savienojamības nodrošināšanai un autovadīšanas atbalsta sistēmas. Transportlīdzeklis konvoja priekšgalā darbojas kā vadītājs. Ja tas bremzē, arī visi citi autokolonnā braucošie kravas automobiļi bremzē. Reakcijas laiks praktiski ir viens pret vienu visiem kravas automobiļiem. Braukšana saistītās kolonās dod iespēju samazināt degvielas patēriņu un palielināt drošību, bet var būt nepieciešamas regulatīvas izmaiņas.

4.8.3. Ar Direktīvu (ES) 2015/719⁽⁹⁾ beidzot tika grozīti noteikumi attiecībā uz lielas noslodzes transportlīdzekļiem, lai uz Eiropas ceļiem tiktu izmantoti tādā veidā konstruēti transportlīdzekļi, kas paaugstina energoefektivitāti un rada mazāk emisiju. Veicot šo grozījumus, tika pieļautas atkāpes attiecībā uz lielas noslodzes transportlīdzekļu kopējo maksimālo pieļaujamo garumu, lai jau reģistrētos transportlīdzekļus varētu aprīkot ar aizmugurē pievienotām aerodinamiskām gaisa plūsmas vadīšanas ierīcēm un jaunie transportlīdzekļi tiktu aprīkoti ar šīm aerodinamikas ierīcēm, kā arī apaļgāku, garāku kabīnes konstrukciju. Tomēr piekabju ražotāji informē, ka, piemērojot šos jaunus noteikumus, tiem rodas problēmas ar reģistrācijas iestādēm.

4.9. EESK uzsver, ka visi regulatīvie pasākumi jāapvieno ar pastiprinātiem politikas pasākumiem, lai pieprasījumu pēc autotransporta (tostarp smago kravu pārvadājumiem) samazinātu, novirzot pārvadājumus uz citiem transporta veidiem (dzelzceļu, iekšzemes ūdensceļiem utt.), kas rada mazāk siltumnīcefekta gāzu emisiju.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁹⁾ OV L 115, 6.5.2015., 1. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par digitālā vienotā tirgus stratēģijas īstenošanas vidusposma pārskatu. Satīklots digitālais vienotais tirgus visiem”

(COM(2017) 228 final)

(2018/C 081/14)

Ziņotājs: **Antonio LONGO**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	4.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	111/0/0
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta priekšlikumu par *digitālā vienotā tirgus stratēģijas* (DVTS) pārskatu, vienlaikus paužot atzinību par Komisijas apņemšanos attiecībā uz likumdošanas iniciatīvu, ar kuru paredzēts īstenot ES mērķus tehnoloģiju, ekonomikas un sociālās izaugsmes jomā.

1.2. Tomēr EESK pauž bažas par kavēšanos pieņemt un īstenot iesniegtās 35 likumdošanas darbības un iniciatīvas, tādējādi radot risku pastiprināt tehnoloģisko un konkurētspējas plaisu starp ES un globālajiem konkurentiem.

1.3. EESK atbalsta Komisijas ierosinājumu DVTS integrēt trīs jaunas likumdošanas iniciatīvas attiecībā uz tiešaistes platformām, Eiropas datu ekonomiku un kibernetiku. Šajā sakarā Komiteja iesaka izmantot visaptverošu pieeju, kurā ņemta vērā vajadzība stiprināt konkurētspēju un digitālo tiesību aizsardzību gan iekšējā tirgū, gan attiecībā uz trešām valstīm.

1.4. Komiteja atkārtoti uzsver vajadzību stiprināt DVTS *sociālo dimensiju* ⁽¹⁾. Tikai ar ES līmeņa pārvaldību, kurā ir iesaistītas valsts valdības, sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība kopumā, būs iespējams risināt problēmas un vērsties pret apdraudējumu, ko sagādā digitālā revolūcija, aizsargājot personas, kuras ir nelabvēlīgā situācijā, un piedāvājot lielākas iespējas iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

1.5. EESK cer, ka ES, ievērojot valsts kompetenci šajā jautājumā, kļūs par vērīgu digitālās izglītības un apmācības plāna veicinātāju, dodot visiem pilsoņiem kognitīvos instrumentus, lai iespējami labāk īstenotu pāreju. Plānam būtu jāattiecas uz visu veidu un līmeņu izglītību – no mācībspēku apmācības līdz pat programmu un didaktikas pārskatīšanai, un vajadzētu būt cieši saistītam ar mūžizglītības sistēmu, kas paredz atjaunināt vai pārkvalificēt darba ņēmēju prasmes. Īpaša uzmanība būtu jāvelta arī vadītājiem, sadarbībā ar universitātēm sākot augsta līmeņa kursus.

⁽¹⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp., 3.8. un 3.9. punkts.

1.6. Digitālā revolūcija ietekmēs visus darba aspektus: organizāciju, vietu, uzdevumus, laikus, nosacījumus un līgumus. EESK uzskata, ka šajā kontekstā sociālajam dialogam var būt liela nozīme, un aicina Komisiju kopā ar sociālajiem partneriem sākt izstrādāt vidēja termiņa un ilgtermiņa perspektīvas un apzināt noturīgus pasākumus nolūkā nodrošināt pienācīgu atalgojumu, kvalitatīvas darbvietas, līdzsvarotas privātās dzīves un darba laika attiecības un vispārēju piekļuvi sociālajam nodrošinājumam.

1.7. EESK atzinīgi vērtē jaunākos panākumus digitālajā nozarē, taču aicina ES un valstu iestādes uzraudzīt tiesību aktu pareizu un pilnīgu īstenošanu (piemēram, *mazumtirdzniecības viesabonēšanas maksas atcelšanu*) un turpināt darbu, lai šajā nozarē mazinātu sadrumstalotību un izkropļojumus. Šajā sakarā EESK iesaka Komisijai pēc iespējas drīzāk publicēt regulu, kas nodrošinātu tiešsaistes satura pakalpojumu pārnesamību.

1.8. Komiteja uzsver, ka svarīgi ir pēc iespējas ātrāk mazināt infrastruktūras, teritoriālo un kultūras digitālo plaisu, kas patlaban kavē ES ekonomisko un sociālo attīstību un rada dzīves apstākļu un iespēju nevienlīdzību gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem. Līdz šim piešķirtais finansējums ir bijis liels, tomēr nepietiekams, lai segtu ES attīstības visas vajadzības.

1.9. EESK atkārtoti uzsver, ka piekļuve internetam ir katra iedzīvotāja pamattiesības, kā arī neaizstājams sociālās iekļaušanas un ekonomiskās izaugsmes instruments, un tādēļ vairs nav atliekama šā instrumenta iekļaušana vispārējo pakalpojumu vidū.

1.10. EESK aicina Komisiju paātrināt e-pārvaldes un e-veselības stratēģiju īstenošanas tempu, jo tās ir gan būtisks priekšnoteikums Eiropas digitālajai attīstībai, gan arī nodrošinās pozitīvu ietekmi uz pakalpojumu kvalitāti un iedzīvotāju dzīvi.

1.11. Komiteja uzskata, ka ir vairāk jāatbalsta MVU, jo digitālās vides izmantošana jau ir kļuvusi par neatņemamu priekšnoteikumu, lai saglabātu savu vietu tirgū. Turklāt atbalsts uzņēmumiem nav iedomājams bez *ad hoc* stratēģijas jaunuzņēmumiem, kuras pamatā ir trīs galvenie mērķi: noteikumu vienkāršošana, tīklu veidošana un atvieglota piekļuve finansējumam.

1.12. Komiteja aicina Komisiju stiprināt digitālās jomas patērētāju tiesību aizsardzību visā Savienībā un raudzīties, lai dažādu tiesību aktu saskaņošana nenozīmētu aizsardzības samazināšanu tur, kur tā jau ir konsolidēta un apmierinoša.

1.13. EESK uzskata, ka kibernetika ir prioritāte ES suverenitātei un konkurētspējai, jo tā ir transversāla visām digitālās piemērošanas jomām. Komiteja iesaka Komisijas priekšlikumā paredzēt ievērojami uzlabot novēršanas, atturēšanas, reaģēšanas, krīžu pārvaldības un izturētspējas standartus, ievērojot ES pamattiesības un veidojot pamatu dalībvalstu un trešo valstu sadarbības stiprināšanai.

2. Digitālā vienotā tirgus aktuālais stāvoklis

2.1. Kopš 2015. gada maija Eiropas Komisija ir izstrādājusi 35 tiesību aktu priekšlikumus, kas paredzēti digitālās vienotā tirgus stratēģijā (DVTs) ⁽²⁾, bet no kuriem daudzi vēl nav īstenoti, jo attiecībā uz tiem Komisija, Parlaments un Padome vēl turpina apspriešanos vai arī tiem vēl priekšā ir efektīva īstenošana atsevišķās dalībvalstīs. Paziņojumā par digitālā vienotā tirgus stratēģijas vidusposma pārskatu ir sniegts sākotnējais izvērtējums par veiktajām iniciatīvām un sasniegtajiem rezultātiem.

2.2. Vissensitīvākās īstenotās vai īstenojamās iniciatīvas citu starpā ir:

— *mazumtirdzniecības viesabonēšanas maksu atcelšana* ⁽³⁾ no 2017. gada 15. jūnija,

⁽²⁾ COM(2015) 192 final.

⁽³⁾ COM(2016) 399 final.

- tiešsaistes saturs pakalpojumu pārrobežu pārnesamība⁽⁴⁾, sākot no 2018. gada sākuma,
- tādas nepamatotas ģeogrāfiskās bloķēšanas atcelšana⁽⁵⁾, kas nodara kaitējumu patērētājiem.

2.3. Komisija uzskata, ka ir svarīgi īstenot *savienojamības tiesību aktu kopumu*⁽⁶⁾, kas veicinās augstas kvalitātes digitālo infrastruktūru ieviešanu visā ES ar mērķi paplašināt digitālās revolūcijas priekšrocības uz visiem uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

2.4. Lai veicinātu pārrobežu elektronisko tirdzniecību, svarīgi būs pieņemt Komisijas priekšlikumus, kuru mērķis ir saskaņot *digitālo līgumu noteikumus*⁽⁷⁾, stiprināt sadarbību starp valstu patērētāju aizsardzības iestādēm⁽⁸⁾, padarīt pieejamas pārrobežu piegādes izmaksas⁽⁹⁾, vienkāršot PVN deklarēšanas procedūras⁽¹⁰⁾, novērst negodīgu tirdzniecības praksi un aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības, tostarp autortiesības⁽¹¹⁾.

2.5. Lai sasniegtu augstākus *datu aizsardzības standartus*⁽¹²⁾ un *elektronisko sarunu konfidencialitāti*⁽¹³⁾, Komisija ir pieņēmusi divas *ad hoc* regulas, kas būs jāpieņem 2018. gadā.

2.6. Audiovizuālās jomas tiesiskais regulējums⁽¹⁴⁾ tiks pielāgots digitālā laikmeta prasībām, pārskatot *autortiesību noteikumus*⁽¹⁵⁾, lai atvieglotu pārrobežu piekļuvi autoru darbiem un palielinātu iespējas ar autortiesībām aizsargātus darbus izmantot izglītībā, pētniecībā un kultūrā.

3. Komisijas jauno priekšlikumu kopsavilkums

3.1. Ņemot vērā digitālās pasaules dabisku attīstību, kas paredzēs pastāvīgus infrastruktūras un noteikumu pielāgojumus, ir svarīgi nodrošināt, lai visiem lietotājiem būtu pieejama droša, atklāta un taisnīga digitālā vide. Šie nosacījumi ir neaizstājami, lai nostiprinātu uzticību, kas joprojām ierobežo digitālā vienotā tirgus paplašināšanu⁽¹⁶⁾.

3.2. Komisija ir noteikusi trīs jomas, kurās ES darbība ir neatliekama un saistībā ar kurām drīzumā ir paredzēts iesniegt likumdošanas iniciatīvas: 1) **tiešsaistes platformas**; 2) **Eiropas datu ekonomika**; 3) **kiberdrošība**.

3.3. *Tiešsaistes platformas*⁽¹⁷⁾ piedalās DVT pārveidošanā, kļūstot par “*interneta vērtziņiem*”, jo tās funkcionē kā starpposms piekļuvē informācijai, saturam un tiešsaistes tirdzniecības darījumiem. Tādēļ 2017. gadā Komisija izstrādās iniciatīvu, lai tās iesaistītu un piešķirtu tām atbildību tīkla pārvaldībā. Jo īpaši ir jārisina problēma saistībā ar negodīgiem noteikumiem līgumos un nekorektu tirdzniecības praksi attiecībā starp platformām un uzņēmumiem. Turklāt nelegāla saturs izņemšana tiks padarīta ātrāka un efektīvāka, ieviešot formālu atzīmēšanas un izņemšanas sistēmu.

3.4. *Datu ekonomikai* ir paredzēta arvien būtiskāka loma attiecībā uz uzņēmumiem, iedzīvotājiem un sabiedriskajiem pakalpojumiem. Komisija 2017. gadā publiskos divas likumdošanas iniciatīvas attiecībā uz *personas datu brīvu pārrobežu plūsmu* un publisko un ar publiskiem finanšu līdzekļiem savāktu *datu pieejamību un atkalizmantošanu*. Visbeidzot, lai sagatavotu digitālo tirgu *lietu interneta* attīstībai, tiks paredzēti principi atbildības noteikšanai intensīvas datplūsmas produktu radīto kaitējumu gadījumā.

⁽⁴⁾ COM(2015) 627 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 289 final.

⁽⁶⁾ COM(2016) 587, 588, 589, 590, 591 final.

⁽⁷⁾ COM(2015) 634 un 635 final.

⁽⁸⁾ COM(2016) 283 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 285 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 757 final.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 593 final.

⁽¹²⁾ Regula (ES) 2016/679.

⁽¹³⁾ COM(2017) 10 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2016) 287 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 593 un 594 final.

⁽¹⁶⁾ Eiropas barometra speciālpauze 460.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 288 final.

3.5. Komisija 2017. gadā pārskatīs ES kiberdrošības stratēģiju⁽¹⁸⁾, kā arī Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūra (ENISA) pilnvaras, lai tās pielāgotu jaunām problēmām un riskiem. Turklāt tiks ierosināti papildu pasākumi attiecībā uz noteikumiem, sertifikāciju un marķēšanu kiberdrošības jomā, lai labāk aizsargātu objektus saistībā ar kiberuzbrukumiem. Šis process ietvers ar publiskā un privātā sektora partnerības stiprināšanu.

3.6. Lai uzlabotu digitālās prasmes un nodarbinātību, Komisija aicina pēc iespējas drīzāk īstenot Eiropas prasmju programmu⁽¹⁹⁾ un digitālo prasmju un arodu koalīciju⁽²⁰⁾. Turklāt 2018. gadā Komisija uzsāks projektu *Digitālā iespēja*, kura mērķis būs dot izglītības iestāžu absolventiem pārrobežu stažēšanās iespēju digitālajā nozarē.

3.7. Eiropas rūpniecības digitalizācijas stratēģija⁽²¹⁾ veicinās sadarbību un labas prakses apmaiņu. Šo iniciatīvu papildina resursi, kas paredzēti programmā "Apvārsnis 2020" (5,5 miljardi EUR), un privātie un publiskie ieguldījumi, piesaistot publiskā un privātā sektora partnerību. Dažās būtiskās jomās, piemēram, tādās kā enerģētikas, transporta un finanšu joma, tiks būtiski mainīti ilgtspējības un efektivitātes kritēriji.

3.8. ES e-pārvaldes rīcības plāns 2016.–2020. gadam⁽²²⁾ atvieglos pāreju uz digitālajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem valstu un Eiropas līmenī. Komisija paredz, ka veselības aprūpes nozarē tiks veiktas būtiskas izmaiņas, lai nodrošinātu veselības aprūpes tiesības katrā ES valstī (veselības kartes un digitālās receptes) un arvien plašāku tehnoloģiju izmantošanu ārstu atbalstam (analīzēm, operācijām, terapijai ...).

3.9. Nolūkā stiprināt pozīcijas pasaules mērogā ES ir palielinājusi līdzekļus pētniecības un inovācijas jomā un uzsākusi divas būtiskas iniciatīvas tehnoloģiju jomā: *mākoņdatošanu*, lai kopīgotu un atkalizmantoju iegūtās zināšanas, un *kvantu skaitļošanu*, lai atrisinātu skaitļošanas problēmas, kuru risināšana nav pa spēkam tagadējiem superdatoriem.

3.10. Komisija uzskata, ka DVTS arvien vairāk ietekmēs attiecības starp ES un trešām valstīm. Tas ietvers jauno digitālo tiesību aizsardzību, cīņu pret digitālo protekcionismu un iniciatīvu veicināšanu cīņā pret sašķeltību digitālajā jomā pasaules mērogā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas apņemšanos attiecībā uz likumdošanas iniciatīvu, lai sasniegtu DVTS noteiktos mērķus tehnoloģiju, ekonomikas un sociālās izaugsmes jomā. Konkrēti, Komiteja uzskata, ka šim vidusposma pārskatam ir būtiska nozīme šīs stratēģijas īstenošanā, samazinot sadrumstalotību un izkropļojumus.

4.2. EESK atzinīgi vērtē jaunākos sasniegumus, piemēram, tādas kā mazumtirdzniecības viesabonēšanas maksu atcelšana⁽²³⁾, tiešsaistes produktu pārrobežu pārnesamība⁽²⁴⁾ un nepamatotas ģeogrāfiskās bloķēšanas atcelšana⁽²⁵⁾. Šādas iniciatīvas palīdzēs radīt labāku priekšstatu par ES, kaut arī joprojām ir daudz risināmu problēmu, lai nodrošinātu patērētāju tiesības un godīgu konkurenci starp uzņēmumiem.

4.2.1. Komiteja tomēr norāda, ka daudzās dalībvalstīs viesabonēšanas maksu atcelšana noris sadrumstaloti un nevienmērīgi, tādējādi radot uzskatāmu kaitējumu patērētājiem un ES tēlam. Dažādās valstīs patērētāju apvienības ziņo par mēģinājumiem apiet viesabonēšanas atcelšanu, kas izpaužas galvenokārt kā tiešsaistes pārlūkošanas nodrošināšanai vajadzīgo gigabaitu ierobežošana. Tādēļ EESK aicina Komisiju stingri uzraudzīt šo procesu, kā arī pastiprināt un paātrināt tā īstenošanas termiņus un kārtību.

⁽¹⁸⁾ JOIN(2013) 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2016) 381 final.

⁽²⁰⁾ 2016/C484/01.

⁽²¹⁾ COM(2016) 180 final.

⁽²²⁾ COM(2016) 179 final.

⁽²³⁾ OV C 24, 28.1.2012., 131. lpp.; OV C 34, 2.2.2017., 162. lpp.

⁽²⁴⁾ OV C 264, 20.7.2016., 86. lpp.

⁽²⁵⁾ OV C 34, 2.2.2017., 93. lpp.

4.2.2. Attiecībā uz tiešsaistes satura pārrobežu pārnesamību EESK cer, ka provizorisko vienošanos starp Padomi un Komisiju, ko Eiropas Parlaments pieņēma pagājušā gada 18. maijā, sāks drīz konkrēti īstenot. Vienošanās attiecas uz regulu, ar ko Eiropas Savienībā ieviest vienotu pieeju tiešsaistes satura pārnesamībai, lai nodrošinātu pakalpojumu abonentiem iespēju tiem piekļūt un tos izmantot, kad viņi uz laiku uzturas citā dalībvalstī, kas nav viņu dzīvesvietas valsts.

4.3. EESK pauž bažas par to, ka tikai daži tiesību aktu priekšlikumi, kurus Komisija ierosinājusi DVTS jomā, ir faktiski īstenoti. Tas rada nopietnus ierobežojumus attiecībā gan uz stratēģijas novērtējumu kopumā, gan uz reālistiskām ES izaugsmes un konkurētspējas perspektīvām. Komiteja aicina visas *koplēmuma* pieņemšanas procesā iesaistītās iestādes saīsināt sarunu laiku un cer, ka dalībvalstis savlaicīgi un saskaņoti piemēros noteikumus.

4.4. EESK uzskata, ka digitālā revolūcija radikāli mainīs iedzīvotāju dzīvi, kā arī ietekmēs uzņēmējdarbības veidus, ražošanu un tirdzniecību, radot pašlaik grūti paredzamas ilgtermiņa sekas, jo īpaši attiecībā uz darba tirgu un nodarbinātību. Digitalizācija pārveidos darba organizāciju, uzdevumus, vietu, laikus, nosacījumus un līgumus. Tāpēc Komiteja atkārtoti uzsver vajadzību digitālā vienotā tirgus stratēģijā (DVTS) stiprināt *sociālo dimensiju* ⁽²⁶⁾. Tikai šādā veidā būs iespējams apsvērt visas problēmas un riskus, ko sagādā digitālā revolūcija, lai ikvienam nodrošinātu iespēju izmantot tās radītās priekšrocības un iespējas.

4.5. EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir pēc iespējas ātrāk sākt īstenot plašu ES programmu, kas veltīta digitālajai izglītībai un apmācībai, lai nodrošinātu visiem iedzīvotājiem instrumentus labākai pārejas pārvarēšanai. Kaut arī EESK apzinās valstu konkrēto kompetenci šajā jautājumā, tā jo īpaši cer, ka šo programmu sāks īstenot skolās, uzlabojot skolotāju zināšanas, pielāgojot mācību programmas un didaktiku digitālajām tehnoloģijām (ieskaitot e-mācības), kā arī nodrošinot visiem jauniešiem augstas kvalitātes apmācību. Šo programmu varēs dabiski paplašināt uz mūžizglītību, lai mainītu vai atjauninātu visu darbinieku prasmes ⁽²⁷⁾.

4.6. EESK uzskata, ka uzņēmumiem būs steidzami jāpielāgo savas digitālās prasmes, īpašu uzmanību pievēršot jautājumiem par kiberdrošību. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai vajadzētu atbalstīt uzņēmumus, lai ar akadēmisko aprindu atbalstu nodrošinātu augsta līmeņa apmācību vadītājiem, uzlabotu zināšanas un izpratni par riskiem saistībā ar datu zādību un datornoziedzību. EESK arī uzskata, ka svarīgi ir atbalstīt IT drošības speciālistu apmācību, izmantojot atbilstīgas kiberuzbrukumu simulācijas un pārbaudot viņu reaģēšanas spējas.

4.7. EESK atzīmē, ka papildus tam, kas jau tika ieteikts 2015. gadā ⁽²⁸⁾, dažas būtiskas problēmas, kas saistītas ar DVT ieviešanu, vēl netiek pietiekami risinātas. Digitālo prasmju izplatīšana, datorprasmes, uzņēmumu digitalizācija un e-pārvalde joprojām ir galvenie priekšnoteikumi plašai, kopīgai un līdzsvarotai attīstībai.

4.8. ES ir ieguldījusi un arvien turpina ieguldīt inovācijās, kā arī digitālajā nozarē. Tomēr, atsaucoties uz Komisijas veikto vajadzību novērtējumu (apmēram 155 miljardi EUR), ieguldījumu apjomi vēl ir tālu no līmeņa, kas ir pietiekams, lai nodrošinātu digitālās nozares spēcīgu un līdzsvarotu attīstību, ņemot vērā svarīgākos globālos konkurentus. Tādēļ bieži vien Komisija ir paziņojusi, ka ieguldījumu trūkuma pārvarēšanai tā vēlas izmantot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP).

4.8.1. EESK uzskata, ka PPP noteikti ir svarīgs attīstības un inovācijas virzītājspēks, taču to nevar uzskatīt par universālu līdzekli pret visām problēmām. Tādēļ Komiteja aicina Eiropas iestādes aktīvāk iesaistīties darbībās un finansējuma piešķiršanā jomās, kurās tirgus ir mazāk attīstīts, lai ar šādām iniciatīvām radītu infrastruktūru ar augstu pievienoto vērtību, bet kuru ieguvumus varētu sagaidīt tikai ilgtermiņā (EISI programma).

⁽²⁶⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp., 3.8. un 3.9. punkts.

⁽²⁷⁾ OV C 434, 15.12.2017., 30. lpp.

⁽²⁸⁾ OV C 71, 24.2.2016., 65. lpp., *Digitālā vienotā tirgus stratēģija*, 1.1., 1.2., 1.3. un 1.8. punkts.

4.9. Nodokļu uzlikšana digitālajai nozarei starptautiskā līmenī jau noteiktu laiku ir izraisījusi plašas debates un būtiskas institucionālas iniciatīvas. Konkrēti, valstu nodokļu sistēmas ne vienmēr paredz uzlikt nodokli peļņai, ko nozares uzņēmumi gūst ES. Komiteja aicina Komisiju noteikt risinājumus, lai saskaņā ar subsidiaritātes principu nodrošinātu līdzsvaru starp vajadzību pēc taisnīgas peļņas aplikšanas ar nodokļiem un šķēršļu neradīšanu inovācijai un attīstībai.

4.10. EESK atkārtoti uzsver, ka ir svarīgi samazināt *digitālo plaisu*, kas draud kļūt par vienu no ekonomiskās, nodarbinātības un sociālās atstumtības pamatfaktoriem. Šajā sakarā pēc iespējas ātrāk ir jāsteno izglītības un apmācības stratēģijas, ko ES paredzējusi digitālajā jomā (*Eiropas prasmju programma* un *digitālo prasmju un darbvietu koalīcija*). Tādēļ EESK iesaka Komisijai raudzīties, lai dalībvalstis ātri un pareizi minēto procesu īstenotu.

4.11. Komiteja atkārtoti uzsver principu, ar kuru saskaņā piekļuve internetam ir ikviena iedzīvotāja pamattiesību sastāvdaļa un sociālās integrācijas un ekonomiskās izaugsmes neatsverams instruments. Tādēļ piekļuve ātrdarbīgam internetam bez kavēšanās jāiekļauj vispārējo pakalpojumu vidū⁽²⁹⁾. EESK arī uzskata, ka digitālās revolūcijas procesu var pārvaldīt tikai ar iedzīvotāju aktīvu iesaistīšanos, nodrošinot viņu informētību par iespējām un briesmām, ko sniedz internets.

4.12. Tāpēc svarīgi ir, lai ES aktīvi atbalstītu un piedalītos ikgadējā Interneta pārvaldības forumā, kas nākamajā Ženēvas sanāksmē 2017. gada decembrī sauksies *Shape Your Digital Future!*, un tajā tiks apspriests, kā maksimāli palielināt iespējas, ko piedāvā internets, ņemot vērā jaunus riskus un problēmas.

4.13. EESK atbalsta *savienojamības tiesību aktu kopumu*⁽³⁰⁾ un īpaši atzinīgi vērtē iniciatīvas teritoriālās *digitālās plaisas* mazināšanai (*Wifi4EU*) un digitālo sakaru kvalitātes nodrošināšanai (5G). Konkrēti, Komiteja uzskata, ka iniciatīva *Wifi4EU* ir būtiska, lai vienotais digitālais tirgus patiešām būtu pieejams visiem. Tāpēc Komiteja sagaida, ka iepriekš minētais izmēģinājuma projekts, kura budžeta apjoms pašlaik ir 125 miljoni EUR, varēs kļūt strukturāls ES politikas jomās un ka tā budžets tiks pielāgots, lai tādējādi nodrošinātu visiem iedzīvotājiem, tostarp tiem, kas dzīvo apgabalos, kur tirgus aktivitāte ir zema (salās, kalnu apvidos un attālākajos reģionos), kvalitatīvu piekļuvi internetam.

4.14. EESK atbalsta priekšlikumu iesaistīt **tiešsaistes platformas** plaša mēroga projektā, lai tās kļūtu par atbildīgiem taisnīgas un pārredzamas interneta ekosistēmas dalībniekiem. Tomēr šajā procesā bez ievēribas nevar atstāt vajadzību samazināt likumdošanas sadrumstalotību, ņemot vērā ietekmi uz uzņēmumiem (negodīga konkurence), darba ņēmējiem (līgumi) un patērētājiem⁽³¹⁾ (pārrobežu strīdi), kā arī nodrošinot ieviesto standartu saglabāšanu.

4.15. EESK uzskata, ka **Eiropas datu ekonomika** ir viena no jomām, kurā visvairāk redzama atšķirība starp ES un globālajiem digitālās inovācijas līderiem. Komiteja atbalsta priekšlikumu izveidot tiesisko regulējumu ar nosacījumu, ka to varētu atbilstīgi piemērot saistībā ar *mākoņdatošanu*⁽³²⁾, *mākslīgo intelektu* un *lietu internetu*, ka tajā ir ņemta vērā līgumu brīvība, novēršot šķēršļus inovācijai, un tam tiek paredzēts pietiekams ES finansējums.

4.16. EESK uzskata, ka **kiberdrošība** ir prioritāte, jo tā ir transversāla visām digitālās piemērošanas jomām un nepieciešama, lai nodrošinātu ES suverenitāti, kas nav iedomājama bez digitālās autonomijas gan datu vākšanā un pārvaldībā, gan arī pašu iekārtu pārvaldībā, kuras izmanto šī procesa kontrolei un pārraudzībai. ņemot vērā attiecīgo jomu daudzveidību, EESK uzskata, ka finansējums kiberdrošībai ir būtiski jāpalielina, ejot tālāk par pētījumiem un iesaistot uzņēmumus no sensitīvām nozarēm (transporta, rūpnieciskā ražošana ar augstu pievienoto vērtību utt.), kā arī atbalstot dalībvalstis digitālās aizsardzības nostiprināšanā.

⁽²⁹⁾ OV C 161, 6.6.2013., 8. lpp.

⁽³⁰⁾ EESK ir izstrādājusi atzinumu par katru priekšlikumu, pamatojoties uz vienotu struktūru, lai nodrošinātu redzējuma un satura konsekvenču: OV C 125, 21.4.2017., 51. lpp.; OV C 125, 21.4.2017., 56. lpp.; OV C 125, 21.4.2017., 65. lpp.; OV C 125, 21.4.2017., 69. lpp.; OV C 125, 21.4.2017., 74. lpp.

⁽³¹⁾ OV C 75, 10.3.2017., 119. lpp.

⁽³²⁾ OV C 487, 28.12.2016., 86. lpp.

4.17. Pašlaik kibernetorisms un kibernetozieguni rada paredzamus draudus visu valstu ekonomikām un valdībām. Komiteja iesaka kibernetdrošības stratēģijas pārskatīšanas priekšlikumā paredzēt ievērojami uzlabot novēršanas, atturēšanas, reaģēšanas, krīžu pārvaldības un izturētspējas standartus, ievērojot ES pamattiesības un veidojot pamatu dalībvalstu un trešo valstu sadarbības stiprināšanai.

4.17.1. EESK atbalsta Komisijas viedokli, uzskatot, ka visiem digitālajiem produktiem un ar tiem saistītajām sistēmām jābūt drošām jau kopš to laišanas tirgū, un sagaida, ka iespējami ātri tiks pieņemti paziņotie pasākumi.

4.17.2. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu paplašināt ENISA pilnvaras⁽³³⁾, pielāgojot tās jaunajiem globālajiem draudiem. Konkrēti, EESK uzskata, ka Eiropas kibernetdrošības stratēģiju pārskatīšana veicinās arī lielāku atklātību, dialogu un pārredzamību ENISA un iedzīvotāju, organizētās pilsoniskās sabiedrības starpā, lai aģentūra varētu uzlabot savas iniciatīvas un darbību.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Kaut arī 90 % Eiropas uzņēmumu ir vajadzīgas digitālās prasmes, 2016. gadā tikai 44 % Eiropas iedzīvotājiem un 37 % darba ņēmējiem tās bija vismaz pietiekamas. Turklāt gandrīz puse Eiropas uzņēmumu neveic savu darbinieku pārkvalificēšanu, kaitējot gan darba ņēmējiem, gan pašu uzņēmumu konkurētspējai⁽³⁴⁾. Tādēļ EESK atkārtoti uzsver, ka ir steidzami ar *ad hoc* resursiem jāfinansē vērīnīga digitālās izglītības un apmācības stratēģija⁽³⁵⁾, īpašu uzmanību pievēršot plaīsal starp iedzīvotājiem, kuriem *digitālās iemaņas ir "ieliktas šūpulī"*, un vecākiem cilvēkiem⁽³⁶⁾, kā arī sniedzot atbalstu un palīdzību visiem "nedigitalizētajiem" subjektiem, neatkarīgi no to vecuma vai statusa.

5.2. Saistībā ar ietekmi uz nodarbinātību pastāv arī konkrēta iespēja, ka robotizācija radīs darbvietu plašu samazināšanu, pakāpeniski pārņemot darbvietas, kas ietver darbību atkārtotošanos un mazāku radošumu⁽³⁷⁾. Tādēļ EESK aicina Komisiju izmantot Eiropas sociālā dialoga instrumentu un radīt iespēju, lai nodrošinātu pienācīgu atalgojumu, līdzsvarotas privātās dzīves un darba laika attiecības, kvalitatīvas darbvietas, kā arī vispārēju piekļuvi sociālajam nodrošinājumam⁽³⁸⁾.

5.2.1. Lai pārvarētu digitalizācijas problēmas, būs svarīgi veikt pasākumus izglītības un apmācības jomās, izstrādājot Eiropas mēroga *ad hoc* nostādnes, kā pārkvalificēt tos darba ņēmējus, kuru darbs tiks nodots mašinām vai robotizācijas procesā izzudīs, pienācīgi novēršot sociālās sekas, lai viņiem nodrošinātu cienīgu dzīvi profesionālās pārprofilēšanās posmā. Pamatā tas ietvers šādu pasākumu iekļaušanu vērīnīgā, elastīgā un stabilā stratēģijā, kas spēj ātri un efektīvi reaģēt uz pārmaiņām, ko izraisa digitālā revolūcija, lai to pārvaldītu un lai tās sekas neradītu negatīvu ietekmi.

5.3. EESK atkārtoti pauž atbalstu *e-pārvaldes* rīcības plānam, kas paredzēts, lai piedāvātu viegli lietojamus, personalizētus un pārrobežu digitālos pakalpojumus. Komiteja tomēr uzskata, ka šos mērķus patlaban nevar sasniegt, ņemot vērā kavēšanas stratēģijas īstenošanā valstu līmenī un vienmērīgi izkliedētas, *savstarpēji savienotas* digitālās infrastruktūras trūkumu Eiropas mērogā. Komiteja atzīmē, ka pastāv problēmas saistībā ar principu "*tikai vienreiz*" un kavēšanas izveidot *vienotu digitālo vārteju*. Turklāt EESK arī atkārtoti uzsver vajadzību nodrošināt jaunāko tehnoloģiju *modernizāciju* un vajadzību pēc lielākas pieejamības nodrošināšanu lietotājiem attiecībā uz iespēju mainīt vai dzēst savus datus (*tiesības tikt aizmirstam*)⁽³⁹⁾.

⁽³³⁾ OV C 75, 10.3.2017., 124. lpp.

⁽³⁴⁾ Eiropas Komisija, *Digital Transformation Scoreboard*, 2017. g.

⁽³⁵⁾ OV C 173, 31.5.2017., 1. lpp.; OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.

⁽³⁶⁾ OV C 389, 21.10.2016., 28. lpp.

⁽³⁷⁾ *The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis*, ESAO, 2016. g. Patlaban ir uzsāktas debātes par digitālās revolūcijas ietekmi uz nodarbinātības līmeni. ESAO ir aplēsusi darbvietu skaita samazinājumu 9 % apmērā (darbvietas, kuras tiek uzskatītas par vismonotonākām), bet citos pētījumos, piemēram, Pasaules Bankas vai citu iestāžu pētījumos, paredzēta darbvietu skaita palielināšanās vai izzudušo darbvietu kompensēšana ar jaunu darbvietu radīšanu. Ir saprotams, ka visi pētījumi balstās uz principa, ka nodarbinātības jomā notiks lielas pārmaiņas, kā arī uz nepieciešamības pieņemt savlaicīgus un noturīgus pretpasākumus.

⁽³⁸⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

⁽³⁹⁾ OV C 487, 28.12.2016., 99. lpp.

5.4. Komiteja atzīst, ka *e-veselības* nozarē ir līdzīgas problēmas kā *e-pārvaldes* jomā. Tādēļ EESK ierosina veicināt progresīvas digitālās infrastruktūras izveidi, lai stiprinātu sadarbību ar pētniecību un inovāciju un aktīvāk iesaistītu lietotājus un veselības aprūpes speciālistus⁽⁴⁰⁾.

5.5. EESK atbalsta paziņojumu *Eiropas rūpniecības digitalizācija*, atkārtoti uzsverot, ka neviena dalībvalsts atsevišķi nevar izmantot visas iespējas, ko piedāvā digitālā joma. Gluži pretēji, ES var sacensties ar svarīgākajiem globālajiem konkurentiem, ar nosacījumu, ka tiek izstrādāta kopēja stratēģija, kas vajadzīga, lai stiprinātu Eiropas rūpniecisko bāzi (*rūpniecība 4.0*), kas ir konkurētspējas autonomas faktors un spēj piesaistīt ieguldījumus, veicināt darbvietu skaita palielināšanos un pastāvīgi koncentrēt uzmanību uz rūpnieciskās ražošanas mērķa sasniegšanu, kas ir 20 % no Eiropas IKP līdz 2020. gadam⁽⁴¹⁾.

5.6. Komiteja aicina Komisiju atbalstīt digitālo inovāciju visos uzņēmumos, īpašu uzmanību pievēršot MVU, kuri no digitalizācijas varētu gūt lielus ieguvumus (vienkāršošana un birokrātijas mazināšana), bet kuri, nesāņemot pienācīga atbalstu un palīdzību, var zaudēt vietu tirgū. Katra uzņēmuma digitalizācija jau ir kļuvusi vajadzīga, bet ne pietiekams priekšnoteikums, lai saglabātu vietu tirgū, un MVU, kuru rīcībā mazāk instrumentu un resursu, varētu būt grūtāk pielāgoties pārmaiņām.

5.7. EESK uzskata, ka ir jāatbalsta *jaunuzņēmumi*, jo tiem ir priekšrocības digitālās inovācijas, ekonomiskās izaugsmes un nodarbinātības jomā, veicinot to attīstību un konsolidāciju (*scale-up*). Komiteja jo īpaši iesaka transversālu pieeju dažādiem uzņēmumu veidiem, pamatojoties uz trim galvenajiem mērķiem: noteikumu vienkāršošanu, tīklu veidošanu un atvieglotu piekļuvi finansējumam⁽⁴²⁾.

5.8. EESK uzskata, ka pārrobežu elektroniskā tirdzniecība ir viena no pamatjomām, kas saistīta ar digitālā vienotā tirgus attīstību. Komiteja atkārtoti aicinājumu rīkoties izlēmīgāk, lai izmaksas, kas saistītas ar paku piegādi, būtu pieejamas visiem⁽⁴³⁾. Turklāt Komiteja iesaka labāk saskaņot noteikumus par digitālajiem līgumiem, ņemot vērā izvēlētos tiesību aktus (divas direktīvas), kas varētu radīt nesekmīgākas, ja netiks veikta regulējuma vienkāršošana⁽⁴⁴⁾.

5.9. EESK atzinīgi vērtē Komisijas sniegto informāciju par rezultātiem, kas gūti patērētāju tiesību aizsardzībā, izmantojot platformas *strīdu izšķiršanai tiešsaistē*⁽⁴⁵⁾, taču uzskata, ka šajā jomā vēl ir daudz darāmā, lai platforma kļūtu plaši pazīstama un patērētāju uzticēšanās tirdzniecībai tiešsaistē nostiprinātos. Komiteja jo īpaši vēlas, lai tiktu stiprināti instrumenti strīdu alternatīvai izšķiršanai, jo īpaši pārrobežu līmenī. Turklāt ir vajadzīgi pasākumi datu aizsardzības⁽⁴⁶⁾, audiovizuālo mediju pakalpojumu⁽⁴⁷⁾, autortiesību pārkāpumu un autortiesību aizsardzības jomā⁽⁴⁸⁾, īpašu uzmanību pievēršot lietotāju, jo īpaši neaizsargātāko lietotāju, aizsardzībai pret kiberiebiedēšanu, viltus ziņām un jebkāda veida kūdīšanu uz vardarbību.

5.10. EESK arī atzinīgi vērtē Komisijas uzsākto procesu, kura mērķis ir saskaņot patērētāju aizsardzību Eiropas mērogā, ar nosacījumu, ka tādējādi tiks saglabāti vai paaugstināti patērētāju aizsardzības standarti, norādot uz digitālās jomas patērētāju aizsardzības vispārēju aizsardzību ES.

5.11. EESK aicina Komisiju DVTS piešķirt lielāku starpnozaru dimensiju, integrējot to ar citām svarīgām Eiropas attīstības jomām/stratēģijām, piemēram, enerģētiku, aprites ekonomiku⁽⁴⁹⁾ un transportu⁽⁵⁰⁾, ņemot vērā ANO noteikto vispārējo ilgtspējīgas attīstības mērķu plašāku satvaru. Tas patiešām varētu dot būtisku ieguldījumu ilgtspējības, vienkāršošanas un efektivitātes mērķu sasniegšanā.

⁽⁴⁰⁾ OV C 13, 15.1.2016., 14. lpp.

⁽⁴¹⁾ OV C 389, 21.10.2016., 50. lpp.

⁽⁴²⁾ OV C 288, 31.8.2017., 20. lpp.

⁽⁴³⁾ OV C 34, 2.2.2017., 106. lpp.

⁽⁴⁴⁾ OV C 264, 20.7.2016., 57. lpp.

⁽⁴⁵⁾ Saskaņā ar komisāres *Jourova* veikto platformas pirmajā darbības gadā tika izšķirti 24 000 gadījumi. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-727_lv.htm?locale=lv

⁽⁴⁶⁾ OV C 288, 31.8.2017., 107. lpp.

⁽⁴⁷⁾ OV C 34, 2.2.2017., 157. lpp.

⁽⁴⁸⁾ OV C 125, 21.4.2017., 27. lpp.

⁽⁴⁹⁾ OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.

⁽⁵⁰⁾ OV C 288, 31.8.2017., 85. lpp.; OV C 345, 13.10.2017., 52. lpp.

5.12. EESK uzskata, ka ES ir jāpalielina ieguldījumi pētniecībā un attīstībā, lai konkurētu ar digitālās inovācijas līderiem. Iniciatīvas, kuru mērķis ir stiprināt infrastruktūras bāzi, ir svarīgas, bet ne tik būtiskas. Konkrēti, Eiropai iespējami drīz jāīsteno iecerētais *mākoņdatošanas* ⁽⁵¹⁾ jomā, saskaņā ar stratēģiju *Open Innovation, Open Science, Open to the World* ("Atklātā inovācija, atklātā zinātne un atvērtība pasaulei"). Komiteja arī uzskata, ka ir lietderīgi turpināt darbu, lai padziļinātu zināšanas un sasniegumus kvantu informātikas un mākslīgā intelekta jomā ⁽⁵²⁾.

5.13. EESK atbalsta Komisijas pieeju attiecībā uz DVTS ārējās dimensijas stiprināšanu, taču uzskata, ka šajā jomā līdz šim ļoti maz ir paveikts. Konkrēti, Komiteja sagaida, ka tiks veikti divu līmeņu pasākumi:

- *jaunu attiecību noteikšana ar digitālajiem konkurentiem*. ES būs jāaizsargā digitālās tiesības, jānovērš digitālais protekcionisms un jāveicina globāla kibernetikas alianse. Šim procesam būs būtiska loma jaunās vispārējās pārvaldības noteikšanā,
- *digitālās attīstības veicināšana*. Digitālā attīstība var būt nozīmīgs izaugsmes vektors, kas var novērst karu, nabadzību un migrāciju. Turklāt Komiteja uzskata, ka liela un visaptveroša digitālā resursu izmantošana ir būtiska, lai sasniegtu lielāko daļu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu, aktīvi iesaistot valstis un iedzīvotājus, un ne tikai bagātākos un attīstītākos. Tāpēc tehnoloģiskās plaisas samazināšanai vajadzētu būt ES prioritātei globālā mērogā un ne tikai raugoties no pārrobežu sadarbības viedokļa.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁵¹⁾ OV C 487, 28.12.2016., 86. lpp.

⁽⁵²⁾ OV C 288, 31.8.2017., 1. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “2016. gada ziņojums par konkurences politiku””

(COM(2017) 285 final)

(2018/C 081/15)

Ziņotājs: **Paulo BARROS VALE**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	4.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	177/1/3
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē 2016. gada ziņojuma par konkurences politiku⁽¹⁾ saturu un kopumā to atbalsta. Taču tā pauž zināmas bažas saistībā ar pašreizējo kontekstu un to, kāda tās skatījumā Eiropas konkurences politika varētu būt.

1.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas darbu, kas ieguldīts, lai aizstāvētu noteikumu ievērošanu un tādējādi veicinātu godīgas un brīvas konkurences apstākļus, kā arī attīstītu starptautisku sadarbību.

1.3. EESK uzskata, ka konkurences politika būtu labāk jādefinē un ka daudzos gadījumos tā ir sarežģītā situācijā salīdzinājumā ar citām ES politikas jomām, kuras to ietekmē. Uzņēmumi un patērētāji saskaras ar dažādām problēmām, kas atrodas ārpus Komisijas aplūkotās jomas konkurences politikas kontekstā un kuras ietekmē iekšējo tirgu. Kā piemēru var minēt kaut vai tikai nodokļu sistēmas izraisītos sarežģījumus.

1.4. Komisijas kompetences ir ierobežotas, taču tai ir iniciatīvas pilnvaras un tā var būt prasīgāka tās īstenojot, lai konkurences jautājumus saistītu gan ar dažādām Eiropas politikas jomām, gan ar valstu konkurences iestāžu darbību. Lai uzlabotu Komisijas un valstu konkurences iestāžu iespējas rīkoties efektīvāk, Eiropas un valstu politikai konkurences jomā būtu jābūt pilnībā saskaņotai.

1.5. Ik dienu var novērot, ka konkurence nelabvēlīgi ietekmē atsevišķas kategorijas, jo īpaši MVU un patērētājus: lielo izplatītāju grupu sarunu paņēmieni, kas iznīcina vismazākos uzņēmumus, pakļaujot tos skarbiem nosacījumiem, un ierobežo patērētāju izvēli, neskaidras cenu noteikšanas shēmas, piemēram, attiecībā uz enerģiju un kurināmajiem, kaitējot uzņēmumiem un patērētājiem, vai dempinga paņēmieni, kas joprojām tiek konstatēti, jo īpaši izplatīšanas un transporta jomās – arī šo jautājumu risināšanai ir nepieciešama pastāvīga kompetento valstu konkurences iestāžu un Komisijas uzmanība un mobilizācija.

1.6. Lai arī ir zināms, ka lielo grupu spēks var radīt konkurences izkropļojumus, Komisija ir sākusi atbalstīt apvienošanas un koncentrāciju, kuras rezultātā ir radušies īsti nozaru milži. EESK mudina Komisiju šajos procesos radīt patiesi efektīvus risinājumus un īpaši uzmanīgi pārraudzīt lielo grupu darbību, nodrošinot noteikumu, kā arī patērētāju un MVU interešu ievērošanu.

⁽¹⁾ COM(2017) 285 final.

1.7. Nodokļu politikas unifikāciju Līgums nepieļauj. Dažos gadījumos tiešo un netiešo nodokļu atšķirības kaitē uzņēmumiem un patērētājiem un palielina asimetriju. EESK atkārtoti norāda, ka konkurences politikai ir jānodrošina ar nodokļu sistēmu saistīto izkropļojumu mazināšana, kamēr nodokļu sistēmas Eiropa atstāj valstu kompetences jomā.

1.8. Starptautiskā sadarbība ir veidojusies līdz ar sarunām par dažādiem nolīgumiem. EESK uzskata, ka ir jātiecas uz patiesām aliansēm un ka noslēgtajos nolīgumos ir jābūt ievērotām tirdzniecības nolīgumu satura jomā īstenotajām padziļinātajām pārdomām.

2. 2016. gada ziņojuma par konkurences politiku saturs

2.1. Ziņojumā galvenokārt ir izklāstīti pasākumi, ko Komisija ir pieņēmusi konkurences jomā, un tajā ir rezumēts plašāks darba dokuments par darbību 2016. gadā ⁽²⁾.

2.2. Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *Jean-Claude Juncker* savā runā par stāvokli Eiropas Savienībā 2016. gadā atgādināja par konkurences politikas nozīmīgumu: "Taisnīgi konkurences apstākļi nozīmē arī to, ka Eiropā patērētāji ir aizsargāti pret lielo uzņēmumu kartelēm un to ļaunprātīgiem paņēmieniem. (...) Komisija sargā šo taisnīgumu. Tāds ir konkurences tiesību sociālais aspekts. Un tas ir jautājums, par ko Eiropa iestājas."

2.3. Ziņojumu veido sešas daļas: ievads; vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšana visiem; kā valsts atbalsta kontrole palīdz risināt problēmas; konkurences un inovāciju veicināšana digitālajā vienotajā tirgū; nodrošināt tādu vienoto tirgu, kas sniedz iespējas ES pilsoņiem un uzņēmumiem; Eiropas Enerģētikas savienības un aprītes ekonomikas potenciāla realizēšana; Eiropas un pasaules konkurences kultūras veidošana.

2.4. Kopumā EESK piekrīt ziņojuma saturam. Tomēr tā arī pauž kritiku par kādu aspektu nodaļā ar nosaukumu "Auglīga starpiestāžu dialoga uzturēšana": "Tāpat ar valsts atbalsta noteikumiem tiek saglabāti vienlīdzīgi konkurences apstākļi bankām, kas saņem valsts atbalstu, salīdzinājumā ar tām, kuras to nesaņem." Ir noteikti vairāki nosacījumi bankām, kas saņēmušas valsts atbalstu, taču nevarētu apgalvot, ka starp tām, kuras saņēmušas minēto atbalstu, un pārējām bankām būtu ievērots taisnīgums. Konkurences izkropļojums pavisam noteikti pastāv, un noteiktie korektīvie pasākumi to īpaši nemazina.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē 2016. gada ziņojumu par konkurences politiku, kurā skatīti uzņēmumiem un iedzīvotājiem ļoti nozīmīgi jautājumi.

3.2. Eiropas rūpniecības struktūru lielākoties veido MVU. Tieši viņi ir Eiropas ekonomikas pamats, un savu apmēru dēļ tie ir visneaizsargātākie pret negodīgu konkurenci.

3.3. Lielo mazumtirgotāju sektorā MVU jo īpaši cieš no ļaunprātīgas dominējošā stāvokļa izmantošanas, ko īsteno lielo izplatītāju grupas, kuras, izmantojot savu paaugstināto spēju ietekmēt sarunas un neievērot nekādas konkurences noteikumus, savos darījumos izmanto paņēmienus, kas turpina iznīcināt mazos ražotājus un mazos tirgotājus, un formatēt patērētāju izvēli un intereses. EESK iesaka, lai Komisija nākamajos ziņojumos par konkurences politiku ietver pārtikas izplatīšanas ķēdes darbības analīzi.

3.4. Lai novērstu dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un citus konkurenci ierobežojošus paņēmienus, valstu konkurences iestāžu rīcība ir ļoti svarīga. Komisija ir analizējusi valstu konkurences iestāžu spējas resursu, pilnvaru un neatkarīgas rīcības aspektā, un, tā kā ir secināts, ka būtu iespējams palielināt to efektivitāti, būtu jāveic pasākumi. EESK atkārtoti apliecinā, ka valstu konkurences iestādes var izvēlēties un tām ir jāizvēlas atturošāka pieeja tā vietā, lai vienkārši reaģētu pēc dalībnieku vai patērētāju sūdzībām, jo īpaši attiecībā uz dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas paņēmieniem, kuri pastāvīgi tiek izmantoti sanāksmēs, kurās tiek risinātas sarunas. Sarunu uzraudzība varētu palīdzēt novērst atsevišķas dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas situācijas, aizsargājot mazos dalībniekus un patērētājus.

3.5. Tieši šajā jomā īpaši svarīgi ir nodrošināt, lai konkurenci ierobežojošas prakses upuru tiesības uz kompensāciju tiktu efektīvi ievērotas, jo ir izrādījies, ka ne 2014. gada 26. novembra Direktīva 2014/104/ES, ne Ieteikums par kopīgiem

⁽²⁾ SWD(2017) 175 final.

principiem attiecībā uz kolektīvo tiesisko aizsardzību saistībā ar konkurences noteikumu pārkāpumiem nespēj pienācīgi nodrošināt kolektīvu tiesību aizsardzību personām, kas cietušas no šāda veida pārkāpumiem.

3.6. Vairākās nozarēs ir notikušas apvienošanās un koncentrēšana, kuru rezultātā ir radušies “milži”, kas spēj ietekmēt tirgus darbību un apdraudēt konkurences noteikumus. Komisija ir tikusi aicināta paust savu viedokli par dažām no šīm procedūrām. Realitātē tikai dažas no tām tika bloķētas, un noteiktie korektīvie pasākumi apmaiņā pret atļauju īstenot kādu no šīm procedūrām nav snieguši gaidītos rezultātus. No vienas puses, Komisija cīnās pret kartelēm un dara to pamatoti, taču, no otras – atļauj apvienošanās un iegādi bez nosacījumiem. EESK pauž bažas par risku, ka atsevišķās nozarēs var rasties lielas grupas, kas rezultātā var radīt smagus konkurences izkropļojumus, iznīcināt daudzus MVU un noteikt patērētāju izvēli, tāpēc tā prasa Komisijai apliecināt modrību.

3.7. No ES ārējām attiecībām izrietoši konkurences izkropļojumi ietekmē gan ES importu, gan eksportu. Var novērot, ka ES tirgū ienāk produkti no valstīm, kurās saglabājas sociālais dempings, degradējoša vides prakse, vai arī valsts atbalsts, kas saskaņā ar ES noteikumiem tiktu uzskatīts par nelikumīgu. Turklāt ES uzņēmumi, kas ievēro standartus, saskaras ar grūtībām piekļuvē citiem tirgiem, jo acīmredzami nav iespējams nodrošināt tādas cenas, kādas piemēro konkurenti no valstīm, kurās tiesību akti ir labvēlīgāki vai kurās attiecīgo tiesību aktu ievērošana netiek efektīvi kontrolēta.

3.8. Tomēr konkurences izkropļojumus var radīt arī pašas Savienības noteikumi. Tā tas ir, piemēram, REACH regulas (par ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu un licencešanu) gadījumā, kas no 2018. gada 31. maija būs jāmēro uzņēmumiem, kuri ražo vai laiž tirgū ķīmikālijas tīrā veidā, maisījumu sastāvā vai izstrādājumos, ja to daudzums pārsniedz vienu tonnu gadā. Saskaņā ar minēto regulu uzņēmumiem ir jāiesniedz Eiropas Ķīmikāliju aģentūrai (ECHA) reģistrs ar ķīmikālijām tīrā veidā, maisījumu sastāvā vai izstrādājumos, ja to daudzums pārsniedz vienu tonnu gadā, vienlaikus veicot attiecīgo maksājumu. Reģistrētājs tiek uzskatīts par likumīgo pārskata turētāju, ja vien tajā iekļautā informācija ir varējusi kļūt par precī, ko tirgū pārdevuši pirmie reģistrētāji, kas pārsvarā ir lieli un ekonomiski ietekmīgi uzņēmumi. Praksē, ja uzņēmums mēģina veikt reģistrāciju Eiropas Ķīmikāliju aģentūrā, viņam tiek paziņots, ka būtu jāsaazinās ar galveno reģistrētāju, kurš savukārt informē par iesniegtās informācijas piekļuves atļaujas maksu, kas var sasniegt desmitiem vai pat simtiem tūkstošu euro par vielu. Paredzēts, ka reģistrācijas, kas pieteiktas vismaz pirms 12 gadiem, saskaņā ar regulu var izmantot citi ražotāji vai importētāji, lai reģistrētu savus produktus. Taču praksē, tuvojoties datumam, kurā REACH regula tiks pilnībā piemērota visām ķīmikālijām, kas saražotas vai laistas tirgū daudzumā, kas pārsniedz vienu tonnu gadā, pirmie reģistrētāji prasa nozares mikrouzņēmumiem un MVU maksāt augstas summas vai pārdošanas apjoma procentuālu daļu apmaiņā pret “piekļuves pilnvaru” tās informācijas iegūšanai, ko viņi iesnieguši Eiropas Ķīmikāliju aģentūrai, lai gan tai būtu jābūt publiskai un bez maksas pieejamai visiem ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem, lai īstenotu mērķi, kas bija šī noteikuma pamatā, t. i., cilvēku veselības un vides aizsardzību. Šajā gadījumā regula, kas radīta ar mērķi uzlabot cilvēku veselības un vides aizsardzību pret riskiem, ko var izraisīt ķīmisku produktu izmantošana, var radīt šķēršļus jaunu uzņēmumu ienākšanai tirgū un brīvai ķīmikāliju aprītei, kas savukārt pēc būtības rada situācijas, kurās konkurence ir ierobežota un lieli uzņēmumi ļaunprātīgi izmanto dominējošo stāvokli. EESK mudina pievērst uzmanību nepieciešamībai izvērtēt un pārskatīt REACH regulu, lai novērstu tādas potenciālos konkurences šķēršļus, kurus varētu radīt šīs regulas piemērošana.

3.9. Jautājums par banku koncentrāciju un valsts atbalstu bankām joprojām ir dienas kārtībā. Ņemot vērā neseno finanšu krīzi un tās ietekmi uz reālo ekonomiku un uzticēšanos tirgum, prakse šajā nozarē tiek pastāvīgi uzraudzīta, ko attaisno leģitīmas bažas par to, ka varētu no jauna rasties smagas problēmas. Īslaicīgais valsts atbalsts ir glābis finanšu nozari no sabrukuma. Finanšu krīzes laikā bankas cieta ievērojamus zaudējumus, un to peļņa šobrīd ir mazāka pašreizējo procentu likmju starpības līmeņa dēļ. Pārstrukturējot šo darbības nozari, noteiktas iestādes izzuda, taču notika arī koncentrācija, kas var kļūt problemātiska ne tikai no finanšu nozares stabilitātes viedokļa jaunas krīzes gadījumā, bet arī un jo īpaši tāpēc, ka šo jaunu grupu lielums var radīt konkurences izkropļojuma situācijas. EESK aicina Komisiju būt uzmanīgai un modrai attiecībā pret iespējamu ļaunprātīgu dominējošā stāvokļa izmantošanu, kas var kaitēt patērētāju interesēm un uzņēmumu, jo īpaši MVU, finansējumam.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Valsts atbalsts

4.1.1. Valsts atbalsts ir attīstībai nozīmīgs instruments, jo tas ļauj nodrošināt mazāk attīstīto reģionu konvergenci un sniedz iespēju veicināt nodarbinātību un ekonomiku. Šie ierobežotie resursi ir labi jāizmanto, nepārkāpjot labu praksi konkurences jomā.

4.1.2. EESK atkārtoti pauž pārliecību, ka ir nepieciešams savienot valsts atbalsta pašreizējo modernizāciju ar stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem, kohēzijas politiku un konkurences politiku, vienlaikus saglabājot valsts atbalsta nozīmīgo lomu nozarēs, kas veicina Eiropas attīstību un sociālajām vajadzībām atbilstošus publiskos pakalpojumus.

4.1.3. Iepriekš EESK jau ir paudusi atbalstu valsts atbalsta modernizācijai. Pašlaik tā atzinīgi vērtē par valsts atbalsta piešķiršanu atbildīgo iestāžu pienākumu sniegt informāciju par atbalstu gadījumos, kad tā summa pārsniedz 500 000 EUR ⁽³⁾.

4.1.4. Šī informācijas sniegšana tiek ieviesta, lai mazinātu pilsoņu neapmierinātību, kuras cēlonis ir nepietiekama informēšanu par piešķirto valsts atbalstu ⁽⁴⁾. Tagadējais uzdevums ir panākt, lai cilvēki uzzinātu par iespēju iepazīties ar šo informāciju, kā arī par šā atbalsta piešķiršanas un atgūšanas noteikumiem, veicinot pārredzamību par publisko līdzekļu labu izmantošanu.

4.1.5. EESK atbalsta Komisijas rīcību tāda valsts atbalsta apkarošanā, kas piešķirts ar nodokļu nolēmumiem, kuri sniedz nelikumīgus nodokļu atvieglojumus, kā arī pasākumu kopuma pieņemšanu pret nodokļu apiešanu, kura mērķis ir nodrošināt, lai uzņēmumi maksātu nodokļus vietā, kurā tie gūst peļņu, un novērstu agresīvu nodokļu plānošanu ⁽⁵⁾.

4.2. Digitālais vienotais tirgus

4.2.1. Pieaugot platjoslas tīklam, digitālo pakalpojumu tirgus ieņem arvien nozīmīgāku vietu Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu dzīvē. Elektroniskā komercija tiek izmantota arvien biežāk, un konkurences politika tiecas nodrošināt tirgus darbību, aizsargājot patērētājus un gādājot par to, lai ietekmīgākie uzņēmumi neapietu noteikumus.

4.2.2. EESK aicina Komisiju turpināt darbu pie elektronisko komerciju kavējošas ģeogrāfiskās bloķēšanas novēršanas, jo tā var radīt šķērslis īsta digitālā vienotā tirgus izveidei. Globālā tirgū nav pieļaujama atšķirīga attieksme pret klientiem atkarībā no viņu atrašanās vietas.

4.2.3. Tā kā digitālajā tirgū dominē daži tehnoloģiju milži, nodrošināt patērētājiem piekļuvi labākajiem produktiem un labākajām cenām, kā arī jaunu produktu un jaunu konkurējošu uzņēmumu ienākšanu tirgū ir izaicinājums.

4.2.4. Dažas tiešsaistes rezervāciju platformas pašlaik rada nopietnas bažas viesnīcu nozarei sakarā ar dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu attiecībā uz ceļojumu rezervācijām. Šādas platformas piemēro maksu, kas ir ievērojami augstāka par to, ko iekasē ceļojumu aģentūras, un pat uzliek pienākumu viesnīcu īpašniekiem pieprasīt tādu pašu cenu par tāda paša veida istabu visos pārdošanas kanālos. EESK aicina Komisiju pārbaudīt paritātes klauzulas un iekasētās maksas, kas apdraud brīvu konkurenci nozarē.

4.2.5. Komisija turpina izmeklēšanas darbu par *Google* praksi (meklētājprogrammas darbība, ierobežojumi atsevišķu trešo pušu tīmekļa vietņu spējai rādīt paziņojumus, kas saistīti ar *Google* konkurentu meklēšanu, *Android* ierīču ražotājiem un mobilo tīklu operatoriem noteiktie ierobežojošie nosacījumi) un *Amazon* praksi (vienošanās ar izdevējiem), kas var būt noteikumu pārkāpumi karteļu jomā. Nesen *Google* tika piemērots rekordaugsts naudas sods 2,4 miljardu euro apmērā par dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu meklētājprogrammu tirgū, sniedzot nelikumīgas priekšrocības citam *Google* produktam, t. i., savam cenu salīdzināšanas pakalpojumam.

⁽³⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=lv>

⁽⁴⁾ *Perception and Awareness about Transparency of State Aid* ("Priekšstati un informēšana par valsts atbalsta pārredzamību"), Eurobarometrs, 2016. jūlijs.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en

4.2.6. Starp meklētājprogrammām *Google* ir dominējošs stāvoklis, un Komisijai ir jāgādā, lai tajā veikto meklējumu rezultāti nesniegtu daļējas atbildes, kas varētu ierobežot šīs informācijas izmantotāju izvēli. Komisijai uzmanība pastiprināti jāpievērš arī vietnes *Booking* praksei, kura izmanto dominējošo stāvokli, ietekmē Eiropas tūrisma piedāvājuma meklēšanas rezultātus, degradējot maza mēroga tirgus un uzņēmumus.

4.2.7. Telesakaru nozare ir jo īpaši nozīmīga patērētāju un uzņēmumu dzīvē. EESK Komisijai norāda, ka šajā jomā tirgus joprojām nav atvērts un konkurence tajā nedarbojas. Telesakaru operatori joprojām izmanto brīvai konkurencei neatbilstošu praksi, paaugstinot tarifus līguma darbības laikā bez patērētāja savlaicīgas informēšanas, kas viņam ļautu atteikties no attiecīgā līguma, kā paredzēts regulējumā. Šāds cenu pieaugums bija jo īpaši jūtams saistībā ar viesabonēšanas maksas atcelšanu, kas praksē izraisīja vispārēju tarifu pieaugumu, nelabvēlīgi ietekmējot tās personas, kuras neceļo.

4.3. Enerģētikas un aprites ekonomikas tirgus

4.3.1. Neskatoties uz pēdējos gados ieguldīto darbu, vienotais enerģētikas tirgus vēl ir jāveido. Augstas cenas par enerģiju, jo īpaši dažās valstīs, rada smagu slogu mājsaimniecību un uzņēmumu budžetiem, jo tirgu liberalizācija nav reāli samazinājusi tarifus. No enerģijas izmaksu viedokļa šādas cenas Eiropu uztur neizdevīgā situācijā salīdzinājumā ar citiem pasaules konkurentiem.

4.3.2. Energoefektivitātes uzlabošanai un ieguldījumiem atjaunojamos energoresursos arī turpmāk ir jābūt galvenajām jomām, kurās, neraugoties uz vides jomas problēmām, ko rada attiecīgo tehnoloģiju izmantošana (baterijas un fotoelementi) jāstrādā, veidojot konkurētspējīgāku un ilgtspējīgāku Eiropu. Neskatoties uz tehnoloģisko attīstību, atjaunojamie energoresursi vēl nav sasnieguši tādu attīstības stadiju, lai varētu konkurēt ar fosilajiem energoresursiem un kodolenerģiju, tāpēc tie vēl ir jāatbalsta, lai padarītu tos konkurētspējīgus taisnīgākā tirgū.

4.3.3. Atjaunojamie energoresursi nav tikai tīras enerģijas resurss, tie ir jāuzskata arī par attīstības iespēju vietējām kopienām, kas tām ļauj vienlaikus var kļūt gan par enerģijas patērētājiem, gan ražotājiem tām izdevīga decentralizēta enerģijas ražošanas modeļa ietvaros.

4.3.4. Tehnoloģija ir attīstījusies, un fotoelementu enerģijas ražošana ir kļuvusi pieejamāka uzņēmumiem un mājsaimniecībām, kas vēlas ierīkot centrāles, lai pašas nodrošinātu savam patēriņam nepieciešamo enerģiju, taču licenču piešķiršana centrāļu ierīkošanai ir ierobežota līdz noteiktai jaudai. Šādi griesti pēc būtības samazina tādu noteikta lieluma operatoru interesi par šādu ieguldījumu, kuri varētu ievērojami samazināt enerģijas rēķinu summas vai pat spēcīga izsauļojuma mēnešos tās faktiski tuvināt nullei.

4.3.5. Turklāt Eiropai arī turpmāk ir jā saglabā neatkarība enerģētikas jomā, nostiprinot savienojumus, lai samazinātu neaizsargātību un pastiprinātu konkurenci.

4.3.6. EESK atkārtoti norāda, ka jo īpaši ir jāuzsver lielās problēmas, ar kurām saskaras ES:

- jāturpina samazināt enerģijas izmaksas mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kas varētu sniegt nepārprotamas priekšrocības sociālā un ekonomiskā aspektā, kā arī ES uzņēmumu ārējai konkurētspējai,
- jāatbalsta īstas Eiropas politikas veidošana enerģētikas jomā,
- jāuzlabo enerģijas tirgu integrācija, atbalstot Eiropas savienojumus,
- jāuzņemas vadošā loma Parīzes nolīguma īstenošanā, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas ilgtspējīgas attīstības kontekstā.

4.4. Starptautiskā sadarbība

4.4.1. Globalizētā tirgū Eiropa joprojām cieš no tādu valstu negodīgas konkurences, kuru prakse sociālā un vides jomā ir nelabvēlīga. Neatkarīgi no svarīgā sociālā aspekta, konkurences izkropļojumi, kuru cēlonis meklējams Savienības ārējās attiecībās, rada nepieciešamību pēc spēcīgas mobilizācijas starptautiskās diplomātijas kontekstā, lai aizsargātu uzņēmumus un patērētājus pret esošajiem konkurences izkropļojumiem gan importa, gan eksporta jomā.

4.4.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos aktīvi iesaistīties starptautiskajās struktūrās, kas darbojas konkurences jomā, piemēram, ESAO Konkurences komitejā, Pasaules Bankā, ANO Tirdzniecības un attīstības konferencē un Starptautiskajā konkurences tīklā.

4.4.3. EESK arī atzinīgi vērtē apņemību, ko Komisija apliecina sarunās par brīvās tirdzniecības nolīgumiem ar Armēniju, Meksiku, Indonēziju, Filipīnām un Japānu, kā arī tehniskajā sadarbībā ar jaunietekmes ekonomikām. Tā vienīgi prasa gādāt par to, lai šādi nolīgumi nodrošinātu ne tikai konkurences līdzsvaru, aizsargājot uzņēmumus un patērētājus, bet arī sekmētu Eiropas ekonomisko un sociālo kohēziju.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kapitāla tirgu savienības rīcības plāna vidusposma pārskatīšanu”

(COM(2017) 292 final)

(2018/C 081/16)

Ziņotājs: **Daniel MAREELS**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	5.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	136/0/3
(par/pre/atturas)	

Preambula

Šis atzinums ir daļa no četru atzinumu sērijas. Tie veltīti Eiropas ekonomikas nākotnei (ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana, eurozonas ekonomikas politika, kapitāla tirgu savienība un ES finanšu nākotne)⁽¹⁾. Šī atzinumu virkne saistīta ar kontekstu, ko radījis Baltās grāmatas par Eiropas nākotni process, kuru nesen uzsākusi Eiropas Komisija, un tajos ņemta vērā Komisijas priekšsēdētāja J.-C. Juncker 2017. gada runa par stāvokli Savienībā. Saskaņā ar EESK rezolūciju par Eiropas nākotni⁽²⁾ un iepriekšējiem atzinumiem par EMS izveides pabeigšanu⁽³⁾ šajā atzinumu kopumā ir uzsvērts, ka, īstenojot Savienības pārvaldību, ir nepieciešams vienots redzējums, kas būtu daudz plašāks par tehniskām metodēm un pasākumiem, un tas galvenokārt ir politiskās gribas un kopējas perspektīvas jautājums.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Tā kā kapitāla tirgu savienība ir izšķiroši svarīga gan no Eiropas integrācijas un attīstības turpināšanas un padziļināšanas viedokļa, gan katrai no dalībvalstīm, un tā kā saistībā ar to ir jāņem vērā starptautiskā konteksta pārmaiņas, EESK ir pārliecināta šīs savienības aizstāve un ir apņēmusies drosmīgi cīnīties par tās īstenošanu. Komitejas skatījumā ir svarīgi darīt visu iespējamo, lai kapitāla tirgus savienības izveide izdotos. Svarīgi ir strauji panākt progresu un gūt rezultātus, lai īsā laikā dotu jaunu stimulu ES ekonomikai un lai tā kļūtu vēl dinamiskāka.

1.2. Komiteja vienmēr ir rīkojusies kā liela kapitāla tirgu savienības aizstāve un ir aktīvi aicinājusi to padziļināt un pabeigt. Arī tagad tā atgādina par šo mērķi un pauž aktīvu atbalstu šai savienībai. Kapitāla tirgu savienībai kopā ar banku savienību ir jādod ieguldījums tādas finanšu savienības izveides nodrošināšanā, kuru īstenojot tiktu garantēta ekonomikas un monetārās savienības izveide, jo tā ir viens no tās pamatiem. Jau ir gūti pirmie sasniegumi kapitāla tirgu savienības izveides procesā, un arī banku savienība ir pārvarējusi vairākus posmus, izstrādājot pirmo un otro pīlāru, turklāt ir izvirzīti

⁽¹⁾ Šis EESK kopums ietver atzinumus par šādiem tematiem: “Eurozonas ekonomikas politika 2017. gadā” (atzinuma papildinājums) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* A. lpp. 216), “Kapitāla tirgu savienība: vidusposma pārskats”, “EMS padziļināšana līdz 2025. gadam” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* B. lpp. 124) un “ES finanses līdz 2025. gadam” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* C. lpp. 131).

⁽²⁾ EESK rezolūcija “Komisijas baltā grāmata par Eiropas nākotni un ne tikai”, 2017. gada 6. jūlijs (OV C 345, 13.10.2017., 11. lpp.).

⁽³⁾ OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp., un OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.

priekšlikumi trešajam pīlāram. Tagad darbs ir jāturpina abos šajos virzienos, un pēc iespējas ātrāk ir arī jāspēj reāli sasniegt galamērķus.

1.3. Kapitāla tirgu savienība var arī būtiski palīdzēt ekonomikas atlabšanas nostiprināšanā, kā arī kļūt par vienu no faktoriem, kuri veicina izaugsmi, investīcijas un nodarbinātību, kas pozitīvi ietekmēs gan katru no dalībvalstīm, gan ES visā kopumā. No strukturālā viedokļa ar to saistītajai finansējuma avotu paplašināšanai un dažādošanai būtu jānodrošina spēcīgāka integrācija, kas savukārt atbilstoši iecerētajam veicinās ekonomikas un finanšu sistēmas stabilitāti, drošību un noturību pret satricinājumiem. Nav iedomājama turpmāka attīstība, saglabājot pašreizējo sadrumstalotības situāciju, jo tā neļauj pienācīgi izmantot daudzas iespējas.

1.4. Ņemot vērā arī to, ka starptautiskā un globālā mērogā ir vērojama daudzveidīga spēka samēru pārbīde un varas centru maiņa un ka mūsu tuvākajā apkaimē Apvienotā Karaliste drīzumā atstās Eiropas Savienību, ir svarīgi, lai ES izvēlētos izlēmīgu nostāju un nostiprinātu savu stāvokli ekonomikas ziņā. Šādā aspektā Eiropa var smelties iedvesmu no tā noturīguma un dinamikas, ko, noslēdzoties krīzei, apliecinājusi ASV ekonomika.

1.5. EESK skatījumā kapitāla tirgu savienība nevar būt fakultatīvs mehānisms, kas būtu izdevīgs tikai dažiem. Gluži pretēji – tai jāklūst par konkrētu realitāti visās ES dalībvalstīs. Tas ir absolūti nepieciešams. Gan ES mērogā, gan dalībvalstīs ir vajadzīga politiskā griba darīt visu nepieciešamo un radīt piemērotus apstākļus šā mērķa sasniegšanai. Vēlamajam rezultātam ir jābūt tādas kapitāla tirgu savienības izveidei, kas, veicinot integrāciju visā ES, vienlaikus vērstu uzmanību arī uz aktuālajām vajadzībām un vēlmēm, jo īpaši atsevišķos reģionos un apgabalos. Visos līmeņos ir jāisteno konsekventa un saskanīga politika un piesardzīgi jāizvērtē jebkādas iniciatīvas, kas neatbilst noteikto mērķu loģikai.

1.6. EESK skatījumā ir augstākajā mērā svarīgi maksimāli palielināt kapitāla tirgu savienības izdošanās iespējas. Šajā nolūkā ir skaidri ierosināts paredzēt nepieciešamos rīkus, lai visās dalībvalstīs varētu konstatēt un novērtēt gan darbu, kas reāli ieguldīts virzībā uz šādu savienību, gan panākto progresu. Konkrētāk, Komiteja ar pārliecību atbalsta tāda novērtēšanas mehānisma ieviešanu, kas būtu paredzēts regulārai kapitāla tirgu savienības veidošanas un ieviešanas virzības novērtēšanai dalībvalstīs un kura pamatā būtu gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi kritēriji, turklāt par kura rezultātiem tiktu informēta sabiedrība, nepilnību gadījumā veicot piemērotas darbības.

1.7. Kapitāla tirgu savienības kopējie panākumi būs atkarīgi no tā, cik efektīvi izdosies realitātē īstenot ierosinātos pasākumus, kā arī patiešām radīt vienotu tirgu un panākt, lai to izmantotu visas ieinteresētās personas, jo īpaši finanšu pakalpojumu sniedzēji, uzņēmumi, ieguldītāji un noguldītāji. Tāpēc Komiteja ir apmierināta ar pašreizējo vidusposma novērtējumu, kas veikts īsā termiņā, un iesaka arī turpmāk regulāri rīkot šāda veida pasākumus, tajos aktīvi un cieši iesaistot arī dažādās iepriekš minētās ieinteresētās personas.

1.8. Lai varētu īstenot tālākos posmus, kas nepieciešami kapitāla tirgu savienības pamatu radīšanai, ir jāizdara izvēle. Komiteja uzskata, ka ir jādod priekšroka pasākumiem un darbībām, kas rada maksimālu konvergenci un atstāj dalībvalstīm vismazākās iespējas pārsniegt stingri nepieciešamo. Būs jāpatur prātā *REFIT* pieeja, lai viss notiktu pēc iespējas vienkāršāk, bez lieka administratīvā sloga un par viszemākajām izmaksām.

1.9. Saskaņā ar Komisijas dokumentu līdz 2019. gadam [vēl] ir jāievieš 38 kapitāla tirgu savienības elementi. Lai gan šis lielais īsā termiņā veicamo pasākumu skaits var likt uzdot jautājumus par pieeju, kas būtu jāizvēlas, Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai pēc iespējas drīzāk neatgriezeniski tiktu radīti kapitāla tirgu savienības pamati.

1.10. No šāda viedokļa EESK jo īpaši uzsver, ka pietiekami daudz uzmanības jāpievērš MVU finansēšanai, jo šiem uzņēmumiem banku finansējums joprojām ir ļoti svarīgs. Papildus pasākumiem, kas jau sākotnējā rīcības plānā bija paredzēti to atbalstam, īpaši vienkāršai, pārredzamai un standartizētai vērtspapīrošanai un Prospektu direktīvai, ir lietderīgi jāizmanto visas iniciatīvas, kuras uzskaitītas izskatāmajā paziņojumā un kuras varētu vēl vairāk uzlabot šo uzņēmumu stāvokli. Turklāt būtu jāattīsta un jāveicina arī citi risinājumi to labā, piemēram, finansēšanas rezerves veidi vai citu rīcības instrumentu popularizēšana.

1.11. EESK arī atzinīgi vērtē to, ka uzsvars likts uz ilgtspējīgām investīcijām un vadošo lomu, kas šai ziņā būtu jāuzņemas Eiropas Savienībai. Komiteja atbalsta nostādni, ka gaidāmajā finanšu jomas tiesību aktu pārskatīšanā ir jāņem vērā ilgtspējas apsvērumi (6. prioritārā darbība).

1.12. Komiteja atzinīgi vērtē arī to centrālo vietu, kas noteikta uzraudzībai saistībā ar darbu, kurš tiek veikts kapitāla tirgu savienības izveidē. Šādai Eiropas līmenī veiktai uzraudzībai ir būtiska nozīme, lai garantētu drošību un stabilitāti, sekmētu tirgu integrācijas īstenošanu vēlamajā veidā, kā arī novērstu šķēršļus, ierobežojumus un nevienlīdzību kapitāla tirgu savienībā.

2. Konteksts

2.1. Viena no absolūtajām prioritātēm, ko Komisija sev noteica līdz ar *Jean-Claude Juncker* stāšanās amatā, bija veicināt izaugsmi, ieguldījumus un nodarbinātību. Lai sasniegtu šo mērķi, tā nekavējoties sāka izstrādāt "Investīciju plānu Eiropai", kuram ir vairākas daļas.

2.2. Plānā jo īpaši ir paredzēts tiekties uz viendabīgu kapitāla tirgu savienību. Process sākās 2015. gada septembra beigās, kad Komisija publicēja Rīcības plānu kapitāla tirgu savienības izveidei⁽⁴⁾, nosakot nepieciešamo pamatu, lai līdz 2019. gadam izveidotu efektīvu un integrētu kapitāla tirgu savienību, kas aptvertu visas dalībvalstis.

2.3. Pirms nepilna gada Eiropadome jau aicināja "panākt ātru un pārliecinošu progresu", lai "uzņēmumiem nodrošinātu vieglāku piekļuvi finansējumam un atbalstītu investīcijas reālajā ekonomikā, virzot uz priekšu kapitāla tirgu savienības programmu"⁽⁵⁾, un nedaudz vēlāk Komisija pieņēma paziņojumu, kurā tā savukārt atbalstīja reformu paātrināšanu⁽⁶⁾.

2.4. Turklāt finanšu integrāciju nesēn ir skāruši vairāki jauni izaicinājumi, piemēram, lielākā finanšu centra gaidāmā izstāšanās no ES (*Brexit*).

2.5. Visi šie apstākļi lika Komisijai nesēn⁽⁷⁾ publicēt Paziņojumu par kapitāla tirgu savienības rīcības plāna vidusposma pārskatīšanu⁽⁸⁾. Papildus a) pašreizējās situācijas izklāstam saistībā ar sākotnējā rīcības plāna īstenošanu un b) vairāku jaunu likumdošanas iniciatīvu paziņošanai saistībā ar vēl neskaidriem noteikumiem šis vidusposma novērtējums norāda uz c) dažādiem jauniem prioritārajiem pasākumiem.

2.5.1. Šā vidusposma novērtējuma mērķis ir konkrētāk reaģēt uz jaunajiem un mainīgajiem izaicinājumiem, kā arī ņemt vērā 2017. gada sākumā veiktās sabiedriskās apspriešanas rezultātus.

2.5.2. Saskaņā ar sākotnējo grafiku Komisija ir īstenojusi vairāk nekā pusi (20) no 33 plānā paredzētajiem pasākumiem⁽⁹⁾. Ir ierosināti priekšlikumi, lai attīstītu riska kapitāla tirgus, pārskatītu noteikumus par prospektiem, uzņēmumiem atvieglotu un padarītu lētāku piekļuvi publiskajiem tirgiem, novērstu to, ka nodokļu režīms ir labvēlīgāks parādsaistībām nekā pašu kapitālam, veicinātu drošu un likvidu vērtspāpīrošanas tirgu un godīgiem uzņēmējiem dotu pārstrukturizācijas iespēju vai otro iespēju bankrota gadījumā.

2.5.3. Attiecībā uz vēl īstenojamajiem programmas elementiem⁽¹⁰⁾ Komisija plāno ierosināt trīs tiesību aktu priekšlikumus, kas tiek uzskatīti par būtiski svarīgiem elementiem kapitāla tirgu savienības izveidei. Tie ir saistīti ar Eiropas mēroga privāto pensiju produktu (*PEPP*, dokuments publicēts 2017. gada 29. jūnijā), tiesību normu kolīziju attiecībā uz sekām, ko trešām personām rada darījumi ar vērtspapīriem un prasījumi (2017. gada pēdējais ceturksnis), un ES regulējumu attiecībā uz segtajām obligācijām (2018. gada pirmais ceturksnis).

⁽⁴⁾ COM(2015) 468 final.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2016/06/28-euco-conclusions/>

⁽⁶⁾ COM(2016) 601 final.

⁽⁷⁾ 2017. gada 8. jūnijā.

⁽⁸⁾ COM(2017) 292 final.

⁽⁹⁾ COM(2017) 292 final, 2. punkts.

⁽¹⁰⁾ Turpat, 9. zemsviras piezīme.

2.5.4. Lai reaģētu uz pārmaiņu radītajiem izaicinājumiem, ir ierosināti deviņi jauni prioritārie pasākumi ⁽¹¹⁾, kuru mērķis ir nostiprināt kapitāla tirgu savienību, proti:

- piešķirt vairāk pilnvaru Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei (ESMA), lai sekmētu konsekventas uzraudzības efektivitāti visā ES un ārpus tās,
- pastiprināt proporcionalitātes principu attiecībā uz tiesisko regulējumu MVU iekļaušanai biržas sarakstā,
- pārskatīt prudenciālo pieeju ieguldījumu brokeru sabiedrībām,
- izskatīt iespēju izveidot Eiropas sistēmu attiecībā uz licencēšanu un finanšu tehnoloģiju darbību atļaujām (pasēm),
- veikt pasākumus, lai atbalstītu ienākumus nenesošu aizdevumu sekundāros tirgus, un izskatīt iespēju iesniegt likumdošanas iniciatīvas, lai nodrošinātie kreditori varētu labāk atgūt vērtību no nodrošinātiem aizdevumiem, kuri izsniegti uzņēmumiem un uzņēmējiem,
- veikt turpmākus pasākumus saistībā ar ieteikumiem, ko sniegusi augsta līmeņa grupa ilgtspējīga finansējuma jautājumos,
- veicināt pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu (PVKIU) un alternatīvo ieguldījumu fondu (AIF) pārrobežu izplatīšanu un uzraudzību,
- sniegt norādījumus par ES noteikumiem attiecībā uz pieeju ES teritorijā veiktiem pārrobežu ieguldījumiem un radīt atbilstīgu sistēmu ieguldījumu strīdu miermīlīgai atrisināšanai,
- ierosināt visaptverošu ES stratēģiju par iespējamiem pasākumiem vietējo un reģionālo kapitāla tirgu attīstības sekmēšanai.

2.6. Mērķis joprojām ir sniegt izšķirošu un paliekošu ieguldījumu, lai līdz 2019. gadam ieliktu pamatus reālai kapitāla tirgu savienībai. Šī virzība atspoguļosies Eiropas Komisijas 2018. gada darba programmā.

3. Piezīmes un komentāri

3.1. Vispirms Komiteja atkārtoti ⁽¹²⁾ pauž konceptuālu atbalstu un vēlreiz norāda uz vienu no saviem iepriekšējiem atzinumiem par atbalstu kapitāla tirgu savienībai, kuras izveide ir būtiski svarīga, lai padziļinātu finanšu un ekonomisko integrāciju Eiropas Savienībā. Ir jāizmanto pašreizējā dinamika, jo īpaši ņemot vērā, ka starp rietumiem un austrumiem notiek daudzējāda spēka samēru pārbīde un varas centru maiņa. ES ir jāpauž izlēmīga nostāja.

3.2. Kapitāla tirgu savienība ir neatņemams elements plašākā programmā, kurai jāpalīdz uzlabot izaugsmi, ieguldījumus un nodarbinātību. Ilgtspējīgai un stabilai ekonomikas atjaunošanai arī turpmāk ir jābūt galvenajai prioritātei un mērķim, uz ko neatliekami jātiecas. Būtībā tas nozīmē, ka ir jānostiprina ekonomikas atveseļošanās un jārada vai jāsauglabā nodarbinātība lielākam skaitam cilvēku.

3.3. Turklāt kapitāla tirgu savienībai vajadzētu dot iespēju viendabīgākos apstākļos plaši mobilizēt Eiropas kapitālu un to novirzīt visiem ilgtermiņā ilgtspējīgiem uzņēmumiem, infrastruktūras projektiem un iniciatīvām. Ja tiktu paplašināti un dažādoti finanšu avoti – kuri ir šādas savienības jēga un kuriem varēs pilnībā izmantot gan banku, gan tirgu finansējumu –, ekonomika kļūtu dinamiskāka un spēcīgāka. Šajā aspektā, papildus citām inovācijām, starp kurām jāatzīmē nebanku aizdevēju ietekmes palielināšanās, par iedvesmas avotu var kalpot ASV modelis, kas ir izrādījies noturīgāks periodā pēc krīzes.

⁽¹¹⁾ COM(2017) 292 final, 4. punkts.

⁽¹²⁾ OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp.

3.4. Vienlaikus pastāv izaicinājums turpināt virzību uz ekonomisko un sociālo konvergenci, tādējādi nostiprinot arī ES iekšējo stabilitāti finanšu un ekonomikas jomā. Ir jādod priekšroka kvalitatīvai pieejai, kuras pamatā ir stabila un ilgtspējīga izaugsme un labklājība. Arī uzņēmumiem, ieguldītājiem un noguldītājiem jābūt spējīgiem izmantot kapitāla tirgu savienības radītās iespējas, taču nav pieļaujams, ka viņiem tādēļ būtu jāuzņemas pārmērīgi riski.

3.5. Kapitāla tirgu savienība ir arī būtiski svarīga ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) padziļināšanai un pabeigšanai, un ir svarīgi to veiksmīgi īstenot⁽¹³⁾. Komiteja atkārtoti apliecina viedokli, ko tā parasti aizstāv šajā saistībā⁽¹⁴⁾. Kapitāla tirgu savienībai apvienojumā ar pilnībā izveidotu banku savienību ir jārada reāla finanšu savienība, kas ir viens no četriem EMS pilāriem⁽¹⁵⁾⁽¹⁶⁾. Šajās jomās jau ir ielikti pamati, tikai neatlaidīgi jāturpina uzsāktie centieni.

3.6. Turklāt kapitāla tirgu savienības īstenošana ir arī visu dalībvalstu interesēs. Kā nesen tika vēlreiz apstiprināts, kapitāla tirgu savienībai ir vēl viena svarīga priekšrocība, proti, tā palīdz nodrošināt izaugsmes konvergenci starp dažādām dalībvalstīm, jo uzlabojas uzkrājumu aprite un sadale ES teritorijā. Tādējādi vajātajām ekonomikām būs iespēja ātrāk panākt rezultatīvākās ekonomikas⁽¹⁷⁾. No šāda viedokļa *Brexit* dēļ ir vēl jo svarīgāk, lai kapitāla tirgu savienība tiktu efektīvi ieviesta un lai Eiropas izaugsme varētu gūt labumu no integrētas finanšu sistēmas pakalpojumiem⁽¹⁸⁾.

3.7. Tāpēc Komitejas skatījumā ir īpaši vēlams nodrošināt strauju progresu. EESK pilnībā piekrīt Eiropadomes 2016. gada jūnija deklarācijai⁽¹⁹⁾ un citiem paziņojumiem⁽²⁰⁾, kas vērsti tajā pašā virzienā.

3.8. Rīcības plāna vidusposma novērtējums, kas tapis īsā termiņā⁽²¹⁾, šo tematu ir paturējis uzmanības centrā un dod iespēju nekavējoties reaģēt. Komiteja ar to ir apmierināta, jo novērtējums sniedz iespēju spēcīgāk un mērķtiecīgāk reaģēt uz dažādiem nākotnes izaicinājumiem, kas rodas pastāvīgi mainīgajos politikas un ekonomikas apstākļos. Turklāt ir vēlams paredzēt, ka līdzīgi vidusposma novērtējumi regulāri būtu jāveic arī turpmāk. Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi šajā procesā vienmēr aktīvi un cieši iesaistīt dažādas ieinteresētās personas. Tas ir jo īpaši svarīgi, ņemot vērā, ka kapitāla tirgu savienības pozitīvs gala rezultāts būs atkarīgs no tā, kādā mērā izdosies transponēt ierosinātos elementus reālajos apstākļos, kā arī patiešām radīt vienotu tirgu un nodrošināt, lai to izmantotu pēc iespējas vairāk finanšu pakalpojumu sniedzēju, uzņēmumu, ieguldītāju un noguldītāju.

3.9. Attiecībā uz kapitāla tirgu savienības izveidi ir jādod priekšroka pasākumiem, kas vislabāk sekmē konvergenci⁽²²⁾ un atstāj dalībvalstīm minimālas iespējas pārsniegt stingri nepieciešamo. Ir jānovērš atšķirības ES tiesību aktu transponēšana valstu tiesību aktos, kā arī to konkrētajā piemērošanā. Turklāt, ciktāl iespējams, būtu jāizmanto *REFIT* pieeja.

3.10. Komiteja uzskata, ka kapitāla tirgu savienība nevar būt fakultatīvs mehānisms, kas sniedz labumu tikai dažām valstīm. Gluži pretēji – tai ir jāklūst par realitāti visās ES dalībvalstīs. Tas ir absolūti nepieciešams. Šajā nolūkā ir augstākajā mērā svarīgi, lai ES līmenī un katrā dalībvalstī varētu paļauties uz politisko gribu radīt atbilstošus nosacījumus un paredzēt vajadzīgos stimulējošos pasākumus, lai nodrošinātu konkrētus panākumus šajā jomā.

⁽¹³⁾ OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp., I punkts.

⁽¹⁴⁾ Skatīt arī EESK atzinumu par tematu "EMS padziļināšana līdz 2025. gadam" (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 124. lpp.).

⁽¹⁵⁾ Papildus finanšu savienības izveidei ir arī jārada reāla ekonomiskā savienība, budžeta savienība un politiskā savienība. Piecu priekšsēdētāju ziņojums "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana", 2015. gada jūnijs.

⁽¹⁶⁾ Sk. arī piecu priekšsēdētāju ziņojumu "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana", 2015. gada jūnijs.

⁽¹⁷⁾ Tādējādi būs arī iespējams labāk kompensēt ekonomisko triecienu asimetriskās sekas.

⁽¹⁸⁾ Cita starpā skatīt Eiropas Centrālās bankas priekšsēdētāja vietnieka *Vitor Constancio* runu "Monetārās savienības efektivitāte un kapitāla tirgu savienība" (*Effectiveness of Monetary Union and the Capital Markets Union*), Malta, 2017. gada 6. aprīlis. <http://malta2017.eurofi.net/highlights-eurofi-high-level-seminar-2017/vitor-constancio-vice-president-european-central-bank/>

⁽¹⁹⁾ Sk. šā atzinuma 2.3. punktu.

⁽²⁰⁾ Sk. 13. zemsvītras piezīmi.

⁽²¹⁾ Šajā gadījumā – mazāk nekā divu gadu laikā pēc rīcības plāna publicēšanas.

⁽²²⁾ Tāpēc, piemēram, pēc iespējas biežāk būtu jāizmanto regula, nevis direktīva.

3.11. Tā kā nav iespējamas nekādas koncesijas attiecībā uz absolūto nepieciešamību īstenot kapitāla tirgu savienību visās dalībvalstīs (sk. 3.10. punktu iepriekš), ir noteikti jāparedz instrumenti, kas ļauj visās dalībvalstīs novērtēt plānoto mērķu faktisko sasniegšanu un reāli panākt progresu. Šajā saistībā Komiteja stingri atbalsta tāda mehānisma izveidi, kas būtu paredzēts regulārai kapitāla tirgu savienības izveides un ieviešanas novērtēšanai dalībvalstīs. Tā pamatā vajadzētu būt gan kvantitatīviem, gan kvalitatīviem kritērijiem. Šāda novērtējuma rezultāti ir jāpublisko. Nepilnību konstatēšanas gadījumā ir jāparedz piemērotas darbības un pasākumi.

3.12. Vēlamajam rezultātam ir jābūt tādas kapitāla tirgu savienības izveidei, kas, atbalstot integrāciju visā ES, vienlaikus vērs uzmanību arī uz katras dalībvalsts vajadzībām un vēlmēm, tomēr nepieļaujot jaunu sadrumstalotību vai nodalīšanu. Šajā saistībā nav šaubu, ka atsevišķiem reģioniem un tajos strādājošajiem uzņēmējiem ir svarīga reģionālo kapitāla tirgu attīstīšana (9. prioritārais pasākums). Šis pasākums var arī sekmēt pārrobežu tirdzniecību un pakalpojumu sniegšanu, jo bieži tas joprojām ir dārgāk un sarežģītāk, nekā darboties vietējā līmenī.

3.13. Turklāt, lai kapitāla tirgu savienības izveide būtu veiksmīga, visos līmeņos ir jāizmanto konsekventa un saskanīga politika – šajā nolūkā ir jācenšas novērst jebkādas iniciatīvas, kas neatbilst ar šādu savienību saistītajiem apsvērumiem, varētu to sadrumstalot, likt tai šķēršļus vai radīt citus ierobežojumus.

3.14. Pašlaik kapitāla tirgu savienības elementu izsmelšajā pārskatā, kas iekļauts Komisijas dokumentā⁽²³⁾, ir ne mazāk kā 38 pasākumi un darbības, kas vēl jāievieš līdz 2019. gadam. Ja ir vēlme maksimāli augstā līmenī saglabāt iepriekš minētās izdošanās iespējas, pamatoti var rasties jautājums, vai nav plānots paveikt pārāk daudz pārmērīgi īsā laika posmā un vai nebūtu labāk koncentrēties uz ierobežotu skaitu prioritāšu⁽²⁴⁾. Lai arī kāda būtu atbilde uz šo jautājumu, galvenais būs rīkoties noteiktajos termiņos, izmantojot maksimāli uz rezultātu vērstu pieeju, un neatgriezeniski radīt pamatus kapitāla savienībai.

3.15. Kā EESK jau norādījis savā sākotnējā atzinumā par rīcības plānu, tās uzmanības centrā ir MVU finansēšana, jo šie uzņēmumi ir Eiropas ekonomikas dzīvais balsts un tie ir ļoti svarīgi no nodarbinātības viedokļa. Šī vidusposma novērtējuma beigās Komitejai joprojām rodas jautājumi⁽²⁵⁾ par kapitāla tirgu savienības piemērotību un efektivitāti attiecībā uz MVU.

3.16. MVU gadījumā, jo īpaši attiecībā uz mazajiem uzņēmumiem, ir jādara viss iespējams, lai banku finansējums kļūtu vai saglabātos viegli pieejams un piemērots šādiem uzņēmumiem gan vietējā, gan pārrobežu mērogā⁽²⁶⁾. Tāpat arī būtu jāstimulē un jāuzlabo iespējas, kas saistītas ar rezerves finansējumu maziem un vidējiem uzņēmumiem. Priekšlikumi par vērtspapīrošanu (vienkārša, pārredzama un standartizēta vērtspapīrošana), kurus EESK iepriekš ir vērtējusi atzinīgi⁽²⁷⁾, nenoliedzami ir solis pareizajā virzienā, taču ar to vien nepietiek. Šajā ziņā svarīga var būt arī tirgus attīstīšana ienākumus nenesošiem aizdevumiem (4. prioritārais pasākums) un segto obligāciju shēma, kā arī to instrumentu labāka izmantošana, kas jau ir spēkā MVU atbalsta politikas jomā.

4. Piezīmes un īpaši komentāri

4.1. Netiecoties uz izsmelšu izklāstu, Komiteja sniedz vairākas piezīmes un komentārus par dažiem prioritārajiem pasākumiem⁽²⁸⁾, par kuriem paziņots Komisijas dokumentā un kuri piesaistījuši EESK uzmanību.

⁽²³⁾ Sk. Komisijas paziņojuma COM(2017) 292 final pielikumu.

⁽²⁴⁾ EUROFI augsta līmeņa seminārā, kas 2017. gada 5.–7. aprīlī notika Maltā, tika veiktas vairākas dalībnieku aptaujas. Viens no jautājumiem bija šāds: “Kā būtu iespējams būtiski paātrināt kapitāla tirgu savienības izveidi?” 37 % aptaujāto personu izvēlējās atbildi “koncentrēties uz nelielu skaitu galveno prioritāšu”, 29 % sniedza atbildi “radīt politisku stimulu iekšējo robežu likvidēšanai”, 12 % aptaujāto uzskatīja, ka ir “jāveido vienota finanšu platforma ES 27 dalībvalstīs”, savukārt tikpat daudz respondentu piekrita apgalvojumam, ka “nav iespējams būtiski paātrināt kapitāla tirgu savienības izveidi”. Ceturtajā un piektajā vietā palika atbildes “palielināt konverģenci uzraudzības jomā” (8 %) un “vairāk balstīt banku regulējumu uz ES finanšu tirgu īpašajām iezīmēm” (3 %). Cits jautājums bija formulēts šādi: “Kādas ir divas galvenās prioritātes ES 27 dalībvalstīs, lai sasniegtu kapitāla tirgu savienības mērķus?” Trīs galvenās atbildes uz šo jautājumu bija šādas: “uzlabot tiesību aktu saskaņotību maksātspējas un pārvedamo vērtspapīru jomā” (21 %), “attīstīt pašu kapitāla finansējumu” (16 %) un “īstenot īstermiņa prioritātes (vērtspapīrošana, prospekti u. c.)” (15 %).

Informāciju par EUROFI augsta līmeņa semināru (tostarp aptauju rezultātus) skatīt šeit: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170406_2.en.html.

⁽²⁵⁾ OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp., 1.6. punkts.

⁽²⁶⁾ Situācija dalībvalstīs atšķiras.

⁽²⁷⁾ OV C 82, 3.3.2016., 1. lpp.

⁽²⁸⁾ Ciktāl tie nav minēti citviet šajā atzinumā.

4.2. Komiteja ir īpaši apmierināta ar to, ka uzraudzība ieņem centrālo vietu centienos izveidot kapitāla tirgu savienību (1. prioritārais pasākums), un cer, ka šis aspekts arī turpmāk gūs īpašu uzmanību. Šādai Eiropas līmenī veiktai uzraudzībai ir būtiska nozīme, lai garantētu finanšu un ekonomikas sistēmas drošību un stabilitāti, sekmētu tirgu integrācijas īstenošanu vēlamajā veidā, kā arī novērstu nevienlīdzību un jebkādas citus šķēršļus vienotajā tirgū.

4.3. Tiekšanās panākt labāku proporcionalitāti noteikumos, kuru mērķis ir atbalstīt uzņēmumu iekļaušanu biržas sarakstā un ieguldījumu brokeru sabiedrības (2. prioritārais pasākums), ir ārkārtīgi atzinīgi vērtējama rīcība, kas neapšaubāmi ir pelnījusi uzmanību, taču vienlaikus ir arī jāaizstāv mazo noguldītāju un ieguldītāju intereses un viņi jāaizsargā.

4.4. Ir pilnīgi pamatoti rūpēties par ES dominējošā stāvokļa nostiprināšanu ilgtspējīgu ieguldījumu jomā (6. prioritārais pasākums), jo ir svarīgi, lai Eiropa uzņemtos vadošo jomu jautājumos, kas saistīti ar labu un ilgtspējīgu izaugsmi. Šajā jomā noteicošai ir jābūt kvalitatīvajai pieejai. Vienlīdz svarīgi ir arī tas, lai noguldītājiem un ieguldītājiem būtu atbilstoša informācija, piemēram, par pietiekami ilgu periodu. Ciktāl tas attiecas uz ieguldījuma ietekmi, nekādu informāciju neglabā ilgāk par trim gadiem. Būtu jāpārbauda, vai šo termiņu nevar pagarināt.

4.5. Turklāt EESK atbalsta EK⁽²⁹⁾, uzskatot, ka būtu efektīvi jāapvieno privātais kapitāls, ESIF finansējums un citi ES fondi, lai investīcijas novirzītu tiem MVU, kam ir pozitīva sociālā un ekoloģiskā papildu ietekme, tādējādi palīdzot arī sasniegt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un jo īpaši tos, ko paredz nesena Eiropas sociālo tiesību pilārs.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽²⁹⁾ COM(2017) 292 final, 4.5. punkts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārdomu dokuments par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu”

(COM(2017) 291 final)

(2018/C 081/17)

Ziņotājs: **David CROUGHAN**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārā savienība, ekonomiskā un sociālā kohēzija
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	5.10.2017.
Datums, kad pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	138/3/8
(par/pre/atturas)	

Preambula

Šis atzinums ir daļa no plašāka kopuma, ko veido četri EESK atzinumi par Eiropas ekonomikas nākotni (par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu un eurozonas ekonomikas politiku, kapitāla tirgu savienību un ES finanšu nākotni) ⁽¹⁾. Atzinumu kopums ir saistīts ar procesu, ko Eiropas Komisija nesen sāka ar Balto grāmatu par Eiropas nākotni, un tajā ņemta vērā Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Junkera runa par stāvokli Savienībā 2017. gadā. Saskaņā ar EESK rezolūciju par Eiropas nākotni ⁽²⁾ un iepriekšējiem atzinumiem par EMS izveides pabeigšanu ⁽³⁾ šajā atzinumu kopumā uzsvērts, ka Savienības pārvaldībā ir vajadzīga kopīga izpratne par mērķi, un šeit runa nav par tehniskiem risinājumiem un pasākumiem, bet tas galvenokārt ir politiskas gribas un kopējas perspektīvas jautājums.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pasaulē finanšu krīzes laikā vienotā valūta un ar to saistītās struktūras bija stabilizējošs elements un pirms krīzes tās nodrošināja uzņēmumiem un iedzīvotājiem zemu inflāciju un procentu likmes un atvieglāja pārrobežu tirdzniecību un ceļošanu.

1.2. Tomēr pārdomu dokuments skaidri liecina, ka EMS nav pilnībā pabeigta un ka ES līmenī notiekošajā integrācijas procesā “ekonomikas” komponente atpaliek no “valūtas” komponentes un tas vājina EMS spēju atbalstīt monetārās politikas un dalībvalstu ekonomikas politikas pasākumu īstenošanu. Lēmumus labot institucionālās un ar pārvaldību saistītās nepilnības, kas daļēji ir iemesls joprojām pastāvošajam eurozonas trauslumam, nevar atlikt bezgalīgi. Vajadzīga lielāka politiskā griba nostiprināt vienu no EMS komponentēm, proti, “savienības” komponenti.

1.3. Protekcionisma tendenču dēļ un, ārkārtīgi zemo procentu likmju un kvantitatīvās mīkstināšanas posmam kaut kad beidzoties, izveidosies daudz nedrošāks stāvoklis, un tādēļ progresa panākšanai ir atlicis maz laika. EESK atgādina politiskajiem vadītājiem, ka Eiropas iedzīvotājiem noteikti ir jāpanāk kopīga izpratne par mērķi un integrācijas ceļā

⁽¹⁾ Šis EESK kopums ietver atzinumus par šādiem tematiem: “Eurozonas ekonomikas politika 2017. gadā (atzinuma papildinājums)” (EESC-2017-02837-00-00-AC-TRA-EN) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 216. lpp.), “Kapitāla tirgu savienība: vidusposma pārskats” (EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 117. lpp.), “EMS padziļināšana līdz 2025. gadam” (EESC-2017-02879-00-00-ASAC-TRA) un “ES finanses līdz 2025. gadam” (EESC-2017-03447-00-00-AC-TRA-EN) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 131. lpp.).

⁽²⁾ EESK rezolūcija “Komisijas baltā grāmata par Eiropas nākotni un ne tikai”, 2017. gada 6. jūlijs.

⁽³⁾ Skatīt, piemēram, EESK atzinumu par tematu “EMS pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam” (OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.) un EESK atzinumu par tematu “Ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) izveides pabeigšana: politiskais pilārs” (OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.).

jāpalielina sava ietekme un varenība. Komiteja mudina Komisiju un Eiropadomi vēl pirms šā pilnvaru perioda beigām pieņemt drosmīgus lēmumus, lai ES līmenī pilnveidotu vajadzīgos pārvaldības elementus.

1.4. Stabilitāte lielā mērā ir atkarīga no nevienmērīgo tautsaimniecību augšupējas konverģences. Tāpēc valstu politikām un sociālajiem partneriem, lemjot par ekonomikas un fiskālo politiku, ir jāņem vērā Eiropas dimensija. EESK uzskata, ka vajadzīga spēcīgāka eurozonas "parlamentarizācija", proti, plaša Eiropas Parlamenta komiteja, kurā darbotos deputāti no visas eurozonas, kā arī no valstīm, kas vēlas tai pievienoties, un jāuzlabo eurozonas parlamentāriešu koordinācija ekonomiskās un monetārās savienības jautājumu risināšanā.

1.5. Lai nodrošinātu efektivitāti, līdzsvaru un taisnīgumu, valstu ekonomikas un labklājības politika būtu jāizstrādā un jākoordinē, ievērojot eurozonas vispārējās intereses; ar demokrātisko pārskatatbildību un līdzatbildību saistītu apsvērumu dēļ Eiropas pusgada procesā būtu jāiesaista Eiropas Parlaments, valstu parlamenti, sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība. Sociālajiem aspektiem jāvelta tikpat liela vērība kā ekonomiskajai dimensijai.

1.6. EESK piekrīt viedoklim, ka finanšu nozares pārvaldībā vērojamas nepilnības un pilnībā atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir pabeigt finanšu savienības, tostarp banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveidi.

1.7. Nekavējoties jārod risinājums tādai problēmai kā ieņēmumus nenesošie kredīti, kas ir slogs banku finanšu resursiem un cilvēkresursiem centienos nodrošināt finansējumu ieguldījumiem un kas biedē investorus, kuri baidās, ka peļņa no jaunajiem ieguldījumiem tiks novirzīta ieņēmumus nenesošo kredītu atmaksai.

1.8. Komiteja atbalsta centienus līdz 2018. gadam izveidot veicinošu satvaru, lai varētu ieviest ar valsts obligācijām nodrošinātos vērtspapīrus, kā tas ierosināts pārdomu dokumentā. Vidējā un ilgākā termiņā būtu jāizveido ES obligācijas (*European safe asset*), lai varētu mazināt finanšu tirgu svārstīgumu un nodrošināt dalībvalstu ekonomikas stabilitāti asimetriska satricinājuma gadījumā.

1.9. No pašu resursiem veidots budžets, kas ir lielāks nekā daudzgadu finanšu shēmai atvēlētais 1 % no IKP, ir vajadzīgs, lai varētu finansēt paplašināto Eiropas Stabilizācijas mehānismu, kurš būtu jāpārveido par Eiropas Monetāro fondu, kas spēj dalībvalstīm krīzes laikā piešķirt līdzekļus un kam vajadzētu būt arī banku nozares atbalsta mehānismam. Ja budžets būtu lielāks, varētu turpināt būtiskus ieguldījumus eurozonas produktīvajā infrastruktūrā un tādā veidā sniegt labumu visai Eiropai. Šo līdzekļu pieejamībai vajadzētu būt atkarīgai no progresa ekonomisko un sociālo standartu ievērošanā, ko paredz panāktā vienošanās.

1.10. Vajadzīga fiskālā politika, kas spēj stimulēt eurozonas ekonomiku lejupslīdes laikā. Savā pašreizējā veidā fiskālie noteikumi un konkrētām valstīm adresētie ieteikumi darbojas procikliski, vēl vairāk kavējot vājo tautsaimniecību attīstību. Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra ir svarīga Eiropas pusgada procesa daļa, kam vajadzētu būt ļoti būtiskai lomai eurozonas makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā. Lielāka uzmanība būtu jāpievērš nelabvēlīgajai ietekmei uz eurozonu, ko rada dalībvalstis, kuru bilancē pastāvīgi ir vērojami maksājumu pārpalikumi.

1.11. Komiteja rosina apsvērt, ar kādiem instrumentiem varētu uzlabot ekonomikas pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā, piemēram, izveidojot pastāvīga eurozonas finanšu ministra amatu un vienlaikus nodrošinot pilnīgu demokrātisku pārskatatbildību. Pilnvaru apvienošana ļautu saskaņotāk īstenot EMS politikas pasākumus, kas pašlaik dažādu iestāžu lielā skaita dēļ ir sadrumstaloti.

2. Vispārīga informācija

2.1. Eiropas Komisija 2017. gada 1. martā publicēja *Balto grāmatu* par Eiropas nākotni un pēc tam vairākus pārdomu dokumentus dažādās Eiropas politikas jomās. Šis atzinums attiecas uz trešo pārdomu dokumentu: "**Ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana**".

2.2. Pasaulē finanšu krīzes laikā vienotā valūta un ar to saistītās struktūras bija stabilizējošs elements un pirms krīzes tās nodrošināja uzņēmumiem un iedzīvotājiem zemu inflāciju un procentu likmes un atviegloja pārrobežu tirdzniecību un ceļošanu.

2.3. Tomēr pārdomu dokuments skaidri liecina, ka EMS nav pilnībā pabeigta un ka ES līmenī notiekošajā integrācijas procesā “ekonomikas” komponente atpauzē no “valūtas” komponentes un tas vājina EMS spēju atbalstīt monetārās politikas un dalībvalstu ekonomikas politikas pasākumu īstenošanu. Dokumentā nav kritizēti īstenotie pasākumi, pieņemtie lēmumi vai lēmumi, kuru pieņemšana apturēta. Vajadzīga lielāka politiskā griba nostiprināt vienu no EMS komponentēm, proti, “savienības” komponenti.

2.4. Eiropas Savienībai jācenšas atrisināt patiešām svarīgais sistēmiskais problēmjaucējums: kā mēs varam izveidot vienotu valūtu un īstenot vienotu monetāro politiku un arī turpmāk saglabāt izraudzīto **politisko** kursu, proti, atstāt ekonomikas un fiskālās politikas īstenošanu valstu līmenī?

2.5. Krīze skaidri parādīja, cik tas ir neiespējami. Nespēja apvienot nepieciešamos suverenitātes elementus un panākt dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos radīja solidaritātes trūkumu. Tā kā ekonomikas politikas un fiskālās politikas koordinācijas bija vāja un bezcerīgi nekompetenta, neviendabīgās eurozonas tautsaimniecības gāja tik atšķirīgus ceļus, ka bija jāievieš krīzes pasākumi, izmantojot valstu sadarbības procesu. Nav pārsteigums, ka eurozona sašķēlās un kreditorvalstis diktēja noteikumus debitorvalstīm; eurozonas finanšu ministra amats nebija izveidots.

3. Iemesli, kādēļ vajadzīga EMS padziļināšana

3.1. EESK ir rosinājusi padziļināt EMS daudzus atzinumus vairāku pēdējo gadu laikā⁽⁴⁾. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas minētos iemeslus, kādēļ ir jāpabeidz ekonomiskās un monetārās savienības izveide, un norāda, ka ekonomiskie apstākļi dažādās valstīs ir atšķirīgi, radot diezgan nevienādus priekšstatus par problēmām, ar ko saskaras eurozona. Lai EMS kļūtu stiprāka, vajadzīga stiprāka konverģence.

3.2. EESK apzinās, ka dalībvalstīs pastāv atšķirīgi viedokļi par Eiropas nākotni, un tajos atspoguļojas dalībvalstu vēsture un to neviendabīgums. Taču lēmumus novērst institucionālās un pārvaldības nepilnības, kas savukārt ir pamats joprojām pastāvošajam eurozonas trauslumam, pastāvīgo nelīdzsvarotību un ļoti atšķirīgos dalībvalstu ekonomiskās un sociālās attīstības rezultātus nevar atlikt bezgalīgi⁽⁵⁾.

3.3. Nav izdevies panākt dalībvalstu augšupēju konverģenci, un dažas dalībvalstis cerēja, ka vienota monetārā politika to nodrošinās. Tā kā netika ņemti vērā visi konkurētspējas aspekti reālajā ekonomikā, radās atšķirības, kuru dēļ vienotā monetārā politika kļuva nepiemērota daudzām dalībvalstīm, apliecinot teicienu “kas der visiem, tas neder nevienam”. EESK jau paudusi šaubas, jo uzskata, ka piecu priekšsēdētāju ziņojums, kam sekoja baltā grāmata, izraisa dinamiskas un steidzamības zudumu.

3.4. Pašlaik ir jāvirzās uz priekšu visās jomās (ekonomikas un sociālajā, finansiālajā, fiskālajā un politiskajā), lai bez bezrūpīgas rīcības riska radītu nepieciešamos apstākļus būtisko suverenitātes elementu apvienošanai un tādā veidā nodrošinātu, ka ES kalpo visu iedzīvotāju labklājībai. Tā varēs aizstāt pašreizējās pārvaldības struktūras, kas nav optimālas, un Eiropas Savienība un it īpaši eurozona varēs atgūt gan iedzīvotāju, gan investoru uzticību un pildīt visus savus uzdevumus globālo jautājumu risināšanā.

3.5. Komiteja pauž bažas par to, ka pēc krīzes, 2012. gadā publicētā četru priekšsēdētāju ziņojuma un 2015. gadā publicētā piecu priekšsēdētāju ziņojuma nav gūti pietiekami jūtami panākumi EMS patiesā padziļināšanā. Lielas bažas vied tas, ka pārāk gausi tiek veiktas nozīmīgas institucionālas reformas, kas piešķirtu demokrātisku leģitimitāti izpildes lēmumu pieņemšanai, kā arī izpildes un atbilstības panākšanai. Šī pārvaldības nepilnība vēl vairāk veicina dažās dalībvalstīs vērojamo virzību uz populismu un nacionālu un protekcionistisku risinājumu izmantošanu.

3.6. Pasaules uzņēmējdarbības vide kļūst arvien nedrošāka, jo valstis atsakās no brīvas tirdzniecības un virzās uz protekcionismu; ārkārtīgi zemo procentu likmju un kvantitatīvās mīkstināšanas posms, kas sekmējis vairuma attīstīto valstu ekonomikas atveseļošanu, kaut kad drīzumā beigsies, un sekas nav paredzamas un, iespējams, būs nelabvēlīgas. Laika sprīdis, kurā varētu panākt progresu, ir ierobežots.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu “EMS pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam” (OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.); EESK atzinums par tematu “Kopienas metode demokrātiskai un sociālai ekonomiskai un monetārai savienībai” (OV C 13, 15.1.2016., 33. lpp.); EESK atzinums par tematu “Ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) izveides pabeigšana: politiskais pīlārs” (OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.); EESK atzinums par tematu “Pasākumi EMS izveides pabeigšanai” (OV C 177, 18.5.2016., 28. lpp.).

⁽⁵⁾ EESK atzinums “EMS izveides pabeigšana: politiskais pīlārs” (OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.).

3.7. Visaptverošas fiskālās un politiskās savienības izveide, iespējams, ir vidēja termiņa un ilgāka termiņa projekts, bet īstermiņā ir vajadzīgi būtiski pasākumi šajā virzienā, lai stiprinātu EMS un nodrošina lielāku stabilitāti. EESK atgādina politiskajiem vadītājiem, ka Eiropas iedzīvotājiem noteikti ir jāpanāk kopīga izpratne par mērķi un integrācijas ceļā jāpalielina sava ietekme un varenība.

3.8. Komiteja mudina Komisiju un Eiropadomi līdz šī pilnvaru perioda beigām pieņemt drosmīgus lēmumus, noteikti un visaptveroši iesaistot Eiropas Parlamentu, lai panāktu progresu ES pārvaldības elementu izveidē. Būtisku, bet sāpīgu reformu atlikšana uz nākamo pilnvaru periodu liecinās par bezdarbību, kurā ne tirgi, ne iedzīvotāji vairs negribēs pacietīgi noraudzīties.

4. Finanšu savienība: risku samazināšana un risku dalīšana

4.1. EESK piekrīt, ka finanšu nozares pārvaldībā vērojamas nepilnības, un pilnībā atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir pabeigt finanšu savienības, tostarp banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveidi.

4.2. Banku savienības izveides pabeigšana ir būtiska, lai varētu padziļināt EMS. Tirgus un noteikumu sadrumstalotība bijī nozīmīgi faktori, kas kavēja finanšu krīzes pārvarēšanu. EESK atzīst, ka daudz ir paveikts šī sektora koordinēšanas jomā, taču rosina visus iesaistītos dalībniekus iespējami ātrāk virzīties uz banku savienības izveides pabeigšanu.

4.3. Sevišķi svarīgi ir pabeigt ar banku savienību saistīto darbu, lai stiprinātu finansiālo integrāciju un risku dalīšanu tirgos. Līdz 2019. gadam steidzami jāpanāk, ka ar vienoto noregulējuma fondu saistīts Eiropas Stabilizācijas mehānisms nodrošina kopīgu fiskālo atbalstu un tādējādi atbilstīgu, ātru un efektīvu darbību. Tas novērstu arī iespējamo politisko neobjektivitāti. EESK atbalsta ieceri, ka Eiropas Stabilizācijas mehānisms pārņemtu arī Eiropas Monetārā fonda uzdevumus un tam būtu piekļuve pašu resursu budžeta mehānismam, tiklīdz šī iecere tiktu nostiprināta ES tiesību aktos.

4.4. Lai ietaupījumiem noguldījumu kontos nodrošinātu vienādu un uzlabotu aizsardzību visā Eiropas Savienībā, nekavējoties būtu jāizveido Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēma⁽⁶⁾.

4.5. Lai gūtu panākumus šajās jomās, vispusīgi ir jārisina jautājumi saistībā ar ieņēmumus nenesošajiem kredītiem⁽⁷⁾, kas krīzes laikā ir ievērojami palielinājušies. Ieņēmumus nenesošie kredīti ir slogs banku finanšu resursiem un cilvēkresursiem, kavējot nodrošināt finansējumu jauniem ieguldījumiem, kas ir ļoti svarīgi izaugsmei. Eiropas Centrālajai bankai, Komisijai un valdībām būtu jāapvienojas, lai risinātu šo mantojuma problēmu, balstoties uz pamatprincipu, ka cerīgie parādi jāprojām tiek apkalpoti, bet bezcerīgie parādi tiek ātri norakstīti. Tas, ka nav ātra noregulējuma procesa, kavē iespējamus investorus veikt jaunus ieguldījumus, jo viņi baidās, ka no jauna gūtie ieņēmumi tiks novirzīti veco aizdevumu segšanai.

4.6. Lai pārvarētu krīzi, būtisks priekšnoteikums ir labāka pārstrukturēšanas un maksātnespējas sistēma eurozonā, un tālab būtu jāizmanto sekundāro tirgu īpašā pieredze. EESK rosina mācīties no sliktu banku izveidošanas piemēriem. EMS ir vajadzīgi viedī un ilgtspējīgi risinājumi, kā tikt galā ar ienākumus nenesošiem kredītiem, kas jāprojām raisa bažas.

4.7. EESK mudina Komisiju paātrināt kapitāla tirgu savienības izveidi, jo šī savienība būtu svarīgs papildu finansējuma avots lielākiem uzņēmumiem un tai būtu svarīga loma risku dalīšanā. Komiteja atzīst, ka kapitāla tirgu savienība nebūs papildu finansējuma avots MVU, it īpaši mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem. Tādēļ banku nozarei jāprojām būs būtiska loma. Bankām ir jāpārorientējas uz reālās ekonomikas vajadzību apmierināšanu, un tālab visās dalībvalstīs ir jānodrošina viegli pieejams un ilgtspējīgs banku finansējums⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēma" (OV C 177, 18.5.2016., 21. lpp.), it īpaši 1.1.–1.3. punkts.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Rīcības plāns kapitāla tirgu savienības izveidei" (OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp.), it īpaši 3.3.1. punkts.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Rīcības plāns kapitāla tirgu savienības izveidei" (OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp.) un EESK atzinums par tematu "Kapitāla tirgu savienība: vidusposma pārskats" (EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 117. lpp.).

4.8. Komiteja atbalsta centienus īstermiņā (līdz 2018. gadam) izveidot veicinošu satvaru, lai varētu ieviest ar valsts obligācijām nodrošinātos vērtspapirus, kā tas ierosināts pārdomu dokumentā un Komisijas 2018. gada darba programmas projektā. Apburto loku, kas izveidojies starp valstīm un bankām, ar valsts obligācijām nodrošinātie vērtspapīri varētu pārraut, atņemot privilēģijas valstu obligācijām un dažādojot banku bilances, taču vienlaikus novēršot parādu kopīgošanu. Jaapspriežas ar finanšu pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu atbilstošu uzraudzības regulējumu un veicinātu privātā riska dalīšanu.

4.9. Vidējā un ilgākā termiņā (līdz 2025. gadam) būtu jāizveido ASV Valsts kases obligācijām līdzīga ES obligācija (*European safe asset*), lai varētu mazināt finanšu tirgu svārstīgumu un nodrošināt dalībvalstu ekonomikas stabilitāti asimetriska satricinājuma gadījumā. EESK jau ilgu laiku atbalsta Savienības obligāciju un euro obligāciju izmantošanu⁽⁹⁾. Apsprieš arī citi līdzīgi priekšlikumi, piemēram, parāda dzēšanas fonda un euroobligāciju fonda izveide. Ekspertu grupa, ko izveidoja, lai analizētu dažādo vienotu parādzīmju emitēšanas iespēju priekšrocības un trūkumus, ir publicējusi savus secinājumus, un Komisijai tagad būtu jānāk klajā ar konkrētu priekšlikumu par to, kuru instrumentu izmantot un kāds varētu būt grafiks⁽¹⁰⁾. Lai nepieļautu bezrūpīgas rīcības risku, dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai izmantot šo instrumentu, ja tiek ievēroti konkrētām valstīm adresētie ieteikumi.

5. Panākt konverģences atjaunošanos integrētākā ekonomiskā un fiskālā savienībā

5.1. Komiteja atzinīgi vērtē dokumentā minēto skaidro atziņu, ka augšupēja konverģence virzībā uz noturīgākām ekonomikas un sociālajām struktūrām ir būtisks spēcīgākas EMS elements. Jāatzīst, ka dalībvalstu neviendabīguma dēļ nevar būt "visiem piemērotu" politikas pasākumu, kas prasa pilnīgu saskaņošanu, taču ir vajadzīga kopēja pieeja, lai sasniegtu noteiktus rezultātus.

5.2. Nepilnības ekonomiskajā un monetārajā savienībā īstenotajā ekonomikas un fiskālajā politikā galvenokārt ir saistītas ar to, ka Eiropā trūkst politiskās gribas atļaut ES iesaistīšanos valstu ekonomikas un fiskālās politikas īstenošanā. EESK jau uzsvēra, ka vajadzīgs atjaunināts un pilnveidots dialogs par makroekonomikas jautājumiem, it īpaši ar eurozonas valstīm, un šāds dialogs varētu sekmēt eurozonas dimensijas labāku atspoguļošanu valstu līmenī. Vajadzīga arī izpildes lēmumu pieņemšanas sistēma, kas ir demokrātiskāka nekā Ministru padome, kuras atsevišķie locekļi ir pārskatābildīgi tikai savas valsts parlamentam, nevis eurozonai kopumā.

5.3. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus par Eiropas pusgada stiprināšanu. Lai nodrošinātu efektivitāti, līdzsvaru un taisnīgumu, valstu ekonomikas un labklājības politika būtu jāizstrādā un jākoordinē, arī ievērojot eurozonas vispārējās intereses; ar demokrātisko pārskatābildību un līdzatbildību saistītu apsvērumu dēļ Eiropas pusgada procesos, kas skar valstu un ES pasākumus, būtu jāiesaista Komisija, Eiropadome, Eiropas Parlaments, valstu parlamenti, sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība. Ļoti ierobežotā mērā šis process ir sācies, taču ir vajadzīga plašāka dalība valstu līmenī un visu iesaistīto dalībnieku vienošanās. Tas stiprinātu euro un, ja Eiropas pusgads kļūtu vienkāršāks un pārredzamāks, tiktu veicināta labāka tik ļoti vajadzīgo reformu īstenošana.

5.4. Eiropas stabilizācijas procesā ļoti svarīga loma ir makroekonomikas nelīdzsvarotības samazināšanai. Agrāk šāda nelīdzsvarotība uz laiku tika mazināta, devalvējot valūtu. Tagad – bez šī instrumenta – notiek ļoti sāpīga iekšēja vērtības zaudēšana, kas izraisa nopietnas grūtības, proti, augstu bezdarba līmeni un negatīvus izaugsmes rādītājus. Lai nodrošinātu eurozonas stabilitāti un novērstu šādu sāpīgu pielāgošanos, ir jānovērš makroekonomikas nelīdzsvarotības rašanās.

5.5. Tālab valstu līmenī dialogā par makroekonomikas jautājumiem ir jāņem vērā šī Eiropas dimensija. Makroekonomikas nelīdzsvarotības, kas atspoguļo konkurētspējas līmeņu atšķirības plašākā nozīmē (skatīt 5.6. punktu), agrīna noteikšana un novēršana ir galvenais Eiropas pusgada elements. Valstu politikas veidotājiem vajadzētu būt ļoti informētiem par ierosināto politikas pasākumu ietekmi uz to konkurētspēju eurozonā un būtu jāņem vērā eurozonā vērojamas tendences, uz kurām, iespējams, ir jāreaģē, lai saglabātu konkurētspēju. Komisijas nozīmēto amatpersonu, kas attiecīgajās valstīs atbild par Eiropas pusgada norisēm, un valstu neatkarīgo produktivitātes padomju ieguldījums, kuru papildinātu eurozonas tīkls, varētu sekmēt ekonomikas un sociālās politikas atspoguļošanu⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Euro perspektīvas desmit gadu pēc tā ieviešanas. ES ekonomikas un politikas nākotne un jaunais Līgums" (OV C 271, 19.9.2013., 8. lpp.); EESK atzinums par tematu "Atjaunot izaugsmi ES – ekonomikas pārvaldība un valsts parāds" (OV C 143, 22.5.2012., 10. lpp.).

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu "EMS pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam" (OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.).

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par tematu "Ieteikums saistībā ar dokumentu "Padomes ieteikums par valsts konkurētspējas valžu izveidošanu eurozonā"" (OV C 177, 18.5.2016., 35. lpp.).

5.6. Svarīgs šo debašu elements ir sociālā dimensija, kas līdz šim nav ņemta vērā Eiropas pusgada procesā, un tālab, negatīvi ietekmējot miljoniem ES iedzīvotāju ikdienas dzīvi, ir pieaudzis ES sociālās ievirzes trūkums. Tas arī veicina pret ES vērsta populisma izplatību un palielina vispārējo neapmierinātību ar ES. Pārskatīta konkurētspējas definīcija ("konkurētspēja 2.0")⁽¹²⁾, kas iekļautu valsts spēju līdztekus IKP sasniegt arī citus mērķus un kas paredzētu, ka konkurētspēja tiek vērtēta, ņemot vērā trīs pilārus: ienākumus, sociālos faktorus un ilgtspēju, varētu nodrošināt visaptverošu Eiropas pusgada procesu.

5.7. EESK piekrīt viedoklim, ka valstu politikas pasākumu īstenošanu to kompetencē joprojām esošajās jomās varētu koordinēt, izmantojot Eiropas pusgada procesu⁽¹³⁾.

5.8. Komiteja atbalsta ES fondu un potenciālā stabilizācijas instrumenta pieejamības sasaistīšanu ar progresa panākšanu ekonomisko un sociālo standartu ieviešanā, par ko panākta vienošanās, kā arī vajadzīgās pārmaiņas, kuras veicamas digitalizācijas dēļ. Abas ieceres kalpo iedzīvotāju labklājībai. Tas būtu jāuzrauga Eiropas pusgada procesā⁽¹⁴⁾. Tautsaimniecībām, kas nopietni atpaliek un kas tiecas izpildīt tām adresētos ieteikumus, vajadzētu būt tiesīgām saņemt kohēzijas fonda atbalstu ienesīgiem ieguldījumiem, kuri palīdzētu pārvarēt atpalicību vai nodrošinātu būtisku infrastruktūru, kas dod labumu visai Eiropai.

5.9. EESK piekrīt, ka pašreizējais ES budžets tikai 1 % no IKP apmērā ir pārāk mazs un nav paredzēts stabilizācijas funkcijas veikšanai un tas būs pat vēl neatbilstīgāks pēc *Brexit*. Komiteja uzskata, ka nopietnu asimetrisku satricinājumu gadījumā eurozonai būtisku labumu dotu stingras stabilizācijas spējas⁽¹⁵⁾. Komiteja vēlreiz norāda, ka šāda funkcija nedrīkst izraisīt to, ka jāveic pastāvīgi pārskaitījumi, un bezrūpīgas rīcības risku.

5.10. EESK atbalsta priekšlikumu apsvērt iespējas veidot eurozonas fiskālas spējas, kuru mērķis būtu eurozonā saglabāt būtiskus ieguldījumus produktīvajā infrastruktūrā, piemēram, transportā, pilsētu atjaunošanā, izglītībā, pētniecībā un zaļajā pārveidē⁽¹⁶⁾. Šis fiskālās spējas būtu arī finansējuma avots Eiropas Stabilizācijas mehānismam, kas savukārt pēc kāda laika varētu darboties kā Eiropas Monetārais fonds un finansēt krīžu pārvaldības fondus.

5.11. Lai varētu nodrošināt Eiropas ekonomikas integrāciju un labklājību un novērst aizvien lielāko sociālo nevienlīdzību, ir vajadzīgs efektīvs investīciju plāns, kas paver iespēju gūt ieņēmumus izaugsmes, sociālās kohēzijas un solidaritātes ceļā. EESK atbalsta neierobežotas līdzsvarota budžeta normas piemērošanu produktīviem publiskiem ieguldījumiem un uzskata, ka tā būtu jāiekļauj fiskālajos noteikumos, kad tie tiks grozīti.

5.12. Lai nepieļautu prociklisku politiku, līdz nākamajam pilnvaru periodam ir jāuzlabo un jāpilnveido uz fiskālajiem noteikumiem balstītā pieeja. Būtu jāņem vērā raksturīgie vietējie apstākļi. Izrādījies, ka strukturālais līdzsvars ir neuzticams mainīgais lielums, ko nevar pārbaudīt un kas nav piemērots pamats veicamai politikas maiņai saskaņā ar konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem.

5.13. Pārāk liels uzsvars tiek likts uz parādu samazināšanu, izmantojot reizēm bezjēdzīgu fiskālo konsolidāciju, nevis efektīvākus pasākumus IKP izaugsmes palielināšanai. Eiropas pusgada procesā valsts gada budžeta deficīta samazināšanai kā valsts parāda attiecības pret IKP samazināšanas līdzeklim ir daudz lielāka nozīme nekā efektīvākiem IKP pieauguma veicināšanas pasākumiem⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Ieteikums saistībā ar dokumentu "Padomes ieteikums par valsts konkurētspējas valžu izveidošanu eurozonā"" (OV C 177, 18.5.2016., 35. lpp.).

⁽¹³⁾ EESK atzinums par tematu "EMS pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam" (OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.); EESK atzinums par tematu "Kopienas metode demokrātiskai un sociālai ekonomiskai un monetārai savienībai" (OV C 13, 15.1.2016., 33. lpp.); EESK atzinums par tematu "Ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) izveides pabeigšana" (OV C 177, 18.5.2016., 28. lpp.); EESK atzinums par tematu "Eiropas sociālo tiesību pilārs" (OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.).

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Ekonomikas pārvaldības pārskats" (OV C 268, 14.8.2015., 33. lpp.); EESK atzinums par tematu "EMS izveides pabeigšana – nodokļu politikas nozīme" (OV C 230, 14.7.2015., 24. lpp.).

⁽¹⁵⁾ EESK atzinums par tematu par "ES finanses līdz 2025. gadam" (EESC-2017-03447-00-00-PA-TRA) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 131. lpp.).

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Ekonomikas pārvaldības pārskats" (OV C 268, 14.8.2015., 33. lpp.); EESC atzinums par tematu "Eurozonas ekonomiskā politika" (OV C 177, 18.5.2016., 41. lpp.); EESK atzinums par tematu "Strukturālo reformu atbalsta programma" (OV C 177, 18.5.2016., 47. lpp.); EESK atzinums par tematu "Daudz gadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam vidusposma pārskats" (OV C 75, 10.3.2017., 63. lpp.).

⁽¹⁷⁾ EESK atzinums "Ekonomikas pārvaldības pārskats" (OV C 268, 14.8.2015., 33. lpp.).

5.14. EESK uzskata, ka līdz 2019. gadam būtu jāveic izmaiņas, lai labotu pašreizējo situāciju, kas "slēpj nepārprotami nepietiekamu fiskālās korekcijas sadalījumu starp valstīm" ⁽¹⁸⁾.

5.15. Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra ir svarīga Eiropas pusgada procesa daļa, kam vajadzētu būt ļoti būtiskai lomai eurozonas makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā. Jānovērš sistēmai raksturīgā asimetrija, par ko liecina tas, ka pret pastāvīgu pozitīvu nelīdzsvarotību neizskan nekādi iebildumi un par negatīvu nelīdzsvarotību ir jāsaņem sods ⁽¹⁹⁾. Stāvokli pasliktina ne tikai finansiālais sods, bet arī dažās dalībvalstīs pastāvīgi vērojami bilances pārpalikumi, kas var vēl vairāk palielināt deficītu kaimiņvalstīs.

6. EMS struktūras un demokrātiskās pārskatbīdības stiprināšana

6.1. EMS nav pašmērķis. Tā ir līdzeklis, lai sasniegtu šādus mērķus: kopīgi darbojoties, nodrošināt ilgtspējīgu izaugsmi, kvalitatīvas darbvietas, augšupēju ekonomikas un sociālo konvergenci, stabilitāti un labklājību **visās** dalībvalstīs; panākt ekonomisko atbīdību, kas iet roku rokā ar solidaritāti, un risku samazināšanu, kas iet roku rokā ar risku dalīšanu. Eurozonai ir jāpanāk vajadzīgais progress šajās jomās un arī turpmāk jābūt atvērtai citām dalībvalstīm. EESK piekrīt viedoklim, ka jāuzlabo pārredzamība, komunikācija un sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana un ka šie uzlabojumi, ko papildina valstu parlamentu nozīmes palielināšana lēmumu pieņemšanā, pozitīvi ietekmēs demokrātisko pārskatbīdību.

6.2. EESK uzskata, ka vajadzīga spēcīgāka eurozonas "parlamentarizācija", proti, plaša Eiropas Parlamenta komiteja, kurā darbotos deputāti no visas eurozonas, kā arī no valstīm, kas vēlas tai pievienoties, un jāuzlabo eurozonas parlamentāriešu koordinācija ekonomiskās un monetārās savienības jautājumu risināšanā (COSAC +) ⁽²⁰⁾. Kā minēts 5.2. un 5.3. punktā, Eiropas Parlamentam it īpaši, kā arī valstu parlamentiem, sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai kopumā varētu būt svarīga loma Eiropas pusgada procesa demokratizācijā.

6.3. Komiteja rosina apsvērt, ar kādiem instrumentiem varētu uzlabot ekonomikas pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā, piemēram, izveidojot pastāvīga eurozonas finanšu ministra amatu un vienlaikus nodrošinot pilnīgu demokrātisku pārskatbīdību. Pilnvaru apvienošana ļautu saskaņotāk īstenot EMS politikas pasākumus, kas pašlaik dažādu iestāžu lielā skaita dēļ ir sadrumstaloti. Eurozonas fiskālās politikas virzība būtu jādefinē jau sākumā, un finanšu ministram būtu jānosaka, kā to īstenot. Pašreizējā fiskālās politikas virzība ir visu dalībvalstu budžeta bilanču summa, un eurozonas fiskālās politikas virzība ir nejauša.

6.4. EESK atzinīgi vērtē ierosināto ESM stiprināšanu, lai tā kļūtu par nevainojami funkcionējošu krīzes pārvaldības instrumentu. Tās pārveidošana par Eiropas Monetāro fondu (EMF) saskaņā ar Eiropas līgumiem un Eiropas Parlamenta lomas palielināšana varētu demokrātisko leģitimitāti un paātrinātu lēmumu pieņemšanu.

6.5. No valstu sadarbības kā ES pārvaldības metodes būtu jāatsakās, un fiskālie noteikumi būtu jāpārskata, pirms tie tiek integrēti ES tiesību aktos.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹⁸⁾ COM(2016) 727 final.

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums "Ekonomikas pārvaldības pārskats" (OV C 268, 14.8.2015., 33. lpp.).

⁽²⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Kopienas metode demokrātiskai un sociālai ekonomiskai un monetārai savienībai" (OV C 13, 15.1.2016., 33. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārdomu dokuments par ES finanšu nākotni”

(COM(2017) 358 final)

(2018/C 081/18)

Ziņotājs: **Stefano PALMIERI**

Līdzziņotājs: **Petr ZAHRADNÍK**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 4.8.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sākumā	5.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	138/8/14
(par/pret/atturas)	

Preambula

Šis atzinums ir daļa no plašāka EESK atzinumu kopuma, ko veido četri atzinumi par Eiropas ekonomiku (konkrētāk, par ekonomikas un monetārās savienības padziļināšanu, eurozonas ekonomikas politiku, kapitāla tirgu savienību un ES finanšu nākotni)⁽¹⁾. Minētais kopums top saistībā ar Eiropas Komisijas nesen publicēto Balto grāmatu par Eiropas nākotni, un tajā ņemta vērā Komisijas priekšsēdētāja Junkera 2017. gada runa par stāvokli Savienībā. Saskaņā ar EESK rezolūciju par Eiropas nākotni⁽²⁾ un iepriekšējiem atzinumiem par EMS izveides pabeigšanu⁽³⁾ minētajā atzinumu kopumā uzsvērts, ka vajadzīga kopīga izpratne par Savienības pārvaldības mērķi – izpratne, kas krietni pārsniedz tehniskas pieejas un pasākumus un kas pirmām kārtām un galvenokārt ir politiskas gribas un kopējas perspektīvas jautājums.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka “Pārdomu dokumentā par ES finanšu nākotni” ir iezīmēti daži uzdevumi, kas Eiropas Savienībai būs jārisina turpmākajos gados, bet, no otras puses, tajā atspoguļojas uzsvars uz to, ka iespējamie budžeta risinājumi būs jāsaista ar pieciem dažādiem scenārijiem, ko Eiropas Komisija norādījusi “Baltajā grāmatā par Eiropas nākotni”.

1.2. EESK atkārtoti uzsver: lai pārvarētu ES politisko krīzi, kas izriet no stratēģiskā nākotnes redzējuma trūkuma un nespējas atbilstīgi reaģēt uz ekonomikas un finanšu krīzi, Eiropas iedzīvotājiem vajag vairāk (un labākas) Eiropas, nevis mazāk Eiropas. Pieaug plaša starp Eiropas iedzīvotāju bažām un gaidām – iedzīvotāji prasa konkrētu labumu viņu ikdienas dzīvē – un patlaban ES rīcībā esošām ierobežotajām iespējām un finanšu resursiem. Samazinās ticība Eiropas projektam un pašai Eiropas Savienībai un tiek apšaubīta to eksistence, tādējādi veicinot pašreizējo nacionālistu un populistu aktivitāti.

⁽¹⁾ Kopumā ietilpst šādi EESK atzinumi: “Eurozonas ekonomikas politika (2017)” (atzinuma papildinājums) (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* A. lpp. 216), “Kapitāla tirgu savienība: vidusposma pārskats” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* B. lpp. 117), “EMS padziļināšana līdz 2025. gadam” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* C. lpp. 124) un “ES finanses līdz 2025. gadam”.

⁽²⁾ EESK rezolūcija “Komisijas baltā grāmata par Eiropas nākotni un ne tikai”, 2017. gada 6. jūlijs (OV C 345, 13.10.2017., 11. lpp.).

⁽³⁾ Sk. OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp., kā arī OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.

1.3. EESK piekrīt pārdomu dokumentā atspoguļotajai pieejai, ka ES budžeta pamatprincipam vajadzētu būt Eiropas pievienotās vērtības veicināšanai, panākot labākus rezultātus salīdzinājumā ar tiem, ko varētu sasniegt ar atsevišķiem un savā starpā nekoordinētiem valstu budžetiem. Tāpēc ir jāatsakās no taisnīgas atdeves principa, kas dalībvalstis liek iedalīt neto maksātājās un neto saņēmējās, un no *ad hoc* korekciju veikšanas atsevišķu dalībvalstu gadījumā.

1.4. Eiropas Savienībai vispirms būtu jānosaka politiskās prioritātes ar augstu Eiropas pievienoto vērtību un tikai pēc tam būtu precizējami resursi, kas vajadzīgi to sasniegšanai, un īstenojama ES budžeta reforma. Šajā sakarā EESK uzskata par maz ticamu, ka ES budžets arī turpmāk varēs būt mazāks par 1 % no ieņēmumiem un tikai 2 % no 28 valstu publiskajiem izdevumiem – tas nav pietiekams līmenis, lai risinātu problēmas, novērstu satricinājumus un turpmākas krīzes.

1.5. ES budžeta reformai būtu obligāti jāpanāk kvalitatīvi uzlabojumi, kas gūti, pārskatot tā struktūru – gan izdevumu pozīciju, gan pašu resursu ziņā –, ņemot vērā attiecīgos racionalizācijas, efektivitātes un lietderīguma kritērijus un risinot tiešu un pārredzamu dialogu ar iedzīvotājiem.

1.6. Lai veiktu kvantitatīvus un kvalitatīvus pielāgojumus budžetā, ir nepieciešama nopietna un padziļināta apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību, lai, kā norādījusi EESK, atspoguļotu reālās vietējās un reģionālās vajadzības un sabiedrības interesēs nodrošinātu pozitīvu ietekmi uz visiem iedzīvotājiem.

1.7. Runājot par izdevumu daļu, EESK norāda uz programmām, kam ir augsta Eiropas pievienotā vērtība: vidēja termiņa un ilgtermiņa investīcijas ekonomikas, sociālās un vides attīstības jomā, kā arī nodarbinātības, inovācijas un konkurētspējas jomā; nelabvēlīgā situācijā esošo reģionu un neaizsargāto sabiedrības grupu aizsardzība; elastīga un savlaicīga reaģēšana uz asimetriskiem satricinājumiem un neparedzētām krīzēm, tostarp izmantojot autonomu eurozonas budžetu.

1.8. Šajā sakarā EESK uzskata, ka makroekonomiskās stabilizācijas funkcija eurozonā ir būtiska, jo negatīva ietekme uz tām sabiedrības grupām un ražošanas nozarēm, kas globalizācijas laikmetā ir zaudētājas, ir viens no ES stratēģiskās krīzes un populisma izplatīšanās cēloņiem.

1.9. Runājot par ieņēmumu daļu, EESK piekrīt analīzei ziņojumā “ES turpmākā finansēšana”, ko veikusi Augsta līmeņa grupa pašu resursu jautājumos (HLGOR), un kurā pausts viedoklis, ka jāizveido jauns budžets, kuru pārsvarā veidotu autonomi, pārredzami un taisnīgi iegūti pašu resursi, kas neuzliek papildu slogu nelabvēlīgā situācijā esošiem iedzīvotājiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem.

1.9.1. EESK atkārtoti norāda, ka tā atbalsta kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB), kā arī nodokļa uzlikšanu finanšu darījumiem, degvielām un oglekļa dioksīda emisijām, jo nodokļi, ko iekasētu ES līmenī, varētu kalpot kā transnacionāla nodokļa bāze un ļautu cīnīties pret globālo ietekmi uz vidi.

1.10. EESK uzskata, ka *Brexit* ietekme uz daudzgadu finanšu shēmu (DFS) pēc 2020. gada var, no vienas puses, apdraudēt ES projektu, ja dalībvalstu sarunas risināsies, pamatojoties uz taisnīgas atdeves principu, taču, no otras puses, tā joprojām var būt nozīmīga iespēja, jo tādējādi, apstiprinoties Eiropas pievienotās vērtības principam, varētu kvalitatīvi un kvantitatīvi uzlabot ES budžetu.

1.10.1. Šā iemesla dēļ EESK uzskata, ka pirmām kārtām jāveic šādi pasākumi:

— Eiropas Komisijai, vadoties gan pēc dažādiem “smaga” un “maiga” *Brexit* scenārijiem, būtu kvantitatīvi jānovērtē *Brexit* ietekme uz ES ieņēmumiem un izdevumiem un tā sekas attiecībā uz DFS pēc 2020. gada,

— jāuzsāk pārredzamas un publiskas debates par DFS pēc 2020. gada, iesaistot institucionālos dalībniekus, kā arī politikas un sociālās jomas dalībniekus, pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus un ES iedzīvotājus,

— nekāda ziņā nevajadzētu samazināt resursus, kas piešķirti kohēzijas politikai un sociālajiem mērķiem.

Šādā veidā būs iespējams līdzsvarot dažādu pušu atšķirīgās un pretrunīgās intereses, nosakot kopīgu risinājumu attiecībā uz DFS pēc 2020. gada.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. "Pārdomu dokumentā par ES finansējuma nākotni" izmantotajā pieejā ir apvienoti iespējamie budžeta risinājumi ar Eiropas Savienības problēmām, ņemot vērā piecus dažādus scenārijus, kurus Eiropas Komisija minējusi "Baltajā grāmatā par Eiropas nākotni". EESK ir izteikusi kritiku par šo pieeju savā neseno pieņemtajā rezolūcijā par balto grāmatu⁽⁴⁾, nodēvējot šos piecus scenārijus par "mākslīgiem", jo tie attiecas tikai uz dalībvalstīm un tiem nav tiešas saistības ar Eiropas iedzīvotājiem, kuri sagaida kopīgu un skaidru stratēģiju.

2.1.1. Tas nozīmē zaudēt svarīgu iespēju, jo lielāko daļu Komisijas dokumenta – par tādiem jautājumiem kā Eiropas finanšu pievienotā vērtība, tendenču un problēmu noteikšana, dažādās ES finanšu nākotnes iespējas – veido plaši atbalstāma analīze, neraugoties uz to, ka tajā nav kopējas, efektīvas un lietderīgas politikas priekšlikuma.

2.2. Pēdējo dažu gadu laikā EESK⁽⁵⁾ ir uzsvērusi Eiropas ekonomikas un sabiedrības neatrisinātās problēmas, kā arī pamatprincipus, kuri būtu jāievēro, un ES iestāžu darbības atjaunināšanas un efektivitātes uzlabošanas iespējas. EESK vairākkārt ir uzsvērusi, ka Eiropas iedzīvotājiem vajag vairāk (un labākas) Eiropas, nevis mazāk Eiropas⁽⁶⁾, jo ES politiskā krīze izriet tieši no stratēģiskā nākotnes redzējuma trūkuma un nespējas atbilstīgi reaģēt uz ekonomikas un finanšu krīzi.

2.3. Attiecībā uz 2014.–2020. gada DFS⁽⁷⁾ vidusposma pārskatīšanu EESK 2016. gadā paziņoja, ka Komisijas vēltie centieni ir atzīstami, it īpaši elastības pasākumi neparedzētu krīžu risināšanai, kā arī uz rezultātiem un progresu orientētā pieeja. Tomēr konkrēti priekšlikumi un piešķirtie resursi, šķiet, jau tolaik bija nepietiekami, lai risinātu ES problēmas un prioritātes, jo DFS ir nevis instruments, ar kuru veicināt ES intereses kopumā, bet gan rezultāts, kas gūts ne pārāk tālejoša kompromisa ceļā, ņemot vērā dalībvalstu interesi par neto atlikumu un ieguvumiem konkrētām interešu grupām.

2.4. Tādējādi ir atbalstāma pieeja, kas minēta pārdomu dokumentā, proti, "(..) modernizētā ES budžeta būtība", ir "pievienotā vērtība, kas rodas, apvienojot resursus un nodrošinot rezultātus, ko nevar panākt ar nekoordinētiem valstu izdevumiem"⁽⁸⁾.

2.5. Lai panāktu vairāk Eiropas un tā būtu labāka, vispirms būtu jānosaka politiskās prioritātes ar augstu Eiropas pievienoto vērtību un pēc tam būtu jāapzina resursi, kas vajadzīgi to sasniegšanai un uz kuriem pamatojoties izstrādāt ES budžeta reformu. Minēta scenārija īstenošana vairs nebūtu iespējama, ja Eiropas Savienība piešķirtu budžetam mazāk nekā 1 % no ieņēmumiem un tikai 2 % no 28 valstu publiskajiem izdevumiem un turpinātu samazināt minētos līdzekļus⁽⁹⁾. Šis līmenis šķiet pilnīgi nepietiekams, ņemot vērā jaunās problēmas, ar ko saskaras ES, kā arī satricinājumus un krīzes, uz kurām tai jāreaģē.

2.5.1. Eiropas Savienības budžeta kvantitatīvajam pieaugumam jābūt saistītam ar tā būtisku kvalitatīvo uzlabojumu, pārskatot gan izdevumu pozīciju, gan pašu resursu struktūru. Šajā nolūkā ir jāņem vērā atbilstīgie budžeta racionalizācijas, efektivitātes un lietderīguma kritēriji un jāievieš tieši un pārredzami kanāli saziņai ar iedzīvotājiem.

2.5.2. Lai panāktu ES budžeta kvantitatīvu un kvalitatīvu uzlabojumu, ir jāorganizē nopietna un padziļināta apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību, lai, kā norādījusi EESK, nodrošinātu, ka izdevuma pozīcijās patiešām atspoguļojas reālās vietējās un reģionālās vajadzības, un lai sabiedrības interesēs pozitīvi ietekmētu iedzīvotāju labklājību.

⁽⁴⁾ EESK 2017. gada 6. jūlija rezolūcija "Komisijas baltā grāmata par Eiropas nākotni un ne tikai": "EESK neuzskata, ka ierosināto scenāriju izvēle ir efektīva metode kopīgas izpratnes par mērķi sekmēšanai vai turpmākā virziena noteikšanai" (OV C 345, 13.10.2017., 11. lpp.).

⁽⁵⁾ OV C 248, 25.8.2011., 75. lpp., OV C 229, 31.7.2012., 32. lpp., OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp., un OV C 487, 28.12.2016., 62. lpp.

⁽⁶⁾ "(..) subsidiaritāte būtu virzīta uz mērķi panākt vairāk un labākas Eiropas" (OV C 351, 15.11.2012., 36. lpp.).

⁽⁷⁾ OV C 75, 10.3.2017., 63. lpp., 1.1. punkts.

⁽⁸⁾ COM(2017) 358 final, 6. lpp. (latviešu valodas versija)

⁽⁹⁾ Ar Padomes lēmumu par ES pašu resursiem (2014/335/ES, Euratom) ir noteikta budžeta robežvērtība 1,2 % no nacionālā kopienākuma (NKI), taču šajā atzinumā izmantotā pieeja (t. i., ka vispirms ir jānosaka politiskās prioritātes un tikai pēc tam vajadzīgie resursi to īstenošanai) nozīmē, ka ES budžetam nevajadzētu aprobežoties ar iepriekš noteiktu robežvērtību.

2.6. Rodoties jauniem uzdevumiem, kas saistīti ar mainīgu ģeopolitisko situāciju un nepieciešamo pielāgošanos ekonomikas un finanšu krīzes sekām, nav pārsteidzoši, ka ES budžets ir izrādījies pilnīgi nepietiekams un ES ir nonākusi krīzes situācijā, kura sākotnēji bija ekonomiska un finansiāla krīze, taču pēc tam izvērtās par sociālu, bet galu galā politisku krīzi.

2.6.1. Šī krīze pēc būtības ir politiska krīze, ko izraisa neatbilstība starp pieaugošajām Eiropas iedzīvotāju bažām un gaidām, kurās ietverti konkrēti labumi viņu ikdienas dzīvē, un patlaban ES rīcībā esošajām ierobežotajām iespējām un finanšu resursiem. Pieaugot šai plaisai, pieaug neiecietība un nacionalistiski un populistiski starpgadījumi, kas liek apšaubīt Eiropas projektu un pašas ES pastāvēšanu.

2.7. Debates par ES nākotni patiesībā ir sasniegušas vēsturisku stadiju, kurā Eiropas iedzīvotājiem ir daudz raizū un neskaidrību par ekonomiskajiem, sociālajiem, politiskajiem un institucionālajiem aspektiem⁽¹⁰⁾. Pirmkārt, finanšu un ekonomikas krīzes sekas joprojām ir spēcīgas, galvenokārt smagāk skartajās dalībvalstīs, dažās ģeogrāfiskajās teritorijās un jo īpaši runājot par vidēju un zemu ienākumu saņēmējiem. Otrkārt, valda plašais skepticisms attiecībā uz politikas, dalībvalstu un ES spējām nodrošināt ekonomisko labklājību un sociālo kohēziju šajā globalizācijas un starptautiskas konkurences laikmetā⁽¹¹⁾. Treškārt, no kariem un nabadzības Āfrikā un Tuvajos Austrumos bēgošo migrantu un bēgļu pieplūdums pieaug. Ceturtkārt, nesensais Apvienotās Karalistes lēmums izstāties no ES skaidri parāda, ka Savienība nav fundamentāla un neatgriezeniska izvēle, un šādu izvēli varētu izdarīt arī citas dalībvalstis.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Izdevumu daļā galvenais elements ir Eiropas pievienotās vērtības princips, kas var šķist paradoksāli šajā vēsturiskā posmā, kurā, no vienas puses, iedzīvotāji pieprasa arvien lielāku brīvību valstu valdībām, paužot pat galēju izvēli izstāties no ES, taču, no otras puses, tagad nav pamata saglabāt taisnīgas atdeves pieeju, dalībvalstis iedalīt neto maksātājās un neto saņēmējās un veikt *ad hoc* korekcijas atsevišķu dalībvalstu gadījumā.

3.1.1. Tomēr ir labi, ka Komisija ir atgādinājusi par šo principu, jo, panākot plašu politisko vienprātību ES rīcības atbalstam, var veicināt ES budžeta koncentrēšanu uz Eiropas iedzīvotājiem tādu reālu labumu sniegšanu ES līmenī, kurus atsevišķas dalībvalstis nevarētu nodrošināt saviem spēkiem.

3.1.2. Šā iemesla dēļ EESK piekrīt Komisijai, ka Eiropas pievienotās vērtības principam jābūt uzmanības centrā debatēs par Eiropas finanšu nākotni, un šajā sakarā būtu jāņem vērā šādi aspekti⁽¹²⁾:

— jāsasniedz mērķi, kas noteikti ES tiesību aktu pamatprincipos un jo īpaši ES līguma 3. pantā, kurā izvirzīts mērķis nodrošināt iedzīvotājiem pienācīgus dzīves apstākļus un labklājību⁽¹³⁾,

— jāveido budžets, ar kuru paredzēts radīt Eiropas sabiedrisko labumu, lai veicinātu Eiropas pamatbrīvību, vienotā tirgus, ekonomiskās un monetārās savienības aizsardzību⁽¹⁴⁾.

3.1.3. Šajā sakarā būtiska ir pilnīga atbilstība LESD 311. pantam, saskaņā ar kuru "Savienība nodrošina līdzekļus, kas vajadzīgi, lai tā sasniegtu savus mērķus un īstenotu savu politiku."

3.2. Pārdomu dokumentā ir pietiekami daudz pierādījumu tam, ka globālo problēmu un krīžu risinājumam obligāti jāatrod Eiropas atbilde, pienācīgi koncentrējot ES budžeta resursus, izmantojot sinerģiju ar valstu budžetiem un tos novirzot uz programmām ar augstu Eiropas pievienoto vērtību, lai:

— ar vidēja termiņa un ilgtermiņa ieguldījumiem veicinātu ekonomisko, sociālo un vides attīstību, nodarbinātību, inovāciju un konkurētspēju, ņemot vērā stagnāciju produktivitātes un ieguldījumu jomā, kā arī sabiedrības novecošanu un klimata pārmaiņas,

⁽¹⁰⁾ OV C 75, 10.3.2017., 63. lpp., 2.3. punkts.

⁽¹¹⁾ Tikai trešdaļa Eiropas iedzīvotāju uzticas ES un tās iestādēm. Eiropas Komisija, "Sabiedriskā doma Eiropas Savienībā", Eurobarometra standartaptauja Nr. 85, 2016. gada maijs.

⁽¹²⁾ COM(2017) 358 final, 9. lpp. (latviešu valodas versija).

⁽¹³⁾ "Eiropas Savienības mērķis ir veicināt mieru, stiprināt savas vērtības un savu tautu labklājību. (..)"

⁽¹⁴⁾ "Savienība izveido iekšējo tirgu. Savienības darbība ir vērstā uz to, lai panāktu stabilu Eiropas attīstību, kuras pamatā ir līdzsvarota ekonomiskā izaugsme un cenu stabilitāte, sociālā tirgus ekonomika ar augstu konkurētspēju, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību (..) (LES 3. panta 3. punkts).

- aizsargātu nelabvēlīgā situācijā esošos reģionus un neaizsargātākās sabiedrības grupas, ko skārusi gan ilgstošā ekonomikas krīze, gan globalizācijas negatīvās sekas⁽¹⁵⁾,
- savlaicīgi un elastīgi reaģētu – gan attiecībā uz ieņēmumiem, gan izdevumiem – uz asimetriskiem satricinājumiem (kas ietekmē tikai atsevišķas dalībvalstis), uz migrācijas un bēgļu krīzēm, iekšējās drošības problēmām, ārējām ārkārtas situācijām un kopējās aizsardzības vajadzībām.

3.3. Saistībā ar Eiropas pievienotās vērtības aspektiem, uz ko EESK jau norādījusi saistībā ar DFS un iekļāvusi savā rezolūcijā par balto grāmatu⁽¹⁶⁾, ir jāmin šādi:

- koordinēta Eiropas rūpniecības politika, kas ļauj palielināt nodarbinātības līmeni un veicināt konkurētspēju sociālā tirgus ekonomikā, stiprinot dialogu visu ieinteresēto personu starpā, ieguldījumus un atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU),
- augšupēja sociālā konverģence vienlaikus ar ekonomikas konverģenci nodarbinātības un sociālo rezultātu aspektā, šim nolūkam īstenojot Eiropas tiesību pilāru un paplašinot Eiropas Sociālo fondu (ESF),
- migrācijas politika, kas nodrošina bēgļiem starptautiskajās tiesībās paredzēto aizsardzību un integrāciju Eiropas Savienībā, kā arī kopēja patvēruma sistēma, cīņa pret nelegālo migrāciju un cilvēku tirdzniecību, legālu ieeļošanas ceļu veicināšana,
- cīņa pret klimata pārmaiņām saskaņā ar Parīzes nolīgumu un ekoloģiska pārkārtošana, kas ilgtspējīgas attīstības programmas (2030) popularizēšanas nolūkā liek to integrēt visās ES politikas jomās,
- kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) reforma, kas ļauj sasniegt tādas mērķus kā vides kvalitāte, lauku attīstība, pārtikas nodrošinājums un atbalsts lauksaimnieku ienākumu nodrošināšanai,
- kohēzijas politikas reforma, kas ļauj skaidri noteikt rezultātus, sistemātiski veikt pārbaudes īstenošanas procesā un novērtēt *ex post* ietekmi, veicinot pārredzamību un partnerību veidošanu,
- liela apjoma ieguldījumi infrastruktūras finansēšanai, Eiropas komunikāciju tīkli, pētniecība un inovācija, sākot ar Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF) un pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”,
- autonomu eurozonas budžets, kas paredz iespēju īslaicīgi, bet būtiskos apjomos pārskaitīt līdzekļus reģionālo satricinājumu gadījumā, novēršot nopietnu recesiju attiecīgajā teritorijā un nodrošinot nepieciešamo finanšu stabilitāti⁽¹⁷⁾, un kam ir makroekonomiskās stabilitātes funkcija ieguldījumu aizsardzības un bezdarba un nestabilitātes novēršanas nolūkā.

3.3.1. Makroekonomiskās stabilizācijas funkcija šķiet īpaši nozīmīga, jo ES stratēģiskās krīzes cēloņi un populisma izpausmes negatīvi ietekmē tās sabiedrības grupas un ražošanas nozares, kas globalizācijas un informācijas, kā arī tehnoloģiju pārveides laikmetā ir zaudētājas. Lai arī dalībvalstīm ir ierobežotas iespējas rīkoties neatkarīgi un ietekmēt darba tirgu un labklājības sistēmu, Eiropas līmenī nav izveidoti sociālās aizsardzības tīkli, kas ļautu visiem iedzīvotājiem gūt labumu no izaugsmes un globālās konkurences⁽¹⁸⁾.

3.4. Tāpēc ES budžetam jāspēj nodrošināt vajadzīgos līdzekļus, lai stratēģiskās prioritātes īstenotu, izmantojot atbilstošus savas struktūras racionalizācijas, efektivitātes un lietderīguma kritērijus un veidu, kā tos novērtēt un atjaunināt⁽¹⁹⁾:

- izmantot pieeju, kas vairāk vērsta uz izpildi un rezultātiem,

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 240 final, *Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries*, ESAO, 2008; *Divided we stand: why inequality keeps rising*, ESAO, 2011; *In it together. Why less inequality benefits all*, ESAO, 2015

⁽¹⁶⁾ EESK 2017. gada 6. jūlija rezolūcija “Komisijas baltā grāmata par Eiropas nākotni un ne tikai”, 13. punkts. OV C 345, 13.10.2017., 11. lpp.

⁽¹⁷⁾ OV C 177, 18.5.2016., 41. lpp., 3.5. punkts.

⁽¹⁸⁾ OV C 75, 10.3.2017., 63. lpp., 4. punkts. Sk. arī P. De Grauwe, “What Future for the EU After Brexit?”, CEPS, 2016. gada oktobris.

⁽¹⁹⁾ OV C 75, 10.3.2017., 63. lpp.

- novērtēt ES budžeta piešķirto līdzekļu izlietojumu reglamentējošo noteikumu kvalitāti,
- analizēt izdevumu veidošanos kā nepārtrauktu vidēja termiņa procesu, kurā atsevišķi gadi veido attīstības trajektoriju, kas vajadzīga attiecīgo rezultātu sasniegšanai,
- nepieciešamība ņemt vērā ļoti ciešo saikni starp ES budžetu, ekonomikas politikas pārvaldību un pašreizējo Eiropas ekonomikas dinamiku;
- nodrošināt ES budžeta politikas nepārtrauktību, kā arī īstenot un izvērtēt tās mērķus.

3.4.1. Šajā sakarā līdzsvarota budžeta noteikums būtu jāpapildina ar citiem rādītājiem, ar kuriem novērtēt izdevumu izpildi un iedzīvotāju labklājības rezultātus, kas Eiropas pusgada ietvaros būtu atbilstoši jānosaka, vienojoties ar Eiropas Parlamentu un valstu parlamentiem.

3.5. Turklāt ES līmenī pieejamo resursu klāsts patlaban ir ļoti sarežģīts un nepietiekami pārredzams. Līdztekus tradicionālajām dotācijām un subsīdijām ir pieejami arī finanšu instrumenti, kuri paredzēti, lai ar sviras efekta palīdzību – izmantojot gan ESIF, gan struktūrfondus – piesaistītu privātos resursus, un dažādi instrumenti, piemēram, Eiropas stabilitātes mehānisms (ESM), ko veido eurozonas valstis, bet kura darbība finanšu stabilizācijas nolūkos sniedzas ārpus ES robežām⁽²⁰⁾.

3.6. Runājot par ieņēmumiem, EESK piekrīt analīzei, kas veikta Mario Monti vadītās Augsta līmeņa grupas pašu resursu jautājumos (HLGOR) ziņojumā “ES turpmākā finansēšana”⁽²¹⁾. Īpaši svarīgi ir vienojoties par jaunu budžetu, kurā pārsvarā ir autonomi, pārredzami un taisnīgi iegūti pašu resursi. Tie tiešā veidā nonāktu ES budžetā – nevis vispirms dalībvalstīs – un vienlaikus nepalīdzinātu nodokļu slogu un neradītu apgrūtinājumu nelabvēlīgā situācijā esošiem iedzīvotājiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem.

3.6.1. Daži no jaunajiem resursiem, kas ierosināti minētajā ziņojumā un kas rodas, uzliekot nodokļus uzņēmumiem (KKUINB)⁽²²⁾, jo īpaši transnacionāliem uzņēmumiem, kā arī finanšu darījumiem, degvielām un oglekļa dioksīda emisijai, varētu sniegt Eiropas pievienoto vērtību ienākumu ziņā, ja tie būtu gūti vispiemērotākajā līmenī, lai varētu veikt darbības attiecībā uz transnacionālām nodokļu bāzēm un novērst globālo ietekmi uz vidi.

3.6.2. Šajā sakarā EESK atkārtoti uzsver arī to, ka svarīgi ir cīnīties pret nodokļu nemaksāšanu, tostarp palielinot pārredzamību⁽²³⁾, un visa veida negodīgu nodokļu konkurenci starp dalībvalstīm.

3.7. *Brexit* neizbēgami ietekmēs ES budžeta veidošanu pēc 2020. gada. Neraugoties uz kvantitatīvajām aplēsēm, kuras līdz šim neviena ES iestāde vēl nav oficiāli apstiprinājusi⁽²⁴⁾, trīs alternatīvās iespējas, kas ļauj kompensēt *Brexit* radīto budžeta deficītu, var būt šādas: i) ES dalībvalstīm palielināt valstu iemaksas; ii) samazināt ES izdevumus; iii) abu iepriekšējo alternatīvu kombinācija. Šajā kontekstā *Brexit* ES budžetam vienlaikus rada gan draudus, gan iespēju.

⁽²⁰⁾ “ES turpmākā finansēšana”. Augsta līmeņa grupas pašu resursu jautājumos nobeiguma ziņojums un ieteikumi, 2016. gada decembris, 82.–84. lpp.

⁽²¹⁾ “ES turpmākā finansēšana”, Augsta līmeņa grupas pašu resursu jautājumos nobeiguma ziņojums un ieteikumi, 2016. gada decembris.

⁽²²⁾ EESK to pozitīvi vērtēja jau 2011. gada atzinumā “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB)” (OV C 24, 28.1.2012., 63. lpp.) un 2017. gada atzinumā “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopējo uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi”. Vēl nav publicēti.

⁽²³⁾ OV C 487, 28.12.2016., 62. lpp..

⁽²⁴⁾ Vairāku pētniecības institūti aprēķini liecina, ka Apvienotās Karalistes vidējais ikgadējais ES budžetā veikto neto iemaksu apjoms svārstās no 8 miljardiem EUR (Fiskālo pētījumu institūts, Eiropas politikas pētījumu centrs) līdz 10 miljardiem EUR (Ž. Delora institūts Berlīnē – Bertelsmana fonds) un 20–27 miljardu EUR robežās (Eiropas politikas pētījumu centrs). Skatīt: Fiskālo pētījumu institūts, 2016, *The Budget of the EU: a guide*. Fiskālo pētījumu institūta informatīvs ziņojums BN 181. Browne, J., Johnson, P., Phillips, D.; Eiropas politikas pētījumu centrs, 2016, *The impact of Brexit on the EU Budget: A non-catastrophic event*. J. Nunez Ferrer; D. Rinaldi, Policy Brief 347; Ž. Delora institūts Berlīnē – Bertelmana fonds, 2017, *Brexit and the EU Budget: Threat or Opportunity?* J. Haas- E. Rubio; Eiropas Politikas centrs, 2017, *EU Budget post-Brexit – Confronting reality, exploring viable solutions*. E. Chonicz. Diskusiju dokuments.

3.7.1. Sarunas par DFS pēc 2020. gada ir apdraudētas, ja dominēs taisnīgas atdeves princips, kas saasina pašreizējo dalībvalstu nošķiršanu neto maksātājās un neto saņēmējās, tādējādi attālinoties no Eiropas pievienotās vērtības principa un pastiprinot nenoteiktību saistībā ar ES projektu.

3.7.2. Vienlaikus *Brexit* ir arī būtiska iespēja reformēt ES budžetu un, veicot tēriņu mehānismu pamatīgu pārskatīšanu, to uzlabot gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi un, pieņemot Monti ziņojuma priekšlikumu, iedibināt nozīmīgu ES pašu resursu sistēmu. Šādi būs iespējams veidot ES budžetu, kas būtu tik lielā mērā parauga cienīgs, efektīvs, rezultatīvs un pārredzams, lai iegūtu Eiropas iedzīvotāju uzticību un viņiem uzskatāmi parādītu Eiropas ieguvumus un zaudējumus, kādi rastos bez Eiropas integrācijas.

3.7.3. Tādēļ būtu lietderīgi, ja tiktu veikti šādi pasākumi:

- a) Eiropas Komisijai, pamatojoties uz dažādiem “smagiem” un “maigiem” *Brexit* scenārijiem, tuvākajā laikā jāaprēķina *Brexit* ietekme uz ES budžeta ieņēmumiem un izdevumiem; tam jau bija jābūt izdarītam pārdomu dokumentā, ņemot vērā arī priekšlikumu par DFS pēc 2020. gada;
- b) jāuzsāk pārredzamas un publiskas debates par ES budžetu, iesaistot visus institucionālos dalībniekus, kā arī politikas un sociālās jomas dalībniekus, pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus un Eiropas iedzīvotājus;
- c) nekādā ziņā nevajadzētu samazināt resursus, kas piešķirti kohēzijas politikai un sociālajiem mērķiem, jo tie ir svarīgi ES attīstības instrumenti.

Tādējādi ES budžeta veidošanā, ņemot vērā atšķirīgās un pretrunīgās intereses, būs iespējams skaidri un demokrātiski noteikt šīs izvēles iespējas, lai saskaņotu attiecīgās intereses, tādējādi rodot vispiemērotākos kopīgos risinājumus pušu starpā.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Pielikums

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs.

1.9.1. punkts

Svītrot punktu

~~EESK atkārtoti norāda, ka tā atbalsta kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB), kā arī nodokļa uzlikšanu finanšu darījumiem, degvielām un oglekļa dioksīda emisijām, jo nodokļi, ko iekasētu ES līmenī, varētu kalpot kā transnacionāla nodokļa bāze un ļautu cīnīties pret globālo ietekmi uz vidi.~~

Pamatojums

Šajā punktā ir runa par iespējamiem ES pašu resursiem. Uzņēmumu ienākuma nodokļa pieminēšana šajā kontekstā ir nedaudz maldinoša, jo minētais nodoklis ir dalībvalstu, nevis ES kompetencē. Turklāt ir pārāgri spriest par nodokļa uzlikšanu degvielām un oglekļa dioksīda emisijām, jo Komiteja vēl nav apspriedusi ne iespējamo vienoto ES nodokli degvielām un oglekļa dioksīda emisijām, ne arī kopējo nodokļa bāzi.

Balsojumā ar 62 balsīm par, 76 pret un 16 atturoties grozījumu noraida.

3.6.1. punkts

Grozīt šādi:

Daži no jaunajiem resursiem, kas ierosināti minētajā ziņojumā un kas rodas, uzliekot nodokļus uzņēmumiem (KKUINB), jo īpaši transnacionāliem uzņēmumiem, kā arī finanšu darījumiem, degvielām un oglekļa dioksīda emisijai, varētu sniegt Eiropas pievienoto vērtību ienākumu ziņā, ja tie būtu gūti vispiemērotākajā līmenī, lai varētu veikt darbības attiecībā uz transnacionālām nodokļu bāzēm un novērst globālo ietekmi uz vidi.

Pamatojums

Lai izvairītos no maldinošas izpratnes, vajadzētu izmantot vispārīgu apsvērumu. Komiteja vēl nav apspriedusi ne nodokļu uzlikšanu transnacionāliem uzņēmumiem, kas varētu būt viens no ES pašu resursu avotiem, ne arī vienoto ES nodokli degvielām un oglekļa dioksīda emisijām un tā kopējo bāzi.

Balsojumā ar 62 balsīm par, 76 pret un 16 atturoties grozījumu noraida.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Viseiropas privāto pensiju produktu (PEPP)”

(COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD))

(2018/C 081/19)

Ziņotājs: **Philip VON BROCKDORFF**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 4.9.2017. Eiropas Parlaments, 11.9.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	5.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	132/4/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK piekrīt ierosinātajai regulai un tās mērķim veicināt ieguldījumus visā ES, taču Komitejai nav skaidrs, vai saistībā ar šo iniciatīvu veiktie ieguldījumi arī paliks Eiropas Savienībā.

1.2. EESK atzinīgi vērtē ikvienu mēģinājumu mudināt ES iedzīvotājus pienācīgi nodrošināt pensijas gadus. Tomēr Komitejai nav arī skaidrības par Viseiropas privāto pensiju produktu (PEPP) ietekmi uz darbaspēka mobilitāti Eiropas Savienībā.

1.3. EESK atzīst, ka PEPP, visticamāk, ieinteresēs tikai dažas iedzīvotāju grupas, īpaši mobilus speciālistus, kuri savas darba dzīves laikā strādā vairākās dalībvalstīs, un pašnodarbinātas personas. Būtu jāpieliek visas pūles, lai mudinātu dalībvalstis šī veida produktiem piemērot taisnīgus nodokļus. Turklāt Komiteja uzsver, ka šo iniciatīvu nekādā gadījumā nevajadzētu uzskatīt par tādu, kas mazina valsts pensijas vai arodpensijas nozīmi.

1.4. EESK uzsver, ka ir jānodrošina patērētāju aizsardzība un noguldītāju riska mazināšana viņu darba dzīves laikā un pensijas periodā. Ļoti ieteicama būtu arī lielāka skaidrība par to, ko garantē standartiespēja. Vēlams, ka Komisija šo jautājumu risina iespējami drīzāk.

1.5. EESK arī uzsver EAAPI⁽¹⁾ lomu tirgus un valstu uzraudzības režīmu kontrolē, lai panāktu konvergenci un konsekveci visā ES, sevišķi saistībā ar PEPP pārvaldības struktūru katra pakalpojumu sniedzēja gadījumā.

1.6. Ņemot vērā, ka mijiedarbība starp tiesību aktos noteiktajām, aroda un privātajām pensijām katrai dalībvalstij ir unikāla, EESK iesaka dot iespēju pakalpojumu sniedzējiem PEPP pielāgot valstu tirgiem, vienlaikus ievērojot iepriekš minēto vajadzību pēc konverģences un konsekves. Turklāt pienācīgi jāņem vērā valstu pensijas sistēmu struktūra, lai nepieļautu konkurences traucējumus un kropļojumus.

⁽¹⁾ Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde.

1.7. EESK nav pārliecināta, ka *PEPP* kaut ko mainīs tajās dalībvalstīs, kuras galvenokārt paļaujas uz tiesību aktos noteiktajām pensijām un kurās privāto pensiju uzkrājumu tradīcijas nav attīstītas. Tāpēc Komiteja uzskata, ka nolūkā atbalstīt šo iniciatīvu dalībvalstu loma *PEPP* veicināšanā ir būtiska.

1.8. EESK secina, ka *PEPP* nevajadzētu būt tikai to iespēju papildinājumam, kas pašlaik ir pieejamas noguldītājiem, kuri izvēlas brīvprātīgus privāto uzkrājumu plānus.

1.9. EESK uzsver: lai uzlabotu privāto pensiju produktu pievilcību, svarīga nozīme ir patērētāju aizsardzībai. Šajā saistībā EESK vēlas skaidrību par to, vai ierosinātos 1,5 % piemēros kā fiksētu procentu likmi vai arī tiks izmantots absolūtās vērtības ierobežojums. *PEPP* nākotnes izredžu un noguldītāju labad Komisijai būtu jāapsver arī atbrīvošana no maksas par pakalpojumu sniedzēja maiņu pēc noteikta laika. Turklāt regulā ir jāparedz arī pamatnoteikumi par noguldītāja mantinieku piekļuvi viņa uzkrātajiem līdzekļiem noguldītāja nāves gadījumā.

2. Komisijas priekšlikums

2.1. Tiek lēsts, ka tikai aptuveni 27 % no 243 miljoniem ES iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 59 gadiem pašlaik veido uzkrājumus pensijai. Eiropas Komisija uzskata, ka Viseiropas privāto pensiju produkta piedāvājums veicinās papildu uzkrājumus. Lai sasniegtu šo mērķi, Eiropas Komisija 2017. gada 29. jūnijā publicēja priekšlikumu regulai, ar kuru nosaka jauna Viseiropas privāto pensiju produkta (*PEPP*) regulējumu. Šis priekšlikums pilnībā saskan ar ES 2015. gada rīcības plānu kapitāla tirgu savienības (KTS) izveidei, un tā mērķis ir līdz 2030. gadam privāto pensiju tirgu paplašināt līdz 2,1 triljonam EUR.

2.2. Tiklīdz šī regula tiks pieņemta, Viseiropas privāto pensiju produktus varēs piedāvāt visās dalībvalstīs. Ierosinātā regula nodrošina regulējumu brīvprātīgai ES mēroga sistēmai, kas pastāvēs paralēli spēkā esošajiem privāto pensiju plāniem. *PEPP* neaizstās pašreizējās valsts pensiju struktūras. Tie drīzāk papildinās privāto pensiju plānus. Tomēr šos produktus piedāvās dažādi pakalpojumu sniedzēji, proti, apdrošināšanas sabiedrības, aktīvu pārvaldītāji un bankas. *PEPP* būs pieejami izplatīšanai un iegādei tiešsaistē visās dalībvalstīs.

2.3. Tā kā *PEPP* ir viens no galvenajiem KTS plāna elementiem, tas piedāvās ilgtermiņa ieguldījumu un izaugsmes iespējas ES mēroga kapitāla tirgū ar kapitāla plūsmu visā ES. Tas veicinās uzņēmumu ieguldījumus un nodrošinās kapitālu infrastruktūras projektiem. Privāto un publisko ieguldījumu pieaugums varētu veicināt darbvietu radīšanu visā ES.

2.4. Komisijas priekšlikums palīdzētu pakalpojumu sniedzējiem veidot pensiju aktīvu portfeļus, jo palielinātos apjomradīti ietaupījumi un samazinātos pakalpojumu sniedzējiem radušās izmaksas, kā arī palielinātos konkurence, pensiju tirgū ienākot jauniem pakalpojumu sniedzējiem. Pieaugot pakalpojumu sniedzēju skaitam un palielinoties konkurencei, noguldītāji gūs labumu no zemākām cenām un, iespējams, lielāka ienesīguma. Tomēr ir ļoti svarīgi, lai ieguldītāji pilnībā apzinātos risku, ko viņi uzņemas, un ar viņu *PEPP* saistītos nosacījumus.

2.5. Tas viss kopā – lielāka izvēle, vienkāršošana, zemākas cenas un, iespējams, lielāks ienesīgums noguldītājiem – varētu mudināt vairāk privātpersonu iegādāties šādus produktus, vai nu lai papildinātu pensijas tiesības, ja ir sagaidāmi nepietiekami pensijas ienākumi, vai arī lai nodrošinātu pensijas ienākumus gadījumos, kad privātpersonām nepiemēro tiesību aktos noteikto vai aroda pensiju plānu.

2.6. Komisija uzskata, ka *PEPP* varētu īpaši ieinteresēt mobilos darba ņēmējus, kuri savas darba dzīves laikā strādā dažādās valstīs, un pašnodarbinātas personas. Tie arī varētu nodrošināt papildu pensijas ienākumu iespējas tajās dalībvalstīs, kur privāto pensiju produktu apguve pašlaik ir ierobežota.

2.7. Lai gan ierosinātā regula paredz standartizētas produktu iezīmes, kuru mērķis ir nodrošināt patērētāju aizsardzību, ierosinātais regulējums pieļautu lielāku elastību pensiju produktu izstrādē.

2.8. Ierosinātā regula ietver šādas galvenās iezīmes:

- pakalpojumu sniedzējiem ir jāsaņem atļauja, ko piešķir Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde (EAAPI), un tie tiks reģistrēti centrālā reģistrā, bet vienlaikus valstu iestādes turpinās uzraudzīt to darbību. EAAPI kontrolēs tirgu un valstu uzraudzības režīmus, lai panāktu konvergenci. Tādēļ valstu iestādēm būs jāuzrauga pakalpojumu sniedzēji, kas darbojas saskaņā ar dažādiem valstu tiesiskajiem regulējumiem (t. i., nodalījumiem). Tomēr nav skaidrs, kā tas reāli darbosies, it īpaši ņemot vērā to, ka privātie pensiju produkti galvenokārt tiek noteikti valstu līmenī un ka būs vajadzīgas īpašas zināšanas par katras valsts tirgu, lai varētu nodrošināt pienācīgu uzraudzību,
- pakalpojumu sniedzējiem ir jānodrošina izmaksu un maksu pārredzamība un jāievēro citas informācijas atklāšanas prasības, pirms līguma noslēgšanas sagatavojot pamatinformācijas dokumentu, kā arī jāsniedz standartizēti periodiski kapitāla pārskati,
- PEPP piedāvās līdz piecām uzkrājumu iespējām, tostarp zema riska ieguldījumu standartiespēju ar ierobežotu garantiju, kas nodrošina kapitālieguldījumu atgūšanu. Patērētāji var atteikties no prasības saņemt konsultācijas attiecībā uz standartiespēju, ja vien pakalpojumu sniedzēji noskaidro noguldītāja zināšanas un pieredzi,
- privātpersonām būs tiesības iekšzemes un pārrobežu līmenī reizi piecos gados, nepārsniedzot noteiktas izmaksas, mainīt pakalpojumu sniedzējus,
- pakalpojumu sniedzēji var ieguldīt līdzekļus dažādās iespējās, ievērojot piesardzības principu un noguldītāja ilgtermiņa intereses,
- PEPP ļaus turpināt veikt iemaksas, dalībniekiem dodoties uz citu dalībvalsti, un pārvest uzkrātos aktīvus bez likvidācijas,
- būs pieejamas dažādas pensiju izmaksas iespējas. Visēiropas privāto pensiju produktos priekšroka dodama mūža rentei ar fiksētu un garantētu izmaksu apdrošinājuma ņēmējam,
- ir jānodrošina ērti piemērojamas sūdzību un strīdu izšķiršanas procedūras.

2.9. Visbeidzot, Komisija uzskata, ka PEPP labvēlīga nodokļu vide ir būtiska šā jaunā produkta konkurētspējai un pievilcīgam, un iesaka dalībvalstīm attiecībā uz PEPP piedāvāt tādu pašu nodokļu režīmu, kāds ir līdzīgiem iekšzemes produktiem. Tās varētu arī piedāvāt vislabvēlīgāko nodokļu režīmu, ja dažādiem privāto pensiju plāniem tie atšķiras⁽²⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Privāto pensiju produkti visā ES vēl nav pilnībā attīstīti. Tomēr tiem varētu būt svarīga loma, lai nodrošinātu pietiekamus pensijas ienākumus tiem darba ņēmējiem, attiecībā uz kuriem tiesību aktos noteikto un aroda pensiju sistēmas ir vājas vai mazattīstītas. Turklāt ir plaši atzīts, ka daudzlīmeņu pensiju sistēmas ir visefektīvākais veids, kā nodrošināt ilgtspējīgus un pietiekamus pensijas ienākumus.

3.2. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē ikvienu mēģinājumu mudināt ES iedzīvotājus pienācīgi nodrošināt pensijas gadus. Sakarā ar sabiedrības novecošanos un dzimstības samazināšanos par visu būs jāmaksā nākamajām paaudzēm, ja vien cilvēki nestrādās ilgāk. Visās dalībvalstīs, jo īpaši tajās, kur daudzlīmeņu pensiju sistēma nav pilnībā attīstīta un tiesību aktos noteiktais pensiju plāns ir galvenais nodrošinātājs, ir pilnīgi loģiski mudināt cilvēkus veidot personiskus uzkrājumus pensijai.

3.3. EESK arī atzinīgi vērtē mērķi ieviest PEPP kā potenciālu iespēju palielināt gan privāto pensiju segumu, gan arī līdzekļu piešķirumu ilgtermiņa ieguldījumiem. Ilgtermiņa uzkrājumu palielināšanai varētu būt arī pozitīva ietekme uz valsts ekonomiku.

3.4. EESK zina, ka Eiropas pensiju vide pašlaik ir sadrumstalota. Dažās valstīs iedzīvotāji var izvēlēties starp vairākiem privāto pensiju produktiem, bet citās to ir ļoti maz. Atšķirīgo Eiropas un valstu noteikumu un nodokļu režīmu dēļ finanšu aktīvu pārvešana Eiropas Savienībā ir ierobežota; tas ir daļēji saistīts ar to, ka privātpersonas darba dzīves laikā pensiju

⁽²⁾ C(2017) 4393 final.

produkti nav pārnesami no vienas valsts uz citu. Pieņemot, ka Komisijas prognozes ir pareizas, *PEPP* kopā ar citiem pasākumiem, kas ietverti plašākā reformu kopumā, palīdzētu līdz 2030. gadam uzkrājumus palielināt no 700 miljardiem EUR līdz vairāk nekā 2 triljoniem EUR. Tas būtiski veicinātu ieguldījumus visā ES.

3.5. EESK arī norāda, ka Komisijas priekšlikuma mērķis ir palielināt pakalpojumu sniedzēju skaitu. Lielāka konkurence Eiropas Savienībā palīdzētu samazināt cenas, vienlaikus sniedzot zināmu pārliecību par to pensiju produktu kvalitāti, kurus piedāvā apdrošināšanas sabiedrības, ieguldījumu brokeru sabiedrības, pensiju fondi, aktīvu pārvaldītāji un bankas visā ES. Lielāka pārrobežu konkurence ir ārkārtīgi svarīga, un tai būtu jāsniedz iedzīvotājiem acīmredzamas priekšrocības samazinātu izmaksu, produktu izvēles un pensiju pārnesamības veidā.

3.6. Atzinīgi vērtējama ir arī nozīme, kas piešķirta aizsardzības pasākumiem, kā arī pārraudzībai, ko veic ES mēroga uzraudzības iestāde. EESK sagaida, ka EAAPI uzņemsies galveno lomu pakalpojumu sniedzēju un tirgus uzraudzībā.

3.7. EESK arī uzsver, cik svarīga ir patērētāju aizsardzība, ko īsteno, sniedzot skaidru informāciju noguldītājiem, kā arī nodrošinot kapitāla aizsardzību saistībā ar zema riska standartiespēju; svarīga ir arī informācija par uzkrātajiem līdzekļiem, vienkāršotas administratīvās procedūras un ērti piemērojamas procedūras gadījumiem, kad tiek izskatītas sūdzības un nodrošināta ārpusietas tiesiskā aizsardzība strīdos starp noguldītājiem un pakalpojumu sniedzējiem, pamatotas izmaksas pakalpojumu sniedzēja maiņas gadījumā un noguldītāju aizsardzība līdzekļu izņemšanas gadījumā, piemēram, invaliditātes vai citu veselības problēmu dēļ.

3.8. Tā kā *PEPP* būs pārnesami, EESK uzskata, ka iespēja mainīt pakalpojumu sniedzējus pāri robežām varētu veicināt darbaspēka mobilitāti, lai gan tas, cik lielā mērā darba tirgus mobilitāte pieaugs, nav skaidrs.

3.9. EESK piekrīt, ka šim priekšlikumam varētu būt liela nozīme jaunu kapitāla portfeļu izveidē. Līdz šim kapitāla tirgu savienība (KTS) saistībā ar tādām iniciatīvām kā riska kapitāla fondu noteikumu liberalizācija un atvieglota mazo uzņēmumu iekļaušana biržas sarakstos nav guvusi īpašus panākumus. EESK uzskata, ka *PEPP* varētu būt liels solis ceļā uz jauna finansējuma avota izveidi, kura līdzekļus varētu novirzīt ieguldījumiem.

3.10. EESK norāda, ka šī iniciatīva ir būtiska arī situācijā, kas izveidojusies pēc *Brexit*. KTS iecere, vismaz daļēji, bija ciešāk saistīt kontinentālās Eiropas un Lielbritānijas tirgus. Tā kā Lielbritānijas aiziešanas brīdis tuvojas, vajadzība izveidot Eiropas mēroga kapitāla tirgu ir kļuvusi lielāka nekā jebkad. *PEPP* ieviešana notiks ļoti piemērotā laikā, jo īpaši tāpēc, ka galvenās finanšu iestādes mainīs darbības vietu no Lielbritānijas uz citām dalībvalstīm. Tas viss varētu palīdzēt atvieglot kapitāla plūsmu Eiropas Savienībā, mazāk ļaujoties uz banku finansējumu.

3.11. EESK atzīst, ka *PEPP*, visticamāk, ieinteresēs tikai dažas grupas, īpaši mobilus speciālistus, kuri savas darba dzīves laikā strādā vairākās dalībvalstīs, pašnodarbinātas personas un tos, kas dzīvo valstīs, kuru tirgū privāto pensiju produkti nav attīstīti. Tomēr EESK saprot, ka par tikpat svarīgām Komisija uzskata aroda pensijas, kā tas uzsvērts pārskatītajā direktīvā par arodpensijas kapitāla uzkrāšanas institūcijām (AKUI), kurā noteiktas pārvaldības pamatprasības attiecībā uz aroda pensiju fondiem. Tāpat kā pārskatītās direktīvas par AKUI gadījumā, arī šīs ierosinātās regulas mērķis ir uzlabot pārvaldību un pārredzamību, veicināt pārrobežu darbību un izveidot jaunus *PEPP* pakalpojumu sniedzējus, kas būtu ilgtermiņa ieguldītāji.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK uzskata, ka *PEPP* nevajadzētu būt tikai to iespēju papildinājumam, kas ir pieejamas noguldītājiem, kuri izvēlas brīvprātīgus privāto uzkrājumu plānus. Tāpēc dalībvalstīm ir būtiska loma *PEPP* un uzkrāšanas ieguvumu veicināšanā. Pamatojoties uz valsts režīma principu, Komisija var pieprasīt, lai *PEPP* gadījumā tiktu piemērots tikpat labvēlīgs nodokļu režīms, kādu dalībvalstis piešķir līdzīgiem savas valsts produktiem. Ja *PEPP* iezīmes neatbilst visiem vajadzīgajiem kritērijiem, kas nepieciešami, lai varētu piešķirt nodokļa atvieglojumu esošajiem valsts pensiju produktiem, Komisija aicina dalībvalstis nodrošināt tādus pašus nodokļu atvieglojumus, kādus piešķirt attiecīgajiem valsts pensiju produktiem.

4.2. EESK nav pārliecināta, ka *PEPP* kaut ko mainīs tajās dalībvalstīs, kuras galvenokārt paļaujas uz tiesību aktos noteiktajām pensijām un kurās privāto pensiju uzkrājumu tradīcijas nav attīstītas. Kā norādīts iepriekš, *PEPP*, visticamāk, ieinteresēs pašnodarbinātas personas un mobilus speciālistus, savukārt darba ņēmēji ar zemiem ienākumiem, nestabiliem un nepastāvīgiem darba līgumiem, kā arī sezonas darbinieki, privāto pensiju produktu atļauties nevarēs.

4.3. Šā iemesla dēļ EESK uzsver, ka ir ļoti svarīgi motivēt iedzīvotājus sākt veidot uzkrājumus jau darba dzīves sākumā, izmantojot nodokļu kredītus, ko nodrošina dalībvalsts. EESK arī iesaka sniegt iedzīvotājiem profesionālus ieteikumus par minimālo ieguldījumu periodu noteikšanu, lai ļautu tiem izmantot priekšrocības, ko sniedz ilgtermiņa ieguldījumi.

4.4. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumiem nodrošināt noguldītājiem līdz pat piecām ieguldījumu iespējām, kas visas ietver riska mazināšanu. Šajā ziņā galvenā problēma ir atšķirības starp dalībvalstīm. Valstu iestādes turpinās uzraudzīt pakalpojumu sniedzējus, kuri darbojas to jurisdikcijā, tāpēc EAAPI, kas konverģences panākšanas nolūkā uzrauga tirgu un kontrolē valstu uzraudzības režīmus, pilda būtisku funkciju zināmas konsekvences nodrošināšanā visās dalībvalstīs.

4.5. EESK arī piekrīt Komisijas pamatojumam par atbilstošu noteikumu piemērošanu *PEPP* pakalpojumu sniedzējiem, aptverot produktu ilgtermiņa raksturu un to attiecīgās specifikācijas. EESK atgādina, ka direktīvas "Maksātspēja II" (2009/138/EK) – ES mēroga apdrošināšanas regulatīvā režīma – mērķis ir apvienot ES apdrošināšanas tirgu un uzlabot patērētāju aizsardzību, izveidojot "ES pasi" (vienotu licenci), lai apdrošināšanas sabiedrības, kas izpilda ES nosacījumus, varētu darboties visās dalībvalstīs. Direktīvas "Maksātspēja II" īpašais mērķis bija aizsargāt patērētājus, ņemot vērā, ka apdrošināšanas sabiedrības ir galvenie privāto pensiju pakalpojumu sniedzēji. EESK uzskata, ka tikpat stingri noteikumi būtu jāpiemēro arī citām finanšu iestādēm, lai nodrošinātu līdzvērtīgu aizsardzības līmeni.

4.6. EESK uzskata, ka lielāka uzmanība ir jāpievērš dekumulācijai. Noguldītājiem, kuri iegādājas *PEPP*, būs vajadzīgs ievērojams atbalsts, lai atbildētu uz jautājumiem par to, kāds naudas daudzums būtu pietiekams, aizejot pensijā, un kāds ir labākais veids, kā izmantot pensijas aktīvus. Lai varētu ieteikt labākās dekumulācijas stratēģijas, ir jāizmanto pieredze, kas gūta saistībā ar aroda pensiju dekumulācijas pieejām. EESK uzskata, ka šādas stratēģijas ir pensiju produktu neatņemama daļa, un tiem, kuri gatavojas aiziet pensijā, jābūt informētiem par dekumulācijas un aizsardzības mehānismu praksi un noteikumiem.

4.7. Nav lieki vēlreiz uzsvērt, cik svarīgas ir zināšanas finanšu jomā⁽³⁾. EESK uzskata, ka *PEPP* veiksmīga ieviešana galvenokārt būs atkarīga no tā, vai sniegtā informācija ir pietiekami skaidra, lai ļautu noguldītājiem salīdzināt produktus un galu galā izvēlēties to, kas vislabāk atbilst viņu vajadzībām. Turklāt, ņemot vērā pārnesamības nozīmi, šim procesam ir jābūt standartizētam ES mērogā.

4.8. Par ļoti būtisku tiek uzskatīta pirmslīguma informācija par dekumulācijas posmu un attiecīgo nodokļu režīmu. Lai gan EESK piekrīt, ka tiešā atbildība par kvalitatīvas informācijas sniegšanu ir jāuzņemas pakalpojumu sniedzējiem, joprojām svarīga ir arī valsts iestāžu loma. Pensiju produkti ir cieši saistīti ar dalībvalstu sociālo politiku un nodokļu režīmu. Tāpēc ir vajadzīga dalībvalstij īpaši pielāgota informācijas sniegšanas pieeja, un valsts iestādēm ir jānodrošina, ka informācija, ko iegūst iespējamie klienti, ir pamatota ar faktiem, izmantojama un konkrēta.

4.9. EESK uzskata, ka noteikumiem par pakalpojumu sniedzēju maiņu ir jābūt patērētājiem pievilcīgākiem un vienlaikus jāuzlabo viņu aizsardzība. *PEPP* turētājam jābūt tiesībām jebkurā laikā mainīt pakalpojumu sniedzēju. Ar to saistīts arī jautājums par maksu, kas šādā situācijā tiek iekasēta. Tāpēc EESK vēlas skaidrību par to, kā tiks piemērota ierosinātā pozitīvā atlikuma maksimālā likme – 1,5 %. Lai gan 1,5 % maksimālā robeža teorētiski var šķist pamatota, ja vien nepastāv maksimālā robeža arī absolūtā izteiksmē, fiksēta procentu likme nozīmētu relatīvas maksas iekasēšanu no noguldītājiem par uzkrājumu absolūto vērtību. EESK uzskata, ka tas ir netaisnīgi un nozīmētu faktiski ierobežot noguldītāju iespējas izdarīt izmaiņas. *PEPP* nākotnes izredžu un noguldītāju labad Komisijai būtu jāapsver arī atbrīvošana no maksas par pakalpojumu sniedzēja maiņu pēc noteikta laika.

⁽³⁾ OV C 318, 29.10.2011., 24. lpp.

4.10. EESK uzskata, ka ir vajadzīgi skaidri noteikumi par to, kādā veidā noguldītāja nāves gadījumā ir pieejami *PEPP* ietvaros uzkrātie finanšu līdzekļi. Personām, kurām ir tiesības uz šiem līdzekļiem, tie būtu jāsaņem ne vēlāk kā 2 mēnešus pēc vajadzīgo dokumentu iesniegšanas, un pakalpojuma sniedzējam nedrīkst būt tiesības iekasēt nekādu maksu.

4.11. Kā norādīts iepriekš, nodokļu atvieglojumi būtiski ietekmē privātpersonas lēmumu atlikt patēriņu un uzkrāt pensijai. EESK piekrīt Komisijai jautājumā par nodokļu atvieglojumu iespējamo lomu *PEPP* veiksmīgā vai neveiksmīgā īstenošanā. Tomēr EESK norāda, ka dalībvalstu ziņā ir iedzīvotājiem nodrošināt piekļuvi visiem iespējamajiem nodokļu atvieglojumiem.

4.12. Tā kā *PEPP* galvenokārt ir vērsti uz mobiliem speciālistiem un pašnodarbinātām personām, kuras var atļauties veikt iemaksas *PEPP*, EESK uzskata, ka dalībvalstu piešķirti nodokļu atvieglojumi diskriminē personas ar mazākiem ienākumiem, kurām nav iespēju noslēgt līgumu par *PEPP*. Ņemot to vērā, dalībvalstīm būtu rūpīgi jāapsver, vai šādus nodokļu atvieglojumus piemērot.

4.13. EESK atzīst, ka, ņemot vērā pensiju produktu ilgtermiņa raksturu, tie ietver zināmu risku. Tomēr noteikts produktu sarežģītības līmenis būtiski palīdzētu samazināt risku un nenoteiktību, vienlaikus ņemot vērā noguldītāju vēlmes un vajadzības. Par īpaši svarīgu uzskatāma riska samazināšana tām privātpersonām, kurām nav iepriekšējas pieredzes saistībā ar pensiju produktiem, un EESK atbalsta ierosinājumu par dažādajām iespējām, kas būs pieejamas noguldītājiem, ietverot vienu obligātu ieguldījumu standartiespēju, saskaņā ar kuru noguldītājs varēs atgūt vismaz ieguldītā kapitāla nominālvērtību.

4.14. Nebūtu arī pieļaujams, ka ir iespējami atšķirīgi patērētāju aizsardzības līmeņi, kas atkarīgi no tā, kas ir privāto pensiju produktu pakalpojumu sniedzējs. EESK uzskata, ka attiecībā uz finanšu iestādēm, kas piedāvā ilgtermiņa pensiju produktus, būtu jāpiemēro princips "vienādi riski, vienādi noteikumi".

4.15. EESK arī uzsver "*Better Finance*" (Eiropas Ieguldītāju un finanšu pakalpojumu lietotāju federācijas) 2017. gada 9. oktobra paziņojumā presei norādīto⁽⁴⁾, proti, ka privāto pensiju produkti ilgtermiņā "nespēj nodrošināt adekvātu ienākumu aizstāšanu, jo to rentabilitāte ilgtermiņā var būt nepietiekama vai pat negatīva (pēc inflācijas atskaitīšanas)". Pakalpojumu sniedzēju atbildība attiecībā uz nepieciešamās aizsardzības nodrošināšanu noguldītājiem un labāku rentabilitāti ir būtiska, lai *PEPP* ieviešana būtu sekmīga. Tomēr, tā kā patlaban vairums Eiropas pensiju fondu ir obligāciju fondi, rentabilitātes uzlabošanas izredzes, vismaz īstermiņā un vidējā termiņā, nešķiet pārāk labas.

4.16. Visbeidzot, EESK ņem vērā, ka tiesību aktos noteikto pensiju, kā arī aroda un privāto pensiju, loma un savstarpējā mijiedarbība katrā dalībvalstī ir unikāla. Tās ir veidojušas valsts pensiju produktu tirgus desmitiem gadu garumā, tāpēc nav nekāds pārsteigums, ka pensiju produkti Eiropas Savienībā ir tik dažādi. Ņemot to vērā, pakalpojumu sniedzējiem savus *PEPP* ir jāspēj pielāgot valstu tirgiem.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ Pensiju uzkrājumi: rentabilitāte, "*Better Finance*" izpētes ziņojums, 2017.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju”

[COM(2017) 206],

par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide””

[COM(2017) 250 final]

un par tematu “Priekšlikums “Eiropas sociālo tiesību pīlārs”. Iestāžu kopīgā proklamācija”

[COM(2017) 251 final]

(2018/C 081/20)

Ziņotāja: **Gabriele BISCHOFF**

Līdzziņotājs: **Jukka AHTELA**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas saskaņā ar	27.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	229/4/2
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi

1.1. Saskaņoties ar tādām problēmām kā nodarbinātības nākotne, augoša nevienlīdzība, nabadzība, globalizācija un migrācija, iedzīvotāji un dalībvalstis arvien vairāk apšauba Eiropas Savienību, kas nespēj piedāvāt drošību, sociālo un ekonomisko progresu un kvalitatīvu nodarbinātību vai kas vājina dalībvalstu nacionālo aizsardzību. Debates par Eiropas sociālo dimensiju un Eiropas sociālo tiesību pīlāru (ESTP) varētu būt instruments, ar kura palīdzību panākt jaunu konsensu šajos steidzami risināmajos jautājumos un kas palīdzētu atrisināt ES.

1.2. EESK stingri uzsver, ka pieņemtie lēmumi par scenāriju vai virzienu izvēli sociālās dimensijas saistībā nav akadēmiski, taču fundamentāli ietekmēs cilvēku dzīvi. EESK uzskata, ka reālistisku Eiropas nākotni var veidot, tikai apvienojot stabilu ekonomisko pamatu ar spēcīgu sociālo dimensiju. Mūsdienīgi sociālie pakalpojumi un taisnīgas izredzes it īpaši veicina iespēju nodrošināšanu cilvēkiem, kā arī stiprina sociālo saskaņu un ekonomikas attīstību. EESK atkārtoti uzsver, ka, nosakot ES sociālās dimensijas turpmāko virzienu, par vadošo principu būtu jānosaka Līguma mērķu sasniegšana attiecībā uz līdzsvarotu ekonomikas izaugsmi un sociālo progresu, kas ļautu uzlabot dzīves un darba apstākļus.

1.3. Komiteja apzinās, ka ESTP ir iecerēts kā politiska nodomu deklarācija un pats par sevi nerada jaunas juridiskas tiesības ar prasības spēku. Tādēļ Komiteja uzskata, ka svarīgs signāls būtu Padomes gatavība atbalstīt Proklamāciju Gēteborgas sociālo lietu samītā 2017. gada novembrī. EESK uzskata, ka precīzs pīlāra īstenošanas ceļvedis palīdzētu sekmēt konverģenci un sasniegt tā mērķus.

1.4. Tomēr Komiteja atzīst, ka pašreizējā politiskajā situācijā pastāv viedokļu atšķirības par to, kā Eiropas Savienībai vajadzētu virzīties uz priekšu. EESK ir pārliecināta, ka visās 27 dalībvalstīs sociālā dimensija ir jāpadziļina vairāk, koncentrējoties uz svarīgiem projektiem, kas nodrošina sociālo un ekonomisko progresu. Tomēr, ja tas nav iespējams, būtu jāizskata alternatīvi risinājumi. Piemēram, dažas valstis varētu virzīties uz priekšu un aicināt citas sekot. Komiteja arī uzsver, ka vajadzīga lielāka skaidrība par to, kādi pasākumi būtu jāattiecinā uz ES-27 un kuriem būtu jāaptver eurozona.

1.5. Visām ieinteresētajām personām visos līmeņos būtu jāvēršas pret augošo nevienlīdzību, nabadzību un sociālo atstumtību. Tāpēc EESK uzskata, ka ir vēl ir jāstrādā, lai definētu kopīgus principus, standartus, politiku un stratēģijas attiecīgos līmeņos attiecībā uz algu labāku konvergenci un minimālās algas ieviešanu vai paaugstināšanu līdz pienācīgam līmenim, pilnībā respektējot sociālo partneru autonomiju. EESK jau savā pirmajā atzinumā par ESTP ⁽¹⁾ uzsvēra, ka SDO pētījums ⁽²⁾ ir noderīgs atskaites punkts. Tajā norādīts, ka minimālās algas līmeņa salīdzināšanai var izmantot virkni rādītāju, kuros ņemti vērā apstākļi konkrētā valstī, tomēr visbiežāk izmantotais rādītājs ir minimālās un vidējās algas attiecība. Svarīgi ir arī nodrošināt, ka visiem iedzīvotājiem ir minimālais ienākums. EESK uzsver, ka sociālajai kohēzijai un sociālajiem ieguldījumiem piešķirtie līdzekļi būtu jāpalielina, lai stātos pretī nākotnes izaicinājumiem.

1.6. Sociālā politika ES tiesiskajā regulējumā ir dalītās kompetences joma. Būs svarīgi panākt konsensu par to, kuram sociālās politikas jomā kas būtu jādara un, it īpaši, kurās jomās un kādā veidā būtu jārikojas Eiropas Savienībai, apvienojumā ar lielāku pārredzamību un pārskatatbildību par veiktajām darbībām vai, gluži pretēji, bezdarbību. Šajā kontekstā jāīsteno reformas un politiskās iniciatīvas, lai risinātu daudzās problēmas un sagatavotu sabiedrību un ekonomiku nākotnes prasībām. Ja pēc atbilstoša termiņa izrādās, ka ar politisku apņemšanos ievērot kopējos principus nepietiek, būtu jāapsver jauni piemēroti pasākumi, tostarp arī leģislatīvas un neleģislatīvas iniciatīvas.

1.7. Attiecīgo rīcībpolitiku izstrādē un īstenošanā pienācīgi jāiesaista visas atbilstīgās pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijas, vienlaikus atzīstot sociālo partneru īpašo lomu un respektējot viņu autonomiju. Lai nodrošinātu labi funkcionējošus darba tirgus, taisnīgus darba apstākļus visiem, augstāku ražīgumu un ilgtspējīgu sociālo nodrošinājumu, svarīgi faktori būs arī darba kopīguma slēgšanas sarunu veicināšana un sociālais dialogs visos līmeņos.

1.8. Šā politiskā projekta centrā ir ES kopīgās vērtības, kas ir nostiprinātas pamattiesībās. EESK ir ļoti nobažījies par to, ka netiek īstenotas esošās sociālās tiesības un par "atšķirīgajām pasaulēm" ES tiesību aktu izpildes ziņā. Komisija, būdama "Līgumu sargātāja", ir atbildīga par izpildi, taču dalībvalstu pienākums ir pienācīgi īstenot un ievērot ES regulējumu. EESK uzskata, ka tā varētu uzņemt aktīvāku lomu popularizēšanā, informētības uzlabošanā par pašreizējo stāvokli un tā uzraudzībā, šajā nolūkā izveidojot pastāvīgu forumu, kas veltīts pamattiesību un tiesiskuma jautājumiem.

1.9. Diskusija par Eiropas sociālo dimensiju nevar notikt atrauti no citiem jautājumiem, un tai jābūt saistītai ar debatēm par EMS padziļināšanu, par to, kā izmantot globalizācijas sniegtās priekšrocības, vienlaikus risinot tās radītās problēmas, un kā šie mērķi tiks pienācīgi un efektīvi finansēti.

1.10. Lai uzlabotu sociālo dimensiju, rīcība ir sevišķi vajadzīga divās galvenajās jomās – EMS un vienotajā tirgū. Sociālā politika ir jāiekļauj citādā ES ekonomikas politikā, papildinot to ar labu makroekonomikas politikas pasākumu kopumu un virzību uz EMS padziļināšanu. Attiecībā uz EMS, Eiropas pusgadam būs būtiska loma, atgriežot līdzsvaru starp ekonomisko un sociālo politiku, kā arī atvieglojot labi izstrādātas reformas attiecīgajās dalībvalstīs. Komiteja uzsver, ka ir vajadzīgs ekonomiskais un sociālais Eiropas pusgads. Iecerēts arī, ka sociālais pīlārs ietekmēs Eiropas ekonomikas pārvaldību. ESTP sociālo rezultātu pārskats jāuzlabo ar piemērotākiem un atbilstīgākiem rādītājiem.

⁽¹⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.

⁽²⁾ *Building a Social Pillar for European Convergence* (Sociāla pīlāra veidošana Eiropas konverģencei), SDO, 2016. gada 18. jūlijs.

1.11. Komiteja joprojām ir pārliecināta, ka laba nākotne ir iespējama un ka spēcīgāka ES var palīdzēt labāk veidot globalizāciju un digitalizāciju, lai nodrošinātu labas izredzes visiem iedzīvotājiem. Tomēr ikvienam jāapzinās, kas ir likts uz spēles – ko varētu zaudēt atkāpjoties un ko var iegūt, ejot uz priekšu.

2. Ievads (pamatinformācija, problēmas un konteksts)

2.1. Desmit gadus pēc finanšu krīzes joprojām ir jūtamas tās ekonomiskās, sociālās un politiskās sekas, un tās ir atstājušas dziļu ietekmi uz Eiropas Savienību un tās iedzīvotājiem. Eiropas Savienībai vajadzīgs nākotnes redzējums un jāatrod jauns virziens, kas tai ļaus risināt tādus svarīgus jautājumus kā darba nākotne, globalizācija, migrācija, nevienlīdzības palielināšanās un nabadzība.

2.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka reālistisku Eiropas nākotni var veidot, tikai apvienojot stabilu ekonomisko pamatu ar spēcīgu sociālo dimensiju. Komiteja ir pārliecināta, ka Eiropas Savienībai vajadzīgs atjaunināts konsenss par ilgtspējīgu ekonomisko un sociālo stratēģiju, lai izpildītu savu solījumu iestāties par līdzsvarotu ekonomikas izaugsmi un sociālo progresu, kas vestu uz iedzīvotāju palielinātu labklājību. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē debates par Eiropas sociālo dimensiju, kas ir daļa no plašākām diskusijām par Eiropas nākotni, kā arī Komisijas priekšlikumu attiecībā uz iestāžu Proklamāciju par Eiropas sociālo tiesību pilāru (ESTP).

2.3. Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju, kas publicēts 2017. gada 26. aprīlī, ir viens no pieciem šādiem dokumentiem, kas sagatavoti apspriešanai plašajās 27 dalībvalstu vadītāju, ES iestāžu, sociālo partneru un iedzīvotāju debatēs, kuras aizsākās ar Balto grāmatu par Eiropas nākotni⁽³⁾. Dokuments par Eiropas sociālo dimensiju ir Komisijas ieguldījums diskusijā par to, kā Eiropas sociālos modeļus pielāgot pašreizējiem un nākotnes izaicinājumiem, un par to, kā un cik lielā mērā Eiropas Savienībai būtu jāiesaistās šajā procesā.

2.4. Minētajā dokumentā ir aplūkots, vai un, ja tā ir, tad kā sociālo dimensiju var atbalstīt, ņemot vērā dažādos Baltajā grāmatā izklāstītos scenārijus. Tā kā Baltajā grāmatā ir izklāstīti pieci neizsmeļoši un ne preskriptīvi scenāriji, pārdomu dokumentā ir aplūkoti tikai trīs iespējamie Eiropas sociālās dimensijas risinājumi. Tajā ir arī aplūkoti četri galvenie rīki, kuri šobrīd ir ES rīcībā, lai palīdzētu sasniegt iekļaujošas izaugsmes mērķi, proti, tiesību akti, vadlīnijas, finansējums un sadarbība.

2.5. EESK pilnībā atbalsta Komisijas Baltajā grāmatā ierosināto iniciatīvu – Eiropas Savienībai ir pienācis laiks nopietni pārdomāt, kāda būs tās nākotne, ņemot vērā, ka tās dalībvalstu skaits drīzumā varētu samazināties līdz 27 dalībvalstīm. Sociālā dimensija ir šīs diskusijas neatņemama sastāvdaļa.

2.6. Vienlaikus ar pārdomu dokumentu par Eiropas sociālo dimensiju Komisija iesniedza arī ieteikumu un priekšlikumu par Iestāžu kopīgo proklamāciju saistībā ar Eiropas sociālo tiesību pilāru (ESTP/Pilārs)⁽⁴⁾. Pirms tam 2016. gadā notika plaša apspriešanās par pilāra provizorisko projektu. EESK savu sākotnējo viedokli par pilāru izklāstīja 2017. gada janvārī pieņemtā atzinumā⁽⁵⁾, kurā tika izmantoti 28 dalībvalstīs rīkoto debašu galvenie rezultāti.

2.7. Šajā atzinumā EESK atsaucas uz Eiropas Komisijas pieprasījumu sagatavot atzinumu par Pārdomu dokumentu par Eiropas sociālo dimensiju. Tādējādi Komiteja šo iniciatīvu sasaista ar Ieteikumu un ierosināto pilāra proklamāciju.

2.8. “Sociāla Eiropa” ir ļoti plašs jēdziens, kura nozīmes izpratne, kā izklāstīts pārdomu dokumentā, ir krasi atšķirīga. Daži pat apstrīd ES sociālās dimensijas nepieciešamību, jo uzskata, ka ES sociālā politika apdraud Eiropas globālo konkurētspēju. Tomēr citi uzskata, ka “sociāla Eiropa” ir pamats ES ieguldījumam demokrātiskā, saliedētā, kultūras ziņā daudzveidīgā un pārtikušā sabiedrībā.

2.9. Sociālā dimensija vienmēr ir bijusi svarīgs Eiropas Savienības elements, taču, lai arī laika gaitā līdztekus vienotajam tirgum, ekonomiskajai un monetārajai savienībai, darba ņēmēju un pilsoņu pamattiesībām ir izstrādāts relatīvi apjomīgs sociālās jomas *acquis*, dažkārt šķiet, ka tas ir neredzams un neesošs salīdzinājumā ar dalībvalstu nacionālo politiku. Tomēr sociālie apstākļi Eiropā krasi atšķiras. Iespējams, ka atšķirības var pat palielināties, jo īpaši tad, ja integrācijas jomā Eiropa

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_lv.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_lv.

⁽⁵⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.

aktīvi izlemtu atkāpties. Pārdomu dokumentā ir apzināti vairāki pārmaiņu virzītājspēki, kas var ietekmēt dalībvalstu sociālos modeļus, tostarp demogrāfiskās pārmaiņas, kas noved pie sabiedrības novecošanās, daudzveidīgāka un sarežģītāka sabiedrība, dzīvesveida pārmaiņas un darba dzīves pārveide, kuras sekas ir daudzveidīgāki un neregulārāki darba modeļi un darba apstākļi.

2.10. EESK uzskata, ka reālistisku Eiropas nākotni var veidot, tikai apvienojot stabilu ekonomisko pamatu ar spēcīgu sociālo dimensiju. Sociālās politikas jomā Eiropas Savienībai ir dalīta kompetence ar dalībvalstīm, lai arī atbildība pirmām kārtām gulstas uz valsts līmeni, valdībām, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem. Turpinot attīstību un vispārējā situācijā, kad jāpanāk konsenss jautājumā par Eiropas nākotni, būs svarīgi arī vienoties par to, kuram un kas būs jādara sociālās politikas jomā un jo īpaši, kurās jomās būtu vajadzīga ES rīcība un kādai vajadzētu būt šai rīcībai.

2.11. EESK ir norādījusi, ka problēma ir arī spēkā esošo sociālo tiesību nepildīšana. Komisija kā Līgumu sargātāja ir galvenā atbildīgā par izpildi. Tomēr dalībvalstis ir atbildīgas par ES tiesību aktu pienācīgu īstenošanu un ievērošanu. ES tiesību aktu izpildes ziņā dalībvalstīs ir "atšķirīgas pasaules"⁽⁶⁾ un arī Komisija zināmā mērā atturas no šā jautājuma pienācīgas risināšanas. Arī tas ir šķērslis ceļā uz lielāku konvergenci, un tas ir jānovērš. Komiteja jau ir uzsvērusi nepieciešamību veicināt un īstenot spēkā esošās sociālās tiesības un pamattiesības un uzraudzīt to pārkāpumus⁽⁷⁾. Šajā jomā EESK ir jādarbojas aktīvāk, un tā var izveidot pastāvīgu forumu pamattiesību un tiesiskuma jautājumos, lai uzraudzītu situāciju. Pārredzamība un skaidrība par to, kurš un ko dara, ir ļoti svarīga, lai iedzīvotāji varētu saprast, kur ir atbildības jomas un kuram par tām būtu jāuzņemas atbildība.

2.12. EESK vairākos atzinumos⁽⁸⁾ ir uzsvērusi, ka ir vajadzīgs makroekonomikas politikas pasākumu kopums, kas nevis kavē, bet atbalsta sociālās politikas mērķu sasniegšanu. Tādēļ atzinīgi vērtējams ir Ieteikuma par ESTP 11. apsvēruma, kur teikts: "Ekonomiskais un sociālais progress ir cieši saistīts [...], un ESTP izveidei būtu jābūt daļai no plašākiem centieniem izveidot iekļaujošāku un ilgtspējīgāku izaugsmes modeli, uzlabojot Eiropas konkurētspēju un padarot to par labāku vietu ieguldījumiem, darbvietu izveidei un sociālās kohēzijas stiprināšanai". Tādēļ diskusija par sociālo dimensiju acīmredzami ir jāsaista ar diskusiju par EMS turpmāko uzbūvi, kas atsevišķi aplūkota pārdomu dokumentā par Eiropas nākotni.

2.13. Galvenais jautājums ir: kāda būs ESTP ietekme? Ir daudz cerību un jautājumu, piemēram, vai pilārs izlabos kopējā tirgus sociālās nepilnības un palīdzēs novērst nelīdzsvarotību starp ekonomiskajām brīvībām un sociālajām tiesībām⁽⁹⁾? Patiesība ir tāda, ka, radot lielas cerības, var izraisīt bumeranga efektu. Tāpēc EESK iesaka reālistisku, taču apņēmīgu pieeju.

2.14. Saistībā ar diskusiju par ESTP Komiteja jau iepriekš ir uzsvērusi, ka Eiropas Savienībai ir jāizstrādā projekts, kas būtu pozitīvs ikvienam, lai Eiropas iedzīvotāju vidū neļautu izplatīties populismam, nacionālismam un skepticismam un pierādītu, ka ES joprojām spēj izpildīt solījumu panākt ekonomikas izaugsmi un radīt darbvietas, kā arī uzlabot iedzīvotāju dzīves un darba apstākļus. Komiteja atkārtoti, ka tam vajadzētu būt galvenajam principam, nosakot Eiropas sociālās dimensijas turpmāko ievirzi.

3. Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju

3.1. Rezolūcijā par dokumentu "Baltā grāmata par Eiropas nākotni" EESK jau uzsvēra, ka paredzētajās debatēs ar dalībvalstu valdībām un pilsonisko sabiedrību nebūtu jāapspriež iespēja izvēlēties no pieciem Baltajā grāmatā izklāstītajiem dažādajiem scenārijiem, bet debates būtu jāizmanto, lai apzinātu dažādu variantu un risinājumu iespējamās sekas. Tādēļ

⁽⁶⁾ *Complying with Europe: EU Harmonisation and Soft Law in the Member States*, Gerda Falkner, Oliver Treib, Miriam Hartlapp, 2007.

⁽⁷⁾ OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 271, 19.9.2013., 1. lpp.

OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.

OV C 13, 15.1.2016., 33. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 143, 22.5.2012., 23. lpp.

OV C 271, 19.9.2013., 1. lpp.

scenārijos aprakstītie varianti nav jāuzskata par vienīgajām iespējām vai modeļiem, kas raksturo dažādus, savstarpēji nesaistītus risinājumus. Tāda pati pieeja būtu jāpiemēro attiecībā uz pārdomu dokumentu par sociālo dimensiju.

3.2. Pārdomu dokumentā norādīts uz atšķirīgo sociālo situāciju ES dalībvalstīs, apzināti iespējamie pārmaiņu faktori un ierosināti trīs risinājuma varianti:

- sociālā dimensija nepārsniedz pārvietošanās brīvību (tikai pārvietošanās brīvība),
- tie, kas sociālajā jomā vēlas darīt vairāk, dara vairāk (ciešāka sadarbība),
- ES 27 dalībvalstis kopīgi padziļina Eiropas sociālo dimensiju (padziļināta sociālā dimensija visās 27 dalībvalstīs).

3.3. Lai labāk izprastu iespējamās sekas, EESK ir analizējusi minētos trīs risinājumus, ņemot vērā pārdomu dokumentā aprakstītās problēmas un pārmaiņu virzītājspēkus, kā arī problēmas, kurām EESK ir pievērsusies savā pirmajā atzinumā par ESTP. Sekas ir izklāstītas indikatīvu piemēru veidā papildinājumā tikai ilustratīvā nolūkā.

3.4. Pirmais risinājums – sociālā dimensija nepārsniedz pārvietošanās brīvību – nozīmētu vislielākās pārmaiņas salīdzinājumā ar *status quo*, un to varētu uzskatīt par lielu soli atpakaļ. Tas varētu veicināt vēl lielākas atšķirības Eiropas Savienībā, radot ievērojamu ietekmi uz ES pilsoņu dzīvi, un varētu novest pie centrālās spēkiem, kuri galu galā varētu izraisīt ES izjukšanu. No otras puses, varētu uzlaboties pārvietošanās brīvības un ES iekšējās mobilitātes regulējuma kvalitāte un tikt paplašināta tā piemērošanas joma, kā arī Komisijai būtu vieglāk veikt izpildi un uzraudzību (t. i., mazāk, bet labāk).

3.5. Otrs risinājums – ciešāka sadarbība – varētu vairot konverģenci vismaz starp dažām dalībvalstīm, bet palielinātu arī atšķirības ar citām (daļēja konverģence). Tas būtu uzlabojums salīdzinājumā ar *status quo* un risinājums pašreizējai problēmai, proti, nepieciešamībai vienmēr meklēt zemāko kopsaucēju vai iekļaut pārāk daudz izņēmumu, kas ļoti sarežģī šo noteikumu īstenošanu. Tomēr šāds risinājums nozīmētu ieviest atšķirīgus tiesību līmeņus pilsoņiem atkarībā no dalībvalsts, kurā viņi dzīvo. Tas radītu arī jaunas problēmas un neskaidrības uzņēmumiem, kuri darbojas visā ES, kuriem vajadzīgi vienlīdzīgi konkurences apstākļi un kuriem būtu jāsakaras ar dažādām “atbildības pasaulēm”. Tas varētu mazināt arī atbalstu kopējam tirgum, ja iedzīvotāji valstīs, kuras nebūtu tajā iesaistītas, justos aizvien vairāk aizmirsti.

3.6. Trešais risinājums – padziļināt sociālo dimensiju visās 27 dalībvalstīs – radītu ievērojamas pašreizējās situācijas pārmaiņas un būtu ES mēroga konverģences galvenais virzītājspēks. Tas varētu ietvert ES 27 dalībvalstīm paredzētus juridiski saistošus pasākumus un kritērijus un ES finansējumu, kas piesaistīts kritēriju un kopīgo mērķu izpildei. Tomēr, pat ja EESK ir pārliecināta, ka sociālās dimensijas padziļināšanu vislabāk var īstenot kopā ar visām 27 dalībvalstīm, ņemot vērā jau šobrīd sarežģītās sarunas par ESTP neskaidro koncepciju, nešķiet reāli pieņemt, ka šis risinājums tiks atbalstīts, jo īpaši tajās dalībvalstīs, kuras vēlas saglabāt savu salīdzinošo priekšrocību, proti, zemāku darba samaksu un zemākus sociālos standartus, vai tajās dalībvalstīs, kuras baidās, ka cietīs to nacionālie modeļi un augstie standarti.

3.7. EESK uzskata, ka pieeja “padziļināt sociālo dimensiju, kur tas ir iespējams, un vairāk orientēties uz rezultātiem” arī būtu nozīmīgs lielākas konverģences virzītājspēks. Tādēļ Komiteja atbalsta saistošākus, Eiropas pusgadā balstītus pasākumus⁽¹⁰⁾ – ar vismaz eurozonai, bet, vēlams, visām ES 27 dalībvalstīm paredzētiem nodarbinātības, izglītības un sociālās labklājības kritērijiem (piemēram, ar kopīgu atsaucis satvaru attiecībā uz ienākumu atbalstu tiem, kam tas ir vajadzīgs). Tas būtu jāpapildina ar ceļvedi, kurā izklāstītas kopējas iniciatīvas nozīmīgās jomās, kurās ES rīcība, ja iespējams, koncentrēta uz rezultātu, rada acīmredzamu pievienoto vērtību. Sociālajai kohēzijai un sociālajiem ieguldījumiem piešķirtie līdzekļi būtu jāpalielina, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar prasmēm un kompetencēm, digitalizāciju un demogrāfiskajām pārmaiņām Eiropas Savienībā.

⁽¹⁰⁾ Tas ir Komisijas priekšlikums attiecībā uz “EMS padziļināšanu”.

4. Proklamācija “Eiropas sociālo tiesību pilārs”

4.1. EESK jau ir norādījis, ka Eiropas sociālo tiesību pilāram būtu jāveicina taisnīgs līdzsvars starp Eiropas Savienības ekonomisko un sociālo dimensiju. Ekonomikas un sociālo mērķu līdzsvarošana pārsniedz viena pilāra veidošanu un transversāli šķērso Eiropas Savienības pamatus.

4.2. Paziņotie pilāra mērķi ir palīdzēt veidot “taisnīgu un patiešām visas Eiropas mēroga darba tirgu” un kalpot par “kritēriju konverģences atjaunošanai eurozonā”, pārsniedzot LESD X sadaļā minētās kompetences sociālās politikas jomā. Tie ir vērsti uz ekonomikas un monetārās politikas pamatiem, kā arī LESD VIII un IX sadaļā minēto nodarbinātības stratēģiju.

4.3. Pilārā noteikti 20 “principi un tiesības”, kurus Komisija uzskata par būtiskiem, lai 21. gadsimtā izveidotu taisnīgas un labi funkcionējošas darba tirgus un labklājības sistēmas, grupējot tos trīs kategorijās: 1) vienādas iespējas un darba tirgus pieejamība, 2) taisnīgi darba nosacījumi un 3) sociālā aizsardzība un iekļaušana.

4.4. ESTP izveidošana ir gan retrospektīva, gan vērsta uz nākotni. Pilārā iecerēts atspoguļot spēkā esošos sociālās jomas ES tiesību aktus un norādīts, vai un kā tie vajadzības gadījumā būtu jāpapildina, lai ņemtu vērā galvenās pārmaiņas darba jomā un sabiedrībā un tādējādi 21. gadsimta Eiropā palīdzētu izveidot labi funkcionējošas darba tirgus un labklājības sistēmas.

4.5. Ir jāprecizē, kāds juridiskais raksturs ir šim pilāram, kas tiek prezentēts kā divi atsevišķi, lai arī gandrīz identiski instrumenti: Komisijas ieteikums⁽¹¹⁾ un priekšlikums par iestāžu kopīgo proklamāciju⁽¹²⁾. Pievienotajā paziņojumā teikts, ka instrumentu izvēlē ir ņemti vērā plašāki politikas apsvērumi un juridiskie ierobežojumi, proti, ierobežojumi attiecībā uz ES kompetenci sociālās politikas jomā.

4.6. Ieteikums, Komisijai īstenojot ar LESD 292. pantu piešķirtās pilnvaras, ir spēkā nekavējoties. Ieteikumā nav skaidri norādīts tā adresāts, taču 17.–20. apsvērumā ir paskaidrots, ka “Rezultātu sasniegšana Eiropas sociālo tiesību pilāra jomā ir kopīga apņemšanās un atbildība starp Savienību, tās dalībvalstīm un sociālajiem partneriem” un ka tas būtu “jāīsteno gan Savienības, gan dalībvalstu līmenī, ievērojot attiecīgo kompetenci un subsidiaritātes principu”. Šajā saistībā EESK vēlas arī uzsvērt, ka jārespektē sociālo partneru autonomija.

4.7. Vienlaikus Eiropas Komisija ierosina ESTP “svinīgi izsludināt ES iestādēm kopā”. Attiecībā uz izsludināšanu ES Līgumos nav paredzēts juridiskais pamats, lai gan šis instruments iepriekš jau vienreiz ir izmantots attiecībā uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (CFREU), ko Eiropadome pirmo reizi izsludināja 2000. gada 7. decembrī Nicā. Izsludināšana ir jānošķir no iestāžu nolīguma LESD 295. panta izpratnē, un saskaņā ar Padomes juridisko novērtējumu proklamācija: “ir netipisks akts, kas nav juridiski saistošs un nerada tieši īstenojamas tiesības.”

4.8. ESTP izsludināšanas process atšķiras arī no Kopienas Hartas par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām, ko pieņēma 1989. gada 9. decembrī. Arī šim pēdējam minētajam dokumentam ir tikai deklaratīvs raksturs, tomēr to ir parakstījušas visas dalībvalstis, izņemot Apvienoto Karalisti. Tā nebija kopīga deklarācija, kas pieņemta kopā ar pārējām Eiropas iestādēm, lai gan Eiropas Komisija iesniedza Sociālās politikas rīcības programmu minētās hartas īstenošanai (COM (89) 568 final). Turklāt tajā ir paredzēti tās īstenošanas noteikumi.

4.9. Ciktāl “Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošana” ir kopīga apņemšanās un dalīta atbildība starp Savienību, tās dalībvalstīm un sociālajiem partneriem, Padome un Eiropas Parlaments var pievienoties Komisijai, lai svinīgi izsludinātu pilāru. Paredzēts, ka ESTP ietekmēs arī ES ekonomikas pārvaldību (Eiropas pusgads, sociālo rezultātu pārskats), tādēļ Padomē panākts konsenss par atbalstu proklamācijai būtu svarīgs signāls. Lai arī atzīts, ka sociālajiem partneriem piekrt kompetence daudzās jomās, Komiteja konstatē, ka oficiāli tie nav iekļauti proklamēšanas procesā⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ OV L 113, 29.4.2017., 56. lpp..

⁽¹²⁾ Turklāt ieteikumam un proklamācijai ir pievienots pamata paziņojums un vairākas papildinošas nelegislatīvas iniciatīvas, tostarp sociālo rezultātu pārskats progresa uzraudzībai, divi dokumenti par apspriešanos ar sociālajiem partneriem un tiesību akta priekšlikums direktīvai par darba un privātās dzīves līdzsvaru, par kuru EESK sagatavos atsevišķu atzinumu.

⁽¹³⁾ Sk. Eiropas Komisijas paziņojumu “Eiropas sociālo tiesību pilāra izveide”, 6. lpp., COM (2017) 250 final.

4.10. Komiteja apzinās, ka pīlārs ir iecerēts kā politiska nodomu deklarācija, neradot jaunas juridiskas tiesības ar prasības spēku. Komisija nošķir tiesības un principus – tiek no jauna apstiprinātas dažas tiesības, kas jau ir paredzētas Savienības tiesību aktu kopumā, savukārt principi ir jauni un paredzēti, lai risinātu sabiedrības, tehnoloģiju un ekonomikas attīstības radītās problēmas. Kā minēts paziņojumā, ne principi, ne tiesības faktiski nav tieši izpildāmi.

4.11. Lai gan šāda izsludināšana nav juridiski saistoša, tā paustu ES iestāžu, kā arī Padomes un dalībvalstu politisku apņemšanos īstenot ESTP, vienlaikus ievērojot kompetenču sadalījumu un subsidiaritātes principu.

4.12. Atšķirībā no ESTP Pamattiesību hartai juridiski ir tāds pats spēks kā Līgumiem, tāpēc tā pieder pie primārajiem tiesību aktiem, lai arī tā nerada jaunas kompetences ES līmenī un, kaut arī ES iestādēm tā ir juridiski saistoša, ES iedzīvotāji to nevar īstenot tiešā veidā. Tai ir plašāka pieeja gan attiecībā uz ekonomiku, gan sociālajām tiesībām. Ja pēc atbilstoša termiņa izrādās, ka ar iepriekšminēto politisko apņemšanos nav izdevies panākt, lai visās dalībvalstīs būtu konkrētas šā pīlāra īstenošanas iniciatīvas, būtu jāapsver jauni piemēroti pasākumi, tostarp arī lēģislatīvas un nelēģislatīvas iniciatīvas. EESK jau ir informējis par nepieciešamību pēc pamatdirektīvas par minimālajiem ienākumiem⁽¹⁴⁾. Jaunos juridiskos atzinumos, piemēram, Vācijas darba lietu ministrijas pasūtītajos atzinumos, tiek pētīts, kā to būtu iespējams īstenot⁽¹⁵⁾.

4.13. EESK jau 2011. gada atzinumā⁽¹⁶⁾ ir uzsvērusi, ka sociālās pamattiesības nav nodalāmas no civiltiesībām un politiskajām tiesībām un tāpēc tām jāpievērš īpaša stratēģiska uzmanība. Tā ierosināja papildu iniciatīvas un veicināšanas pasākumus, ar ko palielināt pamattiesību īstenošanas stratēģijas efektivitāti. Komisija nav pietiekami pievērsusies spēkā esošo sociālo tiesību neizpildes problēmai, un, pēc EESK domām, pastāv zināms risks, ka ESTP padarīs neskaidru Komisijas īpašo uzdevumu, kas tai jāpilda kā "Līgumu sargātājam".

5. Saikne starp pārdomu dokumentu par Eiropas sociālo dimensiju un Eiropas sociālo tiesību pīlāru

5.1. Plašākās debatēs par Eiropas nākotni jāņem vērā arī saikne starp ESTP un pārdomu dokumentu par Eiropas sociālo dimensiju, kā arī citiem pārdomu dokumentiem. ESTP analīze rāda, ka pīlāra īstenošanā noteikti var kombinēt vairākus scenārijus, kas izklāstīti Baltajā grāmatā un pārdomu dokumentā par sociālo dimensiju.

5.2. ESTP galvenokārt ir paredzēts eurozonas dalībvalstīm. Šajā ziņā ESTP filozofija ir tuvāka scenārijam, kurā "tie, kas vēlas darīt vairāk, dara vairāk". Pīlāra īstenošanas uzraudzība, izmantojot sociālo rezultātu pārskatu ar atbilstīgākiem un piemērotākiem rādītājiem, kas būtu jāiekļauj Eiropas pusgadā, varētu veicināt zināmu progresu šajā virzienā. Par šādiem rādītājiem būtu jāapspriežas ar pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem, jo pašreizējais priekšlikums nav pietiekams.

5.3. Daži no Paziņojumā par ESTP ierosinātajiem turpmākajiem pasākumiem atbilst ES27 scenārijam, savukārt citi varētu būt paredzēti scenārijam "tie, kas vēlas darīt vairāk, dara vairāk". Tādējādi tādi pasākumi kā Iniciatīva strādājošo vecāku un aprūpētāju darba un privātās dzīves līdzsvara atbalstam, kas ietverta sociālo tiesību pīlāra pasākumu paketē, ir paredzēti piemērošanai ES 27 dalībvalstīs. Tāpat arī pasākumi, kas saistīti ar spēkā esošo tiesību aktu izpildi un sociālo dialogu, ir paredzēti ES 27 dalībvalstīm. Nepieciešamība darboties ierobežotākā ģeogrāfiskajā līmenī varētu radīt arī jaunus izaicinājumus ES līmenī pārstāvētajiem sociālajiem partneriem.

5.4. Citi pasākumi, kas ierosināti ieteikumā, piemēram, attiecībā uz Eiropas pusgadu un Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu, ir piemērojami un paredzēti tikai eurozonai. Tie labāk iederas scenārijā "tie, kas vēlas darīt vairāk, dara vairāk". Pārdomu dokumentā kā šāda scenārija piemērs ir minēta stabilāka konverģence virzībā uz vairāk integrētiem darba tirgiem, visefektīvākajām sociālajām sistēmām un spēcīgākajām izglītības un veselības aprūpes sistēmām.

⁽¹⁴⁾ OV C 170, 5.6.2014., 23. lpp. (Darba devēju grupa šo atzinumu neatbalstīja; sk. www.eesc.europa.eu/resources/docs/statement-minimum-income.pdf).

⁽¹⁵⁾ "Ein verbindlicher EU-Rechtsrahmen für soziale Sicherungssysteme in den Mitgliedstaaten", Prof. Dr. Thorsten Kingreen juridiskais atzinums, 2017. gada septembris.

⁽¹⁶⁾ OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.

5.5. ES finansiālais atbalsts no Eiropas Sociālā fonda labāk iederas ES 27 dalībvalstu pieejā. Priekšlikums palielināt pieejamo finansējumu Pārdomu dokumentā ir minēts kā piemērs sociālās dimensijas padziļināšanai ES 27 dalībvalstīs.

6. Saikne ar citiem pārdomu dokumentiem par Eiropas nākotni

6.1. Diskusija par Eiropas sociālo dimensiju nevar notikt atrauti no citiem jautājumiem, tādēļ ir svarīgi ņemt vērā saikni ar citiem pārdomu dokumentiem par Eiropas nākotni un tajos paustajiem vēstījumiem par sociālo dimensiju un tālāko rīcību, lai arī EESK par dažiem no šiem dokumentiem sagatavos atsevišķus atzinumus⁽¹⁷⁾.

6.2. “Pārdomu dokumentā par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu” uzsvērts, ka EMS padziļināšanas pamatprincipi ir darbvieta, izaugsme, sociālais taisnīgums, ekonomikas konverģence un finanšu stabilitāte. Tā šķiet diezgan sašaurināta EMS sociālās dimensijas koncepcija. Pirmkārt, tajā trūkst konsekvences attiecībā uz ekonomisko un sociālo konverģenci vai – jo īpaši – attiecībā uz augšupēju konverģenci un, otrkārt, tajā galvenokārt norādīts uz “sociālo taisnīgumu”. Nav skaidrojuma par “sociālā taisnīguma” (*social fairness*) jēdzienu jeb tā saturu, un [attiecībā uz dokumenta tekstu angļu valodā – tulk. piezīme] nav skaidrs, kāpēc tajā nav atsaucies uz “sociālo taisnīgumu” (*social justice*) saskaņā ar LESD 3. pantu.

6.3. Pārdomu dokumentā par EMS minēts, ka galvenais instruments ir ekonomikas politikas koordinācijas stiprināšana Eiropas pusgada ietvaros. Atbilstoši Eiropas pusgadam ESTP daudziem šiem politikas virzieniem sniegs jaunu ievirzi “ceļā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem”. Tāpēc vajadzēs “vēl vairāk veicināt sadarbību un dialogu ar dalībvalstīm, iesaistot arī valstu parlamentus, sociālos partnerus, valstu produktivitātes padomes un citas ieinteresētās personas, lai nodrošinātu lielāku vietējo atbildību un veicinātu labāku reformu īstenošanu”. Pārdomu dokumentā Komisija uzsver arī saikni starp valstu reformām un esošo ES finansējumu. Būtībā diskurss par to, ka jāuzņemas lielāka atbildība, ka jāiesaista sociālie partneri, kā arī par ES finansējuma nosacījumiem nav nekas jauns un tikai akcentē to, ka jāuzlabo pārvaldība un Eiropas pusgada īstenošana.

6.4. Pārdomu dokumentā par EMS izvirzītie priekšlikumi attiecībā uz konverģences procesa atjaunināšanu ir koncentrēti uz ES mēroga satvara izmantošanu ar mērķi stiprināt konverģenci, ekonomikas politikas koordināciju un saikni starp valstu reformām un ES finansējumu. Viedokļi par ES finansējuma piesaisti reformām atšķiras, un EESK iesaka, ka to varētu darīt tikai tad, ja visā procesā pilnībā iesaista Eiropas Parlamentu, paredzot vienlīdzīgus nosacījumus un skaidri nosakot arī valstu parlamentu uzdevumus. Tiek sagaidīts, ka lielāku konverģenci un stabilitāti varēs panākt, **īstenojot pareizās strukturālās reformas**. Lai arī EESK piekrīt viedoklim, ka labi pārdomātas reformas attiecīgajās dalībvalstīs var būtiski veicināt lielāku augšupēju konverģenci un padarīt sociālās drošības sistēmas atbilstīgākas un noturīgākas, tā uzsver arī nepieciešamību uzlabot makroekonomikas politikas pasākumu kopumu un plašāk iesaistīt sociālos partnerus makroekonomikas dialogā, Eiropas pusgada procesā un ar to saistītajās reformās.

6.5. EMS instrumentu kopumā sociālo rezultātu pārskats ESTP kontekstā, līdztekus valstu produktivitātes padomēm, tiek uzskatīts par vienu no ekonomiskās savienības elementiem, kura uzdevums ir uzraudzīt produktivitātes attīstību. Tā ir norāde uz saikni starp EMS padziļināšanu un ESTP. ESTP ir paredzēts kā **kompass virzībā uz konkrētām strukturālām reformām** jomās, kas minētas 20 principos.

6.6. EMS dokumenta 2. pielikumā minēts, ka ir svarīgi atsākt sociālo dialogu, un Eiropas Komisijas mēģinājums izveidot ESTP novērtēts kā “svarīgs solis” (32.–33. lpp.). Šajā saistībā ir svarīgi sociālo dialogu izprast plašāk, neaprobežojoties tikai ar sociālās politikas sadaļā minēto satvaru. Lai gan Eiropas Savienības pienākums stiprināt sociālo partneru lomu ir minēts sociālās politikas sadaļā, šim pienākumam attiecīgos gadījumos jārada ietekme, kas ir plašāka par šo politiku.

6.7. Pārdomu dokumentā par globalizācijas iespēju izmantošanu Eiropas Komisija mēģina mazināt pieaugošās bailes un kritisko attieksmi pret pašreizējo globalizācijas politiku un tās rezultātiem. Tādēļ Komisija uzsver, ka globalizācijai var būt labvēlīga ietekme, ja to pienācīgi izmanto, lai pārāk liels skaits cilvēku nejustos atstumti.

⁽¹⁷⁾ EMS padziļināšana līdz 2025. gadam (ECO/438) (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 124. lappusi), ES finanses līdz 2025. gadam (ECO/439) (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 131. lappusi).

6.8. Komisija apgalvo, ka stabilai sociālajai politikai ir svarīga nozīme, lai šajā procesā aizsargātu iedzīvotājus un nodrošinātu viņiem vairāk iespēju. Komisija uzskata, ka tas ir priekšnosacījums, lai sekmētu iedzīvotāju uzticēšanos un pašāpziņu attiecībā uz globalizācijas radītajām problēmām un ieguvumiem.

6.9. Pārdomu dokumentā par **globalizācijas iespēju izmantošanu** īpaši aplūkota viena no sociālajām dimensijām. EESK piekrīt, ka "labāka globalizācijas sniegto ieguvumu sadale apvienojumā ar efektīvu sociālo aizsardzību palīdzēs cilvēkiem atrast pienācīgas kvalitātes darbu un pielāgoties pārmaiņām. Plašākā nozīmē taisnīga un vienlīdzīga resursu pārdale, kā arī mērķtiecīgi ieguldījumi, ar kuriem veicina neaizsargātāko personu grupu, tostarp migrantu, sociālo iekļaušanu, palīdzēs stiprināt sociālo kohēziju". Tas pilnībā atbilst tam, ka arī EESK ir piešķirusi svarīgu nozīmi taisnīgai pārejai digitalizācijas un globalizācijas kontekstā. Komisija arī uzsver: "ES arī vajadzētu būt inovatīvai un konkurētspējīgai ekonomikai, kurā piedalās pasaulē vadošie uzņēmumi un iedzīvotāji, kas var pielāgoties pārmaiņām un spēj radīt labklājību, kas nepieciešama mūsu sociālā modeļa saglabāšanai."

6.10. EESK arī atbalsta viedokli, ka ir svarīgi uzlabot globālos sociālos un darba standartus un praksi, cieši sadarbojoties ar SDO, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, jo īpaši tām, kas piedalās šajā programmā, piemēram, sociālās ekonomikas organizācijām.

6.11. EESK piekrīt, ka ES var veidot globālo noteikumu kopumu ne vien tāpēc, ka tā ir pasaulē lielākais vienotais tirgus, lielākais tirdzniecības partneris un investors, bet arī tāpēc, ka tā uzskata, ka globālām problēmām ir iespējami globāli risinājumi. Tādējādi Eiropas sociālajam modelim, mūsu pamatvērtībām un pamattiesībām vajadzētu būt mūsu "kompasam un atsauces modelim ceļā uz taisnīgu globalizāciju".

6.12. Lai gan pārdomu dokuments par **ES finanšu nākotni** bija pēdējais, kas jāpublicē, ES budžetam būs galvenā nozīme, taču tā izveidi, protams, noteiks izvēles, kas izdarītas attiecībā uz Eiropas nākotni. Pārdomu dokumentā par ES finanšu nākotni novērtēta ES izdevumu ietekme atbilstīgi Baltajā grāmatā izklāstītajiem pieciem scenārijiem, kas ļoti lielā mērā ietekmēs iedzīvotājus, reģionus un to iedzīvotāju grupas, kurām atbalsts vajadzīgs visvairāk. Tikai piektajā scenārijā, kur dalībvalstis vienojas kopā darīt vairāk, lielāka summa tiks izdota ekonomiskajai, sociālajai un teritoriālajai kohēzijai.

6.13. Apvienotās Karalistes aiziešanai no ES būs liela ietekme uz ES budžetu. EESK apzinās risku, ka tas varētu samazināt sociālās jomas finansējumu. EESK uzsver, ka Eiropas Sociālais fonds ir svarīgs lielākas konverģences virzītājspēks un, lai risinātu nākotnes problēmas, tā finansējumu nevajadzētu samazināt.

7. EESK prioritārās jomas un attiecīgo dalībnieku rīcība dažādos līmeņos

7.1. Savā pirmajā atzinumā par ESTP EESK jau noteica galvenās jomas, kurās tā uzskata, ka atbilstoši attiecīgajām kompetencēm ir vajadzīga rīcība ES un/vai valstu līmenī:

- ieguldījumi un inovācija,
- nodarbinātība un kvalitatīvu darbvietu izveide,
- nabadzības novēršanas pasākumi, tostarp minimālais ienākums,
- taisnīga un vienmērīga pāreja, ko atbalsta ar aktīvu darba tirgus politiku,
- pamatnosacījumi darba tirgos, ar ko atbalsta jaunas, daudzveidīgākas profesionālās karjeras iespējas un taisnīgus darba apstākļus visiem,
- sociālā aizsardzība visiem (jauni nodarbinātības veidi, piemēram, platformas u. tml.),
- sociālie ieguldījumi (prasmes, pāreja u. tml.),

— vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi.

7.2. Lai panāktu konsensu par turpmāko rīcību, būtu jāapzina svarīgākie projekti šajās jomās. Vispirms ES būtu jāīsteno projekti, kuriem ir tieša pozitīva ietekme un kurus atbalstīs visi iedzīvotāji.

8. Nākamie soļi pēc Ģēteborgas sociālo lietu samita (2017) un vēlāk: no principiem uz tiesībām ⁽¹⁸⁾?

8.1. Ir pagājuši trīs gadi no brīža, kad Komisijas priekšsēdētājs Ž. K. Junkers pirmo reizi paziņoja, ka vēlas, lai ES sasniegtu "sociālo AAA reitingu" ⁽¹⁹⁾. Ž. K. Junkera vadītā Komisija savas iniciatīvas sāka samērā vēlu, un tai bija vajadzīgs ilgs laiks, lai apspriestos par ESTP (viens gads). Vēl vairāk laika pagāja pēc tam, kad sākās debātes par Eiropas nākotni, turklāt bez jebkādiem praktiskiem Komisijas ieteikumiem par to, kā rīkoties. Eiropas Parlamenta vēlēšanas notiks 2019. gadā, un arī Komisijai būs jauns sastāvs. Daudzi uzskata, ka šis laika paradokss – no vienas puses, lai pirms 2019. gada stabilizētu EMS un Eiropas sociālo modeli(-ļus), laika kļūst arvien mazāk, un, no otras puses, mēģinājums iegūt laiku pirms lielajām vēlēšanām, kas notiks 2017. gada rudenī, – diemžēl neļauj Eiropas Savienībai "ieiet atpakaļ sliedēs".

8.2. Komisijas 2017. gada aprīļa priekšlikums par Eiropas sociālo tiesību pilāra kopīgu izsludināšanu tika uzņemts ar dalītām jūtām. Daži domā, ka tas ir nozīmīgs progress, citi uzskata, ka tas galvenokārt ir simbolisks pasākums, kas nav pietiekami reāls, lai pārvarētu sociālo krīzi, bet daži pat baidās, ka tas varētu būt pārāk tālejošs. EESK aicina visas trīs ES iestādes pēc Ģēteborgas sociālo lietu samita (2017. gada novembrī), pamatojoties uz ESTP proklamāciju un diskusijām par pārdomu dokumentu par Eiropas sociālo dimensiju, izstrādāt ES iedzīvotājiem paredzētu pozitīvu programmu, kuras mērķis ir stiprināt nākotnei piemērotu Eiropas ekonomikas un sociālo modeli, sekmējot ekonomikas izaugsmi, nodarbinātību, iedzīvotāju labklājību un augšupēju konverģenci nodarbinātības un sociālo rezultātu jomā.

8.3. Situācija attiecībā uz pilāru joprojām ir nenoteikta, tostarp nav zināms, vai to izsludinās visas dalībvalstis. Ja tā notiks, svarīgs EESK uzdevums būs noteikt, kādi pasākumi ir jāveic, lai nodrošinātu tā kļūšanu par efektīvu instrumentu. EESK uzskata, ka turpmākie pasākumi būs jāveic visatbilstīgākajā līmenī, tostarp kopējas iniciatīvas nozīmīgās jomās, kurās ES rīcība rada acīmredzamu pievienoto vērtību, un, ja iespējams, būtu koncentrēti jāvērs uz rezultātiem. EESK uzskata, ka precīzs ESTP īstenošanas ceļvedis palīdzētu sekmēt konverģenci un sasniegt tā mērķus.

8.4. EESK ierosina ietekmes novērtējumos iekļaut arī vērtējumu par saderību ar ESTP. Saskaņā ar labāka regulējuma programmu lielāka uzmanība būtu jāpievērš tam, vai un kā iniciatīvas veicina sociālo progresu attiecībā uz iedzīvotājiem un vai ir viegli ievērot atbilstību tām un tās izpildīt.

8.5. EESK uzskata, ka tās uzdevums ir uzraudzīt šo procesu, atbalstīt to, rīkojot debātes valsts līmenī, un pārliecināt, ka svarīga ir labāka pārredzamība un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana. Tā brīdina arī neieviešāt jaunus sarežģītus procesus un neraudzīties uz ES nākotni galvenokārt tikai no iestāžu perspektīvas.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹⁸⁾ Piezīme: šī ir svarīga nodaļa, kas attiecas uz pārvaldības un īstenošanas jautājumiem, piemēram, Eiropas pušgadu un sociālo partneru lomu, kā arī to, kādu funkciju var pildīt EESK. Tā ir jāizstrādā visaptveroši. Tālāk tekstā ir sniegts pārskats par (politikas) pasākumiem, kas veikti saistībā ar ESTP.

⁽¹⁹⁾ 2014. gada 22. oktobris, Eiropas Parlaments.

Papildinājums

Sociālās dimensijas kopsavilkums

Problēmas	1. scenārijs "Tikai pārvietošanās brīvība"	2. scenārijs "Cesāka sadarbība"	3. scenārijs "Padziļināta sociālā dimensija visiem kopā"	EESK scenārijs (4.) "Sociālās dimensijas padziļināšana, ja tas ir iespējams, un vairāk koncentrēties uz rezultātiem"
Demogrāfiskās pārmaiņas un jauni ģimenes modeļi	Varētu radīt jaunus motivētajā faktorus, kuri, it īpaši kvalificētus iedzīvotājus, mudinātu atstāt valsti, lai meklētu labākas darba samaksas iespējas. 27 risinājumi/mazāka konverģence virzībā uz jauniem ģimenes modeļiem/dzimumu lomām sabiedrībā	Arī varētu radīt jaunus motivētajā faktorus, kas, jo īpaši kvalificētus iedzīvotājus, mudinātu doties uz "avangarda grupas" dalībvalstīm. Inovatīvi risinājumi jauniem darba un privātās dzīves līdzsvarošanas variantiem, dzimumu līdztiesībai/labākai sievietu līdzdalībai darba tirgū utt. avangarda grupas dalībvalstīs.	Labāk izmantots un izveidots ES darba tirgus, piemērojot kopējus standartus, labāka konverģence. Vienāds pensionēšanās vecums visā ES, saistīts ar paredzamo mūža ilgumu (taču spēcīgs protests daudzās dalībvalstīs).	— Stingri kritēriji attiecībā uz darba tirgus rezultātiem (sieviešu/neaizsargātu iedzīvotāju grupu/vecāku cilvēku līdzdalība, pienācīgas kvalitātes nodarbinātība) — Kritēriji sociālās aizsardzības jomā (pabalsti un pakalpojumi) — Legislatīvi un nelegislatīvi pasākumi darba un privātās dzīves līdzsvarošanai, lai uzlabotu dzīves un darba apstākļus

Problēmas	1. scenārijs "Tikai pārvietošanās brīvība"	2. scenārijs "Ciesāka sadarbība"	3. scenārijs "Padziļināta sociālā dimensija visiem kopā"	EESK scenārijs (4.) "Sociālās dimensijas padziļināšana, ja tas ir iespējams, un vairāk koncentrēties uz rezultātiem"
Digitalizācija/ nodarbinātības modeļu maiņa	Viena ES regulējuma vietā būs 27 risinājumi attiecībā uz darbu platformām, darba laiku, MI utt., taču reakcija valsts līmenī būs ierobežota	Varētu rast jaunus risinājumus, lai, samazinot riskus, labāk aizsargātu iedzīvotājus un radītu viņiem iespējas izmantot pārmaiņas. Citas dalībvalstis varētu pievienoties vēlāk. Vieglāk atrast kvalificētus darba ņēmeļus, piemērojot kopējus standartus un vienu sociālās apdrošināšanas numuru.	1 standarts/noteikumi attiecībā uz platformu darba ņēmēju nodarbinātības statusu, jauni inovatīvi risinājumi un projekti. ES IT sistēmas	<ul style="list-style-type: none"> — Nodarbinātības nākomi padarīt par pozitīvu projektu — Salīdzinoši novērtēt efektīvu un mērķtiecīgu aktīvo darba tirgus politiku, lai sasniegtu labus nodarbinātības rezultātus — Pārejai uz "Darbs 4.0" jānotiek vienlaikus ar pāreju uz "Labklājība 4.0" — Ar pamatnosacījumiem darba tirgū jāatbalsta jaunas, daudzveidīgākas profesionālās izaugsmes iespējas — Vajadzīga sistēma, lai nodrošinātu taisnīgu darba apstākļus visiem — Nodrošināt iedzīvotājiem iespējas veikt vajadzīgo pāreju (prasmes, jaunas darbvietas)
Globalizācija	ES sociālais modelis nav taisnīgas globalizācijas atsaucis modelis, sa- režģtāk noteikt standartus globālā līmenī	Ar avangarda valstu grupu aprobe- žots globalizācijas atsaucis modelis. Avangarda valstu grupa, izmantojot kopējus rīkus un finansējumu, labāk pārvalda pārmaiņas/nodrošina pras- mes	ES sociālais modelis var būt spēci- gāks taisnīgas globalizācijas atsaucis modelis, palīdz noteikt standartus globālā līmenī, nosakot standartus pasaulē lielākajam kopējam tirgum.	<ul style="list-style-type: none"> — ES ekonomikas un sociālais mo- delis, kura pamatā ir augoša nodarbinātība, sociālais progress un ražīgums — IAM mērķu īstenošana, jo īpaši 1. mērķis (novērst nabadzību), 3. mērķis (laba veselība un labklājī- ba), 5. mērķis (dzimumu līdztiesī- ba) un 8. mērķis (pienācīgs darbs un ekonomikas izaugsme)

Problēmas	1. scenārijs "Tikai pārvietošanās brīvība"	2. scenārijs "Ciesāka sadarbība"	3. scenārijs "Padziļināta sociālā dimensija visiem kopā"	EESK scenārijs (4.) "Sociālās dimensijas padziļināšana, ja tas ir iespējams, un vairāk koncentrēties uz rezultātiem"
Atšķirības dalībvalstu starpā un to iekšienē	Atšķirību palielināšanās, vairs nav ES finansējuma konverģences uzlabošanai. Dalībvalstīm jāveido savi fondi, atšķirības turpinās palielināties	Pieaug atšķirības starp avangarda dalībvalstu grupu un pārējiem dalībvalstīm. Varētu rasties dažādi uzņēmējdarbības modeļi un jauni motivējošākie uzņēmumiem	Ievērojami samazinātos, panākot labāku konverģenci. Īpaša uzmanība/rīcība, izmantojot kritērijus un finansiskus stimulus	— Kritēriji sociālās aizsardzības jomā (atbilstības nosacījumi, pabalstu apmērs un izmaksas ilgums) — Eiropas Stratēģisko investīciju fonds un Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi), lai radītu darbvietas un veicinātu teritoriālo un sociālo kohēziju
Nevienlīdzības/nabadzības pieaugums	Aizvien straujāk turpināsies dažās dalībvalstīs, citas labāk spēs aizsargāt savus iedzīvotājus, ierobežojot Tiesas spriedumu ietekmi utt. Sociālā/algu dempinga dēļ palielināsies nevienlīdzība	Mazāka nevienlīdzība avangarda dalībvalstīs, ko panāk ar labāku kompensāciju, izmantojot sociālo politiku; iespējams, palielināsies nevienlīdzība citās dalībvalstīs	Varētu samazināt, ieviešot kopējus standartus un politiku.	— Darba ņēmējiem jāpiemēro no-darbinātības pamatstandarti un pienācīga sociālā aizsardzība — Turpmāki centieni virzībā uz algu konverģenci un minimālās algas noteikšana dalībvalstīs — Izvērtēt koncepciju par Eiropas minimālo ienākumu — ES un valstu iniciatīvas sociālās aizsardzības uzlabošanai (sociālais nodrošinājums, sociālā palīdzība, sociālie pakalpojumi, veselības aprūpe, mājokļi)

Problēmas	1. scenārijs "Tikai pārvietotās brīvība"	2. scenārijs "Ciesāka sadarbība"	3. scenārijs "Padziļināta sociālā dimensija visiem kopā"	EESK scenārijs (4.) "Sociālās dimensijas padziļināšana, ja tas ir iespējams, un vairāk koncentrēties uz rezultātiem"
Uzņēmumu konkurētspēja	Mazāk ES regulējuma, bet lielākas izmaksas, lai ievērotu 27 dažādus regulējumus veselības aizsardzības un drošības, darba laika u. c. jomās.	Kopumā sarežģītāka noteikumu uzraudzība/izpilde. Konkurētspēju varētu uzlabot arī ar lielāku konverģenci un jauniem, inovatīviem risinājumiem avangarda dalībvalstīs, kā arī attiecībā uz dažiem uzņēmējdarbības modeļiem avangarda grupā neietilpstošajās dalībvalstīs, pateicoties mazākam regulējumam.	Vienlīdzīgi konkurences apstākļi, mazāka birokrātija, pateicoties vienam standartam, un maksimāli izmantotas ES darba tirgus un izglītības politikas (piemēram, pilnveidots Erasmus+ u. c.) Mazākas izmaksas ar kopējiem IT risinājumiem un arī ar vienkāršu diplomu atzišanu utt.	— Stabila makroekonomikas politika, kas veicina labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, tādējādi uzlabojot nodarbinātību — Jaunu prasmiņu un darbvietu programmas pamatā būtu līdzsvarotā elastdrošības koncepcija — Uz risinājumu vērstais sociālais dialogs, kas veicina konkurētspēju
Iedzīvotāju atbalsts ES integrācijai	Sociālo jomu var regulēt pietuvināti iedzīvotājiem, bet atbalsts integrācijai var samazināties, ja palielināsies lejupejoša sacensība.	Avangarda grupā neietilpstošajās dalībvalstīs atbalsts, iespējams, samazināsies, ja pasliktināsies sociālie apstākļi, jo dalībvalstīs varētu pazemināt sociālos standartus, lai piesaistītu uzņēmumus. Avangarda grupas dalībvalstīs tas var palielināties		— ESTP jākļūst par pozitīvu projektu visiem iedzīvotājiem, lai palīdzētu atgūt uzticēšanos ES spējai uzlabot dzīves perspektīvas, radīt pietiekamas nodarbinātības iespējas un godīgus darba apstākļus visiem — Efektīvāka un demokrātiskāka ekonomikas pārvaldība, it īpaši eurozonā, lai novērstu nelīdzsvarotību

Problēmas	1. scenārijs "Tikai pārvietošanās brīvība"	2. scenārijs "Ciesāka sadarbība"	3. scenārijs "Padziļināta sociālā dimensija visiem kopā"	EESK scenārijs (4.) "Sociālās dimensijas padziļināšana, ja tas ir iespējams, un vairāk koncentrēties uz rezultātiem"
Secinājumi	<ul style="list-style-type: none"> — Atšķirību pieauguma virzītājspēks — Lielas pārmaiņas/solis atpakaļ — Ievērojama ietekme uz iedzīvotāju dzīvi — "Vieglā Brexit scenārijs" visiem — Risks, ka notiks "sacensība uz leju" — Pārvietošanās brīvības mobilitātes regulējums varētu būt kvalitatīvāks (mazāk, bet labāk), un Komisija to varētu labāk īstenot/kontrolēt 	<ul style="list-style-type: none"> — Labāka konverģence dažu dalībvalstu starpā, bet lielākas atšķirības ar citām (pieaug daļēja atšķirība) — Nav zemākā kopsaucēja politikas — Pilsoņu tiesības dalībvalstīs atšķiras — vienotā tirgus erozijas risks 	<ul style="list-style-type: none"> — Konverģences virzītājspēks, lielas pārmaiņas — Kopējas vērtības/nostiprinātas tiesības — Saistošs pasākums, kritēriji 27 dalībvalstīs (nodarbinātība, izglītība, labklājības sistēmas) — ES finansējums saistīts ar izpildes kritērijiem (nosacījumi) 	<ul style="list-style-type: none"> — Konverģences virzītājspēks, lielas pārmaiņas — Kopīgu vērtību/tiesību sekmēšana un īstenošana — Kopējas atsaucēs sistēmas attiecībā uz ienākumu atbalstu tiem, kam tas nepieciešams — Juridiski saistoši pasākumi Eiropas pusgādā, kritēriji 27 dalībvalstīm (nodarbinātība, izglītība, labklājības sistēmas) — Palielināts ES finansējums sociālajai kohēzijai un investīcijām (ievērojot Stabilitātes un izaugsmes paktu, bez nosacījumiem)

Līdzekļi 1.–4. scenārijā izvirzīto mērķu sasniegšanai

- Eiropas pusgads
- Eiropas pusgādā iekļauts sociālo rezultātu pārskats
- DFS paredzēti finansiāli stimuli
- ESTP, vadošās tiesības un vadošie principi
- ESTP īstenošanas celvedis (tostarp legislatīvi un nelegislatīvi pasākumi)
- Sociālais dialogs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz Eiropas Solidaritātes korpusa tiesisko regulējumu un groza Regulu (ES) Nr. 1288/2013, (ES) Nr. 1293/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1305/2013, (ES) Nr. 1306/2013 un Lēmumu Nr. 1313/2013/ES”

(COM(2017) 262 final – 2017/0102 (COD))

(2018/C 081/21)

Ziņotājs: **Pavel TRANTINA** (CZ-III gr.)

Līdzziņotājs: **Antonello PEZZINI** (IT-I gr.)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 20.6.2017. Eiropas Savienības Padome, 20.6.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. panta 4. punkts un 166. panta 4. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	27.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija nr.	529
Balsojuma rezultāts	124/0/1
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu un apzinās, ka tas ir labs sākums plašākai diskusijai, kaut arī daudzi tajā ietvertie elementi ir jāprecizē un jāpilnveido. Komiteja ir gandarīta, ka juridiskajā pamatā ir iekļautas vairākas prioritātes, ko pilsoniskās sabiedrības organizācijas akcentēja dažādās Komisijas organizētās apspriedēs ar ieinteresētajām pusēm (proti, lielāks finansējums, brīvprātīgais darbs vietējā līmenī, koncentrēšanās uz to, lai uzlabotu piekļuvi jauniešiem no nelabvēlīgas vides vai jauniešiem ar īpašām vajadzībām, uzsvars uz kvalitatīvu norīkojumu nodrošināšanu, administratīvo procedūru vienkāršošanu).

1.2. EESK uzskata, ka Eiropas Solidaritātes korpusa (ESK) ietvaros finansēto projektu pievienotā vērtība ir to vēstījums par Eiropas solidaritāti. Salīdzinājuma ar iepriekšējām iniciatīvām ESK projekti palīdz dalībniekiem un tos uzņemošajām kopienām pilnībā apzināties Eiropas pilsoniskumu un izjust piederību vienai Savienībai. Komiteja uzskata, ka būtiska nozīme ir novatoriskajam aspektam, kas ir ESK iniciatīvas pamatā, proti, tā vērtības ir saistītas ar Eiropas identitāti, iestrādātas projektos un atspoguļotas praktiskos sasniegumos. Minētās vērtības ir skaidri izklāstītas Līgumā par Eiropas Savienību; tās ir šādas: miers, cilvēka cieņas respektēšana, brīvība, demokrātija, vienlīdzība, cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības, iecietība, nediskriminācija, sieviešu un vīriešu līdztiesība, tiesiskums, kā arī sociālās tirgus ekonomikas principu ievērošana un piemērošana.

1.3. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu par šo jauno ieguldījumu jauniešos, tomēr pauž bažas par to, ka tas sasniegts, galvenokārt Eiropas Brīvprātīgo dienesta (EVS) budžetu pārdalot programmas *Erasmus+* ietvaros no 2018. gada. EESK uzskata, ka ieguldījumus ESK budžetā nedrīkst veikt uz to sekmīgu programmu rēķina, kurās jauniešiem jau tiek sniegtas nenovērtējamas iespējas, īpaši uz programmas *Erasmus+* rēķina, kuras budžets jau šobrīd nav pietiekams. Tāpēc Komiteja aicina ieguldīt šajā programmā vairāk jaunu līdzekļu.

1.4. Tomēr EESK pauž nopietnas bažas par ESK mērķu apvienošanu ar jaunatnes nodarbinātības politiku. Tāpēc EESK ierosina pārskatīt darba un stažēšanās norīkojumu iekļaušanu programmā. EESK ierosina jautājumus par nodarbinātību un stažēšanās norīkojumiem iekļaut citās, jau pieņemtajās ES programmās, kurās galvenā uzmanība pievērsta nodarbinātībai un stažēšanās iespējām un kuru solidaritātes aspekts būtu jānostiprina. Ja ESK ietvaros galvenā uzmanība tiktu pievērsta tikai brīvprātīgajam darbam, varētu būt lielāku skaidrību, rīkoties mērķtiecīgāk un nepieļaut nekādu sajaukumu ar citām jauniešiem pieejamām ES programmām.

1.5. Pēc plašas apspriešanās ar galvenajām ieinteresētajām personām un nolūkā uzlabot juridiskā pamata projektu EESK izstrādāja šādus priekšlikumus, kas tiks sīkāk aplūkoti ceturtajā punktā:

- vajadzētu mainīt brīvprātīgā darba un ar solidaritāti saistītu darbību definīciju,
- tikai bezpeļņas organizācijām, fondiem un sociālajiem uzņēmumiem būtu jāveic norīkojumi,
- interneta reģistrācijas portālam jāklūst par patiesi efektīvu mijiedarbības un pārvaldības instrumentu,
- sniegt atbalstu un nodrošināt sagatavošanās iespējas jauniešiem, tostarp nelabvēlīgā situācijā esošajiem, pirms norīkojuma, kā arī palīdzēt jauniešu organizācijām nodrošināt minēto sagatavošanos,
- iesaistīt jauniešu organizācijas un sociālos partnerus ESK kopvadībā,
- pretēji pašreizējai pieejai, ko īsteno programmā *Erasmus+*, uzlabot pieejamību, samazināt administratīvo slogu un mainīt valsts aģentūru pieeju, lai tās kļūtu lietotājam draudzīgākas.

Turpmāk dokumentā sīkāk izklāstīti EESK priekšlikumi un citi ieteikumi.

2. Komisijas iniciatīvas kopsavilkums

2.1. Par iniciatīvas, ko tagad sauc par Eiropas Solidaritātes korpusu (ESK), sāksšanu Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *Jean-Claude Juncker* paziņoja 2016. gada septembrī savā runā par stāvokli Savienībā. Viņš norādīja, ka solidaritāte ir viens no Eiropas Savienības stūrakmeņiem, un pauda gatavību ar solidaritāti saistītās darbībās un brīvprātīgajā darbā iesaistīt vairāk jauniešu.

2.2. Oficiāli Eiropas Solidaritātes korpusu savu darbību sāka 2016. gada 7. decembrī, un tā mērķis bija līdz 2020. gadam uzņemt pirmos 100 000 dalībnieku. Eiropas Solidaritātes korpusa galvenais uzdevums ir stiprināt kohēziju un veicināt solidaritāti Eiropas sabiedrībā, dodot jauniešiem iespēju piedalīties daudzveidīgās, uz solidaritāti balstītās darbībās, piemēram, palīdzot novērst ārkārtas situācijas, kā bēgļu krīze, kā arī tad, ja vajadzīga *ad hoc* rīcība (piemēram, dabas katastrofu gadījumā).

2.3. Apstiprināšanas gadījumā Eiropas Solidaritātes korpusu darbību atsāks 2018. gada 1. janvārī, un tā budžets būs 341 miljons EUR, kas sadalāms turpmāk minētajām trim galvenajām darbības jomām:

- solidaritātes norīkojumi, kas palīdzēs jauniešiem veikt brīvprātīgo darbu ne ilgāk kā 12 mēnešus, stažēšanās norīkojumi uz vidēji 2–6 mēnešiem, kā arī darba norīkojumi saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem uz laiku no 2 līdz 12 mēnešiem. Paredzēts atbalstīt arī brīvprātīgā darba norīkojumus 10–40 dalībnieku lielām brīvprātīgo grupām no dažādām valstīm uz laiku no divām nedēļām līdz diviem mēnešiem,
- nelielas grupas, kurās ir vismaz pieci reģistrēti dalībnieki, pēc savas iniciatīvas varēs izstrādāt un īstenot vietējos solidaritātes projektus uz laiku no 2 līdz 12 mēnešiem,
- ar tīkla veidošanas darbībām paredzēts nodrošināt iespēju reģistrētiem dalībniekiem un dalīborganizācijām apmainīties ar paraugpraksi, kā arī sniegt atbalstu pēc norīkojuma beigām un izveidot bijušo dalībnieku tīklus.

Minētie norīkojumi būs pieejami jauniešiem vecumā no 18 līdz 30 gadiem. Pašlaik programma ir paredzēta tikai 28 ES dalībvalstīm.

2.4. Programma ilgs trīs gadus, proti, no 2018. gada līdz 2020. gadam. No Eiropas Solidaritātes korpusa budžeta 80 % tiks piešķirti brīvprātīgo norīkojumiem, bet 20 % – darba norīkojumiem (t. i., darbvietas un stažēšanās). No programmai piešķirtā 341 miljona EUR gandrīz 58 % (aptuveni 197,7 miljoni EUR) tiks iegūti no programmas *Erasmus+*. Lielākā daļa minētās summas (191 miljons EUR) tiks iegūta no Eiropas Brīvprātīgo dienesta (EVS).

2.5. Reģistrētajiem dalībniekiem tiešsaistes portālā ir jāizveido profils, norādot, kurai darbības jomai un norīkojuma veidam viņi dod priekšroku, un viņi saņems norīkojuma piedāvājumus no publiskajām vai privātajām struktūrām vai starptautiskajām organizācijām, kurām piešķirts ESK kvalitātes marķējums. Lai saņemtu ESK marķējumu un piekļuvi datubāzei, attiecīgajai organizācijai ir jāiziet akreditācijas procedūra (līdzīga EVS procedūrai), kurā tā pierāda savu atbilstību Eiropas Solidaritātes korpusa hartas prasībām ⁽¹⁾ (kuru mērķis ir nodrošināt prasmju pilnveidi, drošus un pienācīgus darba apstākļus, kā arī atbilstošu apmācību).

2.6. Eiropas Komisija un Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra (EACEA) pārraudzīs ESK īstenošanu ES līmenī, savukārt valsts līmenī tā īstenošanu uzraudzīs programmas *Erasmus+* valstu aģentūras.

2.7. Attiecībā uz brīvprātīgā darba norīkojumiem visiem dalībniekiem ir paredzēts segt dzīvošanas izmaksas (uzturs, dzīvesvieta), ceļa izdevumus un apdrošināšanu, kā arī piešķirt aptuveni 155 EUR mēnesī. Attiecībā uz darba un stažēšanās norīkojumiem darba līgumu, atalgojumu un stažēšanās rakstisku vienošanos un atbildību noteiks saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Saistībā ar šiem norīkojumiem ir paredzēts finansiāls atbalsts ceļa izdevumiem.

2.8. Papildu finansiāls atbalsts ir paredzēts nelabvēlīgā situācijā esošajiem jauniešiem, turklāt var tikt segtas arī atsevišķas uzņemošo organizāciju izmaksas (t. i., administratīvās, pārvaldības un atbalsta izmaksas). Palīdzība pirms norīkošanas (saistībā ar valodas apguvi) tiks sniegta galvenokārt tiešsaistē, tomēr organizācijas var papildus piedāvāt arī savas atbalsta sistēmas. Programma *Erasmus+* valstu aģentūrās tiks izveidoti ESK resursu centri, lai sniegtu palīdzību dalīborganizācijām.

3. Vispārīgas piezīmes par Eiropas Solidaritātes korpusu

3.1. EESK atzinīgi vērtē tādas jaunas programmas izveidi, kuras ietvaros galvenā uzmanība pievērsta jauniešiem, īpaši jauniešu brīvprātīgajam darbam, tādējādi novēršot trūkumu pašreizējā Eiropas Savienības struktūrā. Tāpat EESK atzinīgi vērtē dažādos ESK piedāvātos norīkojumu veidus, piemēram, "solidaritātes projektus" vietējā līmenī, kas zināmā mērā saistās ar agrākajām jauniešu iniciatīvām, kurām savulaik bija lieli panākumi.

3.2. EESK cer, ka ar šīs programmas starpniecību varēs izstrādāt plašāku brīvprātīgā darba stratēģiju ES līmenī – ne tikai programmā paredzētajiem 100 000 jauniešu, bet aptuveni 100 miljoniem jauniešu un pieaugušo ES, kuri pašlaik veic brīvprātīgo darbu visā Eiropā. Kā EESK jau uzsvērusi savā atzinumā par ES politiku un brīvprātīgo darbu ⁽²⁾, ES iestādēm ir jāizstrādā saskaņotāka pieeja brīvprātīgā darba politikai. Brīvprātīgais darbs būtu jāuzskata par transversālu politikas tēmu un jākoordinē īpaši Eiropas Komisijas nodaļai, kuru atbalsta attiecīgās politikas struktūras citās ES iestādēs. Tāpēc politikas programma brīvprātīgajam darbam Eiropā (PAVE) piedāvā vairākus iedvesmojošus priekšlikumus brīvprātīgā darba turpmākai attīstībai ES un dalībvalstīs, kā arī ierosinājumus sociālajiem partneriem un NVO. Turklāt ESK varētu stiprināt brīvprātīgā darba valsts struktūras, sekmēt šādu struktūru izveidi un novērst daudzos šķēršļus, kuri joprojām kavē brīvprātīgo darbu pārrobežu mērogā.

3.3. Eiropas Solidaritātes korpusam ir jāveicina Eiropas sociālās vērtības. Tomēr EESK pauž nopietnas bažas par ESK mērķu apvienošanu ar jaunatnes nodarbinātības politiku. Īstenojot šādu pieeju, pastāv risks, ka apmaksāts darbs tiks aizstāts ar neapmaksātu darbu, ko veic Eiropas jaunieši. Šajā saistībā EESK pauž bažas, ka brīvprātīga darba definīcija, kas minēta Eiropas Solidaritātes korpusa juridiskā pamata dokumentā (pilna laika neapmaksāts brīvprātīgais darbs, ko veic pastāvīgi – piecas dienas nedēļā, septiņas stundas dienā), ir ļoti līdzīga darba norīkojuma aprakstam. Tomēr brīvprātīgais darbs parasti nav pilna laika darbs, bet tiek veikts brīvprātīgās personas brīvajā laikā.

⁽¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity/charter_lv

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzišana un veicināšana Eiropas Savienībā" (OV C 181, 21.6.2012., 150. lpp.).

3.4. EESK ierosina jautājumus par nodarbinātību un stažēšanos iekļaut citās, jau pieņemtajās ES programmās, kurās galvenā uzmanība pievērsta nodarbinātībai un stažēšanās iespējām un kuru solidaritātes aspekts būtu jānostiprina. Ja ESK ietvaros galvenā uzmanība tiktu pievērsta tikai brīvprātīgajam darbam, varētu gūt lielāku skaidrību, rīkoties mērķtiecīgāk un nepieļaut nekādu sajaukumu ar citām jaunajiem pieejamām ES programmām.

3.5. Ja profesionālā darba un stažēšanās norīkojumus tomēr piedāvā ESK ietvaros, EESK vēlētos, lai tiktu ievēroti kvalitātes standarti (Eiropas Stažēšanās un mācekļības kvalitātes harta un Mācekļības rīcības pamatplāns – dokumenti, par kuriem panākta kopīga vienošanās ar Eiropas sociālajiem partneriem) un atalgojums tiktu pilnībā saskaņots ar valsts tiesību aktiem par algām un/vai ar piemērojamiem koplīgumiem. Tāpat arī norīkojumi būtu jāattiecinā tikai uz bezpeļņas organizācijām, fondiem un sociālajiem uzņēmumiem. Būtu arī jānodrošina darbuzturēšana mācekļiem un stažieriem, līgumi, kas paredz veselības apdrošināšanu un sociālo nodrošinājumu, kā arī skaidri noteikti mērķi izglītības un apmācības jomā.

3.6. ESK īstenošanas uzraudzībā būtu jāpiedalās jaunajiem organizācijām un sociālajiem partneriem, jo abām šīm pusēm ir īpaši jāpalīdz nodrošināt, ka brīvprātīgā darba pasākumi tiek nošķirti no darba norīkojumiem.

3.7. EESK ir pārliecināta, ka ESK ir pilnībā jāīsteno programmas *Erasmus+* ietvaros, nevis izveidojot pilnīgi jaunu programmu, kuru administrētu *Erasmus+* struktūras. Tas varētu arī palīdzēt pilnībā saskaņot EVS atlikušās daļas nosacījumus ar ESK. Turklāt tas nozīmētu arī to, ka pēc 2020. gada šo programmu nekas neapdraudētu. Tomēr jebkurā gadījumā ir nepieciešams papildu finansējums un atbalsts.

3.8. Ņemot vērā iepriekš gūto pieredzi, EESK uzskata, ka svarīgi ir šādi pasākumi:

- nodrošināt, ka visas iniciatīvas, ar kurām atbalsta ar solidaritāti saistītas bezpeļņas darbības, atbilst faktiskajām, skaidri apzinātajām vajadzībām konkrētajā teritorijā,
- novērst dublēšanos, administratīvos slogus un šķēršļu veidošanu labi funkcionējošām sistēmām, piemēram, Eiropas Brīvprātīgo dienestam (EVS),
- piešķirt prioritāti vietējā līmeņa iniciatīvām, kas atbilst vietējo kopienu vajadzībām, nevis starptautiskām iniciatīvām, kuru īstenošanai ir vajadzīga ilgāka gatavošanās un apmācība, kā arī ilgāks ieviešanas periods,
- paredzēt, ka šīm iniciatīvām, kā arī citām darbībām samazina dalībnieku minimālo vecumu līdz 16 gadiem,
- apstiprināt brīvprātīgās darbības tikai tad, ja tās atbilst kvalitātes kritērijiem, kas noteikti politikas programmā brīvprātīgajam darbam Eiropā (PAVE) un Eiropas Hartā par brīvprātīgo tiesībām un pienākumiem,
- pēc veikto darbību pabeigšanas izsniegt sertifikātu, kā ierosināts 2012. gada 20. decembra ieteikumā par neformālās un ikdienējās mācīšanās apstiprināšanu nodarbināmības veicināšanai,
- nodrošināt atbalsta pasākumus organizācijām un indivīdiem, lai tie varētu attīstīt spējas organizēt brīvprātīgās darbības,
- ESK ietvaros garantēt elastību, piedāvājot nepilna laika darbības, lai brīvprātīgie ar invaliditāti vai cilvēki ar mazākām iespējām ceļot varētu piedalīties vietējos projektos,
- apzināt iespējamo sinerģiju starp ESK projektiem un vietējām vai valsts programmām,
- iesaistīt galvenās ieinteresētās personas programmas sagatavošanā, darbībā un novērtēšanā,
- sekmēt programmas pieejamību personām ar invaliditāti un tām, kas nāk no sociāli nelabvēlīgas vides (tostarp jaunajiem, kuri iepriekš dzīvojuši bērnunamos vai kuri dzīvo attālos reģionos utt.),
- īpašu uzmanību pievērst drošības standartu ievērošanai to programmu ietvaros, kas attiecas uz tiešu darbu ar bērniem,

— plaši un efektīvi popularizēt programmu, lai par to uzzinātu arī personas, kuras pretējā gadījumā pašas to nebūtu meklējušas.

4. Īpašas piezīmes par Eiropas Solidaritātes korpusu

4.1. Brīvprātīgā darba un ar solidaritāti saistītu darbību definīcija

Pašreizējā dokumentā minētā brīvprātīgā darba definīcija ir ierobežojoša un neatspoguļo brīvprātīgā darba daudzveidību Eiropā. Pašlaik noteikts, ka brīvprātīgais darbs ir “pilna laika [t. i., darbība, ko veic pastāvīgi – piecas dienas nedēļā, septiņas stundas dienā] neapmaksāts brīvprātīgais darbs, ko veic ne ilgāk kā 12 mēnešus”. Viens no iespējamajiem šīs problēmas risinājumiem varētu būt tāds, ka terminu “brīvprātīgais darbs” attiecina uz visa veida darbībām, ko jaunieši veic kā brīvprātīgie (piemēram, brīvprātīgā darba norīkojumi, grupveida brīvprātīgais darbs vai brīvprātīgā darba iniciatīvas brīvajā laikā).

Ar solidaritāti saistīto darbību definīcija ir tikpat neskaidra un ļoti vispārīga, raisot jautājumus par to, kāda veida projekti tiks organizēti ESK ietvaros.

4.2. Norīkojumu veikšana

Pašreizējā priekšlikumā oficiāli netiek nodalīts brīvprātīgā darba un profesionālā darba vai prakses norīkojums, un tāpēc tiek nevajadzīgi jauktas divas atšķirīgas realitātes, t. i., brīvprātīgais darbs un algots darbs. Tā kā visām darbībām un visiem dalībniekiem piemēro vienādus kvalitātes kritērijus, rodas jautājums arī par piedāvājumu kvalitāti, jo tos pašus kritērijus izmantotu, lai akreditētu peļņas uzņēmumus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī citas publiskās un privātās struktūras. Tāpēc EESK ir pārliecināta, ka tikai bezpeļņas organizācijām, fondiem un sociālajiem uzņēmumiem būtu jāveic norīkojumi.

4.3. ESK ietekme uz programmu Erasmus+

EESK atzinīgi vērtē paziņojumu par šo jauno ieguldījumu jauniešos, tomēr pauž bažas par to, ka tas sasniegts, galvenokārt pārdaļot EVS budžetu programmas Erasmus+ ietvaros no 2018. gada. Tāpēc Komitejai rodas jautājums par to, kādas ir Komisijas prioritātes, ņemot vērā to, ka Erasmus+ pašreizējās Jaunatnes sadaļas ietvaros citās daļās iesniegto pieteikumu sekmīguma rādītāji strauji krītas un daudzi kvalitatīvi projekti paliek bez finansējuma (EESK uz to ir norādījusi informatīvajā ziņojumā par Erasmus+⁽³⁾). EESK uzskata, ka ieguldījumus ESK budžetā nedrīkst veikt uz to programmu rēķina, kurās jauniešiem jau tiek sniegtas nenovērtējamas iespējas, īpaši uz programmas Erasmus+ rēķina, kuras budžets jau šobrīd nav pietiekams. Turklāt var tikt apdraudēta programmas Erasmus+ nākotne, tostarp plašā mūžizglītības dimensija, kas ļauj apvienot formālo un neformālo izglītību.

4.4. Interneta reģistrācijas portāls kā patiesi efektīvs mijiedarbības un pārvaldības instruments

EESK uzskata, ka interneta reģistrācijas portāls patiešām var vienkāršot procedūras un padarīt ESK vieglāk pieejamu jauniešiem. Tomēr pārmērīga paļaušanās uz portālu, kas kalpo reģistrācijas un dalībnieku atlases nolūkā, kā arī palīdzības sniegšanai pirms norīkošanas, nedod pietiekamas garantijas attiecībā uz atlases un turpmāko procedūru kvalitāti un taisnīgumu. Pasīvais atlases process (t. i., dalībniekiem ir jāgaida, līdz akreditētas organizācijas ar viņiem sazināsies) atņem dalībniekiem iespēju rīkoties, rada nelīdzsvarotas attiecības starp dalībniekiem un uzņemošajām organizācijām, turklāt var izraisīt neapmierinātību ar ESK programmu.

Tāpēc EESK ierosina būtiski mainīt portālu, to padarot interaktīvu abām pusēm, lai tādējādi tas varētu atvieglot administratīvās procedūras visā projekta ciklā – no ieinteresētības sākotnējās izteikšanas līdz aktīvai uzņemošo organizāciju meklēšanai, pieteikuma iesniegšanai, atlasei, sagatavošanās posmam, izpildei un novērtējumam, un pat tīkla veidošanas iespējām bijušajiem dalībniekiem. Datus nekad nevajadzētu ievadīt divreiz.

Ir jānodrošina vienlīdzīgas iespējas visiem, tostarp cilvēkiem, kuriem nav viegla piekļuves internetam. Šiem cilvēkiem ir jābūt iespējai saņemt palīdzību bezsaistē.

⁽³⁾ SOC/552 “Programmas Erasmus+ vidusposma novērtējums” – ziņojums, kas pieņemts 2017. gada 31. maijā.

4.5. Sagatavošana pirms norīkošanas, tostarp atbalsts jauniešiem no nelabvēlīgas vides

Lai garantētu veiksmīgu pieredzi, nepietiek ar to vien, ka pirms norīkojuma tiek nodrošināta apmācība tiešsaistē. EESK uzskata, ka pirms norīkošanas jaunieši ir vairāk jāatbalsta un labāk jā sagatavo, jo īpaši tie jaunieši, kas tādā vai citādā veidā atrodas nelabvēlīgā situācijā, un ka jauniešu organizācijas, ņemot vērā to pieredzi, var sniegt atbalstu visos programmas posmos, un ka tās ir pienācīgi jāmotivē to darīt.

4.6. Jauniešu organizāciju un sociālo partneru iesaiste ESK kopvadībā

Lai programma būtu sekmīga, tās izstrādē jau no paša sākuma ir jāiesaista arī galvenās ieinteresētās personas. Priekšlikuma pašreizējā redakcija neparedz jauniešu organizāciju un citu brīvprātīgo organizāciju vai sociālo partneru iesaistīšanu ESK īstenošanā, kopvadībā un uzraudzībā. Priekšlikumā programmas pārvaldību ir ierosināts uzticēt *Erasmus+* valstu aģentūrām, izmantojot struktūru, kas ir ļoti līdzīga EVS programmas struktūrai. Turklāt, ņemot vērā galvenās darbības, arī par budžeta piešķirumiem tiks lemts Komisijas ikgadējās darba programmās, kurām ir savs kritēriju kopums. EESK joprojām uzskata, ka iniciatīvas plānošanas, īstenošanas un uzraudzības procesā ir regulāri jāapspriežas ar jauniešu un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp arī sociālajiem partneriem, darot to konsultatīvo grupu ietvaros vai ar citiem oficiāliem un neoficiāliem līdzekļiem. Turklāt jaunieši ir jāiesaista arī uzraudzības un novērtēšanas procesā, piemēram, izmantojot instrumentu, kas visos līmeņos (ES, valsts un vietējā) ļauj novērtēt viņu pieredzi.

4.7. Pieejamība, administratīvais slogs un valstu aģentūras

Kā EESK norādīja savā informatīvā ziņojumā par programmas *Erasmus+* vidusposma novērtējumu ⁽⁴⁾, uz brīvprātīgo darbu balstītām organizācijām, kas nav pilnībā profesionālas, joprojām ir grūti pieteikties un piedalīties programmā *Erasmus+*. Absolūtais darba apjoms var nebūt pārmērīgs, tomēr, ņemot vērā ierobežotos cilvēku un finanšu resursus, šīs organizācijas nemaz nemēģina vai arī tiecas īstenot citu pieeju, kas nav tik apgrūtināta. Tāpēc, lai piesaistītu un atbalstītu gan ESK pieteikuma iespējamo iesniedzēju, gan viņu potenciālo uzņēmējo organizāciju centienus, ļoti svarīgi ir nodrošināt, ka valstu aģentūras maina savu pieeju un kļūst lietotājam pēc iespējas draudzīgākas. Programmas panākumus varētu ievērojami sekmēt mazāk formālas pārbaudes un vairāk neformāla virzība. Šajā sakarā lietderīgi būtu sniegt pienācīgu atbalstu valstu aģentūrām un tām piešķirt papildu finanšu resursus dalībnieku individuālajai atbalstīšanai.

4.8. Citi izskatāmie jautājumi

- a) Kā nodrošināt, ka informācija par iniciatīvu sasniedz visus jauniešus, visus reģionus un visas organizācijas attiecībā uz jauniem dalībniekiem, īpaši tiem, kas atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā? Vai tiešām šī būs ekskluzīva iespēja tikai dažiem laimīgajiem?
- b) Kā nodrošināt, ka šī programma patiešām ir pieejama jauniešiem, kuriem ir mazāk iespēju? Ir ļoti būtiski nodrošināt finansiālu atbalstu informatīvajiem pasākumiem, kas paredzēti programmā iesaistītajām organizācijām. Atbalsts organizācijām ir ļoti svarīgs, lai veiktu informatīvās darbības un atbalstītu turpmāku iesaistīšanos. Programmā būtu jāveicina jauniešu iesaistīšanās sabiedrības labā arī ārpus ESK darbības.
- c) Lai gan ir jānodrošina programmas kvalitāte dalībniekiem, rodas jautājums, kā novērtēt solidaritātes kvalitāti (katra projekta rezultātus)?
- d) Vai ESK vajadzētu iekļaut citās Eiropas programmās? Brīvprātīgo darbu vietējā līmenī varētu iekļaut arī *Erasmus+* studentu mobilitātes programmā, un to varētu sasaistīt ar ESK.
- e) Kādus objektīvus kritērijus Komisija ņems vērā, lai ik gadus pielāgotu katrai īpašajai darbībai pieejamo budžetu? Veicot korekcijas, kuru pamatā ir darbības pieprasījuma apmērs, no vienas puses, varētu novērst spiedienu uz dažām darbībām, un, no otras puses, novērst jauniešu un dalīborganizāciju neiesaistīšanos.

⁽⁴⁾ SOC/552 "Programmas *Erasmus+* vidusposma novērtējums" tehniskā pielikuma sadaļas "Vai jūsu darbības jomā ir samazināts administratīvais slogs programmas *Erasmus+* projektu pārvaldībai?" pēdējā rindkopa.

- f) Kā nodrošināt, ka brīvprātīgā darba organizāciju un jauniešu grupu finansējuma pieprasījumi ir pietiekami elastīgi? Ja procedūra būtu vienkāršāka, pieteikumu mikrodotācijai (līdz 5 000 EUR) varētu iesniegt jebkurā laikā bez noteikta termiņa, aizpildot vienkāršotu pieteikuma veidlapu.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par atjauninātu ES augstākās izglītības programmu”

(COM(2017) 247 final),

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Skolu attīstība un izcila mācīšana – lielisks pamats dzīvei””

(COM(2017) 248 final)

(2018/C 081/22)

Ziņotājs: **Pavel TRANTINA (CZ/III)**

Līdzziņotājs: **Antonello PEZZINI (IT/I)**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. panta 4. punkts un 166. panta 4. punkts.
Atbildīgā specializētā nodaļa	SOC, Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	27.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	148/1/3
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē aplūkojamās iniciatīvas un atbalsta tajās paustos principus, tomēr tā vēlētos izmantot šo iespēju un norādīt, ka ir svarīgi nodrošināt vajadzīgos līdzekļus, lai atbalstītu izglītības sistēmu uzlabošanu Eiropā un tādējādi nodrošinātu augstas kvalitātes izglītību visiem iedzīvotājiem, kā arī norādīt to, ka ir svarīgi uzlabot izglītības spēju risināt sabiedrības problēmas un efektīvi sagatavot skolēnus kvalitatīvai dzīvei un nodarbinātībai. Popularizējot savas vērtības, Eiropai ir iespējas un pienākums uzņemties vadošu novatorisku lomu ilgtspējīgas un iekļaujošas ekonomikas veidošanā. Šādaī ekonomikai būtu jāspēj veicināt konkurētspēju un aizsargāt sava īpašā sociālā modeļa nākotni. Sadarbība izglītības jomā piešķir patiesu nozīmi visam ES projektam, kā arī palīdz popularizēt “kopienas” tēlu, proti, ka ES ir kaut kas konstruktīvs.

1.2. Ņemot vērā pašreizējo Eiropas politisko vidi, EESK aicina Komisiju un dalībvalstis nodrošināt, ka izglītības politikā kultūras daudzveidību un iecietību redz kā vērtības, jo tā ir vēl viena joma aktīva pilsoniskuma veicināšanai, ņemot vērā ES uzdevumus, kuru mērķis ir popularizēt ES pamatvērtības. Mēs visi esam atbildīgi par iedzīvotāju izglītošanu un to, lai viņi patiesi apzinās Eiropas kopējo vēsturi un vērtības, kā arī iecietības un cilvēktiesību svarīgumu.

1.3. EESK uzskata: lai mūsdienās varētu reaģēt uz aizvien pieaugošajiem izaicinājumiem, ir vajadzīga vērienīgāka iniciatīva, kas ļauj īstenot tādu visaptverošāku izglītības stratēģiju, kura mainītu pašreizējo paradigmu un atbalstītu bērnus un jauniešus, kā arī sniegtu ātrus risinājumus pašreizējiem uzdevumiem.

1.4. Cenšoties uzlabot izglītību, ir būtiski uzlabot mācībspēku un skolu vadītāju statusu un viņiem sniegt atbalstu. Kvalifikācijas celšanas iespējas būtu jāpiedāvā ne tikai skolotājiem un skolu vadītājiem, bet arī tiem, kas bērnus un jauniešus māca reālajā dzīvē ārpus mācību iestādēm, piemēram, vecākiem, sabiedrībai un neformālās izglītības sniedzējiem. Ir svarīgi ar šīm grupām veidot sadarbību.

1.5. Būtu jāizstrādā konkrētāki dalībvalstīm paredzēti ieteikumi par izglītību un atbalstu mācībspēkiem, tostarp par to, kā uzlabot skolu vidi, kas ir daļa no skolotāju darba vides un skolēnu mācību vides. Atsevišķus ieteikumus varētu paredzēt saistībā ar Eiropas pusgada norisēm un iekļaut konkrētām valstīm adresētos ieteikumos.

1.6. Ņemot vērā 2018. gada sākumā paredzēto augsta līmeņa samitu par izglītības jautājumiem, kuru rīkos Komisija, EESK stingri mudina dalībvalstis spert ievērojamu soli uz priekšu un izveidot – izmantojot arī efektīvu sociālo un pilsonisko dialogu – izglītības, apmācības un mūžizglītības sistēmas, kas apmācāmajiem nodrošinās daudzsološu nākotni Eiropā.

1.7. EESK uzskata, ka izglītības sistēmu uzlabošanas un modernizēšanas pamatā ir divi elementi: pietiekama, vienlīdzīgi sadalīta finansējuma pieejamība un koordinēta pārvaldība augsti kvalitatīva un efektīva sociālā dialoga ietvaros. Šie elementi būtu rūpīgāk jāņem vērā turpmākajās debatēs. Izglītības jomai pieejamie resursi būtu jāorientē ne tikai uz sniegumu, bet arī uz iekļaušanas aspektu attiecībā uz apmācāmajiem no nelabvēlīgas vides un bēgļiem.

1.8. Eiropas Savienībai ir vairāk jāiegulda izglītībā un apmācībā, pētniecībā un inovācijā, šim nolūkam piešķirot vairāk līdzekļu programmām *Erasmus+* un “Apvārsnis 2020”, kā arī programmām, kas nākotnē aizstās abas minētās. Tādējādi varētu palielināt darbvietu skaitu un pavērt jaunas iespējas.

1.9. Turklāt EESK vēlētos uzsvērt, cik svarīgi ir šajā procesā efektīvi iesaistīt sociālos partnerus un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

1.10. Lai gan paziņojumā galvenā uzmanība ir veltīta skolām un augstākās izglītības iestādēm, būtu jāpievēršas arī sadarbībai un saiknei starp formālo, neformālo un ikdienējo mācīšanos un to rezultātu atzīšanai.

1.11. EESK uzsver, ka ir svarīgi pieņemt visaptverošu pieeju uzņēmējdarbībai. Visiem pedagogiem ir vajadzīgi skaidri definēti uzņēmējdarbības priekšmeta apgūšanas rezultāti; tas dos iespēju skolās ieviest efektīvu uzņēmējdarbības apgūšanas metodoloģiju. Sociālo projektu izstrāde skolās vai ārpus tām sniedz lielisku iespēju iegūt šīs prasmes un nepieciešamo domāšanas veidu, kā arī palīdz sekmīgāk veidot saikni ar cita veida mācību vidi.

1.12. EESK uzskata, ka izglītības plašākais uzdevums ir panākt līdzsvaru un ciešu sadarbību starp zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) priekšmetiem un sociālajām un humanitārajām zinātnēm. Tāpēc EESK aicina izglītības un mūžizglītības jomā vairāk piemērot tādu starpdisciplināru pieeju, kas ir orientēta uz partnerībām un elastīgiem izglītošanās veidiem un ir plašāka par vienu izglītības līmeni un kādu konkrētu apmācības jomu.

2. Komisijas iniciatīvu kopsavilkums

2.1. Pēc paziņojuma “Izglītības uzlabošana un modernizēšana” (2016. gada 7. decembris) Eiropas Komisija 2017. gada 30. maijā nāca klajā ar jaunu jaunatnes iniciatīvu par skolām un augstāko izglītību, proti, “Stratēģiju augsti kvalitatīvai, iekļaujošai, uz nākotni orientētai izglītībai”. Paketē ir iekļautas divas atjaunotas ES programmas izglītības modernizēšanai: viena paredzēta skolām, bet otra – augstākās izglītības jomai.

2.2. Attiecībā uz skolām dalībvalstu fakti liecina par trijām jomām, kurās vajadzīga rīcība un kurās ar ES atbalstu var palīdzēt veikt svarīgus uzdevumus, proti:

- paaugstināt skolu kvalitāti un iekļautību,
- atbalstīt izcilus skolotājus un skolu vadītājus,
- uzlabot skolu izglītības sistēmu pārvaldību.

2.3. Dalībvalstu īstenotos pasākumus šajās trijās jomās Komisija ierosina papildināt, atbalstot savstarpēju mācīšanos, stiprinot faktu bāzi par to, kas labi darbojas izglītības jomā, un atbalstot valstu reformas tajās dalībvalstīs, kuras tās vēlas. Šāda atbalsta piemēri ir prasmju attīstības veicināšana un starpkultūru izglītība, ko īsteno, izmantojot skolu partnerības, mobilitāti un e-mērķsadarbības projektus *Erasmus+* ietvaros, savstarpējas mācīšanās stiprināšana skolotāju un skolu vadītāju karjeras un profesionālās pilnveides jomā un jauna atbalsta mehānisma izveide, lai palīdzētu dalībvalstīm, kuras vēlas saņemt atbalstu izglītības reformu izstrādē un īstenošanā.

2.4. Atjaunotās augstākās izglītības stratēģijas pamatā ir 2011. gada modernizācijas programma. Paziņojumā Komisija izklāsta savus plānus šādās četrās svarīgākajās jomās:

- nodrošināt, ka augstskolu absolventi iegūst tādu prasmju kopumu, kāds vajadzīgs viņiem un mūsdienu ekonomikai,
- veidot iekļaujošu augstākās izglītības sistēmu,
- nodrošināt, ka augstākās izglītības iestādes sniedz inovatīvu ieguldījumu ekonomikā,
- atbalstīt augstākās izglītības iestādes un valdības, lai tās iespējami labāk izmantotu pieejamos cilvēkresursus un finanšu resursus.

2.5. Visbeidzot, lai nodrošinātu, ka augstākā izglītība palīdz veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu, augstskolām mācību programmas jāpielāgo pašreizējām un paredzamajām ekonomikas un sabiedrības vajadzībām un jāsniedz topošajiem studentiem aktuāla, pamatota informācija, kas viņiem palīdzētu izvēlēties mācību priekšmetus. Tāpēc Komisija nāca klajā arī ar priekšlikumu Padomes ieteikumam par augstskolu absolventu apzināšanu, kas saistībā ar jauno Prasmju programmu Eiropai aptvers ne tikai augstākās izglītības absolventus, bet arī profesionālās izglītības un apmācības programmu absolventus. Tādējādi tiks sekmēti un atbalstīti dalībvalstu iestāžu centieni uzlabot kvalitāti un pieejamību informācijai par to, kāda ir absolventu karjeras izaugsme vai turpmākā izglītība pēc studiju beigšanas.

3. Vispārīgas piezīmes par jauno ES izglītības stratēģiju

3.1. EESK atzinīgi vērtē šīs iniciatīvas un vēlētos norādīt, ka ir svarīgi nodrošināt vajadzīgos līdzekļus, lai atbalstītu izglītības sistēmu uzlabošanu Eiropā un tādējādi nodrošinātu augstas kvalitātes izglītību visiem iedzīvotājiem, kā arī norādīt to, ka ir svarīgi uzlabot izglītības spēju risināt sabiedrības problēmas un efektīvi sagatavot skolēnus kvalitatīvai dzīvei un nodarbinātībai. Komiteja piekrīt, ka īpaša vērība ir jāvelta agrīnai pirmsskolas izglītībai, ieguldījumiem skolotāju izglītībā, dažādu ieinteresēto personu sadarbības veicināšanai, skolu pārvaldības uzlabošanai, sinerģijai ar pētniecību, kā arī vispārīgai sociālajai iekļaušanai.

3.2. Lai gan ir plaši uzsvērts, ka izglītība ir svarīgs virzītājspēks sociāli ekonomiskās nevienlīdzības mazināšanai un sociālās iekļaušanas veicināšanai ⁽¹⁾, jaunākajā Komisijas ieteikumā par Eiropas sociālo tiesību pīlāru un 2015. gada Parīzes deklarācijā ⁽²⁾ norādīts, ka nevienlīdzība joprojām pieaug vairumā ES valstu. Nekad iepriekš pasaule nav piedzīvojusi tik straujas izmaiņas, kas skar darbu, prasmju pieprasījumu un sabiedrību, tāpēc Eiropas Savienībai ir jāmuļcina dalībvalstis pielāgot savas izglītības sistēmas šai jaunajai realitātei. Pastāvīgi izvērtējot prasmju neatbilstību un darba tirgus rezultātus, varētu vieglāk sasniegt šo mērķi. Lai veidotu sabiedrību, kurā tiek nodrošinātas patiešām vienlīdzīgas iespējas, ir arī vajadzīgs veidot elastīgākas, novatoriskākas un aptverošākas mācību programmas un mācību praksi, apkopojot daudzos paraugprakses piemērus, kas novēroti pēdējos gados.

⁽¹⁾ Izglītība ir svarīgs elements šādās jaunākajās ES deklarācijās: ES sociālais pīlārs (2017. gada aprīlis), Jaunā Prasmju programma Eiropai (2016. gada jūnijs), Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju (2017. gada aprīlis); Romas deklarācija (2017. gada marts).

⁽²⁾ Neformālā izglītības ministru sanāksmē, kas notika Parīzē 2015. gada martā, tika pieņemta deklarācija *Promoting citizenship and common values of freedom, tolerance and non-discrimination in education* (Pilsoniskuma un tādu kopēju vērtību veicināšana kā brīvība, iecietība un nediskriminācija izglītībā).

3.3. Ņemot to vērā, EESK vēlas norādīt, ka izglītība sniedz kopēju labumu, un tai arī turpmāk jābūt svarīgam instrumentam, ar ko veicina sabiedrības intereses, novirzot ieguldījumus tam, lai samazinātu privātās un valsts izmaksas, ko rada izglītības trūkums; tāpēc jāiegulda, piemēram, tādās jomās kā vardarbības novēršana, veselības uzlabošana ar sporta aktivitātēm un labklājības veicināšana, izpratnes vairošana par klimata pārmaiņām un sociālā miera nodrošināšana sabiedrībā, kurā aizvien pieaug dažādība. Līdz ar to izglītības reformas jāīsteno ne tikai tāpēc, lai jauniešiem nodotu rītdienas prasmes, kompetences un zināšanas, kas būs vajadzīgas iekļūšanai darba tirgū, bet arī tāpēc, lai uzlabotu apmācāmo personu spēju rīkoties aktuālos, sabiedrībai nozīmīgos jautājumos, kas skar Eiropas iedzīvotāju ikdienu.

3.4. Komisijas plānotajā stratēģijā īpaša uzmanība ir jāvelta pārejai no viena izglītības līmeņa citā, kā arī sadarbībai starp dažādiem izglītības pakalpojumu sniedzējiem gan oficiālā, gan neoficiālā vidē. Lai gan EESK atzinīgi vērtē to, ka tiek akcentēta iekļaujošu un savienotu augstākās izglītības sistēmu izveide, turklāt skolas tiek mudinātas veidot labāku saikni un sadarbību ar augstākās izglītības iestādēm zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) jomā, Komiteja uzskata, ka izglītības plašākais uzdevums ir panākt līdzsvaru un ciešu sadarbību starp STEM priekšmetiem un sociālajām un humanitārajām zinātnēm. Tāpēc EESK aicina izglītības un mūžizglītības jomā vairāk piemērot tādu starpdisciplināru pieeju, kas ir orientēta uz partnerībām un elastīgiem izglītošanās veidiem un ir plašāka par vienu izglītības līmeni un kādu konkrētu apmācības jomu. Šāda pieeja arī palīdzētu izskaust dažāda veida nevienlīdzību, piemēram, dzimumu nevienlīdzību STEM priekšmetos un zinātnē kopumā, kā arī apkarot stereotipus par to, kas ir piemērotāks un/vai kopumā balstās uz dzimumu, rasi un citām personas īpašībām.

3.5. Komiteja atkārtoti aicina ⁽³⁾ Komisiju uzņemties proaktīvu lomu un ieviest novatoriskākus risinājumus izglītības un prasmju pilnveidošanas jomā, kā arī pārraudzīt un veicināt praksi un inovatīvas pieejas, kas jau pastāv dalībvalstīs. EESK ir stingri pārliecināta, ka ir pienācis laiks patiesai paradigmas maiņai – tas attiecas gan uz izglītības un apmācības jomas mērķiem un darbību, gan izpratni par tās vietu un lomu sabiedrībā –, un ir pienācis laiks atzīt, ka izglītība pati par sevi ir produktivitātes faktors. Proaktīva rīcība ES līmenī ir svarīgs elements, kas paver iespēju veidot labāku izglītību rītdienai.

3.6. Kā EESK jau norādījusi vienā no saviem iepriekšējiem atzinumiem, “no visu pušu mobilizācijas un atbalsta mācību partnerību izveidei sabiedrībā, iesaistot programmu izstrādē un īstenošanā skolas, uzņēmumus, pašvaldības, sociālos partnerus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ar jaunatni saistītas NVO, darbiniekus jauniešu jautājumos un citus kopienas darbiniekus, vecākus un skolēnus, ir atkarīga veiksmīga (..) rezultātu sasniegšana (..) izglītības paradigmas maiņas apstākļos” ⁽⁴⁾.

3.7. Jau sākot ar pirmajiem skolas gadiem, jauniešiem jāpalīdz attīstīt kompetenču portfolio, kas attiecas ne tikai uz viņu zināšanām, bet arī viņu prasmēm, inovācijas spēju un radošumu, kritisko domāšanu un izpratni par Eiropas kopīgo vēsturi. Šajos kompetenču profilos pietiekami liela vieta būtu jāatvēl arī viņu dažādajām digitālajām prasmēm, pieredzei savstarpējas saziņas jomā un komandas darbā, kā arī viņu spējām atzīt kultūru dažādību. Tas būtu jāpanāk ar viņu pedagogu un jaunatnes darbinieku atbalstu.

3.8. Iniciatīvas sākotnējais nosaukums (“jaunatnes iniciatīva”) raidīja nepareizu signālu, jo radās iespaids, ka tā paredzēta tikai jauniešiem, kaut gan formālās izglītības sistēmās aizvien biežāk tiek uzņemti pieauguši izglītojamie. Jāizsaka nožēla par to, ka paziņojumā par augstāko izglītību “pieaugušie” tikpat kā nav minēti, taču augstākajai izglītībai var būt būtiska nozīme mūžizglītībā jebkurā vecumā un ar tās palīdzību var arī atjaunināt gan nodarbināto, gan bezdarbnieku prasmes, kompetences un zināšanas.

3.9. Izglītības sistēmu uzlabošanā un modernizēšanā izšķirošs ir pietiekama finansējuma nodrošinājums un tainsnīgs tā sadalījums, kā arī koordinēta pārvaldība augstas kvalitātes un efektīva sociālā dialoga ietvaros. Komisija savos darba dokumentos nav to pietiekami akcentējusi, kā arī nav pietiekami uzsvērusi, ka resursi izglītības jomā būtu jāizmanto ne tikai snieguma nodrošināšanai, bet arī atsevišķu no nelabvēlīgas vides nākušu apmācāmo iekļaušanai un bēgļu integrācijai. Turklāt tā gandrīz nemaz neuzsver to, cik svarīgi ir apspriesties un šajā procesā iesaistīt dažādas ieinteresētās puses, it īpaši pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

⁽³⁾ OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 214, 8.7.2014., 31. lpp.

4. Īpašas piezīmes par jauno ES izglītības stratēģiju

Reaģējot uz abām EK iniciatīvām, kā arī ņemot vērā ES un dalībvalstu politiku kopumā, EESK šajā dokumentā koncentrēsies uz trijām transversālām prioritātēm, kas attiecas uz skolām un augstāko izglītību.

4.1. Ir vajadzīgas pamata speciālās prasmes, tomēr tikpat vajadzīgas ir arī vispārīgās un transversālās prasmes, kompetences un zināšanas.

4.1.1. EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai Komisija nodrošinātu, ka dalībvalstis pieņem holistisku definīciju jēdzienam “apmācāmo vajadzības”, t. i., ietverot speciālās un vispārīgās prasmes, kā arī kompetences un starpdisciplināras zināšanas. Šiem trim aspektiem jāaptver ne tikai darbam vajadzīgās spējas, bet jātiecas arī uz plašāku mērķi, proti, ikviena indivīda personīgo izaugsmi dzīves laikā. Tāpēc, pilnveidojot izglītību, ir īpaši augstākās izglītības sistēmās, ir jāpievēršas arī tam, kā labāk veicināt aktīvu pilsoniskumu, sekmēt iespēju radīšanu jauniešiem un vairot zināšanas par ES darbību un sniegtajām priekšrocībām. Vērts atgādināt, ka izglītība vien nevar novērst sociāli ekonomiskās atšķirības, jo tieši sinerģija ar papildinošām sociālajām un nodarbinātības rīcībpolitikām ir galvenais ilgtspējīgāka risinājuma priekšnoteikums.

4.1.2. Īpaša uzmanība jāvelta tā dēvēto vispārīgo prasmju attīstībai, jo darba devēji tās vērtē arvien augstāk un tās ir noderīgas arī ārpus darba konteksta. Tāpēc EESK mudina īstenot pasākumus, piemēram, tos, kas minēti Komisijas paziņojumā: projektus radošuma novērtēšanai, problēmu risināšanai, sadarbībai⁽⁵⁾, darbam komandā un kritiskajai domāšanai. Jāsniedz attiecīgs atbalsts un jānodrošina apmācība politikas veidotājiem, lai viņi varētu izprast šo prasmju vispārējo dimensiju.

4.1.3. Lai gan EESK atzinīgi vērtē atbalstu augstskolu un darba vides sadarbībai, darba vide tomēr nedrīkst būt saistīta tikai ar uzņēmējdarbības nozari. Uzņēmumu un izglītības iestāžu sadarbību nevajadzētu balstīt vienīgi uz kritēriju, vai jaunieši ir vai nav uzreiz nodarbināmi. Uzņēmumiem ir jāspēj pilnībā izmantot cilvēku potenciālu, mobilizējot pareizās prasmes un padarot digitālās revolūcijas sniegtās iespējas pieejamas visām vecuma grupām. Uzņēmumiem ir jāatbalsta arī tie jaunieši, kuri turpina apmācību pēc ienākšanas darba vidē; izglītība ir nepārtraukts process, un dažos formālajai izglītībai paredzētajos gados nevar apmierināt visas vajadzības.

4.1.4. Tomēr EESK jau ir norādījusi, ka ir jāpalīdz “skolām ieviest duālās izglītības un apmācības sistēmas, kurās līdztekus izglītības iegūšanai klasē tiek gūta profesionālā pieredze darbavietā, un uzlabot izglītības pārvaldes iestāžu un uzņēmumu informētību par šo iniciatīvu nozīmīgumu”⁽⁶⁾. Skolēnu pieredze darbavietā un ciešāka saikne starp skolām, rūpniecību, augstskolām un pētniecību ir būtisks priekšnoteikums, lai radītu kvalificētas, ilgtspējīgas darbavietas jauniešiem.

4.1.5. “Speciālās zināšanas” ir nepieciešamas, tomēr ekonomika nedrīkst diktēt virzienu, kādā jāattīstās [augstākajai] izglītībai. Citiem vārdiem, ar tādām iniciatīvām kā sistemātiska absolventu apzināšana ir jāgarantē, ka par augstākās izglītības programmu un mācību programmu pamatu netiek izvirzīti instrumentalizēti izglītības rezultāti, piemēram, atalgojums vai absolventu nodarbinātības līmenis. Dažām dalībvalstīm jau ir savas apzināšanas sistēmas, tāpēc plānotajai jaunajai ES mēroga sistēmai tās ir jāapvieno, un jebkurā gadījumā to nedrīkst izmantot tam, lai attaisnotu taupības pasākumus attiecībā uz humanitāro un sociālo zinātņu mācību programmām.

4.2. Atbalsts mācībspēkiem augsti kvalitatīvai mācību priekšmetu pasniegšanai un mūžizglītībai

4.2.1. “Izglītības digitālajā laikmetā” tehnoloģijas jāizmanto, lai uzlabotu mācību procesu: piemēram, iemācīties programmēt nav pašmērķis, izglītojamiem jāizprot programmēšanas loģika un jāapgūst prasmju kopums, kas nepieciešams, lai jaunos tehnoloģiskos līdzekļus izmantotu mācībās un reālajā dzīvē.

⁽⁵⁾ *Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions* (Mācīšanas un mācību apguves kvalitātes uzlabošana Eiropas augstākās izglītības iestādēs), Augstākās izglītības modernizācijas augsta līmeņa darba grupas ziņojums, Eiropas Komisija, 2013. gada jūnijs.

⁽⁶⁾ OV C 327, 12.11.2013., 58. lpp.

4.2.2. Lai gan IKT piedāvā iespējas daudzās jomās, tās iever arī tādu reālu apdraudējumu kā kibernetizācija, bīstams un kaitējošs saturs, pastiprināta pakalpojumu komercializācija, kā arī tehnoloģiskas novērošanas un personas datu ļaunprātīgas izmantošanas iespējas. Tāpēc jāuzlabo digitālā prasība, lai ikvienam būtu piemēroti instrumenti integrācijai nākotnes darba tirgū. IKT ir ieviestas visos rūpniecības un pakalpojumu līmeņos, tādēļ tām jāklūst par neatņemamu mūžizglītības daļu.

4.2.3. Ar uzlabojumiem digitālajā izglītībā ir arī jāpalīdz jauniešiem skaidrāk nošķirt informāciju un zināšanas, attīstīt kritisko domāšanu un atbilstošu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī, kā arī spēt, piemēram, atpazīt viltus ziņas un aizsargāt savu privātumu tiešsaistē.

4.2.4. Lai gan paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta skolām un augstākajai izglītībai, tomēr jautājums par sadarbību un saikni starp formālo, neformālo un ikdienējo mācīšanos un tās rezultātu atzīšanu nav skatīts pietiekami, kā uzsvērts arī 2012. gada Padomes secinājumos⁽⁷⁾ par “partnerībām un elastīgiem veidiem mūžilgu prasmju izkopšanai”. Vēl joprojām tikai puse ES dalībvalstu ir izstrādājuši vispusīgas mūžizglītības stratēģijas⁽⁸⁾. Šajā saistībā izglītības koncepciju dažādošanā var palīdzēt arī tehnoloģijas.

4.2.5. Komisija jau vairākus gadus nodarbojas ar ES mēroga tīklu attīstību un sadarbības veicināšanu nolūkā nodrošināt paraugprakses apmaiņu un iespēju mācīties no līdzbiedriem. Tomēr būtu interesanti novērtēt, cik lielā mērā pedagogi faktiski izmanto šos instrumentus un mehānismus. Ļoti iespējams, ka daudzi skolotāji un pedagogi joprojām neapzinās, kāds atbalsts un finanšu un apmācības resursi tiem ir pieejami ES līmenī. Dalībvalstīm par prioritāti būtu jāizvirza spēju veidošanas un darba apstākļu uzlabošana, tostarp skolotāju algas.

4.2.6. Ievērojot Komisijas ieteikumus, dalībvalstīm ir jāveicina pedagogu un skolotāju mūžizglītība, kā arī jāuzlabo viņu mobilitāte, piemēram, programmas *Erasmus+* ietvaros. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai uzlabotu mācīšanas procesa līdzdalības aspektus, jo ir pierādīts, ka šāda pedagoģiskā prakse ir ļoti laba un ļauj apmācāmajiem iegūt ne tikai zināšanas, bet izkopt arī konkrētas transversālas prasmes, piemēram, komunikācijas prasmes. Tā būtu ievērojama pāreja no izglītības, kuras centrā ir skolotājs, uz mācīšanu, kuras centrā ir apmācāmais un kurā skolotājam vairāk ir atbalsta funkcija.

4.3. Uzņēmējdarbības apguve, īstenojot sociālos projektus

4.3.1. Izglītībai ir jāpalīdz uzlabot galvenās kompetences, prasmes un attieksmi, kas nepieciešama, lai pēc formālās izglītības pabeigšanas gūtu panākumus dzīvē, piemēram, strādājot komandā un vadot projektus. Šis jaunais prasmju kopums palīdzēs ne tikai palielināt nodarbināmību, bet arī uzlabos nākamo pieaugušo spējas radīt pašiem savas darbvietas gan individuāli, gan kopīgi. Alternatīva pieeja mācību apguvei ir mācīšanās darbībā un uz pieredzi balstīta mācīšanās, kas var palielināt spējas uzkrāt zināšanas un vairāk palīdz attīstīt praktiskās iemaņas pretstatā zināšanu gūšanai konkrētā priekšmetā.

4.3.2. EESK uzsver, ka ir nepieciešama visaptveroša pieeja uzņēmējdarbībai, lietderīgi izmantojot jauno Eiropas Uzņēmējdarbības kompetenču satvaru *EntreComp*⁽⁹⁾. Sociālo projektu izstrāde skolās vai ārpus tām sniedz lielisku iespēju apgūt šīs prasmes un nepieciešamo domāšanas veidu, kā arī palīdz sekmīgāk veidot saikni ar cita veida mācību vidi. Šajā saistībā dalībvalstīm ir jānodrošina Eiropas Solidaritātes korpusa iniciatīvas atbalsts jauniešiem skolās un augstākās izglītības iestādēs. Turklāt pieaug interese par sociālo uzņēmējdarbību – arī tas ir veids, kā atbalstīt jauniešu vēlmi pēc jēgpilna darba.

⁽⁷⁾ Komisijas dienestu darba dokuments par partnerībām un elastīgiem veidiem mūžilgu prasmju izkopšanai, kas pievienots Komisijas paziņojumam “Izglītības pārvērtēšana – ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai”, 2012. gada novembris.

⁽⁸⁾ Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots [...] Padomes un Komisijas 2015. gada kopīgā ziņojuma projektam par stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (“ET 2020”) īstenošanu – Jaunas prioritātes Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā, 2015. gada augusts.

⁽⁹⁾ Eiropas Uzņēmējdarbības kompetenču satvars
<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>.

4.3.3. Uzņēmējdarbība ir spēcīgs ekonomiskās izaugsmes un darbvietu izveides virzītājspēks. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš uzņēmējdarbībā vajadzīgo prasmju attīstīšanai. EESK jau ir norādījis: lai uzņēmējdarbības izglītības apguve tiktu nodrošināta visā Eiropā, visās mācību programmās un mūžizglītības ietvaros, joprojām ir vajadzīga nopietna lēmumu pieņēmēju apņēmība. Ambīcijas, radošums un uzņēmējdarbības gars ir jānovērtē paši par sevi un jāveicina, un tos nevajadzētu jaukt ar saimniecisko darbību vai peļņas gūšanu. Radošumu attīsta zināšanu apguve formālajās un neformālajās izglītības sistēmās. Lai nodrošinātu pareizā vēstījuma sniegšanu, šajā procesā ir pilnībā jāiesaista pedagogi. Skolotāji, iespējams, nepiekrīt šaurai uzņēmējdarbības definīcijai, kas nozīmē tikai uzņēmuma nodibināšanu, bet varētu būt labvēlīgāki pret plašu koncepciju, kas piedāvā dzīvē noderīgas pamatzināšanas. Lai skolēnus iepazīstinātu ar “uzņēmējdarbības garu”, aktivitāšu un mācību procesa izstrādē var izmantot t. s. “uzņēmējdarbības kāpnes” jeb pastāvīga uzņēmējdarbības gara veicināšanu⁽¹⁰⁾.

4.3.4. Arī tie jaunieši, kas vēlāk nedibinās uzņēmumus vai sociālos uzņēmumus, gūst labumu no uzņēmējdarbības mācībām, jo viņi apgūst zināšanas par uzņēmējdarbību un iegūst būtiskas prasmes un īpašības, tostarp radošumu, pašiniciatīvu, neatlaidību, prasmi strādāt komandā, izpratni par risku un atbildības izjūtu. Uzņēmēja domāšana palīdz uzņēmējiem idejas pārvērst rīcībā un ievērojami palielina nodarbināmību. Visiem pedagogiem ir vajadzīgi skaidri definēti uzņēmējdarbības priekšmeta apgūšanas rezultāti; tas dos iespēju skolās ieviest efektīvu uzņēmējdarbības apgūšanas metodoloģiju. Tādēļ dalībvalstīm ir jāveicina uzņēmējdarbībā vajadzīgo prasmju izkopšana, rodot jaunus un radošus mācīšanas un mācīšanās veidus jau pamatskolā, savukārt vidējās un augstākās izglītības posmā pievērsties iespējai izveidot uzņēmumu, kas varētu būt viens no profesionālās karjeras variantiem. Visās mācību disciplīnās un visos izglītības līmeņos jāiekļauj pielāgota praktiskā pieredze, izmantojot uz problēmu risināšanu balstītu mācīšanos un saiknes ar uzņēmumiem.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹⁰⁾ OV C 48, 15.2.2011., 45. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1380/2013 par kopējo zivsaimniecības politiku”

(COM(2017) 0424 final – 2017/0190(COD))

(2018/C 081/23)

Ziņotājs: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Apspriešanās	Padome, 14.9./2017. Eiropas Parlaments, 11.9.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punkts
Biroja lēmums	19.9.2017.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	3.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	179/2/2

1. EESK nostāja

1.1. Saskaņā ar iepriekš izstrādāto atzinumu par tematu “Izkraušanas pienākums”⁽¹⁾, kurā prasīts pieņemt vajadzīgos elastīguma pasākumus, lai sekmētu izkraušanas pienākuma pakāpenisku ieviešanu, EESK atbalsta priekšlikumu uz trim gadiem pagarināt Eiropas Komisijas pilnvaras pieņemt izmetumu plānus, izmantojot deleģētos aktus.

1.2. Tomēr ir pamats bažām, ka ierosinātie trīs gadi nebūs pietiekami, lai pieņemtu visus reģionālos daudzgadu plānus, un ka līdz 2020. gada beigām mēs būsim situācijā, kas līdzīga pašreizējai situācijai. EESK būtu vēlējusies, lai pilnvaras tiek pagarinātas uz ilgāku laiku.

2. Piezīmes

2.1. Pakāpeniski ieviešot praksē izkraušanas pienākumu (pirmās Komisijas deleģētās regulas, ar kurām izveido izmetumu plānus, stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī), atklājās virkne problēmu.

2.1.1. Visnopietnākā problēma bez šaubām bija un arī turpmāk būs saistīta ar tā dēvētajām kritiskajām sugām (*choke species*), t. i., sugām, kurām tirgus dalībniekam piešķirts maz kvotu vai nemaz nav kvotu, kaut gan tās nonāk tīklos vai citos zvejas rīkos. Regulā paredzētie elastības mehānismi nav pietiekami, lai šo situāciju atrisinātu. Kad 2019. gadā pilnībā stāsies spēkā izkraušanas pienākums, daudziem zvejas kuģiem, neraugoties uz to neizmantojamām mērķsugas kvotām, būs jāpaliek pietautotām ostā un tie nevarēs turpināt zveju, jo būs izsmeltas nelielās piezvejas sugu kvotas.

2.1.2. Vēl viens neatrisināts jautājums ir zvejas ostu un izsoļu vietu piemērotība to sugu pārdošanai, kuras parasti tika izvestas, bet tagad ir jāizkrauj. Papildu problēmas rada mazo zivju, kas nav paredzētas cilvēka uzturam, tirdzniecības ierobežojums, jo daudzās ES ostās nav ne infrastruktūras, ne uzņēmumu, kas tirgotu šāda veida izejvielas.

⁽¹⁾ OV C 311, 12.9.2014., 68. lpp.

2.1.3. Visbeidzot pieaug nepieciešamība paplašināt uzglabāšanas telpas uz kuģiem un, jo īpaši, darbinieku darba apjoms, jo ir jāšķiro vairāk pa sugām un izmēriem, un tas palielina stresu un risku.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sadarbības satvars – Īstenošanas stratēģija””

(COM(2017) 134 final)

(2018/C 081/24)

Ziņotājs: **Brian CURTIS**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 31.5.2017.
Juridiskais pamats:	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	180/2/0

1. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

1.1. Digitālajai ekonomikai un jo īpaši ar to saistītajam un atbalstošajam publisko pakalpojumu satvaram ir ļoti būtiska nozīme, lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības netraucētu un efektīvu darbību Eiropas Savienībā. Komiteja atzinīgi vērtē pastāvīgo progresu un Eiropas Komisijas sniegto atbalstu Eiropas sadarbības satvara (EIF) turpmākai attīstībai.

1.2. Paziņojumā norādīts uz pastiprinātu Informātikas ĢD lomu attiecībā uz padomdošanu un kohēziju, jo minētais ģenerāldirektorāts atbalsta dalībvalstu un visu līmeņu pārvaldes iestāžu mijiedarbību.

1.3. Komiteja tomēr atzīmē, ka sadarbība būtiski atšķiras gan starp dalībvalstīm, gan arī dalībvalstīs. Patlaban pastāv vienprātība, ka regulējums vai obligātas pārvaldības procedūras joprojām nav piemērots risinājums, taču šā iemesla dēļ lielāka atbildība jāuzņemas dalībvalstīm, brīvprātīgi iesaistoties visos iespējamajos veidos atbilstīgi EIF un tā īstenošanas programmu idejai un būtībai. Drošība un privātums joprojām ir viens no Eiropas sadarbības satvara 12 principiem, un EESK pozitīvi vērtē to, ka šie principi ir izstrādāti sīkāk un ka Sadarbības īstenošanas plānā uz tiem attiecas divi skaidri ieteikumi. EIF pēc savas būtības piedāvā plašu satvaru, kas dalībvalstīm ļauj īstenot savas subsidiaritātes tiesības, taču nav šaubu, ka sabiedrības nedrošība par personas datu īpašumtiesībām, izmantošanu un drošību ir plaši izplatīta, un šie jautājumi rada bažas iedzīvotājiem visā Eiropā. Šādi jautājumi ir saistīti ar pamattiesībām, kas paredzētas ES līgumos.

Ieteikumi

1.4. EESK atzinīgi vērtētu dalībvalstu un Eiropas Savienības iestāžu pilnīgu iesaistīšanos Eiropas sadarbības satvara īstenošanā.

1.5. Lai gan kibernetiskā drošība neietilpst paziņojuma tvērumā, ir skaidrs, ka citos ES likumdošanas instrumentos jāsniedz garantijas, lai nodrošinātu, ka labāka sadarbība un publiska piekļuve nenozīmē lielāku neaizsargātību pret iejaukšanos, jo kibernetiskā drošība ir cieši saistīta ar drošību.

1.6. Kopīga bažas izraisa arī jautājums, kā sniegt atbalstu tiem, kuri dažādu iemeslu dēļ nespēj iesaistīties strauji augošajā un visur klātesošajā digitālo pakalpojumu pasaulē. EESK aicina dalībvalstis izmantot EIF ieteikumus par uzsvāru uz lietotāju, īpaši aicinājumu sniegt digitālos publiskos pakalpojumus, izmantojot daudzus kanālus – gan fiziskos, gan digitālos.

1.7. EESK pauž zināmas bažas par to, ka darbības punktos nav definēti mērķi, un šķiet, ka par īstenošanu dalīta atbildība ir dalībvalstīm un Komisijai. Precīzāk noteikti pienākumi un norāde uz prioritātēm palīdzētu sadalīt resursus.

1.8. Ir nepieciešama lielāka skaidrība par to, kā varētu īstenot prasību koncentrēties uz uzņēmumu un iedzīvotāju vajadzībām (uz lietotāju vajadzībām vērsti pakalpojumi).

1.9. Komiteja iesaka, lai tad, kad tiks izvērtēts EIF īstenošanas līmenis, prioritāti piešķirtu iedzīvotājiem un uzņēmējdarbības pasākumiem, kā arī saistītām procedūrām, kas iekļautas Komisijas pieņemtā priekšlikuma COM(2017) 256 II pielikumā.

1.10. Komiteja atzīmē, ka aktīvais darbs, ko veic Valsts sadarbības satvara novērošanas centrs (NIFO), sniedz stabilu pamatu turpmākiem ieteikumiem. Uz šī pamata divu trīs gadu laikā varētu izstrādāt normatīvu instrumentu, ar ko risināt atlikušos jautājumus.

2. Ievads

2.1. Digitālā vienotā tirgus (DVT) izveides pabeigšana ir viena no Eiropas Komisijas 10 politiskajām prioritātēm un ik gadu var nodrošināt Eiropas ekonomikai 415 miljardus euro, radīt darbvietas un pārveidot publiskos pakalpojumus. Nepieciešamība publiskās pārvaldes iestādēm digitāli sadarboties ir ļoti būtisks DVT elements. Publiskais sektors nodrošina vairāk nekā 25 % no kopējā darbvietu skaita un ar publisko iepirkumu pārstāv vienu piekto daļu no ES IKP. Studentu apmaiņas, tūrisma un migrācijas pieaugums, pārrobežu uzņēmējdarbības attīstība un iepirkšanās tiešsaistē pastiprina nepieciešamību nodrošināt sadarbību daudzās jomās.

2.2. Eiropas sadarbības satvaru (EIF) pirmo reizi pieņēma 2010. gadā. Formulējot ieteikumus, kuru pamatā ir sadarbības pamatprincipi un konceptuāli modeļi, tajā publiskās pārvaldes iestādēm sniegta konkrētas pamatnostādnes, kā ieviest sadarbīgus publiskā sektora pakalpojumus.

2.3. Programma "Eiropas valstu pārvaldes iestāžu sadarbības risinājumi (ISA)" (2010.–2015. gads) un tās turpinājums – programma ISA² (2016.–2020. gads) – ir galvenie instrumenti, ar kuru palīdzību ticis īstenots 2010. gada EIF.

2.4. Kopš 2010. gada Eiropas politika un iniciatīvas, kas ietekmē publisko sektoru, ir vai nu jau izvērstas (piemēram, pārskatītā direktīva par valsts sektora informācijas atkalizmantošanu, eIDAS regula⁽¹⁾ un E-pārvaldes rīcības plāns 2016.–2020. gadam), vai patlaban tiek izstrādātas (piemēram, vienotā digitālā vārteja un neierobežota datu (kas nav personas dati) pārrobežu plūsma).

2.5. Tādās jomās kā atklātie dati un mākoņdatošana informācijas tehnoloģijas strauji mainās.

2.6. Ņemot vērā iepriekš minētos ar politiku un tehnoloģijām saistītos aspektus, kā arī nepieciešamību pārskatīt EIF efektivitāti, 2016. gadā notika ieinteresēto personu apspriešanās un tika analizētas vajadzības un problēmas, ar kurām ieinteresētās personas saskaras saistībā ar EIF sadarbību un īstenošanu, tika noteikta ietekme, ko var radīt gaidāmās pārskatīšanas, kā arī apkopoti viedokļi par pievienoto vērtību.

2.7. Tādējādi jaunajā satvarā lielāks uzsvars likts uz to, kā sadarbības principi un modeļi būtu jāpiemēro praksē, kā arī precizēta EIF būtiskā nozīme saiknes veidošanā starp dalībvalstu un konkrētu nozaru satvariem. Ieteikumu skaits ir palielinājies no 25 līdz 47 ieteikumiem, un pārskatītie un jaunie sadarbības ieteikumi ir konkretizēti, lai veicinātu to īstenošanu, turklāt vairāk uzsvērtā atklātība un informācijas pārvaldība, datu pārnese, sadarbības pārvaldība un integrētu pakalpojumu sniegšana.

⁽¹⁾ Regula (ES) Nr. 910/2014 (OV L 257, 28.8.2014., 73. lpp.) par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū nodrošina stabilu normatīvo vidi, kas ļauj droši un netraucēti veikt elektroniskus darījumus starp uzņēmumiem, iedzīvotājiem un pārvaldes iestādēm.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

3.1. Paziņojumā sniegts vispārīgs kopsavilkums, pārskats un analīze par līdzšinējo progresu un nākotnes prioritātēm. Paziņojuma I pielikumā izklāstītas 22 darbības piecās prioritārajās jomās. To papildina II pielikums, kurā izklāstīti jaunā EIF principi un precizēti 47 ieteikumi. Mērķis ir nodrošināt netraucētus pakalpojumus un datu plūsmas Eiropas publiskās pārvaldes iestādēm, ievērojot EIF vispārīgo satvaru, kura pamatā ir EIF konceptuālais modelis.

3.2. Lai iedzīvotāji varētu brīvi strādāt un pārvietoties un lai uzņēmumi varētu izmantot ieguvumus, ko nodrošina netraucēta tirdzniecība un kapitāla plūsmas visās dalībvalstīs, efektīvu digitālo publisko pakalpojumu nodrošināšanai ir izšķiroša nozīme. Dalībvalstis modernizē savas pārvaldes iestādes, ieviešot plašu digitalizāciju, taču, lai nepieļautu risku, ka tiek radītas izolētas digitālās vides un līdz ar to arī elektroniski šķēršļi četru brīvību īstenošanai, būtiska nozīme ir sadarbībai.

3.3. Satvarā paredzēts: lai nodrošinātu labu sadarbību, ir jālikvidē faktiskie un iespējamie šķēršļi, kas saistīti ar juridiskas dabas jautājumiem, organizatoriskiem aspektiem, datu/semantikas jautājumiem un tehniskiem sarežģījumiem. Programmu ISA un ISA² īstenošana un pārskatīšana ir devusi lielu ieguldījumu minēto jautājumu apzināšanā un risināšanā, taču darāmā vēl ir daudz.

3.4. Saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem datiem valstu sadarbības satvaru saskaņotība ar EIF novērtēta 76 % līmenī, taču valstu sadarbības satvara īstenošanas līmenis konkrētos dalībvalstu projektos 2016. gadā bija tikai 56 %⁽²⁾, kas liecina, ka joprojām ir grūtības ar spēkā esošo ieteikumu praktisku īstenošanu. Tādēļ ir skaidrs, ka vajadzīgas turpmākas konkrētas norādes, kā izklāstīts II pielikumā.

3.5. Divpadsmit principi būtībā saglabājas tādi paši kā iepriekšējā EIF, taču ir ņemta vērā politiskā virzība un tehnikas attīstība. Minētie principi iedalīti četrās kategorijās.

Princips, kas nosaka kontekstu ES rīcībai saistībā ar sadarbību:

1. subsidiaritāte un proporcionālitate;

Sadarbības pamatprincipi:

2. atklātība;
3. pārredzamība;
4. atkārtota izmantošana;
5. tehnoloģiskā neitralitāte un datu pārnesamība;

Principi, kas atspoguļo vispārējo lietotāju vajadzības un vēlmes:

6. uzsvars uz lietotāju;
7. iekļautība un pieejamība;
8. drošība un privātums;
9. daudzvalodība;

Publiskās pārvaldes iestāžu sadarbība:

10. pārvaldes vienkāršošana;
11. informācijas saglabāšana;
12. efektivitātes un rezultativitātes novērtēšana.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/isa2/sites/isa/files/docs/publications/report_2016_rev9_single_pages.pdf.

3.6. Paziņojumā pausts aicinājums publiskās pārvaldes iestādēm valstīs uzlabot sadarbības darbību pārvaldību, izmantot kopīgus darbības modeļus, lai izstrādātu labākus digitālos publiskos pakalpojumus un iekļautu arī citu ES dalībvalstu iedzīvotāju un uzņēmumu vajadzības, savā īpašumā esošos datus pārvaldīt kopīgos semantiskajos un sintaktiskajos formātos, lai atvieglotu to publiskošanu portālos un to apkopšanu, koplietošanu un atkārtotu izmantošanu.

3.7. Paziņojumā piedāvāts konsolidēts EIF konceptuālais modelis, kura pamatā ir sadarbības modeļa un integrēta publisko pakalpojumu modeļa apvienojums. To var piemērot visiem digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem, un tas īpaši orientēts uz pārvaldības aspektiem. Gan principu, gan modeļu skaidrojums sniegts ar 47 konkrētu ieteikumu palīdzību. Pievienotajā sadarbības rīcības plānā sniegti arī konkrēti īstenošanas ieteikumi. Tie rada lielāku skaidrību par konceptuālo modeli un sniedz atbildes uz konkrētiem darbības jautājumiem, kas tika izvirzīti 2016. gadā notikušajās apspriedēs.

3.8. Piemēram, ir vērojama kopīga problēma, kas saistīta ar mantotām sistēmām, kuras izstrādātas, lai risinātu konkrētai nozarei raksturīgas, lokālas problēmas un kuru rezultātā izveidojušās sadrumstalotas IKT "salas". Viens no ieteikumiem šīs problēmas risināšanai ir, "veidojot Eiropas publiskos pakalpojumus, ja iespējams, lietot atklātas specifikācijas, lai nodrošinātu tehnisko sadarbību" (33. ieteikums). Lai to atbalstītu, Rīcības plānā definētas septiņas darbības jomas (12.–18.), kurās ierosināti konkrēti pasākumi.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja atzinīgi vērtē EIF turpmāko attīstību un norāda: iespējams, ka 2017. gada oktobrī Igaunijas prezidentūras laikā tiks pieņemta ministru deklarācija par e-pārvaldi, cita starpā paužot apņēmību īstenot EIF. EESK atzīst digitālās ekonomikas nozīmi ES pilsoniskajā sabiedrībā un, izstrādājot atzinumus, pēdējos gados ir piedāvājusi konstruktīvu redzējumu par digitalizācijas programmu un tās turpinājumu – digitālo vienoto tirgu ⁽³⁾.

4.2. Pēdējā desmitgadē e-pārvaldes rīcības plāni ⁽⁴⁾ ir bijuši efektīvi politiski instrumenti publiskās pārvaldes iestāžu modernizācijas veicināšanai viscaur Eiropas Savienībā. Tie snieguši atbalstu koordinēšanai un sadarbībai starp dalībvalstīm un Komisiju un ļāvuši panākt vienotu rīcību e-pārvaldes jomā, kuras būtiska daļa ir EIF.

4.3. Jaunā Eiropas sadarbības satvara īstenošanas stratēģijā ņemti vērā daudzi ieteikumi no iepriekšējiem Komitejas atzinumiem un uzsvērts, ka visā ES arvien vajadzīgāka ir steidzama un saskaņota rīcība no publiskās pārvaldes iestāžu puses. Jautājumi saistībā ar dažiem dalībvalstu iepriekš izteiktiem iebildumiem par EIF tagad lielākoties ir atrisināti, un, lai gan vēl jāveic zināms darbs, būtiskākās grūtības īstenošanas jomā ir saistītas ar resursiem un mantojuma jautājumiem, nevis ar principiāliem jautājumiem.

4.4. Iepriekšējā atzinumā par tematu "Sadarbība kā līdzeklis publiskā sektora modernizācijai" ⁽⁵⁾ Komiteja norādīja, ka iedzīvotāji ir arvien labāk informēti un pauž bažas par to, ka publiskās pārvaldes iestādes vāc un izmanto personas datus, vai par datu vākšanu plašākā mērogā. Viņi arī apzinās, ka lielāka sadarbība ietekmēs to, kā ar datiem var apmainīties un tos izmantot. Informētības līmenis šajā jomā tagad ir vēl augstāks, tāpēc ir iedvesmojoši redzēt, ka drošības un privātuma jautājumi ir ņemti vērā un ir sniegti ieteikumi (46.–47. ieteikums) prioritāro darbību noteikšanai.

4.5. Tādā strauji mainīgā nozarē kā IKT bieži vien tehnikas attīstība un norises tirgū apstiež politiskas pārdomas un juridisku un reglamentējošu pilnvaru piešķiršanu, kā arī uzraudzības spēju attīstību. Tāpēc Komiteja pilnībā atbalsta priekšlikumā izmantoto pieeju, ka Komisija veic regulāru pārskatīšanu un pielāgošanu. Šai sakarā NIFO sniedz ļoti svarīgus pakalpojumus iesaistītajām ieinteresētajām personām. Izmantojot NIFO pakalpojumus, plaša praktiskā un tehniskā informācija papildina konceptuālo un juridisko satvaru. Piemēram, 32 nesēn atjauninātās tiešsaistes faktu lapās apkopota jaunākā informācija par iesaistīto valstu sadarbības statusu ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ OV C 12, 15.1.2015., 99. lpp.; OV C 487, 28.12.2016., 92. lpp.; OV C 487, 28.12.2016., 99. lpp.; OV C 218, 11.9.2009., 36. lpp.

⁽⁴⁾ i2010. E-pārvaldes rīcības plāns 2006.–2010. gadam un E-pārvaldes rīcības plāns 2011.–2015. gadam.

⁽⁵⁾ OV C 12, 15.1.2015., 99. lpp..

⁽⁶⁾ https://joinup.ec.europa.eu/community/nifo/og_page/nifo-factsheets.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EIF publisko pakalpojumu konceptuālais modelis aptver integrētu publisko pakalpojumu izveidi, plānošanu, izstrādi, darbību un uzturēšanu visos vadības līmeņos, sākot no vietējā un beidzot ar ES līmeni. Noteiktie principi palīdz pieņemt lēmumus par sadarbspējīgu Eiropas publisko pakalpojumu ieviešanu, izmantojot praktiskus instrumentus sadarbības rīcības plānā iekļauto īstenojamo darbību kopuma veidā. Taču 22 darbības punktos nav definēti mērķi, un šķiet, ka par īstenošanu dalīta atbildība ir dalībvalstīm un Komisijai. Tā nav formula izšķirošai rīcībai, tādēļ nepieciešama lielāka skaidrība. Turklāt zināmas norādes par prioritātēm varētu palīdzēt noteikt, kā tiek izmantoti resursi, jo īpaši ņemot vērā, ka tie, visticamāk, būs ierobežoti.

5.2. Paziņojumā un tam pievienotajos dokumentos uzsvērts, ka ir nepieciešami pakalpojumi ar uzsvaru uz lietotāju, taču būtu vēlama lielāka skaidrība par to, kā to panākt. Tiek ierosināts, ka programma ISA² ietver pasākumu šā jautājuma tālākai virzībai, piemēram, izstrādājot satvaru un pamatnostādnes tam, kā uzsvaru uz lietotāju īstenot praksē.

5.3. EIF ietver to publisko pakalpojumu definīciju, kas ietilpst tā darbības jomā. Publiskie pakalpojumi ir gandrīz visu veidu pārrobežu publiskie pakalpojumi, un tas var radīt grūtības Valsts sadarbības satvaru novērošanas centram (NIFO) rūpīgi izvērtēt un uzraudzīt EIF īstenošanu. Komiteja iesaka, lai tad, kad tiks izvērtēts EIF īstenošanas līmenis, prioritāti piešķirtu iedzīvotājiem un uzņēmējdarbības pasākumiem, kā arī saistītām procedūrām, kas iekļautas Komisijas pieņemtā priekšlikuma COM(2017) 256 II pielikumā.

5.4. Līdz šim subsidiaritātes princips šajā jomā piemērots salīdzinoši efektīvi. Paziņojums iezīmē nākamo soli sadarbības veicināšanā, taču vēl ir daudz darāmā. Komiteja norāda, ka NIFO aktīvais darbs nodrošina pienācīgu pamatu turpmākiem ieteikumiem un ka uz šī pamata divu trīs gadu laikā varētu izstrādāt normatīvu instrumentu, ar ko risināt atlikušos jautājumus.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
George DASSIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu savstarpēju izmantojamību un informācijas par ceļu lietošanas maksu nesamaksāšanu pārrobežu apmaiņas veicināšanu Savienībā (pārstrādāta redakcija)”

(COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD))

(2018/C 081/25)

Ziņotājs: **Vitas MAČIULIS**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 15.6.2017. Eiropas Savienības Padome, 20.6.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sākumā	2.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	183/1/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK stingri atbalsta Eiropas Komisijas 2017. gada 31. maija priekšlikumu par ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu savstarpēju izmantojamību. Priekšlikuma mērķis ir pilnveidot noteikumus, kas izklāstīti Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa direktīvā. Pēdējos gados šo noteikumu īstenošana praksē liecina, ka daudzi no tiem neatbilst mūsdienu prasībām.

1.2. Ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmas valsts, reģiona vai vietējā līmenī ir ieviestas jau 20 dalībvalstīs. Tomēr starptautiskā līmenī sistēmu savstarpēja izmantojamība ir vāja, tāpēc dalībvalstīm rodas ievērojami ieņēmumu zaudējumi, bet tiešajiem satiksmes dalībniekiem – papildu izmaksas. EESK mudina dalībvalstis aktīvi sadarboties pārrobežu mērogā tad, kad tās izstrādā progresīvus nodevu iekasēšanas mehānismus. Savstarpējās sadarbības trūkuma dēļ dalībvalstis nevar identificēt konkrētus pārkāpējus, ja viņu transportlīdzekļi ir reģistrēti ārvalstīs.

1.3. EESK ir stingri pārliecināta, ka ir jādara viss iespējamais, lai visā ES ieviestu vienotu ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu, kuras pamatā būtu progresīva tehnoloģija. EESK atbalsta vienkāršu, elastīgu un lētu sistēmu, kuru var ātri paplašināt, lai piemērotu plašākam satiksmes dalībnieku lokam un ceļu tīkliem. Šāda sistēma radītu labvēlīgus priekšnosacījumus, kas ļautu īstenot nediskriminējošu ceļa nodevas iekasēšanas praksi atbilstīgi *Eurovignette* tiesību aktiem.

1.4. Transportlīdzekļos iebūvētajām ierīcēm (OBU), kas ir būtiskākais nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmas komponents, nav jābūt vienai fiziskai ierīcei. Tās varētu būt vairākas fiziski vai attālināti sasaistītas ierīces, tostarp viedtālruni un planšetdatorus, kuri kopīgi pilda OBU funkciju. EESK iesaka rosināt šim mērķim paredzētu īpašu IT lietotņu izstrādi, lai tādējādi ievērojami samazinātu satiksmes dalībnieku izmaksas.

1.5. Dažas dalībvalstis jau šobrīd izmanto dažādas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas tehnoloģijas, un pāreja uz vienotu sistēmu tām izmaksātu ļoti dārgi. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju rast elastīgus finanšu, tehniskos un juridiskos instrumentus, lai mudinātu dalībvalstis censties integrēt šobrīd pieejamos dažādos risinājumus savstarpēji izmantojamā sistēmā. Turklāt, ja direktīvas pielikumā iekļautu to tehnoloģiju sarakstu, kuras var izmantot sistēmās ar OBU, varētu ātrāk reaģēt uz tehnoloģiju attīstību un nodrošināt vienveidību.

1.6. EESK atbalsta to, ka attiecībā uz visiem ES satiksmes dalībniekiem Eiropas Komisija ir ierosinājusi ieviest vienotu līgumu ar Eiropas ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas pakalpojumu sniedzējiem jeb *EETS* pakalpojumu sniedzējiem. Tas palīdzēs īstenot pārredzamāku un lietotājam draudzīgāku praksi.

1.7. Tas ļautu ērtāk un efektīvāk piedzīt maksu par ceļu lietošanu no negodīgiem un krāpnieciskiem satiksmes dalībniekiem neatkarīgi no viņu transportlīdzekļa reģistrācijas valsts. EESK iesaka Komisijai apsvērt, vai līgumi, kas regulē *EUCARIS* jeb Eiropas Transportlīdzekļu un vadītāja apliecību informācijas sistēmas izmantošanu, būtu jāpiemēro plašāk. Šī sistēma jau nodrošina valstīm infrastruktūru un programmatūru, kas tām dod iespēju apmainīties ar informāciju par transportlīdzekļu un vadītāja apliecību reģistrāciju un tādējādi palīdz cīnīties pret automašīnu zādzībām un krāpšanos to reģistrācijas gaitā.

1.8. Ļoti svarīgi ir arī Eiropas Komisijas priekšlikuma sociālie aspekti. Eiropas Savienībā kravu autopārvadājumu nozarē darbojas galvenokārt MVU un mikrouzņēmumi. Ceļu lietotāju nodevu elektroniskā iekasēšana privāto automobiļu gadījumā ir ļoti jutīgs jautājums. Tādēļ šajā sakarā risinājumi būtu ļoti rūpīgi jāapsver.

2. Pamatinformācija un pastāvošo nodevu iekasēšanas shēmu pārskats

2.1. 2012. gadā 20 dalībvalstīs tika noteikta ceļu lietošanas maksa smagkravas transportlīdzekļiem, savukārt 12 valstīs – privāto automobiļu lietotājiem. Maksas ceļu tīkls bija aptuveni 72 000 km garš, un 60 % no šiem ceļiem bija iekļauti ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmā, kuras jau kopš 20. gs. 90. gadu sākuma tika ieviestas valsts vai vietējā mērogā, un šo pakalpojumu bija abonējuši vairāk nekā 20 miljoni satiksmes dalībnieku. Visbiežāk ceļu lietotāju nodevu elektroniskai iekasēšanai izmanto speciālu šaurā diapazona datu pārraides (*DSRC*) tehnoloģiju. Pēdējo 10 gadu laikā ir ieviestas arī jaunas tehnoloģijas, tostarp uz satelītsakariem balstīti risinājumi. Tāpēc Eiropas Savienībā vienlaikus izmanto virkni dažādu un – lielākajā daļā gadījumu – savstarpēji nesavietojamu tehnoloģiju.

2.2. Lai novērstu tirgus sadrumstalotību, tika pieņemta Direktīva 2004/52/EK un izveidota Eiropas ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēma (*EETS*). Iepriekš minētā direktīva paredzēja, ka ne vēlāk kā no 2012. gada oktobra *EETS* sistēma tiek piedāvāta smagkravas transportlīdzekļiem, savukārt vēlākais no 2014. gada oktobra – visu citu veidu transportlīdzekļiem.

2.3. Lai dažādās ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmas būtu tehniski saderīgas un tās varētu sasaistīt ar minēto vienoto ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas pakalpojumu, direktīvā tika precizētas trīs tehnoloģijas, ko drīkstēja izmantot ceļu lietotāju nodevu elektroniskai iekasēšanai, proti, mikroviļņu tehnoloģiju *DSRC*, satelītpozicionēšanu (*GNSS*) un mobilos sakarus (*GSM*).

2.4. Patlaban Direktīvas 2004/52/EK noteikumi vēl nav pilnīgi ieviesti Eiropas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas tirgū. Nodevu iekasēšanas sistēmas joprojām nav vienotas – katra dalībvalsts un maksas iekasētājs rīkojas atšķirīgā tiesību normatīvajā kontekstā, tiem ir atšķirīgi mērķi attiecībā uz sistēmas ieviešanu un tie darbojas atšķirīgā vietējā kontekstā un satiksmes apstākļos.

2.5. Savos ieteikumos, ko EESK ir paudusi vairākos iepriekšējos atzinumos⁽¹⁾, tā ir uzsvērusi kopīgo standartu un pārrobežu sadarbības nozīmīgumu, jo tas ļauj nodrošināt efektīvus pārrobežu transporta pārvadājumus un efektīvas *EETS* sistēmas izveidi.

2.6. Eiropas Savienībā galvenokārt izmanto turpmāk minētās nodevu iekasēšanas sistēmas.

2.6.1. Ar nobraukto attālumu saistītas maksas iekasēšana: maksu aprēķina, ņemot vērā transportlīdzekļa nobraukto attālumu, pēc tam pielāgojot summu atbilstoši citiem transportlīdzekļa parametriem (kopējam svaram, asu skaitam, emisiju klasei utt.). Eiropas Savienībā šo sistēmu izmanto visbiežāk, un tajā tiek izmantoti dažādi tehniskie līdzekļi, lai transportlīdzekļa nodevu noteiktu proporcionāli, proti, ņemot vērā ceļu infrastruktūras faktisko lietojumu.

2.6.2. No laika atkarīgas maksas iekasēšana jeb uzlīmes (vinjetes) sistēma: maksu aprēķina, ņemot vērā noteiktu laika periodu, un arī šo summu pielāgo atbilstoši iepriekš minētajiem transportlīdzekļa parametriem. Minētā sistēma paredz uzlīmes (vinjetes) iegādi, kas dod tiesības noteiktu laika posmu (vienu dienu, vienu mēnesi vai visu gadu) izmantot konkrētu ceļu tīklu. Nodevas apmērs nav atkarīgs no ceļu infrastruktūras faktiskā lietojuma.

(1) OV C 32, 5.2.2004., 36. lpp.
OV C 277, 17.11.2009., 85. lpp.
OV C 291, 4.9.2015., 14. lpp.
OV C 173, 31.5.2017., 55. lpp.
OV C 288, 31.8.2017., 85. lpp.

2.6.3. Maksas par piekļuvi iekasēšana: būtībā maksu piemēro pilsētas teritorijā un par īpašas infrastruktūras izmantošanu, proti, satiksmes dalībniekam pieprasa maksu par iebraukšanu attiecīgajā zonā. Šāda sistēma ļauj samazināt satiksmi un piesārņojumu īpaši jutīgās pilsētu daļās un citās blīvi apdzīvotās pilsētu teritorijās.

2.7. Izmantojot ar nobraukto attālumu saistītas maksas iekasēšanas sistēmu, elektroniskai nodevu iekasēšanai Eiropas Savienībā izmanto galvenokārt divas tehnoloģijas: globālās navigācijas satelītu sistēmas (GNSS) pozicionēšanas tehnoloģiju un šaurā diapazona datu pārraides (DSRC) jeb 5,8 GHz mikroviļņu tehnoloģiju, ko izstrādājusi Eiropas Standartizācijas komiteja (CEN):

2.7.1. GNSS tehnoloģija izmanto transportlīdzekļa atrašanās vietas datus, ko saņem no satelītu tīkla, un izmēra nobraukto attālumu, lai noteiktu maksu. Transportlīdzekļi iebūvētā ierīce (OBU) nosaka transportlīdzekļa atrašanās vietu un apkopo, kā arī apstrādā nepieciešamo informāciju, neizmantojot ierīces, kas uzstādītas uz ceļa. Šī ir visērtākā, bet arī visdārgākā sistēma.

2.7.2. Šaurā diapazona datu pārraides (DSRC) tehnoloģija ir bāzēta uz divvirzienu radiosakariem starp stacionāru aprīkojumu ceļa malā un transportlīdzekļi ierīkotu mobilo ierīci (OBU). Šādi sakari ļauj uz ceļa uzstādītai ierīcei identificēt satiksmes dalībnieku (un tā transportlīdzekli) un attiecīgi pieprasīt maksājumu.

2.8. Automātisko numura zīmes atpazīšanu (ANPR) izmanto sistēmas, kuru pamatā ir maksas iekasēšana par iebraukšanu. Šī tehnoloģija izmanto videokameru, lai nolasītu transportlīdzekļa reģistrācijas numura zīmi. Šajā gadījumā nav nepieciešama OBU, turklāt tiek izmantots lētāks un uz ceļa uzstādāms aprīkojums.

2.9. Tabulās sniegts pārskats par dažādajām ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmām dažādās ES valstīs.

2.9.1. Ar nobraukto attālumu saistītas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmas lielas noslodzes transportlīdzekļiem

Ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēma	Izmantotā tehnoloģija	Valsts
Brīva plūsma	Globālā navigācijas satelītu sistēma (GNSS) ar automātisko numura zīmes atpazīšanu (ANPR) un/vai šaurā diapazona datu pārraidi (DSRC)	Beļģija, Slovākija, Ungārija
Brīva plūsma	Globālā navigācijas satelītu sistēma (GNSS) ar infrasarkanu un/vai šaurā diapazona datu pārraidi (DSRC)	Vācija
Brīva plūsma	Šaurā diapazona datu pārraide (DSRC)	Apvienotā Karaliste (<i>Dartford Crossing</i>), Austrija, Čehijas Republika, Polija, Portugāle
Brīva plūsma	Automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR)	Apvienotā Karaliste (<i>Dartford Crossing</i>)
Brīva plūsma	Automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR) un šaurā diapazona datu pārraide (DSRC) transportlīdzekļos iebūvētās ierīcēs (OBU)	Portugāle (A22, ..., A25)
Tīkls, kas ietver nodevu iekasēšanas laukumus	Šaurā diapazona datu pārraide (DSRC)	Apvienotā Karaliste, Francija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Īrija, Polija, Portugāle, Spānija

2.9.2. Ar nobraukto attālumu saistītas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmas mazas noslodzes transportlīdzekļiem

Ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēma	Izmantotā tehnoloģija	Valsts
Brīva plūsma	Šaurā diapazona datu pārraide (DSRC) / automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR)	Portugāle

Ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēma	Izmantotā tehnoloģija	Valsts
Atsevišķi ceļa posmi ar nodevu iekasēšanas laukumiem	Šaurā diapazona datu pārraide (DSRC) / automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR)	Austrija (A9, A10 Tauerna, A11 Karavanke, A13 Brennera pāreja un S16 Arlberga)
Tīkls, kas ietver nodevu iekasēšanas laukumus	Šaurā diapazona datu pārraide (DSRC)	Dānija, Francija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Īrija, Polija, Portugāle, Spānija

2.9.3. No laika atkarīgas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmas lielas noslodzes transportlīdzekļiem

Ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēma	Izmantotā tehnoloģija	Valsts
Uzlīme (vinjete)	Elektroniska eirouzlīme (Eurovignette)	Dānija, Luksemburga, Nīderlande, Zviedrija
Uzlīme (vinjete)	Elektroniska uzlīme (vinjete)	Apvienotā Karaliste, Latvija
Uzlīme (vinjete)	Uzlīme	Bulgārija, Lietuva, Rumānija

2.9.4. No laika atkarīgas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmas mazas noslodzes transportlīdzekļiem

Ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēma	Izmantotā tehnoloģija	Valsts
Uzlīme (vinjete)	Uzlīme	Austrija, Bulgārija, Čehijas Republika, Rumānija (papīra uzlīme), Slovākija, Slovēnija, Ungārija (e-uzlīme)
Fiziska barjera vai brīva plūsma	Šaurā diapazona datu pārraide (DSRC) vai automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR) – atkarībā no shēmas	Apvienotā Karaliste

2.9.5. Ceļu lietotāju nodeva, ko uzliek visiem transportlīdzekļiem par iebraukšanu konkrētā zonā ⁽²⁾:

Ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēma	Izmantotā tehnoloģija	Valsts
Maksa par iebraukšanu (maksas pie barjeras)	Automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR)	Zviedrija (Stokholma)
Maksa par iebraukšanu (vinjete)	Automātiskā numura zīmes atpazīšana (ANPR)	Apvienotā Karaliste (maksas par iebraukšanu Londonas centrā), Milāna (maksas par iebraukšanu C zonā)

3. Galveno problēmu apraksts

3.1. 2012. gada augusta paziņojumā par Eiropas ceļu nodevu elektroniskās iekasēšanas pakalpojuma īstenošanu (COM (2012) 474 final) Eiropas Komisija nepārprotami norādīja, ka “[n]espēja īstenot EETS un to paveikt paredzētajā grafikā nav radusies tehnisku iemeslu dēļ”, taču EETS īstenošanu drīzāk “kavē nepietiekama sadarbība starp dažādām ieinteresēto personu grupām”, kā arī nepietiekami dalībvalstu centieni. 2013. gada aprīļa ziņojumā par stratēģiju attiecībā uz Eiropas ceļu nodevu elektroniskās iekasēšanas pakalpojumu un vieglo personīgo transportlīdzekļu vinješu sistēmu (A7-0142/2013) Eiropas Parlaments pauda tādu pašu viedokli un bija “vienisprātis ar Komisiju, ka jau ir pieejama tehnoloģija sadarbībspējīgām sistēmām”.

⁽²⁾ Pētījums *State of the art of electronic tolling*, MOVE/D3/2014-259.

3.2. Lielākā daļa ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmu paredz, ka satiksmes dalībniekiem savos transportlīdzekļos ir jāuzstāda OBU. Dažas no tām nodrošina pārrobežu savstarpēju izmantojamību, taču vairākums to nepiedāvā. Tas rada izmaksas un slogu satiksmes dalībniekiem, kuriem transportlīdzekļi ir jāaprīko ar dažādām OBU, lai varētu brīvi pārvietoties dažādās valstīs. Tiek lēsts, ka patlaban šīs izmaksas ir 334 miljoni EUR gadā, un ir gaidāms, ka līdz 2025. gadam tās samazināsies līdz nepilniem 300 miljoniem EUR gadā.

3.3. Ir panākta neliela pārrobežu savstarpēja izmantojamība, taču Apvienotajā Karalistē, Čehijas Republikā, Grieķijā, Horvātijā, Itālijā, Īrijā, Polijā, Slovākijā, Slovēnijā, Ungārijā un Vācijā ceļu lietotāju nodevu maksāšanai joprojām var izmantot tikai valsts OBU. Viens no EETS tiesību aktu mērķiem bija nodrošināt, ka OBU var papildināt ar citām transportlīdzekļa ierīcēm, piemēram, digitālo tahogrāfu. Papildināšana ar tahogrāfu nav izrādījusies daudzsoļoša.

3.4. Tas, ka nepastāv savstarpēja pārrobežu izmantojamība, arī rada izmaksas iestādēm, kurām jāiepērk un jāapkalpo liekas OBU, kas darbojas valsts mērogā, bet nav izmantojamas ārvalstīs. Tikai vienā valsts sistēmā vien, kur transportlīdzekļu atrašanās vietu nosaka, izmantojot satelītpozicionēšanu, OBU iepirkšanas vienreizējās izmaksas ir 120 miljoni EUR, bet apkalpošanas izmaksas – 14,5 miljoni EUR gadā⁽³⁾.

3.5. Joprojām nav ieviesta pilnvērtīga EETS sistēma, un attiecībā uz savstarpēju izmantojamību ir gūti vien nelieli panākumi. Pakalpojuma sniedzējiem ir būtiski šķēršļi iekļūšanai tirgū, piemēram, diskriminējoša attieksme no iestāžu puses, ilgas un mainīgas apstiprināšanas procedūras un vietējo sistēmu tehniskās specifikācijas, kas neatbilst iedibinātiem standartiem. Ir parakstīti tikai daži nolīgumi, kas aptver vairākas ES valstis. Tā galvenie iemesli ir minēti turpmāk.

3.5.1. Dažos valstu tirgos pašreizējais nodevu iekasēšanas sistēmas operators atrodas privileģētā tirgus situācijā. Tādēļ rodas šķēršļi, kas neļauj īstenot saskaņotu un nediskriminējošu nodevas iekasēšanas praksi Eiropas Savienībā.

3.5.2. EETS tiesību akti rada šķēršļus: proti, ir izvirzīta prasība, ka EETS pakalpojumu sniedzējiem 24 mēnešu laikā jāspēj savus pakalpojumus piedāvāt visā ES.

3.5.3. Valstu ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmās tiek ļoti dažādi izmantotas ar EETS tiesību aktiem atļautās trīs tehnoloģijas, tāpēc ir dārgi un grūti panākt pārrobežu savstarpējo izmantojamību.

3.6. Turklāt EETS tiesību aktos nav efektīvu noteikumu par ceļu lietotāju nodevu iekasēšanu no citā dalībvalstī reģistrētiem transportlīdzekļiem. Dažās vietās tieši starptautiska mēroga satiksme nodrošina nozīmīgu daļu ar ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmas starpniecību gūto ieņēmumu, tāpēc būtisks uzdevums ir ierobežot to, ka satiksmes dalībnieki no ārvalstīm izvairās no ceļu lietotāju nodevu maksāšanas. Ja transportlīdzeklis ir reģistrēts ārvalstīs, tad dalībvalsts, kas ar automātiskajām izpildes nodrošināšanas ierīcēm konstatē ceļu lietotāju nodevas nesamaksāšanu, nevar identificēt pārkāpēju, pamatojoties uz reģistrācijas numuru. ES līmenī nav juridiskā pamata transportlīdzekļu reģistrācijas datu apmaiņai starp dalībvalstīm ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas vajadzībām. Šā iemesla dēļ negūtīe ieņēmumi no valstu, reģionālajām un vietējām ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas sistēmām ik gadu veido aptuveni 300 miljonus EUR⁽⁴⁾.

3.7. ES līmenī ir jāveicina apmaiņa ar informāciju par izvairīšanos no ceļu lietotāju nodevu maksāšanas un ir jāpiešķir lielākas pilnvaras dažādajām ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas iestādēm, lai tās varētu identificēt noteikumu pārkāpējus un sākt izpildes procedūras. Runājot par izpildi, dalībvalstu pienākums ir nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem satiksmes dalībniekiem, kā arī garantēt, ka sods tiek pienācīgi piemērots.

3.8. Valda uzskats, ka obligātā prasība visiem EETS pakalpojumu sniedzējiem apkalpot visu veidu transportlīdzekļus un visus Eiropas ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas apgabalus ir pārmerīga. Lietderīgāk būtu, ja EETS pakalpojumu sniedzējiem būtu ļauts brīvi reaģēt uz klientu vajadzībām, nevis noteikts, ka tiem jāpiedāvā pilnīgs, bet dārgs pakalpojums.

⁽³⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu savstarpēju izmantojamību un informācijas par ceļu lietošanas maksu nesamaksāšanu pārrobežu apmaiņas veicināšanu Savienībā (pārstrādāta redakcija), COM(2017) 280 final.

⁽⁴⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu savstarpēju izmantojamību un informācijas par ceļu lietošanas maksu nesamaksāšanu pārrobežu apmaiņas veicināšanu Savienībā (pārstrādāta redakcija), COM(2017) 280 final.

3.9. Komisijas ierosinātās izmaiņas Savstarpējas izmantojamības direktīvā un EETS lēmumā radīs satiksmes dalībniekiem ietaupījumus 370 miljonu EUR apmērā (neto pašreizējā vērtība jeb NPV, 2016–2025). Lielākā daļa minēto ietaupījumu būs kravas pārvadājumu nozarē, kurā darbojas galvenokārt MVU. Autoceļu tīklu pārvaldītāji gūs gan ietaupījumus, kas radīsies, neiepērkot nevajadzīgas OBU (neto pašreizējā vērtība 48 miljonu EUR apmērā), gan ceļu lietotāju nodevu papildu ieņēmumus, kurus nodrošinās labāki pārrobežu iekasēšanas noteikumi (150 miljoni EUR gadā). Saistībā ar ienākšanu valstu tirgos samazināsies EETS pakalpojumu sniedzēju regulatīvais slogs (neto pašreizējā vērtība 10 miljonu EUR apmērā, paredzams, 12 EETS pakalpojumu sniedzējiem). Turklāt paplašināsies to tirgus, dodot papildu 700 miljonu EUR ieņēmumus gadā⁽⁵⁾.

4. Galvenie aspekti Komisijas priekšlikumā attiecībā uz Direktīvas 2004/52/EK pārstrādāšanu

4.1. Atbilstošu pārrobežu izpildi varētu īstenot šādi:

4.1.1. jāizveido vienkāršs automātisks mehānisms informācijas apmaiņai dalībvalstu starpā. Tiks īstenoti jauni mehānismi un juridiski nolīgumi, lai risinātu problēmu, proti, nesamaksāto nodevu pārrobežu iekasēšanu. Šāda informācija ļautu dalībvalstīm veikt turpmākas darbības gadījumos, kad autovadītāji, kuri nav attiecīgās valsts rezidenti, nemaksā ceļu lietotāju nodevu;

4.1.2. sistēma jāpiemēro visa veida transportlīdzekļiem un visa veida ceļu lietotāju nodevu elektroniskai iekasēšanai, tostarp ar video palīdzību.

4.2. Attiecībā uz izmantotajām tehnoloģijām un attieksmi pret mazas noslodzes transportlīdzekļiem galvenie priekšlikumi ir šādi:

4.2.1. direktīvas pielikumā iekļauj tehnoloģiju sarakstu. Tādējādi varēs ātrāk un efektīvāk reaģēt uz tehnisko progresu;

4.2.2. tehnoloģiju saraksts paliktu nemainīgs, un nākotnē to drīkstētu mainīt, tikai veicot rūpīgas pārbaudes, standartizācijas pasākumus utt.;

4.2.3. Komisija ierosina nošķirt EETS sistēmu lielas noslodzes transportlīdzekļiem un mazas noslodzes transportlīdzekļiem, lai tās varētu darboties neatkarīgi viena no otras;

4.2.4. paredz atbrīvojumu, kas ļauj EETS pakalpojumu sniedzējiem, kuri apkalpo mazas noslodzes transportlīdzekļus, piedāvāt klientiem OBU ierīces, kuras piemērotas izmantošanai ar DSRC.

4.3. EETS definīcijas tiks vienādotas, un tiek piedāvāti konkrēti precizējumi:

4.3.1. tiek precizēts, ka EETS nodrošina EETS pakalpojumu sniedzēji, nevis ceļu lietotāju nodevu iekasētāji. EETS pakalpojumu sniedzējiem tiks nodrošināta tāda pati piekļuve tirgum kā valsts ceļu lietotāju nodevu iekasēšanas pakalpojuma sniedzējiem. Tas palielinās patērētāju iespējas izvēlēties nodevu iekasēšanas pakalpojuma sniedzēju. Dalībvalstīm nebūs pienākuma līdz noteiktam laikam nodrošināt EETS ieviešanu;

4.3.2. transportlīdzeklī iebūvēta ierīce (OBU) var nebūt viena fiziska ierīce, bet var apvienot vairākas fiziski vai attālināti savienotas ierīces, tostarp mehāniskajā transportlīdzeklī jau uzstādītu aprīkojumu, piemēram, navigācijas sistēmas, kas pilda visas OBU funkcijas. Tā pati OBU ir jāpiemēro visām ceļu lietotāju nodevu sistēmām, turklāt papildus stacionārām OBU var izmantot arī pārnēsājamas ierīces, piemēram, viedtālruņus.

5. Iespējamie šķēršļi Komisijas priekšlikuma īstenošanai

5.1. Pārrobežu sadarbības nodrošināšanai varētu būt nepieciešams ievērojams administratīvais darbs, un tas varētu radīt būtiskas izmaksas, jo, ņemot vērā dažādo tehnoloģiju izmantošanu, valstu autoceļu nodevu iekasēšanas sistēmas atšķiras juridiskajos, tehniskajos un ar darbību saistītajos aspektos.

5.2. Komisijai vajadzētu apsvērt iespēju radīt finanšu mehānismu minēto grūtību pārvarēšanai. Nepieciešamo līdzekļu piešķiršana mudinātu dalībvalstis mainīt savas sistēmas, padarot tās savstarpēji izmantojamas ES līmenī.

5.3. Ir svarīgi gādāt par to, lai EETS pakalpojumi varētu attīstīties paralēli valstu pakalpojumiem, tomēr EETS pakalpojumu sniedzēji varētu saskarties ar diskriminējošu attieksmi no dalībvalstu vietējo iestāžu puses.

⁽⁵⁾ Komisijas dienestu darba dokuments "Ietekmes novērtējuma kopsavilkums" (SWD(2017) 191 final).

5.4. Ļoti svarīgi ir arī Eiropas Komisijas priekšlikuma sociālie aspekti. Eiropas Savienībā kravu autopārvadājumu nozarē darbojas galvenokārt MVU un mikrouzņēmumi, un ir paredzams, ka ietekme uz tiem būs pozitīva. Plašāka sabiedrība, iespējams, nebūs apmierināta ar to, ka piemērošanas joma tiek paplašināta, proti, ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēma tiek izmantota, lai no privātiem transportlīdzekļiem iekasētu maksu lielākā ceļu tīkla daļā, un tādā gadījumā risinājumi ir ļoti rūpīgi jāapsver.

5.5. Satiksmes dalībnieku izmaksas varētu samazināt, paātrinot ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmām izmantojamo tehnisko un IT risinājumu izpēti un izstrādi. Inovācijas veicināšana šajā jomā ir svarīgs aspekts, un Eiropas Komisijai vajadzētu tam pievērst galveno uzmanību.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 1999/62/EK par dažu infrastruktūru lietošanas maksas noteikšanu smagajiem kravas transportlīdzekļiem”

(COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD))

un “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz atsevišķiem noteikumiem par transporta nodokļiem groza Direktīvu 1999/62/EK par dažu infrastruktūru lietošanas maksas noteikšanu smagajiem kravas transportlīdzekļiem”

(COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS))

(2018/C 081/26)

Ziņotājs: **Alberto MAZZOLA**

Apspriešanās	Eiropadome, 12.6.2017. un 23.6.2017. Eiropas Parlaments, 15.6.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. un 113. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	2.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	121/2/6
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata: pozitīva ietekme cīņā pret ceļu infrastruktūras pasliktināšanos, satiksmes sastrēgumiem un piesārņojumu būtu tādas taisnīgas, pārredzamas, nediskriminējošas un nebirokrātiskas maksas ceļu sistēmas īstenošanai Eiropas Savienībā, kas ir samērīga ar ceļa izmantošanu un ārējām izmaksām, kuras rada kravas automobiļi, autobusi un automobiļi, kas nav sadrumstalota un ir saskaņā ar principiem “lietotājs maksā” un “piesārņotājs maksā”. Īstenojot turpmāk minētos nosacījumus, šo sistēmu varētu pakāpeniski attiecināt uz kravas transportlīdzekļiem un vieglajiem transportlīdzekļiem visā Eiropas transporta tīklā, sākot ar prioritāro.

1.2. EESK uzsver, ka svarīgi ir atjaunināt kopēju tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu vienotu piemērošanas jomu visiem ceļu lietotājiem, jo īpaši attiecībā uz tarifācijas sistēmu ES līmenī, kas pamatojas uz nobraukto attālumu un ir saistīta ar ES nozīmes ceļu infrastruktūras izmantošanu, piemēram, TEN-T ceļiem, autoceļiem un valsts nozīmes ceļiem ar būtisku starptautisko satiksmi.

1.3. Transporta nozarei ir būtiska nozīme ES mobilitātes un sociālekonomiskās attīstības nodrošināšanā, un EESK uzskata, ka, lai risinātu izaugsmes un ilgtspējas problēmas, ir jāoptimizē transporta infrastruktūras tīkls. Ieguldījumi infrastruktūrā ir ļoti svarīgi izaugsmes un nodarbinātības nodrošināšanā, jo infrastruktūras izdevumu palielināšanās par 1 % palielina rezultātu par 0,4 % tajā pašā gadā un 1,5 % pēc četriem gadiem ⁽¹⁾.

1.4. Komiteja pauž bažas, ka “lai gan transporta infrastruktūras vajadzības Eiropas līmenī tiek lēstas uz apmēram 130 miljardiem EUR gadā, vidējais ieguldījumu līmenis ES ir bijis krietni zemāks par 100 miljardiem EUR jau no paša krīzes sākuma” ⁽²⁾. Konstatēts, ka Eiropas Savienībā ir samazinājušies izdevumi par ceļu infrastruktūras uzturēšanu, neraugoties uz

⁽¹⁾ IMF, *World Economic Outlook*, 10.2014.

⁽²⁾ ITF (2015), *ITF Transport Outlook 2015*, OECD Publishing, Parīze.

jauno ES regulējumu Eiropas transporta tīkla attīstībai, kas tika pieņemts 2013. gada beigās⁽³⁾, un pasākumiem, kuriem atbalstu sniedz ES struktūrfondi⁽⁴⁾. Daudzgaļu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam būs grūti palielināt nepieciešamos resursus.

1.5. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai ieņēmumiem par ceļu infrastruktūras izmantošanu būtu šādi mērķi: ieņēmumi, kas attiecas uz infrastruktūras izmantošanu, sedz ceļu infrastruktūras būvniecības, attīstības, ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas, bet tie, kuri saistīti ar ārējām izmaksām, būtu jāparedz, lai mazinātu autotransporta negatīvo ietekmi un uzlabotu veiktspēju, ko nodrošina alternatīvās infrastruktūras, satiksmes pārvaldības inovatīvās sistēmas, automatizētā vadība, elektrifikācija, jo īpaši ātrās uzlādes punkti, un alternatīvās energoapgādes sistēmas.

1.6. EESK uzskata, ka šādi iegūti papildu ieņēmumi, kas Eiropas Komisijas (EK) izvēlētajā opcijā varētu veidot vairāk nekā 10 miljardus EUR gadā⁽⁵⁾, 20 miljardus – obligātas piemērošanas gadījumā uz visiem kravas transportlīdzekļiem un vēl vairāk, ja šī opcija tiktu paplašināta uz vieglajiem transportlīdzekļiem, varētu dot būtisku stimulu Eiropas transporta tīkla, tostarp arī tehnoloģisko komponentu, pabeigšanai un darbībai. Tomēr infrastruktūru finansēšanā publiskais ieguldījums joprojām ir būtisks un pārliecinošs.

1.7. EESK uzskata, ka *Eurovignette* tiesību aktu pārskatīšana ir iespēja veidot kopīgus, saskaņotus noteikumus, lai uzraudzītu un veicinātu šo noteikumu pareizu piemērošanu, izveidojot īpašu ES reģistru un apkopojot precīzu informāciju no dalībvalstīm.

1.8. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai iekšējais transporta tirgus praksē darbotos bez diskriminācijas, un aicina EK rīkoties, lai nekavējoties nodrošinātu ES tiesiskā regulējuma pilnīgu ievērošanu, jo īpaši, lai regulāriem lietotājiem un/vai valstu lietotājiem piemērotās maksas un atlaides neveidotu diskriminējošus elementus attiecībā pret neregulāriem lietotājiem un/vai lietotājiem no citām valstīm.

1.9. Nopietnas bažas EESK raisa arī klimata pārmaiņu ietekme un vides drošības un aizsardzības līmeņi, kā arī visi veselības un sociālās labklājības aspekti saistībā ar racionālu transporta izmantošanu: jau tika atzīmēts, ka "transporta jomā mērķis samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas par 60 % salīdzinājumā ar emisiju līmeni 1990. gadā joprojām ir ļoti drosmīgs, un tā sasniegšanā būs jāiegulda liels darbs"⁽⁶⁾.

1.10. EESK atkārtoti uzsver: principi "lietotājs maksā" un "piesārņotājs maksā" būtu jāpiemēro elastīgi, it sevišķi saistībā ar nomaļiem reģioniem un attālām lauku, kalnu un salu teritorijām, lai neradītu sekas, kas ir apgriezti proporcionālas izmaksām, un lai minētie principi arī turpmāk kalpotu par līdzekli, kas ietekmē ar transporta darbības organizāciju saistītu izvēli, vienlaikus nepieļaujot negodīgu konkurenci starp dažādiem transporta veidiem (TEN/582 COP21 secinājumu ietekme uz Eiropas transporta politiku).

1.11. EESK arī uzskata, ka divus gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā ir ļoti svarīgi pārskatīt tās ietekmi, īpaši attiecībā uz ieguvumiem no jaunām investīcijām, kā arī kravas pārvadājumu izmaksām, lai nepieļautu Eiropas rūpniecības globālās konkurētspējas pasliktināšanos.

1.12. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelta pasākumu pieņemamībai lietotājiem, patērētājiem un iedzīvotājiem kopumā saistībā ar jaunās nodevu sistēmas pārredzamību un skaidrību, lietotājiem radot – tostarp izmantojot daudzvalodu informatīvās norādes uz autoceļiem – tūlītēju pozitīvu un viennozīmīgu izpratni par gūto ieņēmumu mērķi, to taisnīgu sadalījumu un izmantošanu, kā arī par pārmērīga nodevu sloga un dubultas uzlikšanas neesamību, un izmantojot divus summārus rādītājus par ceļu kvalitāti, sastrēgumu līmeni un emisiju ietaupījumu uz infrastruktūras kilometru.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regula (ES) Nr. 1315/2013 par Savienības pamatnostādņēm Eiropas transporta tīkla attīstībai un ar ko atceļ Lēmumu Nr. 661/2010/ES (OV L 348, 20.12.2013., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ 2014.–2015. gadā kopējie ieguldījumi, ko 28 dalībvalstis veikušas ES iestādes TEN-T pamattīkla un visaptverošā tīkla infrastruktūrā no saviem finanšu avotiem (t. i., TEN-T/EISI, ERAF/Kohēzijas fonda un EIB aizdevumiem), sasniedza 30,67 miljardus EUR.

⁽⁵⁾ *Eurovignette* direktīvas ietekmes novērtējums.

⁽⁶⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp.

1.13. EESK uzskata, ka ieņēmumu, kas gūti, piemērojot jaunus noteikumus, novirzīšana ieguldījumiem transporta nozarē saskaņā ar iepriekš norādīto sadalījumu varētu radīt papildu nodarbinātību vairāk nekā pusmiljonam darbinieku.

1.14. EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu uzraudzīt un izvērst instrumentus pareizai un vienveidīgai jauno noteikumu piemērošanai, tostarp veikt ar faktiem pamatotas periodiskas pārbaudes attiecībā uz ārējo izmaksu vērtībām un faktisko atbilstību starp pieņemtajām tarifu sistēmām un faktiskajām transportlīdzekļu emisijām, kura patlaban nav labvēlīga transportlīdzekļiem ar viszemākajām emisijām, un sagatavot detalizētu ikgadēju progresa ziņojumu par grozītās direktīvas piemērošanu, ko nosūtītu Eiropas Parlamentam un Padomei, Reģionu komitejai, kā arī pašai EESK.

2. Ievads

2.1. Transports ir viens no būtiskajiem Eiropas vienotās telpas pilāriem un tiešā veidā ļauj īstenot pārvietošanās/aprītes brīvību attiecībā uz iedzīvotājiem, darbiniekiem, precēm un pakalpojumiem visā Eiropas Savienībā – transporta tīklu efektivitātei un kvalitātei ir tieša ietekme uz ilgtspējīgu attīstību, dzīves un darba kvalitāti un Eiropas konkurētspēju.

2.2. ES autotransporta ekonomikas nozare ar 344 000 pasažieru autopārvadājumu uzņēmumiem un vairāk nekā 560 000 preču autopārvadājumu uzņēmumiem nodrošina 5 miljonus tiešo darbvieta un veido aptuveni 2 % no Eiropas Savienības IKP ⁽⁷⁾, sniedzot svarīgu ieguldījumu izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā ES, un tāpēc tai ir vajadzīga proaktīva politika.

2.3. Transports ir galvenais gaisa piesārņojuma cēlonis, un patlaban tas rada ceturto daļu no Eiropas siltumnīcefekta gāzu emisijām; attiecīgi – kravas automobiļi un autobusi rada ceturto daļu emisiju no kopējām autotransporta radītajām emisijām, kas procentuāli laikā no 2010. līdz 2030. gadam palielināsies par aptuveni 10 % (ES 2016. gada atsaucēs scenārijs: enerģētikas, transporta un siltumnīcefekta gāzu emisijas – tendences līdz 2050. gadam). Veicot pirmo soli šajā virzienā, EK uzmanību koncentrēja uz diviem priekšlikumiem: viens saistīts ar šādu transportlīdzekļu sertifikāciju attiecībā uz oglekļa dioksīda emisijām un degvielas patēriņu un otrs – ar sertificēto datu monitoringu un ziņošanu.

2.4. Pieņemtajā stratēģijā, par kuru EESK jau ir paudusi savu nostāju ⁽⁸⁾, ir ietverts ceļvedis uz zemu emisiju mobilitāti, kas dos impulsu šai pārejai, ņemot vērā arī mērķus attiecībā uz klimata pārmaiņām, kuri noteikti Parīzes nolīgumā.

2.5. Stratēģijai ir trīs mērķi: nodrošināt efektīvāku transporta sistēmu, veicināt alternatīvos mazoglekļa energoresursus transporta nozarē un veicināt zemu/nulles emisiju transportlīdzekļus.

2.6. Piemērošanas joma galvenokārt attiecas uz autotransportu, kas rada vairāk nekā 70 % transporta izcelsmes siltumnīcefekta gāzu emisiju un lielu daļu no gaisa piesārņojuma, bet arī citām transporta nozarēm ir pienākums sniegt savu ieguldījumu.

2.7. Lai nodrošinātu energoresursu izmaksu un emisiju ziņā visefektīvāko transportu, svarīgi ir paredzēt pareizus cenu signālus un ņemt vērā papildu sekas: šajā sakarā EK plāno ieviest ceļu nodevu sistēmas, pamatojoties uz faktisko nobraukto ceļa attālumu kilometros, lai labāk atspoguļotu principus “piesārņotājs maksā” un “lietotājs maksā”.

2.8. Izmantojot minēto principu plašāku piemērošanu, tiek risinātas četras problēmas; risinājums ir rodams principā “taisnīgas un efektīvas cenas par ceļu lietošanu”:

— autotransporta nozare ir atbildīga par 17 % Eiropas Savienības CO₂ emisiju, un zemu un nulles emisiju transportlīdzekļu izmantošana ir nepietiekama, lai sasniegtu 2030. gada mērķus klimata un enerģētikas jomā,

⁽⁷⁾ EU Transport in Figures, Eiropas Komisija, 2016, Eurostat datubāze.

⁽⁸⁾ OV C 383, 17.11.2015, 84. lpp.

- pazeminās ES ceļu kvalitāte, ko rada ieguldījumu sarukums infrastruktūrā un nepietiekamā uzturēšana, neņemot vērā ekonomisko ietekmi ilgtermiņā,
- dažas dalībvalstis ir ieviesušas pagaidu maksas (uzlīmes), kas diskriminē neregulārus ārvalstu pārvadātājus,
- gaisa piesārņojums un sastrēgumi, ko izraisa autotransportlīdzekļi, sabiedrībai rada ievērojamas izmaksas.

2.9. **Ekonomiskās ietekmes** analīzes atklāj būtiskas atšķirības starp izmaksu pieaugumu transporta lietotājiem, iestādēm un struktūrām, kas nodarbojas ar pārvadājumiem; šīs atšķirības kompensē lielāki ieņēmumi un sastrēgumu un citu seku radīto izmaksu samazinājums. Vienlaikus ir norādīts, ka, ņemot vērā lielākas izmaksas, ir iespējama negatīva ietekme uz sadalījumu un MVU ⁽⁹⁾.

2.10. Digitālās tehnoloģijas var palielināt transporta drošību, efektivitāti un iekļautību, nodrošinot nepārtrauktu mobilitāti “no durvīm līdz durvīm”, integrētu loģistiku un pievienotās vērtības pakalpojumus ar viedām transporta sistēmām visu transporta veidu kategorijās kā multimodāla Eiropas transporta tīkla attīstības neatņemamu sastāvdaļu.

2.11. Darbībām, kas izstrādātas Eiropas līmenī saistībā ar zemas emisijas transportu, var būt nozīmīga **ietekme uz reģionu teritorijām**, kuras šķērso transporta infrastruktūra, ar tiešu ietekmi uz enerģētikas, teritoriālās, vides un transporta plānošanu un ar svarīgu nozīmi ekonomikas un nodarbinātības jomā.

2.12. Lai šie **pasākumi būtu pieņemami lietotājiem, patērētājiem** un iedzīvotājiem kopumā, vēl ir daudz darāmā attiecībā uz pārredzamību un skaidrību zemas emisijas un nulles emisijas transportlīdzekļu tirgus izveides nolūkā: ir jāstrādā pie patērētāju informētības uzlabošanas, izmantojot automobiļu marķējumu, un šajā ziņā jāsniedz atbalsts, piemērojot noteikumus par publisko iepirkumu. Vienlaikus ir jārikojas, lai nodrošinātu jaunās nodevu sistēmas pārredzamību, radot lietotājiem tūlītēju pozitīvu un skaidru izpratni par gūto ieņēmumu mērķi un taisnīgu sadalījumu, kā arī par to, ka maksājamās summas nav pārmērīgas un nenotiek nodevu dubulta uzlikšana.

3. EK priekšlikumu kopsavilkums

3.1. Saskaņā ar EK priekšlikumu maksas noteikšana attiecas uz ceļu infrastruktūru un tā ir proporcionāla nobrauktajam attālumam (izņemot jebkāda veida fiksētas likmes cenu noteikšanas sistēmas, kas, piemēram, pašlaik ir paredzētas arī dažās ES valstīs). Maksas noteikšana aptver visu veidu transportlīdzekļus – ne tikai smagos preču pārvadāšanas transportlīdzekļus, bet arī tālo un vietējo maršrutu autobusus, mikroautobusus un vieglos automobiļus – un tādējādi gan preču, gan arī pasažieru pārvadāšanu, un paredz nodevu modulēšanu atbilstoši iespējamam piesārņojumam un infrastruktūras noslogojumam. Regulatīvās izmaiņas attiecas konkrēti uz:

- noteikumiem par ceļu nodevām un lietošanas maksu visiem transportlīdzekļiem un ne tikai tiem, kas sver vairāk nekā 3,5 tonnas; direktīvas noteikumu atjaunināšanu un tās darbības jomas paplašināšanu uz visiem smagajiem un vieglajiem transportlīdzekļiem no 2020. gada 1. janvāra, atbrīvojumu atcelšanu, ārējo izmaksu maksimālajām vērtībām un prasību vienkāršošanu attiecībā uz to uzlikšanu,
- smagajiem transportlīdzekļiem noteiktu, ar laiku saistītu maksas likmju pakāpenisku likvidēšanu līdz 2023. gada 31. decembrim, bet vieglajiem transportlīdzekļiem – līdz 2027. gada 31. decembrim, un jaunas braucieni maksas noteikšanas sistēmas ieviešanu, izmantojot metodoloģiju, lai aprēķinātu un novērtētu izmaksas, kas ir tarifu noteikšanas pamatā,
- maksas modulēšanu par infrastruktūras lietošanu, pamatojoties uz CO₂ emisijām, attiecībā uz smagajiem transportlīdzekļiem un, sākot no 2022. gada 1. janvāra, pakāpenisku atteikšanos no esošās nodevu modulēšanas, kuras pamatā ir Euro emisiju klases,

⁽⁹⁾ Support Study for the Impact Assessment Accompanying the Revision of the Eurovignette Directive (1999/62/EC) – Study contract No. MOVE/A3/119-2013 – 5.2017.

- papildu pasākumiem attiecībā uz vieglajiem transportlīdzekļiem saistībā ar starppilsētu sastrēgumiem, piesārņojuma emisijām un CO₂ emisijām, ko rada visu transportlīdzekļu veidi,
- prasību par obligātu nodevu uzlikšanu smagajiem transportlīdzekļiem par ārējām izmaksām vismaz vienā tīkla daļā no 2021. gada 1. janvāra.

3.2. Saskaņā ar principiem “piesārņotājs maksā” un “lietotājs maksā” Direktīvas 1999/62/EK piemērošanas jomas paplašināšanai vajadzētu dot ieguldījumu, lai samazinātu konkurences izkropļojumus, ko rada pašreizējais uz vietējo un tālo maršrutu autobusiem attiecinātais atbrīvojums no maksas par infrastruktūras izmantošanu.

3.3. Papildu priekšlikums paredz izmaiņas, lai pakāpeniski līdz nullei samazinātu minimālos nodevu līmeņus smagajiem transportlīdzekļiem par kravu pārvadāšanu pa autoceļiem; tās būtu jāievieš piecos posmos (uz katru no tiem attiecas 20 % no pašreizējām minimālajām likmēm) piecu secīgu gadu laikā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK uzskata: pozitīva ietekme cīņā pret ceļu infrastruktūras pasliktināšanos, satiksmes sastrēgumiem un piesārņojumu būtu tādas taisnīgas, pārredzamas, nediskriminējošas un nebirokrātiskas maksas ceļu sistēmas īstenošanai Eiropas Savienībā, kas ir samērīga ar ceļa izmantošanu un ārējām izmaksām, kuras var zinātniski pierādīt un ko rada kravas automobiļi, autobusi un automobiļi, kas nav sadrumstalota, bet ņem vērā ārējo izmaksu maksimālo ieskaitāmo summu un kas ir saskaņā ar principiem “lietotājs maksā” un “piesārņotājs maksā”.

4.2. EESK uzsver, ka svarīgi ir atkārtoti izvērtēt, mainīt un pastiprināt ES noteikumu vienotu piemērošanu nolūkā izveidot kopēju tiesisko regulējumu, kas nodrošina vienlīdzīgus apstākļus visiem satiksmes dalībniekiem autotransporta nozarē. Direktīva kā likumdošanas instruments pieļauj pietiekami daudz brīvības atšķirīgām piemērošanas metodēm, un EESK uzskata, ka pēc izpildes pārbaudes pēc trim gadiem ir jāapsver iespēja atgriezties pie vairāk saistošiem tiesību instrumentiem, kas nodrošinātu vienotu piemērošanu.

4.3. EESK stingri iesaka, ka kopējai maksas noteikšanas sistēmai jābūt skaidrai, pārredzamai, vienkāršai, pārbaudāmai un izskaidrotai viegli saprotamos jēdzienos, un jānodrošina, lai maksājumu apliecinošos čekus varētu saņemt gan elektroniski, gan papīra izdrukā no kases automātiem uz autoceļiem, lai panāktu, ka sabiedrība labāk pieņemtu ieguldījumu, ko katrs lietotājs sniedz ES labklājībā.

4.4. Turpmāka noteikumu saskaņošana un kopēja tiesiskā regulējuma izveidošana ES līmenī attiecībā uz sistēmu ceļu maksas noteikšanai par tādu ES nozīmes ceļu infrastruktūras izmantošanu kā TEN-T ceļi, autoceļi un valsts nozīmes ceļi ar būtisku starptautisko satiksmi ir svarīga, lai īstenotu patiesi vienotu ES autopārvadājumu tirgu, kurā nav diskriminācijas un konkurences kropļojumu.

4.5. Maksas noteikšanas sistēmu ietekme uz centrālajiem un tālākiem reģioniem atšķiras: centrālos reģionus ar lielu satiksmes intensitāti daudz vairāk nekā tālākos reģionus skar negatīva ietekme, savukārt tālākie reģioni iekasē daudz mazākas nodokļu kompensācijas saistībā ar ietekmi uz vidi un infrastruktūru finansēšanu nekā centrālie reģioni. EESK uzskata, ka strukturālajiem un vides fondiem, kā arī EIB būtu jārikojas, lai nodrošinātu līdzsvarotu attīstību.

4.6. Maksājumu sistēmu saskaņošanas trūkums neatkarīgi no tā, vai tās būtu uzlīmes (*vignette*) vai ceļa nodevas, ir saistīts ar dažādām iekasēšanas tehnoloģijām, ko paredz atšķirīgi ceļu maksas noteikšanas sistēmu modeļi, kas bieži vien nav savietojami, radot papildu administratīvo slogu un papildu izmaksas transporta un loģistikas uzņēmumiem. Tādēļ pieaug pieprasījums pēc inovatīva autotransporta un jaunas un viedas infrastruktūras, tostarp automatizētas vadības izvēršanas un jaunu degvielu izplatīšanas, kā arī esošo tīklu pienācīgas uzturēšanas, lai tie spētu laist cauri plūsmas.

4.7. EESK uzskata, ka ir jāveic atbilstīgi ieguldījumi esošajā un nākotnes infrastruktūrā, lai panāktu valstu transporta tīklu labāku funkcionālo savstarpējo izmantojamību – pat izmantojot satelīttehnoloģijas – un sekmētu to pieejamību visā vienotajā tirgū, veicinot viedās loģistikas⁽¹⁰⁾ un IKT risinājumu labāku piemērošanu ar mērķi uzlabot ceļu satiksmes drošību un palielināt vispārējo sistēmas efektivitāti, plašāk izmantojot viedā transporta sistēmas, kā arī nodrošināt efektīvākus un labāk savienotus, modernus un ilgtspējīgus autotransporta tīklus visā Eiropā. Jāvelta pūles, lai, sākot no 2019. gada, transportlīdzekļos iebūvētu vienīgi tādas ierīces (*on-board units*), kas būtu sadarbspējīgas ES mērogā (sk. Transporta digitalizācijas stratēģiju).

4.8. Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā ieguldījumu trūkumu transporta infrastruktūrā un nepietiekamos līdzekļus tās uzturēšanai, ir būtiski piemērot principus “lietotājs maksā” un “piesārņotājs maksā” nolūkā finansēt ceļu infrastruktūru, ievērojot nosacījumu, ka:

- kompensācija, kas rodas, uzliekot nodevas par infrastruktūras lietošanu, ir obligāti jānovirza pašas ceļu infrastruktūras mērķim, savukārt
- kompensācijas maksājumi, kas izriet no maksas par ārējām izmaksām, būtu jānovirza autotransporta radītās negatīvās ietekmes mazināšanai, tostarp alternatīvas infrastruktūras būvniecībai, alternatīvās degvielas ieviešanai, alternatīvām vadības sistēmām, transporta veidiem un alternatīviem energoresursiem un Eiropas transporta tīkla atbalstam, tādēļ
- ir attiecīgi jāgroza direktīvas 9. pants.

4.9. EESK uzskata, ka īpaši svarīgi ir veikt ieguldījumus, lai samazinātu CO₂ emisiju līmeni, ko rada autotransports (sk. 2.12. punktu) un kas būtiski ietekmē vides kvalitāti un palielina ārējās izmaksas 1,8–2,4 % apmērā no IKP, un aicina izmantot integrētu pieeju CO₂ emisiju samazināšanai: emisiju ierobežojumu noteikšana attiecībā uz jauniem smagajiem transportlīdzekļiem, kas laisti ES transportlīdzekļu tirgū, ir efektīvāks instruments emisiju samazināšanai, salīdzinot ar maksas noteikšanu, bet ar to nepietiek, lai sasniegtu noteiktos mērķus.

4.10. Ņemot vērā satiksmes sastrēgumu problēmas noturību gan pilsētās, gan ārpus tām, būtu jāizmanto ES finansiālais atbalsts modernām satiksmes pārvaldības sistēmām un efektīviem satelītloģistikas procesiem, lai novērstu papildu izmaksas, kas jau pašlaik gulstas uz lietotājiem. Ieguvumi, ko sniegs minēto pasākumu brīvprātīga pieņemšana, jebkurā gadījumā ļautu tieši finansēt alternatīvus risinājumus ar neitrālu ietekmi.

4.11. Lai ievērotu un sasniegtu minēto mērķi attiecībā arī uz principiem “lietotājs maksā” un “piesārņotājs maksā”, ir jāveicina sabiedriskais transports un jānosaka ceļu nodevas.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK atbalsta mērķi par Eiropas ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmu, kas paredz “transportlīdzeklī uzstādītu sadarbspējīgu ierīci ar vienu līgumu un vienu rēķinu” visā ES. Tas ļautu izveidot vienotu tirgu un nodrošināt to, ka komerciālo autopārvadājumu operatoriem ir tikai viens piegādātājs, viens līgums un viens rēķins.

5.2. Brennera automaģistrāles pieredze ceļa nodevu palielināšanā saskaņā ar principiem un ierobežojumiem, kas noteikti direktīvā, lai īstenotu alternatīvus infrastruktūras veidus, ir izrādījies noderīga, un to ir pieņēmuši vietējie iedzīvotāji. EESK tāpēc pozitīvi vērtē iespēju, ka šādu pieeju varētu izmantot arī citās sensitīvās teritorijās.

5.3. EESK vērtējumā atlaižu režīmi, kas 7. pantā noteikti smagajiem transportlīdzekļiem, pēc ilgām diskusijām un analīzes, šķiet taisnīgi un nediskriminējoši, un tos varētu attiecināt arī uz vieglajiem transportlīdzekļiem, samazinot pašreizējās atšķirības starp neregulāriem lietotājiem un/vai lietotājiem no citām valstīm un regulāriem lietotājiem un/vai konkrētās valstīs reģistrētiem lietotājiem. Tāpēc vajadzētu atbilstīgi grozīt 7. pantu.

5.4. Salīdzinot maksu par ar ārējām izmaksām attiecībā uz dažu kategoriju transportlīdzekļiem, piemēram, Euro V un Euro VI kravas automobiļiem, konstatējams, ka mazāk piesārņojošiem transportlīdzekļiem tiek piemērots ievērojams sods, kam EESK ieskatā nav pamatojuma. EESK aicina pārskatīt maksas saistībā ar ārējām izmaksām, kas norādītas direktīvas pielikumos, par labu transportlīdzekļiem ar zemākām emisijām. Attiecībā uz nulles emisijas transportlīdzekļiem būtu jārod iespēja uz laiku samazināt ceļa nodevas par infrastruktūras izmantošanu.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 766 final.

5.5. EESK aicina Eiropas Komisiju regulāri atjaunināt ceļa nodevu **zinātnisko** novērtējumu, ietverot vietējos apstākļus un ņemot vērā vietējās īpatnības, bet novēršot diskrimināciju, kas nav zinātniski pamatota.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropa kustībā. Programma sociāli taisnīgai pārejai uz tīru, konkurētspējīgu un savienotu mobilitāti visiem””

(COM(2017) 283 final)

(2018/C 081/27)

Ziņotājs: **Ulrich SAMM**

Līdzziņotājs: **Brian CURTIS**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	LESD 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	2.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	111/0/0
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Mobilitātes programma, kas izklāstīta Komisijas paziņojumā “Eiropa kustībā” (COM(2017) 283 final) (teksta turpinājumā “paziņojums”) atspoguļo Eiropas ieceri raiti virzīties uz to, lai līdz 2025. gadam ieviestu tīru, konkurētspējīgu un savienotu mobilitātes sistēmu, kas iekļauj visus transporta veidus un kas aptver visu Savienību. Eiropas autotransports, kas ir minētā paziņojuma uzmanības centrā, balstās uz sektoru, kas ir pasaules līderis preču ražošanā un pakalpojumu sniegšanā. Šajā sektorā ražošanas jomā ir nodarbināti 11 % no visiem darba ņēmējiem, kas Eiropas Savienībā nodarbināti ražošanā, un tā rada 7 % no Eiropas Savienības IKP.

1.2. Paziņojumā norādīts uz saikni ar tādām visaptverošām prioritātēm kā Enerģētikas savienība, digitālais vienotais tirgus un Investīciju plāns Eiropai. Īpaši jāatzīmē, ka ar paziņojumu tiek mēģināts atrisināt vēl vērojamas vienotā transporta tirgus problēmas, saglabājot līdzsvarotu skatījumu gan uz cilvēktiesībām un darba ņēmēju tiesībām, gan uz ekoloģiskajiem aspektiem.

1.3. Lai **Eiropas vienotā transporta telpa** funkcionētu labi, ir vajadzīgs atbilstošs tiesiskais regulējums. EESK uzskata, ka ierosinātie tiesību normu grozījumi, kas attiecas uz profesionālās darbības veikšanas nosacījumiem, tirgus pieejamība (tostarp kabotāžu) un darba apstākļiem (piemēram, braukšanas un atpūtas laiku), kā arī konkrētie noteikumi par darba ņēmēju norīkošanu darbā autotransporta nozarē lielākoties nespēj efektīvi novērst problēmas, kuru risināšanai tie paredzēti. Konkrētie priekšlikumi šo problēmu risināšanai sīkāk tiek analizēti atsevišķos Komitejas atzinumos. EESK uzsver, ka steidzami jārod piemēroti un patiešām īstenojami risinājumi, jo iekšējā tirgus netraucēta darbība nav iedomājama bez atbilstoša tiesiskā regulējuma. Šajā saistībā EESK norāda: cerams, ka turpmākajos priekšlikumos, kas saistīti ar kombinētiem pārvadājumiem, tiks risināti arī tirgus pieejamības jautājumi.

1.4. Radikālus sauszemes transporta tehnikas uzlabojumus, visticamāk, nodrošinās **digitalizācija** un automatizācija. Šīs tehnoloģijas piedāvā plašu klāstu ar jaunām iespējām gan patērētājiem, gan uzņēmumiem, kas izmantotos pakalpojumus un visa veida iekārtas vēlas redzēt kvalitatīvākas, ērtākas, elastīgākas, cenas ziņā pieņemamas un drošas. EESK atzīmē, ka šī jaunā tehnika spēj paaugstināt transporta tirgus efektivitāti, kā arī sniegt analītiskus datus, kas palīdz kontrolēt un panākt spēkā esošos tiesību aktu izpildi un nodrošināt cilvēktiesību un sociālo tiesību ievērošanu.

1.5. Automatizēta autovadišana tagad varētu izraisīt radikālas pārmaiņas, kas var ne tikai nodrošināt jaunus pakalpojumus un uzņēmējdarbības iespējas, bet arī ievērojami uzlabot transportlīdzekļu aktīvo drošību un būtiski samazināt bojā gājušo skaitu. EESK mudina Komisiju turpināt projektu **Vision Zero by 2050**, jo tā mērķis mūsu sabiedrībai un visiem iedzīvotājiem ir ārkārtīgi svarīgs.

1.6. EESK stingri atbalsta Komisijas priekšlikumu uzlabot patlaban vājo savietojamību starp pašreizējām dažādu dalībvalstu **elektroniskajām ceļu nodevu sistēmām** un izveidot kopēju savietojamības satvaru. EESK arī uzskata: ja tiktu ieviesta elastīga, taisnīga, pārredzama un nediskriminējoša autoceļu lietošanas nodevu sistēma, kas atbilstu principiem "lietotājs maksā" un "piesārņotājs maksā", tai būtu pozitīva ietekme, bet ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta gūto ieņēmumu mērķiezīmēšana. Visu līdzekļu mērķiezīmēšana varētu nodrošināt, ka Eiropā tiek radīti 500 000 jaunu darbvieta.

1.7. EESK norāda, ka paredzētais autotransporta radīto **emisiju samazinājums** (13 %), ko iecerēts panākt ar šo pasākumu kopumu, atšķiras no emisiju samazinājuma par 18–19 %, kuri transporta nozarē būtu jānodrošina, lai varētu sasniegt 2030. gada mērķus klimata un enerģētikas jomā. Šo starpību varēs samazināt vienīgi tad, ja dalībvalstis vēltīs lielas pūles, lai veicinātu "tīra" autotransporta iniciatīvas.

1.8. EESK uzsver, ka tīras elektroenerģijas ražošana ir neatņemams priekšnosacījums, lai **elektrotransportlīdzekļi** gūtu panākumus plaša patēriņa tirgū. Neatkarīgi no elektroenerģijas avota elektrotransportlīdzekļi var sekmēt gaisa piesārņojuma samazināšanu attiecīgajā vietā, taču globālos ES mērķus attiecībā uz siltumnīcefekta gāzes emisijas samazināšanu var sasniegt tikai ar tīras elektroenerģijas ražošanas politiku.

1.9. Patērētāju uzticēšanās autobūves nozarei un tiesiskajam regulējumam nesen tika ievērojami iedragāta. Uzticēšanās ir jāatjauno, ieviešot reālus **emisiju standartus** un piemērotas pārbaudes procedūras, un Komiteja pauž nožēlu par to, ka Komisijas ierosme Eiropas Savienībā izveidot neatkarīgu pārraudzības iestādi, kuras pārziņā būtu transportlīdzekļu radīto emisiju pārbaudīšana, 2017. gada sākumā netika atbalstīta, jo dažām dalībvalstīm bija iebildumi.

1.10. Eiropā jāizvirza skaidri un vērienīgi mērķi attiecībā uz tīras enerģijas darbinātiem transportlīdzekļiem, lai stimulētu ražotājus vairāk pūļu vēltīt tādās jomās kā **pētniecība**, ieviešana tirgū un ražošana. Tehniskos ierobežojumus, kas joprojām kavē alternatīvu vilces sistēmu ātrāku ieviešanu, var pārvarēt tikai ar koncentrētu pētniecības programmu (nākamajā pamatprogrammā), kas aptver visu spektru, proti, fundamentālos pētījumus, inovāciju un ieviešanu tirgū.

1.11. Komiteja vēlētos, lai vairāk tiktu atzīts, cik svarīgi ir atbalstīt kravu novirzīšanu uz citiem transporta veidiem ar papildu stimuliem, kas veicinātu sabiedrisko transportu un kravu novirzīšanu no autoceļiem uz dzelzceļu. Vispārējā stratēģija var palīdzēt autotransporta dekarbonizācijā, taču ne vienmēr atrisinās sastrēgumu un piesārņojuma problēmu, jo īpaši tādēļ, ka paredzams, ka pieprasījums pēc autotransporta pieaugs arī turpmāk.

2. Ievads

2.1. Paziņojums ir pirmais nozīmīgais mobilitātei veltītā dokumentu kopuma posms, un pārējie priekšlikumi tiks publicēti vēlāk šajā gadā. Minētajā paziņojumā ir izveidots konkrēto priekšlikumu politiskais satvars, paredzēti atbalsta pasākumi, piemēram, ceļa nodevu iekasēšana (un tai nepieciešamā infrastruktūra), alternatīvas degvielas izmantošana un savienojamība, labākas informācijas sniegšana patērētājiem, spēcīgāks iekšējais tirgus un uzlaboti darba apstākļi kravas autopāravadājumu nozarē, un ierosināti pasākumi, ar kuriem likt pamatus sadarbīgai, savienotai un automatizētai mobilitātei. Faktiski Komisijas priekšlikums galvenokārt attiecas uz autotransporta nozari.

2.2. Paziņojumā norādīts arī uz saikni ar visaptverošām prioritātēm, kas sekmē tā mērķu sasniegšanu, proti, uz Enerģētikas savienību (transporta nozares energoefektivitāti un dekarbonizāciju, tostarp mazoglekļa degvielu ieviešanu un elektromobilitātes veicināšanu), digitālo vienoto tirgu, nodarbinātību, izaugsmes un ieguldījumu programmu un Investīciju plānu Eiropai, un ir izvirzīts mērķis panākt lielāku taisnīgumu un stiprināt sociālo dimensiju, kura izklāstīta Eiropas sociālo tiesību pilārā. Īpaši jāatzīmē, ka ar paziņojumu tiek mēģināts atrisināt vēl vērojamas vienotā transporta tirgus problēmas, saglabājot līdzsvarotu skatījumu gan uz cilvēktiesībām un darba ņēmēju tiesībām, gan uz ekoloģiskajiem aspektiem. Jānorāda gan, ka dažas pretrunas vēl saglabājas.

2.3. Mobilitātes programma atspoguļo Eiropas ieceri raiti virzīties uz to, lai līdz 2025. gadam ieviestu tīru, konkurētspējīgu un savienotu, visus transporta veidus iekļaujošu mobilitātes sistēmu, kas aptvertu visu Savienību un to savienotu ar kaimiņvalstīm un citām pasaules daļām. Šā ļoti vērienīgā mērķa sasniegšana atkarīga gan no sektora, kas ir pasaules līderis preču ražošanā un pakalpojumu sniegšanā, gan no spēcīgas un efektīvas dalībvalstu politiskās gribas.

2.4. Jāapzinās, ka ES valstu nodokļu ieņēmumi no autotransporta sektora ir vairāk nekā 500 miljardi euro. Šajā sektorā ražošanas jomā ir nodarbināti 11 % no visiem darba ņēmējiem, kas Eiropas Savienībā nodarbināti ražošanā, un tā rada 7 % no Eiropas Savienības IKP un nodrošina tirdzniecības bilances pārpalikumu 90 miljardu euro apmērā. Tas ir tik ietekmīgs un svarīgs sektors, ka progress daudzās jomās, ko regulē ES tiesību akti, un uzlabojumu panākšana ir lēna, jo vairākas dalībvalstis uzskata, ka sektoram ir šajās valstīs stratēģiska nozīme. Lai vienotos par pārmaiņām (piemēram, tirgus liberalizāciju un autoceļu nodevām), kas varētu ietekmēt valstu sistēmas un prioritātes, un lai šīs pārmaiņas īstenotu, bieži ir vajadzīgs daudz laika.

2.5. Eiropas Savienība nesāk tukšā vietā. Iekšējā tirgus izveide un ilgtspējas mērķi ir devuši būtiskus rezultātus. EESK jau daudzkārt ir paudusi savu viedokli, piemēram, atzinumos par Eiropas vienoto transporta telpu kā brīva iekšējā tirgus stūrakmeni⁽¹⁾, par multimodāliem ceļojumiem⁽²⁾ vai par starptautisko kravu autopārvadājumu iekšējo tirgu⁽³⁾. Liela nozīme ir ES transporta politikas ilgtspējīgai attīstībai⁽⁴⁾, it īpaši transporta dekarbonizācijai⁽⁵⁾ un COP21 secinājumu ietekmei uz Eiropas transporta politiku⁽⁶⁾. EESK atzinumos aplūkota arī digitalizācijas un robotizācijas ietekme uz ES politikas veidošanu⁽⁷⁾ un sadarbīgo intelektisko transporta sistēmu perspektīvas⁽⁸⁾, jo tie būs arvien svarīgāki ES transporta politikas elementi.

2.6. Tomēr vēl ir daudz darāmā. Ar mobilitātes programmu ir jāpaver ceļš uz tādu Eiropas transporta sistēmu, kas spēj tikt galā ar nozīmīgākajiem pārbaudījumiem, kuri saistīti ar digitalizāciju un ietekmi uz vidi.

3. Digitalizācija

3.1. Digitalizācija un automatizācija, kuras pamatā ir ātrdarbīgs un stabils internets, piedāvā plašu klāstu ar jaunām iespējām gan patērētājiem, gan uzņēmumiem, kas izmantotos pakalpojumus un visa veida iekārtas vēlas redzēt kvalitatīvākas, ērtākas, elastīgākas, cenas ziņā pieņemamas un drošas. Digitalizācija un automatizācija arī nodrošina jaunas efektīvas tehnoloģijas, kas ļauj veikt spēkā esošo tiesību aktu analīzi un kontroli, panākt to izpildi un aizsargāt cilvēktiesības un sociālās tiesības. Radikālus sauszemes transporta tehnikas uzlabojumus, visticamāk, nodrošinās digitalizācija. Par vienu no vispārējiem mērķiem ir jāizvirza sistēmu saskaņošana, vai arī jārod tehniski risinājumi, kā sistēmām darboties pāri robežām; lai iekšējais tirgus varētu netraucēti funkcionēt, šis aspekts ir ļoti svarīgs. Kā piemēru šeit var minēt viedo tahogrāfu ieviešanu, kas paredzēta drīzumā. Taču ierosinātajai esošo transportlīdzekļu pielāgošanai atvēlēts 15 gadus ilgs pārejas periods. Tas būtu būtiski jāsaīsina.

3.2. ES stratēģija par **sadarbīgu, satīklotu un automatizētu pārvietošanos** (C-ITS) un tās īstenošana ir pirmie soļi ceļā uz transportlīdzekļu automatizētu vadīšanu (sk. arī TEN/621). Transportlīdzekļu savstarpējā **savienojamība** un to savienojamība ar fiksētu infrastruktūru ir galvenā īpašība, kas būs vajadzīga, lai varētu izmantot visas digitālo tehnoloģiju iespējas. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē stratēģiskos mērķus, kas jāsasniedz līdz 2025. gadam un kas izvirzīti nesen publicētajā paziņojumā "Eiropas Gigabitu sabiedrība"⁽⁹⁾. Paziņojumā nosaka grafiku, kādā jāizveido Eiropas augstas veiktspējas platjoslas infrastruktūra, kas ļautu nodrošināt nepārtrauktu 5G pārklājumu un ļoti augstas veiktspējas interneta savienojumu gar visām sauszemes transporta maģistrālēm.

3.3. Digitalizācija būs nozīmīgs faktors arī jaunu tirgus modeļu attīstībā, tostarp dažāda veida platformās un **dališanās ekonomikas** koncepcijās, kas var paaugstināt resursu izmantošanas efektivitāti, tomēr rada arī vairākus juridiskus, sociālus un ar patērētājiem saistītus jautājumus (piemēram, interneta platformu loma un statuss un pārmaiņas darba tirgū).

3.4. Iespējas, ko paver **automatizēta autovadīšana**, tostarp vieglo bezvadītāja automobiļu vadīšana, galvenokārt tiek uzskatītas par izdevību radīt jaunus uzņēmējdarbības veidus. Tomēr svarīgi ir arī atbildības jautājumi, kas saskaņotā veidā ir jāatrisina Eiropas Savienībā. Automatizēta vai daļēji automatizēta autovadīšana varētu būtiski uzlabot arī sauszemes transportlīdzekļu aktīvo drošību. Kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem ir četrkārt samazinājies ceļu satiksmes negadījumos

⁽¹⁾ OV C 291, 4.9.2015., 14. lpp.

⁽²⁾ OV C 12, 15.1.2015., 81. lpp.

⁽³⁾ OV C 13, 15.1.2016., 176. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 248, 25.8.2011., 31. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 173, 31.5.2017., 55. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 345, 13.10.2017., 52. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 288, 31.8.2017., 85. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 125, 21.4.2017., 51. lpp.

bojā gājušo skaits, un par to galvenokārt jāpateicas pasīvās drošības elementiem vieglajos automobiļos. Tomēr jāatzīmē, ka cilvēki diemžēl joprojām iet bojā satiksmes negadījumos un 2016. gadā uz ES ceļiem dzīvību zaudēja 25 500 cilvēku. Tagad, kad tiek izstrādātas un ieviestas modernas aktīvās drošības sistēmas (daļēji automatizēta autovadīšana, satīkloti automobiļi), vajadzētu rasties iespējai ievērojami samazināt bojāgājušo skaitu vai pat pavisam izskaust bojāejas gadījumus, kā bija plānots drošības projektā *Vision Zero*. To 1997. gadā uzsāka Zviedrija un pēc tam pārņēma ES, bet tas gaidītos rezultātus tomēr tā arī nedeļa. Par pagrieziena punktu tagad var kļūt automatizētā autovadīšana. EESK mudina Komisiju turpināt projektu ***Vision Zero by 2050***, jo šis mērķis mūsu sabiedrībai un visiem iedzīvotājiem ir ārkārtīgi svarīgs.

4. Eiropas vienotā transporta telpa

4.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir apņēmusies precizēt autopārvadājumu tirgus tiesisko regulējumu un nodrošināt labāku noteikumu izpildi, vienlaikus uzlabojot darba apstākļus un apkarojot sociālo dempingu, lai iekšējais tirgus šajā nozarē darbotos pareizi. Ierosinātie grozījumi skar profesionālās darbības veikšanas nosacījumus, tirgus pieejamību (tostarp kabotāžu) un darba apstākļus (piemēram, braukšanas un atpūtas laiku), kā arī konkrētus noteikumus par darba ņēmēju norīkošanu darbā autotransporta nozarē.

Kaut arī ir izvirzīts mērķis uzlabot noteikumus, lai būtu vieglāk panākt to ievērošanu, un garantēt godīgas konkurences apstākļus, EESK tomēr uzskata, ka ierosinātie tiesiskā regulējuma grozījumi vairumā gadījumu nespēj efektīvi atrisināt problēmas, kuru risināšanai tie paredzēti, un nepiedāvā risinājumu arī tām problēmām, kas atklājušās, īstenojot pašreizējo regulējumu. EESK norāda, ka dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un tirgus dalībniekiem ir atšķirīgi viedokļi par minēto iniciatīvu. EESK uzskata, ka vienīgais ilgtspējīgais risinājums būtu pieņemt skaidrus un viegli izpildāmus tiesību aktus, kas nodrošinātu juridisko noteiktību saistībā ar tirgus pieejamību un sociālo tiesību atbilstošu aizsardzību. EESK arī uzsver, ka ir jāizmanto modernas informācijas tehnoloģijas (tahogrāfi utt.) un efektīva infrastruktūra (drošas stāvvietas), lai sekmētu īstenošanu un izpildes panākšanu. Pārsteigumu raisa tas, ka kombinētie pārvadājumi paziņojumā netiek aplūkoti kā tirgus pieejamības, bet tikai kā ilgtspējas optimizēšanas jautājums. (Lai iegūtu plašāku informāciju par EESK viedokli par šiem priekšlikumiem, skatīt attiecīgos pieņemtos atzinumus).

4.2. EESK atzinīgi vērtē nodomu grozīt direktīvu par tādu transportlīdzekļu izmantošanu kravu autopārvadājumiem, kas **nomāti bez vadītāja**, taču vēlas izteikt dažas piezīmes par iespējamām sekām. Tās ir divējādas: pirmkārt, iespējams pastkastītes uzņēmumu skaita pieaugums un, otrkārt, pārvadātājam ir iespēja veikt nelikumīgu kabotāžu un netikt pieķertam.

4.3. EESK uzskata: ja tiktu ieviesta elastīga, taisnīga, pārredzama, nediskriminējoša un nebirokrātiska autoceļu lietošanas nodevu sistēma, kas atbilstu principiem "lietotājs maksā" un "piesārņotājs maksā", tai būtu pozitīva ietekme, bet ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta no ceļu infrastruktūras izmantošanas gūto ieņēmumu mērķiezīmēšana un transporta iekšējā tirgū netiek pielauta diskriminējoša prakse. Visu līdzekļu mērķiezīmēšana varētu nodrošināt, ka Eiropā tiek radīti 500 000 jaunu darbvieta. EESK stingri atbalsta Komisijas priekšlikumu uzlabot patlaban vājo savietojamību starp pašreizējām dažādu dalībvalstu **elektroniskajām ceļu nodevu sistēmām** un visā Eiropas Savienībā ieviest vienotu, uz mūsdienīgām tehnoloģijām balstītu elektronisku ceļu nodevu sistēmu. (Lai iegūtu plašāku informāciju par EESK viedokli par šiem priekšlikumiem, skatīt attiecīgos pieņemtos atzinumus).

5. Ceļā uz ilgtspējīgu transporta sistēmu

5.1. Transports rada aptuveni 20 % no ES **siltumnīcefekta gāzu emisijām**. Kamēr transporta aktivitāte pieaug, siltumnīcefekta gāzu emisijas ir jāsamazina, lai sasniegtu ES 2030. gada enerģētikas un klimata politikas mērķus. Tāpēc 2016. gada novembra pasākumu kopumā "Tīru enerģiju ikvienam Eiropā" bija paredzēts paātrināti izvērst mazoglekļa transporta degvielu lietojumu un atbalstīt elektromobilitāti, ko EESK novērtēja atzinīgi ⁽¹⁰⁾.

5.2. Kopumā paredzams, ka kopējais transporta emisiju apjoms pašreizējo attīstības tendenču un politikas pasākumu ietekmē turpinās samazināties, proti, līdz 2030. gadam emisijas varētu samazināties par 13 %, salīdzinot ar 2005. gadu (par 15 % līdz 2050. gadam). Tomēr tas neatbilst rentablajam emisiju samazinājumam 18–19 % apmērā, kas transporta nozarei būtu jāsasniedz, lai dotu savu ieguldījumu 2030. gada klimata un enerģētikas politikas mērķu sasniegšanā. EESK piekrīt, ka ierobežojumu noteikšana jaunu transportlīdzekļu emisijām ir efektīvs emisiju mazināšanas instruments, taču ar to

⁽¹⁰⁾ OV C 246, 28.7.2017., 64. lpp.

nepietiek, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. Tāpēc šie ierobežojumi būtu jāpapildina ar pasākumiem, kas vēl vairāk paaugstinātu energoefektivitāti un veicinātu alternatīvu degvielu un vilces sistēmu, tostarp sašķidrinātās dabasgāzes, iebūvētu sistēmu, kas ražo elektroenerģiju, elektrificētu ceļu, kā arī **autoceļu nodevu** izmantošanu.

5.3. Lielas cerības tiek saistītas ar **elektrotransportlīdzekļiem**, par ko liecina arī dalībvalstu paziņojumi par sekošanu Norvēģijas (2025. gads), Francijas un Apvienotās Karalistes (2040. gads) piemēram un pilnīgu iekšdedzes (benzīna un dīzeļdegvielas) dzinēju aizliegšanu jauniem automobiļiem. Elektrotransportlīdzekļu tirgus strauji aug visā pasaulē. Lietošanā esošu elektromobiļu skaits 2016. gadā sasniedza 2 miljonus, tomēr tie veido tikai 0,2 % no visiem vieglajiem automobiļiem (Starptautiskā Enerģētikas aģentūra, 2017. gads). Lielākais absolūtais pieaugums vērojams Ķīnā; tas galvenokārt izskaidrojams ar gaisa piesārņojuma problēmām un tā samazinājuma mērķiem. Eiropā jāizvirza skaidri un vērienīgi mērķi attiecībā uz tīras enerģijas darbinātiem transportlīdzekļiem, lai stimulētu ražotājus vairāk pūļu veltīt tādās jomās kā pētniecība un ražošana.

5.4. Elektrotransportlīdzekļu ieviešanu kavē **tehniski ierobežojumi**, kas saistīti ar akumulatoru veiktspēju. Akumulatoru izmaksas krītas straujāk, nekā tika gaidīts, taču joprojām nav atrisinātas dažas problēmas ar (dažos gadījumos savstarpēji pretrunīgiem) parametriem, kuri ierobežo elektrotransportlīdzekļu ekspluatācijas rādītājus; šie parametri ir svārs, uzlādes kapacitāte (diapazona robežvērtība), uzlādes ātrums un kalpošanas laika/nolietošānās problēmas. Tomēr valda uzskats, ka elektrotransportlīdzekļi, proti, vieglie automobiļi un vieglie komerciālie transportlīdzekļi nākotnē būs sektors, kur būs vērojama visstraujākā izaugsme.

5.5. Tehniskos ierobežojumus var pārvarēt tikai ar koncentrētu pētniecības programmu, kas aptver visu spektru, sākot ar fundamentālajiem pētījumiem un beidzot ar inovāciju. Eiropas pētniecības programmas, it īpaši "Apvārsnis 2020", ir mērķorientētas un aktīva pētniecība norit dažādās alternatīvās jomās, piemēram, tiek pētīti jauna veida akumulatori, degvielas elementi un ūdeņradis. Mērķi ir daudzsoļi, taču pētniecība galvenokārt ir sākumposmā. Tomēr pirmie rezultāti jau ir gūti, un par to liecina kopuzņēmums "Kurināmā elementi un ūdeņradis" (www.fch.europa.eu/).

5.6. Lai novērstu nedrošību par transportlīdzekļu vilces sistēmu nākotni, Eiropas Savienībai arī nākamajā pamatprogrammā ir jāparedz īpaša ar transportu saistītas **pētniecības prioritāte**, kurai stingru pamatu veido Eiropas Komisijas un Eiropas tehnoloģiju platformu (piemēram, Eiropas Aviācijas pētniecības un inovācijas konsultatīvās padomes) izstrādātās Eiropas pētniecības un inovācijas stratēģijas transporta jomā. Jānorāda arī, ka sadarbība, kas aptver visu tehnoloģiskās gatavības līmeņa sasniegšanas procesu, sākot ar fundamentālajiem pētījumiem un beidzot ar izmantošanu, ir visefektīvākais līdzeklis virzībā uz ieviešanu tirgū.

5.7. EESK vēlētos vēlreiz norādīt⁽¹⁾, ka trūkst **saskaņotības** starp valstu un ES pētniecības finansējumu. Piemēram, koncepcija *Power-to-X* – tvaika un oglekļa dioksīda elektroķīmiska pārveidošana ar atjaunojamo resursu elektroenerģijas palīdzību sintētiskas degvielas ražošanas nolūkā – saņem lielu atbalstu no Vācijas finansēšanas programmas⁽²⁾, taču Eiropas Savienība šo atbalstu nepapildina.

5.8. Tehnoloģiju attīstības dēļ patlaban Eiropā strauji aug pieprasījums pēc akumulatoriem. Lielie akumulatoru elementu ražotāji joprojām ir Āzijas un ASV uzņēmumi. EESK pievienojas Komisijas bažām par to, ka autobūves nozare būs lielā mērā atkarīga no akumulatoru elementu importa un tādējādi pakļaus sevi dažādiem sagādes riskiem. Eiropas automobiļu ražotāju interesēs būtu vietēja **Eiropas akumulatoru ražošanas nozare**, kas spēj apmierināt pieprasījumu.

5.9. Elektromobilitātes atbalstīšana neaprobežojas tikai ar akumulatoru izstrādi. Alternatīvi risinājumi, īpaši saistībā ar smagkravas transportlīdzekļiem, varētu būt arī **ceļu elektrificēšana** ar elektrodzinēju palīdzību, izmantojot gaisvadu kabeļus vai sliedes uz ceļa virsmas (e-automaģistrāle utt.). Runājot par visām alternatīvām vilces sistēmām, jānorāda: lai nodrošinātu pārrobežu satiksmes plūsmu un radītu tirgu, kas darbojas vismaz Eiropas Savienības, ja ne visas pasaules mērogā, ir jāizstrādā vienoti standarti. Līdzeklis šī mērķa sasniegšanai varētu būt *TEN-T* tīkls, it īpaši pamattīkla koridori.

⁽¹⁾ OV C 34, 2.2.2017., 66. lpp.

⁽²⁾ <https://www.kopernikus-projekte.de/projekte/power-to-x>

5.10. **Iekšdedzes dzinējs**, kas ir mūsu sauszemes mobilitātes pamatu pamats, aizvien vairāk saskaras ar opozīciju. Uzticēšanās uzņēmumiem un transportlīdzekļu radīto emisiju regulēšanas sistēmai ir nopietni iedragāta, īpaši tagad, kad atklātībā ir nākusi informācija par nelikumīgām manipulācijām ar ierīcēm. Reālos braukšanas apstākļos tās ietekmē vai atslēdz izplūdes gāzu attīrīšanas sistēmas. Tomēr ir labi zināms, ka transportlīdzekļi, kas nokārto oficiālās emisiju pārbaudes, parasti pat bez nelikumīgām blēdībām reālos braukšanas apstākļos rada daudz lielāku piesārņojumu. Fakts, ka šī neatbilstība pēdējos gadu desmitos ir palielinājusies, ir galvenais pašreizējo problēmu iemesls. Ir steidzami jāatjauno patērētāju uzticēšanās autobūves nozarei un pašlaušanās uz reglamentējošo sistēmu, ieviešot reālus emisiju standartus un piemērotas pārbaūžu procedūras. Komiteja pauž nožēlu par to, ka Komisijas ierosme Eiropas Savienībā izveidot neatkarīgu pārraudzības iestādi, kuras pārziņā būtu transportlīdzekļu radīto emisiju pārbaudīšana, 2017. gada sākumā netika atbalstīta, jo dažām dalībvalstīm bija iebildumi.

5.11. Tomēr debatēs par iekšdedzes dzinēju un elektrisko vilcējspēku jārūnā ne tikai par emisiju standartiem. Piemēram, ietekmi uz **globālo** sasīšanu ir svarīgi nošķirt no ietekmes uz **vietējo** gaisa piesārņojumu. Lai iespējami samazinātu vietējo gaisa piesārņojumu, labākā izvēle ir elektrotransportlīdzekļi, kas nerada vietējās emisijas, taču, globāli raugoties, jāatzīst, ka elektrotransportlīdzekļi parasti ir saistīti ar emisiju rašanos. Emisiju līmenis ir atkarīgs no tā, kāda elektroenerģijas ražošanas metode tiek izmantota akumulatoru uzlādei, un no akumulatoru ražošanas procesiem. Tās elektroenerģijas īpatsvars, kuras ražošanā nerodas oglekļa emisijas, katrā dalībvalstī ļoti atšķiras, tāpēc ir skaidrs, ka elektrotransportlīdzekļu devums ES klimata jomas mērķu sasniegšanā ir atkarīgs no tā, kurā valstī elektrotransportlīdzeklis darbojas. Sniedzot ES atbalstu **elektromobilitātei**, ir jāņem vērā fakts, ka šis jautājums ir cieši jo cieši saistīts ar elektroenerģijas ražošanas jomu, kā tika secināts saistībā ar Eiropas Enerģētikas savienību.

5.12. Lielos attālumos un smagdarba apstākļos uz ceļa iekšdedzes dzinēji pašlaik ir pārāki. Tā kā nav zināms, cik ātri elektriskās vilces transportlīdzekļi attīstības ziņā varēs tos panākt, mums jābūt gataviem **ilgam pārejas laikam**, kurā vienlaikus pastāv abu veidu vilces sistēmas. Piemēram, hibrīdautobiļi, ko tālsatiksmes braucienos var pārslēgt uz iekšdedzi, bet pilsētā – uz elektrisko vilci, var būt risinājums, kuram Eiropas autobūves nozare ir labi sagatavota. Dažiem izmantošanas mērķiem (piemēram, kravu tālpārvadājumiem) transportlīdzekļi ar elektrisko vilci nav piemēroti. Pastāv daudzas alternatīvas tehnoloģijas, ko var izmantot, piemēram, ūdeņraža elementi un elektrificētas automaģistrāles. Eiropai jāiegulda līdzekļi to izstrādē, lai tā kļūtu par rūpniecības līderi ekoloģiski tīra transporta jomā.

5.13. EESK atbalsta loģistikas speciālistu profesionālās apmācības attīstību visās dalībvalstīs, lai nodrošinātu jaunas prasmes, kas vajadzīgas šajā pasākumu kopumā paredzēto pasākumu īstenošanai.

5.14. Noteikti jāatzīmē, ka lielās pilsētas visā Eiropas Savienībā ir patstāvīgi nākušas klajā ar daudzām iniciatīvām, lai novērstu sastrēgumus un piesārņojumu. EESK mudina Komisiju paplašināt savu pašreizējo sadarbību ar pašvaldībām labas prakses piemēru un informācijas izplatīšanas jomā.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Korejas brīvās tirdzniecības nolīgums – Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļa”

(2018/C 081/28)

Ziņotājs: **Dumitru FORNEA**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 22.6.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo sakaru specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	28.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	127/0/2
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK atbalsta starptautiskos miera uzturēšanas centienus, tostarp tādu iniciatīvu veicināšanu, kuru mērķis ir Korejas pussalas demilitarizācija un atteikšanās no kodolieročiem. Pašreizējā kontekstā Komiteja vēlas paust pilnīgu un beznosacījumu solidaritāti ar Korejas Republiku saistībā ar draudiem, kas nāk no Ziemeļkorejas.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) secina, ka kopumā Brīvās tirdzniecības nolīgums (BTN) starp Eiropas Savienību (ES) un Korejas Republiku ⁽¹⁾ ir sniedzis iepriecinošus ekonomiskos un sociālos rezultātus.

1.3. Tomēr Brīvās tirdzniecības nolīgumā paredzētā ilgtspējīgas attīstības aspektu īstenošana, it īpaši darba tiesību jautājumu risināšana, joprojām ir neapmierinoša. Komiteja piekrīt ES vietējās konsultantu grupas (VKG) ⁽²⁾ paustajai nostājai, proti, ka Eiropas Komisijai būtu jāuzsāk apspriešanās ar Korejas valdību par to saistību izpildi, ko Korejas valdība uzņēmusies saistībā ar biedrošanās brīvību un darba koplīgumu slēgšanu.

1.4. Pēdējos piecos gados ES un Korejas Brīvās tirdzniecības nolīguma Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļā ietvertie pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas mehānismi ir pastāvīgi pilnveidoti; būtiski uzlabojusies ieinteresēto personu reprezentatīvitate un līdzsvarota pārstāvība, vietējās konsultantu grupas gan Eiropas Savienībā, gan Korejā ir regulāri rīkojušas sanāksmes, un ES un Korejas pilsoniskās sabiedrības forums, kurā tiekas ES VKG un Korejas VKG, 2017. gada februārī, notika piekto reizi.

1.5. Līdz šim vietējo konsultantu grupu debatēs un darbībā dominējuši četri nozīmīgi temati: darba pamattiesības, uzņēmumu sociālā atbildība, zaļā ekonomika un tirdzniecība ilgtspējīgas attīstības kontekstā, kā arī klimata pārmaiņu politika, kas ietver emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas Eiropas Savienībā un Korejā. Lai varētu vēl vairāk palielināt šo konsultatīvo mehānismu nozīmi un reaģēt uz plašāku dažādu pilsoniskās sabiedrības organizācijas satraucošu jautājumu klāstu, EESK iesaka, ka vietējām konsultantu grupām būtu jāvar apspriest jautājumus, kas saistīti ar pilsonisko sabiedrību vai ilgtspējīgu attīstību un pašam paust viedokli par jebkuru jautājumu, kuru BTN aptver kopumā.

⁽¹⁾ Brīvās tirdzniecības nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Korejas Republiku, no otras puses, OV L 127, 14.5.2011. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2011:127:FULL&from=LV>.

⁽²⁾ Saskaņā ar 13.12. pantu ir izveidota(-s) vietējā(-s) konsultantu grupa(-s) ilgtspējīgas attīstības jautājumos (vides un nodarbinātības jomā), kuru uzdevums ir sniegt padomus saistībā ar Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanu.

1.6. Komitejas skatījumā, ņemot vērā to, ka stājas spēkā aizvien vairāk ES tirdzniecības nolīgumu un līdz ar to pieaug ieviesto pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības mehānismu skaits, Komisijai steidzami ir jānodrošina līdzekļi, kas nepieciešami šo mehānismu efektīvai darbībai. Konkrēti ES un Korejas BTN kontekstā tas nozīmē, ka līdzekļi būtu jāparedz pamatotām darbībām, tostarp analītiskajam darbam un semināriem, kas notiek līdztekus ikgadējām sanāksmēm ar Korejas VKG.

1.7. Līdzšinējā pieredze liecina, ka ar ES un Korejas BTN saistītā ES un Korejas dialoga konsekvence un kvalitāte ir ievērojami uzlabojusies, jo ir uzlabota ES vietējo konsultantu grupu un ES iestāžu darbības koordinācija, kā arī to savstarpējā koordinācija un koordinācija ar citām starptautiskajām organizācijām, piemēram, ar Starptautisko Darba organizāciju (SDO) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO). EESK iesaka šajā iestāžu sadarbībā izstrādātās darba metodes izmantot nākamajā periodā, tostarp veidojot jaunas partnerības attiecīgām darbībām un projektiem.

1.8. Lai nodrošinātu efektīvu Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanu, EESK uzskata, ka pusēm noteikti ir jāizskata un jāievēro pilsoniskās sabiedrības ieteikumi, ko sniegušas vietējo konsultantu grupas un pilsoniskās sabiedrības forums. Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejai būtu saprātīgā termiņā jāatbild uz vietējo konsultantu grupu uzdotajiem jautājumiem un sniegtajiem ieteikumiem Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas saistībā.

1.9. EESK aicina Eiropas Komisiju un Eiropas Parlamentu divpusējās sarunās ar Korejas partneriem veicināt iniciatīvas un politiskos pasākumus, kuru mērķis ir aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības un cīnīties pret viltošanu, kā arī izmantot kultūras daudzveidības pavērtās iespējas, veicinot līdzsvarotu tirdzniecību ar precēm un pakalpojumiem, ko sniedz ES un Korejas kultūras un radošās nozares.

1.10. EESK uzsver, ka ir svarīgi turpināt informētības palielināšanu Eiropas uzņēmumos, jo īpaši MVU vidū, attiecībā uz iespējām, ko piedāvā šis BTN. Tarifa preferenču izmantošanas rādītājus (71 % 2016. gadā, palielinājums no 68 % 2015. gadā) Eiropas Savienībā var uzlabot ar tirdzniecības veicināšanas pasākumiem un samazinot tarifu un netarifu šķēršļus, kā arī radot vairāk iespēju komunikācijai un sadarbībai starp attiecīgajiem Eiropas un Korejas partneriem.

1.11. ES un Korejas BTN ir bijis ļoti svarīgs lauksaimniecības un pārtikas nozarei. Tirdzniecība ar lauksaimniecības un pārtikas produktiem starp Eiropas Savienību un Koreju beidzamo gadu laikā ir ievērojami paātrinājusies. Ņemot vērā problēmas, ko ES lauksaimniecības nozarei radīja Krievijas embargo un Ķīnas noteiktie ierobežojumi Korejas eksportam, gan ES, gan Korejai ir nepieciešama piekļuve jauniem tirgiem. Eiropas Komisijai būtu vairāk jā rūpējas, lai vienkāršotu Eiropas lauksaimniecības un pārtikas produktu piekļuvi Korejas tirgum.

1.12. Komiteja uzsver, ka konsultatīvie mehānismi, kas ieviesti ar ES un Korejas BTN (VKG un pilsoniskās sabiedrības forums) ir svarīgi kā efektīvi un reprezentatīvi instrumenti, kas var palīdzēt Eiropas iestādēm īstenot pasākumus, kuri vērsti uz ilgtspējīgas attīstības mērķu un Parīzes nolīguma īstenošanu un starptautiskās sadarbības ilgtspējīgas attīstības, vides aizsardzības un klimata pārmaiņu jomā stiprināšanu.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. ES un Korejas Brīvās tirdzniecības nolīgums stājās spēkā 2011. gada 1. jūlijā. Tas bija pirmais īstenojamais ES divpusējais "jaunās paaudzes" brīvās tirdzniecības nolīgums. Tādēļ tā novērtēšana paver iespēju analizēt progresu ne tikai minētā nolīguma, bet arī vēlāk noslēgto nolīgumu īstenošanā. Tomēr, tā kā pilnvarojums sarunām par brīvās tirdzniecības nolīgumu tika apstiprināts pirms Lisabonas līguma, BTN nevar piemērot investīcijām.

2.2. Eiropas Komisija norāda, ka tirdzniecības jomā BTN Eiropas Savienībai nodrošinājis kopumā pozitīvus rezultātus. Komisijas dati rāda, ka piecos gados pēc BTN stāšanās spēkā ES preču eksports uz Koreju pieauga par 59 % – no 28 miljardiem euro 2010. gadā (kas bija pēdējais gads pirms provizorisksas piemērošanas) līdz 44,5 miljardiem euro 2016. gadā. Tādējādi ES deficīts tirdzniecībā ar Koreju – kas 2010. gadā bija 11,6 miljardi EUR – ir pārveidojies par ES tirdzniecības bilances pārpalikumu 3,1 miljardu EUR apmērā 2016. gadā. ES pakalpojumu eksports uz Koreju no 2010. gada līdz 2015. gadam pieauga par 49 % salīdzinājumā ar Korejas preču importu uz Eiropas Savienību 32 % apmērā.

Eiropas Savienībai 2015. gadā veidojās 4,8 miljardu EUR pārpalikums pakalpojumu tirdzniecības bilancē. Tajā pašā laika periodā ārvalstu tiešo investīciju Eiropas Savienībā apjoms palielinājās par 59 %, bet ES tiešās ārvalstu investīcijas (ES investīcijas Korejā) palielinājās par 33 %⁽³⁾.

2.3. Eiropas Komisija veic minētā BTN novērtēšanu⁽⁴⁾. Tā ir uzaicinājusi EESK piedalīties ar savu novērtējumu par brīvās tirdzniecības nolīguma un jo īpaši par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanu. Šā atzinuma secinājumi ir formulēti, citu apsvērumu starpā ņemot vērā ES vietējo konsultantu grupas dokumentus un nostāju, kā arī seminārus, kas šajā saistībā ir notikuši Seulā un Briselē⁽⁵⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Korejas ekonomiskā un sociālā attīstība pēdējos 50 gados ir uzskatāma par veiksmes stāstu. Valsts IKP no 2,36 miljardiem USD 1961. gadā pieauga līdz 1 411,3 miljardiem USD 2014. gadā, kad tika sasniegts tā maksimālais līmenis⁽⁶⁾. Šajā laikposmā Korejai ir izdevies izveidot ievērojamu tehnoloģisko un rūpniecisko bāzi, kas spēj konkurēt ar visām citām rūpnieciski attīstītajām valstīm pasaulē.

3.2. Tomēr, neraugoties uz šo progresu, pēdējos piecos gados Korejas sabiedrībā arvien biežāk ir izskanējušas iedzīvotāju un organizētas pilsoniskās sabiedrības sociālās prasības pēc taisnīgākas ekonomisko labumu sadales starp visām sociālajām grupām. ES un Korejas ieinteresētās personas ir paudušas bažas ne tikai par darba ņēmēju tiesībām, bet arī par patiesa pilsoniskā un sociālā dialoga trūkumu valstī. Par šo stāvokli liecināja 2016. gada nogalē un 2017. gada sākumā notikušie masu protesti Seulā.

3.3. Prezidenta *Moon Jae-in*⁽⁷⁾ ievēlēšanu Korejas darba ņēmēji, lauksaimnieki, patērētāji un darba devēji uztvēra kā jauna laikmeta sākumu, un daudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas atzinīgi novērtēja jaunievēlētā prezidenta solījumus sociālā taisnīguma stiprināšanas, īpaši strādājošo tiesību, pienācīgu algu un darbvietu drošības jomā, kā arī viņa apņemšanos pievērsties ieslodzīto arodbiedrību apvienību vadītāju lietai⁽⁸⁾.

4. Pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānisms ES un Korejas BTN tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļā

4.1. Jaunās paaudzes brīvās tirdzniecības nolīgumos ir ietverts pilsoniskās sabiedrības konsultāciju mehānisms. ES un Korejas BTN gadījumā to veido divas vietējās konsultantu grupas – viena ES un otra Korejas –, un tās pārbauga nolīguma īstenošanu un sniedz ieteikumus Pusēm⁽⁹⁾.

4.2. Papildus katras Puses izveidotajai vietējai konsultantu grupai ES un Korejas BTN ir paredzēts arī Pilsoniskās sabiedrības forums⁽¹⁰⁾, kas norisināsies reizi gadā. Tajā kopējam darbam vienā sanāksmē tiekas abas vietējo konsultantu grupas, un tās var izvēlēties gatavot vai nu atzinumus, vai ieteikumus.

4.3. Komiteja ļoti pozitīvi novērtē faktu, ka atšķirībā no citiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem tas rada pievienoto vērtību. Šīs kopējās sanāksmes ir skaidri norādītas nolīgumā, taču, diemžēl, tās vēl nav kļuvušas par ierastu praksi.

⁽³⁾ Avots: Eiropas Komisija.

⁽⁴⁾ Brīvās tirdzniecības nolīguma starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm un Korejas Republiku īstenošanas novērtēšanas starpposma tehniskais ziņojums – http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/june/tradoc_155673.pdf

⁽⁵⁾ Ieinteresēto personu seminārs Seulā (2016. gada 30. novembrī) un Briselē (2017. gada 23. martā) projekta “Koreja ES SDO 111” ietvaros un SDO seminārs Briselē (2016. gada 6. decembrī) “Darba tiesību normu novērtējums tirdzniecības nolīgumos: raksturojums, īstenošana un ieinteresēto personu iesaistīšana”.

⁽⁶⁾ <http://www.tradingeconomics.com/south-korea/gdp>.

⁽⁷⁾ Jaunais Korejas Republikas prezidents tika ievēlēts 2017. gada maijā un viņš nomainīja 2016. gada decembrī pa kukuļņemšanu un varas ļaunprātīgu izmantošanu atstādināto prezidentu *Park-Geun-hye*.

⁽⁸⁾ <https://www.ituc-csi.org/korea-president-moon-and-a-new-era?lang=en>.

⁽⁹⁾ ES un Korejas brīvās tirdzniecības nolīgums, 13.12. pants.

⁽¹⁰⁾ Turpat, 13.13. pants.

4.4. 2010. gadā noslēgtais ES un Korejas BTN bija pirmais ES BTN, kurā tika ietverta tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļa, kā arī pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānisms. Tas bija cieši saistīts ar 2006. gada oktobrī publicēto Komisijas paziņojumu "Globālā Eiropa" ⁽¹¹⁾. Tajā tika norādīts: "Tā kā mēs tiecamies pēc sociālā taisnīguma un kohēzijas pašu mājās, mums būtu arī jācenšas visā pasaulē propagandēt mūsu vērtības, ieskaitot sociālos un ekoloģiskos standartus un kultūras daudzveidību." ⁽¹²⁾

4.5. Atzinumā par šo paziņojumu EESK jo īpaši mudināja visos turpmākajos brīvās tirdzniecības nolīgumos iekļaut nodaļu "Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība" un nodrošināt, lai pilsoniskā sabiedrība varētu aktīvi piedalīties uzraudzībā ⁽¹³⁾.

4.6. Kopš ES un Korejas nolīguma ES ir noslēgusi septiņus tirdzniecības nolīgumus, kuros nodaļai "Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība" ir ierādīta ievērojama vieta, bet daudz vairāk ir tādu nolīgumu, kas vēl jāratificē. To vidū ir jāmin nolīgumi ar Kanādu, Vjetnamu, Singapūru un Japānu. Kopš tā laika Komiteja jau aicinājusi nodaļu "Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība" iekļaut arī autonomos ieguldījumu nolīgumos ⁽¹⁴⁾. Komiteja ir pārliecināta, ka šādu mehānismu veidošana ir labs piemērs ES vērtību īstenošanai praksē, tomēr tagad ir pienācis laiks to vispārējai pārskatīšanai ⁽¹⁵⁾, balstoties uz līdzšinējo pieredzi.

4.7. Bieži vien šie uzraudzības mehānismi ir nodrošinājuši pirmo vietējās pilsoniskās sabiedrības tiešo saikni ar ES, paverot iepriekš neiedomājamas iespējas. Tomēr lielākajā daļā gadījumu, tostarp saistībā ar Koreju, pastāv būtiskas sociālās un kultūras atšķirības, un tāpēc, lai pielāgotos un sanāktu kopā, kā arī lai izveidotu savstarpēju uzticēšanos un palāvību, ir nepieciešams laiks un piepūle. Šā iemesla dēļ var paiet ievērojams laiks, kamēr šie mehānismi nostabilizējas un kļūst efektīvi, turklāt bieži vien ir nepieciešami īpaši spēju veidošanas pasākumi.

4.8. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka arī pašai ir izdevies uzņemties svarīgu lomu un cieši iesaistīties šo mehānismu veidošanā gan dalībvalstu līmenī, gan ar sekretariāta palīdzību. No šāda ES starptautisko attiecību viedokļa tai ir nozīmīga loma.

4.9. ES vietējās konsultantu grupas diskusijās tās pirmā pilnvaru termiņa beigās 2015. gadā tika secināts, ka mehānisms nodrošināja papildu kanālu dialogam un sadarbībai ar pilsoniskās sabiedrības partneriem jautājumos, kas saistīti ar tirdzniecības attiecībām un ilgtspējīgu attīstību. Tas arī sniedza ieguldījumu Eiropas Komisijas dialogā ar partnervalsts valdības pārstāvjiem, neizslēdzot un neierobežojot informācijas apmaiņu pa citiem pastāvošajiem kanāliem. Tomēr šā mehānisma spēja gūt taustāmus rezultātus uz vietas vēl ir jāpārbauda.

4.10. EESK vēlas vēlreiz uzsvērt, ka bija vajadzīgs laiks un piepūle, lai mehānisms kļūtu pilnībā darboties spējīgs. Sākotnējais darbs tika vērsts uz vietējās konsultantu grupas un pilsoniskās sabiedrības foruma izveidi: tika veidota institucionālā struktūra un attīstītas spējas. Tikai tad abu pušu vietējo konsultantu grupu locekļi varēja sākt ceļu uz vienotu izpratni par mehānisma uzdevumu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju reprezentatīvāti, vietējo konsultantu grupu sastāvu, attiecībām ar valdību sadarbības struktūru (piemēram, vietējo konsultantu grupu priekšsēdētāju dalība tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejas sanāksmēs) un par apspriežamajiem tematiem, u. c.

4.11. Dialogs veidojās pakāpeniski, aptverot dažādus jautājumus, un tika iekļauti jauni aspekti, piemēram, SDO pārstāvja dalība diskusijās par darba standartiem. Tika ieviesti kopīgi projekti par kopīgu interešu jautājumiem (piemēram, EK vadīts projekts par klimata pārmaiņām un emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu ar Koreju un projekts par SDO Konvenciju Nr. 111) un organizēti papildu pasākumi, piemēram, semināri, kuros var apmainīties ar informāciju un dalīties praksē un kuros var piedalīties citu attiecīgu organizāciju un iestāžu pārstāvji, ne tikai VKG un pilsoniskā sabiedrība. Pēc Korejas puses pieprasījuma 2017. gada februārī tika rīkots seminārs par valstu rīcības plāniem uzņēmumu sociālās atbildības jomā, uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām, kā arī atbilstoši ESAO Vadlīnijām daudznacionāliem uzņēmumiem tika noteikti valstu kontaktpunkti.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 567 final.

⁽¹²⁾ Turpat, 3.1. punkta iii) apakšpunkts.

⁽¹³⁾ OV C 211, 19.8.2008., 82. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 268, 14.8.2015., 19. lpp.

⁽¹⁵⁾ OV C 264, 20.7.2016., 123. lpp.

4.12. Notiek ES vietējās konsultantu grupas sadarbība un diskusijas ar Eiropas Parlamentu, kā arī ar citām ES iestādēm, īpaši ar Komisiju un Eiropas Ārējās darbības dienestu, kas regulāri informē ES VKG par ES un Korejas BTN ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanu.

4.13. Tika uzturētas attiecības ar ES delegāciju Seulā, un bija svarīgi, lai delegācijai būtu iespējas un zināšanas, kas ļauj sekot līdzi jautājumiem, kas saistīti ar tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību. Tāpēc EESK aktīvi iesaka izveidot īpašu posteni šajā delegācijā, kura pienākums būtu risināt tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumus.

4.14. Attiecībā uz izpildi ES ir pārliecināta, ka joprojām ir jānodrošina, lai katra no pusēm uztvertu nopietni un ievērotu pilsoniskās sabiedrības mehānisma sniegtos ieteikumus. Tāpat steidzami ir nepieciešams apspriest un panākt kopīgu izpratni par apstākļiem, kuros var izmantot valdības konsultāciju procedūru, kas paredzēta ES un Korejas BTN 13.14. panta 1. punktā⁽¹⁶⁾.

4.15. Saskaņā ar BTN noteikumiem vietējām konsultantu grupām būtu jāietver neatkarīgas pārstāvju organizācijas ar tādu ieinteresēto personu līdzsvarotu sastāvu, kas pārstāv visas trīs ilgtspējīgas attīstības dimensijas.

4.16. To sastāvā no ES puses vajadzētu būt iekļautām ES jumta organizācijām, kā arī organizācijām, kurām ir īpaša interese vai pieredze tirdzniecībā, investīciju jomā vai sadarbībā starp ES un konkrētu trešo pusi vai kuru partnerorganizācijas, filiāles vai vietējie biroji atrodas attiecīgajā partnervalstī. Būtu pilnvērtīgāk jāizmanto tās ekspertzināšanas un informācija, ko nodrošina iesaistītās ES organizācijas un to dalīborganizācijas.

4.17. Komiteja noteikti iesaka nodrošināt, lai vietējās konsultantu grupas varētu apspriest jautājumus, kas saistīti ar pilsonisko sabiedrību vai ilgtspējīgu attīstību (t. i. ekonomisko attīstību, sociālo attīstību vai vides aizsardzību, sanitārās un fitosanitārās prasības, MVU jautājumus), kā arī īstenošanas pasākumu ietekmi.

4.18. Komitejas skatījumā, ņemot vērā to, ka stājas spēkā aizvien vairāk ES tirdzniecības nolīgumu un līdz ar to pieaug ieviesto pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības mehānismu skaits, Komisijai steidzami ir jānodrošina līdzekļi, kas nepieciešami šo mehānismu efektīvai darbībai. Konkrēti ES un Korejas BTN kontekstā tas nozīmē, ka līdzekļi būtu jāparedz pamatojamiem darbībām, tostarp analītiskajam darbam un semināriem, kas notiek līdztekus ikgadējam sanāksmēm ar Korejas VKG.

4.19. Komiteja mudina arī panākt, lai pilsoniskās sabiedrības foruma rīkošana līdztekus Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejas ikgadējai sanāksmei kļūtu par pastāvīgu un visu pušu pieņemtu praksi. Tai būtu jāietver arī abu VKG priekšsēdētāju dalība ES un Korejas tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejas sanāksmēs.

4.20. EESK atzinīgi vērtē lielo Tirdzniecības ĢD atbalstu, kad tā kopā ar ES VKG uzstāja, ka ir jāizveido Korejas VKG ar līdzsvarotu sastāvu, kas atspoguļotu nolīguma noteikumus. Rezultātā Korejas VKG 2014. gadā savu sastāvu mainīja, uzlabojot līdzsvaru starp visām trim apakšgrupām, tomēr joprojām ir grūtības saistībā ar nepietiekamām zināšanām uzņēmējdarbības jomā un šīs nozares pārstāvību Korejas VKG.

4.21. Komisijas skatījumā rūpīgāk būtu jāpārdomā arī efektīva komunikācija par VKG darbību – ne tikai ar citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, bet arī ar ES iestādēm (īpaši Eiropas Parlamentu) –, kā arī būtu jāveicina interese par ES VKG darbu un citu organizāciju plašāka iesaistīšanās nākotnē.

⁽¹⁶⁾ Puse var lūgt sākt apspriedes ar otru Pusi par abpusēji interesējošiem jautājumiem saistībā ar šo nodaļu, tostarp par Vietējās(-o) konsultantu grupas(-u) paziņojumiem saskaņā ar 13.12. pantu, iesniedzot rakstisku pieprasījumu otras Puses kontaktpunktā.

5. Uzņēmumu iespējas un problēmas, ko rada ES un Korejas BTN

5.1. Uzņēmumu uzticēšanās aptauja, ko 2016. gadā veica Eiropas Tirdzniecības kamera Korejā, rāda, ka Eiropas uzņēmējdarbības nozarei Koreja ir un paliks svarīgs tirgus. Tomēr nozarē pastāv cerība, ka pēc noteikumu un regulējuma pārskatīšanas palielināsies rīcības brīvība, kā arī mazināsies sarežģītība, kas apgrūtina uzņēmējdarbību šajā valstī. Noteikumu izpilde pēc saviem ieskatiem un neparedzamā normatīvā vide ir galvenās problēmas, kas apgrūtina pienācīgu uzņēmējdarbības veikšanu Korejā⁽¹⁷⁾.

5.2. Eiropas uzņēmējdarbības organizācijas⁽¹⁸⁾ uzskata, ka tarifa preferenču izmantošanas rādītājus var uzlabot, uzlabojot uzņēmumu (īpaši MVU) informētību par iespējām, ko sniedz šis BTN, kā arī:

- samazinot tarifu un netarifu šķēršļus ES lauksaimniecības un pārtikas eksportam,
- veicinot tirdzniecību, šajā nolūkā ietverot muitošānu, konkurenci un publisko iepirkumu,
- pilnībā ietverot visas rūpniecības preces, nodrošinot pilnīgu savstarpējību to saistībā un efektīvu tirgus piekļuvi,
- radot vairāk komunikācijas un sadarbības iespēju starp attiecīgajiem Eiropas un Korejas partneriem.

5.3. ES MVU (īpaši tie, kuri ir iekļauti globālajās vērtības ķēdēs) aicina pārskatīt tirdzniecības statistiku, jo pašreizējās datu kopas nesniedz skaidru priekšstatu par netiešo eksportu un tās nedod iespēju atklāt jaunas uzņēmējdarbības iespējas un izsvērt tirdzniecības attīstību dažādās nozarēs. Šie uzņēmumi ierosina pāriet no bruto tirdzniecības statistikas uz tirdzniecības daļu pievienotajā vērtībā.

5.4. ES un Korejai svarīgs jautājums ir arī intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un viltošanas apkarošana, galvenokārt tādās radošās un kultūras nozarēs kā kino, mode, videospēles, viedie audumi, mūzika u. c. Tāpēc ir svarīgi rūpīgāk pievērsties ar šo jomu saistītu jautājumu īstenošanai. Dažas Eiropas un globālās organizācijas ir ziņojušas par Korejā piedzīvotajām problēmām saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesību efektīvu aizsardzību un izmantošanu. Īpaši jāpiemin saņemtā informācija par intelektuālā īpašuma tiesību nodrošināšanas problēmām modes un luksusa preču uzņēmumiem vai par mūzikas producentu, izpildītāju un autoru pilna publiskā izpildījuma tiesībām⁽¹⁹⁾.

5.5. Šajā BTN ir iekļauts UNESCO 2005. gada protokols, kam būtu jāsniedz pietiekamas garantijas kultūras daudzveidības izmantošanai, efektīvi aizsargājot autortiesības un veicinot līdzsvarotu tirdzniecību ar kultūras un radošo nozaru produktiem un pakalpojumiem no ES un Korejas. Daži Eiropas uzņēmumi uzskata, ka ir jāuzlabo sadarbība un dialogs šajā jomā, lai izvairītos no jebkādiem vienpusēji noteiktiem protekcionisma pasākumiem, ņemot vērā aizvien spēcīgāko globālo konkurenci sava satura popularizēšanā (jo īpaši plašsaziņas līdzekļos un kinematogrāfijā).

5.6. Eiropas lauksaimniecības un pārstrādātajiem pārtikas produktiem ir laba reputācija Korejas iedzīvotāju vidū un tāpēc ES lauksaimniecības un pārtikas produkti uz Korejas tirgu tiek importēti ievērojamā apmērā. Eiropas Komisija ir zināmā mērā palīdzējusi popularizēt ES produktus Korejā, taču būtu iespējams darīt daudz vairāk, lai maksimāli izvērstu šo privilēģēto tirdzniecības attiecību potenciālu.

⁽¹⁷⁾ Eiropas uzņēmumi Korejā: 2016. gada uzņēmumu uzticēšanās aptauja, Eiropas Tirdzniecības palāta Korejā; <https://ecck.eu/wp-content/uploads/2017/01/Business-Confidence-Survey-2016.pdf>.

⁽¹⁸⁾ *Business Europe* nostāja saistībā ar ES un Korejas BTN: <https://www.buseurope.eu/sites/buseurope/files/media/imported/2007-01113-EN.pdf>.

⁽¹⁹⁾ Starptautiskās Fonogrāfijas industrijas federācijas (*International Federation Phonographic Industry – IFPI*) komentāri par daļēju autortiesību akta grozīšanu Dienvidkorejā: <https://opennet.or.kr/wp-content/uploads/2013/04/IFPI-Comments-on-Partial-Amendment-of-Copyright-Act-in-South-Korea-March-20131.pdf>.

5.7. Beidzamo gadu laikā lauksaimniecības pārtikas produktu eksports uz Koreju ir pieaudzis ļoti strauji, 2016. gadā sasniedzot 2,6 miljardus EUR. Lielāko ES lauksaimniecības pārtikas produktu tirdzniecības partneru vidū Koreja ieņem 13. vietu⁽²⁰⁾. Ar ES un Korejas BTN ir likvidētas nodevas gandrīz visiem ES lauksaimniecības produktiem. Dažiem produktiem tika ieviestas tarifa kvotas. Lai veicinātu lauksaimniecības un pārtikas eksportu starp ES un Koreju, svarīga ir arī savstarpēja ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu atzišana.

5.8. Ņemot vērā problēmas, ko ES lauksaimniecības nozarei radīja Krievijas embargo un Ķīnas noteiktie ierobežojumi Korejas eksportam, kas vērsti, piemēram, pret pretraķešu aizsardzības sistēmas THAAD izvietojumu, gan ES, gan Korejai ir nepieciešama piekļuve jauniem tirgiem, un šajā kontekstā ES un Korejas BTN jau ir apliecinājis abpusējo izdevīgumu.

6. ES un Korejas BTN ietekme uz nodarbinātības standartiem, ražošanas attiecībām un sociālā un pilsoniskā dialoga kvalitāti kopumā.

6.1. Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļā ir atkārtota pušu apņemšanās saistībā ar SDO konvencijām un izveidots pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības un konsultāciju mehānisms, lai pārraudzītu BTN īstenošanu un sniegtu ieteikumus. ES dalībvalstis ir ratificējušas visas astoņas SDO pamatkonvencijas. Koreja ir ratificējusi četras no tām. Kopumā tās valstis, kas nav ratificējušas SDO konvencijas, ir mazākumā⁽²¹⁾.

6.2. Korejā ir vairākas brīvās ekonomikas zonas⁽²²⁾ un brīvās tirdzniecības zonas⁽²³⁾. Līdztekus citiem stimuliem šīs zonas paver iespēju atkāpēm no valsts darba un vides aizsardzības likumiem. Piemēram, uzņēmumiem, kas nodarbina vairāk nekā 300 darba ņēmēju, nav pienākuma 2 % darbvietu atvēlēt personām ar invaliditāti un paredzēt apmaksātu atvaļinājumu, kuru parasti dēvē par "nedēļas atpūtas laiku".

6.3. EESK skatījumā ar šiem izņēmumiem gan pēc to būtības, gan to mērķu ziņā tiek pārkāpts ES un Korejas Brīvās tirdzniecības nolīguma 13.7. pants, kurā teikts: "Puse nevājina vai nemazina vides un darba aizsardzību, kas paredzēta tās tiesību aktos, lai veicinātu tirdzniecību vai ieguldījumus, atceļot vai citādi atkāpjoties no saviem normatīvajiem aktiem vai standartiem vai piedāvājot atcelt tos vai citādi atkāpties no tiem, tādā veidā, kas ietekmētu tirdzniecību vai ieguldījumu plūsmu starp Pusēm."

6.4. No 2012. gada līdz 2017. gadam ES vietējo konsultantu grupā un pilsoniskās sabiedrības forumā ir vairākkārt risināti šie jautājumi un abas šīs instances ir vairākkārt aicinājušas paātrināt SDO pamatkonvenciju ratifikāciju. Atsaucoties uz ES vietējās konsultantu grupas ierosmi, ES un Korejas pilsoniskās sabiedrības forums centās uzraudzīt, kā tiek ievērots 13.4. panta 3. punkta noteikums par to, ka "Puses nepārtraukti un neatlaidīgi centīsies ratificēt SDO pamatkonvencijas", kā arī pārējās konvencijas, ko SDO ir atzinusi par "mūsdienīgām". Eiropas Komisija šā jautājuma saistībā vērsās pie Korejas valdības.

6.5. 2015. gada jūnijā Korejas valdība atbildēja, ka daži neratificēto pamatkonvenciju noteikumi neatbilst pašlaik spēkā esošajiem tiesību aktiem un pašreizējam stāvoklim un tādēļ ir grūti radīt nosacījumus to ratifikācijai Korejā. Valdības atbildes turpinājumā teikts: "Tā kā valsts tiesību aktiem un sistēmām, it īpaši darba tiesību aktiem ir jāatspoguļo valsts īpašās sociālās un ekonomiskās pazīmes un jābūt balstītiem uz trīspusējiem nolīgumiem, īsā laika periodā nav viegli pilnveidot vietējos tiesību aktus un sistēmas." Tas neatbilst 13.4. panta 3. punkta noteikumiem un Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļai kopumā.

6.6. Pilsoniskās sabiedrības forums 2015. gada 15. septembrī publicēja paziņojumu, kurā pauda vilšanos par nepietiekamo progresu un nevēlēšanos veikt konkrētus pasākumus, it īpaši saistībā ar SDO pamatkonvenciju ratifikāciju un efektīvu piemērošanu, un kurā uzsvēra, ka pusēm jāatjauno pūliņi šajā virzienā.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/outside-eu/countries/agrifood-south-korea_en.pdf.

⁽²¹⁾ SDO pamatkonvencijas, kuras Korejas Republika nav ratificējusi: 1930. gada Konvencija Nr. 29 – Piespiedu darba konvencija; 1948. gada Konvencija Nr. 87 – Konvencija par biedrošanās brīvību un tiesību apvienoties aizsardzību; 1949. gada Konvencija Nr. 98 – Konvencija par tiesībām apvienoties organizācijās un slēgt koplīgumus; 1957. gada Konvencija Nr. 105 – Konvencija par piespiedu darba izskaušanu.

⁽²²⁾ <http://www.fez.go.kr/global/en/index.do>.

⁽²³⁾ http://english.motie.go.kr/en/tp/alltopiccs/bbs/bbsView.do?bbs_cd_n=3&bbs_seq_n=12.

6.7. Kā ES VKG norādījusi vēstulē tirdzniecības komisāram (*De Gucht* – 2014. gada janvārī un *Malmström* – 2016. gada decembrī) un Eiropas Parlaments – 2017. gada 18. maija rezolūcijā⁽²⁴⁾, Komiteja mudina Eiropas Komisiju uzsākt oficiālas apspriedes ar Korejas valdību. Konsultāciju sākumā uzmanību varētu pievērst tam, ka Koreja nav ratificējusi SDO konvencijas, kā arī jautājumiem saistībā ar BTN Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļā minēto darba tiesību normu pārkāpumiem Korejā.

6.8. Nākotnē ir svarīgi stiprināt sadarbību starp Korejas Republikas valdību un sociālajiem partneriem, piemēram, vairāk izmantot tematiskos projektus, kurus kopīgi finansē un īsteno Eiropas Komisija, EESK un SDO. Korejas un ES sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji, kuri piedalās abās vietējās konsultantu grupās, ir tiešā veidā jāiesaista šo projektu īstenošanā.

7. Vides aizsardzība un ilgtspējīgas attīstības veicināšana

7.1. Minētajā BTN atkārtoti apstiprināta ES dalībvalstu apņemšanās īstenot daudzpusējos vides nolīgumus, kuru līgumslēdzējas puses tās ir, piemēram, ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām un tās Parīzes nolīgumu, Konvenciju par bioloģisko daudzveidību (CBD) un Konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (*Cites*).

7.2. Kopš 2015. gada Korejai ir sava emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (*KETS*) – pirmā šāda veida programma, kas darbojas Austrumāzijā. *KETS* aptver aptuveni 525 no valsts lielākajiem emitētājiem, kas rada aptuveni 68 % no valsts siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām. *KETS* aptver sešu Kioto gāzu tiešās emisijas, kā arī netiešās emisijas no elektroenerģijas patēriņa. Korejas Republika plāno līdz 2030. gadam savas SEG emisijas samazināt līdz 37 % zem *status quo* scenārija līmeņa (saskaņā ar iecerēto nacionāli noteikto devumu, kas iesniegts *UNFCCC*). Tas atbilst 22 % samazinājumam salīdzinājumā ar emisiju līmeņiem 2012. gadā⁽²⁵⁾. Eiropas Savienība 2016. gada 8. jūlijā sāka 3,5 miljonus euro vērtu sadarbības projektu ar Korejas Republiku, lai atbalstītu *KETS* darbību. Projekts turpināsies līdz 2019. gada janvārim, un to finansē ES ārvalstu partnerības instruments ar Korejas valdības ieguldījumu natūrā, un to kopīgi vadīs Eiropas Savienība un Korejas Stratēģijas un finanšu ministrija⁽²⁶⁾.

7.3. Bijušais prezidents *Lee Myung Baek* ir ierosinājis iniciatīvu “Zaļā izaugsme”. 2015. gada 27. un 28. oktobrī Seulā saistībā ar ES un Korejas sadarbību vides jomā notika 19. ekoinovācijas forums. Kopš 2006. gada Eiropas ekoinovācijas forumi pulcē speciālistus no zinātnes un tehnikas, politikas un finanšu aprindām, kā arī NVO, augstskolu un uzņēmumu pārstāvjus. Forumā dalībnieki apsprieda jaunas uzņēmējdarbības iespējas ekoinovācijas jomā un uzklauzīja informāciju par jaunākajām tendencēm aprites ekonomikā, īpašu uzmanību pievēršot novatoriskiem materiāliem un produktiem⁽²⁷⁾.

7.4. Atbilstoši konsultatīvajiem mehānismiem, kas ieviesti ar ES un Korejas BTN, pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no ES un Korejas ir pauduši interesi koncentrēt uzmanību uz jautājumiem, kas saistīti ar ilgtspējīgas attīstības mērķu un Parīzes nolīguma īstenošanu. Komiteja ir pārliecināta, ka gan VKG, gan pilsoniskās sabiedrības forums ir efektīvi un reprezentatīvi instrumenti, kas var palīdzēt Eiropas iestādēm īstenot pasākumus, kas vērsti uz starptautiskās sadarbības stiprināšanu ilgtspējīgas attīstības, vides aizsardzības un klimata pārmaiņu jomā.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ Eiropas Parlamenta 2017. gada 18. maija rezolūcija par Eiropas Savienības un Korejas Republikas Brīvās tirdzniecības nolīguma īstenošanu (2015/2059(INI)) (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0225+0+DOC+XML+V0//LV&language=LV>).

⁽²⁵⁾ Starptautiskās oglekļa jautājumu rīcības partnerība (*International Carbon Action Partnership*), 2017. gada 9. janvāris, Korejas emisijas kvotu tirdzniecības sistēma.

⁽²⁶⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2016070801_lv

⁽²⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2015/2nd_forum/index_en.html.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Apmaiņa ar personas datiem un šo datu aizsardzība globalizētā pasaulē"

(COM(2017) 7 final)

(2018/C 081/29)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 31.5.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Pilnsapulces lēmums	8.5.2017.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	28.9.2017.
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	175/1/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Ņemot vērā ES pamatvērtības un dibināšanas dokumentus, tās pienākums ir pasaules mērogā veicināt pamattiesību ievērošanu un privātās dzīves un personas datu pienācīgu aizsardzību. Tādēļ EESK aicina Eiropas Komisiju divpusējā un daudzpusējā līmenī proaktīvi atbalstīt visaugstākos personas datu aizsardzības standartus.

1.2. EESK uzskata, ka četriem galvenajiem kritērijiem, kas Komisijai jāņem vērā, novērtējot valstis, ar kurām būtu jāiesaistās dialogā par atbilstību, vajadzētu būt līdzsvarotiem un labi pārdomātiem. Tomēr ir svarīgi šos kritērijus skaidrot, ņemot vērā attiecīgo valstu valdību, parlamentu un tiesu iestāžu reālu apņemšanos panākt līdzvērtīgu un funkcionālu personas datu aizsardzības līmeni.

1.3. EESK aicina lēmumu par aizsardzības līmeņa pietiekamību pieņemšanā nodrošināt lielāku pārredzamību un līdzdalību. Minētajā procesā jāiesaista un jāuzklausā uzņēmējdarbības jomas, jo īpaši MVU, pārstāvji, kā arī patērētāju aizsardzības grupas, pilsoniskās grupas un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. EESK ir gatava apspriešanās procesu sekmēt.

1.4. EESK atzinīgi vērtē Komisijas aizsākto dialogu ar galvenajiem tirdzniecības partneriem Austrumāzijā un Dienvidaustrumāzijā, tostarp Japānā un Korejā, un, iespējams, Indijā, kā arī Latīņamerikas valstīs un Eiropas kaimiņattiecību politikā iekļautās valstīs, kas ir paudušas interesi saņemt pietiekamas aizsardzības atzinumu.

1.5. EESK pauž cerību, ka Komisija, Padome, dalībvalstu valdības un parlamenti, kā arī ASV valdība un Kongress atzinīgi novērtēs priekšlikumus, kas izvirzīti Eiropas Parlamenta 2017. gada 6. aprīļa rezolūcijā par ES un ASV privātuma vairoga nodrošinātās aizsardzības pietiekamību. Eiropas Parlamenta rezolūcijā paustas nopietnas bažas un daudzās teksta vietās norādīts uz to, ka vienošanās un pašreizējais ASV tiesiskais regulējums praktiski neaizsargā ES iedzīvotāju tiesības.

1.6. Ņemot vērā straujo tehnisko attīstību un nepārtraukto IKT infrastruktūras paplašināšanos, ir nepieciešama valdības veikta cieša uzraudzība un pārraudzība. Kaut arī lēmumi par aizsardzības līmeņa pietiekamību tiek izvērtēti ik pēc četriem gadiem (sk. Vispārīgās datu aizsardzības regulas 45. panta 3. punktu), EESK iesaka izveidot pastāvīgu saziņu starp Komisiju,

datu aizsardzības iestādēm un trešo valstu valdības iestādēm, lai apzinātu jaunas problēmas ļoti dinamiskajā tehniskajā un ekonomiskajā vidē.

1.7. EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas prioritātei vajadzētu būt datu aizsardzības standartu izplatības veicināšanai ar daudzpusēju instrumentu palīdzību un ka šāda apņemšanās būtu jāatbalsta ar resursiem, lai *a priori* varētu patiešām aizsargāt cilvēktiesības un *a posteriori* – nodrošināt efektīvu tiesisko aizsardzību kaitējuma gadījumā.

1.8. Komiteja norāda, ka Komisijas paziņojumā nav nošķirti nedz dažādi personas datu, nedz to izmantošanas veidi, izņemot datus, kas saistīti ar krimināllietām.

1.9. Eiropas Padomes 1981. gada Konvencija Nr. 108 un tās 1999. gada papildu protokols ir vienīgais saistošais daudzpusējais instruments datu aizsardzības jomā. Minētais instruments būtu jāturpina pilnveidot, un jāmudina vairāk trešo valstu tam pievienoties.

1.10. Daudzpusējie centieni, ko ieguldījusi ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija), G20 un APEC (Āzijas un Klusā okeāna valstu ekonomiskās sadarbības forums), būtu vēl vairāk jāpastiprina, lai izveidotu patiešām globālu daudzpusēju datu aizsardzības sistēmu. Sadarbībai ar ANO īpašo referentu jautājumā par tiesībām uz privātumu vajadzētu būt stabilai un funkcionējošai.

1.11. Attiecībā uz personas datu apmaiņu saistībā ar noziedzīgu nodarījumu novēršanu, izmeklēšanu un saukšanu pie kriminālatbildības EESK pārliecinoši atbalsta stingrus datu aizsardzības pasākumus, taču neiebilst arī pret to, ka krimināllikumu tiesībaizsardzības sektorā ievieš pietiekamas aizsardzības atzinumus. Datu aizsardzība un noziedzīgu nodarījumu novēršana, izmeklēšana un saukšana pie kriminālatbildības, ietverot kibernetizāciju un terorismu, ir jāapvieno.

1.12. EESK atgādina, cik svarīgi ir aizsargāt cilvēku ar invaliditāti personas, veselības un rehabilitācijas datus, kā noteikts ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 22. pantā.

2. Vispārīga informācija un ievads

2.1. Personas datu aizsardzība ir daļa no Eiropas kopējās konstitucionālās struktūras un tā nostiprināta ES Pamattiesību hartas 8. pantā. Tā ir bijusi ES tiesību aktu centrāls elements jau vairāk nekā 20 gadus, sākot ar 1995. gada Datu aizsardzības direktīvu (1995. gada direktīva) līdz Vispārīgās datu aizsardzības regulas un Policijas direktīvas pieņemšanai 2016. gadā.

2.2. Ar ES datu aizsardzības tiesību aktu reformu, ko pieņēma 2016. gada aprīlī, ievieš sistēmu, kura nodrošina augstu aizsardzības līmeni gan ES mērogā, gan starptautiskajā personas datu apmaiņā tirdzniecības un tiesībaizsardzības nolūkam. Jaunie noteikumi stāsies spēkā 2018. gada maijā.

2.3. Pabeigusi darbu, kas saistīts ar ES datu aizsardzības noteikumiem, Komisija patlaban izstrādā stratēģiju starptautisku datu aizsardzības standartu veicināšanai. Komisijas paziņojumā ir aprakstīti dažādi instrumenti, kas, pateicoties reformētajiem datu aizsardzības noteikumiem, ļauj apmainīties ar personas datiem starptautiskā mērogā, un izklāstīta stratēģija sadarbībai ar atsevišķām trešām valstīm, lai nākotnē panāktu lēmumus par aizsardzības līmeņa pietiekamību un ar daudzpusēju instrumentu palīdzību veicinātu datu aizsardzības standartu izplatību.

2.4. 2016. gadā pieņemtajā Vispārīgajā datu aizsardzības regulā uzskaitīti mehānismi, kas ļauj ES personas datus nosūtīt trešām valstīm: lēmumi par aizsardzības līmeņa pietiekamību, līguma standartklausulas, saistošie uzņēmumu noteikumi, sertifikācijas mehānismi un rīcības kodeksi. Minēto mehānismu galvenais mērķis ir nodrošināt, ka gadījumos, kad Eiropas iedzīvotāju personas datus nosūta uz ārzemēm, tiek nodrošināta arī attiecīga to aizsardzība. Lai gan starptautiskās personas datu nosūtīšanas shēma ir līdzīga 1995. gada Datu aizsardzības direktīvā izklāstītajai, reforma ir ļāvusi vienkāršot un paplašināt tās izmantošanu un ieviest jaunus instrumentus (piemēram, rīcības kodeksus un sertifikācijas mehānismus) starptautiskai datu nosūtīšanai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē ES centienus, kuri vērsti uz tās iedzīvotāju personas datu aizsardzību, vienlaikus saglabājot atvērtību un integrāciju savstarpēji arvien vairāk saistītajā pasaulē.

3.2. Ņemot vērā ES pamatvērtības un dibināšanas dokumentus, tās pienākums ir pasaules mērogā veicināt pamattiesību ievērošanu un privātās dzīves un personas datu pienācīgu aizsardzību. Tādēļ EESK aicina Eiropas Komisiju divpusējā un daudzpusējā līmenī proaktīvi atbalstīt visaugstākos personas datu aizsardzības standartus gan saviem, gan trešo valstu pilsoņiem.

3.3. Eiropas Savienībai vajadzētu atbalstīt globālās personas datu aizsardzības programmu un tās galvenos principus: datu aizsardzība ir pamattiesības, un to aizsardzību nodrošina, pieņemot vispārējus tiesību aktus, ar ko ievieš īstenojamas indivīda tiesības uz privātumu un izveido neatkarīgas uzraudzības iestādes.

3.4. Visaugstākais iespējamais personas datu aizsardzības līmenis ir ne tikai juridisks pienākums, bet arī lieliska iespēja. Digitālā ekonomika, starptautiskā preču un pakalpojumu plūsma un e-pārvalde ir ieguvējas, ja iedzīvotāji uzticas pastāvošajiem institucionālajiem un normatīvajiem aizsardzības mehānismiem. Datu aizsardzība un tainīga starptautiskā tirdzniecība iedzīvotājiem ir vienlīdz svarīgas, un šīs vērtības nebūtu uzskatāmas par pretrunīgām.

3.5. Tāpat kā iepriekšējos atzinumos EESK turpina atbalstīt vispārējo virzienu ES datu aizsardzības politikā, taču vienlaikus norāda, ka nepieciešams augstāks aizsardzības līmenis. Atzinumā SOC/455 par Vispārīgo datu aizsardzības regulu Komiteja minēja dažus konkrētus piemērus, kā vairākos pantos varētu labāk definēt tiesības, kā arī kopumā iedzīvotāju un it sevišķi strādājošo aizsardzību, piekrišanas būtību, datu apstrādes likumību un jo īpaši datu aizsardzības speciālistu pienākumus un datu apstrādi nodarbinātības jomā ⁽¹⁾.

3.6. Turklāt EESK ir norādījusi uz fizisku un juridisku personu tiesībām paust piekrišanu attiecībā uz saviem datiem. Atzinumā TEN/631 par personas datu aizsardzību EESK uzskata, ka "lietotājiem jābūt informētiem, apmācītiem un piesardzīgiem, jo, tiklīdz piekrišana ir sniegta, piegādātājs varēs apstrādāt vairāk satura un metadatu, lai no tiem gūtu pēc iespējas lielāku labumu. (..) Ar šo regulu [regula par privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību elektroniskajos sakaros] saistītām prioritātēm vajadzētu būt lietotāju izglītošanai par to, kā izmantot savas tiesības, un anonimitātes nodrošināšanai un šifrēšanai" ⁽²⁾.

3.7. EESK atbalsta, ka, sākot ar 2018. gada maiju, pašreiz spēkā esošo 28 valstu tiesību aktu vietā stāsies vienots Eiropas mēroga kopums. Jaunizveidotais vienas pieturas aģentūras mehānisms nodrošinās, ka viena vienīga datu aizsardzības iestāde būs atbildīga par kāda ES uzņēmuma veiktas pārrobežu datu apstrādes uzraudzību. Tiks garantēts konsekvents jauno noteikumu skaidrojums. Piemēram, pārrobežu gadījumos, kad iesaistītas vairāku valstu datu aizsardzības iestādes, tiks pieņemts viens vienīgs lēmums, lai kopīgām problēmām nodrošinātu kopīgus risinājumus. EESK pauž cerību, ka jaunās procedūras ne tikai garantēs konsekventu skaidrojumu, bet arī iespējami augstāko datu aizsardzības līmeni.

3.8. EESK ņem vērā, ka *Digital Europe*, proti, organizācija, kas pārstāv Eiropas digitālo tehnoloģiju ražošanas nozari ⁽³⁾, paziņojumu un tā galvenos priekšlikumus vērtē atzinīgi.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Vispārīgā datu aizsardzības regula", 2012. gada 23. maijs (OV C 229, 31.7.2012., 90. lpp.).

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "Personas datu aizsardzība", 2017. gada 5. jūlijs (OV C 345, 13.10.2017., 138. lpp.).

⁽³⁾ Eiropas Komisijai adresēta vēstule saistībā ar tās neseno paziņojumu par starptautisko datu nosūtīšanu, *DIGITALEUROPE*, 2017. gada 12. maijs (skatīts 1. augustā): <http://www.digitaleurope.org/Press-Room/Latest-News/News-Story/newsID/623>

Pieaugošā mākoņdatošanas izplatība rada jaunas un sarežģītas problēmas, kas straujo tehnisko pārmaiņu dēļ turpmāk vēl saasināsies. Tiesību aktiem jābūt pielāgojamiem, lai tos varētu pieskaņot tehnikas un tirgus attīstībai.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Komisijas pieņemtie lēmumi par aizsardzības līmeņa pietiekamību pašlaik ir piemērots instruments, lai nodrošinātu ES iedzīvotāju datu aizsardzību attiecībā pret citām valstīm un organizācijām gan valsts, gan privātajā sektorā. Tie ir arī noderīgs instruments, lai veicinātu trešo valstu centienus panākt līdzīgu aizsardzības līmeni saviem iedzīvotājiem, un tiem vajadzētu būt galvenajam instrumentam, kas izmantojams personas datu apmaiņas aizsardzībai.

4.2. EESK uzskata, ka četriem galvenajiem kritērijiem⁽⁴⁾, kas Komisijai jāņem vērā, novērtējot valstis, ar kurām būtu jāiesaistās dialogā par atbilstību, vajadzētu būt līdzsvarotiem un labi pārdomātiem. Tomēr ir svarīgi šos kritērijus skaidrot, ņemot vērā attiecīgo valstu valdību, parlamentu un tiesu iestāžu reālu apņemšanos panākt līdzvērtīgu un funkcionālu personas datu aizsardzības līmeni.

4.3. EESK aicina lēmumu par aizsardzības līmeņa pietiekamību pieņemšanā nodrošināt lielāku pārredzamību un līdzdalību. Minētajā procesā jāiesaista un jāuzklausā uzņēmējdarbības jomas, jo īpaši MVU, pārstāvji, kā arī patērētāju aizsardzības grupas un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. EESK ir gatava apspriešanās procesu sekmēt.

4.4. EESK atzinīgi vērtē Komisijas aizsākto dialogu ar galvenajiem tirdzniecības partneriem Austrumāzijā un Dienvidaustrumāzijā, tostarp Japānā un Korejā, un, iespējams, Indijā, kā arī Latīņamerikas valstīs un Eiropas kaimiņattiecību politikā iekļautās valstīs, kas ir paudušas interesi saņemt pietiekamas aizsardzības atzinumu.

4.5. EESK uzskata, ka dažu valstu gadījumā atzīt daļēju aizsardzības līmeņa pietiekamību, to attiecinot uz dažiem sektoriem un teritorijām, ir problemātiski, jo tas nenodrošina pietiekamas un konsekventas konstitucionālās, procesuālās un institucionālās garantijas, ka personas dati ir aizsargāti. Daļēja aizsardzības līmeņa pietiekamība varētu būt lietderīgs starpposms, kurā ES un attiecīgās valstis rastu vienotu pamatu un koordinētu centienus. Ilgtermiņa mērķis ir panākt stabilāku un visaptverošu vienošanos, pamatojoties uz esošajām sistēmām visās attiecīgajās valstīs⁽⁵⁾.

4.6. EESK atzinīgi vērtē centienus izveidot stabilu un funkcionējošu divpusēju regulējumu ar Amerikas Savienotajām Valstīm. Nesen pieņemtais lēmums par ES un ASV privātuma vairogu, ar ko aizstāj ES un ASV privātuma "drošības zonas" principus, ir solis uz priekšu. Tā darbības joma tomēr ir ierobežota, jo pievienošanās tam notiek pēc brīvprātības principa, tāpēc daudzas ASV organizācijas tajā nepiedalās.

4.7. EESK pauž cerību, ka Komisija, Padome, dalībvalstu valdības un parlamenti, kā arī ASV valdība un Kongress atzinīgi novērtēs priekšlikumus, kas izvirzīti Eiropas Parlamenta 2017. gada 6. aprīļa rezolūcijā par ES un ASV privātuma vairoga nodrošinātās aizsardzības pietiekamību. Eiropas Parlamenta rezolūcijā paustas nopietnas bažas un daudzās teksta vietās norādīts uz to, ka vienošanās un pašreizējais ASV tiesiskais regulējums praktiski neaizsargā ES iedzīvotāju tiesības⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Galvenie kritēriji ir šādi: 1. ES (faktisko vai potenciālo) tirdzniecības attiecību apmērs ar konkrēto trešo valsti, arī tas, vai ir parakstīts brīvās tirdzniecības nolīgums, vai notiek attiecīgas sarunas; 2. tādu personas datu plūsmu apmērs no ES, kuras atspoguļo ģeogrāfiskās un/vai kultūras saites; 3. vai trešai valstij ir pioniera loma privātuma un datu aizsardzības ziņā un tā varētu būt paraugs citām valstīm savā reģionā; 4. vispārējās politiskās attiecības ar konkrēto trešo valsti, it īpaši saistībā ar kopīgu vērtību veicināšanu un kopīgiem mērķiem starptautiskā līmenī.

⁽⁵⁾ Komisija mudināja ASV īstenot centienus virzībā uz visaptverošu privātuma un datu aizsardzības sistēmu, lai ilgākā termiņā nodrošinātu konvergenci starp abām sistēmām. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Transatlantiskās datu plūsmas – uzticēšanās atjaunošana, paredzot spēcīgākas drošības garantijas", COM(2016) 117 final, 29.2.2016.

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2017. gada 6. aprīļa rezolūcija par ES un ASV privātuma vairoga nodrošinātās aizsardzības pietiekamību: [EP] "pauž nožēlu par to, ka nedz privātuma vairoga principi, nedz arī ASV administrācijas vēstules ar paskaidrojumiem un garantijām neaplicina, ka tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību ir tiem ES iedzīvotājiem, kuru personas dati tiek pārsūtīti ASV organizācijai saskaņā ar privātuma vairoga principiem, un kuriem turpmāk piekļūst un tos apstrādā ASV publiskas iestādes tiesībaizsardzības un valsts interešu nolūkos, taču ES Tiesas 2015. gada 6. oktobra spriedumā tika uzsvērts, ka pienācīgas aizsardzības līmenis ir ES Hartas 47. pantā paredzēto pamattiesību svarīgākais elements"; 26. punkts.

4.8. Līdzīgas bažas pauda vairākas pilsoniskās sabiedrības grupas no Eiropas Savienības un Amerikas Savienotajām Valstīm⁽⁷⁾. EESK mudina visas ES iestādes ņemt vērā minētās bažas.

4.9. Komiteja atzīst, ka Komisija vēlas radīt jaunu dinamiku, tomēr norāda, ka priekšlikumi vēl aizvien satur juridisko nenoteiktību personām, kuru tiesības tikušas pārkāptas. To veicina vairāki aspekti.

— Nav konkrēti norādīts attiecīgo datu veids, piemēram, personas dati, metadati, intelektuālais īpašums.

— Pielietojuma veidi. Kāda veida personas datu apstrāde ir atļauta komerciāliem un tiesībsardzības nolūkiem?

— Iesaistīto dalībnieku loks. Kāda loma ir privātā sektora uzņēmumiem, valsts iestādēm un tiesām?

— Nav skaidrs, kāds juridiskais statuss un atbildība ir uzņēmumiem, kas strādā ar personas datiem. Sodi un kompensācijas par kaitējumu. Kāda loma ir ES dalībvalstu tiesām vai citām tiesām, tostarp trešās valstīs?

4.10. Uzraudzība pēc tam, kad pieņemts lēmums par aizsardzības līmeņa pietiekamību, ir būtiska, lai nodrošinātu nolīgumu darbību praksē. Ņemot vērā straujo tehnisko attīstību un nepārtraukto IKT infrastruktūras paplašināšanos, ir nepieciešama valdības veikta cieša uzraudzība un pārraudzība. Kaut arī lēmums par aizsardzības līmeņa pietiekamību tiek izvērtēts ik pēc četriem gadiem (sk. Vispārīgās datu aizsardzības regulas 45. panta 3. punktu), EESK iesaka izveidot pastāvīgu saziņu starp Komisiju, datu aizsardzības iestādēm un trešo valstu valdības iestādēm, lai apzinātu jaunas problēmas ļoti dinamiskajā tehniskajā un ekonomiskajā vidē.

4.11. EESK mudina Komisiju sadarboties ar ieinteresētajām personām, lai izstrādātu alternatīvus personas datu nosūtīšanas mehānismus, kas būtu pielāgoti konkrētu nozaru, uzņēmējdarbības modeļu un/vai uzņēmēju vajadzībām vai prasībām.

4.12. EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas prioritātei vajadzētu būt datu aizsardzības standartu izplatības veicināšanai ar daudzpusēju instrumentu palīdzību un ka šāda apņemšanās būtu jāatbalsta ar resursiem.

4.13. Eiropas Padomes Konvencija Nr. 108 un tās papildu protokols ir vienīgais saistošais daudzpusējais instruments datu aizsardzības jomā. Minētais instruments būtu jāturpina pilnveidot un jāmudina vairāk trešo valstu pievienoties tam.

4.14. Daudzpusējie centieni, ko ieguldījusi ESAO, G20 un APEC, būtu vēl vairāk jāpastiprina, lai izveidotu patiešām globālu daudzpusēju sistēmu datu aizsardzības jomā. Sadarbībai ar ANO īpašo referentu jautājumā par tiesībām uz privātumu vajadzētu būt stabilai un funkcionējošai.

4.15. Sadarbības uzlabošanai ar attiecīgajām valsts privātuma aizsardzības un uzraudzības iestādēm trešās valstīs vajadzētu būt prioritātei. Kaut gan tas neuzliek juridiski saistošus pienākumus, ESAO Globālais privātuma aizsardzības tīkls (GPEN) var veicināt sadarbību tiesībsardzības jomā, apmainoties ar paraugpraksi pārrobežu problēmu risināšanā un atbalstot kopīgas īstenošanas iniciatīvas un izpratnes veicināšanas kampaņas⁽⁸⁾.

4.16. Attiecībā uz personas datu apmaiņu saistībā ar noziedzīgu nodarījumu novēršanu, izmeklēšanu un saukšanu pie kriminālatbildības EESK pārliecinoši atbalsta stingrus datu aizsardzības pasākumus, taču neiebilst arī pret to, ka krimināllikumus tiesībsardzības jomā ievieš pietiekamas aizsardzības atzinumus. Datu aizsardzība un noziedzīgu nodarījumu novēršana, izmeklēšana un saukšana pie kriminālatbildības ir jāapvieno.

⁽⁷⁾ Pilsonisko brīvību organizāciju koalīcija aicina ES lēmumu pieņēmējus uzstājīgi mudināt ASV veikt uzraudzības jomas reformu, lai nodrošinātu regulējumu, kas ļauj ievērot to valstspiederīgo tiesības, kuri nav ASV pilsoņi, 2017. gada 28. februāris (skatīts 1. augustā): <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2017/02/Section702CoalitionLetter1.pdf>

⁽⁸⁾ Skatīt arī ESAO regulējumu attiecībā uz privātumu, ESAO, 2013. gads.

4.17. 2016. gada decembrī noslēgtais ES un ASV datu aizsardzības jumta nolīgums ir labs piemērs tam, kā datu aizsardzības tiesības un pienākumi, kas ir saskaņā ar ES tiesību kopumu, var būt ietverti divpusējos nolīgumos. Tādas pašas procedūras var izmantot arī dažādās citās politikas jomās, piemēram, konkurences politikā un patērētāju aizsardzības jomā. EESK mudina Komisiju izpētīt iespēju, kā līdzīgus pamatnolīgumus varētu noslēgt ar nozīmīgiem partneriem tiesībaizsardzības jomā.

4.18. Komiteja gaida pirmo gada pārskatu par ES un ASV privātuma vairogu; pārskatam jābūt gatavam šogad, un EESK pauž cerību, ka tā sagatavošana būs rūpīgs un uz līdzdalību balstīts process. EESK pauž cerību, ka gan ES, gan ASV saglabās apņēmību sadarboties, lai panāktu augstāku personas datu aizsardzības līmeni.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1295/2013, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2014.–2020. gads)”

(COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD))

(2018/C 081/30)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 11.9.2017. Padome, 22.9.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI)
Pieņemts plenārsesijā	18.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	196/0/3
(par/pre/atturas)	

Iepriekšējo atzinumu par programmu “Radošā Eiropa” 2014.–2020. gadam (Regula (ES) Nr. 1295/2013) – CCMI/098 – CES828-2012_AC – Komiteja pieņēma 2012. gada 28. martā ⁽¹⁾.

Iepriekšējā atzinumā Komiteja pilnībā atbalstīja Komisijas priekšlikumu, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2014.–2020. gads), un budžeta palielinājumu tās finansēšanai. Tomēr, lai arī Komiteja uzsvēra, ka programmas “Radošā Eiropa” ekonomiskā dimensija ir svarīga, tā arī norādīja, ka programma ir pārāk koncentrēta uz konkurētspēju kā vispārējo mērķi, kamēr Eiropas kultūras un valodu daudzveidības un vērtību popularizēšanas mērķis ir mazāk izteikts. Turklāt tā arī uzskatīja, ka budžeta apjoms ir tā mērķiem nepietiekams attiecībā pret kopējo ES budžetu vai dažu dalībvalstu piešķirto atbalstu kultūras pasākumiem.

Jaunajā priekšlikumā Komisija ierosina juridiski pareizu un pārredzamu risinājumu, kā nodrošināt ilgtspējīgu atbalstu Eiropas Savienības Jauniešu orķestrim (ESJO), ņemot vērā tā īpašās iezīmes un atzīstot to par “pamatdokumentā noteiktu struktūru” Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 1268/2012 190. panta 1. punkta d) apakšpunkta nozīmē.

Šī iniciatīva pilnībā saskan ar Komitejas iepriekšējā atzinumā pausto viedokli. Šim ESJO finansējumam nebūs nepieciešami papildu līdzekļi no ES budžeta.

Ar jauno priekšlikumu Regulas (ES) Nr. 1295/2013, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2014.–2020. gads), 13. panta 1. punktam tiek pievienots tikai viens jauns apakšpunkts: “f) Eiropas Savienības Jauniešu orķestris.”

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 2012. gada 28. martā ⁽²⁾ pieņemtajā atzinumā CCMI/098 – CES828-2012_AC, Komiteja 529. plenārsesijā, kas notika 2017. gada 18. un 19. oktobrī (18. oktobra sēdē), ar 196 balsīm par un 3 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā.

Briselē, 2017. gada 18. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2014.–2020. gads)” (OV C 181, 21.6.2012., 35. lpp.).

⁽²⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eurozonas ekonomikas politika (2017)”**(atzinuma papildinājums)**

(2018/C 081/31)

Ziņotājs: **Petr ZAHRADNÍK**Līdzziņotājs: **Javier DOZ ORRIT**

Pilnsapulces lēmums	27.4.2017.
Juridiskais pamats	Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta A punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	5.10.2017.
Pieņemts plenārsesijā	19.10.2017.
Plenārsesija Nr.	529
Balsojuma rezultāts	158/4/6
(par/pre/atturas)	

Preambula

Šis atzinums ir daļa no plašāka EESK atzinumu kopuma, ko veido četri atzinumi par Eiropas ekonomiku (konkrētāk, par ekonomikas un monetārās savienības padziļināšanu, eurozonas ekonomikas politiku, kapitāla tirgu savienību un ES finanšu nākotni) ⁽¹⁾. Minētais kopums top saistībā ar Eiropas Komisijas nesen publicēto Balto grāmatu par Eiropas nākotni, un tajā ņemta vērā Komisijas priekšsēdētāja Junkera 2017. gada runa par stāvokli Savienībā. Saskaņā ar EESK rezolūciju par Eiropas nākotni ⁽²⁾ un iepriekšējiem atzinumiem par EMS izveides pabeigšanu ⁽³⁾ minētajā atzinumu kopumā uzsvērts, ka vajadzīga kopīga izpratne par Savienības pārvaldības mērķi – izpratne, kas krietni pārsniedz tehniskas pieejas un pasākumus un kas pirmām kārtām un galvenokārt ir politiskas gribas un kopējas perspektīvas jautājums.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Šie secinājumi un ieteikumi ir izstrādāti, lai papildinātu atzinumu ECO/423, kuram šajā atzinumā ir pausts pilnīgs atbalsts un uz ko balstās šis atzinums. Tie atbilst arī tam, kas teikts preambulā minētajos pārējos trīs atzinumos par Eiropas ekonomikas nākotni.

1.2. EESK atzinīgi vērtē progresu, kas panākts eurozonas ekonomikas politikā, un cieši uzrauga šādas attīstības apstākļus. Tā uzskata, ka īpaši svarīgi ir apstākļi, kas eurozonas vidi savieno ar fiskālajiem aspektiem, un tās institucionālā satvara nostiprināšana.

1.3. EESK uzskata, ka eurozonas ekonomikas politikā ir svarīgi nodrošināt līdzsvarotu pasākumu kopumu, kas ir pienācīgi savstarpēji savienots ar tās monetārajiem, fiskālajiem un strukturālajiem aspektiem. Ņemot vērā šo politikas pasākumu pārkārtošanu atbilstīgi ekonomikas attīstībai, tas kļūst par arvien svarīgāku faktoru.

1.4. EESK nepiekrīt tam, ka Eiropadome ir noraidījusi pozitīvu fiskālo nostāju, un aicina pārskatīt tās secinājumu. Paredzētā atteikšanās no Eiropas Centrālās bankas kvantitatīvās mīkstināšanas politikas it īpaši pastiprina argumentus par labu pozitīvas fiskālās nostājas pieņemšanai. Tajā pašā laikā EESK atzīst, ka pozitīvas fiskālās nostājas piemērošana ir pareizi jānosaka, lai nepalielinātu joprojām augsto valsts parāda līmeni, un to virzītu uz jomām, kas rada nepārprotamu labumu ilgtermiņā.

⁽¹⁾ Šis EESK kopums ietver atzinumus par šādiem tematiem: “Eurozonas ekonomikas politika 2017. gadā” (atzinuma papildinājums), “Kapitāla tirgu savienība: vidusposma pārskats” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 117. lpp.), “EMS padziļināšana līdz 2025. gadam” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 124. lpp.) un “ES finanses līdz 2025. gadam” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 131. lpp.).

⁽²⁾ EESK rezolūcija OV C 345, 13.10.2017., 11. lpp.

⁽³⁾ OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp., OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.

1.5. EESK norāda uz ekonomiskās situācijas uzlabošanu eurozonā un šīs tendences saglabāšanas un pastiprināšanas nolūkā iesaka veikt izšķirošus pasākumus, lai veicinātu ieguldījumus un īstenotu strukturālās reformas, kas veicina gan augstāku produktivitāti, gan kvalitatīvas darbvietas. Strukturālās reformas būtu jāīsteno, vairāk saskaņojot ar Eiropas pusgada procesiem. Turklāt vajadzību pēc strukturālās reformas EESK iesaka izvērtēt eurozonas vai ES līmenī kopumā, nevis tikai kā atsevišķus strukturālus pasākumus dažādās dalībvalstīs.

1.6. EESK viennozīmīgi atbalsta eurozonā uzlaboto kohēziju, kas panākta, gan pastiprinot ekonomikas un fiskālās politikas koordināciju, gan, pateicoties finanšu savienības pilnīgai izveidei un eurozonas lielākas ietekmes nodrošināšanai pasaules ekonomikā, uzlabojot finanšu starpniecību. Lai risinātu minētās problēmas, EESK iesaka attiecīgi nostiprināt tās institucionālo sistēmu.

1.7. EESK uzskata, ka euro ir visas Eiropas Savienības valūta; EESK atbalsta ekonomiskās situācijas uzlabošanu Eiropas Savienībā, lai atkal varētu paplašināt eurozonu ar paredzamu pozitīvu ietekmi gan uz eurozonu, gan tās jaunajām dalībvalstīm.

1.8. EESK norāda, ka *Brexit* un pašreizējās ASV administrācijas neprognozējamības dēļ pienācīga uzmanība jāpievērš arī politiskajām un ekonomiskajām norisēm visā pasaulē.

1.9. EESK apzinās, ka eurozonas darbības uzlabošanas iespējas ir ierobežotas pašreizējo noteikumu ietvaros (vispirmām kārtām attiecībā uz strukturāliem pasākumiem); dažu svarīgāko aspektu gadījumā (tostarp, piemēram, institucionālā satvara uzlabošana un jaunu fiskālo instrumentu izmantošana) vajadzīgi jauni noteikumi.

1.10. Saistībā ar gaidāmajiem ekonomikas un politikas ieteikumiem 2018. gadam, EESK uzsver nepieciešamību uzsākt debates par šādiem tematiem:

- fiskālās savienības izveide,
- lielāka dalībvalstu atbildība un apņemšanās pildīt eurozonas uzliktos pienākumus,
- strukturālās reformas nepieciešamība Eiropas pusgada platformas ietvaros,
- vēl stiprāka ekonomiskā koordinācija un pārvaldība,
- finanšu starpniecības sistēmas uzlabošana ar mērķi veicināt reālos ilgtermiņa ieguldījumus saskaņā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM), piesaistot EIB, EIF un ESIF 2.0,
- lielāka eurozonas ietekme pasaulē.

1.11. EESK apzinās, ka ir ārkārtīgi nepieciešams ieguldīt vairāk līdzekļus, lai tas atspoguļotos atalgojuma pieaugumā un bezdarba līmeņa kritumā. Ieguldījumiem vajadzētu būt vēršamiem uz tādu atzinumu izklāstīto atšķirību novēršanu, kas varētu izrādīties būtisks šķērslis ilgtermiņa izaugsmei, ja tās joprojām pastāvētu un netiktu novērstas.

1.12. Lai nodrošinātu, ka iedzīvotāji būtiski atbalsta eurozonas atjaunošanu un šajā sakarā nepieciešamo strukturālo reformu īstenošanu, būtu jāstiprina šo reformu sociālā dimensija un jāizmanto eurozonas pārvaldības metodes, kas būtu demokrātiskas un pārredzamas un kuru mērķis būtu nodrošināt ekonomisko labklājību un augstu dzīves līmeni.

2. Pamatinformācija

2.1. Regulāri notiekošā Eiropas pusgada procesa ietvaros Eiropas Komisija 2016. gada novembrī publicēja šādus dokumentus: Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, kā arī paziņojumu ("Virzība uz pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā"). Par minētajiem dokumentiem EESK izstrādāja atzinumu ECO/423, ko pieņēma 2017. gada februāra plenārsesijā. Kopš tā laika ES ekonomikas politikas attīstība, kā arī dažu dalībvalstu darbība apliecināja, ka šī situācija ir ievērojami mainījusies. Šis atzinuma papildinājums ir vērsts uz to, lai atspoguļotu šādus svarīgākos notikumus:

- Padomes ieteikums par eurozonas ekonomikas politiku (2017. gada marts),
- pavasara ekonomikas prognoze (2017. gada maijs),
- paziņojums par konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem 2017. gadā (2017. gada maijs).

Turklāt minētajā periodā tika publicēta arī Baltā grāmata par Eiropas nākotni un pārdomu dokuments par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu un par ES finansējuma nākotni, un šis temats tika tālāk izvērtēts Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Ž. K. Junkera 2017. gada septembra runā par situāciju Savienībā. Turklāt varēja konstatēt arī redzamas izmaiņas eurozonas darbībā attiecībā uz tās fiskālo aspektu. Šajā atzinumā ņemta vērā ekonomikas attīstība 2018. gadā un atspoguļoti EESK priekšlikumi attiecībā uz ieteikumiem, kas saistīti ar eurozonas ekonomikas politiku 2018. gadam.

2.2. Pašreizējā ekonomikas atveseļošana norit nedaudz ātrāk nekā gaidīts; tomēr eurozonai vēl aizvien ir vajadzīgi lielāki ieguldījumi un līdztekus varētu būt vajadzīgi zināmi finanšu stimuli, kas neļautu ilgtermiņā palielināties valsts parāda līmenim. Krīzes sekas un īstenotā politika turpina ietekmēt bezdarbu, nabadzību un nevienlīdzību un rada arī ekonomiskās un sociālās atšķirības starp dalībvalstīm. Tādēļ ir svarīgi palielināt izaugsmes izredzes, vairāk atbalstīt ieguldījumus eurozonā un īstenot tādu sociālo politiku, kas mazina nabadzību un nevienlīdzību. Eiropas Komisijas pavasara ekonomikas prognozē teikts, ka ieguldījumi – vienlaicīgi ar attiecīgām izmaiņām atalgojumā un ilgstoša bezdarba līmeņa samazināšanos, kas šādā veidā palīdzētu stiprināt iekšzemes pieprasījumu, – ir izšķirošs faktors, lai nodrošinātu noturīgu ekonomikas atveseļošanos.

2.3. Turklāt eurozonai jāklūst saliedētāka. To varētu nodrošināt fiskālās savienības izveides pabeigšana, kas pozitīvi ietekmētu ieguldījumus un ko varētu īstenot saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem; savukārt pašlaik būtu vajadzīgi jauni noteikumi, lai varētu vēl labāk koordinēt ekonomikas un fiskālo politiku, kura virzīta uz eurozonas fiskālajām spējām un neatkarīga eurozonas budžeta radīšanu, un lai vairāk nostabilizētu eurozonas institucionālo struktūru, kas ļautu nodrošināt labāku iekšējo un ārējo pārstāvību, kā arī uzliktu lielāku atbildību atsevišķām dalībvalstīm.

2.4. Viens no scenārijiem, kas minēti Baltajā grāmatā par Eiropas nākotni, ir “dažādu ātrumu” Eiropa, un eurozona varētu būt svarīga robežšķirtne. Tomēr šajā gadījumā EESK uzskata, ka euro ir visas Eiropas Savienības valūta. Tāpēc būtu vēlams radīt stimulus ārpus eurozonas esošajām valstīm, lai tās kā vienu no savas iekšpolitikas prioritātēm izvirzītu iespēju pievienoties eurozonai.

2.5. Eiropas Komisijas ziemas un pavasara prognozes liecina par “lielu nenoteiktību” attiecībā gan uz iekšējiem, gan ārējiem izaugsmes riskiem, kas izriet no tirdzniecības, finanšu un ģeopolitiskiem faktoriem. Pavasara prognozē paustas bažas par ASV un Apvienotajā Karalistē (*Brexit*) vērojamajām norisēm, kas Eiropā varētu negatīvi ietekmēt (nelielo) ekonomikas atveseļošanos. D. Trampa administrācija ir vēl mazāk paredzama nekā sākotnēji šķita, un pastāvīgi augstais tekošā konta pārpalikums Vācijā un eurozonā rada tai problēmu. Tas varētu mudināt ASV veikt neizdevīgus tirdzniecības politikas pasākumus, kas negatīvi ietekmētu ES un eurozonu. Arī Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES (*Brexit*) ir neskaidrs jautājums: gaisa sarunu ievads nevieš uzticību par galīgo rezultātu, savukārt jūnijā notikušās vēlēšanas apliecina to, ka sarunu procesā gaidāmas grūtības un kavēšanās.

2.6. Jaunākajā Eiropas Komisijas pavasara ekonomikas prognozē teikts, ka Komisijas ieteikums un EESK atzinums (ECO/423), kurā pausts atbalsts pozitīvai fiskālai nostājai eurozonā visam 2017. gadam, – nostāja, kas noraidīta ar Padomes 2017. gada 10. marta ieteikumu, – rādīja pareizo rīcības virzienu. EESK nepiekrīt Eiropadomes lēmumam un uzskata, ka kopš tā brīža parādījušies riski un Komisijas pavasara prognoze apstiprina to, cik lietderīgi ir saglabāt pozitīvu fiskālo nostāju attiecībā uz budžeta politiku.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EMS kā Eiropas integrācijas svarīgas prioritātes nozīme tika uzsvērtā saistībā ar 60. gadadienu kopš Romas līgumu parakstīšanas un pēc tam notikušajās debatēs par ES nākotni. Tāpat tika atzīts, ka, neskatoties uz pastāvošām un vēl neatrisinātām problēmām, būtu kļūdaini pieņemt pārāk piesardzīgu nostāju attiecībā uz eurozonu. Gluži pretēji, labāk būtu pieņemt vērienīgāku tās nākotnes redzējumu un izstrādāt īpašus pasākumus tās potenciāla labākai izmantošanai. EESK atbalsta šādu nostādni.

3.2. Attiecībā uz ES ekonomikas uzplaukumu un tā radīto ienākumu un bagātības taisnīgu pārdali atzinumā ECO/423 uzsvērts, ka līdzsvarotā ekonomikas politikas pasākumu kopumā ir svarīgi ietvert monetāros, fiskālos un strukturālos instrumentus, kā arī pasākumus, kas vērsti uz finanšu tirgus funkcionalitātes un efektivitātes uzlabošanu, tostarp pienācīgu regulējumu, kurš ļauj novērst dažu finanšu iestāžu bezatbildīgi riskantu rīcību. EESK ir pārliecināta, ka pēdējo mēnešu notikumu dēļ tas daudzējādā ziņā ir kļuvis vēl svarīgāks.

3.3. EESK pilnībā atbalsta EMS izveides pabeigšanu un padziļināšanu līdz 2025. gadam. Tāpēc šis atzinums atbilst tam, kas teikts preambulā minēto pārējo EESK atzinumu kopumā par Eiropas ekonomikas nākotni. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība būtu jāpievērš šādām jomām:

3.3.1. jāuzlabo un vēl vairāk jākoordinē fiskālā, ekonomiskā un strukturālā politika, lai radītu efektīvu šīs politikas pasākumu kombināciju, ņemot vērā arī eurozonas stingro (atsevišķas) budžeta pozīcijas īstenošanu ES budžeta ietvaros. Pirmo reizi tik augstā politiskā līmenī pārdomu dokumentā par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu ir izmantots fiskālas savienības jēdziens. Fiskālā savienība ir viendabīga monetārā un ekonomikas vide, un funkcionējošā iekšējā tirgū tā varētu aptvert arī kopīgu vai cieši koordinētu fiskālo politiku (gan attiecībā uz nodokļiem, gan izdevumiem), kas veicina taisnīgus nodokļus, kā arī sistemātisku un efektīvu nostāju pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un krāpšanu nodokļu jomā;

3.3.2. izšķirošs priekšnoteikums, kas – vispārējās ES ekonomikas pārvaldības koncepcijas ietvaros, jo īpaši Eiropas pusgada procesā, – ļauj uzlabot eurozonas vidi, ir atsevišķu dalībnieku atbildība: dalībvalstu individuāla atbildība un pienākumi būtu jāsauglabā vai pat jāpaaugstina visos esošajos ekonomikas pārvaldības mehānismos, tostarp nodrošinot objektīvu uzraudzību un piemērojot visus profilaktiskos un korigējošos pasākumus un vajadzības gadījumā arī sankcijas;

3.3.3. produktivitātes padomes, kuru pamatā ir visu ieinteresēto sociālo partneru aktīva līdzdalība, ir ieteiktas kā piemērots instruments, kas var veicināt strukturālo reformu īstenošanu, jo līdztekus atsevišķu dalībvalstu ekonomisko spēju uzlabošanai tās būtiski palīdz paaugstināt visa vienotā tirgus funkcionalitāti un viendabīgumu, atceļot atsevišķus regulatīvus šķēršļus un barjeras, taču neskarot iedibinātās sociālās un darba tiesības;

3.3.4. izmantojot visus finanšu tirgus dalībniekus atbilstīgi banku savienības un kapitāla tirgu savienības idejai, būtiski jāuzlabo finanšu starpniecības efektivitāte; lai to panāktu, pirmām kārtām būtu jāpievēršas reālajiem ieguldījumiem, nevis jāpalielina virtuālā finanšu sektora apjoms;

3.3.5. lai, ņemot vērā pasaules ekonomikā notiekošās pārmaiņas, EMS būtu spēcīga un atzīta, ļoti liela nozīme ir arī tās ārējai pārstāvībai; ir svarīgi ne tikai gādāt par to, lai būtu atsevišķu dalībvalstu vienota nostāja attiecībā pret to partneriem pasaulē, kur ES darbojas kā viens veselums, bet arī veikt pasākumus virzībā uz piemērotu institucionālo struktūru, kas globālā kontekstā atbilstu kopīgām interesēm⁽⁴⁾;

3.3.6. pamatotos gadījumos būtu arī jāapsver eurozonas paplašināšanas iespēja; dažas valstis, jo īpaši Centrāleiropā un Austrumeiropā, demonstrē ļoti pozitīvus ekonomikas attīstības rādītājus un saņem ļoti pozitīvu novērtējumu Eiropas pusgada ietvaros; šķiet, ka tās varētu atbalstīt eurozonas darbību un palielināt eurozonas nozīmi ES mērogā;

3.3.7. visbeidzot, lai iedzīvotāji atbalstītu jauno EMS projektu, ir jāizstrādā instrumenti, kas nodrošinātu, ka ekonomikas pārvaldības jomā pieņemtie lēmumi ir demokrātiski un ka vienotais tirgus ir papildināts ar spēcīgu sociālo pilāru.

3.4. EESK uzskata, ka eurozonas darbībā diezgan liela nozīme ir lielāku ieguldījumu veicināšanai, kā arī strukturālo reformu realizēšanai un īstenošanai, un to varētu vēl vairāk popularizēt Eiropas pusgada ietvaros, jo īpaši ņemot vērā vienotā tirgus regulējumu. EIB, EIF un ESIF finansētie ieguldījumi uzrāda pozitīvus rezultātus, tostarp nepieciešamo reģionālo projektu gadījumā. Tomēr to apjoms vēl nav pietiekams, lai novērstu ieguldījumu nepietiekamību, jo īpaši krīzes laikā. Ar minēto instrumentu palīdzību būtu jāizveido pietiekami stabila sistēma, kas ļauj dalīties ar publiskā un privātā finansējuma avotiem. Šajā nolūkā būtu jāizmanto Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētais vadības elastīgums, lai varētu

⁽⁴⁾ Sīkāku informāciju skatīt, piemēram, atzinumā OV C 177, 18.5.2016., 16. lpp.

izmantot “zelta noteikums”, saskaņā ar kuriem ieguldījumi un ar tiem saistītie kārtējie izdevumi būtu jāīsteno tādā veidā, lai nākotnē tie sniegtu ieguvumus un rezultātus. Galvenā uzmanība strukturālajās reformās būtu nepārprotami jānovirza no atsevišķām dalībvalstīm uz vienotā tirgus vispārējo darbību.

3.4.1. Strukturālo reformu prioritārajam un galvenajam mērķim vajadzētu būt pastāvošo nelīdzsvarotību novēršanai un labvēlīgu nosacījumu radīšanai ilgtermiņa attīstībai atbilstīgi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM). Kā nelīdzsvarotības piemēru var minēt aizvien pieaugošās atšķirības ES mērogā un dalībvalstu teritorijās. Ar strukturālo reformu starpniecību būtu jāpieņem pasākumi, kas ņem vērā ES kontekstu, nevis tikai atsevišķu dalībvalstu daļējās vajadzības.

3.4.2. ES kontekstā reformām vajadzētu būt ne tikai virzītām uz iekšpolitiskajām prioritātēm, bet arī skatītām no ES perspektīvas kopumā, proti, no tādu stratēģisko projektu perspektīvas, kas ļauj radīt stabilu ES pievienoto vērtību.

3.4.3. Līdztekus strukturālajām reformām būtu jāveicina kvalitatīvas darbvietas, uzsvāru liekot uz atbilstošu atalgojuma līmeni un pilnībā ievērojot sociālo taisnīgumu.

3.4.4. Vēl jāprojām ir nepieciešamas daudzas reformas, lai uzlabotu tiesisko regulējumu, kas ļauj atbalstīt uzņēmējdarbības attīstību un nodrošināt atbilstīgu aizsardzību iedzīvotājiem. Kā jomas, kurās ir jāveic strukturālās reformas, varētu minēt šādas: noteikumi attiecībā uz uzņēmējdarbības uzsākšanu, būvatļaujas, aizdevuma iegūšana, nodokļu maksāšana, pārrobežu tirdzniecība, īpašuma reģistrēšana un nodokļu politikas saskaņošana; tas palīdzētu nodrošināt pienācīgu iekšējā tirgus darbību un vienlaikus ierobežotu tajā negodīgu konkurenci. Arī valsts/politiskajam klimatam (t. i., publiskā sektora efektivitātei un integritātei, kā arī noteiktībai un stabilitātei visā projekta darbības laikā) ir svarīga nozīme. Raugoties uz sabiedrības atbalstu minētajām reformām, būtu jānorāda, cik sarežģīts ir šo reformu īstenošanas process un ka to makroekonomiskais iznākums ir atkarīgs no daudzu sarežģītu procesu darbības mikrolīmenī. Šo seku izskaidrošana ir svarīgs priekšnoteikums, lai panāktu sabiedrības atbalstu minētajām reformām. Lai iegūto šo atbalstu, ir vajadzīgi instrumenti, kas izveidoti eurozonas darbības atbalstīšanai nākotnē, ir pieņemti, pamatojoties uz likumīgu un demokrātisku metodi, kura ļauj panākt pareizo līdzsvaru starp ekonomisko un sociālo pīlāru.

3.4.5. Pastāv iespējas stiprināt saikni starp strukturālo reformu nepieciešamību, Eiropas pusgadu, ESI fondu (vai ES budžeta kopumā) daudzgadu īstenošanas satvaru, kā arī attīstītāku un efektīvāku eurozonu. Strukturālo reformu un ES budžeta saiknes stiprināšana, kuras mērķis ir veicināt konvergenci vidējā termiņā un ilgtermiņā, ir cieši saistīta ar gaidāmo ECB īstentās kvantitatīvās mīkstināšanas politikas ierobežojumu, ņemot vērā, ka stingrāka monetārā politika radīs vairāk iespēju izmantot finanšu plūsmas.

3.5. Tajā pašā laikā mums ir jāatjauno centieni, kuru mērķis ir panākt augšupēju konvergenci dzīves un sociālo standartu, kā arī atalgojuma ziņā dalībvalstīs un starp tām, jo tas ir pamatnosacījums, lai palielinātu uzticēšanos Eiropas Savienībai un nodrošinātu Eiropas nākotni. Eiropas sociālo tiesību pīlāram būtu jāatbalsta konverģence.

3.5.1. Tāpēc ir vajadzīga politika, kas stiprina iekšzemes pieprasījumu ES un eurozonā kopumā un jo īpaši valstīs ar augstu tekošā konta vai arī tirdzniecības bilances pārpalikumu, lai tādējādi atjaunotu līdzsvaru eurozonā un pārējā pasaulē.

3.5.2. ES dalībvalstu konkurētspējas stratēģijas nevajadzētu balstīt uz pieņēmumu, ka algu līmenis saglabāsies zems. Pateicoties efektīvam ekonomikas politikas pasākumu kopumam, būtu jāatjauno ieguldījumu veikšana infrastruktūrā, un lielākiem izdevumiem izglītības, pētniecības, apmācības un prasmju jomā būtu gan jāatspoguļojas ražīguma pieaugumā, augstākā atalgojumā un ienākumu pieaugumā, gan arī vienlaikus jāietekmē dzīves cikls, karjeras attīstība un mainīgās dzīvošanas izmaksas. Tomēr EESK rēķinās ar atšķirīgo situāciju dažādās dalībvalstīs, kuru primārais pienākums ir to novērst ar modernu darba koplīguma slēgšanas metožu starpniecību.

3.5.3. Darba tirgus stāvoklis vairākās eurozonas valstīs liecina, ka gaidāmajās strukturālajās reformās eurozonā būtu jākoncentrējas uz to, lai ievērojami samazinātu lielo skaitu pagaidu darbvietu, nebrīvpārēģu nepilna darba laika darbvietu un zema atalgojuma darbvietu un lai veicinātu labas kvalitātes darbvietas labāk izglītotam un prasmīgākam darbspēkam. Jauna veida darba tirgus reformas pamatam vajadzētu būt stabilam sociālajam dialogam un darba koplīguma slēgšanas sarunām, kas balstās uz sociālo partneru autonomiju. Tas ļautu ne tikai veicināt sociālo taisnīgumu, bet arī sekmēt ekonomikas ražīgumu.

3.6. Pašreizējo noteikumu sistēma dod iespēju veikt pasākumus, lai īstenotu strukturālas reformas un ciešāk koordinētu ekonomikas un fiskālo politiku; šādus pasākumus varētu vēl vairāk nostiprināt nākamajā daudzgadu finanšu shēmā pēc 2020. gada. Savukārt vēl lielākai eurozonas konsolidēšanai ar kopējo budžeta politiku vai lielākai eurozonas klātbūtnei globālā mērogā ir nepieciešama pilnīgi jaunu noteikumu radīšana.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Šajā atzinumā minēto iemeslu dēļ EESK aicina Eiropas Komisiju un Padomi ieteikumos par eurozonas ekonomikas politiku 2018. gadam iekļaut atbilstošu pozitīvu fiskālo nostāju. Šis priekšlikums ir īpaši svarīgs tāpēc, ka ir jānodrošina pienācīga un ilgtspējīga ekonomikas izaugsme, kā arī tādas funkcionējošas ekonomikas un monetārās politikas pasākumu kopums, kuras ekspansīvā pieeja nevar tikt pagarināta bezgalīgi.

4.2. Mēs uzskatām, ka, īstenojot Investīciju plānu Eiropai –, ko mēs atbalstām –, prioritāte būtu jāpiešķir projektiem, kuros respektēti ilgtspējīgas attīstības mērķi un ņemta vērā sociālā atbildība un atbildība pret vidi.

4.3. EESK ir pārliecināta, ka pēdējos dažos mēnešos notikušās jaunākās izmaiņas ES ekonomikas politikas modelī skaidri apliecina to, ka ir palielinājies politiskais atbalsts virzībai uz fiskālo savienību, kas balstās uz eurozonas platformas; šajā sakarā EESK iesaka veikt ļoti rūpīgu uzraudzību un pauž savu gatavību pilnībā iesaistīties fiskālās dimensijas nostiprināšanā, jo tas ir priekšnoteikums viendabīgākas eurozonas vides radīšanai; ir arī svarīgi novērot, kā šāda attīstība varētu atspoguļoties iespējamajās institucionālo struktūru un sistēmu izmaiņās.

4.4. EESK joprojām uzskata, ka laikā, kad EMS padziļināšana atkal ir galvenā prioritāte, ir ļoti svarīgi par zemu nenovērtēt procesu, kas saistīts ar efektīvāku un labāku vienotā tirgus darbību. Efektīvs un funkcionējošs vienotais tirgus ir priekšnoteikums, kas jāizpilda, pirms mēs varam pat domāt par padziļinātu EMS. Cerības, kas saistās ar tās sniegtajiem ieguvumiem, EMS var piepildīt tikai tad, ja nākotnē turpināsies vienotā tirgus atvēršana un liberalizācija, ja tas kļūs viendabīgāks un ja redzami un slēptie valstu aizsargšķēršļi tiks novērsti.

4.5. EESK atbalsta viedokli, ka padziļinātas EMS videi vajadzētu atbilst arī finanšu starpniecības procesam. Svarīgākie finanšu savienības aspekti ir banku savienība un kapitāla tirgu savienība. Banku savienība galvenokārt attiecas uz stabilu un paredzamu rīcību banku sektorā. Tai ir nepieciešami arī pietiekami finanšu resursi, lai tiktu galā ar iespējamiem banku bankrotiem. Kapitāla tirgu savienība tikmēr ir jāsaprot kā finanšu avotu pieejamības paplašināšana, un tā joprojām ir agrīnā attīstības stadijā. Savukārt uzlabotai finanšu starpniecības darbībai būtu vairāk jāizpaužas reālo ieguldījumu jomā.

4.6. ES nākotne ir atkarīga arī no tās integrācijas uzlabošanas un tās lomas nostiprināšanas globālā kontekstā. Tā ir viena no dažām galvenajām prioritātēm it īpaši pašlaik un visu ES dalībvalstu kopīgo interešu jautājums. Lai to panāktu, būtu lietderīgi nostiprināt kopīgu ES pārstāvību starptautiskā līmenī un šajā ziņā veicināt un cienīt šādas kopīgās vērtības, principus un politiku: politiskā un ekonomiskā brīvība un vienlīdzība un sociālais taisnīgums, brīvas uzņēmējdarbības nozīmīgums tirdzniecības un ieguldījumu jomā, godīgu un atvērtu konkurences apstākļu radīšana, kā arī nelikumīgas un kriminālas uzņēmējdarbības prakses izskaušana (piemēram, nodokļu sistēmu vai publiskā iepirkuma procedūru ļaunprātīga izmantošana); turklāt obligāti jāciens sociālās un pilsoniskās tiesības un vides aizsardzības standartu pamatprasības.

Briselē, 2017. gada 19. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Georges DASSIS

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV